

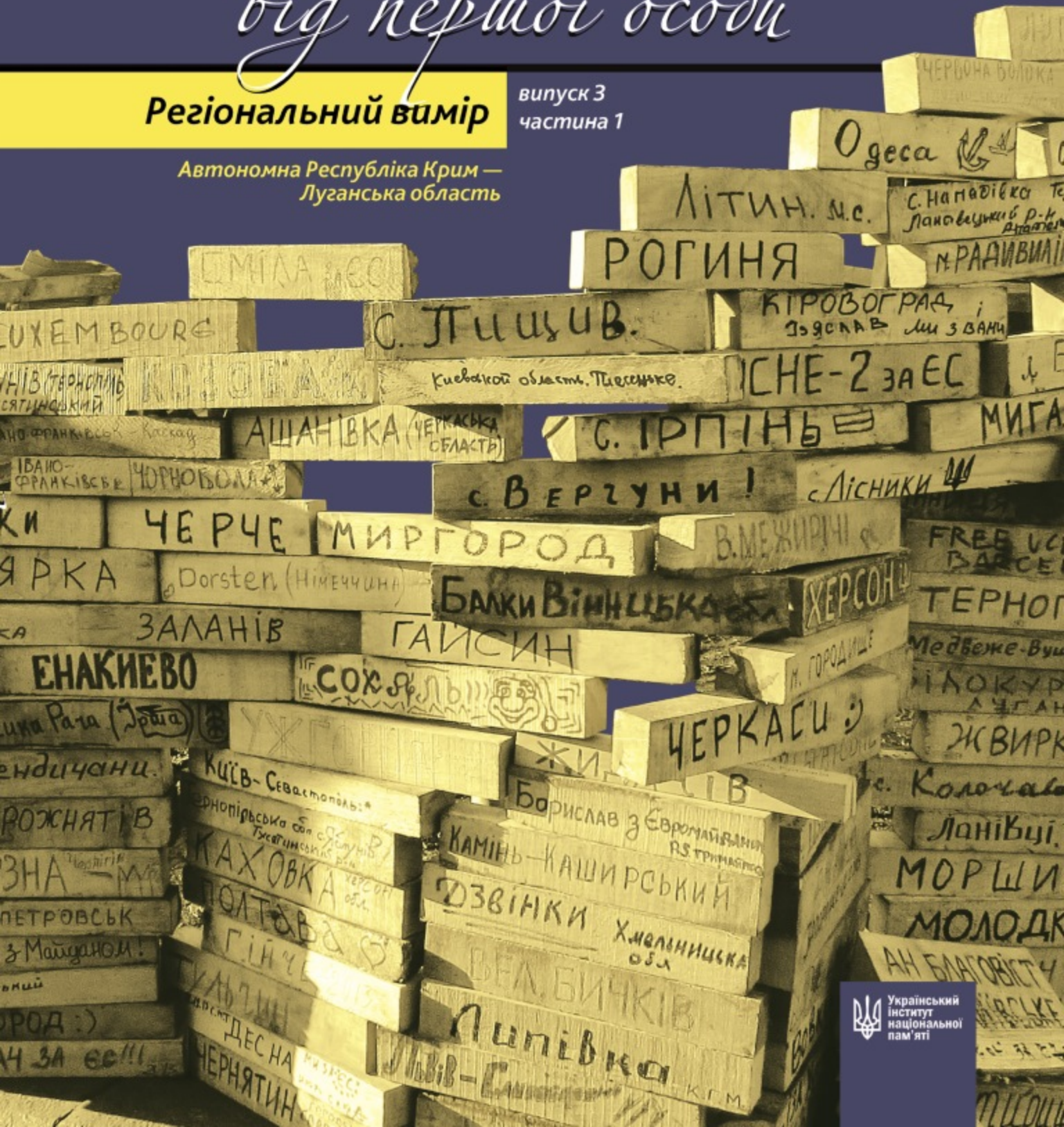
МАЙДАН

від першої особи

Регіональний вимір

випуск 3
частина 1

Автономна Республіка Крим —
Луганська область



УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

МАЙДАН ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Регіональний вимір

Випуск 3
частина 1

*Автономна Республіка Крим —
Луганська область*

Київ
2017

УДК 821.161.2'06-92+323.27 (477-25)"2013.11.21/2014.02.22"
ББК 84(4Укр) 6-4+66.3 (4Укр-2К)
М 14

М 14 Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Вип. 3. : у 2 ч. Ч. 1. АР Крим – Луганська область / уклад.: О. Білобровець, Л. Бондарук, Т. Ковтунович, Т. Привалко [та ін.], відп. ред. Т. Привалко ; Укр. ін-т нац. пам'яті. – Київ : К.І.С., 2017. – 416 с. : іл.

ISBN 978-617-684-195-1

У збірнику подані фрагменти спогадів учасників та очевидців протестних акцій в регіонах, що відбувалися під час Революції Гідності. Інтерв'ю зібрані регіональними робочими групами у рамках проекту Українського інституту національної пам'яті «Майдан: усна історія». Фрагменти спогадів доповнені джерелами документального характеру, дописами із соціальних мереж, світлинами, агітаційними матеріалами. Метою видання є спроба реконструкції подій місцевих майданів, включення спогадів про них до загальнонаціонального наративу Революції Гідності. Видання покликане сприяти збереженню пам'яті про Майдан та його учасників.

При редагуванні збережена стилістика мовлення оповідачів.

Для дослідників, учителів, та всіх, хто цікавиться перебігом подій Революції Гідності.

УДК 821.161.2'06-92+323.27 (477-25)"2013.11.21/2014.02.22"
ББК 84(4Укр) 6-4+66.3 (4Укр-2К)

© Український інститут національної пам'яті, 2017
© Ольга Сало, дизайн, 2017

ISBN 978-617-684-195-1

ЗМІСТ

Наша спільна справа	5
Автономна Республіка Крим	13
Вінницька область	53
Волинська область	87
Дніпропетровська область	117
Донецька область	153
Житомирська область	189
Закарпатська область	215
Запорізька область	247
Івано-Франківська область	279
Київська область	309
Кіровоградська область	339
Луганська область	373
Відомості про інтерв'ю	409
Перелік учасників проекту	413

Наша спільна справа

Минає чотири роки від початку Революції Гідності. За цей час реалізовано чимало ініціатив зі збору усних свідчень про ті події. Вони були інституційними і приватними, носили і науковий, і популярний характер. Найактивніше ці ініціативи проявилися під час самого Майдану та відразу по його завершенні. Результатами їх стали великий масив зібраних інтерв'ю, документальні фільми, книги, статті.

Цей збірник є продовженням серії видань, здійснених Українським інститутом національної пам'яті у рамках проекту «Майдан: усна історія». Серія отримала назву «Майдан від першої особи», і попередні її випуски — «45 історій Революції Гідності» (2015) та «Мистецтво на барикадах» (2016) — містять спогади про київські події зими 2013–2014 років. Але у той час масовими протестними акціями було охоплено багато міст і сіл нашої країни, тож цей збірник — зі спогадами про події Майдану в регіонах — став логічним продовженням серії.

Перші інтерв'ю про революційний рух на місцях записувалися від початку реалізації проекту. Сам проект виник наприкінці лютого 2014 року. Ідея щодо збору спогадів ішла від тодішнього першого заступника директора Інституту Володимира Кривошеї. Ідею схвально сприйняли працівники Інституту. Координаційну роботу з підготовки програми опитування, методичних рекомендацій та, власне, збору спогадів здійснювала професор Алла Киридон. Опитування проводилися упродовж березня–квітня 2014 р. безпосередньо на території протестних акцій.

Серед опитаних тоді 148 протестувальників були жителі всіх регіонів України. Проте у своїх спогадах про місцеві події вони згадували побіжно, переважно говорили про столичні — на це була спрямована програма усної історичної інтерв'ювання. Після прийняття у червні 2014 р. новим керівництвом Інституту рішення про продовження проекту та започаткування співпраці з Фондом збереження історії Майдану питання необхідності збору спогадів про місцеві майдани обговорювалося постійно.

Продовжуючи записи, ми найперше орієнтувалися на фіксацію спогадів у відеоформаті. Завдяки співпраці зі згаданим Фондом та рекомендаціям координатора збору усних свідчень цього Фонду і режисера за фахом Наталії Машталер ми отримали змогу знімати інтерв'ю на відеокамеру.

Відеофіксація спогадів надала інтерв'ю більшій інформативності та розширила коло потенційних користувачів майбутнього архіву усної історії. Власне, на формування цього архіву як комплексу усної історичної джерел та супровідних до них текстових і фотоматеріалів і був спочатку спрямований проект. Вже тоді передбачалося, що цей архів буде доступним в інтернет-просторі, поліфункціональним — з тим, щоб зацікавити як пересічних користувачів, так і дослідників.

Одначе створення такого архіву потребувало значних матеріальних та часових ресурсів. На той час була можливість оприлюднювати окремі інтерв'ю або їх фрагменти у зацікавлених інтернет-ЗМІ та на сайті Інституту. Окрім того, за пропозицією голови УІНП Володимира В'ятровича була започаткована вже згадана серія друкованих видань. З початку 2015 р. розпочалася робота над підготовкою першого збірника спогадів.

Надзвичайно корисною при цьому виявилася співпраця з авторитетним, зокрема й у ділянці усної історичної досліджень, польським осередком «Карта». Польські колеги запросили нас долучитися до роботи над їхнім власним збірником, також присвяченим Майдану. На одній із робочих зустрічей, що відбулася у Рівному, знову було піднято тему регіональних майданів та збору спогадів про них. Журналістка місцевого телебачення Оксана Пицька висловила думку про те, що обласні телерадіокомпанії можуть бути зацікавлені у записуванні таких інтерв'ю.

Ідея звернутися до місцевих ТРК по допомогу в зборі усних свідчень, поряд з іншими обговорюваними варіантами (отримання грантових коштів на придбання відеокамер, запрошення до практики студентів-операторів тощо) чимдалі видавалася найбільш реалістичною. При цьому ТРК розглядалися насамперед як ті установи, що мають можливість здійснювати якісну зйомку, адже там працюють відповідні фахівці та є необхідне технічне оснащення. У березні 2015 р. Інститут офіційним листом через Держкомтелерадіо звернувся до регіональних телерадіокомпаній з пропозицією взяти участь у реалізації проекту. Більшість із них відгукнулися, у тих же містах, де ТРК не мали таких можливостей, записи здійснювалися на базі навчальних закладів або у приватний спосіб.

Щодо здійснення власне опитування, ми звернулися до науковців, викладачів, музейних та архівних працівників, які мали досвід усної історичної інтерв'ювання. Ми намагалися запропонувати колегам у регіонах взаємовигідне партнерство — за ними залишалося право використовувати зроблені записи у власних дослідженнях, а до Інституту вони передавали лише копії.

На наше звернення відгукнулося дуже багато людей. Тоді, навесні 2015 р., наша країна перебувала в непростій ситуації: лінія фронту стабілізувалася, але водночас прийшло розуміння того, що війна затягується. На тлі нового трагічного досвіду події Майдану виразилися і потребували глибшої суспільної рефлексії. Водночас постала загроза, що спогади про Революцію витіснятимуться новими, трагічнішими враженнями від війни. Кожен, хто долучився до збору усних свідчень у той час, може розповісти власну історію пережитого і розкрити особисті мотиви своєї участі. Але тоді відгукнулося дуже багато людей. Коли ж інформація про проект стала ширитися, знайшлися зацікавлені, які самі запропонували партнерство. Відтак збором усних свідчень про місцеві події Революції Гідності були охоплені всі регіони.

Кожен, хто долучився до проекту, мав повну свободу дій в організації збору спогадів у своєму місті. Хтось покладався на власні сили, хтось запрошував до співпраці колег, а хтось, маючи таку можливість, проводив записи у рамках студентської практики. В усі регіони були надіслані методичні рекомендації, програми опитування та бланки згод, що їх мали підписувати оповідачі. Інтерв'юерів ми націлювали на проведення тематичних усної історичних інтерв'ю, основу яких мала складати вільна оповідь, а питальник слугував радше допоміжним інструментом.

Як і загалом у проекті, в регіонах ми рекомендували запрошувати на інтерв'ю оповідачів різних категорій: тих, що у різний спосіб долучалися до місцевих акцій протесту, тих, хто брав участь і в київському, і у регіональному майданах, просто очевидців, а також тих, кого можна вважати противниками Майдану. Інтерв'ю з останньою категорією оповідачів вдалося записати небагато, їх відсоток дуже малий порівняно із загальною кількістю зібраних матеріалів. Сподіваємося, що з часом, зі зростанням взаємної довіри у суспільстві, такі люди погодяться поділитися своїми переживаннями і міркуваннями з приводу тих подій.

Водночас зі стартом записів в областях у себе в Інституті ми розпочали збір спогадів про майдани в регіонах, які на той час були вже окуповані. Переселенці з Криму, Донецької та Луганської областей, боячись за себе та своїх рідних, які часом продовжували залишатися на окупованій території, по-різному сприймали запрошення на інтерв'ю. Проте більшість усе-таки погодилася, і на основі цих записів було укладено окремі розділи, що також увійшли до цього збірника.

Після завершення реорганізації Інституту, зміни його статусу — перетворення з науково-дослідної установи на орган виконавчої влади — з'явилася можливість зібрати представників регіональних робочих груп для підбиття проміжних підсумків проекту. Так, у грудні 2015 р. відбувся методичний семінар, учасники якого обмінялися досвідом та напрацюваннями зі



Представники регіональних робочих груп проекту «Майдан: усна історія» під час методичного семінару 14–15 грудня 2015 р. (фото О. Лукачук)

збору спогадів про Майдан, обговорили методологічні питання організації та проведення записів у регіонах. Консультація з методологічних питань була надана головою Української асоціації усної історії Гелінадою Грінченко.

Учасники семінару виробили більш уніфіковану методику запису усних свідчень про Майдан. Допомогу в систематизації програми опитування надали доцент Львівського національного університету імені Івана Франка Галина Боднар та молодший науковий співробітник Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України Олена Лукачук.

Під час зустрічі обговорювалися ідеї щодо того, в який спосіб можна оприлюднювати записи, зібрані у регіонах. Учасники семінару висловили пропозицію, окрім представлення їх в онлайн-архіві, також видати на їхній основі друкований збірник.

Наступний семінар, що відбувся у червні 2016 р., власне, і був присвячений обговоренню концепції такого збірника та плану його підготовки. На основі узагальненого досвіду усно-історичних видань в Україні, а також власних напрацювань з оприлюднення спогадів про Революцію Гідності ми запропонували проект концепції збірника — як продовження вже започаткованої Інститутом серії видань «Майдан від першої особи», з науково-популярною формою репрезентації спогадів.

Метою цього видання, на нашу думку, мала стати реконструкція подій місцевих майданів, адже під час Революції столиця перебувала в епіцентрі суспільної уваги, а протестні рухи в

областях — на її периферії. Заповнити цю прогалину та сформувати уявлення про Майдан як загальноукраїнське явище і був покликаний збірник. Спогади пропонувалося також доповнити неусноїсторичними джерелами, такими як дописи із соціальних мереж, світлини, агітаційні матеріали, зображення артефактів тощо. Важливою в цьому плані була пропозиція професора Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Віталія Масненка, який наголошував, що добирати матеріал слід так, аби він якомога об'єктивніше відображав суспільні настрої, що панували у кожній області в період Майдану. Досягнути цього, на його думку, можна було зокрема за рахунок включення до збірника джерел документального характеру.

Концепція збірника була загалом схвалена під час семінару і остаточно затверджена у жовтні 2016 р., після розроблення пробного розділу, що був розісланий в усі регіональні робочі групи.



Під час семінару, що проходив 30 червня — 1 липня 2016 р. (фото С. Білівненка)

Щоб збірник не вийшов надміру громіздким, адже він мав складатися з 25 розділів — за кількістю регіонів, було прийнято рішення формувати кожен розділ з приблизно однакового обсягу матеріалу. Залежно від того, скільки осередків в області займалися збором спогадів, кількість інтерв'ю у кожному розділі варіювалася — від 8 до 12. Відбір спогадів здійснювали інтерв'юери. Добиралися оповіді найбільш змістовні та цікаві, при цьому також було важливо, щоб їх автори по змозі представляли різні середовища протестного руху.

Основний масив відібраних інтерв'ю був транскрибований коштом Інституту. Деякі навчальні заклади (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Криворізький державний педагогічний університет, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Запорізький національний університет, Центральноукраїнський державний педаго-

гічний університет імені Володимира Винниченка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) взялися транскрибувати зібрані ними записи своїми силами. Також важливою була допомога волонтерів: Олени Гречанюк, Марини й Тетяни Мірзаєвих, Лесі Нечипоренко, Людмили Редько, Георгія Борисова, Андрія Ковалю.

У збірнику розділи подано за назвами областей, розташованими в алфавітному порядку. До цієї, першої, частини увійшли регіони починаючи від Автономної Республіки Крим до Луганської області. Решту областей буде представлено у другій частині, яка, сподіваємося, вийде друком наступного року.

На початку кожного розділу подаються відомості про оповідачів, чиї спогади увійшли до розділу. Ці відомості вказано на момент запису інтерв'ю, адже важливо, щоб читач розумів, з яких позицій велася оповідь. Поряд із цим, зазначається форма участі оповідача у подіях Майдану — якщо вона була яскраво виражена або чітко ним артикульована.

Наступною складовою розділу є хронологічна довідка, яка містить стислий перелік основних подій місцевого Майдану. Ці довідки укладали переважно інтерв'юєри, на основі різних джерел: спогадів оповідачів, повідомлень у ЗМІ та соцмережах, уже оприлюднених хронологій певних подій тощо.

Важливо, що довідки містять відомості про дії опонентів Майдану і провладних на той час сил. Ми цілковито усвідомлюємо, що в цій частині хронологія далека від об'єктивності та повного розкриття, адже відомості про такі дії не завжди ставали публічними. У хронології також подаються рішення, звернення, заяви місцевих органів самоврядування, виступи провідних політиків регіону та очільників правоохоронних структур.

Спираючись на думку багатьох оповідачів, ми вирішили обмежити хронологію початком березня 2014 року. Тоді, за словами, очевидців, хоча протестний рух продовжувався, його характер змінився. Від початку березня громадська активність, яка виросла з Майдану, вже мала порівняно з попереднім періодом іншу мету — вона була спрямована на захист територіальної цілісності нашої держави і проходила під гаслами «За єдину Україну!».

Редагуючи хронологію, ми намагалися подавати її в єдиному стилі, з використанням нейтральних формулювань, з тим, щоб вона могла слугувати певною відправною точкою для подальших досліджень і напрацювання уніфікованої термінології щодо подій зими 2013–2014 років.

На відміну від хронологічних довідок, добір самих спогадів, точніше, їх фрагментів, не мав чітких часових критеріїв. Іноді оповідачі свої спогади про Революцію Гідності починали від протестних акцій кінця 80-х рр. ХХ ст., згадували і Помаранчеву революцію, й інші протести, зокрема Врадіївську ходу початку літа 2013 р., боротьбу проти місцевих кланів та влади «смотрящих». З іншого боку, спогади про Майдан подекуди перегадуються з пізнішими подіями — анексією Криму, війною на Сході України, нинішньою суспільно-політичною ситуацією, у них можна знайти пов'язані з цим міркування про можливість протестних акцій проти нової влади.

Найперше були відібрані фрагменти, в яких відображено суб'єктивний досвід і переживання оповідачів, пов'язані з конкретними подіями місця і часу. Це дасть читачеві можливість уявити, яким був протестний простір майданів, які люди його утворювали, як вони взаємодіяли між собою, якими були їхні стосунки з опонентами та владою. Ми намагалися добирати уривки, до певної міри завершені, — щоб вони читалися як маленькі історії, що складають загальний наратив про місцеві майдани.

Важливими є фрагменти, в яких оповідачі розмірковують про мотиви своєї участі у протестному русі загалом і в подіях місцевих майданів зокрема. Цікавими є роздуми учасників, коли вони оцінюють свої можливості та вплив на розвиток подій, якими і керувалися при виборі особистого «місця» протесту. У це умовне поняття, як виявилось, люди вкладають дуже широкий спектр дій та вчинків — це і розмови з рідними, знайомими та незнайомими людьми, і щоденне перебування на вулиці, й подолання страху перед арештом... і готовність жертвувати життям.

До збірника увійшли розповіді про зв'язки місцевих майданів між собою і зі столичним. Ці зв'язки полягали не так у фізичних переміщеннях (хоча це також, на думку багатьох оповідачів, було важливо), як у міжлюдських комунікаціях, обміні новинами, досвідом спротиву, взаємопідтримці.

Пам'ятним для оповідачів стало те, як вони реагували на пікові події, що відбувалися у столиці: розгін Майдану в ніч на 30 листопада, «марш мільйонів» 1 і 8 грудня 2013 р., перехід протесту в силову фазу після 19 січня, появу перших загиблих 22 січня та масові розстріли протестувальників 18–20 лютого 2014 року. Найбільш критичні моменти місцевих подій також згадуються найчастіше: побиття активістів, переслідування з боку правоохоронних органів, розгони наметових містечок мітингарів, прощання з Героями Небесної Сотні, протистояння із сепаратистськи налаштованими силами.

Дискусійним може видатися введення до збірника спогадів, пов'язаних із захопленням протестувальниками будівель ОДА, обласних рад, управлінь МВС та СБУ. На думку багатьох оповідачів, ці події відіграли важливу роль у делегітимації тодішньої влади, пришвидшили її падіння і, врешті, продемонстрували, що революційною є не лише українська столиця, а й регіони. Цим подіям у своїх спогадах оповідачі відводять чимало місця. Можливо, й через те, що це був новий для них досвід. Він унаочнив перенесення Революції на місця, дав можливість багатьом людям, зокрема тим, які не мали змоги поїхати на київський Майдан, відчутти свою причетність до подій. Ставлення до цих захоплень було різним, до того ж з часом воно зазнало трансформацій — і про це оповідачі теж розмірковують.

Наприкінці кожного розділу ми помістили своєрідні узагальнювальні міркування оповідачів, їхні рефлексії щодо означення самої події — Майдану, роздуми про його (не)завершеність, наслідки, зв'язок із подальшими подіями у Криму та на Сході України. Учасники роблять певні висновки про зміни, які відбулися в країні, з іншими людьми та з ними самими. Важливими є їхні міркування про роль місцевих майданів у загальному контексті Революції та власну особистість, вплетену в цей контекст.

За хронологічною довідкою та спогадами можна простежити, як у регіонах відбувалися загальноукраїнські акції, такі як студентський страйк, «Не бійся — вийде мільйон», «революційне піаніно», відкритий університет тощо. На окрему увагу заслуговують розповіді про неординарні, специфічні для кожного місцевого майдану акції. В Одесі, наприклад, на Майдані відзначали свято Хануки, у Херсоні організували іронічний флешмоб «Бімби в Херсонському метрі», донецький Майдан мав свій прапор та стрічки. Під час Революції дуже високою була жіноча активність. Це вилилося у проведення жіночих віч у Вінниці, формування Сестринської сотні у Дніпрі, Жіночої сотні Запоріжжя тощо.

У перших двох випусках збірників спогадів про Майдан світлини ми використовували радше як ілюстративний матеріал. У цьому ж виданні вони не лише ілюструють, а й у деяких випадках суттєво доповнюють реконструкцію подій місцевих майданів. Адже не завжди помітні події залишають слід у спогадах людей, тож світлини допоможуть передати випущені пам'яттю оповідачів моменти.

До розділів також увійшли джерела документального характеру, що сформувалися в результаті діяльності як органів влади, так і протестного середовища. Документи ми добирали

з огляду на їхнє значення для подальшого розвитку ситуації, а також на потенційну здатність відобразити позицію їх утворювачів. Рішення, звернення, заяви органів влади здебільшого були реакцією на пікові події, що відбувалися у Києві. Протестне середовище набагато активніше продукувало різноманітні документи, і виходили вони як від формалізованих громадських структур, так і від ситуативних об'єднань протестувальників. Документи у збірнику подано повністю або фрагментарно. Посилання на ресурси, де вони оприлюднені, дає змогу ознайомитися з ними у повному обсязі для глибшого їх розуміння.

Поєднання розділів у збірнику не є механічним. Загальна редакція видання дала змогу випустити повторювані елементи спогадів і вибудувати цікавий для широкого читацького загалу конструкт. Власне, цей збірник є першим комплексним виданням спогадів про всі регіональні майдани. Поряд з іншими, вже виданими книжками, які здебільшого присвячені або київським подіям, або ж окремим регіонам, це видання має сприяти формуванню загальнонаціонального нарративу Революції Гідності, у який органічно вплетені спогади про місцеві майдани. Водночас є розуміння того, що нами у цьому плані зроблена лише невелика частина роботи, і хочеться, щоб вивчення досвіду учасників і очевидців подій зими 2013–2014 рр. продовжувалося, а наше видання стало у цьому допомогою.

Цей випуск, як і збір усних свідчень про Майдан у регіонах загалом, був би неможливий насамперед без доброї волі учасників та очевидців тих подій. Вони поділилися своїми історіями, розповіли про пережите у непростий час, згадали про найбільш пам'ятні для них моменти часів Революції. На жаль, до цього збірника увійшла лише третина записаних у регіонах усних свідчень. Загалом було зібрано 415 інтерв'ю, і оприлюднення їх, як і загалом усіх свідчень, зібраних у рамках проекту «Майдан: усна історія» (а їх уже понад 1200), стане можливим після запуску онлайн-архіву усної історії. Сподіваємося, що це вдасться здійснити незабаром.

Короткі відомості про вміщені у збірнику інтерв'ю подаються наприкінці кожної частини випуску — вказуються час та місце запису, а також оригінальна мова інтерв'ю — у випадку, якщо вона відрізняється від мови видання. Більшість свідчень вдалося зібрати у перший рік від початку такої роботи в регіонах. Тобто основний їх масив було записано за відносно стислий, як для такого масштабного проекту, період, і це дає підстави розглядати всі зібрані свідчення, і в стінах Інституту, і у регіонах, як цілісний комплекс усноісторичних джерел. Чимало науковців уже скористалися цими записами у своїх дослідженнях, і сподіваємося, що інтерес до них з часом не згасне.

Наприкінці збірника поряд з даними про інтерв'ю подаються відомості про інтерв'юерів та всіх, хто долучився до реалізації проекту. Усноісторичні дослідження досить затратні й передбачають різні види роботи: опитування, транскрибування, відбір інтерв'ю та фрагментів спогадів, редагування тощо. Кожен, хто взяв участь у цьому проекті, долучався в міру своїх можливостей. І від цього внесок кожного є ще ціннішим. Загалом у регіональних записах взяли участь 82 особи. З багатьма з них ми не бачилися і безпосередньо не знайомі. Проте разом ми здійснили цю важливу справу. Це надзвичайний досвід партнерства у непростий час. Це наш спільний чин. Майдан — непересічна подія, і збереження пам'яті про неї вартувало наших спільних зусиль.

Тетяна Привалко, кандидат історичних наук,
координатор регіональних записів проекту «Майдан: усна історія»,
відповідальний редактор випуску

АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ





Ескендер БАРИЄВ

1974 року народження,
громадський діяч,
правозахисник,
член Меджлісу
кримськотатарського народу



Дмитро БІЛОЦЕРКОВЕЦЬ

1986 року народження,
директор Департаменту
міського благоустрою та
збереження природного
середовища КМДА



Ліза БОГУЦЬКА

1964 року народження,
дизайнер інтер'єру, блогер



Олександра ДВОРЕЦЬКА

1990 року народження,
засновниця Кримського
правозахисного центру «Дія»,
координатор юридичного
напрямку громадської
ініціативи «Восток-СОС»



Галина ДЖИКАЄВА

1966 року народження,
театральний режисер



Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

1989 року народження,
приватний підприємець,
співкоординатор кримського
Євромайдану



Любов КАЛМАКОВА

1986 року народження,
менеджер культурних
проектів



Архієпископ Сімферополь-
ський і Кримський
КЛИМЕНТ

1969 року народження,
єпископ Української
православної церкви
Київського патріархату



Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

1986 року народження,
підприємець,
співкоординатор кримського
Євромайдану



Ярослав ПІЛУНСЬКИЙ

1972 року народження,
кінооператор, учасник
об'єднання «Вавилон'13»



Ельвіна СЕІТБУЛЛАЄВА

1983 року народження,
журналістка
кримськотатарського каналу
ATR



Андрій ЩЕКУН

1973 року народження,
керівник ГО «Кримський
центр ділового та культурного
співробітництва «Український
Дім»», співкоординатор
кримського Євромайдану

2013

22.11

заява Президії Верховної Ради АР Крим про підтримку рішення уряду М. Азарова щодо припинення підготовки до підписання угоди про асоціацію України з Європейським Союзом; перші вуличні зібрання прихильників та противників євроінтеграції у Сімферополі.

24.11

перша велика акція прихильників євроінтеграції у Сімферополі «Я обираю ЄС». Створено громадський рух «Євромайдан-Крим»; провладний мітинг під назвою «За стабільність і процвітання».

27.11

рішення Верховної Ради АР Крим «Про політичну ситуацію», в якому було висловлено підтримку рішень уряду України, засуджувалися дії опозиції, містилися заклики до зміцнення зв'язків з регіонами Російської Федерації та інших країн, а також звернення до кримчан із закликом зберігати Крим як територію стабільності та міжнародної згоди; учасники кримського Євромайдану передали до Почесного консульства Литви в Криму послання кримчан із закликом підписати у Вільнюсі угоду про асоціацію України з Європейським Союзом.

28.11

мітинг Євромайдану в Сімферополі та Севастополі перед Вільнюським самітом; Кримське територіальне командування внутрішніх військ МВС України спростувало інформацію про відправлення ним до Києва спецпідрозділів «Тигр» для розгону демонстрантів.

01.12

мітинг «Євромайдан-Криму» за участі правозахисників проти розгону студентів у Києві; в Ялті розпочалися переслідування співробітників Кримського державного гуманітарного університету Ольги Скрипник і Тетяни Прилипко, які брали участь в акціях на підтримку євроінтеграції України, — в адміністрації вишу їх змушували звільнитися за власним бажанням.

02.12

позачергове пленарне засідання Верховної Ради АР Крим, на якому було прийнято звернення до Президента України із закликом застосувати всі можливі заходи для відновлення громадського порядку, аж до введення надзвичайного стану; у Сімферополі зібрався провладний мітинг «Кримчани — за мир та стабільність в Україні».

03.12

здійснено підпал дерев'яного Хрестовоздвиженського храму УПЦ КП у Євпаторії.

04.12

акція активістів Майдану «Йолка для Януковича» у Сімферополі; створення координаційної ради кримського Майдану.

05.12

звернення Асоціації органів місцевого самоврядування АР Крим та м. Севастополя до органів самоврядування в Україні про підтримку дій влади.

06.12

створення учасниками кримського Майдану Штабу національного спротиву в Криму.

07.12

ГО «Російська громада Севастополя» виступила з пікетом «За владу, закон і порядок!» та підтримала дії «Беркута» щодо протестувальників у Києві; у Ялті на набережній відбулася мирна акція проти застосування насильства і залякування

органами влади своїх громадян. Близько 50 її учасників пройшли ходою від готелю «Ореанда» до пам'ятника Леніну.

15.12

понад тисяча мешканців Криму виїхала до Києва для участі в Антимайдані; лідери й активісти кримського Майдану виступили під час віча на Майдані в Києві.

22.12

невідомі пошкодили автомобіль активіста кримського Майдану Сергія Ковальського.

25.12

на засіданні Верховної Ради АР Крим з'явилися плакати з гаслами «Янукович — Крим — Росія!», «Крим — за Митний союз!», «Бандерівці в Криму не пройдуть!», «ВО «Свобода» — до відповідальності!». Більшість депутатів висловилися за те, щоб залишити плакати у залі.

2014

07.01

у кафедральному соборі УПЦ КП у Сімферополі відбувся молебень за єдність України. Активісти руху «Євромайдан-Крим» представили сценку різдвяного вертепу.

10.01

у Сімферополі відбулося засідання координаційної ради Штабу національного спротиву в Криму, на якому було ухвалено рішення про створення кримської організації Всеукраїнського об'єднання «Майдан».

середина січня

приєднання до протестувальників ультрас футбольного клубу «Таврія».

17.01

заява Президії Верховної Ради АР Крим з нагоди 360-х роковин Переяславської Ради, в якій цю подію названо прикладом для сучасників та нащадків;

звернення громадського руху «Євромайдан-Крим» до громадян України, ООН та ОБСЄ, у якому говорилося про загрози від прийнятих 16 січня законів.

18.01

активісти руху «Євромайдан-Крим» оголосили мобілізацію людей для участі у київському Майдані і заявили про політичне переслідування.

20.01

на провладних мітингах у Сімферополі з'явилася «дошка ганьби», на якій були зображені опозиційні лідери та активісти кримського Майдану. Вночі було здійснено підпал офісу руху «Євромайдан-Крим» у Сімферополі;

у ЗМІ з'явилися повідомлення, що Крим готовий відокремитися від України у разі приходу до влади опозиції.

21.01

утворення провладного руху «Стоп Майдан»;

у Сімферополі на площі Леніна спалахнула сутичка активістів «Євромайдан-Криму» з прихильниками партії «Русское единство».

22.01

позачергове засідання Верховної Ради АР Крим, де від депутатів лунали заклики до здійснення самовизначення Криму у разі приходу до влади опозиції;

у Сімферополі проведено акцію пам'яті загиблого у Києві Сергія Нігояна.

24.01

звернення Президії Верховної Ради АР Крим до Президента України та РНБО про запровадження надзвичайного стану та оголошення збору коштів на підтримку працівників правоохоронних органів;
у мечетях Криму відбулася молитва за мир і стабілізацію ситуації в Україні;
ініціативна група підприємців і бізнесменів Криму, що підтримали Євромайдан, на анонімних засадах оголосила про створення руху «Крим без диктатури» і закликала кримчан не піддаватися на сепаратистські заяви і дії місцевої влади.

26.01

у селищі Мирне Сімферопольського району міліція затримала близько 30 фанатів футбольної команди «Таврія». На провладному мітингу того дня у натовпі поширювалися листівки з особистими даними та фотографіями ультрас, зробленими в міліції під час їхнього затримання;
у Севастополі на нечисленний гурт активістів Євромайдану накинулося близько чотирьох сотень прибічників провладних сил, відбулася бійка.

28.01

відбувся мітинг кримських татар, де було засуджено прийняття законів 16 січня та вимагалось прийняття закону, що гарантував би представництво кримських татар у парламенті автономії;
кримська влада обмежила в'їзд громадського транспорту до Сімферополя, де мав відбутися масовий мітинг проукраїнських і проєвропейських сил Криму.

29.01

заява Міжконфесійної ради Криму із засудженням розпалювання конфлікту в Україні;
у Сімферополі в кафедральному соборі УПЦ КП відбулася панахида за Героями Крут і Небесної Сотні.

04.02

засідання Президії Верховної Ради АР Крим, на якому обговорювалася можливість звернення до Президента та парламенту РФ із закликом виступити гарантом статусу автономії.

06.02

у євпаторійському храмі святого Мартіна (РКЦ) відбулося спільне молитовне чужання священників і вірян УГКЦ та РКЦ за мир і спокій в Україні.

07.02

у Києві близько тисячі мітингувальників пікетували будівлю СБУ з вимогою зреагувати на сепаратистські заяви Верховної Ради АР Крим, викрадення людей та політично вмотивовані переслідування проукраїнських активістів у Криму.

08.02

у Сімферополі відбувся Всекримський форум суспільно-політичних ініціатив «Євромайдан-Крим». Через протидію місцевої влади форум довелося проводити під відкритим небом. Загалом у його роботі взяли участь близько 500 осіб.

12.02

Всеукраїнський форум представників обласних рад та Верховної Ради АР Крим у Ялті. Представники рад західних областей та Києва відмовилися від участі у ньому.

14.02

Президент України В. Янукович підписав наказ про святкування на державному рівні 60-річчя входження Криму до складу України.

15.02

збори активістів руху «Євромайдан-Крим», на яких було прийняте рішення про створення на основі руху громадської організації. Керівником ГО «Євромайдан-Крим» обрано Сергія Ковальського.

18.02

звернення Президії Верховної Ради АР Крим до Президента України, в якому події 18 лютого в Києві названо початком громадянської війни. Підписанти закликали до застосування надзвичайних заходів і заявили, що в разі ескалації протистояння Верховна Рада АР Крим залишає за собою право закликати кримчан стати на захист спокою на півострові; загинули працівники правоохоронних органів кримчани Дмитро Власенко, Віталій Гончаров, Андрій Федюкін, які перебували в Києві; серед прихильників Майдану оголошена мобілізація для поїздки на Київ.

19.02

рішення Верховної Ради АР Крим, яким схвалено проект Концепції внесення змін до Конституції України щодо вдосконалення статусу АР Крим, розроблений членами Комісії Конституційної асамблеї з адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування і схвалений на розширеному засіданні Комісії за участі членів Президії Верховної Ради АР Крим 1 березня 2013 р.;

у Ялті понад 50 активістів вийшли на акцію солідарності з Євромайданом.

20.02

у Москві відбулася зустріч Голови Верховної Ради АР Крим В. Константинова та Голови Ради Федерації РФ В. Матвієнко, під час якої російська сторона підтвердила свою зацікавленість у будівництві мосту через Керченську протоку та реалізації гуманітарних проєктів у Криму, зокрема у спорудженні меморіального комплексу на території колишнього концтабору;

у Черкаській області здійснено напад на кримчан — учасників Антимайдану, які поверталися з Києва;

газета «Кримська правда» вийшла із заголовком «Захарченко, прокинься! Бандерівці вбивають міліціонерів та мирних громадян».

22.02

В. Янукович, утікаючи з Києва, заїхав на території Криму.

23.02

початок формування загонів проросійськи налаштованої кримської самооборони; мітинг у Севастополі, на якому мером був названий російський підприємець Олексій Чалий;

уповноважений Верховної Ради України по контролю за діяльністю СБУ В. Наливайченко та в.о. міністра внутрішніх справ А. Аваков прибули до Криму;

у селі Привітне поблизу Алушти скинули й потрошили пам'ятник Леніну;

в Ялті, Євпаторії, Сімферополі проукраїнські активісти вшанували пам'ять загиблих у Києві протестувальників;

мітинг кримських татар у день пам'яті кримськотатарського політичного і державного діяча Номана Челебіджіхана, в якому також взяли участь активісти кримського Майдану та ультрас «Таврії». На мітингу лунали заклики до знесення пам'ятника Леніну на головній площі Сімферополя;

на в'їзді до Севастополя і Сімферополя з'явилися протитанкові «іжаки» та пости міліції.

25.02

«Лист п'ятнадцяти», підписаний журналістами, науковцями та викладачами, з планом дій щодо відокремлення Криму від України;

Архієпископ Сімферопольський і Кримський УПЦ КП Климент під час брифінгу в Штабі національного спротиву, оголошуючи звернення «Про суспільну ситуацію в Україні та загострення політичного протистояння», закликав кримську владу провести круглий стіл заради примирення на півострові;

активісти проросійських організацій заблокували Верховну Раду АР Крим, вимагаючи проведення референдуму про незалежність Криму. На фронтоні будівлі кримського парламенту вони повісили прапор Російської Федерації, вимагаючи зняти Державний герб України; біля «Дому Москви» у Севастополі з'явився БТР. У Чорноморському флоті РФ повідомили, що здійснюється передислокація окремої техніки в рамках антитерористичних заходів для посилення захисту об'єктів РФ.

26.02

протистояння біля Верховної Ради АР Крим між проросійськи і проукраїнськи налаштованими активістами у зв'язку з намірами кримського парламенту розглянути питання виходу Криму зі складу України. Згодом цей день отримав назву «День кримського спротиву»; Митрополит Сімферопольський і Кримський УПЦ МП Лазар закликав кримчан зберегти мир, згоду і єдність у Криму;

Генеральна прокуратура України відкрила провадження за фактом проявів сепаратизму в Криму.

27.02

захоплення російськими військовими без розпізнавальних знаків приміщень Верховної Ради та Ради міністрів АР Крим, на яких були вивішені російські прапори;

постанова Верховної Ради АР Крим про проведення 25 травня 2014 р. республіканського референдуму щодо статусу автономії;

відставка А. Могильова з посади прем'єр-міністра Криму, призначення на цю посаду голови партії «Русское единство» С. Аксьонова;

в.о. Президента України О. Турчинов зажадав від Росії дотримання базових угод і перебування російських військових Чорноморського флоту РФ у межах територій, окреслених угодою, заявивши, що їхнє пересування за межами погоджених територій буде розцінене як агресія;

у с. Чонгар Херсонської області невідомі у цивільному та представники «Беркута» захопили КПП на автомобільній трасі, що веде до Криму.

28.02

захоплення російськими військовими без розпізнавальних знаків аеропорту Сімферополя, злітно-посадкових смуг аеропорту «Бельбек», аеродрому ремонтного заводу в Євпаторії, будівлі Держтелерадіокомпанії Криму та «Укртелекому»;

звернення В. Константинова та С. Аксьонова до Президента і Державної Думи РФ з проханням сприяти забезпеченню миру та спокою на території Криму;

заява українців Криму, звернена до світової спільноти та народу України, у зв'язку початком анексії Криму.

01.03

Рада Федерації РФ підтримала звернення Президента В. Путіна про використання Збройних Сил РФ на території України;

російські військові захопили і розгромили військовий аеродром у Кіровському;

у Сімферополі в кафедральному соборі УПЦ КП відбувся молебень за мир і спокій кримчан;

у Балаклаві мирні мешканці стали живим щитом між українськими прикордонниками і російськими спецпризначенцями.

02.03

у Сімферополі відбулася акція «Крим проти окупації і за мир», організована активістами руху «Євромайдан-Крим». За її результатами було прийнято рішення про створення Всекримської української ради для захисту українців у Криму.

Андрій ЩЕКУН

В умовах, у яких ми жили, фактично Майдан був постійно... Ми безліч акцій провели до цього таких, як Майдан. Тобто ми були підготовлені, і для нас якихось несподіванок у тому всьому не було. Тим більше, ми брали активну участь у Помаранчевій революції. Я, зокрема, організував виїзди людей до Києва, і в Криму купу акцій провели під час виборчої кампанії. Ми долучалися до всіх патріотичних, націонал-демократичних процесів на півострові і завжди були у вирі подій.

Майдан не захопив нас зненацька — ми відчували давно, що час із Помаранчевої революції згаяний, скажімо так... На питання, що постали тоді, суспільство мало знайти відповіді: як діяти далі, що не так. Ющенко, приміром, не виправдав наших надій, але далі треба було щось робити, звісно... Я, чесно кажучи, в Криму всім говорив, що Янукович — це ненадовго, мінімум на два роки. Я це з самого початку, з його інавгурації заявив. Потім за це мене ще й звільнили з посади директора державного видавництва «Таврія». Ну, він протримався трішки більше.

Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

В Криму ніколи не було української влади. Ніколи, навіть після Помаранчевої революції. У 2005 році, коли вже новий Президент Ющенко набув повноваження, він зміг поставити там свого прем'єра лише на рік. Його «з'їли», домовилися, і вже у 2006-му Ющенко віддав Крим на відкуп росіянам. У Криму почали заправляти ставленики Москви, і прем'єр-міністр був, та й весь депутатський корпус (вдумайтеся! Після Помаранчевої революції!) — з Партії регіонів. Отакий абсурд був у Криму.

Сигнали від Партії регіонів про те, що Росія збирається анексувати Крим, надходили досить давно. До того ж говорили прямо: «Що ви робите? Ви що, не розумієте, чим це закінчиться?» Щоб ви знали, спроба анексії Криму була ще в 2006 році. Про це мало кому відомо. Тоді також були задіяні російські війська, щоправда, на той момент вони просто їздили. Але шляхом переговорів і віддачі влади під протекторат Росії тоді вдалося це зупинити. З 2006 року російська присутність, фінансування організацій, проведення різних заходів... Книги, телепрограми, ЗМІ, багато супутникових телеканалів — усе це формувало дуже позитивний імідж Росії. На Севастополь, на флот витрачали дуже багато коштів, щоб люди бачили, яка там зарплата. Тобто вони дуже довго цілеспрямовано працювали над тим, щоб забрати Крим до складу Росії. Анексія — результат тривалої й системної підготовки.

Олександра ДВОРЕЦЬКА

...російська присутність подобалася українській владі — як противага кримськотатарській присутності. Вони завжди говорили: «Ні-ні-ні, там усе не так спокійно. Ми не можемо зараз проголошувати ніяких корінних народів, вшановувати пам'ять про депортації на державному рівні, тому що там росіяни, вони зараз дуже активні». Насправді, скільки я себе пам'ятаю, було завжди так: хтось ставить хрест, хтось мечеть, а хтось щось зносить. У 2006 році різні спецслужби так помпезно зносили «самозахвати»... Це була така нормальна типова ситуація для Криму.

Таке було відчуття: от тільки не треба українізувати, бо почнуться заворушення, нехай усе так і лишається. Говорити зараз, що Росія буцімто 20 років готувалася повернути собі Крим, чи, може, що така її політика тривала 5 років... Але це точно почалося не у 2013 році, це не результат Майдану. Дуже багато чого готувалося заздалегідь.

За рік до Майдану активізувалося фінансування проросійських груп. Був Московський державний університет у Севастополі, був Будинок Москви, був Російський культурний центр, який просто сипав грішми. Були різні мітинги «Русской общины», на яких людям платили гроші, щоб вони туди приходили. Тобто завжди підтримувалася ця велика присутність. Хоча вибори до Верховної Ради Криму показали підтримку партії «Русское единство» лише на рівні 2 відсотків — це були ті, хто ідентифікував себе з Росією.

Дмитро Білоцерковець

Нам, хлопцям із Криму, досить легко було перебувати в умовах Майдану і проявляти себе, адже життя нас ніби до чогось такого і готувало. Ми близько 10 років провели у фазі активної боротьби, справжньої ідеологічної війни та фізичного протистояння з проросійськими активістами, які виходили за платню. До того ж майже всі вони були громадянами Росії. Тому для нас це не було щось нове, нам легко було пристосуватися до того, що відбувалося, відчувати небезпеку. По суті ми — діти, виховані у битві за свою країну, які готові боротися за неї до кінця. І ми це робили. Знаєте, це не те саме, що у Львові бігати і шукати комуністів. Бути у Севастополі — це битися за свою країну, битися грамотно, послідовно, ідеологічно згрупувавшись і даючи відсіч посяганням Кремля на наш суверенітет, нашу цілісність.

І 10 років ми билися дуже активно за наші інтереси, проводячи безліч різних патріотичних акцій на протигагу проросійським силам, показуючи, що є й інша думка, що ми розумніші, грамотніші, і нас не менше — нас було стільки ж, скільки й їх. Але ми виходили не за плату, ми витрачали свої зароблені кошти. Ми навіть шукали способів заробити гроші, щоб витрачати їх на нашу державу, на протистояння проросійським силам.

Також були люди, які в душі любили Росію, але активно нас підтримували, розуміючи, що вони хочуть жити в Україні, у вільній країні, а не в тій, де вони не матимуть права на вибір, власну думку.



Із Заяви Президії Верховної Ради АР Крим від 22 листопада 2013 р.

Президія Верховної Ради Автономної Республіки Крим, спираючись на думку переважної більшості мешканців автономії, цілком підтримує рішення Кабінету Міністрів України про призупинення в інтересах національної безпеки процесу підготовки до укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. [...]

Ми поділяємо небажання керівництва України оплачувати зближення з Європейським Союзом ціною розриву економічних зв'язків з нашим основним торговельним партнером — Російською Федерацією. Не можна забувати і про те, що з Росією нас пов'язує не лише економічна вигода від двосторонньої співпраці.

Для більшої частини мешканців України це братська країна, населена братськими народами.

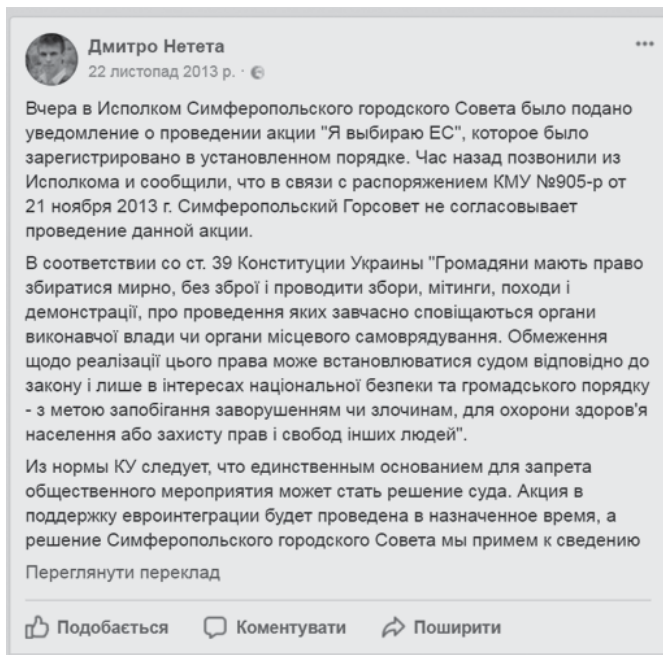
Крим традиційно є мостом дружби між нашими державами, і кримчани нікому не дозволять поставити під сумнів багатосотлітній цивілізаційний вибір наших народів.

(Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)

Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Я — кримський татарин, і не можу бути проросійським апріорі. Я можу бути проукраїнським, адже Україна свого часу, як мінімум, не заважала поверненню кримських татар на історичну батьківщину. Я навіть більше скажу: заважала кримська влада. Коли Україна говорила: приїжджайте, дамо вам громадянство, то кримська влада робила все можливе, щоб кримські татари не поверталися. Отже, було зрозуміло, що в Криму не українська влада. За всі роки незалежності України в Криму не було української влади. Можливо, на короткий період хтось і приходив, але однозначно, стовідсотково української влади в Криму так і не було. Влади у повному розумінні цього слова. Ми усвідомлювали, що українська влада не зовсім є такою навіть для своїх власних громадян. Люди, які приходили у неї, робили зовсім незрозумілі речі. І тут постало питання: ми хочемо і далі так жити, не маючи нормальної влади, яка любить і цінує своїх громадян? Чи давайте щось змінювати? І це був переломний момент — скільки вже можна?

Кримські татари, в принципі, за 23 роки коли що й робили в Криму, то це боролися. Для мого народу боротьба — це... Вони боролися і в Радянському Союзі, зруйнували його і перемогли, всі разом, з іншими народами, ту машину. Вони першими зазнали репресій. І приїхавши в Україну, вони продовжили боротьбу. Адже була боротьба за землю, за прописку, за роботу, навчання...



Допис у Фейсбуці

кримськотатарського народу постійно закликав, і кримські татари з 1990-х років до 2013 р. голосували за українські демократичні партії. [...]

На мою суб'єктивну думку, період незалежності України для кримських татар — це етап млявого, але все ж ефективного відродження їх як народу. Справді, були державні програми, відновлювалися школи. Відновлювався національний театр, газети рідною мовою тощо. Так, дуже мляво, хотілось би більшого, хотілося б по-іншому...

Ескендер БАРІЄВ

Я був одним з активістів Помаранчевої революції і тоді очолював коаліцію молоді «Наша Україна» в Криму. Ми постійно привозили людей, проводили активну роботу. Та ми не побачили результатів. [...] До того ж, Ющенко для кримських татар практично нічого не зробив. Тому Майдан переважно сформувався на емоціях — коли просто були побиті діти. Я думаю, це відбулося саме таким чином.

...кримських татар не брали в структури СБУ, правоохоронних органів. В органах виконавчої влади їх представництво навіть не відповідало відсотку від загальної кількості населення. Це говорить про те, що в усі часи кримських татар усіляко намагалися не допускати до влади, адже влада — це політичний вплив, це ресурси. Хоча, знову ж таки, кримські татари завжди демонстрували прихильність до демократичних сил. Наприклад, Меджліс

Любов КАЛМАКОВА

23 листопада 2013 року українська громада збиралася біля Української православної церкви Київського патріархату в Сімферополі й відзначала День пам'яті жертв Голодомору. Ще на той момент ми були впевнені, що буде підписана асоціація. Хоча це була сумна дата, але про те, що через тиждень нам доведеться вже боротися, ми й не підозрювали.

Також у ті дні я почула від знайомого, що в нього є інформація від працівників СБУ, що готується окупація Криму і анексія. Я так покрутила пальцем біля скроні й кажу йому: «Щось ти таке говориш взагалі нереальне. Ось маємо підписати асоціацію, і вже буде інший вектор в Україні. І чим далі ми від Російської Федерації, тим краще». А він каже: «У мене є така інформація, а ти як знаєш. Я тебе попередив». Я приходжу додому і в Гуглі перевіряю, що означає «окупація» і «анексія». Звісно, згодом я дізналася, що це означає. Такі вони потім і були.

Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

Весь актив громадських організацій та політичних сил нам був відомий. ...Ми зробили анонс, зібрали прапори і... здивувалися кількості людей, у яких, видно, також стояв клубок у горлі від усього того, що відбувалося...

Це було 24 листопада 2013 року, здається, у неділю. Ми цю акцію, першу, провели біля Совміну. Поруч Партія регіонів також провела мітинг. Вони зібрали тисяч десять людей. Там було чимало провокацій.

Тоді ми познайомилися із Сергієм Мокренюком, раніше його не знали. Ми висловили свою позицію, пройшли з прапорами по місту. Нас там зібралося, мабуть, 200–300. Це була досить велика кількість людей для Криму, для Сімферополя. Такі акції раніше ніхто не проводив.

Паралельно ми подали заявку (це була така політична хитрість) на проведення мітингу біля Представництва Президента в Криму, про яку регіонали ще не знали, бо ми надіслали їй



Акція 24 листопада 2013 р. (фото А. Ковальського)

рекомендованим повідомленням за день до заходу. Тобто юридично ми всіх вимог дотримались, оскільки вже був досвід вирішення таких питань. Адже вони завжди готували провокації — закидали яйцями або нападали... Тоді ж і тітушки були.

І коли ми йшли від Совміну до Представництва Президента, вздовж вулиці Гоголя, а потім Пушкіна (для мене це був шок!), усі перехожі аплодували, прямо зі сльозами на очах аплодували, вітали. Настільки люди були вже втомлені від тієї системи і від тієї влади у Сімферополі.

Андрій ЩЕКУН

...прийняли рішення, що в будні ми будемо проводити акції у післяробочий час. Спочатку це відбувалося о шостій, потім на сьому перенесли. Щовечора на Майдані збирались (до речі, це було біля Ради міністрів) коли сорок осіб, коли шістдесят... Максимум було сто п'ятдесят. Це в будні. У вихідні в нас проходили найпотужніші акції, і вони завжди відбувалися з ходом. Скажімо, ми зустрічалися біля Ради міністрів і йшли або до Представництва Президента, або до Верховної Ради, залежно від того, якою була ситуація в Києві, які були меседжі.

На той момент ми прийняли рішення, що в нас буде чотири координатори «Євромайдан-Криму», бо статися може будь-що. Ми прекрасно розуміли, в якій критичній ситуації ми працюємо. Я відповідав повністю за громадський сектор та організаційні заходи. Сергій Мокренюк координував усю роботу в Києві. Він сам із Феодосії, на той момент був представником партії «Демократичний альянс». Він перебував у Києві, і ми через нього передавали зібрані речі та кошти на Майдан. Він поселяв активістів, які прибували до Києва. Сергій, звісно, приїздив і до Криму, брав участь в акціях. Третій активіст — Сергій Ковальський. На той момент він був членом партії «Батьківщина». У нас на Майдані він відповідав за політичні партії, які долучалися до протесту. І Ісмаїл Ісмаїлов. Це був молодий хлопчина, кримський татарин, він відповідав за роботу з молоддю.

У грудні... точно не пам'ятаю... коли виник на Майдані Штаб національного спротиву, ми прийняли рішення створити з координаторів та активістів Майдану такий самий штаб. Зала в нас була орендована у приміщенні Української народної партії, нам її надали безплатно. Ми вибрали приміщення саме цієї партії, щоб ті політичні сили, які були в парламенті, не домінували. Щоб був баланс — це була наша перша умова для політичних партій. Друга умова для всіх політичних сил — уся символіка на акціях має бути тільки державна, кримських татар, а також ЄС. У нас жодні акції з 24 листопада і до кінця не відбувалися під політичними прапорами. Тим самим ми консолідували максимальну за всю історію 23 років незалежності України кількість кримчан і членів різних партій, зокрема й Меджлісу кримськотатарського народу.

Ярослав ПІЛУНСЬКИЙ

Мій батько Леонід Петрович Пілунський — один з найстрашніших для проросійського населення людей у Криму. Він — відома людина серед кримчан, журналіст, моряк. Як журналіст вів програми «Для тих, хто в морі», «Острів Крим». У Криму вони були дуже популярні. «Для тих, хто в морі» можна було зловити і в Атлантиці, де перебували судна. Він прогресивний журналіст, проєвропейський. Довший час займав пост у Народному Русі Криму. Особисто знав Чорновола і багато зробив для того, щоб Крим ставав українським.

Ще у 1995 році батько написав статтю про те, що коли Україна не буде займатися Кримом, то вона його втратить. І розклав усе по полицках, ще в 1995-му. З того часу справді нічого не змінилося. Завжди він був «білою вороною» і давав люлів не лише проросійським, а й проукраїнським організаціям, які сиділи на бюджеті й нічого не робили. Тобто зрозуміло,



Провладний мітинг «За стабільність та процвітання» 24 листопада 2013 р., у якому взяли участь голова Верховної Ради АР Крим В. Константинов, члени Президії та депутати кримського парламенту

щось вони робили, але ця діяльність у більшості випадків була пов'язана з якимись особистими інтересами.

Його боялися чіпати, бо він абсолютно не переймався делікатністю висловлювань. У будь-якому бандитському формуванні, люди, які належать до якогось клану, не можуть вкласти собі в голову, що той, хто відкрито говорить правду в очі, робить це без прикриття. Завжди вони думали, що за ним «криша» велика.

Незадовго до анексії януковичька тусовка намагалася... Він багато справ зробив для татар. Також багато розповідав про своїх колег, статті писав неупереджені, в жанрі фельєтону. Ну, і намагалися на нього завести якісь справи, користуючись адмінресурсом, хотіли на чомусь

його зловити. Але в результаті прийшли і потисли руку, тому що він нікуди не встряг, ніде хабарів не брав... ні до чого було причепитися. Так що мій батько — один зі світлих людей у Криму, які підтримували і підтримують Україну.

Галина ДЖИКАЄВА

Інформаційне поле в Криму було трохи строкатим. У нас був опозиційний канал «Чорноморська телерадіокомпанія», а ще АТР. Це були два великі рейтингові канали. Коли почалися події в Криму, то кримськотатарські АТРовські стрімери були повсюди — люди взагалі від АТР не відлипали. Через Інтернет можна було дивитися «Громадське», «24 канал», «5 канал». Молодь узагалі телевизор не дивиться. Вони читають новини в мережі, онлайн. А ДТРК (Держтелерадіокомпанію «Крим») дивилися ті самі люди, що й російське телебачення.

У нас у Криму досить «старе» суспільство, такий собі «заповідник пенсіонерів», «заповідник совка». Усі вони, звичайно, дивилися телевизор. Якість російської картини, звісно, краща. ІНТЕРівська також. Вони більш доступною мовою говорять. Новинні випуски «плюсів», наприклад, дуже лякали кількістю негативу. Бабусям цього не хотілося. Я своїй мамі кажу: «Не дивися ІНТЕР! Дивися «плюси», «п'ятий». — «Так, так, авжеж». Відвертаюся, а вона знову вмикає ІНТЕР. Щось відбувалося у свідомості людей, налаштованих менш аналітично. Не знаю, які технології при цьому використовувалися. Люди не сприймали того, чого їм не хотілося бачити — правди. А от інтерпретацію, вдало подану для певних кіл, вони споживали із задоволенням. Пенсіонери дивляться ОРТ з відкритим ротом. Там реально краща якість, краща! Там працюють професіонали. Верстка, побудова фраз дуже вдала, тому воно дуже доступне.



Канал АТР працював у Криму до квітня 2015 р., потім переїхав до Києва і налагодив трансляцію на територію Криму

Ельвіна СЕІТБУЛЛАСВА

На нашому каналі АТР у Криму працювало більше 150 осіб, мабуть. Це й оператори, і водії, монтажери... У нас була така велика будівля двоповерхова. Хороші умови, великий ньюзрум. Я працювала в новинах «ZAMAN». Нас було близько десяти журналістів, які їздили по всьому півострову. Були свої ведучі, які трьома мовами вели програми. Ще випускові... У нас там була дуже велика команда, дружна...

...акції «Євромайдан-Криму» проводили увечері. Це було десь о шостій годині. А у нас новини виходили о 19.30. І ми, пам'ятаю, знімали і швидко-швидко шукали Інтернет, щоб відправити відео та встигнути на ефір. Майже щодня відбувалися акції кримського Євромайдану. Люди виходили з родинами, дітьми, в руках тримали прапори. Вони прагнули, щоб наш Крим теж став європейським регіоном. Там були гасла проєвропейські.

Сергій Ковальський, Андрій Щекун — ті, хто жодного разу не пропустили акції. Лише тоді їх не було, коли вони їхали до Києва, на Майдан... дуже стійкі. Намагалися виходити щодня, і ми разом з ними. Нас не зупиняв ні холод, ні вітер чи дощ.

На ці акції завжди приходили правоохоронці. Спочатку вони так більш-менш нормально поводитися. А коли були провокації, вони іноді робили вигляд, ніби нічого не відбувається.

Ліза БОГУЦЬКА

Я — дизайнер. Завжди публікувала дописи здебільшого про красу, про дизайн. Часом, звичайно, я писала про внутрішню нашу політику: які аморальні дикунки, що приїхали з Донбасу та керують Кримом, які його не люблять, яким усе незрозуміло тут. Тому що це люди, які не цінують природу так, як її треба цінувати, які не бачать у травинці, у листочку прекрасного, для яких важливо мати будинок біля моря і більше нічого. Відгородити все це восьмиметровим парканом, та ще так, щоб він заходив далеко у море — шматок свого моря мати... І я про все це писала. А коли почався Майдан, я, як і багато інших людей, просто стала описувати своє ставлення до всього, що відбувалося. Ми почали зв'язуватися один з одним, запрошувати в друзі, ділитися інформацією...

3 повідомлення Кримського інформаційного агентства від 28 листопада 2013 р.

Кримське територіальне командування внутрішніх військ МВС України спростувало інформацію про те, що готується відправка до Києва своїх спецпідрозділів «Тигр» для розгону демонстрантів. Про це кореспонденту Кримського інформаційного агентства повідомив начальник групи зв'язків із громадськістю та ЗМІ Кримського територіального командування внутрішніх військ капітан Михайло Боцанюк.

«Усі підрозділи внутрішніх військ перебувають у місцях постійної дислокації та несуть службу відповідно до штатного розпису», — підкреслив М. Боцанюк.

(kianews.com.ua/news/krymskie-siloviki-oprovergli-informaciyu-ob-otpravke-specnaza-v-kiev)

Олександра ДВОРЕЦЬКА

28-го числа я була в Сімферополі. Увечері сіла на потяг із Києва й приїхала туди. І що мене тоді здивувало — що в Сімферополі вийшли люди, серед яких не всіх я звикла бачити на таких стандартних акціях та заходах. Просто коли живеш у невеликому місті, не лише за кількістю населення невеликому, а ще й з не дуже розвинутою громадянською активністю, то здається, що ти вже просто знаєш кожну людину, яка підтримує такі акції, прізвище та ім'я кожного, чим він займається...

Мені дуже сподобалася така піднесена атмосфера, чай, якого раніше не було на акціях у Сімферополі. Вечір, музика, такі дуже добрі люди... Я була така горда за своє місто! Думала, що, мабуть, у нас щось може змінюватися, все буде рухатися якось уперед. Люди посміхалися, ніхто нам не заважав проводити цей захід. Було все так приємно, здорово...

А потім було прийнято рішення, що частина людей із цих активістів їде до Києва. Я залишалася в Сімферополі...



Флешмоб активістів «Євромайдан-Крим» на підтримку євроінтеграції України (фото А. Ковальського)

Ліза БОГУЦЬКА

У мене перші передчуття виникли тоді, коли Янукович у Литві відмовився підписувати асоціацію з Євросоюзом, мотивуючи це тим, що у нього з Путіним є певні домовленості й що Путін проти. Було очевидно, що той має деякий вплив, навіть тисне на Януковича. Тому він опинився між якихось двох вогнів незрозумілих, і з двох бід вирішив вибрати меншу. Тоді, здається, був мій перший пост щодо цього, коли я написала, що з двох бід він вибрав якраз більшу, що Путін обіграв Януковича, і наслідком цього обов'язково стане окупація Криму. Це я написала 30 листопада 2013 року. У тому пості я попереджала, що Путін увійде в Крим, і що нам треба зберегти кордони України.

Олександра ДВОРЕЦЬКА

Я жила в Сімферополі, а батьки мої — неподалік у селі, під містом. Ми не так часто бачилися, хоча нас розділяло десь 30 км. Так складалося, що я рідко до них приїжджала, і це був один із тих днів, коли батьки гостювали в мене. Увечері я не стежила за новинами, не засиджувалася за Інтернетом. Прокинулася вранці, збираю батьків додому... Ми снідали так спокійно, вальяжно... Я відкриваю ноутбук і бачу: така стрічка новин, жах! Ще до кінця не було зрозуміло, чи були загиблі під час розгону студентського протесту під стелою. Весь час фігурувала одна дівчина, яка... незрозуміло було, що відбувалося.

Я отримала кілька повідомлень. Одне про те, що напали на нашого друга із Севастополя Максима Кицюка. Він тоді навчався в Івано-Франківську і був там одним з організаторів протесту. Іще, не пам'ятаю, з якого міста, також була досить дивна інформація. Тобто не лише у Києві в цей день багато чого відбувалося.

У нас була така група (чат у Вконтакті), і я пишу: «Може, давайте організуємо щось сьогодні? Пікет?». Ми розуміємо, що у нас немає сповіщення про зібрання, що можуть бути проблеми з правоохоронними органами. Я пишу: «Так, добре, я візьму це питання на себе». Тому що для мене це завжди було важливо: я як представник фігурувала, мабуть, у більшості судових рішень про заборону зібрань. Я оскаржувала майже кожен заборону, яка виносилася громадським організаціям. Інколи ми вигравали, часом програвали, і ніколи це не залежало від аргументації, частіше від політичної волі місцевої влади. Я кажу: «Я сама займуся цим сповіщенням, а ви давайте максимально мобілізуйте людей. Сімферополь має відреагувати».

Пам'ятаю, перше, що спало мені на думку... Чомусь мені тоді здавалося, що їхати зі сповіщенням до міської ради не потрібно. Я просто набрала «102» і сказала черговому, я, мовляв, хочу вас сповістити про те, що ми будемо проводити акцію. Він мені на те: «Ні! Ви маєте в міську раду подати письмове сповіщення». Я кажу: «Так у Конституції ніде такого не написано! У мене зараз немає часу, ви ж усе одно передасте цю інформацію у міську раду...» Черговий сказав, що цього недостатньо, що ми маємо це робити завчасно. Я йому відповіла щось типу «Ви мене не попереджали, що ваші колеги будуть бити студентів сьогодні вночі! От і в мене не було можливості повідомити вас завчасно».



Анонс акції (автор — А. Янченко)

Коли ми зібралися на площі, то вже було дуже багато журналістів, активістів, простих людей, які прийшли нас підтримати... Люди малювали плакати на білих аркушах, розкладаючи їх прямо на парапетах. Тобто вони не готувалися заздалегідь. Все це було дуже емоційно.

Любов КАЛМАКОВА

1 грудня у центрі Сімферополя ми провели акцію. Там зібралися ми, активісти «Євромайдан-Крим», були також правозахисники, громадські активісти культурних проєктів і просто небайдужі активні люди. Прийшли звичайні студенти, не залучені в жодні організації. Вони виходили на акції й були дуже обурені: що взагалі таке відбувається, чому немає відповідної реакції з боку влади?

Тоді ж такі акції солідарності зі студентами пройшли в Севастополі, Ялті, Євпаторії, Феодосії, Керчі. Дуже багато акцій проходило. Може, й ще десь збиралися, але ми про них не

знали, бо вони не були достатньо висвітлені. Власне, в тому й була проблема, що якби ми знали один одного до всіх цих подій, ми були б згуртованіші, кращою була б організація, більш спланованою, був би сильніший ефект.

Галина ДЖИКАЄВА

З моменту першого побиття студентів ми з моїм другом режисером Антоном Романовим стежили за подіями. У нас ішов репетиційний процес, відбувалися вистави, але відірвати нас від моніторів було неможливо. Практично цілодобово ми стежили за всіма подіями Майдану. Це було дуже важко. [...]

Наші актори — люди не такі політично активні, але також приходили, дивилися... Я постійно на телефоні. Ми нервували, страшенно переживали. Інші також переживали, але не брали особливо близько до серця. А директор наш, той взагалі не розумів: що це за Майдан, навіщо він?! І шибки б'ють, і поводяться погано. Тут же «стабільність», тут «покращення», а вони... поводяться погано. Недобре... Тож ми з Антоном були такі собі двоє божевільних. Антон навіть додому не ходив, залишався в театрі, постійно відстежував події. Ми приносили йому харчі, годували.

Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

Як тільки почався Майдан, Мокренюк зразу поїхав до Києва. Він був там і координував усіх, хто їздив туди з Криму. Зустрічав, допомагав влаштуватися на ночівлю...

Оскільки я раніше більше займався політичними силами, і досвід мав у цьому, то взяв на себе координацію та переговори з ними, тому що на той момент кожна партія хотіла вийти зі своїм прапором, попіаритись. Але для Криму важливо було в той момент не політизувати цю подію. Ми так вважали. Провели масу перемовин, щоб переконати в цьому діючі на той час політичні сили (маю на увазі опозиційні партії: «Свободу», УДАР, «Батьківщину» та інші, які не були в парламенті представлені). Всі дії ми намагалися узгоджувати, координувати з усіма лідерами кримських громадських організацій, з усіма політичними силами так, щоб це не обмежувало і не підносило якусь одну партію. З Меджлісом, який теж брав участь в акціях, ми також координували всю діяльність.

Любов КАЛМАКОВА

Використовуючи державні телеканали Криму, людей закликали на антимайдани. Там велася, можна сказати, антиукраїнська пропаганда. І на акції почали виходити не тільки нормальні адекватні, культурні, виховані громадяни. Поруч із нами в той самий час у тому самому місці стали збиратися люди, які кричали: «На Майдані злочинці, вони б'ють правоохоронців». Називали нас фашистами, бо ми всі акції починали з Гімну України.

В українському Криму ще не чули так часто Гімн України, як саме в ті часи. Ми починали свої акції Гімном України і завершували їх Гімном України. А проросійських лю-



Антимайдан у Сімферополі 2 грудня 2013 р. (фото прес-служби Верховної Ради АРК)

дей це дратувало, вони намагалися нас перекричати. Ми знімали наші акції на камери, щоб передати потім на материк і показати, що ми тут є.

До речі, якісь ЗМІ ходили знімали. А люди з Антимайдану намагалися нас перекричати й зіпсувати «картинку» нашу українську.

З виступу голови фракції «Курултай-Рух» Рефата Чубарова на позачерговому пленарному засіданні Верховної Ради АР Крим 2 грудня 2013 р.

...коли в країні складається важка, критична ситуація, треба сідати і говорити, але треба сідати і говорити не лише в Києві, діалог має бути і в Криму. У нас є маса проблем, щодо яких ми не знаходимо рішення. Я думаю, що було б добре, якби діалог, якого ми чекаємо в Києві, розпочали тут, в Криму, з розв'язання кримських проблем. Діалог з тими людьми, які можуть вирішити ці проблеми. Інакше нічого не вийде. [...] Наше завдання сьогодні — зробити так, аби суспільство гідно вийшло з цієї ситуації, аби ніщо не загрожувало територіальній цілісності України.

(Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)



Голова Кримської організації Української спілки ветеранів Афганістану Сергій Тарасов назвав події в Києві спробою окремих політичних сил дестабілізувати ситуацію в країні.

(З новин Кримського інформаційного агентства від 3 грудня 2013 р.: kianews.com.ua/news/lider-krymskih-afgancev-osudil-provokacii-v-kieve)

Архієпископ КЛИМЕНТ

Восени 2013 року нам вдалося побудувати велику дерев'яну церкву в Євпаторії. Спочатку ми планували поставити її у Сімферополі, але коли почали розгортатися події, вирішили, що треба зміцнювати Євпаторію. Протягом трьох тижнів ми вибрали місце, залили фундамент, поставили стіни. І про цю церкву заговорили в перші дні Революції Гідності. А заговорили чому?

Священик цієї церкви Ярослав Гонтар подзвонив мені й каже: «Владико, тут наші українці збираються їхати у Київ на Майдан, підтримати революцію. Ви б не могли приїхати, благословити нас?» — «Добре». Я приїхав у Євпаторію близько 11-ї вечора. Відслужили молебень. Люди посідали в машини, і в останню сідає отець Ярослав: «Владико, я вас дуже прошу, подзвоніть через дві години моїй матушці, скажіть їй, що я поїхав до Києва». Чому через дві години? Тому що на той час він уже буде за межами Криму, на материковій Україні. Думаю: «Це ж треба так спіймати владику!» Але я зробив так, як він просив.

На другий день, а точніше, вночі, підпалили церкву в Євпаторії. Повністю спалили купол — він стояв на землі, ми не встигли його поставити, бо чекали на майстрів з Івано-Франківська, які мали приїхати і покрити його бляхою. Купол згорів повністю, були також підпалені краї церкви. Люди побачили, як палав купол, і встигли врятувати церкву, а то б вона згоріла вся.

Тоді отець Ярослав звернувся до українців зі сцени київського Майдану, розповів про те, що сталося з його церквою. Люди з усієї України — весь Майдан — зібрали кошти. На ті кошти ми замовили в Києво-Печерській лаврі новий купол, завантажили його в машину, привезли в Крим і перед Різдом, 5 січня 2014 року, цей купол із хрестом поставили на церкву й освятили.

Галина ДЖИКАЄВА

Режисер — апріорі логік, аналітик, а в акторів зовсім інші інструменти — їм голову треба вмійти вимикати, а не вмикати. На сцені для створення образу... Якщо актори почнуть дума-

ти, то втратять те, чим вони працюють, — таку ніжність, чутливість. До того ж у нашому арт-центрі актори ще дуже молоді, тому ми їх не залучали до Майдану, ми їм говорили: «Робіть як хочете».

Вони самі розбиралися. Хто хотів, той ходив на мітинги. Власне, більша частина нашої молоді були проукраїнськи налаштовані. А деякі так: «Давайте всі будемо «дзен»! Давайте любити один одного!» Я кажу: «Окей, давайте! Вийди на вулицю і полюби людину, яка тебе обшукує або яка викрадає кримського татарина, роздягає, ґвалтує, скотчем рот заліплює, вбиває. Іди, полюби її». — «Та як же...? Та не може бути!» — «Та отак, це життя».



Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Помилка — думати, що тільки молодь хотіла змін, бо тільки вона встигне їх результати застати, хоч як цинічно це звучить. Насправді на Майдан приходили і люди старшого покоління, тому що вони хотіли для своїх дітей кращого майбутнього. Люди навіть самі, бувало, проявляли ініціативу, бажання вийти, і нам доводилося під них підлаштовуватись. Ми розуміли: якщо люди вийдуть спонтанно, це дасть привід їх розігнати. Цей рух — демократичний, який виник у Криму, — це було вперше, і ніхто не сподівався від Криму такого. Тоді, спочатку, важко було зрозуміти, скільки людей взагалі були готові вийти на Майдан. [...]

Ультрас, футбольні фанати «Таврії», поза сумнівом, зробили значний внесок в історію цього періоду. Я не скажу, з якого моменту вони організовано домовилися вийти, тому що у них є така характерна риса — вони намагаються приховувати свої обличчя. Але багатьох хлопців я знаю, зустрів їх з першого дня. Згодом, коли з'явилися тітушки, вони вже організовано виходили нас захищати. Я думаю, що і до Майдану вони виходили на якісь патріотичні акції, я просто не був із ними знайомий. Я не уявляв, скільки їх, що це за хлопці, як з ними можна розмовляти. На Майдані вони проявилися з позитивного боку.

Ескендер БАРІЄВ

Спочатку Партія регіонів та місцева влада особливо не реагували на наші зібрання, на них були присутні лише представники правоохоронних органів. А потім ми стали все частіше бачити провокаторів. Вони намагалися зібратися більшою, ніж у нас, кількістю або просто нас перекричати, спровокувати на бійку, створити якийсь негативний фон для наших заходів. Траплялися й ситуації, коли вони усіяко переслідували активістів, з'явилися тітушки.

Я у якийсь день був десь на виїзді. Повернувся, дивлюся — нашого мітингу ніби немає. А виявляється, мітинг був оточений тітушками, і вони були готові навіть фізично розправитися з нашими активістами. Пізніше був обстріляний автомобіль Ковальського, а згодом підпалили офіс, де збирався оргкомітет «Євромайдан-Криму».

Любов КАЛМАКОВА

Кримська влада збирала людей, оплачувала їм акції, а може, ще й по-іншому якось заохочувала. Їх виходило багато, їх бувало більше, ніж нас. І адмінресурс був за них, і правоохоронці. Я якось понесла заяву до міської ради Сімферополя — виступала як офіційний представник нашої акції. Заяву зареєстрували, а опісля телефонує мені працівник міліції й каже: «А у вас щось буде таке провокаційне? Чому ми взагалі маємо виділяти з бюджету гроші на ваші акції?» Потім і до погроз дійшло. Я пробувала відбутися жартами: «Ви ж ніби зобов'язані гарантувати безпеку. Я ж не можу за всіма людьми встежити і обіцяти, що вони будуть певним чином поводитись». А він мені таким погрозливим тоном: «Ви послуги міліції будете самі оплачувати. Ви несете збитки бюджету».

Ліза БОГУЦЬКА

Я під час Майдану дуже багато коштів переказувала у Київ. Ну як, «багато»... Я не олігарх, ясна річ. «Багато» — маю на увазі з того, що в мене було. Це як за біблійною притчею: хтось кладе дві лепти, а якийсь багатій приносить кошик із золотом. Тобто з того, що в мене було, великий відсоток я перераховувала на Майдан. Я знала, що ці гроші допоможуть зберегти чиєсь життя, нагодувати тих, хто відстоює і мої права також.

Я не могла сидіти осторонь, нарікати на все і писати: «Ой, яка кругом сволота! Одна лиш я ось така героїня тут сиджу». Я намагалася допомагати так, як можу: виходити на мітинги, створювати масовість. Я на них не виступала і себе активно не проявляла, просто створювала ефект масовості. Я прекрасно розуміла, що це потрібно: чим більшу кількість людей вони побачать, тим швидше зрозуміють, що народ як раніше жити не хоче.



Яна Горюнова агітує приходити на акцію (фото з фейсбук-сторінки спільноти «ЄвроМайдан-Крим»)

З повідомлення Кримського інформаційного агентства від 6 грудня 2013 р.

Близько тисячі кримських татар готові їхати в Київ, щоб не допустити державного перевороту та підтримати чинну владу. Про це кореспонденту Кримського інформаційного агентства повідомили у прес-службі кримськотатарської організації «Себат».

У Києві вже орендовано дві спортивні зали для розміщення приїжджих. Є попередня домовленість із залізницею про надання кількох вагонів. «У разі необхідності ми готові виїхати в Київ на захист керівництва країни. Ми не збираємося там воювати, ми хочемо закликати опозиціонерів до миру і розповісти студентам, чим закінчилися подібні майдани в Таджикистані, Сирії та Лівії», — говорять у прес-службі.

У «Себаті» рішуче засуджують принципи насилля та силового тиску, якими сьогодні опозиція та західний політикум хочуть позбавити Україну права вибору.

(kianews.com.ua/news/krymskie-tatary-gotovyatsya-ehat-v-kiiev-v-podderzhku-yanukovicha)

Галина ДЖИКАЄВА

Діяльність нашого центру привертала увагу влади. Чиновникам було незрозуміло, що ми за центр. У держави грошей не просимо — значить, треба придивитися пильніше... Ну, і приглядалися. Якби був просто театр, не звертали б уваги, та був ще й кіноклуб. І громадський рух «Студентська дія», хлопці та дівчата з якого зараз працюють на радіо «Свобода», Саша Дворецька — вони всі у нас тусувалися, працювали, громадською діяльністю займалися. Кіноклуби — справа серйозна, тому в нас у кожному кіноклубі сидів СБУшник. Їх усі знали в обличчя.

На базі «Карману» ми провели три або чотири заняття з надання медичної допомоги. У нас зберігалися аптечки... прапори і вся атрибутика. То я таким чином уже виходила ніби організатор. Власне, нашу діяльність було розцінено як терористичну. Людина, яка хоч щось очолює, може очолювати і щось більше, то чому б і не терористичну організацію? Згодом «Карман» притягли до справи Сенцова.

Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Якщо говорити про наше фінансування, самі заходи, які проводилися в Криму, не потребували особливо коштів. Тому що достатньо було кинути клич: потрібно оте, те і те, наприклад, мегафон чи прапори, — і соцмережі це поширювали. Приносили як правило, у 5-6 разів більше, ніж просили.

Щодо того, що ми відправляли до Києва людей і гроші. Так, були люди, які не могли бути особисто присутні на Майдані тривалий час, то вони компенсували це грошима. Це справа їхнього сумління, ми нікого ніколи не примушували це робити. Це їхній вибір.

До мене підходили навіть громадяни Білорусі, давали: «Візьміть, будь ласка. Тільки не треба нікому говорити, що ми громадяни Білорусі. Недобре буде, коли хтось дізнається». Вони також, видно, хотіли у своїй країні змін, та не могли цього робити, тому вирішили це ось так компенсувати. І так дуже багато людей давали гроші, підходили і давали на добру справу.

Спочатку... ми могли зібрати на заходи тисячі 2–3. Зібрані гроші ми при людях рахували. Тобто це було абсолютно прозоро. Ніхто на рахунок нам не переказував ніяких коштів. Люди

давали, вони розуміли, на що ці гроші йдуть, і що ми не ті, хто буде красти або ще щось.

Андрій ЩЕКУН

Найбільше людей у Криму могло зібратися на вихідні: провести якусь акцію, марш, по вулицях пройтися. Ми робили так: наприклад, у суботу в Сімферополі проводимо акцію, збираємо також кошти, речі, надаємо інформаційну підтримку — і в той же вечір сідаємо в потяг і на неділю їдемо на Київ.

Одного разу привезли сімнадцять осіб, яких саме ми організували,



Флешмоб на підтримку спецпідрозділу «Беркут» у Сімферополі. 10 грудня 2013 р. (фото klanews.com.ua)

а загалом з Криму було понад сімдесят чоловік. І ми зробили марш: від Бессарабської площі пройшлися Хрещатиком прямо до сцени. Там навіть виступ був із банером «Євромайдан-Крим».

Потім хто хотів — залишалися. У той день двадцять-тридцять кримчан залишилися в Києві на ночівлю (вони в Жовтневому палаці та в наметах Демальянсу, просто на Майдані, розміщувались).



Кримчани приїхали до Києва підтримати Майдан. 16 грудня 2013 р. (фото А. Ковальського)

Олександра ДВОРЕЦЬКА

У мене ще до початку Майдану був конфлікт із головою Республіканського комітету з інформації Вадимом Волченком. Мені поскаржилися журналісти, що він їм говорив якимось по-особливому акредитуватися, аби брати коментарі у держчиновників. Я залізла на їхній сайт подивитися, чим вони взагалі мають займатися. Побачила якийсь нереальний бюджет на розвиток громадянського суспільства і вирішила запитати, на що ж вони ці кошти витрачають. Вони почали мені брехати про круглі столи... які буцімто проводилися на площі, де використовувалися генератори диму, світлове обладнання...

Під час Майдану цей Республіканський комітет з інформації став замовником (за бюджетні кошти) роликів «Ні помаранчевому перевороту». Ці ролики крутили на центральному екрані на Радянській площі у Сімферополі, у міських тролейбусах. Там фігурували наші фотографії упереміш зі зйомками протестів у Єгипті, Туреччині, Сирії, з київського Майдану... Таке враження, що просто... говорили, що на моїх руках кров великої кількості людей. Тоді стало зрозуміло, що вони зовсім з глузду зсунулись...

Андрій ЩЕКУН

«Народний асвабідельний фронт», як він називався, Комуністична партія, «Русская община», «Русский блок» — вони по черзі щовечора нападали на нас. Ну, різні провокації робили. Колеса пробивали, коли екран ставили — світло нам виривали. Нам доводилося трансформатор потім брати. Анатолію Ковальському, батькові Сергія, скло в машині розбили. Це переслідування тривало постійно.

Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

...був такий стан, що я вже вітався з СБУшником, який чергував під моєю квартирою. Ще один стежив біля моєї роботи, біля офісу. Я їх уже всіх в обличчя знав... Телефони були під постійним пілінгом, вічні дзвінки вночі...

Скажімо, ми з Щекуном сидимо у кав'ярні, щось обговорюємо — вони могли підійти, три чоловіки, Щекуна вивести, сісти напроти мене: «Ти що робиш?» Це було у нас таке «нормальне» життя в Криму. Нам реально погрожували — вбити, знищити...



Голова Ради Міністрів АР Крим Анатолій Могильов запропонував встановити пам'ятник «Єдності України».

(З новин Кримського інформаційного агентства від 24 грудня 2013 р.: kianews.com.ua/news/premer-kryma-predlozhit-ustanovit-pamyatnik-edinstvu-ukrainy)

Розбили батькову машину, хоча він просто приходив до мене на акції (бувало, я його просив: «Привези там якийсь генератор»). На нас нападали. Це була реальна загроза життю. Оскільки ми консолідували, об'єднали навколо себе людей... Скажімо так, ми не те щоб грали якусь роль, а ми вже взяли на себе певну відповідальність

Мама особливо хвилювалася: «Серьожо, ти розумієш, з ким ти маєш справу? Нащо ти лізеш?» На той час я розумів, що реально у будь-який момент нас можуть покалічити або взагалі викрасти. Та зупинитися ми не могли, тому що були ці люди, були ці очі, було спільне бажання щось змінити і розуміння, що так далі жити не можна.

Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Особисто для мене переломним етапом стало те, що ми надрукували в Криму газету «Думка» — про наш Євромайдан. І приїхали наприкінці грудня до Києва, де стали її роздавати людям. Я так розумію, що тоді була певна стагнація у протестних настроях, і коли ми приїхали з Криму і привезли газету, то цим сказали: «Ми теж з вами».

Багато людей були дуже розчулені й стали допомагати нам роздавати цю газету. Ми привезли її повний мікроавтобус, а роздали за 2-3 години по всьому Майдану. Цей тираж, тисяч 15, розлетівся дуже швидко.

Для мене це означало, що є люди, яким треба сказати, що в Криму також є Майдан. Бо ж вони думали, що Крим такий проросійський, пасивний, і його треба тягти. А виявилось, що Крим сам може давати імпульс подіям. І я впевнений, багато людей завдяки цьому ще раз повірили, що вони не просто там стоять.



30 грудня 2013 р. Акція у Феодосії на згадку про побиття протестувальників під стелою «Місяць після насилля на Євромайдані» (фото С. Мокренюка)

З виступу голови Верховної Ради АР Крим Володимира Константинова на пленарному засіданні кримського парламенту 25 грудня 2013 р.

Наша делегація відвідала Краснодарський край і намітила шляхи подальшої взаємодії, що здатні дати старт регіональній співпраці з нашими найближчими сусідами. Особливо це перспективно з огляду на останні домовленості Президентів України та Російської Федерації про роботу з будівництва транспортного переходу через Керченську протоку. Ми давно чекаємо реалізації цього проекту, який може дати потужний імпульс для здійснення спільних взаємовигідних проектів Криму та Кубані. (Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)

Дмитро Білоцерковець

31 грудня я планував полетіти до Києва. Виліт був із Сімферополя. О 5-й годині ранку виїжджаю із Севастополя, на середині траси біля Верхньосадової зупиняють ДАІшники під тим приводом, що нібито я напідпитку. Хоча я спортсмен, професійний легкоатлет і принципово взагалі нічого не п'ю. Але вони ж цього не знали. Я кажу: «Давайте мундштук, швиденько пройдемо тест, я запізнююся на літак». — «Ну, мундштука немає, поїхали в клініку». Я кажу: «Не поїду». — «Зараз привезуть». Півтори години везли. Потім відводять мене убік і тихенько говорять: «Зрозумій, тут стоїть звукозаписувальна апаратура. Ми тобі прямо не могли сказати. Нам наказали тебе притримати. Зрозумій, ми просто виконуємо наказ».

Я поїхав далі, в аеропорт, сподіваючись, що виліт літака може затриматися. Їду, коли дзвінок на телефон: «Дмитре, Ваша мати в реанімації, терміново їдьте у першу міськклікарню». Звичайно, відразу по гальмах, ожеледиця, заносить, переживаю. Дзвоню матері, а її вхідні заблокували. Я не можу до неї додзвонитися. Але, слава Богу, вже на той момент був мобільний Інтернет, у мене був модем, я її по скайпу набрав, а вона вдома, ще спить. Все було гаразд. Я поїхав далі. На літак я вже не встиг. Поки їхав назад, матері на двері повісили убитого кота, чорного. Якись шкуродери намагалися конкретно залякати.

Архієпископ КЛИМЕНТ

Коли на Різдво я зайшов до церкви Неопалимої Купини в Євпаторії, то побачив, що на хресті, який ми мали ставити на купол, з'явилися краплі. Я промовчав. Але отець Ярослав простежив за моїм поглядом і питає: «Владико, а Ви щось побачили?» Кажу: «Так, отець Ярослав, я побачив. Коли це почалося?» — «Відразу після підпалу». Я питаю: «Висихало чи ні?» — «Я не чіпав, думав подивитися, як воно буде». Я запропонував: «Отець Ярослав, давайте зробимо таким чином: ми зараз нікому не будемо нічого казати, на це місце прикріпіть скляну рамку, і побачимо, що буде далі».

Оті краплі білої прозорої рідини на хресті мене трохи налякали. Сказати, що це смола, не можна, бо хрест був зроблений із бука і покритий тонким шаром лаку. Краплини виступали не по прожилках деревини, а скупченнями — в різних місцях. Сказати, що це відбувалося через перепади температури, теж не можна, адже хрест був вистояний у Сімферополі в приміщенні, і не було помічено, щоб він покривався вологою. Якби це були просто краплинки води, вони залишали б по собі білі соляні відбитки. Але такого не було.

Ті краплі протрималися до кінця лютого. Після 27 лютого все висохло. Це був серйозний знак, який для Криму став фатальним, на превеликий жаль.

Олександра ДВОРЕЦЬКА

17-го числа, наступного дня після прийняття «драконівських» законів, ми робили пікет під Представництвом Президента в Криму. До нас прийшли з контрпикету. На той момент дуже активно поводитись організація «Народно-освободительное движение», члени якої згодом брали участь у самообороні, а також займалися викраденням людей. Їхній лідер із Сімферополя, який очолював цю групу, Георгій Чорний згодом був свідком на суді проти Олега Сенцова.

У мене є фотографія з того дня, де я стою з плакатом «Я не буду виконувати закон, який порушує Конституцію». На знімку видно, що я мржуся, тому що було сильне сонце, а я без шапки. І це показує, що я на протесті в Криму, а не в Києві. У Києві тоді було холодно, льодяні барикади, починалися протести на Грушевського. А Крим розслаблений, сонячний, коли ти можеш бути в осінніх черевиках, і тому здається, що протест менш жорсткий.

І ось тоді стояли наші опоненти, вони говорили стандартні речі про проплачені мітинги, про те, що нас фінансує Держдепартамент США. Загалом досить стандартні лякалки. Ще вони так гучно кричали: «Покажи своє обличчя, Майдан!» Були в них такі закиди, що багато хто на Майдані ходить у балаклавах, і вони не знають справжнього обличчя Майдану. Хоча ми всі там були дуже відкриті люди.

Архієпископ КЛИМЕНТ

Влада в Криму вже почала показувати зуби. Вони розуміли, що оплотом усього мракобісся Януковича буде Крим. Ми почали відчувати певний страх. Я не скажу, що ми були безстрашні. Ні, певний страх був. У мене особисто — за церкву, за людей. Я розумів, що ми ходимо по краю, бо нам не пробачать поїздки в Київ.

Черговий раз до столиці я прибув 20 січня. У ті дні Патріарх Філарет мав святкувати своє 85-ліття, у філармонії були заплановані якісь заходи. І саме тоді почалися розстріли. Зрозуміло, що він скасував це святкування і прийняв рішення зробити заяву. Було вирішено, що цю заяву треба озвучити на Майда-



Мітинг Антимайдану 20 січня 2014 р.

ні. Я кажу: «Ваша Святосте, давайте я піду прочитаю». Він так глянув: «Владико, а Ви не боїтеся?» Я кажу: «А чого мені боятися? Прочитаю». — «Ну, добре». І він дав мені цю заяву. Я вийшов на сцену Євромайдану і зачитав звернення Патріарха.

Те запитання Філарета мало додатковий підтекст — він розумів, що мені треба буде повертатися до Криму.

За кілька днів в Українському кризовому медіацентрі я виголосив особисту заяву. Це було звернення до влади Криму із пропозицією провести круглий стіл за участі керівників релігійних організацій, щоб не допустити кровопролиття на півострові. Але кримська влада цю пропозицію відкинула.



Акція пам'яті загиблого на вул. Грушевського в Києві Сергія Нігояна. 22 січня 2014 р. (фото з фейсбуксторінки спільноти «ЄвроМайдан-Крим»)

Олександра ДВОРЕЦЬКА

Після однієї з наших акцій у Сімферополі, де також був і контрпікет, я вже збиралася їхати додому. Мені потрібно було спуститися в перехід і пройти на зупинку «Сільпо», біля центрального універмагу, десь 200–300 метрів. Чую, що нодовці («Народное освободительное движение») спускаються за мною у перехід і щось кричать мені у спину. Думаю: не піду на зупинку, зайду в магазин, бо мені некомфортно було при них сідати.

Вони зайшли за мною в магазин і заблокували — їх, мабуть, було осіб 15–20, а я сама. Вони стали кричати, закликали людей навкруг: «Ось, подивіться, вона підтримує Майдан!» І що, мабуть, здивувало цих людей, опонентів, та й мене — те, що людям було байдуже.

Для мене Майдан взагалі був такою стресовою ситуацією, бо я дуже боюся фізичного насилля. Я комфортно почуваюсь, доки ми діємо у правовому полі: говорити, судитися мені не страшно, ходити до чиновників, сперечатися... Але як тільки мені опонують із застосуванням фізичної сили, я просто гублюся, у мене така паніка виникає... Саме тому я поїхала з Криму досить рано, на початку окупації. Я не була готова до того тиску, який вже там почався.

З виступу голови фракції «Союз» у кримському парламенті Світлани Савченко 22 січня 2014 р.

Всі ті ідеї, реалізацію яких сьогодні намагаються провести євроукраїнці, вони всі були закладені у 1991 році. Не криза політичної влади приведе країну до розколу, а розколота країна, яка ніколи не була єдиним цілим, раз по раз приводить до кризи політичної влади. Тому через певні історичні цикли ми знову до цього приходимо. У нас із цими людьми різна історія, різні цінності й різна орієнтація. [...] Якщо завтра ці націонал-екстремісти захоплять владу, ми повинні з вами розуміти, як будемо діяти, хто з нас прийде до зали і зачитає декларацію про те саме самовизначення Криму.

(Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)

З виступу голови фракції «Русское единство» у кримському парламенті Сергія Аксьонова 22 січня 2014 р.

Ми закликаємо Президента України забезпечити конституційний порядок у столиці України і висловлюємо свою підтримку таким діям як недопущення проїзду організованих груп провокаторів на територію автономії. Ми готові створити громадські блокпости на в'їздах до Автономної Республіки Крим та народні дружини, які будуть готові надати сприяння правоохоронцям для недопущення дій радикального характеру на території Криму.

(Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)

Зі звернення Президії Верховної Ради АР Крим від 24 січня 2014 р.

Кримчани! Всі, хто готовий відгукнутися на наш заклик, можуть перераховувати кошти за реквізитами:

Благодійний фонд «Союз-76»

МФО 300023

ЗКПО 26441919

р/р 26000000087417

в ПАТ «Укрсоцбанк»

м. Сімферополь (для працівників правоохоронних органів).

(Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)

Так от, з магазину я зателефувала своєму знайомому, а він каже: «Ти просто стій там, ми зараз приїдемо на машині й заберемо тебе». Вони забрали мене, і ми поїхали у бар «Фрегат» — там збиралася активістська тусовка. Це місце, до речі, фігурує у справі Олега Сенцова та Сашка Кольченка. Там вони передали мене іншим моїм знайомим, які повезли мене ночувати до подруги, і сказали, щоб я додому не їхала, бо, можливо, там уже чекають.

3 резолюції учасників Всекримського мітингу проти встановлення диктатури в Україні від 28 січня 2014 р.

ВИМАГАЄМО:

ВІД ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ:

1. Негайного скасування диктаторських законів, прийнятих 16 січня 2014 року.
2. Негайного звільнення ув'язнених і припинення кримінального переслідування учасників протестних акцій громадян України.
3. Прийняття Закону України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою».
4. Прийняття Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим», що передбачає правові механізми гарантованого представництва кримських татар у Верховній Раді Криму чисельністю не менше 15 % від її кількісного складу.
5. Оголошення дострокових виборів депутатів Верховної Ради Криму на основі нового Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим», що передбачає правові механізми гарантованого представництва кримських татар у Верховній Раді Криму чисельністю не менше 15 % від її кількісного складу.

ВІД ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ НОВОГО СКЛАДУ:

1. Внесення змін до Державного бюджету України на 2014 рік, що передбачають фінансування програми облаштування кримських татар, які повертаються на свою Батьківщину, в обсязі 200 млн гривень.
2. Прийняття офіційного рішення про підтримку та участь України у Міжнародному форумі щодо забезпечення прав кримськотатарського народу.

ВІД ВЕРХОВНОЇ РАДИ АРК:

1. Внесення змін до бюджету Криму на 2014 рік, що передбачають фінансування програми облаштування кримських татар, що повертаються на свою Батьківщину, в обсязі 50 млн гривень.
2. Представництва фракції «Курултай-Рух» у Президії Верховної Ради АРК.

ВІД РАДИ МІНІСТРІВ АРК:

1. Забезпечення представництва кримських татар у керівництві всіх міністерств і відомств Автономної Республіки Крим.

Ми переконані, що висунуті нами вимоги і запропоновані заходи сприятимуть розв'язанню політичної кризи в країні, переформатуванню відносин між владою і суспільством, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні Автономної Республіки Крим.

(Офіційний сайт Меджлісу кримськотатарського народу: qmtm.org/ua/ua-новини/4014)

Архієпископ КЛИМЕНТ

Ми збиралися або на сходах біля Ради міністрів Криму, або біля пам'ятника Леніну — в центрі міста, на площі Леніна. Спочатку до нас ставилися скептично: стільки там тих українців збирається, що вони можуть? Але згодом з боку влади почалися серйозні провокації. Вони паралельно збирали мітинги Партії регіонів з акцією «Стоп Майдан». Нас розділяла міліція. Потім міліції у певний момент давалася команда розбігтися, а ті могли вже нас бити. Але в них нічого не вийшло. Тому що серед міліції в той час були порядні люди, які нас вчасно попереджали, що мусимо закінчувати свою акцію. І поки ті біснувалися, ми красиво розходилися.

Тому провокації не відбувалися, як в інших містах. Чому нас не розганяла міліція і влада? Головним чином через те, що серед нас не було провокаторів. Якщо було домовлено з владою, що ми проводимо мітинг у цьому місці з такої-то до такої-то години, ми не порушували регламенту, не порушували зобов'язань, які брали на себе. Ми гарантували, що з нашого боку не буде жодних провокацій, не буде жодних протиправних дій, які могли би завдати шкоди людям.

Я на це звертаю увагу. І дехто може сказати: «А який же тоді ваш подвиг? Це ж революція!» Я відповім. Подвиг полягає не в тому, щоби зробити заколот, побити вікна, а потім з перебитою шиєю і зламаними руками лежати на узбіччі дороги. Не в тому полягає подвиг. А в тому, щоб донести до людей свою думку. Своїми діями треба зробити так, щоб коли навіть люди не стануть твоїми прихильниками, ти принаймні не був для них ворогом.



Учасники акції «Стоп Майдан» 5 лютого 2014 р. нагадали, що за умовами закону, який передбачав амністію учасникам акцій протесту, від тих вимагали звільнення зайнятих у Києві будівель.
(фото Кримського інформаційного агентства)

Із заяви Міжконфесійної ради Криму «Мир — дар Божий» від 29 січня 2014 р.

Ми принципово засуджуємо силові дії, що ведуть до ескалації конфлікту, і закликаємо владу і громадських активістів до більш дієвого та конструктивного переговорного процесу з метою подолання суспільно-політичної кризи.

Сьогодні, як ніколи, потрібні вміння та бажання чути один одного і на цій основі прийняття зважених рішень і практичних дій.

Ми твердо переконані, що час для консолідації всього суспільства ще не втрачено. У зв'язку з цим ми хочемо висловити свою безмежну вдячність усім кримчанам за те, що вони, незалежно від їхньої конфесійної, етнічної приналежності та соціального статусу, у цій непростій ситуації зуміли зберегти мир та стабільність на нашій благословенній землі, і висловлюємо сподівання, що й надалі жодні різні провокації не зможуть зруйнувати стабільність у Криму.

(Інтернет-видання «Православие и мир»: pravmir.ru/mezhkonnfessionalnyj-sovet-kryma-osudil-razzhiganie-konflikta-v-ukraine/)

Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Більшість акцій проходили, звичайно, у Сімферополі. Але було багато регіональних, локальних майданів: у Ялті, Євпаторії, Бахчисараї... У Керчі сумнозвісний майдан, який розігнали тітушки. Всюди люди старалися самоорганізуватися. Якщо у них не було свого локального майдану, вони намагалися приїжджати до Сімферополя. Сідали у машини, брали квитки... Хоча б раз на тиждень вони з усіх куточків Криму з'їжджалися до Сімферополя.

У нас у неділю були великі заходи, збиралися великі мітинги. Це було наше так зване віче, коли ми висували свої вимоги не лише до київської влади, а й до кримської. [...]

На хвилі того, що у Харкові, Києві були форуми Євромайдану (ми їздили туди), вирішили й собі організувати загальнокримський форум. Тоді було багато неприємних ситуацій. Наприклад, коли ми домовилися з Будинком офіцерів (нам був потрібен великий зал, мало приїхати багато людей, з усього Криму, запросили також гостей з різних міст України, з Києва), а вони в останній момент сказали, що в них ремонт, зачинили і все. То ми проводили форум на вулиці.



На форумі Євромайдану в Сімферополі 8 лютого 2014 р. При мікрофоні Леонід Пілунський (фото А. Ковальського)

З інтерв'ю віце-спікера кримського парламенту Григорія Іоффе Кримському інформаційному агентству 14 лютого 2014 р.

...у програмних документах партії «Свобода» є така простенька теза про Всеукраїнський референдум щодо автономного статусу Криму. Тим самим виношуються плани звести становище автономії до пересічної області, наплювавши на думку кримчан, висловлену на референдумі 1991 р. [...]

В 11 західних областях країни вже захоплені адміністративні будівлі, створені паралельні органи влади, бойкотуються закони. І це ні в кого не викликає алергії — беззаконня стає звичною складовою нашого буття, а держава тим часом буквально тріщить по швах. Та як тільки хтось вдається до цілком законних спроб захиститися від агресивної майданної експансії, він тут же оголошується «ворогом народу». Нічого не нагадує? Разом з руйнуванням пам'яток і тому подібним — все це є типовим більшовизмом. Нічого нового галичанські хлопці так і не вигдали...

...націоналісти різних ґатунків сьогодні ставляться до нас як до падчерки, як до нелюбої позашлюбної дитини. А ми якраз законнонароджені, тому що ми свою автономію вистраждали і отримали найдемократичнішим чином. Нам ніхто її не дарував! Панове національно стурбовані, ставтеся до Криму з любов'ю, і Крим до вас, може, й повернеться. Ви ж усе робите, щоб Крим відвернувся від України, а потім нас же у цьому і звинувачуєте. (kianews.com.ua/page/grigoriy-ioffe-nelzya-otnositnya-k-krymu-kak-k-padcherice)

Зі звернення громадського руху «Євромайдан-Крим» до Служби безпеки України від 20 лютого 2014 р.

Якщо кримські депутати проголосують за відокремлення Криму від України, такі дії можуть кваліфікуватися як зазіхання на територіальну цілісність та недоторканність України. Оскільки такі дії є злочинами, що передбачені статтями 110 та 111 Кримінального кодексу України.

Вимагаємо невідкладно провести профілактичні дії Службою безпеки України з метою недопущення порушення територіальної цілісності та недоторканності України, що є її головною функцією.

(Із фейсбук-сторінки спільноти «ЄвроМайдан-Крим»)

Ліза БОГУЦЬКА

Коли наші хлопці повернулися з Майдану, я зайшла до них в офіс. Ми поминали, словесно, пам'ять загиблої Сотні. Вони говорили: «Слава Богу, ми відстояли, Янукович утік, ми перемогли».

Не знаю, чому, але я їм тоді сказала: «Хлопці, це ще не все, цією сотнею не закінчиться, і тисячею не закінчиться, і дай Бог, щоб закінчилося десятьма тисячами». Вони всі повернулися, подивилися на мене як на божевільну. А я сказала, що буде кровопролиття, велике, і це все почнеться цього року, і досить скоро, почнеться з Криму.

А потім пішли день за днем, коли час набув зовсім інших рамок і категорій. Тоді за одиницю часу відбувалася така неймовірна кількість подій, ніби час замішався у банці. Ми не могли зрозуміти, чи це було зараз, чи за годину, чи три дні тому.



*Зустріч делегації АР Крим на чолі з В. Константиновим з Головою Ради Федерації РФ Валентиною Матвієнко 20 лютого 2014 р. у Москві
(Офіційний сайт Верховної Ради АР Крим)*

Галина ДЖИКАЄВА

Один з акторів арт-центру пішов у самооборону нашу, кримську. Це була така історія... У нас є район, «Петровська балка» — такий пролетарський район. Там живуть гопники. І дивним чином один із тих гопників потрапив до нашої студії. Акторська природа у нього вражаюча. З мізками проблема, а природа розкішна. І я почала з ним працювати. Ми розмовляли про життя — такі собі психотерапевтичні сеанси. Я йому кажу: «Давай, може, читати почнеш, Ремарка, Хемінгуей, чоловіче щось...» І на майданчику під час репетицій також робота була більш інтелектуальна. А коли почався Майдан у Києві, половина «Петровської балки» подалася на Антимайдан. Тобто гопота поїхала за грошики. Він не поїхав, залишився в театрі.

Та сталася історія, коли кримські антимайданівці поверталися до Криму і їх десь там перестріли й побили дуже. І Льоша прибігає і каже: «Моїх пацанів розстріляли!» — «Ти ж інформацією не володієш, звідти стріму не було». — «Розстріляли, побили! Ви всі вороги!» І пішов у самооборону. Правда, через місяців два повернувся. Пробачення не попросив (бо ж через нього репертуар «полетів»)... Пробачення не просив, але розмовляв зі мною українською мовою.

Дмитро БІЛОЦЕРКОВЕЦЬ

Коли почалася активна фаза політичних перемовин, я 21 лютого вилетів із Києва до Севастополя. Я розумів, що Євромайдан переміг, і летів додому рятувати своє рідне місто. І до речі, для мене символічно все-таки, що перемога Євромайдану датується цим днем — це мій День народження.

Я зрозумів, що ми досягли успіху, хоча й такою великою кількістю жертв. Це було справді боляче. Та ми довели, що коли влада не хоче нас почути, то народ змусить її це зробити.



Покладання квітів до портретів загиблих у Києві правоохоронців (20 лютого 2014 р.)

а вони приїхали в пансіонат, який належав Росії. Тоді ми побачили першу зброю, перших військових...

Ельвіна СЕІТБУЛЛАЄВА

Коли втік Янукович, коли не було вже того Захарченка і тих, хто... тоді було таке відчуття, як на мене, що Майдан виграв. Пам'ятаю, Янукович прилетів до Севастополя, і ми хотіли поїхати шукати його. Поїхали до його дачі — «Чайного будиночка», — там відкрили ворота. Тоді я вперше там побувала, подивилася на всю цю красу. І нам не забороняли там ходити, і таке було відчуття, що все, ми виграли.

Наступного дня мій колега і друг, блогер Сергій Псарьов повертався додому, до Алушти, і побачив машину без номерів. Це було перше таке відео в Криму. Він рушив за ними,

Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Коли Янукович утік із Києва, у мене була ейфорія. 23 лютого у нас був траурний захід, присвячений смерті Номана Челебіджіхана. Це був кримський татарин, перший глава Кримської Народної Республіки, яка була проголошена у 1917 р. Але проіснувала вона недовго — більшовики убили Челебіджіхана. І 23 лютого кримські татари традиційно відзначають цю дату.

Був мітинг Меджлісу кримськотатарського народу. І водночас ми біля Української православної церкви Київського патріархату пом'янули загиблих на Майдані. Незважаючи на жалобу, ми відчували, що перемогли. Я відчував, що ми перемогли, Київ переміг. Та ми розуміли, що нам потрібно буде ще напружитися і подолати місцевий сепаратизм.



На мітингу 23 лютого 2014 р. лунали вимоги знести пам'ятник Леніну. Рефат Чубаров переконав присутніх утриматися від таких дій, при цьому заклавши місцеву владу прибрати пам'ятник у десятиденний термін

Дмитро БІЛОЦЕРКВЕЦЬ

23 лютого у Севастополі відбувся пікет, організований Чорноморським флотом Російської Федерації і ФСБшниками за підтримки мера Володимира Яцуби — десь на 10 тисяч осіб.

Дві третини з них — це були працівники Чорноморського флоту та їхні сім'ї. Наступного дня ми звернули увагу, що на пікет уже приходять десь пара тисяч осіб, ще через день — лише 300. Тобто ніякої підтримки Кремль не відчував. На той момент не вийшло в нього зробити революцію серед місцевого населення природним чином. Кремль прекрасно розумів, що він Крим програв, тут у нього немає жодних політичних шансів, і треба щось робити. І тоді, на мою думку, вони пішли ва-банк — ввели війська.

У той час ми вели активні перемовини з депутатами міськради, що були представниками Партії регіонів. Вони склали більшість і були готові домовлятися з Києвом... чудово розуміючи, що чекає на місто і півострів у випадку активного протистояння.

Було видно, що Кремль сам не знав, що робити, і вони, по суті, перевіряли, як реагує західний світ, як реагує Київ. Вони постійно змінювали умови референдуму. Було кілька варіантів розв'язання цієї проблеми. Але для цього потрібно було діяти. На жаль, ні Турчинов, ні чинний на той момент міністр оборони Тенюх не вдалися до активних способів виходу з цієї кризи.

У Севастополі ми організували пікет десь на тисячу осіб. Але Кремль зробив ставку на викрадення активістів. Це показували по місцевих каналах, щоб залякати решту: якщо будете демонструвати свою думку, у вас будуть проблеми. Тоді багато активістів відмовилися висловлюватися у публічному просторі, вони боялися. Це природно — вони боялися, що їх викрадуть, уб'ють, а в них сім'ї, діти. Було страшно і справді важко.



Мітинг у Севастополі 23 лютого 2014 р., на якому мером був названий російський підприємець Олексій Чалий

Ескендер БАРІЄВ

...Я почав усвідомлювати серйозність процесу 25-го числа. Їдучи у машині, по місцевому радіо почув, що проросійські сили висунули ультиматум Верховній Раді Автономної Республіки Крим: якщо 26-го числа не будуть прийняті сепаратистського характеру рішення, вони захоплять парламент.

Я зателефонував Чубарову, питаю: що будемо робити? Він каже: «Давай простежимо за динамікою». Потім я дізнаюся, що збирається наш мітинг. Я став наполягати, щоб цей мітинг проходив за рішенням Меджлісу, тому що це серйозне питання. Тоді насправді у мене було певне передчуття, і я себе питав: кому вигідний наш мітинг саме 26-го числа?

В Києві ситуація вже реально змінювалася: президент-утікач, влада вже інша. Кримському парламенту треба було викручуватися з цієї ситуації, адже вони нестимуть відповідальність. Якби Верховна Рада Криму прийняла таке рішення, то мала б бути реакція прокуратури України. Я думаю, що Верховна Рада не була зацікавлена у прийнятті такого рішення. З іншого боку, якщо вони відмовлять проросійським силам, що станеться? Вони втратять свій електорат, завдяки якому можуть втриматися, навіть коли ситуація в Криму зміниться. Відповідно — їм має хтось завадити. А в цій ситуації хто може завадити? Кримські татари. І тому 25-го числа я став виступати за те, щоб не проводити наш мітинг 26-го, говорив, що треба почекати пару днів, хай на це відреагує прокуратура. Хай вони приймуть рішення, хоча я чомусь був упев-

нений, що вони такого рішення не приймуть. Адже тоді ще не було «зелених чоловічків», і на них ніхто б не наставив дуло автомата.

У Меджлісі в нас увечері були досить серйозні суперечки. Але говорилося, що процес уже пішов: люди мали приїхати, і зупинити це вже не було можливості. Була думка провести наш мітинг в іншому місці, не біля Верховної Ради, або в інший час. Але зрештою було прийнято рішення проводити його саме тоді й саме в тому місці. Я, чесно кажучи, підозрював, що, можливо, проросійським силам потрібна картинка, і в цьому є небезпека.

З «Листа п'ятнадцяти» до голови Верховної Ради АРК В. Константинова від 25 лютого 2014 р.

Оскільки події листопада 2013 — лютого 2014 р. гостро поставили питання про сенс та доцільність перебування Криму в складі держави Україна, пропонуємо Верховній Раді АРК ініціювати проведення Всекримського референдуму щодо питання про статус республіки з трьома варіантами відповіді: чи залишатися Криму автономією у складі України, чи звернутися до російської влади з проханням прийняти Крим до складу Російської Федерації, чи проголосити незалежність Республіки Крим. Вирішальне слово та остаточний вибір щодо цього питання мають бути за кримчанами. З огляду на ситуацію, що склалася, чекаємо Вашої негайної реакції на означені в нашому зверненні питання та пропозиції. При цьому залишаємо за собою право апелювати безпосередньо до народу Криму — єдиного джерела влади та носія легітимності.

(traditio.wiki/Листьмо_п'ятнадцяти)

Назва листа пояснюється тим, що підписи під ним поставили 15 осіб, серед яких були журналісти, науковці та викладачі. Прихильники відокремлення Криму від України вважають, що цей лист став юридичною підставою для оголошення кримського референдуму.

Ліза БОГУЦЬКА

Коли був мітинг із кримськими татарами, у соборі Олександра Невського виставили величезні колонки, просто величезні. І з них став лунати «Севастопольський вальс», якісь радянські пісні незрозумілі — ними усіляко намагалися заглушити наш мітинг, який скандував: «Крим — це Україна». Наприкінці мітингу виникла штовханина. На мітинг виходили Аксьонов, Чубаров, Сенченко і дивилися, скільки народу з'явилося.

Тоді ми вистояли, відстояли наші рубежі, позиції. Але ми розійшлися. Якби не розійшлися, могла б бути інша ситуація. Та перед нами виступив Рефат Чубаров, який сказав, що ми досягли свого і можна розходитись.

Ми розійшлися, а о 5-ій годині ранку російські спецпризначенці зайняли цю будівлю. Аксьонов тоді зрозумів: якщо не зараз, то момент буде втрачено, тобто треба це зробити вночі,

Андрій ЩЕКУН

Нас запросили з Меджлісу кримських татар. Це було 26 лютого біля стін Верховної Ради. Ми привели туди близько тисячі осіб, не більше, тому що це була спонтанна акція. Нам напередодні ввечері подзвонили: організують, приводь, тому що планується захоплення державної установи, і в ній збираються голосувати за від'єднання Криму.

Ми бачили, як привозили із Севастополя автобуси людей, навіть не кримчан. Ми бачили, яка їх там орда була. Десь 2-3 години такого сильного спротиву, і нам вдалося відтіснити їх. Але вони залишилися все одно, біля стін Верховної Ради. Ми, фактично, перший поверх контролювали, і депутатам не вдалося проголосувати за те, за що вони намагалися — більшість не з'явилася.

В принципі, це була така невеличка перемога і, на мою думку, сигнал Україні, що тут є на кого спертися, є спротив. На жаль, з Києва з нами не вели жодних перемовин. Все самотужки, що самі придумали, те й робили. Тобто не було координації з Києвом ніякої.

під ранок, коли місто спить — дати можливість росіянам зайти, окупувати.

Путін просто думав, що його обдурять. Тому він не розраховував, що буде так легко. Йому сказали «так», а він думав, що можуть «коробочку» закрити. Тому він «пошепки», без розпізнавальних знаків запуслав військових, розосереджував...

Любов КАЛМАКОВА

Коли у соцмережах стала з'являтися інформація, що по території Криму їдуть чужі БТРИ, що будуються барикади... В ніч на 27 лютого ми побачили, що збираються якісь палети, інші якісь предмети, і на рівному місці біля Верховної Ради Автономної Республіки Крим будуються барикади. Виникло питання: чому не реагують правоохоронні органи Криму, чому немає адекватної реакції влади в Києві? Хоча тоді саме формувався уряд, і не було кому озвучувати позицію, але, з іншого боку, були проукраїнські народні депутати, був омбудсмен та інші. Не було жодної реакції. Чому?



26 лютого 2014 р. Голова Верховної Ради АРК В. Константинов заявив, що в кримському парламенті не ставлять питання про вихід Криму зі складу України

Ісмаїл ІСМАЇЛОВ

Навіть 27 лютого ми думали, що це кримська самооборона, місцеві «діячі». Особисто я до останнього не вірив, що Росія на таке здатна. Тобто це було для нас великою несподіванкою. Я побачив російський прапор на Верховній Раді Криму, на будівлі Ради міністрів, і в мене перша думка: «Скільки він тут провисить? Коли їх розженуть?» Думав, ну, день-два, максимум тиждень, поки їх звідти викурять. Це вже потім, коли з'явилися на вулицях «зелені чоловічки» — тоді вже стало ясно...



Політолог Олександр Форманчук висловив думку, що захоплення адмінприміщень схоже на провокацію. (Із повідомлення Кримського інформаційного агентства від 27 лютого 2014 р.: kianews.com.ua/news/zahvat-adminzdaniy-kryma-pohozh-na-provokaciyu-ekspert)

Архієпископ КЛИМЕНТ

27 лютого увечері думаю: «Ситуація складна, треба піти до муфтія, може, він щось знає». А мені тоді треба було знати думку або муфтія, або Рефата Чубарова, щоб скоординувати наші дії: розуміти, що вони будуть робити, і як нам чинити, щоб наші дії не суперечили одне одному.

Я пішов до муфтія. Він тоді мене вразив. Бо це був такий прийом... «Випийте чашечку кави», — і все. Я тоді подумав: або він знає і нічого не хоче говорити, або не знає, і тому боїться щось казати. Але тоді вперше за все наше знайомство між нами була стіна. Я випив цю чашечку кави, ми попрощалися. Думаю: «Е ні. Я не заспокоюся».

Дзвоню Рефату-ага. Він питає: «Ти де?» — «Я в управлінні». — «Можеш приїхати до мене?» — «Добре». Я приїжджаю. Заходжу до кімнати. Там був стіл, весь заставлений попільничками з недопалками і великою кількістю горняток із недопитою кавою. Дивлюся, він ходить по коридору то в один, то в інший бік: сигарета, кава, сигарета, кава, поставив. Це було страшно спостерігати, тому що він був сильним чоловіком, який не проявляв слабкості, який знав, що робить, а тут... як лев, що ходить по клітці — туди-сюди, туди-сюди.

Він сказав: «Владико, це геополітика, ми вже нічого не можемо зробити. Єдине, що прошу — бережіть себе і бережіть те, що Ви маєте. Це геополітика».

Андрій ЩЕКУН

Коли ми дізнались, відразу зібралися координатори: що будемо робити в тій ситуації? Тому що акції на підтримку Майдану вже недоцільні. Тут уже, фактично, йдеться про силове вторгнення російських військ. Тим більше, БТРи по вулицях у цей день почали їздити, типу маневри проводили... Але ми вирішили: все одно будемо проводити акції. Думали, де. Біля Верховної Ради Криму було небезпечно, тому вирішили проводити їх біля пам'ятника Шевченку, це десь 2–3 кілометри від об'єктів, які були захоплені, і там уже постійно знаходилися проросійські сили.

Ми розуміли, що міжнародна спільнота стежить за тим, що відбувається в Криму, і дуже багато, надзвичайно багато, було міжнародної преси. І фактично виходило так, що всі сьогодні радіють, що Крим відходить до Росії. Ми з цим не могли змиритися, повинні були хоча б мирний спротив правильно організувати.

До Світової Спільноти До Народу України ЗАЯВА українців Криму

Сьогодні, як ніколи, ми відчуваємо небезпеку миру та спокою в Україні з боку сепаратистських сил на терені Криму! Йдуть прямі погрози українцям, що проживають в автономії, погрози тим, хто підтримав Євромайдан у Криму, незалежно від національності. Представники українських громадських організацій, духовенство Української православної церкви Київського патріархату в Криму стурбовані ситуацією на півострові. Мешканці Криму в паніці, бо на вулицях ходять озброєні бандформування, а дії частини депутатів автономії провокують громадянську війну.

Безвідповідальні політики АР Крим поставили Кримський півострів на межу між національного конфлікту і провокують збройне зіткнення між Україною й Російською Федерацією! Ми є свідками відвертого провокативного втручання іноземних політиків у політичне життя невід'ємної складової України — АР Крим та м. Севастополя.

Сьогодні тільки злагоджені кроки державної влади України та світової спільноти здатні запобігти діям розпалювачів жорстокого громадянського протистояння та кривавого збройного міждержавного протистояння!

Закликаємо з метою запобігання війні в Криму та в Україні загалом:

- 1) Український народ — захистити всіх громадян України, які проживають у Криму;
- 2) владу Української держави — негайно вжити заходів для гарантування миру, спокою та безпеки кримчан;
- 3) всіх тверезо мислячих кримчан — не піддаватися на провокації антидержавних сил;
- 4) ядерні держави — гарантів територіальної цілісності та безпеки України — Великобританію, США, Францію та Китай, відповідно до Будапештського меморандуму, —

вжити заходи для запобігання іноземному втручанню у внутрішні справи нашої держави;

5) ООН, ОБСЄ, ЄС та Раду Європи — вплинути на позицію Росії щодо неприпустимості провокування сепаратизму в регіонах України, зокрема в АР Крим та м. Севастополі.

Від українців Криму

Андрій Щекун, голова громадської організації «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український Дім»,

Климент, архієпископ Сімферопольський і Кримський Української православної церкви Київського патріархату

28 лютого 2014 року

([facebook.com/shchekun/posts/10200740274747853](https://www.facebook.com/shchekun/posts/10200740274747853))

Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

Ми не могли... Ну, як ми, громадські активісти, — проти армії, проти пропаганди, на яку витрачається стільки грошей? Сьогодні я розумію, що ми на той момент нічого не могли зробити. Але якби хоча б невелику підтримку дав Київ, можливо, якусь охорону... Або Меджліс на той момент зайняв би позицію, то ми могли б розхитати ситуацію. Думаю, що референдум у них не вийшов би такий «точний». Звичайно, намалювали б відсотки у будь-якому випадку. Але бойкот ми могли б організувати, тому що кількість людей росла в геометричній прогресії — людей, які виходили, висловлювали протест.



Озброєні люди без розпізнавальних знаків поблизу Верховної Ради АР Крим

Ярослав ПІЛУНСЬКИЙ

Я з дитинства на літніх канікулах багато пішки виходив по Криму: із Севастополя в Судак, просто по горах із наплічником. Тому для мене це загалом абсолютно мій світ. І, природно, я розумію, що ми дещо накопичили на Майдані, сформувавши якусь думку, приблизно розуміємо, куди рухаємося. Значить, я можу прийти, показати і розказати це там.

Навіть думка була, зібрати своїх товаришів, однокласників у Севастополі: ми подивимося «Вавилон», поспілкуємось... Я коли вирішив стати оператором, то працював якийсь час у Севастополі на місцевому телебаченні, хоча просто охоронцем камери, але... мене добре знали — я як оператор відбувся достатньо серйозно, й інформація по країні пройшла. Тобто на телебаченні вже була якась повага, статус — мене принаймні будуть там слухати. Тому зібралися і поїхали машиною.

Вже стояли блокпости. «Зелених чоловічків» було дуже багато. Це був психологічний тиск: військові машини, озброєні люди... А що там усередині, під тим тентом? Може, зараз тент скинуть, а під ним кулемет стоїть? Тобто психологічне напруження було настільки серйозне! І при цьому все було накачане телебаченням: що стоять потяги, повні фашистів. Ну, просто жесть така істерична! У людей на підвищених оборотах закипали напівпровідники, просто дим із вух валив.

Архієпископ КЛИМЕНТ

Під час акції 2 березня мені зателефонував отець Іван із села Перевального, сказав, що там захоплюють військову частину, і є загроза церкві, яка стоїть поблизу. Я попросив Анатолія Ковальського, і ми поїхали у Перевальне.

Коли їдеш по Ялтинській трасі, там є поворот наліво — до військової частини цього села. На тому повороті вже була військова техніка, а поблизу стояли люди і жартували: «Зелені чоловічки, зелені чоловічки...»

Я підїхав до військової частини і побачив озброєний натовп. Дорога була перетягнута колючим дротом, радісна юрба вийшла зустрічати «визволителів». Нас змусили зупинитися на узбіччі. Я став і думав, куди йти. Побачив, що збоку стоять журналісти, і вирішив: «Піду в їхній бік — якщо будуть бити, то хай це журналісти побачать. А може, при журналістах і не будуть бити». Так воно і вийшло, журналісти мене оточили, і я вже стояв спиною до військової частини. А поруч стояли озброєні люди — військові російської армії без розпізнавальних знаків, а не «зелені чоловічки». Озброєні.

За парканом були перелякані українські військові. Вони підтягнули БМП до самих воріт, щоб у разі чого хоч машина прикрила ворота і так можна було б трохи стримати натовп, який міг прорватися на територію військової частини. Я підійшов до наших солдат, благословив їх, попросив заспокоїтися, сказав, що ми молимося за них. Якось так трохи напруження спало.

Потім журналісти почали розпитувати. Я пояснив, навіщо прийшов туди. Я сказав, що прийшов захищати наших солдат: «Якщо така ситуація, то хай спочатку вб'ють мене, і весь світ це побачить, а потім через мій труп підуть до військової частини і вбивають солдат. Але через мій труп».

Потім я спілкувався з тими, хто стояв із російськими прапорами. Було тяжко і страшно. Я не скажу, що я такий герой. Але тоді нам трохи вдалося зняти фізичне і психологічне напруження. Стояти під дулами автоматів — це страшно, це дуже страшно.

Галина ДЖИКАЄВА

Це було жахливо. Я дивлюся — це була просто жива екранізація аксьонівського роману «Острів Крим». Просто під копірочку. Треба віддати належне режисерам цієї анексії — це було дуже красиво зіграно. Але це було жахливо, це було потворно, не лізло ні в які ворота, розум відмовлявся це сприймати! Тому що росіяни... У мене донька в Москві жила, зараз уже в Пітері, у мене багато друзів-росіян. А тут я дивлюся на колону російських військ... Ми стоїмо на мітингу... а вони нам показують «фак». Я не вірю своїм очам! Просто не вірю...

З одного боку, було розуміння того, що все одно ми програємо. Так, наші військові, типу, чекають наказу, ми чекаємо, що українська армія... І ти сидиш у курилці, палиш одну сигарету за іншою і розумієш,



Перші акції проти анексії Криму Росією (фото з фейсбук-сторінки спільноти «ЄвроМайдан-Крим»)

що ніякої української армії не буде, вони не готові протистояти цій російській воєнній машині. І не треба кліпати очима і питати: «Чому вони нам не допомагають?» А з іншого боку, ти розумієш, що маєш хоча б щось робити.

Тут Геня Афанасьєв бігає з пневматичним пістолетом: «Давайте, давайте, типу, будемо воювати!» Добре, що Сенцов Олег... Гену менше слухали, слухали Олега. А там були реальні радикали, з якими ми не спілкувалися. Коли ми з ними зустрічалися, то вони: «Давайте проковувати, давайте постріляємо, давайте, давайте...» Олег завжди говорив: «Це не Майдан, це війна, навіть не думайте пороти гарячку». Але на випадок якоїсь «гарячки» ми організували курси першої допомоги — ну все ж могло бути! Раптом би Захід сказав: «Ми воюємо за вас!» Фантастика, так? Могли б бути жертви, тому люди мали знати основи першої меддопомоги.

Олександра ДВОРЕЦЬКА

Ми з Олегом Сенцовим знайомі не дуже давно. Саме під час Майдану зустрілися. Єдине, що я знала про нього: коли Олег сказав, то це буде зроблено. Він настільки серйозно, авторитетно підходив... Хто його бачив — це дуже такий високий чоловік-красень, з ним поруч ти завжди почувався в безпеці.

На початку окупації, доки я була в Криму, ми збиралися у кав'ярні «Щастя», недалеко від стадіону «Фіолент». Це не в центрі, тому що в центрі вже була купа бойовиків. Це було в районі Куйбишевського ринку.



І ми там збиралися для обговорення наших поточних справ: що робимо завтра, хто їде в Євпаторію (там зенітно-ракетні), хто у Феодосію до морпіхів — якось розподіляли, які у нас є ресурси, які перекладачі... Ну, таке базове обговорення. І з Олегом було спокійно, тому що були люди, які говорили: «Та я поїду, та я не знаю, якщо вийде...» А Олег якщо сказав — це буде зроблено. І завжди було без проблем. Так, наприклад, я кажу: «Олеже, у нас зірвалася машина, треба щось робити». — «Все буде». Він якось міг це організувати.

Архієпископ КЛИМЕНТ

Перше, що зробили окупанти — поставили риштування і віддраїли пам'ятник Леніну. Мені весь час здавалося, що той пам'ятник зроблений із чавуну, бо він стояв завжди такий сірий, мов чавунний. Вони його відчистили до такого мідного блиску, що він сявав і засліплював усіх довкола. Він стояв спиною на схід, і коли сходило сонце, він просто сявав. Я коли глянув на нього, подумав: «Оце ваш кінець, оце ваш кінець. Ви принесли жертву ідолу. Цей ідол вас із часом поглине».

Потім вони покрили цього ідола якимось мастилом, і він став таким, як і раніше. Але знаєте, це було неймовірно. Це так, коли читаєш про жертви ідолам, які приносили імператори, змушуючи людей відвернутися від істинного бога, — це було один до одного. Ідол засявав! Такого за радянської влади не було! І вони йому поклонилися. «Ну, — думаю, — кланяйтеся».

Сергій КОВАЛЬСЬКИЙ

Ті росіяни, які жили в Криму до анексії, говорили, що нас нагодувала Україна, коли ми увійшли до її складу. Всі комунікації, інфраструктура, починаючи від тролейбусної лінії... вода, електрика, сільське господарство — все це побудувала Україна. І люди старшого віку про це знають.

Але навіть Росії Крим, я не знаю. Можливо, якісь тактичні дії — підняти рейтинг Президента... Але я не думаю, що це якось вплине. Не знаю, мені важко сказати. Мабуть, це в контексті ідеї, яку вони вбили собі в голову — повернути Радянський Союз. Я не думаю, що на той момент ішлося про Крим, тому що я особисто чув від них уже під час анексії... Вони не приховували, що їхня мета не Крим, їхня мета — Україна.

Дмитро БІЛОЦЕРКОВЕЦЬ

...Ми до цього були готові. І ми готові далі боротися за свою країну. Ми — діти незалежної держави, незалежної України, виховані в цій країні, виховані в цій ідеології... Це як школа виживання, де виживає найсильніший. Ми готові показати, що ми найсильніші, що ми заслуговуємо на право жити. І наша держава також заслуговує право жити, процвітати і розвиватися для загального нашого блага.

Любов КАЛМАКОВА



(фото Кримського інформаційного агентства)

Чому сталася анексія Криму? Можна багато розмірковувати, але тут варто згадати, якими в Криму були школи і університети. Патріотами не народжуються, ними стають. Зараз на материку звинувачують кримчан, що вони відвернулися від України, «не хочуть бути з нами». Треба розуміти, що у людей просто не було можливості стати патріотами України.

Я маю десять років студентського стажу і можу сказати, що я чула від викладачів. Вони дуже рідко говорили: «Ми — частина України», — і дуже часто: «Ми — кримчани, ми тут самі по собі в Криму». От і вся їхня риторика.

Якби я, наприклад, не виїжджала на материк і не спілкувалася з людьми з материка, хоча б дистанційно, я б і не мала підстав вважати себе частиною України. Я — етнічна росіянка, я живу в російськомовному регіоні, і все! А коли в Криму немає достатньої кількості шкіл з українською мовою навчання, то як людина може стати україномовною?

Андрій ЩЕКУН

Зараз ми реально відчуваємо, що процес, який відбувається сьогодні, — це якраз боротьба за незалежність України, за її територіальну цілісність. Це буде визначальним чинником, від цього залежить, де в майбутньому будемо ми і наші діти. Революція, на мою думку, продовжується. Вона саме зараз, на мою думку, в активній фазі. І єдине, що мене радує, що сьогодні, на відміну від 2004 року, громадськість не послабляє свої позиції. Тоді я побачив, що був спад, ніби вже перемога була, всі розслабилися... і не стали контролювати політиків. А це треба було робити. І тоді, можливо, у нас до влади не прийшов би Янукович. А зараз громадськість визріла, вона активна й сьогодні.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ





Володимир БАРЦЬОСЬ

1984 року народження,
депутат Вінницької обласної
ради



Ніна БЕГАС

1985 року народження,
директор благодійного
фонду «Волонтерський тил»,
помічник депутата Вінницької
обласної ради



Таїса ГАЙДА

1975 року народження,
приватний підприємець,
співкоординатор вінницького
Автомайдану



Ольга МАЛІНОВСЬКА

1975 року народження,
керівник інформаційного
агентства «Медіа центр
«Власно»»



Софія МЕЛЬНИК

1980 року народження,
голова Громадського центру
«Форум»



Юрій ПАВЛЕНКО

1989 року народження,
громадський активіст



Олена ПАВЛОВА

1976 року народження,
голова благодійного фонду
«Без кордонів»



Оксана ПОЙДА

1961 року народження,
старший викладач
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла
Коцюбинського



Сергій СЬОМКІН

1960 року народження,
терапевт, член Народного
Руху України



Вадим ШКІЛЬНЯК

1982, фермер,
співкоординатор вінницького
Майдану

2013

21.11

вінничани вийшли на Театральну площу, звану в народі «Парижем». Серед активістів був присутній відомий музикант Віктор Бронюк, лідер гурту «Тік», який агітував людей долучатися до протесту.

22.11

на майдані перед ТРК «Вінтера» на заклик у соціальних мережах Віктора Бронюка, громадського діяча Сергія Борзова та журналіста Романа Ковальського зібралось близько сотні людей. Під час зібрання співали Гімн. Діяв вільний мікрофон; об'єднанням «Самопоміч» встановлено цілодобовий намет для збирання підписів за підписання угоди про асоціацію України та Євросоюзу.

24.11

віче на Театральній площі. Його учасники прийняли резолюцію «Вінниця за Європу», під якою усі, хто бажав, поставили свої підписи.

26.11

представниками політичних партій УДАР, «Свобода», «Батьківщина» встановлено намети на Театральній площі.

27.11

студенти вінницьких вишів провели ходу під гаслами «Молодь нації за євроінтеграцію!», долучившись до Майдану.

28.11

позачергова сесія Вінницької міської ради, на якій прийнято заяву до Президента України, Президента Європейської комісії та Голови Європейської ради про підтримку європейського курсу України. Водночас зі схваленням заяви прийнято рішення про перейменування Козицького скверу на Європейську площу, куди влада запропонувала перенести зібрання протестувальників; перед міською радою піднято прапори Євросоюзу.

01.12

автопробіг вулицями міста, в якому взяли участь близько 120 автомобілістів.

02.12

звернення депутатів Вінницької обласної ради до Президента, Верховної Ради, громадськості, державних та європейських інституцій із закликами не допустити застосування сили до протестувальників, продовжити євроінтеграцію.

03.12

близько тисячі студентів Вінницького державного педагогічного університету вийшли на Майдан, пройшли ходою до Медичного та Аграрного університетів з вимогою відпустити студентів на протести.

04.12

жіноче віче активісток вінницького Майдану; творча акція «Дорога в Європу», під час якої усі охочі малювали плакат, що згодом був відправлений до Києва для прикрашання «йолки».

06.12

на вічі прийнято рішення про створення координаційного штабу «Самопоміч», до якого увійшли Вадим Шкільняк, Валерій Цокур та Сергій Бранюк. Завдання штабу полягало у здійсненні координації між київським та вінницьким майданами, організації автобусних та залізничних поїздок на київський Майдан.

08.12

акція учасниць вінницького Майдану «Я тебе відпускаю» із запусканням у небо портрета В. Януковича.

13.12

мешканка Вінниці через координаторів вінницького Майдану передала на київський Майдан велику партію протигазів.

14.12

старт акції «Мрія для України», під час якої всі охочі підписали жовто-блакитні прапорці із побажаннями для країни на 2014 рік. Побажання з'єднали в гірлянду для передачі на київський Майдан.

27.12

депутати Вінницької міської ради перейменували Музейну площу на площу Шевченка і запланували встановити там пам'ятник поету, але на Майдані наполягли, що пам'ятник має бути встановлено на Театральній площі.

29.12

встановлення на вінницькому Майдані активістами об'єднання «Самопоміч» зменшеної копії київської ялинки.

30.12

акція учасників Майдану «Не бійся – виїде мільйон!».

2014

08.01

у с. Побережне Вінницького району відбито голову на пам'ятнику Леніну. На постаменті з'явилися написи: «Комуняку на гілляку», «Кат України», «Серп і молот — смерть і голод».

11.01

автопробіг вулицями Вінниці на знак протесту проти утисків ДАІ щодо автомайданівців.

15.01

учасники Майдану пройшли по вулиці Соборній, розвішавши на деревах і стовпах синьо-жовті стрічки.

18.01

віче під гаслом «Захищаймо свою Вітчизну, бо ми громадяни своєї країни!»; у відповідь на прийняття законів 16 січня частина мітингувальників заклеїли роти стрічками з написами «цензура».

22.01

з метою привернення уваги до київських подій близько 2 тисяч вінничан зібралися на мітинг під стінами облдержадміністрації, під час якого перекрили рух транспорту на центральній вулиці;

акція «Похорони демократичної України», під час якої учасники пронесли центральними вулицями міста труну, вкриту національним прапором, з написом «Тут поховано демократію».

23.01

активісти Майдану, завадивши руху автобусів, заблокували виїзд тітушок із Вінниці до Києва. До блокування долучилися таксисти міста;

прес-конференція начальника УМВС у Вінницькій області В. Русина щодо протестів та блокування руху транспорту в центрі міста; спілкування В. Русина з протестувальниками, під

час якого він запевнив, що за участь у мирному протесті переслідувань не буде, а в разі захоплення державних установ міліція діятиме відповідно до чинного законодавства.

24.01

приміщення Вінницької ОДА в очікуванні штурму майданівців заблоковане працівниками міліції зсередини; встановлено патрулювання міліції біля ОДА та офісу Партії регіонів.

25.01

захоплення протестувальниками ОДА; у приміщенні налагоджено чергування та роботу служб життєзабезпечення;

створення Народної ради, до якої увійшли Людмила Щербаківська, Сергій Свитко, Тетяна Редько, Олексій Фурман, Денис Котов, Юрій Павленко, Володимир Базелюк, Андрій Шевченко, Олексій Порошенко, Володимир Воловодюк та інші;

депутати облради від Партії регіонів провели засідання в обласній дитячій лікарні.

26.01

Народна рада прийняла рішення про оголошення місцевих регіоналів і комуністів поза законом, створення профільних комітетів Народної ради, доручення депутатам місцевих та районних рад створювати народні ради на місцях.

04.02

за уникнення протистояння з протестувальниками під час захоплення ОДА В. Русина звільнено з посади начальника Управління МВС у Вінницькій області. На його місце призначено О. Школьного.

08-09.02

працівники міліції провели масові обшуки у будинках активістів вінницького Майдану Юрія Павленка, Володимира Барцьося, Вадима Кудіярова, Владислава Ковальчука та інших. Декого з них було заарештовано. Їхню участь у захопленні ОДА кваліфікували як злочин.

12.02

на Театральній площі встановлено намет для формування загонів самооборони. Він функціонував також як приймальня народних депутатів Андрія Мохника та Володимира Яворського. У ніч на 13 лютого намет демонтовано групою молодиків у масках.

13.02

акція ГО «Опора» на підтримку проекту «Піаніно по всій Україні».

17.02

під час віча на Театральній площі всупереч рішенням влади встановлено пам'ятник Тарасу Шевченку.

19.02

перекриття мітингувальниками руху транспорту на вулицях Соборній та Театральній; хода майданівців до мікрорайону Вишенька, під час якої активістами було оточено машину з бійцями внутрішніх військ з метою недопущення їх виїзду до Києва;

намагання частини мітингувальників проникнути в ТРК «Вінтера» і добитися прямого ефіру;

на вимогу протестувальників, які зібралися біля міськради, мер міста В. Гройсман відправив за пораненими вінничанами карети швидкої допомоги до Києва;

радикально налаштовані активісти закидали саморобними гранатами та димовими шашками обласне управління МВС, вимагаючи не пускати бійців внутрішніх військ на Київ. Очільник УМВС О. Школьний вийшов до протестувальників, закликаючи їх дотримуватись мирних форм протесту;

нічне блокування активістами військової частини на вулиці Некрасова.

20.02

продовження блокування мешканцями міста руху транспорту в центрі Вінниці;
за ініціативи Вінницької міської ради створено громадське формування «Цілодобова варта»;
стрілянина біля будівлі Управління СБУ у Вінницькій області, внаслідок якої поранена одна людина;
виступ на Майдані голови ОДА І. Мовчана, під час якого присутні висловили йому недовіру, повернувшись до нього спинами; виступ В. Гройсмана, що не виконав обіцянки доставити з Києва поранених майданівців (було привезено лише правоохоронців), люди супроводжували вигуками «Ганьба!» і зрештою прогнали його;
формування загонів самооборони вінницького Майдану.

21.02

захоплення протестувальниками офісу Партії регіонів. Зі знайденої там атрибутики та агітаційних матеріалів було зроблено опудало Януковича і спалено на Театральній площі;
долучення до участі у Майдані працівників міських ринків;
початок масового повалення пам'ятників радянської доби у населених пунктах Вінницької області;
рішення Вінницької міської ради про перейменування площі Радянської у площу Героїв Майдану.

22.02

вінницьких спецпризначенців внутрішніх військ, що повернулися з Києва, мешканці міста зустріли «коридором ганьби».

23.02

поховання застреленого на вулиці Інститутській у Києві 20 лютого Максима Шимка;
голова Вінницької ОДА І. Мовчан подав у відставку.

26.02

головою обласної ради обрано Сергія Свитка, висуненого на цю посаду вінницьким Майданом.

Софія МЕЛЬНИК

Я була в Києві на дуже цікавому тренінгу, присвяченому інтеграції України до Євросоюзу. Його проводив Інститут політичної освіти. Вони дуже ґрунтовно підготувалися, водили нас у посольства, Верховну Раду. І було дуже приємно. У посольствах, представництві Єврокомісії нас гарно приймали, розповідали, як вони очікують підписання цього договору, як добре, що Україна нарешті це зробить. Тоді ми якось настільки проїнялися оцим відчуттям, що ми — разом, напередодні такої великої події...

Але коли були у Верховній Раді, то відчувалося... Сумнів якийсь відчувався, дуже сильно: «А може... А раптом... Але дуже сподіваємось...» У нас сумніву не було, що треба підписувати. Як же ж не підписати? Інакше Янукович собі смертний вирок підпише, політичний.

Вадим ШКІЛЬНЯК

Після Помаранчевої революції ми постійно вчилися. У нас із тих часів склався невеликий кістяк. І ми вчилися, вчилися самі. Проїшли багато виборів і ніколи не брали участі у топових, популярних політичних проектах. Ми вийшли з громадського руху «Пора», проїшли політичний проект з тією ж назвою, і нам цього вистачило. Ми розбирали те, що недоробили в той час.

Вчилися у громадських організаціях, проходили різні тренінги, проводили різні акції — боролися з корупцією, у своїх локаціях переважно. Особисто я займаюся фермерством. Живу у Вінниці, а на роботу їжджу за 80 км від обласного центру, у своє рідне село, де я народився, ходив до школи. І в нашому районі постійно виникали конфлікти. Ми хотіли змінити владу на місцях. У районі все видно — де що недопрацьовується...

Володимир БАРЦЬОСЬ

Особисто мене змусило вийти на Майдан те, що Українська держава не була українською за своєю суттю. І, на жаль, певною мірою, вона і сьогодні такою не є. Як і нинішня, попередня влада мала на меті збагачення за рахунок пограбування держави, громадян. Це та несправедливість, яку кожен українець відчував.

Тобто мої особисті, такі духовні, ідейні причини як українського патріота, націоналіста — в першу чергу, те, що Україна не була тією державою, у якій панувала б соціальна і національна справедливість. І ми хотіли з друзями, побратимами цю справедливість повернути. Тому вийшли захищати свої права саме в такий спосіб.

Вадим ШКІЛЬНЯК

У телефонному режимі ми спілкувалися з одностудцями зі Львова, і вони всі були емоційно заряджені: «О! У нашому місті люди вийшли. А як там у вас, у Вінниці?»

Вони приїжджають, ми сідаємо в машину, читаємо у соцмережах: у Вінниці почався рух на підтримку євроінтеграції, люди вийшли на площу. Проїхалися містом — хотіли приєднатися, допомогти. Ми відчували, що треба сказати «ні» тому вектору, який вибрало керівництво держави. Але в місті на той час ми нічого не знайшли. Місто жило своїм звичним життям. Зрозуміли, що інформаційні ресурси вміють гарно створювати події: у мережі подія є, а реально... ну, немає Майдану! Ми не бачимо ніяких людей, не бачимо жодного обговорення — майданчика для цього немає.

Ми оперативно прийняли рішення про те, що нічого чекати, а треба виходити і щось робити. Вирішили, що потрібно ставити намет і починати збирати підписи на підтримку євроінтеграції. Буквально за лічені години знайшли намет. Стали думати, де будемо його ставити. Перед тим у ЗМІ пройшло повідомлення, що у Вінниці Майдан зібрався на Театральній площі. Ми вирішили: якщо він тут, значить, тут і буде.

Намет був звичайний, смугастий, які продаються в «Метро». Саме там він був і придбаний. Написали на звичайному аркуші формату А4 «Ми за євроінтеграцію». У перший день буквально до сотні підписів збрали.

Наступного дня виставляємо намет і бачимо — люди пішли. Десятки людей, стають у дві черги. Підтримка є! Люди підходять, підписують. Є майданчик, є обговорення проблеми.



Вінницькі студенти долучилися до протесту. 24 листопада 2013 р. (фото 0432.ua)

Оксана ПОЙДА

Коли я прийшла на пару, студенти мене спитали: «А що нам буде, коли ми підемо на Майдан?» Я їм: «Ну, за Конституцією ви маєте право». — «А нам за це нічого не буде?» Кажу: «Думаю, якщо ви всі підете, то вам нічого не буде». І ті діти піднялися і пішли.

З нами потім провели нараду, сказали: «Вони мають право ходити, а ви маєте працювати. Навіть якщо у вас один студент в аудиторії, ви маєте проводити заняття». Була в мене ситуація, коли зайшла я на пару, і одна-єдина студентка сиділа. Вона сказала: «Я Майдан не підтримую». Я з нею працювала, дала їй завдання, вона виконувала.

Але, власне, потім мене дуже тішило, коли після роботи я йшла на Майдан і бачила масу дітей, які там посміхаються мені, фотографуються... Я подумала: «Ну, слава Богу, значить, у нас молодь правильна росте. Це хороші діти, надійне майбутнє для нашої країни».

А потім якось так... Ці діти не знали, де їм дітися. Тому що знаєте, як молодь — вони хочуть, щоб було швидко і все зразу. А тут не вийшло так. Не вийшло навіть так, як із попереднім Майданом. Тоді було 18 чи 19 днів, але вони мені здалися нескінченними. А тут час іде, час іде — Майдан стоїть. І ці діти не знали, що ж їм робити.

Вони бачать, що немає сенсу стояти кожен день. І почали потихеньку повертатися в аудиторії. З кожним днем ставало більше студентів на парах. Не було кому їх скерувати.

Якщо порівняти з попереднім Майданом, то у Вінниці тоді був більш організований протест. Там було керівництво, були координатори, які знали, що треба робити. А тут він зібрався, мені здається, більш стихійно. Тому ці діти не знали, нікому було підказати, як усе це робити, і вони повернулися в аудиторії.

Але коли були дуже критичні дні, вони знову виходили. Коли, скажімо, говорили, що треба зібратися, бо там таке в Києві робиться, то вони з'являлися на Майдані.

Ольга МАЛІНОВСЬКА

Місцева влада скликала Громадську раду. До неї взагалі входило до 70 організацій, але чомусь місць у залі було 22. Я зрозуміла, що вибрали лише тих, хто був більш-менш лояльний. Видно, вони випадково мене запросили, мене і ще кількох осіб. Всі інші були підготовлені, з папірцями й аргументацією щодо того, чому нам Євросоюз не потрібен: «Тому що зерно будуть продавати дорого, тому що гей-паради будуть, тому що ще щось». І це говорили люди, які роками працювали в громадських організаціях, які брали гранти на євроінтеграцію.

Зрештою я не витримала і спитала: «А що ж ви робили роками, коли Євросоюз вам давав гроші на те, щоб ви популяризували входження до його складу?» Вони говорили: «Люди не знають, що таке Євросоюз. Якби знали, то ніколи не захотіли б...» Це говорили активісти, які в першу чергу брали ці гроші. І це було дивно. Ну, мій підпис там нічого не важив. Януковичу пішов папірець від лояльних організацій, які заявили, що, в принципі, нам ця євроінтеграція не потрібна. Разом з тим, бунтував Майдан. На Майдані вже зібралось багато людей.



Координаційний штаб «Самопоміч» на вінницькому Майдані (фото Ю. Македона)

Ольга МАЛІНОВСЬКА

Активісти та опозиційні партії виступали за те, щоб Майдан був на Театральній площі. Разом з тим, Гройсман і група громадських організацій, що були йому підвладні, тягнули до



27 листопада 2013 р. комунисти Вінниці провели пікетування обласної державної адміністрації під гаслами «Референдум — шлях до порятунку України!», «Громадяни України — ЗА референдум!».

Перший секретар Вінницького обкому Л. Закусилова розповіла, що загалом по області зібрано більше 108 тисяч підписів громадян, які вважають за необхідне винести питання інтеграційного вектору України на всеукраїнський референдум.

Також учасники пікету прийняли заяву, адресовану Президенту України, Кабінету Міністрів, Верховній Раді та представництву Євросоюзу в Україні:

«Ми, учасники пікету... стоячи на тих позиціях, що тільки народ повинен вирішувати долю своєї країни, заявляємо, що, незважаючи на протиправний тиск державних владних та судових структур щодо основоположних конституційних прав народу України на референдум та його право і обов'язок, згідно зі статтею 5 Основного Закону, здійснювати владу безпосередньо, у вересні-жовтні 2013 року за ініціативою громадян України відбулися 19 зборів у різних регіонах країни, на яких були розглянуті питання доцільності проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою з питання визначення геополітичного курсу країни та прийняті рішення, як того вимагає Закон України «Про всеукраїнський референдум», про обрання ініціативної групи, якій було доручено збирання підписів громадян України під вимогою проведення всеукраїнського референдуму.

...на 15 листопада 2013 року ініціативна група згідно із Законом України «Про всеукраїнський референдум» за необхідних 3 мільйонів збрала 3,5 мільйона підписів на підтримку проведення всеукраїнського референдуму з питання зовнішньополітичного вектору держави: «Чи підтримуєте Ви приєднання України до Митного союзу Республіки Білорусь, Республіки Казахстан і Російської Федерації? Так. Ні...»

(Офіційний сайт Комуністичної партії України: kpu.ua/uk/64118/komunisti-piketuvali-vinnicku-oda)

башти. Але люди, які не перший раз брали участь у революціях, сказали, що це робиться навмисно — хочуть сховати Майдан, щоб його не було видно з дороги, щоб якомога менше людей бачили, хто там бунтує.

Активні громадяни наполягли, і під їхнім тиском Гройсман змушений був вийти на Майдан і там дав обіцянку, що поставить сцену. Проте я стояла біля нього і бачила, як поводитися люди, що прийшли з ним. Хтось насміхався з Майдану, хтось говорив: «Нафіг воно мені треба?», хтось намагався не потрапляти в кадр, і так далі.

Вадим ШКІЛЬНЯК

У нас відбувається якийсь віче, «живий мікрофон»... І ми спостерігаємо, як поряд споруджується сцена. Її оперативно побудували. На сцену виходять народні колективи. Ну, звісно, наша маленька колоночка проти їхнього звуку... Вони її глушать.

Я підходжу до організатора, який відповідав за все це дійство — Панфілова, і кажу: «Шановні, ну зробіть тихіше! У нас проходить віче, люди зібралися. Навіщо їх провокувати? Ми раді, що ви поставили сцену, організували озвучку — супер. Ми раді, що ви нам таким чином допомагаєте. Але в нас є якісь правила, і давайте їх дотримуватись. Ви з'явилися пізніше — не ми до вас прийшли, а ви до нас. У вас же організація була в парку Козицького».

Вони не слухають, запускають концерт. Озвучка реве, народний колектив співає гарні українські пісні. Але люди хочуть спілкуватися, хочуть обговорити події, які відбуваються в Києві. І наш актив, в основному з бабусь і дідусів, практично за лічені хвилини робить свою справу: хвилин би 20, і ту сцену розібрали.

Звук збавили, на сцені вже ніхто не виступав, і ми продовжили собі віче. У них практично програма концертів на цьому й закінчилася, а планувалося, що цілий тиждень мала бути. Ми розуміли, що тим концертом вони хотіли замилити очі. Тобто тут було потрібно інше. Концерти — це добре, коли свято. А тут свята не відчувалося взагалі.

Сергій СЬОМКІН

Це була, здається, субота, ранок. Годині о 9-й, думаю, поїду в місто, подивлюся, що там робиться. Іду на площу, а там стоїть Катерина Цибуліна (я, правда, вже потім дізнався, як її звати), стоїть і закликає всіх: «Люди добрі, наших дітей побили, над нами знущаються, а ви всі мовчите. В чому справа? Підходьте сюди, давайте!..»

Я підійшов. Там було шестеро чи дев'ятеро людей. У неї були списочки, вона почала записувати, хто може прийти і коли. Ми почали збиратися кожен день. Цілодобово стояв намет, де збирали кошти для Майдану, де збирали людей для відправлення на Київ і де працювали хлопці з «Самопоміч».



Вінницьке віче 1 грудня 2013 р.

Софія МЕЛЬНИК

В мене були у Сполучених Штатах знайомі росіяни. Одна — прожила там багато років і не збиралася назад, у Росію. Але як тільки все почалося, вона стала мене просто «бомбити» у соцмережі. Тільки я зроблю якийсь комент (у нас із нею таке, «шапочне» знайомство, але ми друзі у Фейсбуці), вона закидає оцими типовими новинами з російських ЗМІ: ось наскільки ми неправі, і взагалі, вона знає про ситуацію в Україні краще за нас... Коли ми на Майдан у Вінниці виходили, вона навіть це могла прокоментувати і заперечити.

Я намагалася з усіх сил якось їй пояснювати — і так, і сяк. Як ти можеш взагалі оцінювати, коли тебе тут немає?... Ну, в мене нічого не вийшло, і я врешті-решт викинула її з друзів. Бо зрозуміла, що це неконструктивно і дуже виснажливо для моєї психіки.

Але набагато більше я була ображена на свою близьку подругу. Все її коріння тут, у Вінниці. Вона якийсь час жила в Росії, потім повернулася і закінчила наш університет, педагогічний. Зараз живе у Німеччині. І оця подруга моя близька так само почала мене «бомбити». При тому, що вона ніколи не цікавилася ні політикою, ні українським питанням. Я пам'ятаю, як вона погано говорила про Україну, мовляв, тут немає перспективи.

І тут вона наспілюється критикувати людей, які вийшли на Майдан, критикувати мене, якись коментарі на мої дописи виставляти... Це було для мене дуже образливо. Тоді я їй нагадала, як вони приїхали з сестрою у Вінницю і за 5 років, навчаючись в університеті, не вивчили української мови. Зате вивчили англійську і німецьку (подруга навіть викладає в німецькому виші). Її чоловік (він також навчався на моєму факультеті) називав мене «свідоміткою». От це було просто бивчю.

Мене сильно вражало те, що людина знає три або чотири іноземні мови, знає і може цитувати якихось філософів, пише

Зі звернення депутатів Вінницької обласної ради до Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради, жителів Вінницької області щодо суспільно-політичної ситуації, яка склалася в Україні, від 2 грудня 2013 року

1. До Президента України В. Ф. Януковича, як гаранта Конституції України, — вжити всіх заходів щодо незастосування сили проти мирних зібрань громадян та не допустити введення надзвичайного стану, дати оцінку діям уряду щодо призупинення євроінтеграційного процесу.

2. До представників всіх політичних сил та громадськості — не допустити проявів радикалізму та застосування протиправних дій.

3. До Генеральної прокуратури України — в максимальній стислій терміни провести об'єктивне розслідування силових конфліктів, що відбулись у місті Києві, з метою покарання винних і недопущення повторення подібних ситуацій.

4. До правоохоронних органів Вінницької області — забезпечити охорону громадського правопорядку і недопущення силового протистояння під час проведення масових акцій. [...]

6. До жителів Вінниччини — зберігати спокій та виваженість, не піддаватись на провокації та не вдаватись до протиправних дій.

7. До Президента України В. Ф. Януковича, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України — продовжити євроінтеграційний курс України та вжити всіх необхідних заходів для забезпечення підписання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом...

(Офіційний сайт Вінницької обласної ради: vinrada.gov.ua/19-pozachergova-sesiya-19.htm)



Сесія обласної ради 2 грудня 2013 р. проходила у щільному кільці мітингувальників

вірші — і при цьому настільки зазомбована чужою країною, країною, яка її не виховала і не виростила.

І я не знала, до чого апелювати, бо якщо не працює логіка в інтелектуалів, то як же звертатися до людей, котрі не мають освіти взагалі? Тобто в мене була така жорстка безпорадність, я не могла знайти жодних аргументів, ні емоційних, ні логічних — для людей, які мене атакували у Фейсбуці. І в результаті оцих от трьох я просто викинула з друзів.

Оксана ПОЙДА

Подзвонила Лена Павлова і каже: «Ми збираємо жіноче віче, дуже треба, приходьте». Я погодилася. Пройшлася по всіх студентах і сказала: «Дівчата, буде жіноче віче — треба підтримати чоловіків. Я вас дуже прошу, приходьте». Прийшли. Я звернулася до своїх колег — ніхто не прийшов. Вони мені потім говорили: «В мене була причина. Я зібралася йти, але в мене там щось не вийшло... п'яте, десяте...» Ну, не знаю, чи вони побоялися, чи що...

Взагалі вони знають, що я така... революціонерка. Після 2004-го, переживши якусь таку... обструкцію, коли колеги мене оминали, переходячи на другий бік коридору, і боялися стати зі мною заговорити, бо знали, що я на Майдані, що за моєю дитиною міліція і СБУ ходить, я вже не боялася.

Після перемоги того Майдану вони підходили, говорили: «Ти така молодець, така смілива, ми тобою так пишаємося!» Знаєте, не було в мене поваги до тих, хто мені це говорив. До мене тоді за весь період Майдану підійшло всього двоє-троє людей — попередили, мовляв, будьте обережні, бо за вашою дитиною стежать, і все. А так, щоб мене хтось підійшов підтримати — не було такого. Думаю, багато хто просто не хотів ризикувати. І переживши оцей вакуум у тому колективі, з яким ти, здавалося, жила, який ти поважаєш, я не боялася.

Діти знали, що я займаюся громадською роботою. Вони знали, яка моя позиція, і я для них була авторитетом. Для мене це дуже багато важить. Тому вже тепер, коли Лена мені подзвонила, я не побоялася — буде, що буде. Ну скільки можна це все терпіти? Я вже, чесно кажучи, думала: «А що я своїм онукам буду розказувати, коли вони спитають: «Бабо, а що Ви робили, коли був другий Майдан?» Бо про перший я мала що розказати. От тому після пар — бігом на площу.

Було дуже холодно. Я, пам'ятаю, була у шарфі, дублянці. Спочатку було мало людей, але потім жінки почали підходити, дівчатка поприбігали. Я вже так втішилась, коли побачила знайомі обличчя!

Ми стояли на сходах, і там, власне, дівчата виступали. Лена давала всім слово. І Люда Станіславенко там виступала, й інші. Дали і мені слово. Ну що я мала казати? Сказала: «Дівчата, підтримаймо чоловіків, які їдуть на Майдан. Їм важливо знати, що в тилу є ми». Так, жінка завжди мала бути сильною, як ті козачки, що виховували дітей, сіяли хліб і чекали чоловіків з війни, тому що по-іншому не виходить. Значить, у них своя місія, а в нас своя.



Жіноче віче на вінницькому Майдані 4 грудня 2013 р. (фото І. Мухи)

У якийсь момент я мало не заплакала, мені було якось дуже важко говорити. Другий раз пережити оце протистояння, оцей Майдан, і розуміти, що ти докладаєш максимум сил для того, щоб цю країну змінити на краще... Але потім думаю: «Нікому мої сльози тут не потрібні. Чого я маю тут плакати?» Плакати можна вдома, в куточку перед телевизором. А там ти маєш бути сильною. І я, власне, вже без сліз закінчила говорити.

Звернення учасниць жіночого віча 4 грудня 2013 р.

Вінничанки звертаються до усіх матерів, сестер, доньок України — вийдіть на майдани своїх міст заради своїх дітей, братів, батьків, коханих. Прийшов час втрутитись жінкам. Ми — українки! Ми вміємо терпіти! Іноді надто довго терпіти! Але коли по-звірячому б'ють наших дітей — в нас рветься терпець і ми здатні бути справді сильними і єдиними.

Вони підняли руку на наших дітей. 30 листопада озброєні бійці міліції взяли в кільце молодих людей, студентів — наших синів, братів, доньок і сестер — які мирно стояли з плакатами і благали їх не бити. Весь світ знає, що сталося потім.

Ми не дамо владі забути цей злочин. І ті, хто це зробив, будуть відповідати! Винні повинні піти з влади. Ми вимагаємо відставки уряду на чолі з прем'єр-міністром. Президент має відповісти за злочинний наказ.

Масове мирне блокування — це наша головна зброя! Збирати майдани, спонукати обласні, районні, міські ради підтримати відставку уряду та Президента. Блокувати Кабінет Міністрів, Верховну Раду, Адміністрацію Президента — у Києві. У кожному місті — масовий мирний протест. Не піддаватися на провокації. Об'єднуватись і боротись на майданах.

Вимоги жінок і всіх українських громадян одні — повне відсторонення злочинців від влади, відставка Президента.

Ви маєте знати, що переслідування громадян, що мирно висловлюють свою позицію — незаконні. Залякувачів і зрадників — десятки. Вас, українських жінок — мільйони! Не дамо їм нас перемогти.

Споконвіку мудрі українські жінки спонукали чоловіків до дій, надихали на благі вчинки та ратні подвиги. Тримали тили, поки ті воювали, відбудовували країну.

Сьогодні треба зробити вірний вибір і відстояти єдину, неподільну як родина — державу Україну. Жінки, об'єднаємось заради майбутнього наших дітей.

Закликаємо вийти всіх жінок — від Донбасу до Тернополя. Жінки — на Майдан!
(facebook.com/profile.php?id=100003176001174)

Олена ПАВЛОВА

Це вже було дуже серйозне протистояння, і ми провели акцію, пов'язану з якимось жіночим святом. Я розуміла, що в нас немає такої традиції — кидати хустку між воюючими сторонами, але є традиція брати качалку до рук, коли нам щось не до вподоби. І тоді ми з нашими дівчатами вийшли. Взяли хустки, качалки, були мої подружки, які поприходили з ополониками, ще з якимось кухонним начинням.

Причому було дуже приємно, що до нас приєдналися жінки, на мій погляд, дуже виважені, дуже спокійні домогосподарки. Тоді ми сколихнули багато інших жіночих акцій протесту, які пройшли по всій країні: були жіночі віча, окремі материнські віча, ходи матерів до Києва. Тобто таким чином ми намагалися сказати: «Хлопці, ви мусите розв'язати цю проблему, бо ви ж там при владі». Якщо дивитися на кількість чоловіків, що нині в керівництві — їх переважна більшість. Все ж таки ми залишаємося патріархальною державою. Але тоді ми таку акцію протесту провели, позитивну, можливо, трішки жартівливу. Таким чином ми намагалися привернути увагу до того, що відбувається.

Оксана ПОЙДА

Під час цієї акції ми прив'язали до кульок портрет Януковича догори дригом і запустили. Дівчата завчасно той портрет заготували і кульки принесли.

Я коли прийшла, ще не знала про те прив'язування. Думаю: як зараз хлопці з СБУ спостерігають, то ясно вже, що вилізе нам те прив'язування боком. Ну, вже що буде, то буде. Я б і сама його прив'язала і відпустила.

Коли дівчата почали говорити про відпускання цього портрета, мені зразу анекдот пригадався, про те, як грузин (скажімо, Гіві) свою тещу бив-бив, а потім каже: «Я тебе, люба тещо, люблю і відпускаю». Тільки якщо тещу вниз головою запустили, то «Януковича» в небо.

Я собі уявила, що коли ті кульки здуються і в гось на городі впаде портрет, то буде дуже весело. Що люди зроблять з тим портретом? Краще в якісь нетрі, болота хай би собі залетів. Ну, це вже таке, магічна дія. Як наші баби-шептухи казали: «Іди, хворобо, на болота, на нетрі, зійди з раба Божого такого». Тут, напевно, вже заднім числом думаєш, що треба було теж замовляння сказати. Ну, він гарно полетів. Високо в небо піднялися ті кульки. Такий вітер сильний був...

Це було і весело, і страшно, бо, як не крути, ми живі люди. Все одно десь остерігаєшся. Ти ж не знаєш, хто в тому натовпі стоїть: чи доброзичливий хтось, а чи записує і в досьє вносить на тебе інформацію. Мені цікаво було б побачити, що в моєму досьє...



Акція з «відпускання» портрету Януковича 8 грудня 2013 р. (фото Н. Васильківської)

Вадим ШКІЛЬНЯК

Пару днів було чергування в Києві. Приїжджаю до Вінниці, й хлопці доповідають: приходила жіночка і сказала, що в неї є протигаз. Питала, потрібні чи ні. Ну, в Києві, може, завтра будуть розганяти, то така річ потрібна. Я кажу: «Хай привозить».

Поїхав додому, привели себе в порядок, помилися, переодяглися і вертаємося на вінницький Майдан. А вже пізній вечір, година 9-та була. Зазвичай у Вінниці на Майдані о цій порі була така ситуація: купка людей, і вони мігрують... Але приїжджаю на площу і бачу: група людей в одному кутку, в іншому автобус стоїть, машина ДАІ. Інша машина ДАІ — на перехресті. Біля намету гора ящиків, і коло неї ще група людей — пара десятків. Підходжу — картинка супер: військові ящики стоять посеред вінницького Майдану! І пригадую, що це ж протигаз мали привезти. [...]

Заходжу в намет, сидять хлопці й говорять: «Тут усі! Всі — з «пожарки», СБУ, військові... Кажуть, щоб відкрили ящики. Ми чекаємо тебе, нічого їм не говоримо». Якийсь чин прийшов на перемовини: «Може, там у вас зброя? Відайте! Віддайте!» Ну, в нас принципова позиція — не віддаємо. Ми у них не брали, значить, не віддаємо. Все!

Якийсь іще час пройшов, всі пороз'їжджалися, а ми залишились на Майдані. В наметі холодно — зима. Чуємо — щось гур-гур-гур, ззаду. Виходимо, спостерігаємо: залетів УАЗ, в на-



Люди допомагали Майдану і протигазами. 13 грудня 2013 р. (фото Л. Станіславенко)

теплими речами, продуктами і відправили на Київ. У Києві їх роздали в КМДА, «профспілки», по наметах. За приблизними розрахунками, більше тисячі протигазів ми передали — не один десяток ящиків було перепаковано.

роді називається «таблетка», хлопці у військовій формі буквально на наших очах, за пару секунд, наші ящики закидають у цю «таблетку»... Ми до них, а вони вже останній ящик закинули, бігом сідають і їдуть. Ми помітили, що за ними спостерігають із чорної «волги», яка була припаркована близько до Майдана. Довелося ту машину в них забирати, і чини, що були там, кудись повтікали.

Ми не дуже переживали за протигазы, бо знали — там, де їх узяли, їх іще є та й є, у 100 разів більше. Але зрозуміли, що це була велика помилка — відкрито їх привозити на Майдан. Через кілька днів протигазы були перепаковані з ящиків у мішки, складені в машину. Довантажили їх

Сергій СЬОМКІН

У Києві я пробув десь до 14 чи 15 грудня — трохи більше тижня. Поїхав додому, там сімейні моменти були. Приїхав додому, зробив що треба було. Але коли з Києва їхав, мені здавалося, що зараз приїду, увімкну телевизор... Там же все показують — як там, що там. Але ні, по телевизору — це не те. Майдану не вистачало. Майдану нема, і воно вже не те.

Ми приходили на вінницький Майдан, всі майданівці вже одне з одним познайомилися. Взагалі, якщо з Києва з Майдану прибували люди, то вважалося за обов'язок заїжджати на вінницький Майдан. Ми передавали, що робиться в Києві, так би мовити, з перших вуст.

Олена ПАВЛОВА

Більшість подій, що відбувалися на Майдані, дуже жорстко фіксувалися службою безпеки. Іноді ми розуміли, що ведемо лекцію для десятка бабусь і 12–15 працівників спецслужб, які фіксували це все на камеру, робили фотографії, відстежували, де і з ким ти живеш, скільки в тебе дітей і таке інше.

Ми тоді разом з моїми соратниками пережили, скажімо так, дуже багато неприємних моментів. Особливо коли ти розумієш, що ти фактично мама-одиначка, і за тебе немає кому заступитися... У деякі моменти було дуже страшно. Кожного вечора, коли я приймала рішення не йти на Майдан, лягала пластом і говорила собі: «Лена, в тебе діти», — а потім дивилася новини, де таких самих дітей гамселили там, на Майдані... Я розуміла, що не можу не йти. Піднімалася і йшла.

До речі, Майдан — єдине місце, де було не страшно. Страшно було скрізь. На роботі... У трамваях і тролейбусах взагалі неможливо було їздити, бо було багато людей, які не розуміли, що відбувається і що їм робити. Коли вони починали це все мусолити: хто замовив, хто правий, хто неправий, та мовчить, та якось воно буде...

Ось це найгірше — наше ставлення: якось воно буде, перетерпіть, далі все буде нормально... Я відчувала, що мене просто «рве». А коли виходила на Майдан, розуміла: там люди, які поділяють мої погляди, там мене не дадуть скривдити, і там я роблю те, для чого фактично я туди вийшла. Я відчувала, що там моє місце.

Ніна БЕГАС

Кожна людина по-своєму виражає ті душевні переживання, які вона проходить на певному етапі: хтось пише, хтось говорить, у когось інші методи. У мене це виходить через пісню. Мені хотілося у пісні передати людям віру, бо я вірила і вірю до цього часу, що ми переможемо. І мені хотілося передати ту згуртованість, те відчуття незборимості нашої...

Я йшла з упевненістю, з таким світлом до людей. Хотіла заспівати пісню і передати це все світло, щоб вони відчули підтримку. Мене запрошували поспівати на Майдан — я співала. І буду співати, даруючи людям дух непереможності, душу українську, яка є і яка проявляється через пісню.

Сергій СЬОМКІН

Перед Новим роком, десь у двадцятих числах, я поїхав додому. Коли їхав, кажу: «Валерію Максимовичу (а він весь час там був), моєму товаришу операцію робитимуть, треба поїхати, підтримати». Він мені: «Добре, давай. На Новий рік приїдь. Якщо не можеш, то обов'язково на Різдво. Людей не буде, треба щоб хтось...» — «Добре».

На Новий рік я не встигав, ми 3-го числа приїхали. Приїжджаю, бачу — він був правий: усі західні поїхали додому на Різдво, в них це дуже прийнято. І в принципі тоді все затихло, Майдан став маленьким: якщо в грудні після штурму по п'ять-сім тисяч на площі стояло, то тоді десь 200–300 осіб, більше не було.

Таїса ГАЙДА

Я прочитала оголошення про те, що Автомайдан буде проводити акцію під ДАІ. Ми приїхали туди разом із Миколою Мишовським, католицьким священником, ми з ним дружимо. Збиралися десь на Вишенці і їхали під ДАІ, яке тоді відбирало права у тих, хто протидівав владі, їздив до будинків чиновників. Так ми тоді перезнайомилися з усіма. Це спонтанно вийшло, до того ми один одного не знали.

Провели акцію, потім вирішили, що будемо, наприклад, збиратися кожні вихідні. Усі ж працюють... Ми збиралися, у якихось таємних повідомленнях обговорювали місце зустрічі — це була така смішна конспірація. Я вже сьогодні розумію, що це було смішно, бо, напевно, й СБУ, і міліція чудово знали, що ми готуємо, — ми тільки з'їжджалися, а вони вже там.



Автопробіг вулицями Вінниці на знак протесту проти утисків ДАІ щодо автомайданівців. 11 січня 2014 р.

Ми проводили акції під будинками чиновників-корупціонерів, під торгівельними центрами, які належали регіоналам і які підтримували владу.

Вадим ШКІЛЬНЯК

Це був перший з'їзд євромайданів України, який проходив у Харкові. Щоб туди потрапити, існувала спеціальна процедура, якої треба було дотриматися: провести віче, вибрати делегатів. І на той перший з'їзд від Вінниці поїхали троє: я, Сергій Бранюк і Сергій Щетинін.

Їдемо ми в Харків і там потрапляємо в екшн... Місце проведення з'їзду мінялося разів чотири — ми в різних місцях Харкова побували. За нами тітушки бігали сотнями. Сотнями! А під кінець приїхали в якусь церкву, де мав пройти перший етап, і тітушки штурмом хочуть узяти цю церкву... Але менше з тим, з'їзд усе-таки відбувся.

Ми поділилися по групах — за напрямками: фінансування євромайданів, інформаційна політика, юридична... Ми були у фокус-групах, де спілкувалися з активом різних майданів України. Сергій Бранюк був у групі, де говорили про фінансування. Ми могли порівняти вінницький майдан із майданом районного центру, наприклад, у Тернопільській чи Івано-Франківській області, з кількістю населення близько 10 тисяч.

Весь час Майдану ми вели облік фінансування, все було чітко розподілено. І за період з грудня 2013 року (до грудня ми ніяких долучень із громади не брали) до січня вінницький Майдан зібрав щось близько 170 тисяч гривень.

А в малому містечку, в якомусь районному центрі Західної України за тиждень суми були в мільйонах. У мільйонах! Я пам'ятаю, що ми ввечері після того всього зібралися і ділилися враженнями. Сергій сказав: «Я вийшов і просто не знав, що говорити. Я просто оминув це — мені соромно було нашу суму називати».

Оксана ПОЙДА

У нас із 2004 року були валянки. Тоді хтось приніс теплі валянки, біті, в галошах. На них написали «USA», і моя дитина в них тоді ходила на Майдан. Вони в нас лежали на горіщі. І коли на Київ почали передавати речі, я дзвоню і кажу: «У нас є валянки, їм уже стільки-то років, чого вони мають лежати?»

Для мене ці валянки, чесно кажучи, були не просто річчю. Це якийсь символ, символ пам'яті про попередній Майдан. І ті валянки поїхали на другий Майдан, ми їх зняли з горіща. Слава Богу, вони були ціленькі, хороші. Ми їх передали на Київ.

Також передавали інші речі, продукти. Гроші спочатку передавали через волонтерів, а тоді стали перекидати на картку друзям. У найважчі моменти ми дзвонили: «Гроші треба?» — «Ну, не завадило б». Не казали «так, нам треба», а «якщо можна, то допоможіть».

Я говорила, що пересилаю гроші. Мої колеги теж передавали. І при цьому не просили називати, від кого вони — такого не було.

Олена ПАВЛОВА

Рая Панасюк під час штурму Майдану опинилася в Києві. Я розумію, що людина на інвалідному візку, і не знаю, як вона буде звідти вибиратися. При цьому в неї абсолютно спокійний голос: «Нічого зі мною тут не станеться!» Енергетика Майдану шалена! Коли ти туди

приїжджав, у Київ, коли дивився на всі ці намети з назвами міст, зі знайомими й незнайомими людьми, коли неможливо було піти з Майдану не напоєним чаєм, не наїденим бутербродами... При тому, що ти взагалі міг нікого знайомого не зустріти. Це була якась... трансформація українського суспільства — від «моя хата скраю» до «ми сильніші, коли разом».

У Київ на Майдан я їздила кілька разів. Останнього разу ми провели акцію «Мрія для України»: на прапорцях писали побажання і привезли їх на ялинку біля Київської міської ради. Фактично це була гірлянда — з побажаннями миру, достатку, злагоди, всього, чого не вистачало. Люди писали, і вони в це вкладали щось набагато більше, ніж просто слова.

На київському Майдані було дуже багато якихось об'єднувачих моментів, відбувалася координація між іншими містами і Вінницею. У нашому місті були перевалочні пункти. Склалися списки — що кому потрібно. Ці списки передавалися на Вінницю. Машини вантажилися, їхали. Це була така дуже скрупульозна робота. Але вона настільки була легкою... Ти знала, яке завдання поставити, кому що ти можеш доручити. І там не було зайвих, випадкових людей. Вже потім пішла хвиля — просто з цікавості поїздити, погуляти по Майдану.

А коли ще там було дуже небезпечно і ми розуміли, що кожна ніч може стати вирішальною, тоді це, напевне, були найенергетичніші поїздки. Ти звідти приїжджала зарядженою і розуміла, що ти тут можеш говорити, на цьому Майдані. Щоб люди розуміли, що і тут, у Вінниці, він має бути. І в маленьких містах він має бути, тому що це точка акумуляції тих ресурсів — людських, ідейних, матеріальних, — які можна віддати на Майдан, туди.

Взагалі, коли ти рухаєшся, страху немає. А в Києві на Майдані — це взагалі було... Не те, що не страшно, а якое драйвово. Тому що купа людей, які посміхаються тобі — і лише через те, що ти туди приходиш. Розпізнавальні знаки були: ті самі стрічки, прапорці... Досі ці зав'язані знайомства дають про себе знати, коли ти подорожуєш, коли просто спілкуєшся з людьми, говориш про те, що відбувається, постмайданівські акції ви проводите разом.



Громадська активістка Раїса Панасюк під час акції «Мрія для України» (фото О. Павлової)

Софія МЕЛЬНИК

Після 16 січня в мене була ініціатива з листівками. До речі, з Юрком Степанцем. Він у мене запитав, де можна недорого надрукувати листівки. Ми, звісно, як громадська організація співпрацюємо з одним видавництвом, і я запитала у власника цього видавництва, чи може він надрукувати.

Завжди, коли ми робимо в нього замовлення, він такий добрий, привітний, чай пропонує, ще щось. А це було настільки напружено, що він каже: «Добре, я надрукую, але ти нікому не кажи, і за готівку». Пам'ятаю, Юрко сказав: «От такий-сякий, узяв навіть більше, ніж звичайно... боїться».

Ми вийшли і почали листівки роздавати людям. І це для мене був великий подвиг — роздавати людям листівки, коли ти боїшся. Люди по-різному це сприймали. Була й певна байдужість, можливо, часом і показна. Але були й щиро зацікавлені. Ну, в принципі, ми їх успішно роздавали у центрі міста, по Соборній, Театральній.

Сергій СЬОМКІН

Із законів 16 січня ми просто глузували, сміялися — хоч приймай, хоч не приймай, вже всьо. Ми саме повернулися з Києва у Вінницю, розказували, що там відбулося. А на площу нашу, на наш Майдан, приходять хлопець років 30, два метри зростом і в оранжевій касці, надітій зверху на шапку. Ну, в принципі, у Вінниці ніхто не бив, тут можна було без неї ходити. Бо ми там, у Києві, ходили в касках — які хто роздобув: хто військово, хто будівельну.

Спочатку ніхто йому нічого не казав. Ну що тут говорити? Прийшов, то й прийшов у касці. Але потім так: «А чого ти в касці?» — «Щоб усі знали, що ми його не любимо і назло будемо ходити в касках». Я подивився, кажу: «Ні, хлопці, людей цим уже не злякаєш. Толку не буде з тих законів».

Ми тоді повернулися десь 22–23 січня. А чого повернулися? Була негласна команда, сказали вінницьким — треба потроху додому підтягуватися, бо в нас тут мають бути серйозні діла. Ніхто особливо не розказував, у чому річ, але потім ми зрозуміли. На 25 січня скликали облраду.



Акція «Похорони демократичної України». 22 січня 2014 р.
(фото vlasno.info)

У нас в обласній раді десь 117–120 депутатів. Вінниця на виборах у більшості проголосувала за «Свободу» і «Батьківщину». А вони різними хитроцями пройшли і стали регіоналами — вже їх було більше 80.

Свободівці, Людмила Щербаківська, голова «Батьківщини», — такий осередок із 15–20 депутатів — запропонували, щоб облрада прийняла заяву, що Вінницька область не підтримує київську владу, що владу треба міняти, а Януковичу пора йти у відставку.

Юрій ПАВЛЕНКО

Соціальні мережі в Майдані 2013–2014-го відіграли, можливо, не ключову, але дуже важливу роль. Адже не через офіційні ЗМІ, а саме через соціальні мережі найкраще координувалися активісти. Для мене тоді відігравав величезну роль сайт «Вконтакті», не Фейсбук. Я у Фейсбуці навіть був зареєстрований, але практично там була неактивна сторінка, вона дублювала пости з «Контакту». Чому «Вконтакті»? Тому що там була зосереджена 16–21-річна публіка — моя цільова аудиторія, з якою я спілкувався.

Коли щось відбувалося, я через соцмережі робив масову розсилку за критерієм «Вінниця». У мене тоді в друзях було тисячі три вінничан.

На 20 січня було призначено так званий страйк. Ми хотіли в першу чергу підняти студентів, щоб вони не виходили на навчання. Зібралися 20-го вранці, я і молоді люди, група осіб з десяти, і пішли по вишах, починаючи з торгово-економічного. Туди нас не впустили. Ми були в політехнічному, медичному, педагогічному...

Результати були невтішні: студентам, напевно, було байдуже до тих подій, які відбувалися на Майдані. Я пам'ятаю, що підставою для їх мобілізації, яку ми намагалися провести, були події в Києві на Грушевського. І ми думали, що нам вдасться активізувати тут студентів. Але вони



Зі звернення голови Вінницької ОДА Івана Мовчана до громад- ськості Вінниччини від 21 січня 2014 р.

Шановні вінниччани!

Сьогодні в нашій державі відбуваються тривожні події, котрі нікого не можуть залишити байдужим. Я глибоко переконаний, що силові методи абсолютно неприйнятні для вирішення будь-яких конфліктів. Лише йдучи шляхом налагодження загальноукраїнського діалогу, ми зможемо досягти відновлення стабільності та злагоди у державі.

Я рішуче засуджую дії екстремістів і безвідповідальні заяви політиків, які свідомо штовхають людей у вир громадського протистояння. Ніхто не повинен обмежувати право кожного громадянина нашої держави на мирний протест, однак дії окремих протестувальників не тільки вийшли за рамки законності, але й остаточно перетнули межу здорового глузду.

Прошу всіх і кожного уникати конфліктів і не продовжувати ланцюгову реакцію насильства, озлобленості й хаосу. Разом із тим, закликаю відновити в столиці держави порядок та законність, не розпалювати вогнище суспільного протистояння.

Ми повинні розуміти, що життя за межами Майдану не зупиняється. Люди продовжують працювати, навчатися, жити звичайним повсякденним життям. Відтак, прошу проявити толерантність і мудрість, аби зберігати мир і спокій навіть у такій непростій ситуації.

(myvin.com.ua/ua/news/politics/25006.html)



Вночі 23 січня 2014 р. вінницькі таксисты заблокували автобуси з тітушками, що їхали на київський Антимайдан

не відгукнулися: максимальний їхній рух у Вінниці був на початку грудня 2013 року, а після того все пішло на спад — їм набридло танцювати, і вони просто поставилися до цього скептично.

Таїса ГАЙДА

Куди ми їздили? Ми їздили до «Ягуара», в Калинівку, бо вони ж брали участь... Навіть були повідомлення, що впізнали цих хлопців із шевронами калинівськими, які знущалися над Гаврилюком. Ми їздили під «Епіцентр», бо це ж магазин Гереги. Вона голосувала за закони 16 січня, будучи народним депутатом. Ми їздили до ресторану Татусяка, який очолював облраду і також був регіоналом.

Юрій ПАВЛЕНКО

Я повів групу активістів до військової частини А2656, льотної. Це по тодішній Червоноармійській. Ми пройшли, напевно, кілометрів два з половиною від центру. Тоді було досить холодно, але люди не розходилися. І ми зверталися до військових, щоб вони, якщо буде введено військовий стан, не підтримували владу і не розганяли демонстрантів.

Наскільки я знаю, там у них усередині була надзвичайна ситуація, їх піднімали по тривозі, й вони готувалися до того, що ми зараз будемо штурмувати. Ми нічого такого не збиралися робити, просто ніби висловлювали свою солідарність з нашими, як ми вважали, побратимами.

Ми робили бойкот бізнесу Партії регіонів — не попереджаючи ні власників, ні міліцію. У центрі міста було зосереджено дуже багато банків і об'єктів бізнесу, пов'язаного з Партією регіонів як на центральному рівні, так і на місцевому. Супермаркет «Варшава» ми закидали яйцями. Ніхто не постраждав, звісно. Але це був бізнес Наталії Рекути, вона була членом Партії регіонів. А зараз, між іншим, у «Блоці Порошенка».

Знаковий день — 22 січня. Зі мною була група молодих людей, які брали участь у цій

усій кампанії. 22-го вранці ми зайшли в офіс Партії регіонів. Ми не збиралися його захоплювати. За мною постійно ходили міліціанти, намагалися мені перекрити рух, але я несподівано забіг в офіс «регіонів», і ми їх, що називається, перекричали. Тобто закидали їх моральними якимись образами, які були абсолютно вмотивованими, казали, що їм не місце в нашому місті.

Нас спочатку закрили в офісі якісь функціонери Партії регіонів. Потім вони зрозуміли, що немає сенсу нас тримати, відчинили двері й випустили. Там уже я давав пояснення працівникам міліції. Я коротко їм пояснив, що не бачу тут ніякого злочину: «Всього найкращого». Тобто: «Хочете — затримуйте, але тоді будемо боротися інакше». Мене не лякало затримання. Зокрема й тому, що місцевий член Народного Руху Валерій Максимович Палій, адвокат, постійно надавав юридичні консультації, підтримку, і якби когось затримали, він би захистив.

Ольга МАЛІНОВСЬКА

Я їхала зранку на Майдан і знала, що сьогодні саме той день, коли у Вінниці або піде розв'язка по всій Україні, або ж ні. От кожен день на «1+1» показували карту, де були позначені штурми. І залишилась така от Вінниця, по центру. Ми розуміли: якщо ми цього не зробимо... ще пів-України дивиться на нас. Тобто ми були переломним пунктом і усвідомлювали, що хоч ніхто не хоче цих радикальних дій, але облраду треба взяти штурмом.

Багато хто сприйняв штурм як якийсь прояв радикалізму. Але в революційній ситуації захоплення приміщення, хоч і символічне, було таким показовим актом для тієї влади, яка сиділа в Києві, закрилася від людей і не хотіла нікого чути. Я собі уявляла, що от сидить Янукович перед телевизором і дивиться на ту саму карту, що й я, і розуміє, що от і все — все котиться до того, що ніхто не хоче визнавати цієї влади.

Відбувалося багато акцій, люди ходили по місту з гаслами «Вінниця, вставай!», закликали підніматися. Вже, скажімо, була така тривога. Уже всі звернули увагу на те, що щось відбувається неправильно. Багато людей приходили, підтримували, змінювалися.

Вадим ШКІЛЬНЯК

25 січня на 10-ту годину планувалося засідання обласної ради. Напередодні ми почали думати, як нам правильно діяти. Стали розмовляти з усіма. Говорили, що не слід поспішати: треба змусити депутатів обласної ради прийняти резолюцію на підтримку Євромайдану, подивитися, хто є хто, як працює опозиція, як влада... Було різне спілкування, різні варіанти. Тобто у Вінниці на той час усе було спокійно.

25 число. О пів на десяту перед обласною радою зібралася велика кількість людей. Усі готові були брати владу в руки. Мікрофон, політичні лідери. Виступає Щербаківська, зачитує документ, який має бути прийнятий на сесії. Вона зачитала, я попросив у неї цю резолюцію. І після неї виступав син Порошенка, Олексій. Він тоді був депутатом облради. Я читаю ту резолюцію, і там у першому ж реченні: «Шановний пане Президенте!» Після прочитаних перших слів, коли вже на Майдані пішли смерті, я розумію, що він взагалі не шанований, давно не шанований. І чого це в резолюції взагалі звертаються до Президента?!

Депутати виступили і пішли до зали. Тільки відкрилася сесія, буквально кілька хвилин, і починається підбурювання людей до штурму! Я вихоплюю мікрофон і намагаюся пояснити: «Давайте почекаємо, недовго! Почекаємо півгодини-годину. Нас зібралося тут багато людей. Візьмемо ми цю обласну раду голими руками — нема тут чого її брати».

Але я розумію, що потрапляю вже в інший сценарій. Такою була практика 2004 року — під час блокади Адміністрації Президента, тоді Кучми. Бачиш, як працюють у натовпі провокатори. Щоб спровокувати натовп, не потрібно багато людей, троє-четверо осіб — і практично люди стають некерованими. І за лічені хвилини відбувається штурм обласної ради.

Ти розумієш — зроблено найдурніше, що можна було тоді зробити. І це було сплановано як опозицією, так і владою місцевою. Що одній, що іншій невігідно було щось приймати, якось показувати свої симпатії. Опозиція боялася, бо не знала, що буде в Києві — чи залишиться стара влада, чи ні. А регіонали також не хотіли нічого приймати, бо вони бачили, що люди зараз щось зроблять.



Протестувальники перед будівлею Вінницької обласної ради 25 січня 2014 р. (фото vlasno.info)

Ольга МАЛІНОВСЬКА

Штурм був швидкий. Розбили пару вікон, зайшли до зали. Я була внизу і спостерігала, що робиться. Кілька чоловік — Хорт, Барцьось, Котов — вийшли на балкон. У них були прапори, один анархічний, чорний, на якому було написано «Народна Воля», другий чорно-червоний. І на одному з прапорів був тризуб, гарний такий, вирізаний із дерева. І раптом цей тризуб падає.

Я стою під балконом, і він падає на каску одному з міліціонерів. А ми вже з ними подружилися, вони вже мене підтримували, щоб я не посковзнулася, не впала на сходах, бо була на каблучках. Вони, бідні, злякалися, коли на них щось упало — подумали, що якась бомба. Я зрозуміла, що то впало, і почала заспокоювати: «Хлопці, тихо, все нормально». Піднімаю шматок цього тризуба... В мене він і досі є. Але десь одразу зрозуміло було, що це поганий знак — коли розколовся тризуб надвоє, побився об каску міліціонера. Якимось це було...

Юрій ПАВЛЕНКО

Треба було навести порядок у самій будівлі. Ми швидко знімали все з коридорів і переміщали в кабінети, аби воно не пропало, тому що у великому натовпі часто губляться речі. Тобто я бачив свою функцію в тому, щоб забезпечити порядок, новий — той, який буде при контролі громадян, мешканців міста, області, над цією будівлею. Але щоб нічого не втрачали, бо це ж будівля все одно комунальна, вона належить громаді, це наше.

Всі кабінети було опломбовано, на них стояли підписи керівника апарату, когось із міліції та мій. Комендантів в облдержадміністрації було три: я як народний активіст, Денис Котов — від молоді, і третій — від «Свободи», ця фігура постійно мінялася.

Будівлю ми утримували з 25 січня до 3 лютого. Спершу, звісно, все йшло по наростаючій. У той же день я сформував самооборону, людям треба було дати якісь елементарні за-

вдання з охорони будівлі. Охочих було забагато. У перші дні, напевно, через будівлю так чи інакше проходило чоловік по п'ятсот.

Треба було розв'язати дуже багато організаційних питань, і ми їх розв'язували. На всіх поверхах були розміщені групи добровольців, які постійно чергували. Також потрібно було охороняти внутрішній і передній двір, підземні будівлі. Була споруджена барикада. Були, звісно, й елементи неорганізованості, тому що люди різношерсті, різного віку і з різних груп, і ти їх не знаєш. Постійно відбувалася ротація людей, але головне було підтримувати життя цієї будівлі.

Володимир БАРЦЬОСЬ

Це був такий повстанський штаб, повстанська адміністрація у нашому місті. І я вважаю, що хвиля таких подій по різних обласних центрах змусила Януковича зрозуміти, що треба поступатися, інакше буде повний крах з непередбачуваними для влади наслідками. І вони мусили йти назустріч, затягувати час, пробували домовитися з лідерами тодішньої опозиції.

Більшості людей це не подобалося, бо в них була чітка вимога — щоб влада пішла. А опозиція, на жаль, вела якусь пристосованську угодовську політику і не мала рішучості, політичної волі до кінця довести цю боротьбу. Громадянське суспільство, люди на голову були вищі, вони випереджали у своєму баченні, своїх прогнозах тодішніх лідерів опозиції — Кличка, Яценюка і Тягнибока.

Софія МЕЛЬНИК

Коли перекрыли обласну адміністрацію, для мене це було дуже великим подвигом, але я пішла туди і просто почала різати бутерброди, роздавати їх людям. Туди приходило багато охочих, можливо, один-єдиний раз у своєму житті зайти в обласну раду і подивитись, що це



4 лютого 2014 р. Віктора Русина було звільнено з посади начальника УМВС України у Вінницькій області. 25 січня на сесії облради він закликав депутатів вийти до людей. Захоплення ОДА учасниками Майдану відбулося без кровопролиття.

Звернення начальника УМВС України у Вінницькій області В. Русина від 27 січня 2014 р.

Окремі інтернет-ресурси оприлюднили інформацію про те, що міліція переходить під контроль Народної ради. Це є не що інше як інформаційна провокація та спроба дискредитувати вінницьку міліцію. Наголошую, що міліція є правоохоронним органом, і її працівники продовжують виконувати свої службові обов'язки відповідно до Закону України «Про міліцію», забезпечуючи правопорядок в області.

Усі ви бачили події, які відбулися біля Вінницької облдержадміністрації, коли агресивно налаштовані представники радикальних сил вчинили спротив працівникам міліції, які не перешкоджали проведенню мирної акції протесту, а лише забезпечували охорону громадського порядку. 15 працівників міліції постраждали внаслідок сутичок, десять з них перебувають з травмами в лікарні. Вінницька міліція зробила все для того, аби ніхто з мирних громадян не постраждав.

Разом із тим, за фактами скоєних злочинів міліція відкрила кримінальні провадження, і діям усіх, хто був причетний до їх вчинення, буде дана принципова правова оцінка. Я закликаю усіх людей заспокоїтися, не йти на поводу у радикально налаштованих осіб, які підбурюють до скоєння злочинів, несуть загрозу безпеці людей.

Шановні громадяни, дотримуйтесь закону, висловлюйте свою позицію у мирний спосіб. У свою чергу, міліція гарантує вам свою підтримку і захист законних прав. Будь-які протиправні, насильницькі дії, які несуть загрозу суспільству, ми будемо припиняти в межах своїх повноважень відповідно до чинного законодавства.

(vn.20minut.ua/Kryminal/general-viktor-rusin-poyasniv-chomu-militsiya-v-subotu-vidstupila-10312110.html)

таке. Можливо, вони навіть не розбиралися, що відбувається в країні, але просто приходили. І чомусь для мене було важливо, щоб ці люди сюди приходили і тут залишалися. Тому треба було їх годувати, посміхатися їм. [...]

І тут якось моя мама дзвонить — хвилювалася за мене. Дзвонить, а потім приїжджає. Ну, в Жмеринці нічого не перекривали, тому для неї це було чимось таким... А я мала наварити макаронів, тому що ми недалеко живемо від обласної адміністрації. На кухні адміністрації мені дали багато макаронів, я принесла їх додому, а там мама.

І вона така: «Навіщо тобі це все? Боже мій, це небезпечно! І що ти робиш? І що ти собі думаєш? Що вони там роблять? Я не розумію, навіщо вони цей Майдан позбирали? І нащо їм цей Янукович? І чого ми сваримося з Росією? Не треба з Росією сваритись», — і так далі, і тому подібне...

І от ми з нею варимо макарони. Я ці макарони — в друшляк, красиво. Мама дивиться на мене... Мама вважає, що я не хазяйновита дитина. А тут вона дивиться, як я старанно ці макарони готую, щоб вони гарно зварилися, щоб були теплі, красиві — бо ж це для людей, які мають там бути. І вона каже: «Дивлюсь я на тебе... Ти точно така, як я. Молодець, молодець!»

І якось мама так пройнялася тим, що це я для людей роблю... в цій такій брудній політиці... що вона зі мною разом понесла ці макарони. Ми їх там роздали. Їх практично ніхто не їв, бо бутерброди були смачніші, але ми принесли, роздавали цим людям. І мама якось настільки пройнялася і каже: «Може, ти й права. Може, й справді та Росія на нас нападає. Може, таки Янукович був неправий. Може, й справді нам у Європу треба». «Може» й «може»...

І вона поїхала заспокоєна, із зовсім іншою думкою. Я подумала: «Боже, як круто!» І тоді вже, навіть коли на мене моя сестра нападала: «Що ти з тією політикою?» — мама якось її ніби заспокоювала і по-своєму, як вона розуміє, їй пояснювала. І це було, як би правильно сказати... ніби пласт зрушив, щось змінилося кардинально.



Майданівська кухня в захопленому приміщенні ОДА (фото vlasno.info)

Володимир БАРЦЬОСЬ

Я думаю, що у Вінниці склалася ситуація, коли тодішньому керівнику управління міліції Русину вистачило розуму не чинити якогось силового спротиву. Тобто будівля обласної ради була захоплена з найменшими втратами. Так, справді, були сутички, побиття і правоохоронців, і протестувальників, був газ, вибухи гранат, зокрема в самому приміщенні облради.

Я пригадую, як депутати тікали з будівлі, рятувалися чорним ходом, хто як міг. А деякий час, коли люди вже зайшли в саме приміщення, депутати були заблоковані у сесійній залі, не могли вийти. Просилися, але їх не пропускали кілька годин. Це така була своєрідна моральна відплата за їхню позицію в усі попередні роки.

І я вважаю, що на той час Русин діяв більш-менш адекватно: не давав наказів, щоб, наприклад, відбити будівлю, хоча такий наказ міг бути. Місцевим регіональним елітам і правоохоронним органам вистачило політичної мудрості не загострювати це протистояння. Тому що будівля могла бути взагалі спалена, було дуже багато наготовлено «коктейлів Молотова» на випадок штурму уже з боку правоохоронців, нападу тітушок.

У будь-який момент ці «коктейлі» могли загорітися. Будівля стара, вона могла просто спалахнути, як сірник, і це могло призвести до трагічних наслідків із численними жертвами. Тому на той час місцеві правоохоронці не пішли на таке загострення.

Ніна БЕГАС

Адмінбудівлю громада тримала близько тижня. Але це все було підконтрольне державним органам. Тобто ніхто на нас не нападав, ніяких тітушок не було. Хоча навіть серед наших громадських активістів були люди, які забігали в будівлю і кричали, що, мовляв, приїхав «Беркут», давайте всі тікайте. Була така паніка у людей, всі розбігалися, тікали, хто куди: хто в двері, хто якісь чорні ходи шукав. Але це був своєрідний жарт, щось типу військової підготовки — перевірка, чи люди готові до того, що можуть справді приїхати беркутівці й зробити щось. Такі речі відбувалися, і вони трохи лякали, звісно. Але люди все одно були згуртовані, трималися.

Юрій ПАВЛЕНКО

2 лютого я на один день залишив облдержадміністрацію. Щоб ви розуміли, я спав по дві-три години на добу: дуже була напружена ситуація, постійно журналісти, потрібно було контролювати процес. Навіть переміщення людей у будівлі: ми спочатку заблокували верхні поверхи, потім довелося залишати відкритим лише другий, а потім взагалі тільки хол. Тому що сили скорочувалися, і облраду контролював мінімум людей. Вони чергувалися між собою, адже не могли цілодобово стояти на посту.

Того дня з 24 годин я практично проспав годин двадцять. Прокидався час від часу, міг випити чаю і лягти знову — дуже був виснажений. З лютого повернувся до будівлі. Мені повідомили, що активісти перейшли в інший корпус, який прилягає до облдержадміністрації, на вулиці архітектора Артинова, 14. Цей корпус потім став штабом Народної ради, а згодом і Народного трибуналу, мною очолюваного.

Ніна БЕГАС

У Гнівані в нас не було майдану такого. Звісно, у нас збиралися хлопці-добровольці, які патрулювали місто і під час Майдану, і після. Були створені певні організації, але щоб люди виходили в центр, на площу і стояли там цілий день — таке було лише кілька разів.

Виходили, до речі, люди різних релігійних конфесій. У нас у містечку є і католики, й православні, й інші православні (мається на увазі Київського патріархату і Московського). Те, що священники об'єдналися, вийшли, прочитали молитву всі разом — це взагалі був такий надзвичайний момент. Раніше в нас такого об'єднання не було.

І хлопці-гніванчани, які були на київському Майдані, виступали перед людьми, розповідали про ті події. А в основному мешканці Гнівані їздили у Вінницю.

Сергій СЬОМКІН

Десь раз на три дні відправляли на Київ автобус із тітушками. В нас тут є трамвайно-тролейбусне депо, от з нього їх і відправляли. То з центрального автовокзалу, то з парку Козицького. Їх організувала місцева рада — платили гроші людям, по 200 гривень. При тому така вимога була — держслужбовці мали їздити обов'язково.

Якось приходять до мене мій товариш, каже: «Чуєш, Сергію, оце їздив з дитиною в Київ...» Вона в нього держслужбовець, а він уже старий мужик, боявся відпустити її саму, то поїхав з нею. «Що дали 200 гривень, то пусте, куди хоч можна піти. То ми пішли там по Києву погуляли». Кажу йому: «Коли поїдеш наступного разу, може, на Майдан підеш». «Ні, — каже, — я не можу вже в той автобус зайти, не можу просто морально».

Ольга МАЛІНОВСЬКА

Більшість вінничан перебували в такому ніби... дивилися цікаве кіно онлайн, «Майдан» називалося. Тобто одні підтримували, інші не підтримували, але більшість людей були байдужі. І от хтось із активістів каже: «Давайте перекривати вулиці. Коли люди побачать, що перекрито рух, то зрозуміють, що це все серйозно».

Я пам'ятаю, приїхала на Майдан, стоїть Сергій Михайлович Свитко і говорить, що йому подзвонили і сказали, що вже 70 вбитих і стільки-то поранених. Тобто я розумію, що ця інформація, можливо, була не зовсім достовірна, але таку передали. Ми ще телевизор не встигли подивитися, але спілкувалися по телефону з тими, хто був там, на київському Майдані. Це було жахливо. І тоді ми прийняли рішення, що будемо перекривати перехрестя Театральна — Соборна.

Люди стали ходити з прапорами і скандували: «Вінниця, вставай!» Рух тролейбусів перекрили. З'їхалися ТТУшники і стали пояснювати, що такого робити не можна. Ми всі перейшли на велику сцену, тому що людей вже стало набагато більше. Люди виходили — вже почули в новинах про смерті.

Апаратура без кінця ламалася, бо було прохолодно і волого. І десь ця апаратура бралася і привозилася, відвозилася в ремонт... Тобто з'явилися люди, які розбиралися в техніці. Ми один одного майже не знали. Тих, хто був у ці дні на Майдані у Вінниці, на сцені, я практично нікого не знала. Про імена один одного питали, напевно, днів через три.

Тоді ми вирішили, що якщо наша влада місцева не зрозуміє і не буде звертатися до влади київської, ми перекриємо все місто. І на другий день ми перекрили, в принципі, всі мости. Проти нас вивели ТТУшників, які мали розблокувати рух. Люди їм не дали. Відбулася невеличка заворушка, без особливої бійки, просто покричали один на одного. Скажімо так, психологічно відтиснули їх. В принципі ТТУшники — це водії тролейбусів... Ну чого їм з нами битися? Вони такі самі люди, вони бачать, що... Їм сказали вийти, вони й вийшли. Тобто вони не були, скажімо, ідеологічно налаштовані з нами там якось сваритися.

Людей збиралося все більше. Тролейбуси стояли. До мене підходили під сцену, казали, що ми фашисти, що неможливо добратися на базар, що ми «швидкі» не пропускаємо, що ми там ще щось... Хоча ми «швидкі» пропускали, міліцію теж. До речі, тоді міліціанти переодяглися в штатське.

Ніна БЕГАС

Коли відбувалися розстріли — це було дуже тяжко, але не всі жителі Вінниці вийшли протестувати. Ми вийшли, намалювавши плакати з кількістю загиблих на Майдані. Це зупинило рух по Соборній. Люди зупинялися і дивилися. Не всі були готові вийти із зони комфорту і долучитися до цього, хоча всі знали і розуміли, що відбувається.



Блокування вінничанами центру міста. 19 лютого 2014 р. (фото О. Маліновської)

Таїса ГАЙДА

Пам'ятаю, як люди блокували частину внутрішніх військ. Хтось нам на Майдан подзвонив і каже: «Там мало людей, треба більше». І ми такі: «Хто добровольці? Треба частину людей на блокування». І люди, що зголосилися, відійшли вбік. Але чим їхати? Центр же заблокований весь.

Тоді хтось каже: «Ми ж народ — це ж наш комунальний транспорт, давайте в тролейбус». Напакувалися, і прямо по 10-му маршруту, без зупинок, повний тролейбус людей поїхав до військової частини.

Ми з усіх боків блокували цю частину, але все-таки якось звідти машина виїхала. Ми намагалися її догнати, бо нам здавалося, що солдат кудись везуть. Я пам'ятаю, ця машина здавала заднім ходом і поламала бампер на моїй машині, разом із номерами. Потім мені чоловік на два дротики прикрутив ці номери — так і їздила, поки її не спалили.

Олена ПАВЛОВА

Коли ми приїхали до військової частини, що на вулиці Некрасова, то там уже фактично був організований мітинг. Причому з чаєм, кавою, з якимись гаслами. І коли ми гупали в двері цієї військової частини, то вийшов якийсь командир. А вони ж, усі ці «срочники», малюсінькі, худюсінькі, перелякані, не розуміють, що зараз з ними будуть робити.

Ми догупалися нарешті, виходить начальник і питає: «Що вам треба?» Ми йому: «Ми тут палимо і не хочемо недопалки кидати, то ви нам винесіть якусь урну». Вони там просто «зависли», тому що це була... річ, яка змінювала людей.

І навіть ті, які дозволяли собі щось у повсякденному житті, у побуті, вже там, на цих мітингах, поводитися інакше. Там було надзвичайно мало матів, надзвичайно мало сварок.



Блокування протестувальниками військової частини. 20 лютого 2014 р. (фото vn.20minut.ua)

Вадим ШКІЛЬНЯК

У Києві пішло побоїще. І ми розуміємо, що вже нічого в цій Вінниці робити. Що можна було зробити за три місяці, ми максимально зробили. За наш вінницький намет, за всю роботу, яка проходила на Майдані, відповідав Валерій Цокор. І ми ввечері 18-го приймаємо рішення, що залишаємо тут Цокора самого і всі оперативно вирушаємо в Київ.

У нас уже була координація з іншими містами України, переважно Західної. Ми розуміли, що все — у Вінниці вже робити нічого. Обласну раду один раз уже взяли, а через два тижні здали. Практично після подій з обласною радою ми вже з політиками жодних справ не мали — вони були бездіяльні. Вони собі тут домовляються, а в першу чергу треба узурпатора гнати, треба в Києві робити перемогу.

І десь із сьомої вечора з періодичністю півгодини відправлялись машини на Київ. Була поставлена задача — прорватися до траси Чоп — Київ. Тобто доїхати до Житомира. Пункт зустрічі — заправка «ОККО». Хто міг їхати далі сам, їхав відразу на Київ.

За Житомиром ми сформували колону. Вона налічувала більше 100 машин. Ми очолили цю колону і поїхали. У нас було три перешкоди по дорозі. Міліція намагалася... Ну, ви розумієте, коли їде 100 машин, їде реальна сила людей... То вони нам особливо не перешкоджали. Найдовше ми зупинялися на 15 хвилин, щоб прибрати з дороги лісовози.

Ми вїхали у Київ дуже добре — там також ніхто не захотів нас зупиняти. І знаєте, з того періоду найбільше запам'яталося перше побачене на Майдані: люди там були вимучені, побиті. З нами приїхали медичні працівники. Тобто ми нормальну підтримку надали. І почалися найтяжчі дні...

Ми зрозуміли, що переможемо, коли прорвалися перші автобуси із Західної. Без Західної України не було б ні Помаранчевої революції, ні Революції Гідності. В той час на барикадах було максимум до тисячі людей. Вони тримали оборону і були мокрі, голодні, холодні, кілька ночей не спали. І от 20-го в ніч був перелом — автобуси пішли, дух піднявся, і ми були вже готові йти на танки з битами, з камінням. Вже не з битами, звісно. Вже стало зрозуміло, що реально... до смертей пішло.

Ольга МАЛІНОВСЬКА

Нам повідомили, що дуже багато поранених, і частина наших вінничан зараз біля Хрещатика в якихось кафе, їм зашивають рани, і багато хто стікає кров'ю. Вони просили вінницьких майданівців, щоб якось організували їм машини швидкої допомоги.

Я сказала зі сцени, що давайте осіб 200 підуть до нашого тодішнього мера Гройсмана і попросять «швидкі». Я не знаю, чи він особисто, чи хтось із його представників вийшов і сказав: «А чого це ви прийшли? Не Майдан ніякий, а 200 чоловік усього. Чого це ми маємо якісь «швидкі» посилати?» І люди, ображені, прийшли на Майдан і нам це зі сцени розказали.

Тоді весь Майдан пішов під міську раду. І тоді нам сказали, що «швидкі» будуть. Коли вони побачили весь Майдан у себе під вікнами, їм стало страшно. Але Гройсман сказав, що машини будуть за однієї умови: якщо люди скажуть, де точно знаходяться поранені, і їхні прізвища. Та на той момент усі, хто був на Майдані, брали собі позивні, прізвиська, ніхто не хотів називати своє справжнє ім'я.

Ми випитали. Видно, людям там зовсім було погано, і вони сказали свої прізвища. До вечора чекали, що їх привезуть. Нам подзвонили лікарі з військового госпіталю і сказали, що привезли міліцію, а майданівців покинули там.

Навіть ті, хто до цього поважав Гройсмана, якось лояльно до нього ставився, були на нього дуже ображені. Не могли зрозуміти — як?! У влади стільки механізмів, щоб забрати міліціонерів, лікувати їх і так далі. Їх ніхто не арештовував, так як із майданівцями вчиняли. І тут покинути закривавлених людей, які попросили порятунку. Це не вкладалося ні в які рамки.

Володимир БАРЦЬОСЬ

Коли відбулися розстріли, коли стало остаточно зрозуміло, що режим Януковича приречений, голова облради Сергій Татусяк від цього відмежувався. Він зробив відповідну заяву, що, справді, важливо йти в Європу, важливо зберігати європейські цінності, й такі дії влади несумісні з цими цінностями, з тими європейськими деклараціями. Тобто окремі представники влади тут, у Вінниці, усвідомлювали неадекватність Януковича, його команди.

Зі звернення Вінницької міської ради до керівництва органів державної влади, політиків та до вінничан щодо припинення кровопролиття, незастосування сили та виведення військ зі столиці України, міста Києва, від 21 лютого 2014 року

Вінницька міська рада на виконання Постанови Верховної Ради України № 4158 «Про засудження застосування насильства, що призвело до загибелі мирних громадян України», прийнятої 20 лютого 2014 року, вимагає від керівництва правоохоронних органів всіх рівнів, у чийй компетенції віддати наказ про відкликання підрозділів силових структур, дислокованих у Вінницькій області, в місця їх постійної дислокації. І вжити заходів щодо недопущення їх подальшої участі в силовому протистоянні.

Ми також підтримуємо план врегулювання кризи, який базується на вимогах учасників протестних акцій на Євромайдані в Києві та по всій території України і який передбачає:

— негайне відновлення дії Конституції України 2004 року, що передбачає обмеження повноважень Президента України;

— формування перехідного уряду в максимально стислий термін;

— проведення дочасних виборів для перезавантаження всієї системи державної влади;

— проведення об'єктивного розслідування за участю представників міжнародних структур усіх фактів неправомірного застосування насильства по відношенню до мирних громадян...

(Офіційний сайт Вінницької міської ради: vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2014/№1604%2021-02-2014%20Про%20заяву.pdf)

Мовчан, голова Вінницької обласної державної адміністрації, був з Майдану вигнаний, ледь не побитий. Він мусив рятуватися втечею під супроводом своїх охоронців, тікати в машині. І голова Вінницької міської ради Володимир Гройсман також мусив фактично рятуватися з Майдану, бо люди кричали: «Ганьба!» Довгий час Гройсман був лояльним до режиму Януковича, навіть отримував нагороди від нього за якісь свої заслуги. Тобто він від початку протестів не виступав чітко проти влади. Люди були цим незадоволені й очільників області та міста з Майдану вигнали.

Таїса ГАЙДА

У мене була електронна книжка невеликого розміру. Вона була під'єднана до Інтернету, і я просто виходила кожну годину, зачитувала новини, які відбуваються в Києві, зачитувала з Фейсбука уривки дописів учасників Майдану. Або просто розповідала людям, що відбувається в столиці.

Пізніше, коли вже принесли екран, телевізор, ми там показували події Майдану. Хоча кожен міг подивитися вдома, але люди хотіли прийти і обговорити це.

Вінницький Майдан був дуже мирний, і людей там, на жаль, було не дуже багато. Найбільше було людей, я пам'ятаю, коли ховали Максима Шимка. На Майдан його привезли о 12-й, і десь о четвертій тільки перестали йти люди. Люди йшли просто потоком...

Ольга МАЛІНОВСЬКА

...Я ніколи не проводила похорон. Я у своєму житті проводила все що завгодно, але... тут похорони. Таїса Гайда просто ридма ридала. Вона практично зразу не могла говорити в мікрофон. І був священик Микола Мишовський, на переміні зі мною: коли в когось із нас закінчувались слова, ми мінялися і щось говорили людям. Люди йшли. Це, напевно, за всю історію вінницького Майдану було найбільше людей. Було дуже багато квітів.

Труну принесли з почесною козацькою вартою, тому що Максим був козаком. Він був лицарем — входив до лицарського клубу реконструкторів. І його друзі, знайомі, просто вінничани, всі, хто був стривожений, прийшли. Квітів була просто величезна кількість. Їх відносили оберемками. Потім говорили, що у квіткових магазинах закінчилися всі квіти, нічого було продавати людям.

Мене дуже вразила мама Шимка. Вона вийшла. Я боялася, не знала, що вона скаже в мікрофон. Було дуже багато людей, і слова матері, в якій загинула дитина, були дуже важливі для тих, хто стояв тоді на Майдані. Вона вийшла і сказала: «Я прощаю тих, хто убив мою дитину». І почала читати вірш «Любіть Україну». Це було найстрашніше. До цього ніхто не усвідомлював того, чого на свої очі не бачив. Як воно горіло... Це все було по телевізору.



Батьки Героя Небесної Сотні Максима Шимка Зоя Семенівна та Микола Федорович (фото vlasno.info)

Ніна БЕГАС

У себе в містечку, звісно, після усіх цих подій ми теж не могли спокійно сидіти. В центрі міста зробили пам'ятну дошку, збирали всю інформацію про Героїв Небесної Сотні, яка на той час була досить свіжою і розповсюдженою. Тобто ми спершу не знали нічого про того чи іншого Героя, про його діяльність. Через інтернет-мережі я цю інформацію збирала. Коли читала історії цих людей — просто мороз поза шкірою, і дуже великий біль, і рана, бо це люди високого духу.

Коли ми цю дошку в Гнівані встановили, були різні відгуки. Деякі люди до неї несли квіти, а дехто казав: «Що це ви могильники влаштовуєте в центрі міста? Для чого воно нам потрібне тут? Навіщо ці штучні квіти в центрі?» Були різні думки, але пам'ятна дошка пробула досить довго, і люди цю пам'ять бережуть і до сьогодні. Наразі дошка виставлена у міському музеї, а ми працюємо над тим, щоб встановити пам'ятник Героям Небесної Сотні.

Таїса ГАЙДА

Коли після розстрілів повертався вінницький «Беркут», люди буквально за півгодини прибігли на Ботанічну. Така велика колона людей. Прийшли і зробили «коридор ганьби». Люди пропускали беркутівців через цей коридор. Ніхто їх не бив, не шарпав, нічим не кидався, просто їм кричали «Ганьба!» і «Вбивці!». Вони втекли у свій гуртожиток, а люди змусили їх вийти і молитися за тих загиблих, за розстріляну Сотню.



Повернення вінницьких спецпризначенців внутрішніх військ з Києва мешканці міста зустріли «коридором ганьби». 22 лютого 2014 р. (фото О. Маліновської)

Олена ПАВЛОВА

Як тільки на Майдані почали з'являтися партії, то кожна з них зі своєю скринькою збирала гроші на щось. Далі пішли сварки: «А вас тут не стояло, а вас тут не було...» Коли вийшли партії, ми зрозуміли, що Майдан можна згортати. Принаймні той згусток активістів

просто звідти пішов. Тому що вони стояли не за партійні гасла, стояли за внутрішнє переконання.

Коли пішов поділ і коштів, і повноважень, і прав: хто головний, хто зараз триматиме мікрофон... Просто стало вже нецікаво. І активістів ставало все менше й менше. Ми зрозуміли, що це все переходить у той період, коли революцію починають використовувати. А оскільки ми знали, хто це робить, сенсу перебувати там уже не було.

Юрій ПАВЛЕНКО

Здається, 21 лютого я створив ініціативу під назвою «Комісія з ліквідації пам'яток тоталітарного режиму». Суть її полягала в тому, що та сама бригада, яка брала участь у штурмах ОДА, утримуванні цієї будівлі, була мною задіяна у демонтуванні пам'ятників Леніну та іншим функціонерам комуністичного режиму. Був розроблений маршрут по області, ми знайшли людей, які нас підвезуть.

Поїхали у Вороновицю (це 20 кілометрів від Вінниці), скинули там перший пам'ятник — погруддя Леніна. Все робилося швидко, поки не зібралися місцеві комуністи. [...] Хтось запропонував їхати в Немирів. Я не знав географії розміщення пам'ятників, саме в той день у мене не було точної інформації. Поїхали у Немирів (це вже 40 кілометрів від Вінниці), скинули там. То був найбільший пам'ятник за той день, потужний такий. При тому була невеличка бійка з комуністами.

Нас уже, я так розумію, чекали, одразу приїхала міліція, і вони сказали мені: «Давайте не будемо цього робити, завтра зберемо віче і будемо його демонтувати». Я, пам'ятаю, відповів їм словами Теодора Рузвельта: «Роби те, що можеш, з тим, що маєш, там, де ти є» — «Я приїхав, у мене є канат і у мене є люди».

Поки я відволікав увагу міліцейського начальства, хлопці подолали опір місцевих комуністів. Там їх було осіб до десяти. Вони напали на когось із наших, ті трохи їх пом'яли і добралися до пам'ятника. Вилізли, наділи йому петлю на ший (він був доволі важкий), і з двох боків стали тягнути. Скинули на ентузіазмі. Він упав, головою пробив бетонну плиту, і з нього злетів скальп — верхня частина голови. Я цей скальп підняв. Я всюди збирав такі рештки, навіть голову Леніна привіз з одного міста. [...]

Значить, усі ці речі ми потім виставили на Майдані — як звіт, що ми справді... ми збирали кошти на бензин і звітували таким чином. [...]

...ця чутка якось поширилася, і люди вже самі на місцях скидали пам'ятники, причому швидко, хто як міг. У Жмеринці було аж три різних погруддя. Коли ми приїхали туди, то запізнилися буквально на кілька годин, бо вже перед нами їх збили.



Демонтаж пам'ятника Леніну в м. Тульчині Вінницької області. 21 лютого 2014 р. (фото lada.fm)

Володимир БАРЦЬОСЬ

У Києві був епіцентр історичних подій, але й на місцях, на майданах наших міст і селищ, також творилась історія. Були творці цієї історії, дійові особи, учасники. Люди ділилися новинами, прогнозами. Думали, що потрібно для акцій протесту, які засоби, листівки.

Пам'ятаю, ми постійно проводили інформаційну роботу, закликали людей, досить активно задіявали соціальні мережі. Тобто завжди намагалися місцеву громаду тримати в тонусі, щоб люди не забували, щоб вони переймалися протестом. Намагалися їх мобілізувати, об'єднати, говорили, що треба діяти разом, бо гуртом і батька легше бити.

Софія МЕЛЬНИК

Ми молодці, але тільки наполовину. Десь навесні, а може, влітку 2014 року в Юрка Степанця був проект: зібрати людей, які брали активну участь у майданах, і запитати їх — а що далі? Тому що пройшло кілька місяців, а нічого суттєво й не змінилося. І він мене попросив модерувати цей захід.

Я знала, що ми всі дуже емоційні, я також можу дуже різко реагувати. Тому взяла дзвоник, щоби виділити кожній людині якийсь час, вислухати всіх і до чогось усе-таки прийти. І на тому заході я зрозуміла, що от шини ми палимо, на майдани ходимо, ми патріотичні, відкриті, співаємо пісні, але в документах нам копіряться в облом, закони вивчати нецікаво. І краще ми ще раз якісь шини попалимо, але в документи заглядати не будемо. Бо дуже воно довго — усі ці закони змінювати. Ось це є, на жаль. Тому я й кажу, що ми молодці, але наполовину.

Але чим корисний був Майдан? Що все-таки я усвідомила, передусім у собі? На жаль, на превеликий жаль, кров чистить мозок. Коли я дивилася на оті вбивства, коли люди буквально

якимись дощечками прикривалися від снайперів... Це настільки вражало, що відтоді я остаточно перейшла на українську мову.

Так, я завжди як ввічлива українка переходила на російську, якщо до мене зверталися російською. Потім вирішила: «Е ні, панове!» Тому що саме такі побутові речі й творять реальність. Найцікавіше, що мені спочатку було незручно, бо в ці моменти люди, з якими я спілкувалася, ніби по-іншому сприймали мене. Та я й сама себе стала сприймати по-іншому. Це була велика трансформація.



Світлина з патріотичного фотопроєкту «Мені болить моя країна» вінницької візажистки Марини Мельник

Оксана ПОЙДА

У період Майдану, коли було дуже тяжко, хотілося читати класику, пророків України. І я читала. Читала Шевченка, Лесю Українку, Стуса. І в них можна знайти якусь підтримку і навіть відповідь на деякі свої запитання. Просто коли тобі дуже тяжко, береш, відкриваєш «Кобзар» на якомусь певному місці й читаєш. І це допомагає, однозначно.

І не випадково на Майдані з'явилися світлини, профіль Шевченка. Це ж, не забуваймо, була саме річниця, кругла дата — 200 років від дня його народження. Це ж взагалі дивовижно — що все так збіглося. Розумієш, що все, що тоді діялося... дух Шевченка однозначно був над Україною. І так само, думаю, духи тих усіх... Оця пісня постійно приходиться у тривожні моменти, я її завжди пам'ятаю і згадую: «Це дивляться з темних небес загиблі поети й герої — всі ті, що поклали життя за майбутнє твоє». І ти розумієш, що це не просто слова.

Ну, і про Гімн хочу сказати. Не знаю, як хто, але я ловила себе на тому, що я його постійно мугикаю. І чоловіка зловила на тому. Моя мама теж ходить і співає Гімн. І у Фейсбуці одна дівчина — наша студентка (я часто їй писала, щоб підтримати, хвилювалася за неї) — ділилася, як воно — шкребти лід на Майдані й усоте кричати Гімн застудженим голосом. Коли ти розумієш, що ти вже геть виснажений, у тебе вже немає сили, але ти маєш стояти і кричати той Гімн. Ти маєш той лід шкребти, ти маєш ті камінці там збирати. Згадайте Франка: «Бо вас призначено скалу сесю розбити». Так, це призначено, і маємо це зробити.

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ





Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

1987 року народження,
громадський діяч, журналіст



Мирослав ВАТАЩУК

1984 року народження,
журналіст Інформаційної
агенції «Зік»



Юлія ГРИЩУК

1990 року народження,
випусковий редактор
інтернет-видань, член ГО
«Національний Альянс»



Павло ДАНИЛЬЧУК

1985 року народження,
депутат Луцької міської ради,
громадський діяч



Марія ДОМАНСЬКА

1991 року народження,
журналістка, громадська
діячка



Богдан КЛИМЧУК

1983 року народження,
підприємець



Анна МОВЯК

1978 року народження,
підприємець, депутат Луцької
міської ради



Майя МОСКВИЧ

1989 року народження,
керівник ГО «Національний
Альянс» (2013–2015), боєць
полку «Гарпун» МВС України



Володимир ПАЩЕНКО

1972 року народження,
бізнесмен



Микола СОБУЦЬКИЙ

1991 року народження,
депутат Луцької міської ради



Ян ФЕДІРКО

1967 року народження, член
правління ГО «Фундація
Незалежності», автор та
продюсер низки проектів
у сферах міжнародної
співпраці, місцевого
самоврядування, освіти,
благодійності (Польща)



Богдан ШИБА

1962 року народження,
міський голова Луцька (2006–
2010), громадський діяч

2013

21.11

зібрання журналістів, громадських активістів на Театральному майдані Луцька на знак протесту проти призупинення підписання угоди про асоціацію України з ЄС.

22.11

встановлення наметів, облаштування території луцького Євромайдану; оголошення протестної акції безстроковою; проведення агітації серед мешканців Луцька щодо виїзду на київський Євромайдан; вело- та автопробіг на підтримку євроінтеграції.

23.11

акція «Ні — реінкарнації СРСР!», під час якої було спалено радянську символіку; панахида-реквієм за жертвами Голодомору.

24.11

віче за участі громадських активістів та політичних партій; автопробіг на підтримку Євромайдану.

25.11

інформаційна акція для студентства «Я обираю ЄС» під стінами університетських корпусів; хода від Театрального майдану до Луцької міської ради.

26.11

студентський мітинг на підтримку євроінтеграції; флешмоб, на якому студенти вишуквались, склавши літери «ЄС»; виступ на луцькому Євромайдані місцевих рок-гуртів та соліста гурту «Тартак» Сашка Положинського.

30.11

молебень за Україну на луцькому Євромайдані; виступ зі сцени Майдану Луцького міського голови Миколи Романюка, в якому він засудив розгін протестувальників у Києві.

01.12

на знак протесту проти побиття «Беркутом» учасників київського Майдану на ялинках у центрі Луцька вивісили транспарант із написом «Кров пролита — час діяти»; віче під гаслом «Ні диктатурі!» з вимогою відставки Президента України, Кабінету Міністрів, а також голови Волинської ОДА Б. Клімчука.

02.12

приєднання мешканців Луцька до всеукраїнського страйку; хода з Театрального майдану до будівлі ОДА з гаслами «Разом і до кінця» та вимогою відставки голови ОДА Б. Клімчука і голови Волинської обласної ради В. Войтовича; активісти винесли з приміщення ОДА портрети В. Януковича, перевернули догори дригом і пронесли до центрального майдану, де розірвали.

03.12

звернення Луцької міської ради до керівників підприємств, установ, організацій різних форм власності із закликом не перешкоджати участі своїх працівників у загальноукраїнському страйку;

акція на луцькому Майдані «Мистецтво замість зброї».

05.12

хода та пікетування приміщень прокуратури та Управління СБУ у Волинській області; акція зі спалення у труні символіки Партії регіонів.

07.12

джаз-фестиваль «Jazz Bez», учасники якого підтримали Євромайдан; один з його органі-

зоторів, консул Генерального консульства Республіки Польща у місті Луцьку Кшиштоф Савіцкі, у своєму виступі висловив прихильність до протестувальників.

08.12

перенесення з дозволу керівництва міста координаційного штабу луцького Євромайдану до Палацу культури.

11.12

вручення міліцією повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення голові ГО «Національний Альянс» Майї Москвич за ініціювання 2 грудня акції з портретами В. Януковича та участь у ній.

13.12

призначення судом активісту Майдану, депутату Луцької міської ради Сергію Григоренку запобіжного заходу — домашнього арешту терміном на два місяці із заборонаю брати участь у масових заходах;

студенти та громадські активісти на знак вдячності за підтримку європейських прагнень України передали консульству Польщі намальовані смайлики.

15.12

віче, на якому ухвалили звернення до прокуратури області з вимогою припинити переслідування активістів луцького Євромайдану.

16–17.12

суди над активісткою Майєю Москвич та экс-мером Богданом Шобою за участь в акції 2 грудня з перевернутими портретами В. Януковича.

21.12

виклик на допити до прокуратури сімох опозиційних депутатів Волинської обласної ради.

22.12

віче під гаслом «Ні репресіям!»; на сцену винесли пластикові фігури трьох активістів луцького Майдану — Богдана Шиби, Володимира Бондара та Майї Москвич, яким суд заборонив брати участь у масових заходах.

23.12

пікетування будівлі прокуратури Волинської області та міста Луцька на знак протесту проти політичних репресій на Волині;

вручення міліцією повідомлення про підозру у злочині Миколі Собуцькому;

започаткування освітньої платформи луцького Євромайдану під назвою «Революція свідомості». Першою була лекція, прочитана Марією Доманською, на тему «Свобода мирних зібрань».

25.12

рішення суду про домашній арешт терміном на два місяці активіста луцького Майдану Ігоря Гузя, з обов'язковим носінням електронного браслета.

26.12

акція на підтримку Майї Москвич у Києві, Харкові, Донецьку, Луганську та інших містах України, ініційована співачкою Русланою Лижичко та Студентською координаційною радою у Києві.

27.12

допит у прокуратурі Волинської області луцького міського голови Миколи Романюка щодо вивішеного над міськрадою 25 листопада прапора Євросоюзу;

рішення суду про домашній арешт терміном на три місяці Миколи Собуцького.

30.12

зйомки на київському Майдані відеоролика на підтримку Майї Москвич, у якому взяв участь і Сергій Нігоян;
рішення Апеляційного суду Волинській області про звільнення Ігоря Гузя з-під домашнього арешту.

2014

13.01

щедрувальний концерт у центрі Луцька, організований місцевим Євромайданом.

18.01

«колядування» активістів біля помешкань голів облдержадміністрації Б. Клімчука та обласної ради В. Войтовича, начальника УМВС О. Терещука, прокурора Волинської області А. Параки.

21.01

початок блокування військової частини МВС на вулиці Лідавській у Луцьку з метою перешкодження виїзду бійців до столиці; спорудження барикад, кухні та пункту обігріву біля військової частини (координацію блокування здійснював голова ГО «Асоціація бізнес Волині» Ігор Дильов).

24.01

акція протесту біля приміщення Волинської обласної ради, в результаті якої головою ОДА Б. Клімчуком та головою облради В. Войтовичем були написані заяви про відставку.

25.01

створення опозиційними депутатами облради Волинської обласної народної ради; закриття судом справ щодо луцьких майданівців.

03.02

акція протесту біля Управління МВС проти звинувачення депутатом обласної ради від Партії регіонів Надією Григолою майданівців у тому, що вони нібито погрожували її матері по телефону (у зв'язку з поданою до міліції заявою Н. Григоли на допити були викликані 120 майданівців);

старт акції «Це моє вікно, балкон, вулиця!», під час якої мешканців Луцька закликали вивішувати на балконах державні прапори та синьо-жовті стрічки.

05.02

екскурсія «Бізнес на крові» із закликом бойкотувати установи та підприємства, власниками яких є члени Партії регіонів.

09.02

віче з вимогами про відставку новопризначеного голови Волинської ОДА, члена Партії регіонів О. Башкаленка, заборону на території Волинської області діяльності та символіки Партії регіонів і Комуністичної партії України; перша хода вулицями міста.

12.02

акція біля Генерального консульства Республіки Польща, під час якої було передано звернення представників луцького Євромайдану до Європейського Союзу про застосування санкцій до натхненників політичних переслідувань на Волині.

16.02

встановлення на луцькому Майдані «революційного піаніно»; початок формування «Правого сектора» та самооборони луцького Майдану.

18-19.02

підпал активістами Майдану офісу Партії регіонів, захоплення офісу волинського осередку компартії.

19.02

захоплення активістами Майдану приміщення ОДА, облаштування там штабу протесту та оборонних барикад;

штурм приміщення Управління МВС; міліціонерів змусили здати зброю і пройти через «коридор ганьби»; активісти вивели голову ОДА О. Башкаленка, що переховувався у кабінеті керівника УМВС О. Терещука, в центр міста, змусили стати на коліна, прикували на ручки до сцени Майдану, обливали водою;

в ході перемовин з майданівцями начальник Управління СБУ Ю. Гетало запевнив у відсутності намірів діяти проти протестувальників;

звернення Луцької міської ради із закликами: до Верховної Ради України — вжити всіх заходів для припинення кровопролиття на вулицях українських міст та покарання винних; до керівників силових структур Волині — негайно припинити політичні репресії, силові дії проти волинян та захистити їх від антинародного режиму Януковича; до всіх жителів міста — максимально долучитися до акцій протесту в Луцьку чи Києві.

20.02

хода активістів Майдану та жителів Луцька до військової частини внутрішніх військ на вулиці Лідавській. В результаті перемовин особовий склад був роззброєний, командиром військової частини дана обіцянка не виїжджати з міста;

рішення Волинської обласної ради про звільнення голови В. Войтовича та обрання на цю посаду В. Вітра; про забезпечення надання медичної допомоги потерпілим у Києві; про повернення зі столиці особового складу роти міліції особливого призначення «Беркут» УМВС України у Волинській області та недопущення відправлення до Києва службовців військової частини 1141 (32-й окремих батальйон внутрішніх військ);

звернення обласної ради з вимогою відставки президента України В. Януковича, призначення позачергових президентських та парламентських виборів, повернення до євроінтеграційного курсу України.

23.02

поховання у луцькому Меморіалі вічної слави Героя Небесної Сотні Василя Мойсея, що загинув на київському Майдані 20 лютого від кулі снайпера;

на сцені луцького Майдану спецпризначенці волинського «Беркута» на колінах просили вибачення у народу і писали заяви на звільнення.

26.02

рішення Луцької міської ради про надання площі перед Палацом урочистих подій назви «площа Героїв Майдану», скверу, розташованому за будівлею Палацу, — назви «сквер Героїв Майдану».

Анна МОВЯК

...Це була осінь обманутих надій. У листопаді 2013 року люди чекали євроінтеграції. Мабуть, не так її, як того моменту, коли зникне корупція. Бо європейське суспільство дуже активно намагається її викоринити. Влада на чолі з Януковичем зрадила наші надії. Коли розпочався Майдан, у мене вже виникло стійке переконання, що сидіти, дивитися і нічого не робити для країни — це неправильно. Майдан був своєрідним поштовхом до того, щоб від думок про зміну своєї країни перейти до дій.

Богдан ШИБА

Історія луцького Майдану почалася 21 листопада, коли Азаров офіційно повідомив, що угоду про асоціацію Україна не підпише. Увечері надійшла смс-ка від Мирослава Ватащука, нашого журналіста, про те, що треба збиратися, бо біда. Потім за який час іще прийшло повідомлення від Ігоря Гузя.

Я прийшов десь біля 23-ї на Театральний майдан, де на той час уже зібралося близько 35 активістів. Ми опівночі заспівали Гімн, підняли над головами український прапор і прапор Євросоюзу. Вирішували, що будемо робити далі. Домовилися, що наступного дня поставимо намети на Театральному майдані й почнемо інформаційну роботу.

Ми всі в глибині душі відчували, що люди дуже незадоволені тим, що відбувається в Україні, на Волині, в Луцьку — таким життям, коли влада краде, створює видимість, що щось буде. І при тому більше краде, ніж будує.

Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

На Театральному майдані я побачив свого друга, журналіста Мирослава Ватащука. Питаю: «Чого ти тут сидиш?» — «Там Мустафа Найєм у Києві дав клич, щоб журналісти збиралися на Майдані й таким чином протестували, і я у Фейсбучі теж написав, що вийшов на Театральний майдан, мовляв, приєднуйтесь». Він був сам, ще на той час нікого не було.

Я вирішив долучитися, подзвонив колезі, Марії Доманській. Вона до нас приєдналася за 15 хвилин. Ми почали фотографуватися і писати у соцмережі, щоб люди до нас приходили. Невдовзі приєдналися Ігор Гузь, Павло Данильчук, Володимир Пащенко, Оксана Гузь — десь більше 15 осіб.

Мирослав ВАТАЩУК

Я, певно, під тиском емоцій, вийшов у Луцьку на Євромайдан 21-го числа. На Майдані був виключно як журналіст, висвітлював події, що відбувалися. Загалом 21 листопада на Театральний майдан у Луцьку вийшло до 30 осіб. Серед перших можу згадати Марію Доманську, Дмитра Безвербного, Костю Байчука, Ігора Гузя, Володимира Пащенка, Миколу Собуцького (меншого), Павла Данильчука, Святослава Боруцького, Вадима Матвіїва. Як на мене, Во-



22 листопада 2013 р. на луцькому Євромайдані розпочалося збирання підписів на підтримку євроінтеграції України

линь усе-таки була доволі активна. Тут відіграло свою роль те, що учасниками протестів були люди, які мали досвід у подібних акціях, займалися громадською діяльністю.

Микола СОБУЦЬКИЙ

Ми вирішили намалювати плакат, але нічого не мали з собою. На дошці анонсів Палацу культури зірвали оголошення і зворотне біле тло використали для плакату. Купленими в аптеці ватними паличками і зеленкою написали: «Луцьк — за ЄС». Нас сфотографувала одна журналістка, яка запитувала, чи ми будемо тут до ранку. Я відповів, що на лавочці сидіти немає сенсу, але зранку прийду, поставлю намет. Вранці приїхав і встановив намет. Потім з'явилися ще й інші — ціле містечко вийшло.

Юлія ГРИЩУК

Як би це не звучало, але наша організація, «Національний Альянс», готувалася до революції. Ми провели сотні таборів, де навчали молодь відповідних дій, як-от: організація вуличних акцій, інформаційна пропаганда, як поводитись на допиті тощо. Зрештою, усі ці знання стали нам у пригоді. І на луцький Майдан вранці 22 листопада ми мобілізувалися оперативно. Від нас були готові заявка на проведення безстрокової акції, списки для збирання підписів (щоб хоч якось залучати лучан), намети, плакати.

У нас спочатку більшість не вірила, думали, розійдемося за день-два. Але ми, попри все, готові були стояти на Майдані стільки, скільки буде потрібно. Мали єдину мету, яку реалізували маленькими кроками — скинути прокремлівську владу Януковича.

Володимир ПАЩЕНКО

Мені неважко було зателефонувати і дати вказівки своїм людям: куди везти генератор, намети, де взяти дрова... Звісно, багато чого й сам робив. Найскладніше було у перші дні, коли все треба було організувати. Спочатку політиків не було. Уже коли стали планувати перше віче, підтягнулися «важковаговики»: активісти «Свободи», «Батьківщини», УДАРу, інших об'єднань. Але все одно на Майдані головну роль тоді відігравала молодь: Микола Собуцький, Роман Перванчук, Майя Москвич, інші, хто щодня працював на Майдані.



Акція ГО «Національний Альянс» під час скорботної ходи у пам'ять про жертв Голодомору. 23 листопада 2013 р. (фото із фейсбук-сторінки «Національний Альянс»)

Я — заможна людина, я ні в кого не вкрав, нікого не вбив, гроші заробляв копівкою працюючи досить довгий час, і мені було що втрачати. Я поставив усе, що в мене було, щоби Україна жила краще. Зрозумійте, я справді не можу жити добре, коли 98 % живе погано. Як ти можеш жити в цій країні, дивитися навколо себе і бачити людей, які не посміхаються, в яких щодня стоїть одне питання: як прогледувати дітей, себе? Як ти в цій країні можеш жити добре? Це злочин. Я, можна сказати, не зміг так жити далі, хоча жив досить комфортно, тому Майдан мене змінив — у мені померла байдужа людина. І мені тепер не байдуже.

Майя МОСКВИЧ

Ми відразу почали збирати підписи за євроінтеграцію. За кілька днів відзначали річницю пам'яті жертв Голодомору, через центр міста йшло дуже багато людей, — і вони нас підтримали.

У неділю 24 листопада на віче у центрі міста зібралося понад 5 тисяч осіб. Я тоді вперше виступала на революції й сказала: «Все почалося. Або зараз, або ніколи». Наступного дня ми звернулися до Луцької міської ради, щоб депутати і мерія також підтримали курс на євроінтеграцію. Мені доручили виступити на сесії міської ради. На той час за 5 днів ми назбирали більше шести тисяч підписів лучан. Багато людей прийшло і на саму сесію. Депутати проголосували «за», і активісти над міськрадою вивісили прапор Євросоюзу.

На момент початку революції ми вирішили, що про власну організацію забуваємо, партійних прапорів більше не існує, просто робимо революцію — і все. І співпрацювали з усіма. Пізніше до нас уже доєдналися політики.

Микола СОБУЦЬКИЙ

Я займався агітуванням студентів. Викладачі їх залякували, і вони боялися виходити. Ми брали рупор, невеликою групою, у чотири-п'ять осіб, ходили по факультетах і переконували студентів підтримати нас. Першим став Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, звідки вийшло кілька тисяч студентів. Наступного дня ми вивели ще кілька сотень з Луцького політехнічного. Приєдналися до нас і з училища № 2. Це було неймовірно сильно: колона молоді крокує центром, а її хвіст іще в кінці вулиці Лесі Українки, і всі скандують національні гасла.

Майя МОСКВИЧ

Прийшло дуже багато студентів — майже три тисячі. Нас підтримав лідер гурту «Тартак» Сашко Положинський, який виступив на мітингу перед молоддю. Ми організували флешмоб — стали у формі літер «ЄС». Відчувався великий позитив, і тоді ми зрозуміли, що такі підірвали з місця молодь. Це була ейфорія, дуже сильна, тому що раніше такого не було, ми такого ще не робили, і нам це вдалося. Ці тисячі студентів, які в Луцьку ніколи не виходять на акції, вони взяли і прийшли. Головна суть нашого протесту — виступ проти режиму Януковича.



Студентський флешмоб 26 листопада 2013 р.
(фото volynpost.com)

Коли у Києві вночі 30 листопада побили студентів, ми в Луцьку зробили величезний плакат «Кров пролита — час діяти» і розтягнули його на ялинках у центрі міста. Це десятиметрове полотнище висіло дуже-дуже довго, аж до весни.

Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

2 грудня театр «Гармидер», у якому я граю, показував виставу «Ау!!! Сказане мільйонам». Це документальний спектакль за записами користувачів Інтернету, юзерів, простих людей про їхнє інтернет-життя і не тільки. Ми ставили її давненько, але того дня змінили сюжет. Коли побили студентів, ми просто не могли стерпіти, щоб якусь свою позицію не висловити, бо всім це боліло. Тож додали до реплік акторів маленькі п'ятихвилинні пости про реакцію інтернет-користувачів на побиття людей на Майдані у Києві.

Наступного дня нашого художнього керівника Руслану Порицьку запросили у луцький райвідділ культури, бо саме при ньому ми розвиваємось, і начальниця відділу Валентина Зінчук запитала: «Що ви вчора зробили?» Там була пара постів, які критикували владу — коротенькі, ніби не дуже образливі, але, тим не менш, їх це сильно зачепило.

Наш театр попросили виїхати з приміщення, де ми займаємося, тобто фактично викинули на вулицю. Якщо вже нас за культурні речі почали, по суті, виганяти... Я розцінюю це як політичне переслідування. Це вже точно система далеко зайшла, і треба було її руйнувати.

Громадськість відстояла театр «Гармидер». Нас прийшов підтримати Сашко Положинський з «Тартака», який сказав: «Я вас, хлопці та дівчата, може, й чув, але не знаю. Але я розумію, що виганяючи вас, дають ляпаса і мені теж. Тому це вже треба разом відстоювати».

Всі активно пробували щось змінити. І це теж, як на мене, великий успіх Майдану — те, що люди об'єднувалися заради однієї-єдиної мети — жити вільними.

Майя МОСКВИЧ

Калуш — унікальне місто. Вони вирішили на вічі, що Калуш — «місто без Януковича». А потім змусили міську й обласну ради, усі школи познімати портрети Януковича. Я про це почула з Інтернету. Коли виступала 1 грудня на вічі у Луцьку, запропонувала: «Давайте Луцьк також оголосимо містом без Януковича. Хто за?» — «Всі за!» Тоді кажу: «Від завтра всі портрети Януковича знімаємо й викидаємо на смітники».

Наступного дня — знову віче, Ігор Гузь, тоді депутат обласної, а нині — Верховної Ради України, каже: «Вчора ми оголосили, що знімаємо портрети Януковича, сьогодні йдемо знімати їх з обласної ради».

Ми пішли в облраду і зняли там три портрети з кабінетів найголовніших чиновників області. Хлопці їх перевернули догори дригом, і ми ходюю пронесли ці портрети через весь Луцьк і пройшли до центру Майдану.

Я далі продовжувала віче. На сцені один портрет Януковича урочисто вийняли з рамки, зіжмакали й кинули людям, другий теж. Третій я хотіла почепити на ялинку — папір був неякісний, то ж ми просто пробіли в ньому дірку, протягли мотузку, і хлопці його десь прилаштували. На завершення я закликала містян усі портрети Януковича знімати звідусіль і скидати у смітники.

Богдан ШИБА

2 грудня основні вимоги до голови ОДА Бориса Клімчука і голови Волинської обласної ради Володимира Войтовича були такі: засудити поведінку центральної влади, жорстоке побиття молоді та спробу розгону Майдану. Вони відмовилися це зробити. Тому просто на імпровізованому вічі біля обласної ради й обласної адміністрації громадськість висловила вимогу про їхню відставку.



Голова ОДА Борис Клімчук і голова Волинської обласної ради Володимир Войтович не погодилися подати у відставку, якої вимагали від них учасники протестного зібрання 2 грудня 2013 р. (фото volynpost.com)

Анатолій Вітів, Володимир Бондар, я, Микола Собуцький та Ігор Алексєєв ухвалили рішення про те, що треба обласну раду змусити познімати зі стін портрети Януковича, оскільки вона є представницьким органом Волині, а після того, що Янукович натворив зі стратегічним курсом України, його портрети не можуть перебувати в обласній раді. І, власне, ми пішли реалізовувати це рішення.

Я особисто зняв портрет у кабінеті голови облради. Він дуже цьому опирався, говорив, що цей портрет для нього чимось дуже цінний. Я запропонував заплатити йому за цю картину, позаяк товариш Янукович може бути цінний хіба що за цінником, іншої цінності він не має. І таким чином ми забрали портрети Януковича, віддали їх молодим хлопцям і дівчатам, які були з нами.

Наступної неділі теж відбулося віче на Театральному майдані, але ми вже знали, що десь орієнтовно з 10–11 грудня правоохоронні структури за вказівкою голови обласної державної адміністрації Бориса Клімчука готують кримінальні справи і переслідування активістів луцького Майдану. Прокуратура нашвидкуруч склепала кримінальні справи на шістьох активістів Майдану, які брали безпосередню участь у подіях 2 грудня: на Майю Москвич, Володимира Бондара, Богдана Шибу, Сергія Григоренка, Миколу Собуцького (меншого) та Ігоря Гузя.



Акція 2 грудня 2013 р. з перевернутими догори дригом портретами В. Януковича (фото volynpost.com)

Майя МОСКВИЧ

11 грудня ми зібралися їхати в Київ. Я мала вирушати останнім рейсом, десь близько сьомої вечора. І тут в наш штаб влітає міліція, мені оголошують повідомлення про підозру, і я нікуди не їду. І мої найближчі побратими теж нікуди не їдуть. Ми дуже хотіли в Київ, а це поламало всі наші плани...

Мій арешт став для Луцька такою подією... Я усвідомила, що була сама, разом зі мною були лише мої люди з НацАльянсу. І ми розуміли: якщо не ми, то ніхто нам не допоможе. Бо всім було і без того важко і страшно, кожен переживав за себе. І ми все-таки розуміли, що єдиний вихід — це розкрити інформацію про мій арешт на всеукраїнському рівні. За справу взявся Юля Гришук.

Я ніколи не була під арештом, не знала, що це таке. Навіть не знала, що таке повідомлення про підозру. А тут мені реально світить кримінальна справа на чотири роки ув'язнення за пошкодження портретів Януковича...

Юлія ГРИЩУК

Ми були у штабі луцького Євромайдану, що розташовувався в Палаці культури Луцька. Сиділи, обговорювали плани, і тут приходить представник прокуратури вручити повістку Майї Москвич. Цей режим був не тільки у Києві, цей режим був і на місцях...

Ми знали, як спілкуватися з правоохоронцями, тож я одразу повідомила про це всіх представників ЗМІ. За 10–15 хвилин приїхало дуже багато журналістів, відеокамери... Завдяки такому громадському тиску ми якось відстояли Майю. Могло бути що завгодно, її могли забрати, повести, кудись закрити і тому подібне. Але тоді нашого розголосу система трохи злякалася.

Микола СОБУЦЬКИЙ

Коли почали відкривати проти нас кримінальні справи, я розумів, що цим хочуть залякати. У нас залишалася одна тільки дорога — вперед, і все. Ми маємо поламати цей режим, у будь-який момент, збройними, незбройними, мирними акціями. І в мене руки не опускалися. Важлива була і підтримка рідних, батьків, друзів. Дуже багато людей мені довіряли і йшли за мною.



Пікетування Управління МВС 13 грудня 2013 р. (фото Ю. Грищук)

3 повідомлення про підозру від 11 грудня 2013 р.

Слідчий слідчого управління УМВС у Волинській області [...] повідомив Москвич Майї Юріївні [...] про те, що вона підозрюється у вчиненні хуліганства, тобто грубого порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжувалось особливою зухвалістю та винятковим цинізмом, вчиненими групою осіб.

Зазначені злочини Москвич М. Ю. вчинила за таких обставин. [...]

З 22 листопада 2013 року по нинішній час на Театральному майдані м. Луцька відбувається мирна акція на підтримку євроінтеграції України.

На початку грудня 2013 року Москвич М. Ю., з метою нарощування особистих політичних рейтингів, вирішила використати вказане мирне зібрання громадян у своїх особистих корисливих політичних цілях, у зв'язку з чим у неї виник злочинний умисел, спрямований на порушення нормальної діяльності регіональних органів державної влади в особі Волинської обласної державної адміністрації та органів місцевого самоврядування в особі Волинської обласної ради. [...]

...діючи, всупереч ст. 68 Конституції України, грубо порушуючи громадський порядок, прагнучи протиставити себе суспільству і чинній владі, виявляючи особливе зухвальство та винятковий цинізм, демонструючи свою зверхність над іншими громадянами, самовільно захопивши лідерство серед мирних мітингувальників, діючи за попередньою змовою з групою осіб [...], під виглядом проведення мирної ходи, нав'язуючи присутнім власні політичні інтереси та видаючи їх за загальні, організувала похід демонстрантів [...] до будівлі обласної ради...

(volynpost.com/news/24284-podrobyci-kryminalnoi-spravy-proty-aktivistyky-ievromajdanu-dokument)

Мирослав ВАТАЩУК

Ми зібралися під Луцьким судом, де було судилище над Майєю Москвич. Грудень, сильний мороз, близько сотні протестувальників... Всі вже знали, якою була ухвала слідчого і судді Ковтуненка. І тут слідчий сідає в одну машину з процесуальним керівником від прокуратури! А це вже пізня глуха ніч. Процесуальним керівником тоді був Вадим Приймачок, який донині працює в органах прокуратури Волинської області.

Виникла кумедна ситуація: прокурор мав би стежити, щоб слідство велося неуперед-

жено і об'єктивно, а вони грають рука в руку зі слідчим. Це, як мінімум, викликає занепокоєння.

Тоді вже був перший показовий момент, коли люди обступили машину — на диво, мирно, бо могли бути емоції, могли перекинути її. Десь 40 хвилин не випускали, не давали можливості їм виїхати. Тоді приїхало керівництво міського відділу міліції, й ситуацію вдалося розрулити мирно.

Майя МОСКВИЧ

Мене влада вважала особливо злісним злочинцем. Юрист підказав, що суд щодо запобіжного заходу має відбутися через три дні після повідомлення. А мені його вручили в п'яницю о сьомій годині вечора, відповідно, суд мав відбутися у понеділок. Мій арешт став резонансною подією для всієї України, бо це ж сміх: за перевернуті портрети Януковича — чотири роки.

Під час суду люди організували масштабну акцію протесту. Мені було дуже приємно, що люди за мене заступилися. Прокурори вимагали, щоб мене під домашній арешт посадили, а суддя ухвалив носіння електронного браслету. Але у слідчих не виявилось документів на браслет, і вони не змогли його одразу вдягнути.

Я думала, вчеплять на руку, а вони взяли і вчепили його тісно на ногу. Там ще такий пристрій був, як мобільний телефон, що треба із собою носити. Мені заборонили виступати на сцені, з'являтися на Театральному майдані Луцька і виїжджати за межі Волинської області.

З кожним днем нога напухала від чужорідного тіла, браслет просто вривався в шкіру... Під нього навіть шкарпетку не можна піддягнути, а надворі — зима, чоботи також не взуєш, тож ходила у треках. Я думаю, що він впливав на мене й іще якимось чином, бо дуже погіршилося самопочуття...

З виступу народного депутата від Партії регіонів волинянина Григорія Смітюха на провладному мітингу 14 грудня 2013 р. у Києві

Історично сотні років ми жили як єдина країна, Білорусія і Росія. І там наші діди, прадіди і наші батьки вкладали сили, розум, кошти, можливості і розвивали Російську Федерацію. Це велика країна, і Путін Володимир Володимирович — велика людина, впливова людина.

Якщо ви дозволите, я від себе, і якщо підтримаєте, від вас усіх разом. Давайте звернемося до Володимира Володимировича, давайте його закличемо, що сьогодні Україна потребує допомоги.

Україна потребує, щоб Росія пішла нам назустріч, і Володимир Володимирович у змозі сьогодні в односторонньому порядку переглянути газовий контракт. Це буде суттєвою допомогою нам, нашим братським, дружнім, сімейним відносинам. (pravda.com.ua/news/2013/12/14/7006884/)

Богдан ШИБА

Я з друзями був у Києві на Майдані. 15 грудня нам передали, що нас усіх шукають, що там десь ганяли Ігоря Гузя, хотіли зловити, і що є така небезпека, що просто заарештують Майю Москвич, і вона буде за всіх віддуватися.

16 грудня я повернувся з Києва в Луцьк. Тільки Театральний майдан пройшов по діагоналі, зайшов до Палацу культури і вже повертався, як побачив, що біжать ці прокурори, «слідки»... Вони вручили мені підозру просто там, у Палаці культури.

І почалися ці судові засідання, ці чудеса судові й прокурорські, де головними диригентами були прокурор області Парака і перший заступник начальника управління Міністерства внутрішніх справ Руденко. Вони, фактично, були організаторами, задумали цю систему репресій, організовували її, продавлювали через

суд, бо навіть голова міського суду Михайло Квятковський, недавно так, в емоціях, сказав, що на нього чинили дуже серйозний тиск і важко було опиратися.

Але було і смішно, й страшно водночас — коли в суді прокурор розповідав байки про страшні злочини, бо я зняв портрет Януковича, і за це мені треба дати не менш як сім років, бо це хуліганство. З іншого боку, ніяк їм не клеїлось. Вони змусили голову обласної ради написати довідку про те, що кожен із цих портретів коштує не менш як п'ятсот гривень — щоб була відповідна сума завданих збитків. Ну, чудеса просто...

На підставі тих липових доносів було зліплено ці кримінальні справи, були натягнуті серйозні статті, а потім накладені запобіжні санкції на шістьох активістів луцького Майдану. Майю Москвич та Ігоря Гузя посадили під домашній арешт із браслетами. Правда, через якийсь час суд змінив своє рішення і познімав ці браслети, бо це дикунство.



Постійна учасниця акцій протесту в Луцьку Людмила Філіпович під час віча 22 грудня 2013 р., яке проходило під гаслом «Ні репресіям!»

Напевно, найбільші обмеження були в мене, бо я два місяці не мав права брати участь у жодних заходах на території Луцька, виїжджати за межі міста, взагалі нікуди... Мене попередили, що коли помітять, що десь буде велике скупчення людей і я там щось комусь розповідаю, то відразу мені змінять запобіжний захід, заарештують, посадять під варту.

Не дуже я того боявся, але це створювало величезні перешкоди в діяльності. Тому я мусив займатися тільки організаційною діяльністю, без участі у публічних заходах. Але продовжував займатися на Майдані організацією підготовки і відправлення людей у Київ.

Юлія ГРИЩУК

Я дуже хотіла бути на Майдані в Києві, але тут на місці кожен мав певні обов'язки: хтось відповідав за наметове містечко, інший — за організацію акцій протесту, ще хтось мав писати про те, що відбувається... І я залишилася. Працювала журналістом інтернет-видання і була прес-секретарем луцького Майдану. Згодом долучилася до «Правого сектора», коли мій побратим Павло Данильчук його очолив. Він також запропонував мені займатися інформаційною роботою. Після завершення робочого дня я завжди приходила у штаб «Правого сектора» і працювала там. Додому поверталася о другій ночі. Й отак щодня. Це тривало, мабуть, до весни 2014 року.

Володимир ПАЩЕНКО

Без луцького Майдану, як і без майданів у інших містах, Київ не встояв би. Багато робилося для перемоги в столиці: ми відправляли багато людей, підняли велику кількість наших громадян на боротьбу, влаштовували багато цікавих, корисних і правильних акцій, боролися



18 січня 2014 р. активісти луцького Майдану завітали до помешкання голови ОДА Б. Клімчука з вимогою подати у відставку та вийти з Партії регіонів.

Щодо свого ставлення до законів 16 січня Б. Клімчук сказав, що не має повноважень

звертатися до Президента і голови Верховної Ради з вимогами їх скасувати. Однак пообіцяв, що буде об'єктивно інформувати їх про те, що відбувається на Волині.

Самим законам Борис Клімчук не зміг дати однозначної оцінки: «Важко сказати. Справа не тільки в тексті закону, а у його застосуванні. В нас є низка шикарних законів, які не виконуються. Наприклад, про заборону куріння в громадських місцях. Я теж порушую цей закон. Це, наприклад, легкий варіант. Є й маса інших законів, які не виконуються».

(4vlada.com/volin/32546)

З тексту звернення, поширюваного 21 січня 2014 р. громадянською платформою «Майдан», яке лучан закликали надсилати депутатам, що підтримали закони 16 січня

З глибоким занепокоєнням і сумом сприйняв результати голосування і вашу підтримку недемократичних законів, прийнятих на пленарному засіданні 16 січня 2014 року. [...]

Під час голосування за законопроекти №№ 3879, 3937, 3855, 3883, 3587, 3893 з невідомих і незрозумілих мені причин ви забули, що виражаєте інтереси своїх виборців, мої інтереси як людини, котра підтримала вас на виборах, і виступили захисником групи людей, які фактично захопили повністю владу в державі. Ви стали співучасником їхнього злочину. [...]

У зв'язку із цим звертаюся до вас з вимогою скласти повноваження народного депутата — я більше не потребую такого «представника» моїх інтересів. [...]

(volynpost.com/news/26016-u-lucku-rozdayut-zvernennia-do-antynarodnyh-deputativ)

Ян ФЕДІРКО

У часи Революції Гідності я з Польщі часто приїжджав в Україну. Бачив події, які відбувалися в Луцьку та у Києві. Поляки активно підтримували те, що відбувалося, і багато допомагали майданівцям. Потім удома я багато писав про українську революцію, щоб якомога ширше інформувати людей про неї.

Ніколи не забудуться дні, які я прожив тоді в Україні. Майдан — це була одна велика родина. Я, поляк, теж почувався її частиною. Досі теплом огортають згадки про численні знайомства з чудовими людьми й найсмачніший у світі чай із пластикових стаканчиків...

і були в авангарді боротьби. Система, що існувала на Волині, була агресивно-корупційною і опиралася з останніх сил, робила все можливе і неможливе для того, щоб цинічно задушити народний протест, але проти народу ще не встояла жодна влада, жоден режим.

На Майдані розкрилися кращі риси українців, тому що доступатися до байдужих людей (а я через це проходив у Луцьку) вкрай складно. Образи луцького Майдану — Майя Москвич і Богдан Шiba, а ще багато старших, літніх людей, які щонеділі після служби йшли на віче. Саме завдяки їм Революція Гідності відбулася.

Антинародному депутату України

(прізвище, ім'я, по-батькові депутата)

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5

(особисті прізвище, ім'я, по-батькові)

(особиста поштова адреса)

Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

Волинський Майдан мав своє «європіаніно». Активісти привезли його на площу. Наступного дня ми знайшли майстра, який його налаштував. В обід уже було віче, і ми грали на цьому піаніно Гімн України. Це було особливо — співати не під фонограму, а під акомпанемент цього живого інструменту!

Люди могли приходити грати на піаніно, піднімати настрій патріотичними піснями. Було гарно: у твоєму місті стоїть піаніно, вночі ти проходиш, чуєш звук живої музики, і якось це тебе трохи заспокоює...

Із Володимира-Волинського приїхав відомий музикант Сергій Шишкін, який долучився до нашої акції «європіаніно» і зіграв кілька своїх музичних творів. Послухати його прийшло чимало людей. А перед тим Шишкін грав у Києві — на їхньому піаніно. Потім з'явився ще один чоловік, теж Сергій. Він працював якимось менеджером і щовечора приходив грати, щоб людям хоч якось допомогти вистояти у своєму протесті проти злочинної влади. Він такі чудові

повстанські пісні грав! «Європіаніно» давало майданівцям сили і натхнення.



(фото П. Березюка)

А потім виявилось, що дівчинка, з якою я почав зустрічатися, і привезла з дому це піаніно на Майдан. Сьогодні цей інструмент у музеї, де кожен охочий може побачити його. До речі, якщо в інших регіонах піаніно розфарбовували у жовто-блакитні кольори, то в нас був свій етностиль: наші луцькі художники — Тетяна Мялковська, Марічка Островська, Сергій Корсай — об'єдналися і створили різноманітні червоно-чорні візерунки. Там і півники є, і тризуб...

Майя МОСКВИЧ

Із самого початку нас підтримувала церква. Постійно на всі недільні віча приходили священники з Української православної церкви Київського патріархату і виступали, щоб підтримати людей. У нас в організації також був капелан, який брав участь в усіх наших акціях протесту.

Деякі люди, які поїхали в Київ, казали: «Ми не будемо на Євромайдані в Луцьку, тому що там нічого не робиться». Але наметове містечко в Луцьку було символом того, що Майдан у Києві стоїть! Були великі намети: один — для приготування їжі, у другому щось зберігалось, третій був для загального користування, а четвертий — щоб у ньому люди спали. Пам'ятаю, у першу ніч четверо людей спало в наметі, а решта біля вогнища чергували. Далі з кожним днем їхня кількість збільшувалася. Найбільша кількість людей у наметах була, напевно, п'ятдесят, решта чергували, ходили по вулиці. Під ранок залишалось менше, напевно, до двадцяти осіб.

Взимку ми переїстилися в Палац культури Луцька і там уже ночували, організували штаб і кухню. Такий у нас був революційний маєток.

Майдан у Луцьку був і пунктом збирання речей та коштів для відправлення людей на Київ. Щодня люди приходили записуватися, і щодня відправлялися в столицю.

Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

Ще один епіцентр луцького Майдану був біля місцевої військової частини, на вулиці Лідавській. Там було менше людей, але там стежили за тим, щоб наші луцькі військові не поїхали на Київ. Слава Богу, цього не сталося. Інтернет — велика зброя цієї революції — багато в чому спрощував боротьбу і допомагав. Коли той, хто стояв біля військової частини, казав, що людей вийшло дуже мало, бо холодно, дехто змерз, пішов додому, і ми боїмося, що зараз військові поїдуть, ми обмінювалися смс-ками, люди відгукувалися — і їх ставало більше.

Були моменти, коли було дуже-дуже ризиковано. Коли хлопці ніби мали виїжджати, то тоді люди масово долучалися до блокування. Але військові так і не виїхали до столиці. Пам'ятаю, вони самі переказували: «Хлопці, не випускайте нас звідси, ми не хочемо їхати. Сійте тут, щоб... Ми вас будемо попереджати...» Була сім'я — дідусь і бабуся, які кожного вечора туди привозили нам деко пирогів, купу якоїсь домашньої консервації, щоб ми могли поїсти. Ми потім цими пиріжками із солдатами ділилися, перекидали їм, піддобрювали їх.



В результаті блокування активістами луцького Автомайдану беркутівці 21 січня 2014 р. не змогли виїхати на Київ (фото М. Москвич)

ми, навіть по кілька хлопців. Боялися, що по кілька осіб вони виїдуть, тому оглядали всі машини — перевіряли, чи немає там зайвих, чи не сидить хтось іще з хлопців із внутрішніх військ.

Солдати не знали, чи їх планують відправляти в Київ. Пізніше почали приїжджати їхні батьки. Хтось вважав, що треба їх випустити: нехай виконують усе-таки свої обов'язки, а хтось казав: «Не пустимо і все!»

Мирослав БАТАЩУК

Луцька міліція була поміркованіша, і з нею вдавалося знаходити спільну мову, коли на Лідавській блокували внутрішні війська. А перед тим солдатів майданівці наздоганяли по полях та лісах і змусили повернутися назад. Я був очевидцем ситуації, коли один із заступників начальника тодішньої обласної міліції дав комбату військової частини, 1141-ї, вказівку: «Вивозь автозак». Коли цей автозак мав виїжджати, люди заблокували виїзд. Ось-ось спалахне

Микола СОБУЦЬКИЙ

Ми ганялися за внутрішніми військами, наздоганяли їх, завертали в частину. Тоді ще навіть поняття «Автомайдан» як такого не було. Ми їздили машиною Сергія Похи, дорогою до всіх дзвонили й піднімали на ноги, у Фейсбучі писали: «Допоможіть!» Ми тоді ще ночували в полі біля села Довжиця.

Анна МОВЯК

На Лідавську ми з мамою приїхали в той момент, коли машина з хлопцями мала виїхати і супроводжувати в суд ув'язненого — у них були підписані про це договори. Люди стояли, й військові не знали, випустять їх чи ні. Протестувальники не хотіли випускати службовців внутрішніх військ навіть групами,

силовий конфлікт... І тут комбат подивився на ту ситуацію... і до водія: «Заїжджай назад!» Усупереч керівництву своєму!

Були випадки, коли приїжджає слідчо-оперативна група на Лідавську. Дивиться: купа людей стоїть. А в них є вказівка — починати опитувати людей. Все, кримінальна справа готова. Приїжджає на «жигульонку» слідча, років до 25, і з нею патруль, що має здійснювати охорону, — мій знайомий. Питає: «Кого тут можна спитати? Два слова напишемо, і...» Кажу їм: «Ну, дивись. Отут стоять ті, ті й ті люди. Як ти гадаєш, якщо зараз прийдете сюди і хоч когось спитаєте про що-небудь, що буде з вами і з вашим «жигульонком»?» Розвернулися і поїхали...

Анна МОВЯК

Батьки бійців внутрішніх військ також переживали, щоб влада не використала хлопців у політичних цілях. Один батько жалівся, що хлопцям нічого їсти. Привіз цілу сумку продуктів. Продукти їм передавали на частину і ми, й батьки — переживали дуже всі! Одна з мам навіть ходила на патрулювання зі своєю дитиною, щоб солдатів не посадили в машину і не відправили в столицю.

У нас, майданівців, було поділене чергування. Старалися, щоб хлопці були більше вночі, а жінки вдень. А потім я вже так просто стояти не могла. Побачила маминого знайомого, з Автомайдану. І почала нову діяльність. Я їздила на бусі, тож моїм обов'язком стало забезпечення посту майданівців Лідавської дровами.



24 січня 2014 р. Акція протесту біля приміщення Волинської ОДА

Я потім жартувала, що напевно знаю, де всі дрова ріжуть, — усю Волинську область ми об'їздили. Люди дзвонили на Майдан, у наш координаційний центр, і говорили, що є дрова. Всі для доброго діла грузили, я тільки встигала дивитися, щоб можна було доїхати.

Ми навіть вибирали кращі дрова, щоб довше горіли і давали більше тепла. «А може, вам іще щось треба? А візьміть іще банку сала! А ось вам іще талончик на солярку!» — часто пропонували волиняни, що підтримували протестувальників. Люди були настільки світлі, відкриті... Я дуже була горда за свою націю, за те, що в нас є такі люди!

Зі звернення Співки громадських організацій «Молодіжна платформа» до молодіжного простору Луцька та Волині з проханням ужити заходів для допомоги в захисті прав та інтересів українців

Представники силових структур знущаються над людьми, застосовуючи репресії й тортури. Значна частина цих людей — молодь, з якою та заради якої ми проводимо усю нашу діяльність. [...]

СГО «Молодіжна Платформа» є аполітичним об'єднанням, що не виступає на підтримку жодної політичної сили чи політика. Ми поза політикою, однак загибель уже першої людини не дозволяє нам залишатися осторонь того, що відбувається. Звертаємося до кожного свідомого громадянина, до кожного, кому не байдужа кров мітингувальників, якою омила свої руки влада. [...]

Ми підтримуємо мирний протест і закликаємо всі інституції, що працюють у молодіжному секторі:

- підтримати мирні протести та протестантів усіма можливими способами та засобами;
- припинити будь-яку співпрацю з владою на місцях та в районах;
- утриматися від проведення розважальних заходів до моменту розв'язання політичної кризи;
- вимагати скасування диктаторських законів, що значно звужують можливості роботи громадських організацій в Україні та права людей загалом.
- щоденно демонструвати владі свою небайдужість до подій, що відбуваються у країні, а саме «закидати» подібними листами-зверненнями та запитами щодо припинення репресій і кровопролиття органи державної влади, вимагаючи відповідної реакції.

24 січня 2014 р.

(volynpost.com/news/26281-molod-lucka-zaklykayut-bombyty-vladu-lystamy-vymogamy)

Майя МОСКВИЧ

Ми придумали гарну акцію, якої ще не було в Україні: зробили екскурсію по Луцьку під назвою «Бізнес на крові». Я була екскурсоводом і водила активістів до всіх підприємств та банків, які належали членам Партії регіонів. У перший день ми заходили до банків. У нас була червона фарба, розведена у відрі, гуаш. Біля кожного приміщення виливали відро фарби і промовляли: «Ось це бізнес на крові, який побудував такий-то». Там, у Києві, регіонали людей убивали, і це був їхній бізнес на крові.

На другий день мені вручили повідомлення про відкриття проти мене другої кримінальної справи. Далі проти мене готували третю, четверту... І було таке відчуття, що насправді мене хочуть просто «закрити». Бо треба було когось покарати. Або їм набридло, що я постійно влаштовувала якісь акції й через журналістів усюди поширювалася про це інформація.



Акція «Бойкот бізнесу регіоналів». 31 січня 2014 р.

Зі звернення представників луцького Євромайдану до Європейського Союзу про застосування санкцій щодо натхненників політичних переслідувань на Волині від 12 лютого 2014 р.

...у січні цього, 2014, року на Волині розпочався новий етап переслідувань опозиційних активістів:

- 1 лютого цього року більше ста представників політичних партій, громадських організацій, депутатів місцевих рад, Автомайдану, журналістів та просто випадкових громадян викликали на допити у справі за заявою депутата облради Надії Григоли — нібито її матері хтось погрожував по телефону.
- 6 лютого цього року за проведення акції економічного бойкоту бізнесу представників Партії регіонів правоохоронні органи розпочали кримінальне провадження за ч. 2 ст. 296 (хуліганство) Кримінального кодексу України. [...]



Перша хода вулицями міста у рамках протестних акцій. 9 лютого 2014 р.

— 10 лютого цього року щодо представників луцького Автомайдану відкрили кримінальне провадження за ч. 1 ст. 343 Кримінального кодексу України (втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби). [...]

Велику стурбованість викликає існуючий стан дотримання політичних прав і свобод в Україні. У даний час український народ, як ніколи, потребує нагальної допомоги світового товариства. [...]

На наше переконання, вже сьогодні є підстави для застосування стосовно певних посадових осіб України санкцій у вигляді заборони в'їзду таких осіб і членів їхніх сімей до ваших країн, а

також арешту майна цих посадових осіб та членів їхніх сімей, яке перебуває на території ваших країн. На території Волинської області такими особами є:

- голова Волинської обласної державної адміністрації Башкаленко О. К.;
- колишній голова Волинської обласної державної адміністрації, депутат Волинської обласної ради Клімчук Б. П.;
- прокурор Волинської області Парака А. А.;
- начальник УМВС України у Волинській області Терещук О. Д.

Звертаємося до світового співтовариства із клопотанням щодо здійснення пильного контролю за станом дотримання прав і свобод в Україні та ужиття у необхідних випадках рішучих і адекватних заходів. Застосування заходів впливу має відбуватися як щодо осіб, які спричинились до активних дій з обмеження конституційних прав і свобод громадян, так і щодо тих, які своєю бездіяльністю сприяли політичним репресіям та утискам.

(volynnews.com/news/society/ne-vpuskaty-volynskykh-posadovtsiv-u-yes-prokhaiut-v-henkonsulstva-polshchi/)

Богдан ШИБА

Коли знову відбулося загострення в Києві на Майдані, з'явилися перші загиблі — Сергій Нігоян... у нас з'явилися перші поранені, яких довелося в різні способи лікувати. Напевно, ніхто не знає про те, що в старому приміщенні духовної семінарії за Свято-Троїцьким собором залишився старий гуртожиток для монахів. У ньому ночували люди, які приїжджали із сіл і мали відправлятися до Києва. А після 19 січня туди таємно перевозили поранених хлопців із Києва. І так само потай звозили лікарів, щоб їх лікували. Зокрема, там лікувався Рустам Хамраєв, який потім пішов добровольцем на фронт, на Схід, і загинув. Це один із тих активістів, які були на передовій, на Інститутській. Він був там поранений, і його спочатку лікували в Києві, на Майдані, а потім перевезли сюди і тут таємно доліковували у семінарії. Потім уже він додому повернувся, коли перемогла революція.

Величезна робота була проведена активістами, добровольцями, волонтерами. Зовні це, може, й не було помітно, бо люди переважно бачили, що намети стоять, діти чай п'ють, у неділю відбувається віче, через день-два якісь пікетування, акції різноманітні... Але організаційна робота була величезна.

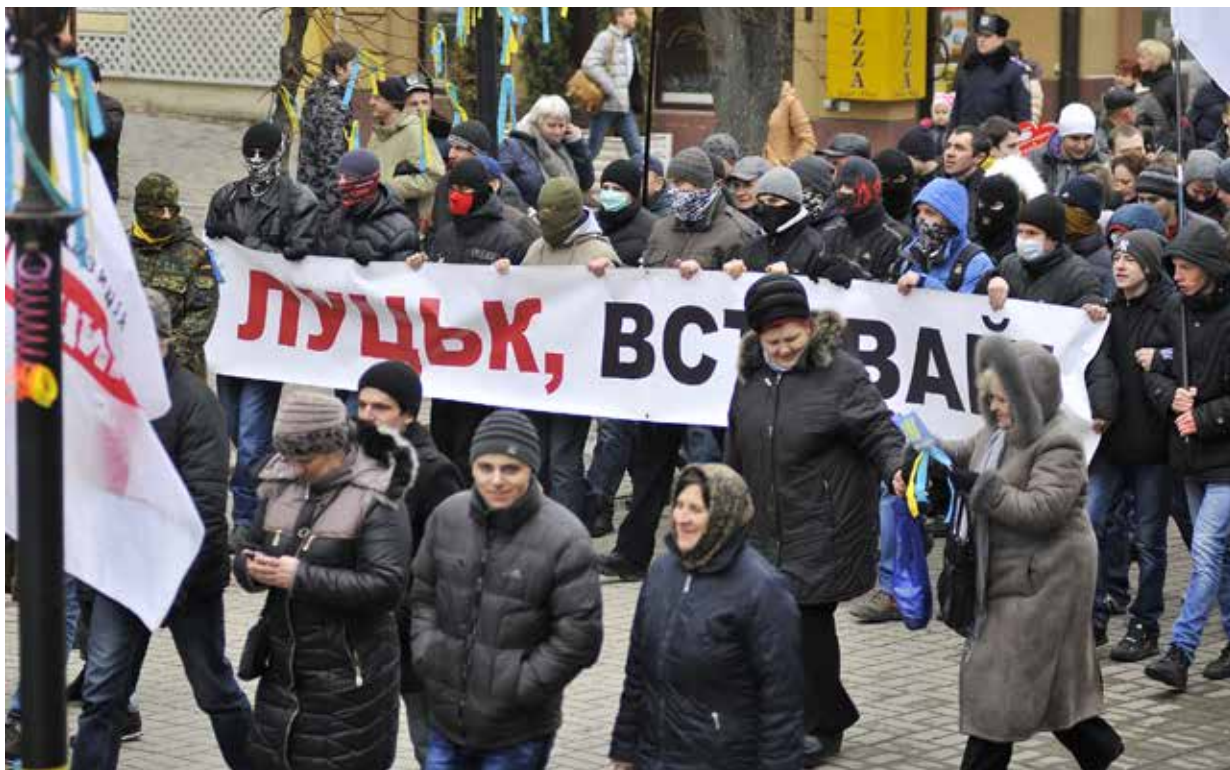
Після 19 січня луцький Майдан уже став волинським, бо багато людей організовано з районів, із сіл відправлялися з луцького Майдану до Києва. І коли вже 19–20 лютого відбувалася розв'язка в Києві, то там були представники практично всіх районів та й, напевно, всіх сіл Волині.

Ян ФЕДІРКО

Україна стала центром політичних подій у Європі. Причиною цього став європейський вибір України, її народу, найбільш активної його частини, свідомої своїх громадянських прав. Проєвропейські прагнення, що зростали упродовж років, великою мірою були пробуджені Польщею. Звідси й наша особлива відповідальність за ситуацію в Україні.

Ганебна поведінка Януковича у Вільнюсі, коли він відмовився підписати угоду про асоціацію України з ЄС, і в Москві, де демонстративно ставив свої підписи під угодами з Путіним, переповнила чашу терпіння. Це влада виявила непослух народові. Спровоковані українці вийшли на Майдан тому, що вони прагнуть нормального життя, хочуть забезпечити наступним поколінням повну участь у процесі європейської інтеграції, в усіх його аспектах.

Зважаючи на українські реалії, влада — раніше чи пізніше, так чи інакше — розправилася б із протестувальниками: їх звільнили б з роботи, нацькували б на них кримінальних тітушок для погромів та побиття чи посадили б у тюрму за сфабрикованими справами. Але те, що я побачив на Майдані у Києві та в Луцьку, переконало мене, що повстанці не відступлять. Ці прекрасні люди мають свою національну честь і власну гідність. А це дефіцитний «товар» у Європі й величезний капітал, який вони можуть до неї принести.



Віче 16 лютого 2014 р. (фото П. Березюка)

Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

Я був на репетиції в театрі. Мама дзвонить і говорить переляканим голосом: «Міліціонер прийшов, щось хоче тобі вручити, якусь повістку». «Нічого не бери», — відповідаю. Вона не взяла, але потім уже мене ці міліціонери застали-таки вдома і вручили повістку про те, що я — свідок у кримінальній справі. Це була так звана справа свідків Надії Григоли з селища Маневичі.

Була така депутатка обласної ради від Партії регіонів. Вона написала заяву, нібито її мамі погрожували активісти Майдану. Я ту Григолу ніколи не бачив! Її маму — тим паче. Тим не

менше, міліція завела справу, за якою підозрювали понад 100 активних учасників волинського Майдану. Добре, що тоді ми всі об'єдналися й організували акцію протесту. Відповідно, через ЗМІ пішов резонанс, і дали команду «відбій». Але я думаю, що вони це влаштували не просто так. Провладна система стежила, напевно, за нашою реакцією, і якби її не було, то могло б статися те, чого ми боялися.

Марія ДОМАНСЬКА

Людам тут потрібно було свої емоції вихлюпнути, адже влада у столиці вже вбивала майданівців. А місцеві регіонали і комуністи підтримували вбивць і возили тітушок до Києва. Активісти прийшли з акцією протесту до Луцького відділу міліції. Були й активісти, і політики — це вперше, напевно, на Волині вони об'єдналися, бо в інших областях активісти і політики діяли окремо. Тоді Ігор Гузь, депутат обласної ради, був єдиним політиком між молоддю-активістами. Решта всі були старші й не завжди брали участь у радикальних діях.

Микола Собуцький зібрав майданівців, він гарний лідер, і вони пішли до міськвідділу. Зачитали правоохоронцям свої вимоги, мовляв, «попустіться» трохи і подумайте, що ви робите. Але на цьому не закінчилося. Звідти всі пішли до офісу Партії регіонів, виламали браму і почали бити вікна, двері, кидати «коктейлі». Я бачила, як там коридор трохи палав і димів. Здерли банер Партії регіонів...

Хтось гукнув: «А ходімо ще й до комуністів!» І всі одразу погодилися, пішли до офісу комуністів і розгромили його. Повикидали бюсти Леніна, Сталіна, ще щось ідеологічне, трохи там «навели порядок». І після цього «Чорний блок» — така організація, яка впливла в часи Майдану (більшість цих людей потім в «Азов» пішли воювати), — вони там оселилися.

Павло ДАНИЛЬЧУК

Я не планував бути в Луцьку 19 лютого, адже у нас була вже сформована і загартована в акціях та боях на Грушевського окрема 35-та сотня Самооборони «Волинська січ». У Києві я зустрівся з Володимиром Антонюком — учасником та співзасновником 35-ї сотні, Сашком Білим та ще одним керівником УНСО, Миколою Карпюком (на сьогодні він ув'язнений на 20 років у Росії). Вони попросили розпочати більш жорстку боротьбу на Волині від імені «Правого сектора». Бо на той час наша область «відставала», адже більшість адміністрацій у західній і центральній Україні були захоплені активістами-майданівцями. Волинь же спромоглася лише на те, щоб «змінити» губернатора — замість Бориса Клімчука став іще більш одіозний регіонал Олександр Башкаленко. І я вперше тоді взимку 2014-го поїхав з Києва на Волинь. [...]

На ранок 19 лютого було оголошене чергове віче, але ми розуміли, що нам потрібно радикалізувати наші дії, бо робити іще один мітинг, який нічим не завершиться, — не вихід. Організатори, так звані керівники ГО «Майдан», сказали, що готують мирний похід до адміністрації. Але на той момент ОДА була порожня. Як на мене, це все було домовлено. Ми погодилися пройти спільною колоною, щоб у разі можливих провокацій супроводжувати людей. Проте я оголосив людям, що ми повинні сьогодні захоплювати правоохоронні структури і блокувати їх, адже невідомо, як вони діятимуть далі. Ситуація у країні та на Майдані загострилася.

Ми вирішили піти до міськвідділу МВС. Він теж був порожній, там були лише начальник та кілька людей. Ми забрали звітні спорядження. Далі попрямували до обласного управління. Нас попередили, що там зібрали всіх силовиків з Волині, спецпризначенців «Сокола». Десь на півдорозі я дізнався, що там почалися сутички.

Дмитро БЕЗВЕРБНИЙ

Люди рушили до обласного УМВС. Я прийшов уже тоді, коли світлошумові гранати з даху міліції летіли у них на повну. Метрів за десять від мене стояв хлопчина, біля якого впала граната, і його ударом збило з ніг, він упав. Я відразу підбіг, там іще стояв якийсь чоловік, ми його взяли за руки-ноги і відтягли у безпечне місце. Почався хаос: кидали гранати, а люди вже формувалися, щоб заходити до УМВС і якось тих міліціонерів звідти витіснити. Але через 10–15 хвилин підтягнувся Павло Данильчук з «Правого сектора» з людьми, які пішли на переговори до міліції.



Події 19 лютого 2014 р. біля Управління МВС у Волинській області

Павло ДАНИЛЬЧУК

Я намагався прорватися з боку між обласним управлінням і прокуратурою, бачив у вікнах працівників «Сокола» з автоматами в руках. Зрозумів, що можуть стріляти по людях. Не знаю, як мені вдалося... Я просто вибіг перед входом в управління і почав махати руками, кричати, і тоді люди зупинилися. Ми вимагали, щоб вийшов Терещук. На диво, він вийшов.

Не пам'ятаю достеменно, у яких виразах, але досить емоційно я йому пояснив, що потрібно деескалувати конфлікт. Вимога — правоохоронці мають вийти і здати зброю. Почалися суперечки про те, що робити зі зброєю. Зрештою домовилися, що зброя залишиться у зброярні і ми її будемо контролювати. Принципово було, щоб працівники, які перебували у приміщенні, вийшли через парадний вхід. Коли про все домовилися, майданівці утворили коридор.

Водночас хлопці помітили, що бійці «Сокола» з автоматами були у дворі управління. Терещук уже не контролював ситуацію. Раніше ми дізналися, що заступник з громадської безпеки Володимир Поліщук накручував спецпризначенців, говорячи, що майданівці під будинками їхніх родичів, будуть убивати, мститися і тому подібне. Хоча це була неправда. Також він дав їм усний наказ застосовувати вогнепальну зброю. Але після перемовин вони покинули територію.

Марія ДОМАНСЬКА

Я вже згодом дізналася від працівників міліції, що спецпідрозділу «Сокіл» було наказано не тільки кидати шумові гранати, а й стріляти по людях. Це був найрадикальніший час у Луцьку. Я бачила, як беркутівці наставили автомат на Павла Данильчука, що з'явився з людьми під відділком. Павло взяв ситуацію у свої руки, за що я його дуже поважаю. Бо нікого більше люди не слухалися, окрім нього. І якби він не з'явився, точно була б стрілянина. Потім ми пішли у внутрішній дворик. Це мало хто бачив, бо там були тільки журналісти і кілька активістів. «Беркутів» за наказом очільника обласної міліції Олександра Терещука змусили сісти в машини і вивезли.

Зі звернення Луцької міської ради до Верховної Ради України щодо суспільно-політичної ситуації в країні від 19 лютого 2014 р.

...У лучан Віктор Янукович більше не викликає довіри ні як Президент України, ні як людина. Кабінет Міністрів України недієздатний, міністри перебувають у статусі виконуючих обов'язків. Тому єдиним органом центральної влади, який повинен стати місцем напрацювання шляхів подолання нинішньої глибокої політичної кризи, має стати Верховна Рада. Звертаємося до Голови Верховної Ради України, лідерів усіх парламентських фракцій з вимогою негайно розпочати процес повернення до Конституції 2004 року, а також ужити всіх заходів для припинення кровопролиття на вулицях українських міст та покарання винних. [...]

Закликаємо керівників силових структур Волині — УМВС України у Волинській області, УСБУ України у Волинській області, Прокуратуру Волинської області — негайно припинити політичні репресії, силові дії проти волинян та стати на їх захист від антинародного режиму Януковича.

Луцька міська рада закликала всіх жителів міста максимально долучитися до акцій протесту в Луцьку чи в Києві — не на часі сидіти вдома в ці години, коли вирішується доля України, майбутнє наше і наших дітей. Віримо в народну перемогу над режимом Віктора Януковича і Партії регіонів, у майбутню процвітаючу незалежну європейську Україну!

Слава Україні! Героям слава!

(Офіційний сайт Луцької міської ради: lutskrada.gov.ua/prescription/pro-suspilno-politychnu-sytuaciyu-v-derzhavi)

Павло ДАНИЛЬЧУК

В одному з кабінетів управління міліції ми знайшли очільника ОДА Олександра Башкаленка разом з його заступником Олександром Курилюком. Башкаленка спустили вниз. Його переконували написати заяву і скласти повноваження, вийти до людей. Але я побачив, що він неадекватно поводить себе. Можливо, він був під впливом якихось алконаркотичних речовин. Мені здається, він не усвідомлював, що відбувалося. Не вірив, не міг сприйняти, був, так би мовити, десь «далеко». Намагався комусь зателефонувати, з кимось зв'язатися у Києві, з'ясувати ситуацію і проконсультуватися.

Потім ми його вивели до людей, сподіваючись, що він складе повноваження. Він цього не зробив. На емоціях прийняли рішення повести його на площу. Хоча зараз я розумію, що це було непотрібно, краще б ми його посадили в якомусь кабінеті, щоб він прийшов до тями, підписав заяву і поїхав собі з богом. Він нас не цікавив насправді, головне було, щоб він пішов зі своєї посади.

Майя МОСКВИЧ

Башкаленка вивели на сцену і поставили перед людьми на коліна. Потім прикували до опори сцени... Наше СБУ, звісно, каже, що це була недобра акція, бо відео того, що відбувалося, росіяни показали на Раді Безпеки ООН. А я вважаю, що нормально вчинили. Це було щиро, і так йому й треба — щоб усі губернатори знали, що так можуть закінчити, якщо підуть проти народу. Люди на нього там плювали...

Павло ДАНИЛЬЧУК

На сцені відбулося те, що відбулося. Хтось вважає, що ми занадто жорстко вчинили із Башкаленком чи з «Беркутом», коли ставили їх на коліна. Можливо. Хоча, думаю, інші на нашому місці діяли б іще жорсткіше. Адже з будинку обласного УМВС, де в той час пере-

ховувався Башкаленко, у людей летіли гранати. То ми у цій ситуації вважали за потрібне чинити саме так, як того вимагала громада.

Башкаленко далі намагався комусь подзвонити, нерозбірливо щось пояснював. Люди вимагали його покарати. Тоді мені подзвонив Василь Столяр і сказав, що він біля сцени і хоче забрати Башкаленка в адміністрацію, де зібрався ГО «Майдан». Після того, як ми передали їм Башкаленка, вся ця політична братія зробила заяву, що їм ніхто його не призовив і не передавав.

Коли я був на вході до ОДА, подзвонив Пегас і повідомив про першого загиблого з нашої 35-ї сотні — Сашка Капіноса. Він, виявляється, був поранений 18 лютого ввечері, а 19-го помер у лікарні... Мене це дуже підкосило. Я навіть не стримував сліз, просто сів на сходах в адміністрації...

Ми не знали, як планувати свої дії далі. Люди були на Майдані, їх ніхто не координував. Хлопці залишилися охороняти управління МВС. Це був кінець дня. А хтось когось повів штурмувати СБУ. Ми поїхали туди. Була різна інформація, зокрема про те, що там знаходяться бійці спецпідрозділу «Альфа». Тому була пропозиція не штурмувати приміщення СБУ в той момент. Щодо емоцій того дня... Я усвідомлював, що це було небезпечно, але ми мусили це робити. МВС, власне, була основною силою, яка діяла проти нас на Майдані.



Приміщення Волинської ОДА під контролем протестувальників. 19 лютого 2014 р.

Рішення Волинської обласної ради від 20 лютого 2014 р. про забезпечення надання медичної допомоги потерпілим у м. Києві

Відповідно до частини 2 статті 43, статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», враховуючи значну кількість потерпілих у місті Києві, зокрема мешканців Волинської області, обласна рада вирішила:

1. Доручити управлінню охорони здоров'я обласної державної адміністрації (Ващенко І. С.) забезпечити:

1.1. Виділення закладам охорони здоров'я міста Києва та доставку за місцем потреби препаратів крові для лікування поранених.

1.2. Транспортування потерпілих (поранених) волинян з м. Києва до лікувальних закладів області для подальшого надання медичної допомоги.

2. Звернутися через засоби масової інформації області до волинян з проханням здавати кров у відділеннях трансфізіології лікувальних закладів та станціях переливання крові.

3. Відповідальність за виконання цього рішення покласти на управління охорони здоров'я обласної державної адміністрації.

(Офіційний сайт Волинської обласної ради: volynrada.gov.ua/session/23/10-0)

Володимир ПАЩЕНКО

Клімчук був першим губернатором, який зрікся посади. Це було вкрай важливо для Майдану загалом. І це теж заслуга луцьких активістів. Те, що сталося з його наступником, керівником волинської Партії регіонів Олександром Башкаленком, не було спрямовано проти Башкаленка особисто. Люди бачили в ньому Януковича, Захарченка — всіх тих, хто був винен у крові майданівців.

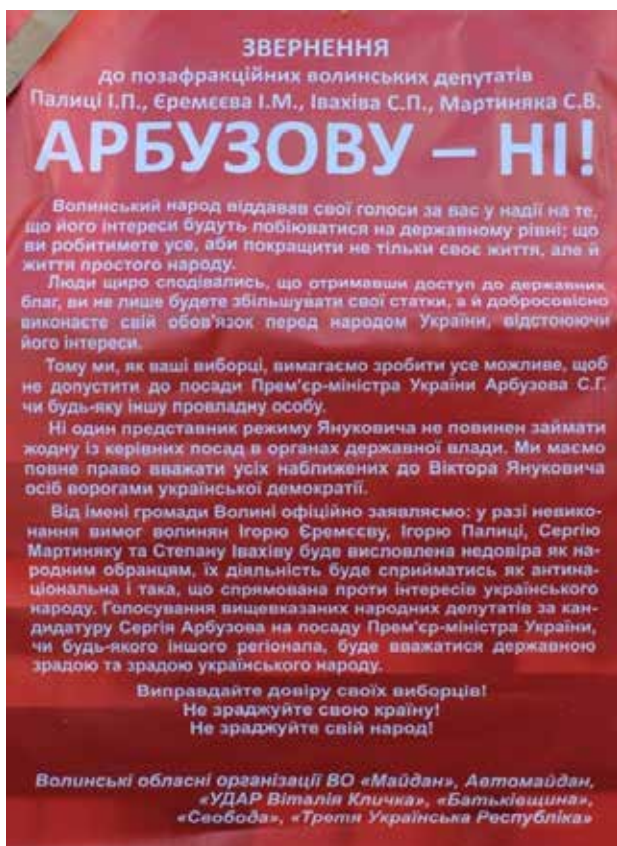
Марія ДОМАНСЬКА

Башкаленко потрапив під гарячу руку, бо переховувався у кабінеті начальника міліції Олександра Терещука. Він міг виїхати ку-

дись, але настільки злякався людей!.. Башкаленко був нетверезий — я стояла близько, коли його вивели, і відчула запах... Луцьк показав, що тут є люди, які, коли треба, покажуть і свій характер, і те, «хто в домі хазяїн». Це надзвичайно важливо було. І Луцьку дуже важко вибухнути так. Я рада, що так сталося.

Володимир ПАЩЕНКО

У Луцьку майданівці захопили приміщення ОДА, мало не спалили офіс регіоналів, розтрощили офіс комуністів, штурмували міліцію. Після цього 10-тисячна юрба розпашілих людей повернулася до ОДА. В Києві стріляли, люди були злі й оскаженілі, вони готові були йти далі — палити, трощити... Тоді я сказав, що, мовляв, маю інформацію: влада готує реванш, силовики можуть штурмувати приміщення ОДА. Треба укріплюватися. Я замовив чотири машини з піском у мішках, і ми почали робити укріплення. А коли починаєш фізично працювати, пара виходить. І найбільш гарячі голови охололи...



Богдан КЛИМЧУК

21 лютого я повернувся із Києва до Луцька і пішов шукати своїх в ОДА. Дивлюся: на дверях губернатора висить наклейка «Штаб Самооборони». Знайшов їх у приймальні, вони дружно обговорювали подальші дії.

Основною проблемою в області було тоді забезпечення громадського порядку, оскільки міліції на той час не було, точніше, вона не діяла. Тому ми організували 24-годинну гарячу лінію та цілодобове чергування, піші-, вело- й автопатрулі по місту — в координації з Автомайданом, «Правим сектором» та іншими громадськими формуваннями.

У ті дні 60 % патрулювання покривала Самооборона. До нас масово ринулися записуватися люди, частина яких хотіли допомагати забезпечувати порядок, частина — люструвати, а інші несли різні заяви про свавілля чиновників, як до «нової влади». Приходили прості волонтери, які підтримували Майдан та поранених, а були й такі, що хотіли стати новою владою, хоча нічим від попередників не відрізнялися.

У перший день у мене виникла ідея — демонтувати останній на Волині пам'ятник Леніну в Маневичах. Ми вже домовилися про кран і все необхідне, коли пролунав дзвінок із «Правого сектора». Вони повідомили, що ввечері уже збираються колоною автомашин на виїзд у Маневичі. Вийшло, що паралельно з нами все було підготовлено, і ми радо доєдналися до цієї акції. Тоді на демонтаж «вождя» виїхали десятки автомобілів. Так остаточно було поставлено крапку в комуністичній ері на Волині.

Марія ДОМАНСЬКА

На Майдані я дивувалася сама із себе: де беруться сили? Не висипалася, не пам'ятаю, що я там їла, просто — встала, одягнулася і пішла... Як робот, розумієте. Вихідні, будні — не має значення: встав і йдеш, щось там робиш, маєш там, на Майдані, бути. Я була радіоведучою, новини зачитувала, Інтернет проводила, Wi-Fi робила, діджеєм була, якісь концерти організувала, прес-конференції для журналістів... Відтоді для мене кожен день став, як боротьба.

Приємно було, коли нашу боротьбу підтримали Сергій Рижков, Саша Ніколайчук, Сергій Чуриков, Богдан Климчук, Андрій Хведчак, Павло Савчук, Таня Токлаченко, Олександр «Кутуз» Дмитрієв, Яна Ковальчук, Оксана Демчинська, Дмитро «Йож» Сандалов, Іван Мирка, Володимир «Злий» Жуков. Вони стали самооборонівцями, я познайомилася з ними вже в облраді, коли штурмом приміщення взяли. Вони оселилися у кабінеті голови облдержадміністрації.

Богдан КЛИМЧУК

Перебуваючи в ОДА, ми не мали ключів від приміщень. Зрештою, і не прагнули їх мати, хоча й «окупували» 2-й поверх. Одного дня прийшов екс-заступник Бориса Клімчука Едуард Стоєв. Попросив, щоб ми відкрили кабінет, бо (цитую) «потрібно забрати іконку й особисті речі». Оскільки кабінет був поруч зі штабом, ми сказали, що нічого проти не маємо, хай забирає. Стоєв зайшов до кабінету, взяв іконку і почав перебирати якісь документи. Це побачив наш самооборонівець і, підійшовши, спробував подивитися, що той робить. Стоєв раптом почав рвати і знищувати папери. Як потім з'ясувалося, це були документи його колеги, регіонала Григорія Смітюха по підприємству «Форель». Після цього інциденту ми опечатали інші кабінети заступників ОДА.

Стосовно ставлення до нас чиновників... Спочатку вони не розуміли, що відбувається, і намагалися нас усіляко уникати. Сиділи тихенько по кабінетах, так, що й чути їх не було. Але найбільше мене вразили часті п'янки в ОДА. Був прикро здивований, бо якимось завжди вважав, що адміністративне приміщення — не місце для розпиття алкоголю.

Анна МОВЯК

Я людина, яка дуже рідко плаче. Але днів два плакала, коли почалися розстріли в Києві. Ми не могли нікому допомогти, не знали, що там робиться. Зв'язку зі столицею практично не було. Так у нас утворилася жіноча група в Автомайдані Волині: ми і плакали, і їздили збирали гроші на бронжилети (потім їх передали нашим хлопцям-добровольцям, які поїхали на Донеччину). А в той час ми розуміли, що їхати в Київ не можемо, бо у всіх діти. У мене тоді було троє, четверта дитинка народилася вже після революції. Але якусь свою часточку на підтримку майданівців у Києві ми давали.

Марія ДОМАНСЬКА

Особисто для мене Майдан був моєю персональною війною за кращу мене у цій країні. Для моїх побратимів і посестер це був крик нашої гідності та людськості. Ми з різних поколінь, сімей, маємо різні соціальні статуси, але нас об'єднало почуття гідності — що ми є люди, ми українці, і хочемо, щоб із нами рахувалися, хочемо не почуватися приниженими. Нас поєднало спільне бажання добитися на Майдані адекватного, чесного і справедливого життя.



Поховання Героя Небесної Сотні Василя Мойсея 23 лютого 2014 р. (фото ar.volyn.ua)

Павло ДАНИЛЬЧУК

Важко до кінця осмислити те, що відбулося. З нашої сотні полягло шестеро людей, десятеро були тяжко поранені, лікувалися у Польщі, Німеччині, в міській та обласній лікарнях. У різний час, залежно від ротаций, у Волинській сотні перебувало від 20 до 70 осіб. У день боїв на Інститутській було десь 30. П'ятеро з них не повернулися... Ми хочемо знати, хто в них стріляв, хто віддавав накази. Найбільше боюся, що ці справи стануть «вічними», як із Гонгадзе, коли винних, по суті, не знайшлося...

Для хлопців, які лікувалися, зібрано багато грошей. Допомогли бізнесмени. Ми зверталися і до тих, які працювали зі злочинною владою, — хай допомагають, бо на них — величезна відповідальність за те, що сталося. Зі скриньки пожертв «Правого сектора» частина грошей також пішла на рахунки поранених та родичів загиблих.

Ми ще не оговталися від втрат. Повалення Януковича було лише першою сходинкою на шляху до перемоги. Тиран утік, не сидить за ґратами, не покараний за злочини. Мають бути притягнуті до відповідальності всі, хто виконував його накази на місцевому рівні, керівники Партії регіонів. Як і Комуністична партія, яка завжди була тут «п'ятою колоною».

Майдан не завершився. Він переріс в іншу фазу — боротьби й переосмислення. Зараз головне — подолати російського агресора, який окупував наші землі на Сході й Півдні України. На це спрямовані всі наші дії.

Микола СОБУЦЬКИЙ

Для нас було важливо повернути собі гідність, бути людьми, права яких поважають. Щоб нас не розганяли, як собак, вибачте на слові, як бидло, щоб ми мали своє слово, і щоб нас чули. Наша Революція Гідності — це жити і не боятися дивитися у завтрашній день. Це була боротьба за нас, за наших майбутніх дітей, це була віра у краще життя. Ми розуміли, що нам потрібен вектор, який асоціюється з Європою, а не з Росією.

Мирослав БАТАЩУК

На Майдані й після нього сформувалася велика маса людей, які прагнули змін і готові були серйозно їх відстоювати. Завдяки Майдану виник неймовірний, грандіозний рух українських волонтерів. Дух взаємодопомоги пов'язав нас у єдине ціле. Коли почалася війна на Сході України, волонтери спрямували свої зусилля туди. А до того їх загартував Майдан.

Юлія ГРИЩУК

Майдан — це свідомі активні українці, які готові боротися за те, щоб у нашій державі жити стало краще. Ми скинули злочинний режим Януковича, але щоб очолити країну, не вистачило, мабуть, професіоналів. Майдан досі триває. Він починається з кожного з нас, на місцях. Тепер усе залежить від нас — маємо бути чесними, не брати хабарів, розвиватися і ставати професіоналами кожен у своїй справі.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ





Анжеліка ВЕРХОГЛЯД

1964 року народження,
голова житлово-будівельного
кооперативів



Тетяна ВІЗНИЦЯ

1966 року народження,
економіст



Отець Юрій ІЛЬКІВ

1964 року народження,
настоятель храму
Святого Духа Української
православної церкви
Київського патріархату у селі
Новожитомир Криворізького
району



Зоя КРАСОВСЬКА

1989 року народження,
журналістка, аналітикиня
медіа



Йосип КРЕМІНЬ

1932 року народження,
колишній дисидент, член
Народного Руху України



Іван МАРКЕВИЧ

1981 року народження,
доцент Національної
металургійної академії
України, співкоординатор
дніпропетровського
Євромайдану



Владислав МЕЛЬНИЧУК

1996 року народження,
студент Дніпропетровського
національного університету
імені Олеся Гончара



Вікторія НАРІЖНА

1983 року народження,
філолог, перекладачка



Віктор РОМАНЕНКО

1965 року народження,
голова правління громадської
організації «Майдан Січеслав-
Дніпро», співкоординатор
дніпропетровського
Євромайдану



Володимир СТЕЦЬОК

1957 року народження,
журналіст



Василь СУХОВ

1954 року народження,
голова Дніпропетровської
правозахисної групи,
співкоординатор
дніпропетровського
Євромайдану



Тимофій ТАНЦУРА

1995 року народження,
студент Дніпродзержинського
державного технічного
університету, громадський
активіст

2013

21.11

спонтанні акції протесту в Дніпропетровську та інших містах області з вимогою підписання угоди про євроасоціацію України.

22.11

протестна хода у Дніпропетровську від Європейської площі до будівлі ОДА проти припинення урядом євроінтеграційного курсу України.

23.11

акції з ушанування пам'яті жертв Голодомору;
початок збирання коштів та речей для передачі на київський Майдан.

24.11

масові мітинги у Дніпропетровську та інших містах області на знак солідарності з київським Майданом; початок вечірнього кіномарафону на зібранні майданівців в обласному центрі.

25.11

акція студентів дніпропетровських вишів на підтримку євроінтеграції;
зібрання дніпропетровського Євромайдану оголошено безстроковим; розпочато збирання підписів під зверненням до українців із закликом підніматися на протест; акція зі збирання і передачі Президенту В. Януковичу кулькових ручок для підписання угоди про асоціацію України з ЄС на Вільнюському саміті;
оголошення виконавчою службою на дніпропетровському Євромайдані рішення суду про заборону масових заходів на центральних площах міста;
напад тітушок на протестувальників та намети дніпропетровського Євромайдану.

27.11

резолуція протестувальників з вимогою до мера міста подати у відставку у зв'язку з нападом на дніпропетровський Євромайдан 25 листопада та закликом до містян долучитися до протесту;
звернення Дніпропетровської міської ради до уряду та Верховної Ради України, в якому говорилося про підтримку дій, спрямованих на припинення підготовки до асоціації з Євросоюзом.

28.11

облаштування міською владою Дніпропетровська на Європейській площі — місці проведення Євромайдану — ярмарку; відновлення зібрання протестувальників на Європейській площі та інших локаціях міста.

29.11

студентська маніфестація у Кривому Розі за зближення з Європою, із закликами до молоді приєднуватися до акцій протесту.

30.11

флешмоб дніпропетровських активістів з метою повідомлення правоохоронцям та мешканцям міста про розгін протестувальників на київському Майдані.

01.12

масові протестні зібрання у Дніпропетровську та інших містах області проти побиття мітингувальників у Києві; акція учасників дніпропетровського Майдану «Траурна ялинка» — з пов'язуванням чорних стрічок та фото постраждалих від розгону в Києві.

02.12

напад на дніпропетровському автовокзалі на людей, що прямували на київський Майдан;

звернення Дніпропетровської обласної ради до Президента, Кабінету Міністрів та Верховної Ради про підтримку їхньої політики, необхідність забезпечення соціальних стандартів та стабілізації ситуації в Україні.

06.12

у Дніпропетровську розпочато збирання коштів для допомоги співзасновнику місцевої газети «Лица» Валерію Гарагуцу, якого було затримано в Києві за підозрою в побитті міліціонерів на вулиці Банковій 1 грудня.

07.12

пікетування будівлі обласної державної телерадіокомпанії з вимогами дотримуватися принципів об'єктивності та незаангажованості, надання рівного представництва в ефірі всім політичним силам.

10.12

пікетування обласного управління МВС з вимогою належного розслідування справ, порушених через інциденти, в яких постраждали громадські активісти.

12.12

заява дніпропетровського Майдану про перехід до систематичного пікетування органів влади; звернення до влади позафракційних депутатів місцевих рад криворізького регіону усіх рівнів із закликом виконати вимоги протестувальників та відновити переговори щодо підписання угоди про асоціацію між Україною і ЄС; активізація влади з організації поїздок жителів області на Антимайдан у Київ.

14-15.12

автопробіг містами області на підтримку Майдану в Києві з роз'ясненням відмінності між участю у провладних і протестних акціях.

17.12

масовий мітинг у Дніпропетровську на підтримку політики Президента В. Януковича.

19.12

започаткування молодими активістами онлайн-відеотрансляції подій дніпропетровського Євромайдану; рішення Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду за скаргою В. Сухова, В. Романенка, С. Довгала та інших активістів про скасування судової заборони на проведення масових зібрань.

21.12

флешмоб у Дніпропетровську з прикрашання «йолки» прізвищами чиновників, які користувалися найбільшою «популярністю» у мешканців міста.

22.12

започаткування на дніпропетровському Євромайдані Відкритого університету; вихід першого випуску газети-листівки «Голос Майдану».

23.12

після повідомлення ЗМІ про обдурених учасників Антимайдану, яким не забезпечили повернення додому, на дніпропетровському Майдані оголосили акцію зі збирання коштів для допомоги обдуреним. Гроші планувалося віддати голові обласної організації Партії регіонів О. Вілкулу.

24.12

додержання Дніпропетровська та інших міст області до створення ВО «Майдан».

26-27.12

пікетування будівель ГУ МВС у Дніпропетровській області та прокуратури; журналістська акція солідарності з побитою Тетяною Чорноволом;
створення координаційної ради дніпропетровського Євромайдану, до якої увійшли І. Маркевич, О. Ольховик, В. Романов, В. Романенко, А. Сокоринський, В. Сухов та інші.

29.12

віче на дніпропетровському Майдані під гаслом «Солідарність проти терору».

2014

09.01

створення ради криворізького Євромайдану як єдиного центру координації дій опозиційних сил міста.

12.01

пікетування у Дніпропетровську офісу Партії регіонів та об'єктів, що належали регіоналам.

22.01

відзначення Дня Соборності України утворенням «живого ланцюга» на мосту через Дніпро; жалобна хода і панахида за загиблими на Майдані у Києві; акція «Кривбас, вставай! Україно, ми з тобою».

23.01

зрив противниками Майдану акції протесту проти підтримання депутатами Дніпропетровської обласної ради введення в Україні надзвичайного стану.

26.01

поховання Сергія Нігояна у селі Березнуватівка Дніпропетровської області;
спроба радикально налаштованих протестувальників штурмувати Дніпропетровську ОДА; протистояння учасників Майдану, міліції й тітушок біля стін ОДА, під час якого міліцією було застосовано травматичну зброю і відбулося побиття протестувальників тітушками; перші арешти майданівців;
акція протесту біля Криворізького міськвиконкому; спроба тітушок спровокувати сутички з мітингувальниками.

27.01

початок масового переслідування учасників Майдану в Дніпропетровську із затриманням та заведенням кримінальних справ; організація дніпропетровським Майданом юридичної допомоги переслідуваним;
спроба самоспалення учасника Майдану Сергія Іванченка біля Криворізького міськвиконкому та його затримання;
оголошення Партією регіонів безстрокового мітингу «Збережемо Україну».

кінець січня

формування на дніпропетровському Майдані Сестринської сотні.

02.02

флешмоб на дніпропетровському Майдані «Я — крапля в океані»;
звернення учасників провладного мітингу до політичних сил та громадськості з закликом не допустити подальшої ескалації конфлікту та вжити усіх можливих заходів задля його врегулювання.

08.02

перша акція Сестринської сотні, проведена біля Дніпропетровської ОДА, з використанням кухонного начиння та барабанів, за допомогою яких було створено сильні звукові ефекти. Учасниці акції висунули до керівництва області вимогу засудити насильство та провести розслідування подій 26 січня у Дніпропетровську.

10.02

оприлюднення батьками студентів Криворізького державного педагогічного університету листа про тиск на їхніх дітей за участь у Євромайдані.

13.02

пікетування СІЗО в Дніпропетровську з вимогою звільнити активістів, заарештованих у зв'язку з подіям 26 січня біля ОДА.

15.02

пікетування Сестринською сотнею «34 каналу» на знак солідарності з постраждалим журналістом та з вимогою подавати об'єктивні новини.

16.02

долучення Дніпропетровська до загальноукраїнської акції «Піаніно по всій країні».

17.02

пікетування учасниками криворізького Євромайдану ТРК «Рудана» з вимогою об'єктивно висвітлювати події.

19.02

заякування тітушками, озброєними битами, учасників майданівської акції у Кривому Розі. Свої дії тітушки пояснили прагненням захистити міськраду. Керував ними депутат Дніпропетровської обласної ради С. Поліщук.

20.02

жалобні заходи у Дніпропетровську та інших містах області, присвячені пам'яті загиблих на Майдані в Києві; акція Сестринської сотні біля ОДА «Траурний набат»; блокування учасниками Майдану військової частини 25-ї окремої Дніпропетровської повітрянодесантної бригади задля перешкоджання виїзду її особового складу до Києва.

21.02

повалення пам'ятника Леніну в Дніпропетровську.

22.02

рішення Дніпропетровської міської ради про перейменування площі В. І. Леніна на площу Героїв Майдану;

повалення пам'ятника Леніну в Дніпродзержинську.

23.02

віче в Дніпропетровську, під час якого були спалені опудала Януковича та розтопано його портрет; з будівлі ОДА знято пам'ятну дошку Ф. Дзержинському.

27.02

мітинг у Кривому Розі під гаслом «Захистимо місто від погромів і свавілля!».

01.03

проукраїнські та проросійські мітинги в Дніпропетровську та інших містах області; над будівлею Дніпропетровської ОДА вивішено прапори Російської Федерації та УРСР.

02.03

призначення головою Дніпропетровської ОДА І. Коломойського та підтримання цього призначення на вічі; створення Штабу національного захисту Дніпропетровської області; розгортання у Дніпропетровську та інших містах області акцій «За єдину Україну!».

Тетяна ВІЗНИЦЯ

У 2004 році я брала активну участь у Майдані, і мені здавалося, що він внесе зміни в наше життя — я зможу втілити свою мрію, бути корисною не тільки собі, а й людям. Але коли я побачила, що деякі керівники криворізького Майдану опинилися в Партії регіонів і стали депутатами міської та районних рад від цієї партії, у мене, звісно, був певний надлом.

Ясна річ, я не змінилася за своєю натурою, але якийсь час взагалі не звертала уваги на політику. Тобто я вирішила просто чесно робити свою роботу, щоб мені ніколи не було соромно ні перед батьками, ні перед своїми дітьми.

Але коли настали події у Врадіївці, у мені знову ніби прокинулося це почуття справедливості. І я зрозуміла, що воно спало не тільки в мені, і що люди теж дозріли до того, щоб по-статися проти всієї цієї системи.

Василь СУХОВ

У 2013-му, в квітні, ми організували громадсько-політичний рух «Слава Україні». Ми почали робити спільні справи, щоб чинити якийсь опір режиму. Нагадаю, якщо забули: у червні того року відбулася подія у Врадіївці — міліціонери згвалтували і вбили дівчину в дуже жорсткий спосіб. Міліціонерів виправдали, і врадіївці пішки пішли до Києва.

Трохи раніше на Кіровоградщині «феодал» Лозінський, народний депутат, убив селянина. Події навколо цього були дуже бурхливі. І все це накладалося, накладалося, градус кипіння у суспільстві підвищувався і підвищувався...

Перша репетиція розгону Майдану відбулася 8 травня в Дніпропетровську. Тоді наше громадсько-політичне об'єднання вирішило провести поминальну ходу за загиблими у Другій світовій війні. Ми збиралися йти від Європейської площі до парку Калініна, де стоїть меморіал жертвам Другої світової. І нас відразу біля торгового центру, що на Європейській площі, зустріли тітушки. Почали рвати державні прапори, плакати... І міліція не дуже квапилася втручатися.

Наступного дня, 9 травня, за традицією люди йшли відзначати цей день до пам'ятника Слави. Тоді відбувся подібний напад тітушок, але в меншому масштабі. У цьому проявився конфлікт між прихильниками радянщини і тими, хто хотів жити по-новому.

Іван МАРКЕВИЧ

Східна цивілізація пропонує «скрепи», які незрозуміло на чому ґрунтуються. Ця цивілізація на сьогодні крім агресії взагалі нічого не дала світові. Натомість західна цивілізація пропонує модель розвитку — що для мене важливо як для людини, яка займається наукою. Ця цивілізація розробила певне бачення, певну модель розвитку.

Якщо ми подивимося на Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, то там 70 % населення складає середній клас — верства людей, які самостверди-



Під час протестної ходи проти рішення уряду про призупинення євроінтеграції України. 22 листопада 2013 р. (фото 056.ua)

лися, яким гарантовано збереження приватної власності, які впевнені в завтрашньому дні, живуть спокійно.

Там відбувається змагання програм. Звісно, є маніпуляції, але не в такій жахливій мутованій формі, як у нас. «Велосипед» уже винайдено, його просто необхідно грамотно адаптувати до наших умов і реалізувати. У мене було відчуття, що країна зайшла у глухий кут, питання про її подальший розвиток залишалися без відповіді. Тому я й вийшов на Майдан.

Спершу нас було мало. Це було, якщо я не помиляюся, у той день, коли почав збиратися і київський Майдан. Ми стояли не там, де згодом традиційно збирався дніпропетровський Майдан, а трохи далі — ближче до ЦУМу. Тоді підійшли до мене журналісти, і я їм відповів, що в Дніпропетровську Майдан однозначно буде.

Тимофій ТАНЦУРА

Коли Кабінет Міністрів вирішив відмовитися від курсу на євроінтеграцію, то ми чисто рандомно вирішили вийти на протест до площі Дзержинського. Було нас осіб із двадцять, ми винесли великий прапор України, шість на чотири метри, скандували українські гасла...

Цей захід був дуже-дуже швидкий, дуже несподіваний для людей. Як і для влади, бо ми не приносили жодних повідомлень до міської ради Дніпродзержинська. Захід виявився досить цікавий, і люди непогано відреагували, порівняно з тим, як ми очікували.

Тоді на місце події приїхала міліція. А ми всі, згідно з 63-ю статтею Конституції, відмовилися дати показання, бо з нашого боку не було жодних порушень закону. Приїхав начальник відділу внутрішньої політики міськради, почав якусь ахінею нести, мовляв, чого ви тут фігнею займаєтеся. Але ми, незважаючи на це, не боячись, вийшли тоді. Це був наш перший місцевий Майдан 21 листопада.

Василь СУХОВ

Наші гасла на той час — вимога підписати угоду про асоціацію з Євросоюзом. І десь із тиждень здавалося, що це ще можливо.

Ми не дуже довго думали, де розташувати наш дніпропетровський Майдан: якщо ми хочемо до Європи, то Майдан має бути на Європейській площі. Так і зробили.

Спочатку нас було не дуже багато — весь актив нашого громадсько-політичного об'єднання. Я приніс із дому мегафон, хтось іще щось. І так почався наш протест.

Зоя КРАСОВСЬКА

Я була у складі такого собі організаційного комітету, який планував першу акцію на Європейській площі. Знаючи, що зазвичай у Дніпропетровську на акції приходять одні й ті самі люди, я чогось подібного й очікувала. Але для мене було великим сюрпризом і приємністю те, що на недільній акції 24 листопада серед учасників я майже не бачила знайомих. Ну, звісно, знайомих я бачила, але вони якось розчинялися в натовпі людей, які, на мою думку, взагалі вперше вийшли на протест.

Це були, мені здається, більше представники творчих професій, можливо, студенти, переважно молоді люди, які розуміли, що зараз вони можуть щось змінити у своїй країні, якось

заявити про свою позицію. Можливо, вони ніколи не брали участі у подібних заходах — вони якось не відчували, що треба робити в такій ситуації. Але площа була заповнена, прийшло десь понад 500 осіб.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

Насправді на той час для Дніпропетровська якісь акції були доволі рідкісним явищем: збиралися вшанувати пам'ять жертв Голодомору, проходив марш вишиванок, акції протесту проти мовних маніпуляцій... За це бралися патріотично налаштовані люди, які завжди брали участь у таких заходах. Часто бувало, що націоналісти висловлювали свою позицію та підключалися до цих всіх акцій.

І зазвичай це відбувалося під партійними прапорами. А 24 листопада зібралася купа народу — для Дніпропетровська це справді... Я тоді був шокований. Я з 2012 року беру участь у подібних акціях, знаю, як це все відбувається — завжди небагато людей, всі один з одним знайомі. А тут стільки вийшло, і... Я просто зрозумів, що це справді щось потужне, це щось буде...



Перше масове зібрання дніпропетровського Євромайдану 24 листопада 2013 р. (фото О. Рязанцева)

Віктор РОМАНЕНКО

Я був головою громадської організації. Вирішив спитати людей: якщо знайду з їхнього боку підтримку (а я був упевнений, що її знайду), то ми вийдемо на Майдан. Ситуація тоді була неспокійна, розподіл сил не на нашу користь. Але я вже пройшов ті часи, коли і погрожували, і биті ми були... І я знав, що коли я зараз цього не зроблю, то потім не буду в мирі із самим собою.

Тому я зі своїми однодумцями пішов на Європейську площу. Ми вирішили, що будемо саме на Європейській, оскільки на площі Леніна тоді ще стояв пам'ятник фактично кату.

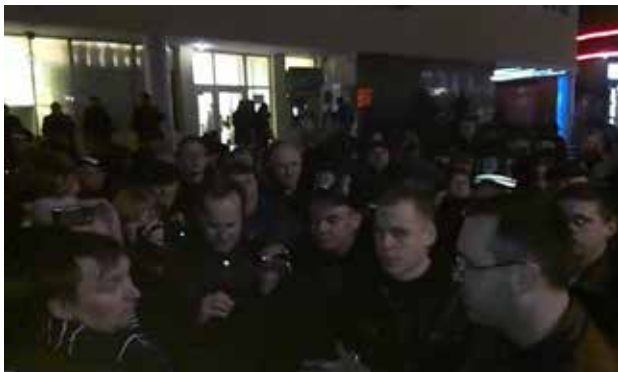
Отже, ми, 12 чи 13 осіб, вийшли на Європейську площу, заночували там. Наступного дня поставили намети. А ще через день на нас уже була реакція з боку «невідомих» осіб — хлопців спортивної статури. Вони ніби катком пройшлися по наших наметах. Перепало всім — і жінкам, і літнім людям... Було багато травмованих, люди непритомніли... Все було зруйноване. Їх було набагато більше, ніж нас, близько 50 осіб.

Василь СУХОВ

25-го числа ми оголосили, що Майдан буде безстроковим. Розмістили оголошення в газетах, поширили по соціальних мережах в Інтернеті, і до нас стали приєднуватися люди.

Тоді ми пройшли перше випробування. Я в той час працював у нічну зміну, і лише вранці дізнався, що в цей день, 25 листопада, на Майдан набігли тітушки і вцент розгромили один наш намет.

Ну, чого вони досягли? Тільки одного: ми стали більш рішучими, це додало нам завзяття! То ви так із нами?! Ми ж розуміли, що це та сторона, яка сповідує принципи донецької банди, яка не хоче Євросоюзу. Тітушки були тільки знаряддям, а були й ті, хто їх прислав. І з того часу кількість людей, які приходили на Майдан, почала збільшуватися.



Судовий виконавець повідомляє учасникам Майдану про заборону проведення масових акцій. 25 листопада 2013 р. (фото З. Красовської)

А 25 листопада, перед тим, як розігнати Майдан, прийшов судовий виконавець і зачитав рішення про те, що заборонено проводити будь-які заходи на площі. Не встиг він дочитати рішення суду, як набігли тітушки і зробили те, що зробили.

Наступного дня ми отримали постанову про відкриття кримінального провадження, де було сказано, що Дніпровський адміністративний суд обмежив громадським організаціям, політичним партіям та фізичним особам право на проведення в місті Дніпропетровську будь-яких заходів з 25 листопада до 31 грудня 2013 року, із заборною встановлення наметів, малих архітектурних форм та інших елементів і споруд.

Із резолюції щодо подій 25 листопада 2013 р. на дніпропетровському Євромайдані

25 листопада 2013 року близько 22.00 години група молодиків спортивної зовнішності у присутності співробітників управління внутрішньої політики міської ради варварським чином розгромила намети та здійснила побиття учасників Євромайдану. Також незадовго до цього «діяства» був присутній секретар міської ради Романенко М. Працівники міліції дивним чином зникли перед нападом, тим самим грубо нехтуючи виконанням своїх службових обов'язків. [...]

1. Закликаємо мера м. Дніпропетровська Куліченка І. І. подати у відставку або звільнити відповідних працівників міської ради.
2. Посадових осіб міськвідділу МВС, які допустили чергове свавілля тітушок, притягнути до дисциплінарної відповідальності.
3. Ми здійснюємо мирний протест, тому будь-які заклики до озброєного протистояння від учасників протесту є провокацією, за яку повинні нести особисту відповідальність особи, які здійснюють подібні заклики.
4. Закликаємо всіх небайдужих дніпропетровців прийти і підтримати Євромайдан та європейські прагнення України.
([facebook.com/groups/153063678150603/220580318065605/](https://www.facebook.com/groups/153063678150603/220580318065605/))

Звернення депутатів Дніпропетровської міської ради до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України від 27 листопада 2013 р.

Депутатська фракція Партії регіонів у Дніпропетровській міській раді заявляє про підтримку політики Кабінету Міністрів України.

Дії уряду ми вважаємо обґрунтованими та зваженими, спрямованими на збереження політичної та економічної стабільності в державі.

Звертаємось до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України з проханням під час прийняття своїх рішень керуватися виключно національними інтересами. Враховувати питання збереження робочих місць та економічної стійкості держави.

Ми також звертаємось до всіх політичних партій, громадських організацій, трудових колективів із закликом докласти всіх можливих зусиль для збереження стабільності у державі.

Тільки такий шлях забезпечить можливість економічного розвитку країни та поліпшення соціальних стандартів для громадян.
(Офіційний сайт Дніпровської міської ради: dniprorada.gov.ua)

Василь СУХОВ

Ми звернулися до міського голови з листом, де поставили питання: на якій підставі на площі розташувався ярмарок? І що таке трапилось, що ярмарок проводять у листопаді? Ми зрозуміли б, якби це був новорічний ярмарок або приурочений до якогось свята, а то зненацька, в листопаді, з'являється — швидко, хутко.

Нам уже потім розповіли, що туди залучали підприємців, пропонуючи: «Вези все, що хочеш, плати ніхто з тебе не братиме — тільки торгуй!» Дехто з підприємців принципово відмовився брати участь у цьому спектаклі, але дехто почав торгувати.

Наші майданівці з ними сперечалися. Але ми своїх активістів налаштовували так: ми мирні протестувальники, і ті люди, які зараз торгують, заробляють собі гроші — вони, можливо, в скрутному становищі, їм треба годувати свої сім'ї. І нарешті, якщо вони будуть добре заробляти, то будуть сплачувати податки, а ці податки будуть іти народу. Тобто ми намагалися уникнути конфліктів, нам це було не потрібно.

З міської ради на нашого листа прислали звичайну відписку. Але ми попрацювали з підприємцями, пояснили їм ситуацію, тому торгівля не набула дуже великого розмаху. Вони не змогли розгорнутися, хоча влада дуже хотіла, щоб ярмарок був потужним.

Тимофій ТАНЦУРА

29 листопада я був на київському Євромайдані. Мені було цікаво спілкуватися з людьми, дізнаватися їхню точку зору, їхні настрої. Я ходив по Майдану, розмовляв із молоддю, з такими самими студентами, як і я.

Зустрічав студентів із Західної України. Мені було дуже цікаво, як вони мислять. Бо я зі Східної України і постійно живу в протитечії, адже у нас, скажімо так, людей з проросійськими поглядами на порядок більше, ніж із проукраїнськими. А я проукраїнські погляди завжди відстоював, завжди був у протитечії, і мені просто було цікаво спілкуватися з людьми, які жили в проукраїнському середовищі, власне, у Західній Україні.

Я ходив, спілкувався і був вражений тим, що люди до мене ставляться більш-менш нормально. На жаль, тоді, 29-го числа, дуже сильно спадав оцей протестний настрій. Люди були вже налаштовані розходитись, і така думка витала, що досягненням є уже те, що ми зібралися на цей протест, що через певний час, можливо, відбудеться наступний Майдан.

Але в той же час, попри такі досить пацифістські погляди учасників зібрання, поширювалися чутки, що серед нас ходить багато тітушок, це провокатори, і вони дуже небезпечні. Так, принаймні, говорили зі сцени. Я, чесно кажучи, ніколи їх не бачив, але...

Власне, цей день був реально досить напружений, і очікували, що будуть якісь провокації, можливо, розгін. Але такої жорстокості, відверто кажучи, ніхто не очікував.



Студентська маніфестація 29 листопада 2013 р. у Кривому Розі (фото із Фейсбука)

Іван МАРКЕВИЧ

Коли у ніч на 30 листопада побили студентів, я вивіз родину, сказав, що влада переступила межі здорового глузду, будь-які межі, й уже ця влада, Янукович, піде. Після того, що вони вчинили, я був упевнений на 100 %, що її не буде — це було просто питання часу, питання людських зусиль.

1 грудня до Києва ми приїхали своїми ресурсами: нас було кілька осіб на автомобілях, скинулися на паливо й приїхали. Коли прийшла величезна кількість людей, я для себе зрозумів — все, ми зламали десятирічне розчарування, що було після 2004 року, люди вийшли.

Тетяна ВІЗНИЦЯ

Наша донька — студентка Політехнічного університету. 1 грудня ми з чоловіком приїхали до Києва завчасно і зайшли за донькою в гуртожиток. Вона збирається... і тут ми чуємо, як за вікном наростає гул. Ми швидко до вікна — бачимо, наближається величезна колона молоді. І коли вони порівнялися з політехом, то стали кричати: «Політех, виходь! Політех, виходь!». Ми швидко дозбиралися, але цю колону не змогли наздогнати.

У нас були тоненькі стрічки, за Євросоюз. Інша студентка нас наздоганяє, порівнялася і звертається до нашої доньки: «Інго, а хто це?» — «Це мої батьки». — «Ой, яка ти щаслива, що батьки прийшли з тобою!» Ми добігли до універмагу «Україна», а вже звідти формувалася величезна колона, куди люди підходили з різних місць.

Таких емоцій я давно не переживала і навіть не знаю, з чим їх порівняти. Ми були всі разом. Це були настільки рідні люди... Я ніколи не відчувала такої єдності. Ми йшли, всі розмовляли один з одним. Хтось вирвався вперед, інші люди стали вже поруч з нами йти, але було таке враження, що ми — єдине ціле.

У мене знову з'явилася віра, що ми все зможемо. Я, напевно, по-новому закохалася в народ. Те, що ми всі разом вийшли, що ніхто не відсидівся вдома... Мені здавалося, що у нас з'явилася надія.

Вікторія НАРІЖНА

Коли сталося побиття на Майдані, ми думали, чи їхати нам до Києва, чи залишитися тут. Почули, що у Дніпропетровську теж скликається з цього приводу мітинг. Ми подумали, що маємо зробити щось таке, аби було видно, що нас це теж зачіпає, що це не лише київська історія.

Ми не знали, наскільки людним буде наш місцевий мітинг, і зробили таку візуальну штуку: пороздруковували фотографії побитих, купили маленькі штучні ялинки і позав'язували їх траурними чорними стрічками. І скільки в нас їх було, ми роздавали людям.

Зробили ще великий банер, де було написано: «Не пробачимо крові». І це якось так стало... Багато хто звернув увагу на це. Багатьом людям це дало можливість відчути... Не просто стояти, а якось долучитися.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

У нас вийшла купа народу. Ми збиралися біля пам'ятника Чкалову, тобто в парку Глоби, і йшли до Європейської площі. Ми нахабно вийшли прямо на проїжджу частину і пішли

по Карла Маркса. Кричали гасла: «Дніпро, вставай! Дніпро, вставай! Став машину і виходь на вулицю». Було видно, що позаду виникають затори — люди просто зупинялися, паркувалися і йшли за нами. Тоді я зрозумів, що це новий етап в історії України, і самого Дніпропетровська також.

Коли я побачив цю кількість свідомих громадян — людей, які вийшли висловити свою позицію, то справді був у захваті. Для мене це було шоком. Я сподівався, що вийде багато людей, але та кількість, яка була тоді на площі, — це було вражаюче. Тоді це був такий заряд і розуміння, що все попереду. Була надія на те, що ми щось зможемо, бо накіпіло надто сильно у людей.



Віче 1 грудня 2013 р. у Дніпропетровську

Іван МАРКЕВИЧ

Ми йшли від університету Тараса Шевченка колоною. Я був на зв'язку з однодумцями, які вийшли тоді в Дніпропетровську. У нас у Дніпрі зібралася шалена кількість людей, уперше було велелюдне віче. Люди мені по телефону радісно кричали: «Ти не уявляєш, що тут відбувається!» Я відповідав: «Ви не уявляєте, що тут відбувається — тут сотні тисяч!»

Мене вразило божевільне єднання, я відчув, нарешті, єдину державу — не мало значення, якою мовою я говорю. Я стояв, біля мене люди з Західної України, ми говорили про одне й те саме. Поруч стояли якісь дрібні бізнесмени, тут же були і прості роботяги, і я, викладач.

Я зайшов перекусити у забігайлівку. Ми сиділи, і всі були на одній хвилі. Це була якась дика потужна хвиля, якась справді божевільне єднання людей. Всі були згуртовані, і всі розуміли, що у нас є наша держава, ми нарешті її вибороли, ми за неї вийшли, це наша Україна.

У мене був простий мотив: на той момент у мене вже було двоє дітей, і я хотів, щоб вони жили краще, ніж я. Я просто говорю людям: «Розумієте, я не хочу, щоб вони так жили. Я хочу дати їм шанс. Нехай ми поляжемо, але я хочу, щоб у них був шанс на гідне життя, гідну самореалізацію, гідну старість, щоб вони могли гідно виховати своїх дітей. Щоб держава не була ворогом, а стала тією структурою, яка їм допомагає, щоб у них була можливість працевлаштуватися, здобути освіту, отримувати нормальну, гідну медичну допомогу, щоб вони не боялися чиновників, якщо надумують піти в бізнес, могли спокійно займатися тим, чим забажають». Зрештою, це проста мрія, і вона була зрозумілою для всіх, хто був поруч зі мною. Це справді було якась божевільне єднання!

Тетяна ВІЗНИЦЯ

Коли ми 1-го числа поверталися до Кривого Рогу, десь біля Черкас (уже було темно, не пам'ятаю, десь о 20–21-й) побачили колону автобусів, заповнених військовослужбовцями. Я не фахівець, не знаю, чи це була міліція, чи «Альфа», чи хтось інший — це були екіпіровані чоловіки, і їх супроводжували машини ДАІ.

Чоловік відразу встановив «діагноз»: вони їдуть туди. Адже не всі мітингувальники поверталися додому після віча, хтось залишався, і там уже починав формуватися стаціонарний Майдан. Ми зрозуміли, що ці екіпіровані чоловіки — загроза нашим людям.

Я почала дзвонити, шукати способи попередити. Зателефонувала на «5 канал», вони прийняли нашу інформацію. Потім ще подзвонила Інні Іванченко, вона просто була ближче до політики, кажу: «Може, ти знаєш, як можна повідомити? Бо на Майдані й не здогадуються, що рухається така колона». Знаєте, тоді вже емоція змінилася: коли ми побачили цю колону... На тлі великої, високої, світлої емоції з'явилося відчуття тривоги і того, що це все не так просто.

Василь СУХОВ

1 грудня було чимало потерпілих, і постраждав наш майданівець — Валера Гарагуц. Він того дня був на Банковій, вони влаштували демонстрацію перед Адміністрацією Президента. Його там схопили, і він відсидів десь місяць у СІЗО Києва.

І в нас 1 грудня відбувся поворот від мирного протесту до більш активної, будемо говорити, фази. Якщо до цього ми якось намагалися через листування впливати на владу, то після 1 грудня більше почали влаштовувати ходи. Збиралися на Європейській площі й потім ходюю йшли — сто, двісті, триста осіб. Ішли до обласної прокуратури, міліції,

облдержадміністрації... Ми це робили постійно: не лише кожної неділі, а через день.

Ситуація ставала напруженішою. Ми це бачили по тому, що майже всі вікна на першому поверсі адмінбудівель закрили мішками, посилили охорону. Ми розробили свій бланк, кольоровий, і на ньому писали різні повідомлення, звернення. Приходили до установи і вимагали, щоб до нас вийшли. До нас виходили перші особи. Ми їм це зачитували, вручали, і вони розуміли, що це серйозно. Місто, скажімо так, було вже революційним.

ВИЗВОЛИМО ВАЛЕРІЯ ГАРАГУЦА!

1 грудня засновник газети "ЛИЦА" журналіст та громадський активіст Валерій Гарагуц із Дніпропетровська був по-звірячому побитий беркутцями біля Адміністрації Президента.

Валерій перебував там як журналіст, а після сутички надавав першу медичну допомогу постраждалим — він не міг лишатися осторонь в силу своїх людських якостей.

Та в цей момент на нього налетіли беркутці, «пов'язали» і кілька годин змусли пролягати на мерзотній землі у дворі АП. Журналіста затримали та обвинуватили в організації масових заворушень. Кілька годин не допускали адвоката, а в ніч на 3 грудня арештували на 80 діб. Валерію загрожує до 8 років позбавлення волі.

Всім, хто його знає. Валера відомий як буддист і пацифіст. Проте ця світла людина стала «вдбувалом», на якого хочуть повісити чужі проступки. Крім того Валера потребує лікування. Валерій має надійну юридичну підтримку - працює група адвокатів на чолі з Оксаною Томчук, організовано передачу одягу, продуктів, необхідних речей.

Для бажаних допомогти - картка у ПриватБанку - 5457 0823 9125 1522.
Герман Назаренко. Тел. 067-561-75-12
Група у Facebook: "Євромайдан: Допоможіть хлопцям, яким шиють напад на Банковій"

НЕ БУДЬТЕ БАЙДУЖІ!

Заклик від дніпропетровського Євромайдану (автор листівки — Л. Рева)

Тетяна ВІЗНИЦЯ

У Київ ми ще їздили на віче 8 грудня. Але це вже було, знаєте, дієве, бо ми їхали з друзями, які везли туди теплі речі. Ми хотіли почути, що нам робити, до чого підключитися, тобто вже були не в емоційному піднесенні, а в стані дії: чим ми можемо допомогти?

І повертаючись із віча, ми вже розуміли, що події стають напруженішими і серйознішими. Можливості постійно їздити до Києва в нас не було, і я прийняла рішення приєднатися до нашого криворізького Майдану. Тут також вийшли люди на протест, щоб показати, що Кривий Ріг — це теж Україна. Не так багато в Україні міст як наше — яке «славилося» своїми консервативними, прорегіоналівськими силами. І з цим треба було боротися.

Іван МАРКЕВИЧ

Я залишився у Дніпропетровську, адже розумів: для того, щоб підживлювати київський Майдан, дуже важливо перебувати тут, у Дніпрі. Найпростіше приїхати на все готове до Києва, де є доброзичливі мешканці (у мене там живуть найближчі родичі, вони кожен день носили їжу, по змозі викроювали кошти і віддавали на Майдан, стояли, коли мали час), але я розумів, що хтось має бути тут.

Наша щоденна присутність, недільні віча, гасла, листівки, плакати... Ми робили дуже багато, і думаю, завдяки нашій активності Дніпропетровськ не став сепаратистським містом.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

Певним чином я виходив на Майдан все-таки як історик. У нас в університеті формували чітке розуміння того, що на історію треба дивитись об'єктивно. Розумів, що ось зараз пишеться історія, і потім я зможу викласти свій погляд на те, що відбувалося, хоча, ясна річ, він буде суб'єктивним.

І от мені було цікаво піти на Автомайдан. У мене машини нема, знайомих із машинами теж, але я знав, що в певному місці збираються люди, до яких можна приєднатись. Я прийшов: «Можна, будь ласка, я підсяду до вас? Я теж хочу взяти участь». Одна жінка каже: «Без проблем».

До речі, ця жінка запам'яталася тим, що постійно на віче приходила з візочком — її доньці не було й року. І найвеселіше, що дитина навіть не прокидалася, коли було галасно. Така дівчинка-революціонерка виховувалася.

Так от, я підсів до цієї жінки. Вона була за кермом, а я наглядав за дитиною і тримав прапор, що був виставлений через вікно. Виїхали на шосе колоною, щоб зустріти київський Автомайдан, і саме на трасі через велику швидкість прапор упав, бо не дуже міцно закріпили його. Ми були всередині колони, кажу: «Блін, прапор упав. Зупиніться, я побіжу за ним», — бо це був прапор, подарований одним незнайомцем, який просто прийшов на Майдан і приніс нам, студентам, кави та пару прапорів. Тому цей прапор був важливий як пам'ять.

Жінка зупинилася на узбіччі, колона рухалася далі, а я побіг назад, метрів п'ятсот, а може, й більше — колона насправді була дуже велика. Я пробігся, узяв прапор і думаю: «Блін, бігти назад довго, ми відстанемо від колони».

А водій з машини, яка закривала колону, бачить, що я прибіг за прапором, зупиняється, підбирає мене і питає: «Ти де?» Я сказав, що в голові колони. Він починає пришвидшуватися, підвозить мене до машини, я пересідаю, кажу: «Дякую». Тобто таке було братнє, доброзичливе ставлення — людина спокійно посадила незнайому людину до себе в машину, підвезла...

Ми з тією жінкою їхали, спілкувалися. Спочатку зайшла мова про асоціацію з ЄС. Вона розповіла, що саме почала читати угоду, і справді, там усе логічно прописано, всі етапи асоціації. «І те, що кажуть, ніби у нас одразу економіка впаде і таке інше, — маячня», — сказала вона.

А потім просто стали розмовляти: хто вона, чим займається. Виявилось, її чоловік був підприємцем, у них був свій заклад. І вони разом постійно брали участь в Автомайдані.

Йосип КРЕМІНЬ

Це був мій третій приїзд до Києва. Я був біля сцени, коли оголосили, що підійшов «Беркут» і його треба відтіснити від Будинку профспілок. Усі люди ринули туди, і я з ними, на милицях. А я був у генеральській формі, тому що я генерал-хорунжий козацьких військ Чорноморського регіону.

Ми підійшли, а беркутівці стояли один за одним по п'ятеро, по всьому периметру будинку. Важко сказати, скільки їх було, але думаю, десь із п'ятсот. І я пробився через людей, підійшов до них.

Біля мене зліва стоїть полковник, їхній керівник. Я кажу: «Ви чого сюди прийшли? Бити нас? Бити свій народ прийшли? Ну, починайте з мене, я перетерплю». А вони дивляться на мене. Я генерал, їм дивно: як це так, генерал прийшов на стороні повсталих людей — проти них, проти влади.

Полковник почав на мене теліпати язиком. Я його й не зрозумів, а вони йому одразу кажуть: «Закрийся!» І мене слухали дуже уважно. Я розкакую про Голодомор, про те, як людей розстрілювали, і таке інше. «Хлопці, збирайтеся, вам треба, — кажу, — арештувати того негідника Януковича. Посадіть його в тюрму, викиньте, дайте йому ще й по шиї добре, і тоді буде мир на нашій землі».

Я пішов далі, бо їхня шеренга була довга. Зупинявся у трьох місцях і розкакуював їм. І мене слухала вся та братія. Слухали дуже уважно, з такою пошаною до мене ставилися ці діти. Давали мені дорогу, щоб я міг пройти. І той полковник не ліз у цю ситуацію — боявся хлопців, боявся, щоб не дали йому його ж підлеглі по шиї, мовчав.

Тетяна ВІЗНИЦЯ

Якщо хтось думає, що Майдан був такою собі прогулянкою, то дуже помиляється. Мене вже важко чимось налякати, але я вам скажу, що були моменти, коли було страшно повертатися додому після Майдану. Ми вже бачили, що за нами спостерігають якісь люди у цивільному, фотографують, рахують нас, і все таке інше.

Перед тим була Врадіївка, ми вже бачили, як вчинили з дітками на Майдані у Києві, тому чесно скажу... А на наших зібраннях могло бути і десять, і двадцять осіб, іноді п'ятдесят. Тобто не так уже й багато. Тому було страшнувато.

Тут іще треба згадати про Ваню Чернова. Він тоді ще був студентом педуніверситету. Коли він разом з іншими студентами прийшов до міськвиконкому, їх тоді була жменька (вони, до речі, першими починали наш криворізький Майдан), то його забрала міліція. У той день, коли, як кажуть, стався теракт біля міськвиконкому, Ваня приніс туди речі, і його забрали. Я теж там була, але мене навіть не запросили, щоб запитати: «А що Ви бачили?» Загалом дивні речі...



Заступниця голови Дніпропетровської обласної організації Партії регіонів Наталія Гончаренко 12 грудня 2013 р. через прес-службу організації повідомила, що 10-тисячна делегація Дніпропетровщини візьме участь у киявській безстроковій акції-мітингу на підтримку Президента України:

«Ми отримуємо від громадських партійних приймалень та прийомних наших депутатів велику кількість повідомлень від жителів Дніпропетровщини. Всі, хто звернувся, відзначають стабільну ситуацію в області, але при цьому багато хто всерйоз стурбований тривалим протистоянням та надмірною політизацією ситуації в Києві.

Нам неприємно дивитися новини. Ми ображені, коли деякі канали, транслюючи мітинги на підтримку нашого Президента Віктора Януковича, показують якихось людей, які говорять, що їх привезли силою або за гроші. Людей, які ховають очі й не знають, що сказати.

Ми теж поїдемо в Київ, і готові навіть піти на Євромайдан і там розповісти учасникам мітингу про свою позицію, нехай і нас почують. Нехай знають, що Дніпропетровщина теж хоче в Європу. Але ми вимагаємо дотримання інтересів працівників наших промислових підприємств, які можуть залишитися без роботи, наших машино- і ракетобудівників, пенсіонерів».

(most-dnepr.info/news/society/96675.htm)

Зоя КРАСОВСЬКА

Мене знали активісти, які були в оргкомітеті, залучали і до планування акцій, і насамперед запрошували для здійснення інформаційного супроводу, адже я журналістка. Ми вирішили, що потрібно координуватися з київським Майданом, дізнаватися, що відбувається в цей час в інших містах, і передавати інформацію через мегафон учасникам Дніпропетровська — щоб був встановлений такий зв'язок, щоб ми розуміли, що відбувається в цей момент по всій країні, і відчували солідарність.

Також я намагалася забезпечувати інформаційну роботу нашого дніпропетровського Євромайдану. На наших щоденних акціях... Так, вони мали дуже велике значення. Але все частіше я бачила, що приходили люди, які утворювали своєрідне коло в центрі — дуже нечисленне (здебільшого це були, напевно, люди старшого віку). І було таке собі зовнішнє велике коло людей, які намагалися ніби бути присутніми, але водночас перебували осторонь. Спілкуючись із такими людьми, я розуміла, що вони не бачать гасел, які можуть бути для них цікавими, не хочуть брати слово, тому що вони не асоціюють себе з тим маленьким колом.

Я хотіла спілкуватися саме з такими людьми, шукала способів зацікавити їх в участі — хотіла робити з ними якісь маленькі, але посильні акції, просто мотивувати їх: «Коли щось відбувається не так, як ви хочете, то ви маєте брати ініціативу в свої руки і робити те, що вважаєте за потрібне, і те, що ви можете».

Іван МАРКЕВИЧ

Майдан був досить строкатим, різні люди приходили. Було й дуже багато провокаторів. Коли ви стоїте день, два, люди втомлюються. Адже люди психологічно звикли до хепі-енду, не кожен міг щодня вийти на мороз зі своїми болячками, як це робили ми.

Тоді ж йшлося про те, чи дійду я додому нормально, чи переночую, чи встану зранку і повернуся. Але ми благополучно відстояли. Я розумів, що хтось має стояти, хтось має бути кожен день, показувати своєю присутністю, що ми тут, що ми не здаємося.

Для мене Майдан — це насамперед люди, не захоплені будівлі, не влада. У чому для мене була сила Майдану? У згуртованості й присутності людей. Ми стояли кожен день, кожен вихідний було віче. Виходили люди, які не відступали, не йшли, і це був основний удар по чинній тоді владі.

Віктор РОМАНЕНКО

Серед нас, майданівців, головною рушійною силою були наші аксакали, яким уже під 70: Віталій Наумович Кравченко, Іван Іванович Шулик, Анатолій Васильович Сокоринський, Іван Євгенович Дремлюга... Це ті люди, які в 90-х, коли ще була радянська влада, виходили із жовто-блакитними прапорами, сідали під міськраду.

Їх заарештовували, залякували, саджали до в'язниць. Це дисиденти, ті, хто починав виборювати... І коли я їх запросив і вони прийшли на Майдан — це була найвища відзнака: якщо ці люди поряд, значить, я роблю правильну справу.

Іван МАРКЕВИЧ

Я від самого початку, розуміючи ситуацію, принципово не обговорював політичні питання на роботі: приходив на кафедру і просто виконував свою роботу, чесно, як і маю це

робити. Багато студентів знали мою позицію, тому що були налаштовані промайданівськи.

У соціальній мережі були викладачі, які, скажімо, були досить агресивно до мене налаштовані. Але з часом усе це пішло. Були люди, які не поділяли мого бачення Майдану, але я, як міг, уникав цих розмов, незважаючи на їхнє наполегливе бажання провокувати, адже розумів, що робота — не місце для політичних дискусій. Є площа, де я висловлюю свою позицію.

Але зовсім уникнути непорозуміння мені не вдалося. Я сказав: «Це моя точка зору, і я її озвучую». Мене настійливо попросили, щоб я не згадував назву вишу. Я їм сказав, що і не збирався цього робити, бо це нікому не цікаво.

А безпосередньо на Майдані до мене підходили громадяни, які дуже обурювалися: «Як ви можете стояти?» Я їм відповідав: «Хто заважає стояти вам? Хто заважає вам вийти і висловити свою позицію? У нас у країні демократія». Але не горіли бажанням прихильники протилежної точки зору виходити на мороз і щось відстоювати. Лише коли влада організовувала, то деякі там були присутні, але це були одиниці.

Можу сказати за свій виш: основна маса викладачів, з якими я спілкувався поза навчальним процесом, підтримували Євромайдан. Багато хто просто не хотів говорити про це публічно, побоюючись неприємностей. Взагалі велика частина педагогічного складу вищих навчальних закладів, не тільки мого рівня, підтримувала протест.



Мітинг 17 грудня 2013 р., організований Партією регіонів на підтримку курсу президента В. Януковича (фото 34.ua)

Зоя КРАСОВСЬКА

У мене був період, коли я не приходила на Майдан. Це якось було пов'язано чи то із зайнятістю, чи з певною якоюсь кризою усвідомлення себе в цьому процесі. Бо я інколи приходила і сама не розуміла, що я там роблю і якою може бути моя функція там. Тому що просто постояти — це не моє, має бути якась конкретна дія, спрямована, корисна. А я не зовсім розуміла, як і що можна зробити.

Пам'ятаю, що ми ходили на студентські марші — був прохід учасників Майдану вздовж проспекту Гагаріна, по студентських містечках, біля гуртожитків із закликами до студентів, щоб вони теж долучалися. І я пам'ятаю, що я так дуже депресивно була налаштована після тих акцій, оскільки відгук був невисоким, хоча були люди, які просто під час нашого проходження виходили із гуртожитків і приєднувались.

Анжеліка ВЕРХОГЛЯД

Загалом криворізький Майдан відрізнявся від київського в першу чергу за чисельністю, за хоробрістю. Бувало, що у Кривому Розі біля міськради нас збиралося сім, дев'ять, дванадцять осіб. Міліції часто було більше, ніж нас. Але нам дуже хотілося великих змін.

Тут люди, ті, що працюють на заводах, які бояться або байдужі — почали потрішечки виходити і висловлюватись. Я не кажу, що ми такі прямо мужні — звісно, нам було страшно. Майдан у моєму розумінні — це коли порушується якась рівновага. І ми висловлювали своє незадоволення тими діями влади, які були зроблені на той час.

Криворізький Майдан не можна вирвати з контексту подій, як і людей, з яких він складався. Він не виник нізвідки. Так само, як і Революція Гідності почалася не в 2013–2014 роках, а виросла, на мою думку, з подій і протестів квітня 2010 року, коли були підписані Харківські угоди, де за знижки на газ здавали Севастополь росіянам. Згодом були й інші протестні виступи.

Окрім моєї родини, що брала участь в усіх цих подіях, у мене весь час було дві посестри, як я їх називаю, дуже гарні люди — пані Валентина та пані Ніна. Віком десь за 70, але вони були дуже патріотично налаштовані. Ми з ними, приїжджаючи зранку з київського Майдану, незважаючи на їхній вік, вдень виходили на свій, криворізький Майдан. Біля нас часто зупинялися люди, які були незадоволені, і ми мусили їм пояснювати. Вони нас звинувачували: «Ви на Майдан їдете заробляти?!» Мабуть, по собі міряли. На той час уже був Антимайдан. А ми їм відповідали: «Нема питань. Ось зорганізовується автобус — поїдьте, постійте добу на морозі, коли холодно, незручно, і ви побачите, як воно робиться».

І ви знаєте, було дуже багато людей, які починали вірити. Вони спочатку з агресією питали: «Чого ви хочете? Навіщо вам Європа?» — «А ми ж і не кажемо, що вона нам потрібна. Ми просто хочемо жити, як європейці. Хочемо бути вільними, економічно незалежними. Хочемо просунути нашу державу, щоб у нас був справедливий суд, щоб можна було звернутися до поліцейського і не боятися...» І так ми спілкувалися, і нас ставало трохи більше.



Після повідомлення ЗМІ про обдурених учасників Антимайдану, яким не забезпечили повернення додому, на дніпропетровському Майдані оголосили збирання коштів для допомоги обдуреним. Гроші планувалося віддати голові обласної організації Партії регіонів О. Вілкулу. 23 грудня 2013 р. (фото dnepr.com)

Вікторія НАРІЖНА

У компанії, де працює мій чоловік, усі скидалися, закупували все, що потрібно, стежили за сторінкою у Фейсбучі, де медичні потреби вивішувалися. Одяг теж збирали й везли. Я бачила, як його сортували, пакували. Як і всюди.

Дуже багато людей, як я могла побачити по Дніпру, не мали змоги або не наважувалися поїхати в Київ на Майдан. Були й такі, хто брав участь у революції 2004 року і обпікся — в тому плані, що спізнав смак поразки і не хотів знову це пережити, але й осторонь теж бути не міг.

У мене є знайомі серед людей бізнесу. Вони потай купували медикаменти, передавали, переказували гроші на рахунки. Але самі не їхали і тут не виходили на протести ніколи. Були люди, яким було страшно, бо в них маленькі діти, а цей протест від самого початку був позначений насильством.

Тому я дуже добре розумію людей, які не наважувалися на участь. Але дуже багато хто використовував можливість передавати медикаменти, одяг, харчі тривалого зберігання як спосіб дистанційно долучитися і відчути себе причетним, відчути, що ти щось зробив для цього. Зняти з себе відчуття провини, що ти не їдеш і сам не береш участі.

Віктор РОМАНЕНКО

Кожного вечора на нашому Майдані стояли 100–150 людей, а на віче по вихідних приходило багато. Нас усіх об'єднувала одна мета, кожен підтримував іншого, всі цікавилися новинами з Києва — як там розвивається ситуація. Ми раділи навіть невеличким перемогам, які там здобувалися; жили, так би мовити, однією сім'єю.

Навіть Новий рік, 2014-й, я вперше в житті зустрічав на Європейській площі. Просто на площі поставили ялинку, принесли цукерки — і ми всі, всім Майданом, зустрічали цей Новий рік. Нас об'єднувала любов один до одного, любов до своєї Батьківщини...

Василь СУХОВ

На Новий рік на Майдані нас було небагато. Але все, що потрібно було: цукерки, чай гарячий із лимоном, торт — до речі, його принесли з дому... Навіть шампанське було. Ми, звісно, попередили міську міліцію, щоб нам ніхто не заважав. І міліції було більше, ніж нас.

Ми зустріли Новий рік, простояли десь там до 3-ї години ночі. Було весело, принесли музику з собою. На вулиці було нежарко, але разом нам було тепло, добре.

Віктор РОМАНЕНКО

У нас на Майдані були поети, які щовечора читали свої вірші. Приїжджали творчі колективи, співали. Тобто відбувалися різні культурно-масові заходи. Всі жили як одна родина, всі думали про одне, всі вважали, що ми не дарма збираємося, проводимо цей час, і наші думки, наша енергетика обов'язково потрібні.

Бувало, що люди сьогодні пройшли повз наш Майдан, а назавтра вже приходять постояти і послухати, що ми говоримо. Дуже було багато людей, які просто компаніями проходили повз, і коли ми співали, вони клали руку на серце і теж співали, а потім ішли далі. Коли ми там були, то часто забували, що треба поїсти або чаю випити. Бо настільки був високий рівень енергетики, що ми не думали про погане, вірили, що з нами буде все гаразд.

Василь СУХОВ

Після Нового року щонеділі ми почали проводити віча — біля пам'ятника Чкалову, в парку Глоби. З кожним разом на них приходило все більше й більше людей. І одного разу нарахували близько 10 тисяч. Коли вся ця лавина (а після віча ми йшли на Європейську площу — на своє місце) сунула ходою повз міську раду, де люди зупинялися і кричали: «Ганьба!!!» — влада тремтіла, дуже!

Ми настільки вирости, що почали видавати газету. Кожного тижня виходили новини. Згодом ми їх назвали «Майдан Січеслав». Ми друкували по кілька тисяч примірників і роздавали на вічах.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

Коли 16 січня прийняли закон про те, що не можна збиратися, закривати обличчя... Тоді всі вийшли з каструлями. Я каструлю вдома взяти не міг, бо мене б не зрозуміли, мої батьки були проти того, що я займаюся громадською діяльністю. Якби я взяв каструлю, вони спитали б: «Навіщо?» Тому я купив білу маску. Вона в мене досі є, це пам'ять про те, як ми тоді вийшли. Ти одягаєш маску і розумієш, що в цьому натовпі всі сповідують одне: «До дідька ваші закони 16 січня!»

Василь СУХОВ

19 січня був дуже напружений Майдан. Ми до Києва приїхали вчотирьох: Я, Іван Маркевич, Анатолій Сокоринський, усі координатори дніпропетровського Майдану, і ще був наш місцевий «патріарх» Народного Руху Іван Іванович Шулик. Ми взяли з собою великий-великий прапор, з яким потім ходили кожного разу ходюю. Розгорнули його на київському Майдані, і дуже багато протестувальників розписували його. Він був десь 30 метрів — дуже великий. І в цей день мирний Майдан перейшов у іншу фазу.

Ми відчували, що Майдан, який був на сцені, і той, що перед сценою, — це різні майдани. Ми спілкувалися з активістами київського Майдану, які жили в наметах, і вони були незадоволені партійними лідерами, які тільки й виступали зі сцени, не даючи іншим людям слова сказати.

Тобто було напруження. З одного боку, було напруження між режимом і Майданом загалом, а з іншого — напруження між простими майданівцями і тими керівниками, які стояли на сцені. І це було дуже погано!

...На сцені стоять Яценюк, Тягнибок, Турчинов, Кличко. І раптом люди перед сценою підіймають плакат «Вимагаємо план дій!». І ми зрозуміли, що у тих, хто на сцені, не було жодного плану. Не було!

Тимофій ТАНЦУРА

22 січня, в День Соборності України, у нашому місті теж відбувся мітинг. Нас зібралося десь із двадцяттеро, і тоді нам уперше заборонили користуватися гучномовцем — згідно з тими законами диктаторськими. Тоді вперше міліція мені погрожувала.

Того дня, пам'ятаю, був дуже великий снігопад і великий холод. Під час нашої акції я познайомився з дівчиною, яка потім стала активною учасницею Майдану. Але тоді її дуже вразило, що вбили людей на Майдані, і вона просто від розпачу вийшла на площу, із саморобним плакатом. Вона думала, що буде сама, бо абсолютно нічого не знала про існування місцевого майдану. Але побачивши нас, дуже зраділа. Вона була дуже-дуже емоційно збуджена, її сильно налякали оті смерті, прямо сльози текли, жіноча істерика у неї була.



Прощання із Героєм Небесної Сотні Сергієм Нізояном у його рідному селі Березнуватівці. 26 січня 2014 р. (фото Б. Ковтонюка)

Зоя КРАСОВСЬКА

Я стежила за новинами з інших міст, і пам'ятаю, що мене дуже сильно розчарували події в Західній Україні — у Тернополі, Франківську. Там уже переходили до силового штурму адмінбудівель, підпалів... Я вважала, що це невинуваті дії, що агресія має триматися на певному градусі, не переходити межу.

26 січня була перша онлайн-трансляція, організована ініціативою, яка потім отримала назву «FreeDnipro.tv». І я була однією з учасниць цієї ініціативи — просто долучилася на запрошення її організатора Дмитра Хозіна.

У нас утворилася група, до якої входило троє-четверо людей, які організували трансляції того, що відбувалося. І так сталося, що вперше така трансляція була саме 26 січня, коли проходило велике віче, яке завершилося побоїщем біля Дніпропетровської обласної адміністрації.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

На віче 26 січня зібралося справді багато народу. Я прийшов раніше — думаю, подивлюся, що та як. У мене завжди була звичка, скажімо так, напівпрофесійна для історика: я спершу дивився трохи збоку, оцінював ситуацію, а потім сам підключався.

Я трохи раніше побіг до ОДА. Прибігаю, і... Для мене це було шоком — чиновники вирішили погратися у фортифікацію: сніг накиданий, утоптаний, що й не пройдеш. Я підходжу, дивлюся, оцінюю ситуацію: з одного й з іншого боку стоїть кордон ВВ-шників, тобто вони стоять між будівлями, і до адміністрації ніяк не пройти.

Бачу: в районі госпітала з парковки виходять пани міліціонери у супроводі тітушок, а ті з жовтими пов'язками, в масках...

Зоя КРАСОВСЬКА

Події 26 січня стали таким собі піком напруження в Дніпропетровську і дуже показовим моментом. Адже серед майданівців була група людей, які говорили, що не треба в цей день іти на віче, краще поїхати на похорон Сергія Нігояна, який саме тоді відбувався. І були люди, які встигли і на похорон з'їздити, і прийти до ОДА.

Тоді проявилися активісти, які раніше не були помітні в Дніпропетровську. Тобто це були люди, які більше перебували в Києві, але, бачачи, що дніпропетровське лідерство дало задній хід, вирішили взяти на себе керівництво людьми, які все-таки прийшли на Майдан.

Якби ми не прийшли на віче, це означало б, що Дніпропетровськ відмовчався, говорити, що треба йти на штурм, теж було неправильно. Але, в будь-якому разі, був імпульс, були люди, які хотіли прийти і висловити своє обурення тією несправедливістю. Але державні органи забарикадувалися від тих людей, що хотіли якогось діалогу і розуміння.

Якось я переглядала відео і побачила, що 23 січня, після перших смертей на Майдані, активісти приходили до обласної ради — тоді вона ще була обгороджена невисоким парканчиком, але пройти на площу між адміністрацією і радою було практично неможливо — там теж стояв кордон з правоохоронців, і людей туди не пускали. Хоча, здається, саме тоді принесли звернення, щоб обласна рада зробила якусь заяву з приводу того, що відбувається, аби зупинити подальше кровопролиття.



Сутічки між противниками і прихильниками влади біля Дніпропетровської ОДА. 26 січня 2014 р. (фото Р. Гориніна)

І тоді там були правоохоронці, які закликали: «Не треба вам туди ходити, не провокуйте». Я не розуміла, що відбувається. А зараз уже, побачивши деякі матеріали кримінальних справ, я розумію, що до цих будівель уже стягувалися люди, які потім нападали на мирних активістів, на людей, які прийшли з того ж боку, що й активісти Майдану. Просто ми тоді про це ще не знали, а через три дні стали жертвами цієї підготовленої акції. А люди в погонах про все це прекрасно знали.

Це стало для нас випробуванням на солідарність, на вміння приймати спільні рішення, діяти разом і управляти великими масами. Адже в кожному натовпі можуть бути якісь провокатори, і було питання, наскільки ми готові до їхніх дій.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

Коли почалися сутички, тобто почали стріляти з травмату і так далі — це справді було страшно. У перший раз, коли почув постріли, я не зрозумів, що це — вогнепальна зброя чи звичайний травмат. Вони стріляли з травматів системи Флобера, гумовими кулями. Моєму знайомому в ший влучило, дуже сильно. Він був у шарфі, закривав ним обличчя, але вони все одно пробрили, і так жорстко... Ще в одного мого знайомого кинули каменюку і пробрили голову, на деякий час у нього навіть зір пропав.

Іван МАРКЕВИЧ

Поява у 20-х числах січня сторонніх людей на Майдані була логічною. Вони розуміли, що основні ризики вже позаду — люди вистояли, вимерзли, і вони вирішили брати ситуацію у свої руки. Це було рейдерське захоплення Майдану.

Саме 26 січня на Майдан засилали людей, які російською мовою кричали абсолютно божевільні гасла, як от, «Не будемо убийцям платити податки!» Такого гасла на Майдані ніде, ні в нас, ні у Харкові, ні в Києві, де я бував, ніколи не чув. Це були люди маргінальної зовнішності, серед яких, подекуди, був навіть дрібний кримінал із «Паруса», явно найнятий.

Було багато футбольних уболівальників, а також гастролери, яких я ніколи раніше не бачив. Вони почали кричати: «Пішли захоплювати адміністративні будівлі!» Я був одним із тих, хто відмовляв від цього людей, бо не бачив у цьому сенсу. Перемога Майдану полягала не в захопленні будівель, а в тому, що люди вийшли на протест, стояли щодня, не здавалися, демонструючи свою незгоду з курсом чинного уряду.

Вікторія НАРІЖНА

Коли 26-го у Дніпрі сталося побиття біля ОДА, фактично пролилася перша кров, ми були у Києві. Дізналися і їдемо назад. Розуміємо, що тут буде багато роботи, адже було заарештовано 26 осіб, майже всі недотичні до протесту. Їм була потрібна допомога.

Активісти взялися збирати кошти на допомогу родинам, возити передачі. Юристи почали працювати. І ми теж підключилися до цього процесу. Чоловік з однією активісткою їздить до 16-ї лікарні, на вулиці Хмельницького. Вони приїжджають, а лікарі до них, такі насуплені, кажуть: «Та йдіть звідси! Хто ви такі взагалі?» А вони намагалися дізнатися, кого госпіталізували.

Потім з'ясувалося, що лікарі також нікому не довіряли. Вони надавали допомогу постраждалим і виводили їх через чорний хід, бо міліція, так само, як і в Києві, шукала по лікарнях людей, по яких було видно, що вони потрапили у цю м'ясорубку.

Тут було багато роботи, і ми залишилися у Дніпрі. Стало очевидно, що протест сильно захлинувся після цього побиття. Було видно, що люди не знають, що робити, адже насправді цього ніхто не очікував. У нас була така переконаність... що Дніпро — це Дніпро. У Дніпрі все завжди не так. У Дніпрі ніхто не квапиться вислужуватися перед центром, перед Києвом, перед будь-яким «папою». У Дніпрі завжди будуть вичікувати, поки стане зрозуміло, хто переміг, і тоді приєднуються до переможця. І тут раптом стається таке. І видно, що протест захлинається...

Зоя КРАСОВСЬКА

Дуже показовими стали судові процеси — коли більше 20 осіб опинилися за ґратами, і всі спільно їх визволяли. Тоді я вперше побачила на судовому засіданні (навіть не в залі засідань, а в коридорі суду) такого чоловічка, ніби непримітного, в чорному плащі, окулярах, маленького на зріст. Звати його Євген Гендін, і насправді це дуже відома людина. Він — творча особистість і має велике значення для культурного життя Дніпропетровська та України. І мені здається, не тільки України.

Це була його ініціатива. Він наголошував, що присутній там як громадянин. Я доти вважала, що відомі, популярні, успішні люди далекі від народу. Але Євген Гендін — дуже відкрита, як на мене, і щира людина. Ці події дуже багатьох познайомили, зробили ближчими і допомогли нам далі якимось взаємодіяти.

Після подій 26 січня був заарештований Вадим Шебанов. Ми не були дуже близько знайомі, але я його знала як публічну особу, як одного з лідерів дніпропетровського Майдану. Він, здається, ніколи особливо не брав слово, але тоді, 26 січня, був у групі перемовників, коли заступник голови обласної адміністрації Анатолій Крупський виходив і обіцяв, що зараз розбереться і що тітушок у будівлі адміністрації не буде, говорив, ніби там немає ніяких озброєних людей, що виявилось цілковитою брехнею.

Також були паралельні судові процеси, коли переслідуванням піддавалися деякі активісти, зокрема Артем Мураховський, що зазнав поранень, і один з лідерів «Свободи» Кирило Дороленко. Їх узагалі обвинувачували в якихось міфічних речах — нібито вони намагалися організувати теракти. І спочатку їх помістили у СІЗО, а потім відпустили під домашній арешт.

Я дуже добре пам'ятаю пресконференцію 27 січня у генерала Ба-



27 січня 2014 р. Партія регіонів оголосила про проведення масових мітингів під гаслом «Збережемо Україну» (фото 9-channel.com)

бенка, який розказував, що завдання міліції — охороняти адміністративні будівлі. У той же час було зрозуміло, що міліція охороняла Антимайдан, але не охороняла Майдан. Серед працівників правоохоронних органів, можливо, було певне нерозуміння того, що відбувається. Але головне, я знала, що це люди, які перебувають в іншому інформаційному полі, тобто вони отримують зовсім іншу інформацію про те, що відбувається, вони дивляться на ці події з точки зору представництва своїх органів влади.

Тимофій ТАНЦУРА

На 29 січня у себе в Дніпродзержинську ми анонсували смолоскипний марш. Того дня був дуже сильний мороз і велика завірюха, і через це смолоскипи у нас не загорілися.

На ходу прийшло досить мало людей, осіб 50–60. Ми пройшли простою ходою, з гаслами, до міської ради. На той момент міську раду оточили сніжною барикадою, а асфальт безпосередньо перед входом полили водою, утворивши ковзанку — використали наші способи, майданівські.

Ми тоді постояли перед цими сніжними барикадами. Урочисто подарували владі підгузки, раз вони вже барикади будують, хоча до них прийшло шістьдесят людей. Було дуже багато міліції — здається, більше, ніж самих мітингувальників. Міліціанти були з собаками, в бронжилетах, із кийками, тобто вони досить серйозно підготувалися до цього заходу. Але обійшлося без провокацій.

Ми абсолютно нормально пройшлися, але потім, уже після втечі Януковича, коли ми розмовляли з міліцією, вони нам сказали, що якби 29 січня ми запалили смолоскипи, то в них був наказ усіх нас розігнати. Можливо, побити, бо вони були з кийками, або запроторити під домашній арешт.

Зі звернення учасників провладного мітингу «Збережемо Україну» від 2 лютого 2014 р.

Ми, учасники мітингу в Дніпропетровську, заявляємо, що найбільше цінуємо соціально-економічну та політичну стабільність, прагнемо зберегти мир і громадянську єдність у регіоні та країні.

В нашій області налагоджено ефективний діалог між владою, політичними партіями та громадськістю. Мешканці Дніпропетровщини завжди демонстрували толерантний, зважений підхід, розуміючи, яка висока частка відповідальності за благополуччя країни лежить на нашому індустріальному регіоні.

Економічний стан в області стабільний, соціальної бази для масових протестів і радикальних настроїв на Дніпропетровщині немає. Акції різних політичних сил завжди проходили мирно і в рамках закону.

Однак у неділю 26 січня була зроблена спроба дестабілізації ситуації. Будівлю обласної держадміністрації було атаковано групою екстремістів, основну масу яких складали приїжджі бойовики з інших регіонів України.

Ми одноставно засуджуємо екстремістські дії радикальних угруповань, мета яких — залякування мешканців області, провокування громадянського хаосу. З усією відповідальністю заявляємо: екстремізм — це чужорідне для Дніпропетровщини явище, розвитку такого сценарію ми не допустимо. (most-dnepr.info/news/politics/98514.htm)



Флешмоб «Я — крапля в океані» 2 лютого 2014 р. у Дніпропетровську (фото А. Мільчаковської)

Вікторія НАРІЖНА

В якийсь момент у моїх приятельок, далеких знайомих, виникла ідея. Вони прийшли до мене в книгарню «Чорна ящірка» — це у нас була така революційна точка, де відбувалася підготовка до якихось акцій, малювання плакатів... Приходять у розпачі кілька дівчат і кажуть, що треба щось робити.

І вони замислили жіночий марш. Самі, без мене. Я долучилася значно пізніше і дуже знехотя, мушу зізнатися. Ідея полягала в тому, щоб підійти до ОДА і вимагати засудження насильства, розслідування того, що відбулося в Дніпрі, покарання винних і так далі... «Жінок же бити не будуть!» Але ж ми знаємо, що це не так було.

Вони почали організовувати цю справу, закликаючи приносити все гучне — каструлі, ложки, барабани, що завгодно. Ця акція мала відбутися 8 лютого 2014-го. І я дуже неохоче приєдналася, бо мені вона видалася акцією домогосподарок — мої феміністичні погляди сильно страждали. Я думала: «Каструлі, ложки... На що ми натякаємо?»

А до цього процесу долучилися дівчата, які ніколи активно не виявляли своєї громадянської позиції. Я бачу, що вони в розпачі, у сльозах, кажуть, що так не може бути, ну хіба ми це пробачимо?.. І я подумала: «Я, революціонерка зі стажем, і не доєднаюся до цього маршу? Я не можу цього допустити». Прийшла і теж із ними пішла.

Це була надзвичайно яскрава акція. Вийшло близько сотні жінок. Ми зібралися біля пам'ятника Полю, піднялися по вулиці Серова, через парк рушили до ОДА. Сто жінок із каструлями і бубнами виявилися набагато ефектнішою демонстрацією, ніж тисяча людей просто з прапорами. Тому що буквально народ виходив із магазинів подивитися, що відбувається.



Пікетування Сестринською сотнею «34 каналу» з вимогою подати об'єктивну інформацію про переслідування журналістів та учасників Майдану. 15 лютого 2014 р. (фото із фейсбук-сторінки Сестринської сотні)

Ми скандували якісь гасла, несли якісь плакати, повідомляючи, чому ми взагалі тут зібралися, кіпішували. Працівники ОДА намагалися зустріти нас квітами. Ми ці квіти розклали перед кордонною міліцією, яка у три ряди стояла. До речі, це були пацани, яких не відправили до Києва, — у різному взутті, різних касках — уже, видно, вишкребли останнє, всі поїхали на Київ, а тут залишилися такі от «пташенята».

І вони стоять — їм страшно, жахливо холодно, комусь незручно, комусь пофіг... І ми подумали, що це класний досвід. Так народилася Сестринська сотня.

Отець Юрій ІЛЬКІВ

Знаєте, почуття страху не було. Я добре пам'ятаю, коли на київському Майдані залишалося дуже мало людей, десь близько п'яти-семи тисяч... І цей сон снився мені дуже довго: коли із-за диму виринають беркутівці, тому що кільце вже настільки стислося, що вже відступати було нікуди...

І сниться мені, як і було насправді: приїхали автобуси, ідуть хлопці, підходять. А ми такі всі раді — слава Богу, що вони приїхали! Хлопці кажуть: «Вибачайте, дуже було багато проблем на дорогах», — бо ми знаємо, що кругом стояли ДАІшники й не пропускали автобуси. Але різними шляхами люди пробивалися.

Я дуже добре пам'ятаю, як згори, з-за годинника, беркутівці розстрілювали людей. Як на сафарі. Люди падали, по бруківці текла кров... І коли приносили хлопців, ти старався допомогти. Ти бачив, як прямо з людини тече кров, і ця кров була на твоїх руках.

Хлопці прибігали і казали: «Отче, благословіть». Я бачив у їхніх очах готовність умирати. Вмирати був готовий і я. І коли хлопці йшли вперед, у моїх руках була страшна зброя — Хрест Господній. З лівого боку, коло серця, була Євангелія, а з правого — требник.

Хоча я був у бронезилеті, чудово розумів, що і мене можуть убити, але я цього не боявся. Хлопці хапали мене за шию, кидали за шини, казали: «Отче, не вставайте, Ви дуже великий», — але я знову піднімався. Там була якась інша реальність, і такого бережного ставлення людей один до одного я ніде раніше не бачив.

Василь СУХОВ

Ми отримали, як то кажуть, народним телеграфом звістку, що у Гвардійському відправляється ешелон із 25-ю бригадою, яка мала їхати на Київ, щоб 18–19 лютого підсилити правоохоронні органи. Ми підняли на ноги Автомайдан, і всі, хто міг, запакувалися в машини, по чотири, по п'ять, і поїхали туди. Із Сестринської сотні навіть були, загалом дуже багато людей. Лягли на рейки, знайшли дуже великі дерева, поклали перед локомотивом, і так перешкодили руху поїзда.

Дивно, але нас ніхто не залякував. До нас не приїжджали ані з міліції, ані з прокуратури. Очевидно, вже і в них були вагання, бо ситуація на той момент дуже напруженою стала.

У нас відбулися перемовини з командирами бригади. Військові також не хотіли діяти брутально. Вони підігнали машини. Це було дуже довго — поки їх усіх повантажили і вони поїхали. А ми машиною їх супроводжували аж до самих воріт Гвардійського, поки вони їх не зачинили.

Ми поїхали додому, і чи наступного дня, чи через день (бо доходили чутки, що їх усе ж таки повезли) ми приїхали і забарикадували обидва виїзди з військової частини: один — міст у Черкаську, там, де танкова директриса, а другий — міст через Гвардійське.

Ну, трохи ми потріпали нерви воякам, сказали їм: «Не поїдемо, поки ви нам не покажете». Вони нас пустили, поводили по військовій частині — ми переконалися, що вояки наші в казармах. Можна сказати, що вони були на нашому боці, але присяга є присяга, і вони ж усі при погонах.

Вони на свій страх і ризик нас пустили, щоб ми переконалися, бо ми ж могли там щось утворити, ми ж такі гарячі — Майдан! Усе ж грало, нерви були дуже напружені. Але в душі вони були за нас. Вони теж не хотіли туди їхати. А деякі офіцери нам так тихо-тихо говорили: «Молодці, хлопці, ми вас підтримуємо! Ми на вашому боці».

Вікторія НАРІЖНА

Коли почалися розстріли, стало відомо, що кількість загиблих зростає, і зрозуміло, що ми увійшли в ту фазу... що буде багато смертей. І це жахливо. Ми усвідомлювали, що треба щось робити, аби тут люди мали змогу пережити це, не залишалися сам на сам з екранами моніторів.

Ми оголосили на цілий день акцію «Траурний набат», під ОДА. Закликали приходити жінок у жалобі, приносити із собою барабани. І ми цілий день у ці барабани били. Мовчки. Ми відразу сказали, що не буде жодних промов. Просто набат по тих, хто загинув, і нагадування, що ми тут є, все бачимо і не змиримося із цим ніколи.

Три кордони молоденьких міліціантів, які там стояли, 8 годин слухали наші барабани, вони відчули на собі всю силу народного гніву. Вони вже годинки за три почали з'їжджати з катушок від тих звуків. Але це було дуже ефективно, тому що дуже багато людей зібралось, і було видно, як це потрібно — бути разом, мати можливість говорити, викричатися, вибарабанити цей жах із себе.



(фото А. Мільчаковської)

А потім було блокування військової частини. Мене там не було, ми в цей час їздили, намагалися заправити машину і зняти хоч якісь гроші, бо почалася паніка — люди стали витягати з банкоматів усю готівку. Були кілометрові черги на заправку.

Дівчата мої із Сестринської сотні лежали в цей час на рейках у Гвардійському, зупиняючи поїзд із нашою бригадою. Наслухалися там усякого. Досить жахливо це було, як вони переповідали. Потім ми приїхали на ніч, змінили їх і машинами блокували військову частину — Гвардійське, Черкаське.

Ну, і буквально на наступний день стало відомо, що Янукович «всьо». І тоді увечері в нас валяти Леніна. У той самий день, здається... Дуже змішані ці 20-ті числа лютого. Це щось таке, що дуже важко розділити у своїй голові, бо так багато всього найтяжчого сталося, цей кошмар...

Чоловік одразу зліг. Він довго їздив із температурою і все-таки зліг. Багато хто тоді про-температурив капітально, захворів на ґрунті всього цього. Просто важко було винести, тіло відмовлялося сприймати ці кадри з Інститутської. Реально, це було просто неможливо.

Можна було зануритися в якусь організаційну роботу, і мене це дуже сильно рятувало. Я намагалася не дивитися ті відео. Всі ті кадри з Інститутської, з розстрілами, з похоронами я переглядала вже пізніше, якщо чесно.

Владислав МЕЛЬНИЧУК

Ленінопад був «випусканням пари», особливо в нас у Дніпропетровську. Тобто після побиття біля ОДА 26 січня у людей усередині залишився негатив, який вони хотіли вилити. І от повалення пам'ятника Леніну було таким бунтом, протестом, виплеском енергії, що от ми проти системи, і ми її повалили.

Насправді це було дуже довго — увечері почали і десь упродовж шести годин зносили цей пам'ятник. А зранку, пам'ятаю, несемо голову Леніна, нас фотографують, а я закриваю обличчя, бо не хочу, щоб мене бачили на цій фото в університеті. І тоді по телевізору, на центральній площі, оголошують, що Янукович утік. Я зрозумів: окрім того, що ми знесли Леніна, ми перемогли.

Тоді було усвідомлення, що Майдан виконав одну зі своїх основних цілей — Януковича немає. Тоді це справді була ейфорія така. Ми почали кричати: «Слава Україні!» Це було насправді круто — усвідомлення того, що почався новий етап історії.

Тимофій ТАНЦУРА

21 лютого в Дніпропетровську завалили Леніна, я спостерігав за тим. Ми одразу скоординувалися з нашими і 22-го вирішили теж вийти зранку і завалити Леніна. Ми готувалися досить довго, шукали необхідні троси, КРАЗ...

Десь о першій годині ми підійшли до пам'ятника, позбивали літери (одна літера, «Н», залишилася у мене як реліквія). Тоді прийшли комуністи — свого Леніна захищати. Ми його оточили, щоб не дати комуністам підійти, билися з ними.

Десь о четвертій годині ми його зрізали, досить культурно зняли, поклали у вантажівку. На той момент багато людей зібралось подивитись, як демонтують Леніна, — десь із тисяча. Так багато людей у Дніпродзержинську я ніколи не бачив.

І от усім цим скопом ми пішли на Дзержинського. Але на той момент не було ні необхідної техніки, ні тросів, щоб завалити досить-таки масивний пам'ятник.



Під час повалення пам'ятника Леніну у Дніпродзержинську 22 лютого 2014 р. (фото Т. Танцури)

Анжеліка ВЕРХОГЛЯД

Коли організувався криворізький Автомайдан, ми з донькою зразу до нього долучилися і поїхали вулицями міста від Інгулецького до Тернівського району, з патріотичною символікою, закликаючи людей в гучномовці долучитися до нашого Євромайдану: «Кривий Ріг, вставай!». Дуже гарно люди зустрічали нас у Тернах. Коли ми зайшли попиту кави, до мене звернулася продавщиця і питає: «Ви з Заходу до нас приїхали?», ми усміхнулися, і я чистою російською сказала: «Нет. Мы из Кривого Рога» «Та Ви що? — каже продавщиця. — Ми тут нічого не знаємо. Нам всі розказують, що западники приїхали». А я їм і кажу: «Які ж ми западники?! Подивіться на номери наших машин». Люди раділи — виходили, махали, діточок виносили, були вдячні, що ми приїхали до них і донесли повітря Майдану.

В цей час наш Євромайдан стояв традиційно на 95-му кварталі. А у нас в Автомайдані було дуже багато машин, мабуть, більше сотні — велика колона. Ми з Антоном Кравченком попереду їхали (в той час у нього ще не було машини). Виходимо і кажемо: «А чого б і нам, криворізьцям, не завалити Леніна?». Зорганізувалися і зробили це.

Потім зателефонували нашим хлопцям (чоловікові й зятю) в Київ і кажемо: «Ми це теж зробили!» І я не можу передати, яка це справді була радість. Було дуже багато суперечок. Нас запитували, навіщо ми це зробили...

Мене найбільше дивує, коли кажуть: «Це наша історія». Я при цьому завжди питаю: «Звідки ви взяли, що це ваша історія? Це те саме, якби в Німеччині залишили пам'ятники Гітлеру». Відповіді ніхто ніколи не дає. Це фраза, за якою нічого не стоїть.

Тетяна ВІЗНИЦЯ

Коли з київського Майдану приїхав Геннадій Шаповалов — після того, як загинули люди, наша Небесна Сотня, це було вранці 23 лютого, ми зустрілися в «Макдональдсі». І в цього кремезного, гарного чоловіка обличчя було темне... Я не знаю, чи був він до цього сивим... Я побачила його скупі чоловічі сльози.

Він розповів (з огляду на те, яким він був великим і сильним), скількох йому убитих і поранених довелося винести на руках... і як із цим жити? Ви знаєте, коли ти дивишся по телевізору — це одне, а коли слухаєш це все...

Тимофій ТАНЦУРА

23 лютого ми проводили мітинг-реквієм за загиблими на Майдані, осіб 200 зібралось. Були свічки, сльози, лампадки, досить-таки жалобна атмосфера. Але, попри це, ми очікували, що будуть сутички з місцевими, як їх згодом стали називати, сепаратистами.

Вони біля пам'ятника Держинському стояли, чекали, що ми до них прийдемо. А ми проводили мітинг-реквієм і навіть не готувалися йти валити Держинського, чесно кажучи. Я підозрюю, що їм там підливали горілочки, і вони такі вже «підігріті» були. Мабуть, подумали: «Ну, раз вони не йдуть, значить, ми». І вони прийшли до нас.

З нами були діти, жінки, бабусі старенькі, а вони приходять п'яні, кричать: «Дніпродержинськ!», кидають у нас скляні пляшки. Міліціонерів було десь із десятків, хоча ми їх неодноразово попереджали, що можуть бути сутички, і просили, щоб вони надали нам нормальну охорону. Але тоді, на щастя, обійшлося без крові. Якби серед нас не було жінок, дітей, бабусь, тоді ми пішли б і начистити писки тим сепаратистам.



Після віча 23 лютого 2014 р. пам'ятну дошку Ф. Дзержинському було знято з будівлі Дніпропетровської обласної ради та передано до місцевого історичного музею (фото А. Мільчаковської)

Володимир СТЕЦЮК

24 лютого міській раді від криворізького Майдану було вручено вимоги: перша — відставка міського голови, друга — розпуск міської ради, яка на 80 % складалася з депутатів від Партії регіонів та комуністів. Вони себе дискредитували підтримкою злочинного режиму Януковича, зокрема тим, що прийняли звернення до Президента про наведення порядку та більш жорстке ставлення до Майдану.

Коли вперше було зайнято міську раду (я був противником цього), я писав, що це була технологія, розроблена спецслужбами, — завести у міську раду під виглядом майданівців своїх людей. Очевидно, і до ради Майдану потрапили такі люди. Коли я ходив по залі, то бачив багато представників Партії регіонів, «руського общества» і «лояльних» до Майдану.

У той момент у міській раді не було продуктивної роботи: ніхто не давав висловити хоч якусь притомну думку, ніхто нікого не сприймав. Приїхала «Рудана», зняла цю картинку і показала людям: «Ось такого Майдану, ось такої влади ви хочете?» Це була робота з дискредитації Майдану.

Вікторія НАРІЖНА

Коли утворився Штаб національного захисту, а Коломойський став губернатором, заступила його команда — це був «медовий місяць» із новою обласною владою. Ну, насправді він тягнувся довше... Тоді дійсно був легкий доступ до чиновників. Я бачила, як будь-хто міг увірватися в кабінет до Філатова або з пропозиціями, або з претензіями. Я не знаю, як вони всі це витримували, та ще й будучи незвичними до такого.

Потім воно все-таки дало тріщину і почало повертатися на круги своя. Не можна, я думаю, переломити життєві звички, які формувались усе життя. Але в той час це були цікаві процеси — ми зі Штабом національного захисту розташовувались на першому поверсі ОДА і спостерігали це все.

Іван МАРКЕВИЧ

З'явилося дуже багато людей, яких не було на Майдані. Вони стали розпихати всіх ліктями, лізти вперед, «чіпляти на себе ордени». З'явилися якісь міфотворці — вони начебто всі були на київському Майдані, кого не послухай.

З'явилися громадяни, які почали забігати в обладміністрацію, роздавати ключі пану Коломойському. Громадяни, яких теж не було на Майдані. Я до певного моменту був присутній у Штабі національної захисту. Чомусь саме мій телефон був розміщений на сайті, і мені дзвонили, ставили різні питання. Те, що відбувалося, мені не подобалося, я вважав це неправильним.

Формування добровольчих батальйонів — це окрема тема, про неї мають говорити ті, хто цим займався. Я не применшую їхньої ролі. А ми на основі Майдану створили громадську організацію «Народна воля Дніпра», займалися волонтерською підтримкою. Я хотів дати механізм чесного збирання коштів і спрямування їх на допомогу військовим. Але чомусь не всі захотіли його підхоплювати.

Тозна-звідки з'явився Борис Філатов, інші незрозумілі для мене товариші, які почали говорити: «Ми головні». Я від них відразу дистанціювався. Знаково, що навколо Бориса Філатова були люди, які нас били, тітушки. Але тепер вони нібито були з нашого боку.

Це були люди, які спочатку активно підтримували попередню владу, а відчувши, що вона вже падає, просто вирішили зайняти місце під сонцем. Я це сприймаю виключно так. Усі інші пояснення мені мало цікаві. Я все це бачив на власні очі. Може, комусь, хто не бачив цього, і потрібно щось пояснювати, а для мене все очевидно. Для мене це означає, що відбулося рейдерське захоплення дніпропетровського Євромайдану. Одні олігархи змінили інших: просто одні говорили: «Ми любимо Україну разом із Росією», — а інші сказали: «Ми любимо Україну проти Росії». Але, по суті, це ті самі олігархи, це та сама політична корупція.

Тимофій ТАНЦУРА

З кінця лютого у нас у місті почалися активні дії сепаратистів. Уже десь на початку березня вони виходили з російським прапором, палили бандерівські прапори. Вони цілодобово чергували біля Дзержинського з російськими триколорами. Ми чергували в офісі «Свободи», збирали самооборону, готували кийки, «коктейлі Молотова» — ми реально готувалися до більш-менш активних дій.

Будували блокпости. Чудово розуміли, що починається війна, і невідомо що буде далі. Ми своїми силами збудували два блокпости: один на Лівому березі — на дорозі на Дніпропетровськ, другий — Криничанський. Ми самі стояли на тих блокпостах. Стояли з палицями, битами. Це було, звісно, наївно — проти озброєних сепаратистів. Але ми прекрасно розуміли, що ніхто крім нас не вийде на захист України — так само, як на Майдан ніхто не виходив окрім нас.

Володимир СТЕЦЮК

Я долучився до організації першого антивоєнного мітингу, що відбувся 2 березня 2014 року на 95-му кварталі. Складність була у тому, що всі ЗМІ працювали не на користь Майдану. Я брав участь у пікетуваннях нашої телерадіокомпанії «Рудана» — до них були серйозні претензії щодо необ'єктивного висвітлення подій.

Загалом у нас населення упереджено ставилося до Майдану. Але коли кинули клич з антивоєнними закликами, зібралася небувала кількість людей — від трьох до п'яти тисяч.



Антивоєнна акція у Кривому Розі 2 березня 2014 р. (фото 0564.ua)

Анжеліка ВЕРХОГЛЯД

Коли відбувалися мітинги за єдину Україну, в нас вийшло дуже багато людей. Було надзвичайно приємно бачити, що місто починає пробуджуватися. Тому що до тих пір місцеві люди були досить байдужими і замкненими в собі. Майдан показав, що вони піднімаються. Величезна кількість людей вийшла свідомо. Це був дуже великий протест.

Віктор РОМАНЕНКО

Усі майдани були як артерії великого Майдану. Ми своїми обласними осередками, своїми діями надихали київський Майдан. Нам було дуже важливо, щоб у Києві знали: у Дніпрі є Майдан, і ми також підтримуємо цей рух.

Це додавало духу, відчуття, що вся Україна разом, що ми всі на майданах, усі тримаємося. Це важко переоцінити. Коли до нас приїжджали з київського Майдану і виступали тут, вони говорили, що справді... «дуже добре... Дякуємо, що ви тут тримаєтеся».

Йосип КРЕМІНЬ

Майдан відіграв вирішальну роль у визволенні Українського народу і нашої держави від московських катів. Це визначний момент. Історія дала нам шанс піднятися. Господь нам допоміг. І ми знищимо московську комуну не тільки в себе вдома, а й за межами нашої країни. А злочинці, які підняли зброю проти нас під керівництвом пана Путіна, будуть покарані. Ми їх виженемо з нашої землі, виметемо як сміття.

Отець Юрій ІЛЬКІВ

Сенс Майдану був один — відстояти гідність кожної людини, адже топтати її не дано нікому. Навіть сам Господь Ісус Христос прийшов на землю не для того, щоб йому служили, а щоб послужити. І він дає велике попередження: «Я даю владі меч. Якщо людина порушує закон, то

влада тим мечем має карати злочинців». А наша влада на той час покарала невинних людей, тому така влада не від Бога.

Але є й інші слова: «Кому багато дано — з того багато й спитають». Якщо ти начальник, то маєш начальувати з розумом. Якщо ти відповідальний за безпеку держави, додержання Конституції, то коли ти прийдеш до Бога, він із тебе питає: «А чого ти, гаранте Конституції, ту Конституцію сам і порушив?» Взагалі, який сенс у законах, коли ми змушуємо інших їх виконувати, а самі порушуємо?

Володимир СТЕЦЮК

Пам'ять про Майдан має бути об'єктивною і правдивою. Бо проти Майдану як ззовні, так і всередині ведеться шалена інформаційна війна, події на Майдані подаються спотворено.

Був і Антимайдан. На жаль, Кривий Ріг долучився до Антимайдану: автобусами і вагонами посилали людей і тітушок на Київ, і ми їх бачили там. І тут, на місці, депутати виступали з заявами: «Не дадим власть в городе бандеровцям!» Питання не в бандерівцях, а в тому, що роками під вивіскою демократії твориться свавілля та несправедливість.

Встановлення стабільного ладу — ось у чому зацікавлена вся Україна. Через це і заварилася така каша на Донбасі. На Майдан вийшли прості люди, за свої права. Але проти цих людей такі самі прості люди воюють на Донбасі. Щоб ідеї Майдану стали зрозумілими українцям по той бік барикад, звідки йде російська агресія, в інформаційному плані потрібно дуже багато працювати.

Вікторія НАРІЖНА

Ми ніби розійшлися з того місця, де був Майдан. Барикад там немає, але те зіткнення двох людських хвиль, за тогочасною алегорією, «чорної й червоної ікри», насправді триває. У цьому сенсі Майдан продовжується.

Але я дуже не хочу, щоб Майдан тривав як погана звичка у боротьбі за зміни. Бо зараз дуже модно говорити про третій Майдан. Насправді це дуже небезпечна штука — вирішувати все шляхом виходу на вулиці. Я абсолютно переконана, що з кожним наступним виходом українців на вулиці, момент застосування «коктейлів Молотова» наставатиме значно швидше, бо нікуди не подінеш цей досвід насильства.

Ми були фантастичною нацією, яка могла місяцями стояти на холоді й просто своїм стоянням доводити свою позицію. Але ми припинили бути цією нацією, як мінімум, після подій на «Груші», а може, й раніше — коли наше мирне стояння не забезпечило захисту від насильства з боку держави. І це такий досвід, який неможливо викреслити із себе.

Крім того, якщо звичка всім миром скидати неугодних президентів не переросте у звичку думати перед тим, як голосувати, то рано чи пізно ми опинимось у темряві, з якої вже неможливо буде вийти. Від революції все-таки слід переходити до еволюції.



Проросійська акція 1 березня 2014 р. у Дніпропетровську (фото dp.vgorode.ua)

Є багато людей, яким революційний шлях здається простішим, бо задля еволюції треба дуже багато працювати, до того ж у межах певних законів. І ця робота набагато менш героїчна, видовищна, про неї не так захопливо буде оповідати онукам, як про те, що ти був на Майдані.

І я вважаю, що цей досвід революції безцінний, бо це досвід звільнення, досвід катарсису, досвід буття разом, досвід «ліктя», довіри. І це безцінно. Та якщо ми не перетворимо його на досвід копіткої, нудної, але необхідної праці з побудови громадянського суспільства замість чергового виходу на черговий Майдан, то буде біда. У цьому сенсі я хочу, щоб усе-таки Майдан закінчився. І не на наступні десять років, як було з попереднім, а бажано назавжди.

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ





Олександр ГОРБАТКО

1983 року народження,
інженер-будівельник,
співкоординатор громадської
ініціативи «Донбас SOS»



Тетяна ЗАРОВНА

1969 року народження,
журналістка



**Валентин
КРАСНОПОРОВ**

1987 року народження,
політичний аналітик,
координатор руху «Сильні
громади» ГО «Центр UA»



Євген НАСАДЮК

1985 року народження,
програміст, режисер,
перформер, громадський
активіст



Любов РАКОВИЦА

1983 року народження,
менеджер по зв'язках зі ЗМІ



Віктор ТУПІЛКО

1954 року народження,
шахтар, громадський діяч,
фундатор музею «Смолоскип»



Станіслав ФЕДОРЧУК

1981 року народження,
політолог, громадський діяч



Артур ШЕВЦОВ

1990 року народження,
студент, очільник Донецької
міської організації
ВО «Свобода»



Вольга ШЕЙКО

1975 року народження,
адвокат

2013

21.11

громадський активіст Євген Насадюк вийшов до пам'ятника Шевченку в Донецьку на підтримку євроінтеграції та закликав виходити інших. У першу ніч в акції протесту взяли участь п'ять осіб.

22.11

перший масовий мітинг донецького Євромайдану, на який зібралось близько 200 осіб.

23.11

хода та акція з ушанування пам'яті жертв Голодомору; до зібрання Євромайдану долучилися донецькі осередки опозиційних політичних партій.

24.11

акція на підтримку євроінтеграції оголошена безстроковою та цілодобовою, прийнято рішення про щоденне проведення мітингів о 12-й та 18-й годині та про безпартійний характер протесту; виставка плакатів і гасел «Євроремонт для України»; донецька журналістка, співорганізаторка донецького Євромайдану Катерина Жемчужникова започаткувала постійну twitter-трансляцію новин з протестних акцій.

25.11

сучічка між прихильниками і противниками євроінтеграції; учасники Майдану розпочали збирання підписів донеччан за євроінтеграцію України; виступ секретаря Донецької міської ради С. Богачова на вечірньому зібранні Майдану зірвано криками «Ганьба!».

26.11

створення робочої групи донецького Євромайдану; автопробіг на підтримку євроінтеграції; започаткування сайтом «Новости Донбасса» у рамках програми «Поділіться!» серії інтерв'ю «Голоси Майдану»; літературний вечір на Євромайдані за участю письменника і поета з Донеччини Олексія Чупи.

27.11

звернення громадських організацій Донецької області до Кабінету Міністрів з вимогою відмовитися від призупинення процесу підписання угоди про асоціацію з ЄС; пікет біля Донецького національного університету активістів Євромайдану, що агітували студентів приєднатися до всеукраїнського студентського страйку; мітинг Комуністичної партії України проти підписання угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

29.11

презентація прапора донецького Євромайдану, автором якого був донецький свободівець Олексій Погорілий; виготовлено 100 ексклюзивних стрічок з елементами прапорів державного та донецького Євромайдану, які отримали найактивніші учасники.

30.11

створення на донецькому Євромайдані штабу спротиву; оголошення мобілізації для поїздки до Києва.

01.12

мітинг проти розгону протестувальників у Києві.

02.12

звернення Донецької обласної ради та Донецької міської ради до громадян щодо політичної ситуації в країні та протестів у Києві;

заява прес-служби компанії Р. Ахметова «СКМ» із закликом докласти максимум зусиль для пошуку взаємоприйнятних рішень усіма сторонами протистояння.

04.12

масове зібрання Антимайдану в Донецьку на підтримку дій влади.

07.12

автопробіг «За Європу»; початок масових зібрань протестувальників у Маріуполі та Краматорську;
створення Донецькою обласною організацією Партії регіонів штабу зі стабілізації політичної ситуації.

08.12

віче донецького Євромайдану на знак солідарності з протестами в Києві.

20.12

привітання учасниками Євромайдану працівників правоохоронних органів з Днем міліції.

21.12

перший марш учасників донецького Євромайдану центральними вулицями міста.

22.12

«фотосушка»: акція активістів Євромайдану зі світлинами пам'ятних моментів протестів.

23.12

зустріч Віфлеємського вогню миру на донецькому Євромайдані.

25.12

початок роботи вуличного університету донецького Євромайдану.

26.12

журналістська акція солідарності з побитою Тетяною Чорноволом у Донецьку.

27.12

акція «Платний Майдан», під час якої в гумористичній формі обіграно закиди про виплату коштів за участь у Євромайдані; виступ на донецькому Євромайдані журналіста Вахтанга Кіпіані.

28.12

виступ на донецькому Євромайдані письменника Сергія Жадана з його гуртом «Собаки в космосі».

29.12

«Марш справедливості» — друга хода учасників Євромайдану центральними вулицями Донецька.

30.12

приєднання донецьких активістів до всеукраїнської акції «Не бийся і не бійся. Нас вийдуть мільйони», покликаної нагадати про події місячної давнини — розгін протестувальників на столичному Майдані; активісти виставили на різних перехрестях міста нечисленні пікети з тематичними плакатами;
флешмоб подяки країнам, які підтримали протестні акції українців;
на донецькому Євромайдані створено зменшений аналог київської «йолки»;
новорічне відеозвернення активістів донецького Євромайдану до Президента В. Януковича з побажанням подати у відставку.

31.12

поїздка активістів донецького Майдану до помешкання Р. Ахметова; пікет біля Головного управління Міністерства доходів та зборів Донецької області на захист Асоціації фермерських господарств, члени якої надавали допомогу Майдану.

2014

01.01

лекція про життя та боротьбу Степана Бандери до Дня його народження.

05.01

третій марш по Донецьку активістів Майдану.

06.01

різдвяний вертеп за участю персонажів «Януковича», «Азірова», «Беркута» й інших.

07.01

пригощання різдвяними смаколиками; майстер-клас зі створення традиційної ляльки-мотанки.

09.01

пікетування противниками євроінтеграції з гомофобськими плакатами зібрання донецького Євромайдану;

початок формування місцевого осередку ВО «Майдан».

12.01

виступ на донецькому Євромайдані гурту «Гайдамаки».

16.01

віче-реквієм «Ян Палах — жертovníк чеського народу».

18.01

виставка-ярмарок хенд-мейду на донецькому Євромайдані.

19.01

оголошення Автомайдану про поїздки до будинку Януковича в Донецьку;

напад на мітинг Євромайдану його противників; журналісти та громадські активісти почали отримувати погрози через смс та повідомлення у соціальних мережах.

20.01

моніторинговий візит та виступ на донецькому Євромайдані правозахисника з Росії Андрія Юрова; напад на нього та на зібрання Євромайдану проросійських мітингувальників.

22.01

окреме відзначення Дня Соборності України владою і донецьким Євромайданом;

напад тітушок на зібрання майданівців з обливанням зеленкою, спалюванням прапорів, в результаті якого заплановану ходу учасників Майдану було зірвано.

23.01

ультраси «Шахтаря» оголосили, що беруть на себе забезпечення охорони майданівців.

24.01

поширення представниками донецької влади та противниками Майдану чуток про приїзд до міста радикально налаштованих майданівців; укріплення приміщення Донецької ОДА на випадок штурму протестувальниками; створення за сприяння влади загонів добровільних дружин.

26.01

призупинення масових організованих заходів донецького Майдану;

мітинг на підтримку Президента й уряду, метою якого оголошено мобілізацію для захисту будівлі Донецької ОДА.

08.02

акція з ушанування пам'яті загиблих протестувальників біля приміщення Донецької обласної прокуратури за участю народних депутатів від «БЮТ» О. Кужель, А. Павловського. Напад противників Майдану на учасників акції;

започаткування щотижневих зустрічей донецьких журналістів під назвою «Медіамайдан», де вони обговорювали події, пов'язані з протестами в Україні.

09.02

акція «Піаніно Євромайдану» біля символу Донецька — Пальми Мерцалова.

13.02

напад невідомих молодиків на кав'ярню, де відбувалася зустріч із лідером політичного об'єднання «Сила людей» Олександром Солонтаєм.

14.02

до Дня Валентина активісти Євромайдану презентували Партії регіонів цукерки і презервативи, а також привітання з подякою за «досягнення» у розвитку України.

18.02

спроба нападу тітушок на активістів донецького Євромайдану; початок поширення противниками Майдану в місцях проживання його активних учасників листівок та плакатів зі звинуваченнями їх у тероризмі.

23.02

заходи з ушанування пам'яті загиблих протестувальників;

повернення до Донецька загонів «Беркута», що брали участь у придушенні Майдану в Києві.

27.02

започаткування «Порталом неополітичних новин NGO.DONETSK.UA» — єдиним україномовним інтернет-виданням Донеччини — серії бесід з активістами, громадськими діячами, експертами та представниками влади «Донецьк, Україна, революція?».

початок березня

встановлення на площі Конституції м. Донецька намету для проведення міжконфесійного молитовного марафону за збереження єдності України;

початок створення проросійськими активістами збройного формування «Народне ополчення Донбасу».

01.03

мітинг за участі донеччан та привезених до міста росіян із закликами від'єднати Донецьку область від України та увійти до складу Російської Федерації; на мітингу обрано «народним губернатором» лідера Народного ополчення Донбасу Павла Губарєва;

штурм проросійськими активістами Донецької ОДА, під час якого було знято прапор України та встановлено російський;

рішення Донецької міської ради про проведення референдуму щодо подальшого перебування регіону у складі України.

03.03

перше захоплення проросійськими активістами частини будівлі Донецької ОДА. Під тиском протестувальників обласна рада прийняла рішення про проведення на території Донецької області референдуму щодо найбільш гострих для її жителів області питань, засудивши заклики до від'єднання регіону від України.

Станіслав ФЕДОРЧУК

У 2002 році у мене вийшла невелика збірка поезій і прози, і там була розміщена одна новела. У ній ішлося про те, що до Донецька приїжджають російські окупанти, і місцева влада переходить на їхній бік...

Для будь-якого свідомого українця на Донеччині, я думаю, й на Луганщині, була очевидна російська небезпека — саме збройного вторгнення. Можливо, для людей, не залучених в історичний і політичний контекст, це стало несподіванкою. Але для мене і для більшості моїх друзів це не було чимось надзвичайним.

Ми чудово усвідомлювали, що російська імперія відроджується, і що без зазіхань на Україну вона відбутися не може. Ми це відчували, говорили і писали про це.

Попри те, що ми голосили про це по всіх усядах, ще за багато років перед Майданом, у Києві ми не мали союзників, готових нас почути, — ані серед політичних сил, ані серед громадських.

Віктор ТУПІЛКО

Моя думка така, що Донбас за часів незалежності не слухали ніколи. Він був повністю відданий на поталу кримінальним структурам. Київські можновладці зробили це свідомо. Люди на Донбасі були абсолютно беззахисні, скаржитися не було куди, Київ усі скарги повертав назад.

Був навіть такий випадок, коли спалили живцем одного журналіста: його замкнули в автівці, облили бензином, а дружині подзвонили, щоб вона дивилася у вікно, як це відбувається. Це були такі показові акції.

Населення Донбасу не сприймало ті сили, які зветься демократичними, помаранчевими. Там є свій патріотизм, свій стрижень, своя стійкість. На це треба зважати.

Я думаю, що в нас у державі весь час, по суті, під ширмою державних органів при владі були кримінальні елементи, ще гірші, ніж у Донбасі. Тому люди не вірили нікому з Києва, просто не вірили — звідси й загальновідомий вислів: «Хай бандити, але свої!». Малося на увазі, що в Києві правлять бандити чужі, і вони, по суті, в руках чужих бандитів, під окупацією. І сьогодні показує, що їхнє бачення, їхнє переконання знайшли підтвердження.



Біля пам'ятника Шевченку в центрі Донецька відбувалися основні зібрання Євромайдану

Олександр ГОРБАТКО

Я працював у торговельній системі, займався продажем будівельних матеріалів, і основними для моєї організації були державні замовлення. Тобто ми працювали з держчиновниками, і я знаю, що таке відкат.

Я сам особисто платив відкати, і знаю цифри: який відсоток по Львівському, Донецькому аеропорту, стадіону в Києві, основних транспортних каналах... Я розумів, що чиновники просто наживаються... все котиться в дуже серйозну велику діру. Мене це шокувало.

Я спілкувався з людьми, і всі скаржилися на життя, всі хотіли жити нормально, але при цьому ніхто не вірив у жодні зміни. Я пропонував: «Давайте створимо якийсь рух». — «Ні». — «Якщо постане такий рух, ви підтримаєте його?» — «Ні».

Щоб у нашій країні щось змінилося, має відбутися якийсь серйозний переворот, зокрема й громадянський.

Станіслав ФЕДОРЧУК

Я багато часу присвятив тому, щоб у Донецьк привозити сучасних українських музикантів, поетів, письменників. Бо те, що більшість українців у Донецькій області не мали доступу до сучасної української культури й освіти — величезний злочин, який однозначно можна вважати однією з причин нинішньої війни.

Якщо ми накладемо карту поширення українських шкіл на карту бойових дій, то можемо зробити висновок, що влада в Донецькій області була колоніальною. Хоча вона залишала українські школи в сільській місцевості, там, де жили українці (в районах Слобожанщини, Подінців'я), то коли йшлося про великі міські агломерації, де справді був великий відсоток російського населення, етнічного, робилося все, щоб кількість українських шкіл не збільшувалася.

Хоча на початку 90-х дуже багато людей були налаштовані віддавати своїх дітей в українські школи, щоб вони здобували саме українську освіту. Але час сподівань і можливостей був згаяний.

Віктор ТУПІЛКО

Наш музей «Смолоскип» був своєрідним майданом. Він існував фактично з 2008 року. У нас постійно проходили форуми. Це була дуже серйозна кістка в горлі тієї влади: як це так, у її власному лігві, де всюди має панувати «русский язык» і «русский мир», збираються люди у вишиванках, говорять виключно українською мовою, шанують українську історію, традиції? Гоніння на цих людей було дуже велике. То це у нас фактично був майдан.

На той час жодна політична партія, навіть та, яка була при владі, навіть губернатор не міг зібрати п'ятдесят-шістдесят осіб без примусу, не в робочий час, без грошей. А ми легко могли зібрати двісті. До нас також приїжджали з Тернополя, Львова, Рівного, Хмельницького. І коло цих людей розширювалося.

Ми проводили День пам'яті Василя Стуса, Василя Макуха. Також заходи з нагоди, нібито, визволення Донбасу — не криючись, ми піднімали і обговорювали питання: чи це було визволення, чи повторна окупація? Ми ніби стояли поза політикою, але водночас це була й політика — ми це усвідомлювали.

Бувало, наші активісти під час якогось свята на центральній площі Донецька виставляли ятки зі своїми книжками, брошурами. Серед них були книжки навіть про Степана Бандеру — це для Донецька все одно, що Гітлера оживили і привезли.

Я пам'ятаю той день, коли мені пані Людмила Огнева телефонує і питає: «Ви можете привезти ще моїх книжок про Бандеру, бо розхапали люди?» Я кажу: «Вас там ще не треба вивольяти?» А вона: «Та навпаки: сміються, цікавляться, кажуть, що цього не бачили, не знали. Підійшов чоловігя, подивився, погортав і спитав, яку ми партію представляємо. Кажу: ніяку, ми поза політикою. Він похитав головою і сказав, що це і є справжня політика. І пішов».

Я вважаю, політики тому займалися такими питаннями, що ставили за мету прийти до влади — для того, щоб самим реалізуватися. Таких політиків не можна вважати українськими взагалі. Ми ж такої мети не ставили, ми просто є громадянами України, тієї країни, в якій живемо.

Тетяна ЗАРОВА

У Донецьку риторика про фашизм почала поширюватися ще в 2003-му. Тоді Колесников розвісив по місту бігборди з Ющенком в образі нациста. У Будинок молоді «Юність» влада звезла людей, і їм роздавали папірці, де було написано, як поводитись — кричати: «Фашизм не пройде!», «Фашизма здесь не будет!», «Вон отсюда, бандеровцы!». Це вже почалася відкрита фаза інтервенції Росії.

Восени 2013 року активних прихильників «русского мира», не латентних, а таких, що були готові виходити протестувати, захоплювати приміщення, воювати, налічувалася сотня, може, дві. Наприклад, той самий Губарєв (він же був членом націоналістичної організації «Русское национальное единство» задовго до «русской весны»), чи Пургін, чи Хряков та інші — до цих людей ставилися як до клоунів.



Символіка донецького Євромайдану (фото novosti.dn.ua)

І десь усередині осені, ще до нашого Майдану, в Донецьку пройшов «русский марш». На нього зібралось десь 150 осіб. Я їх усіх пофотографувала, познімала на відео, як вони казилися. Це був найпотужніший їхній марш за всю історію. Але тоді, в середині осені 2013-го, активістів «русского мира» було лише півтори сотні.

Валентин КРАСНОПЬОРОВ

У 2013 році я навчався в аспірантурі, і тоді аспірантів змушували виходити на адміністративні мітинги, де Партія регіонів, як зазвичай, взяла за гасла мовні та історичні питання. Я не міг промовчати і заявив про це публічно. Цю заяву процитували майже всі українські ЗМІ.

Я розумів, що такі дії влади ведуть до розвалу країни. Як історик я чудово усвідомлюю, що гра на електоральному полі з питаннями, що не стосуються якості життя і практичних реформ, а з мовними, історичними, є дуже ризикованою. Нормальні урядовці та політичні партії ніколи не будуть грати на цих питаннях — аби зберегти країну. Ті, хто їх піднімає, прямо ведуть до розвалу держави.

Моя заява мала дуже великий резонанс. Думав, що мене відрахують з університету. Але, видно, вони побоялися публічного розголосу, бо я тоді був координатором руху «Чесно», а в цьому русі піклуються про своїх учасників, і він має добрі зв'язки зі ЗМІ, то це міг бути серйозний розголос. Януковичу він був не потрібен.

Були вже розмови, що мене викличуть до ректора і буде серйозне розбирання з цього приводу. Але, знаєте, в мене відчуття, що був якийсь дзвінок (бо я знаю, як ця система працювала), і тут — оп, уже не треба нікуди йти.

Я потім пробивав через професуру, запитував, що сталося. Мені сказали, що справді, був дзвінок ректору — від кого, я дотепер не знаю. Але, можливо, хтось прийняв рішення, що мене краще не чіпати, оскільки розголос був дуже потужний.

Євген НАСАДЮК

У 2012 році я жив у Москві й на річницю Помаранчевої революції вирішив, що треба іти до українського посольства. Намалював плакат, пішов і став навпроти. Стояв один, хтось на мене дивився як на ідіота, а були люди, що підходили і питали, чому я стою.

А у 2013 році 21 листопада я був у Донецьку. Тоді вже в Києві люди почали виходити. Взагалі в річницю революції влада так узяла й зачепила... це почуття справедливості. Ну, я написав кільком знайомим про те, що в Києві виходять, що, може, це буде так, як у 2004-му? Вони відповіли: «Давай спершу подивимось, що там буде в Києві, чи варто нам виходити».

Я взяв плакат, з яким стояв у Москві (і малювати не довелося). На ньому було написано: «Ми не бидло. Схід і Захід разом...» І написав у мережі, що я пішов до «Шевченка».

40 хвилин я стояв сам-один, просто під пам'ятником Шевченку, стояв і дивився, як їздять машини. А потім підійшов Максим Касьянов. Він сказав: «Ти що, ненормальний? Але якщо вже ти вийшов, то тепер треба виходити». І вже на другу годину ночі нас було п'ятеро: Катя Жемчужникова і ще якісь хлопці, яких я опісля вже не бачив. Але нам було класно стояти, ми читали в новинах, що і в Донецьку є люди, яким не байдуже.



21 листопада 2013 р. Перший день донецького Євромайдану (фото novosti.dn.ua)

Артур ШЕВЦОВ

Донецький Майдан почався із твіту Євгена Насадюка про те, що ось у Києві народ збирається, починаються процеси, я не можу сидіти, все, я їду до нашого пам'ятника Шевченку; хто хоче, приєднуйтеся до мене, — він сів на велосипед і поїхав.

Мене, на жаль, не було тоді біля Шевченка — в той вечір я не був в Інтернеті. Дізнався тільки зранку, коли про це вже почали писати наші регіональні інтернет-ЗМІ.

А вже з наступного дня можна сказати, що до донецького Майдану офіційно приєдналася «Свобода». Тобто 22 листопада ми прийшли самі по собі, а вже 23-го була партійна мобілізація. Ми туди вже прийшли з партійними прапорами.

23-тє число — це, до речі, у 2013 році була чергова річниця Голодомору. «Свобода» в той день, як і в попередні роки, традиційно організувала заходи із вшанування пам'яті. Вони завжди відбувалися біля пам'ятника Шевченку.

У той день ми, як зазвичай, пройшли поминальним маршем від Донецького драмтеатру до пам'ятника Шевченку. Це, в принципі, не дуже далеко, все в центрі міста. Там же, біля Шевченка, відбулися і поминальні заходи.

Любов РАКОВІЦА

Перший раз на Майдан я вийшла, як то кажуть, по роботі. Це було 23 листопада, саме у День пам'яті жертв Голодомору. Я працювала прес-секретарем у «Батьківщині», і наша партія була одним з організаторів цих пам'ятних заходів.

Пам'ятаю, тоді прийшло дуже багато людей. Були прості люди, партійні активісти. Люди співали Гімн, розгорнули великий прапор, поставили свічки...

Опісля я не відразу пішла. Побачила якусь машину з антенами — то був прямий ефір «1+1». Ще деякі активісти залишилися.

24 листопада я прийшла вже з власної ініціативи. Це була неділя, відбувся перший донецький мітинг, який почався, здається, о 12-ій годині. Не чекала, що буде стільки народу. Я відчувала, що повинна там бути. Було дуже багато людей, особливо молоді.

Були інсталяції з гіпсокартону «Євроремонт». Люди залишали свої побажання, писали, як вони це все бачать. Потім була «фотосушка» (лише згодом я дізналася, що це таке) — активісти розвішували на мотузочці фотографії, прапорці України.

Люди були з прапорами Євросоюзу, України. Хтось щось говорив (на той момент я не знала, хто це). Всі наші місцеві партійні лідери тоді поїхали до Києва.

Коли все закінчилося, не хотілося йти. Я почала спілкуватися з людьми. Ми стояли під пам'ятником Шевченку, де досить велика площа, перед будівлею облради. Бачу, там люди вже збирають якісь речі, продукти, щоб передавати на Майдан у Київ...

Вольга ШЕЙКО

Крім українських прапорів і прапора Євросоюзу ми привозили партійні прапори, тобто БЮТ — свої, ми, УДАР, — свої, «Свобода» — свої. У нас так було... строкато. Потім в один прекрасний день нам сказали, що політиці тут не місце, всі політики можуть іти геть, жодного партійного прапора на Майдані не буде.

З приводу цього у нас почалися суперечки з громадськістю. Ми домовилися, що будемо приходити без партійної атрибутики, будемо присутні на Майдані і брати участь як звичайні громадяни. Ми на це погодилися, бо ми народ активний, кричати «Банду геть!» можемо голосніше за всіх. Тому Майдан перестав бути політичним.



Мешканці Донецька підтримали Євромайдан фінансово, продуктами та речами (фото novosti.dn.ua)

Євген НАСАДЮК

Ті, кого не цікавив піар, залишилися і почали пропонувати, як взагалі ми маємо діяти. Як я пам'ятаю, ми вирішили, що головне — продемонструвати солідарність із Києвом, показати що Схід, Донецьк таку саму позицію займає, а уряд, Президент нас, людей, не чує.

Головним тоді було спілкування. Як згодом жартува-

ли, це нагадувало секту: приходиш, там усі такі радісні, питають, як справи, — що для Донецька дивно. Звісно, якщо ти з друзями так спілкуєшся, це нормально, а коли незнайомі люди підходять і так доброзичливо про щось запитують, то це, напевно, скидалося на секту.

Мене особисто вражало те, що люди розповідали свої історії: як вони змагалися, боролися з тією системою. Я думав: «Ого, я не один такий «ненормальний», інші теж».

Зі звернення громадських організацій Донецької області від 27 листопада 2013 р. щодо розпорядження Кабінету Міністрів України № 905 р від 21 листопада 2013 р.

Значно перевищивши власні повноваження, Кабінет Міністрів України продемонстрував лицемірність усіх заяв представників влади щодо пріоритетності європейського вибору і «побудови Європи в Україні», що викликало обурення широких верств населення.

Ми поділяємо почуття громадян в усіх регіонах України, які відчули себе обдуреними і вийшли на вулиці своїх міст на спонтанні євромайдани.

Вважаємо, що єдиний спосіб для центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування зберегти обличчя — це утриматися від перешкодження мирним зібранням, надати підтримку в забезпеченні здоров'я і безпеки їх учасників, припинити провокації, а також жодним чином не обмежувати свободу пересування.

Ми приєднуємося до заяви української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства щодо ситуації, яка склалася навколо підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, і закликаємо до негайного скасування розпорядження КМУ № 905 р від 21.11.2013 р. і до відставки Кабінету Міністрів України через неприпустиме перевищення ним своїх повноважень.

Від Президента України вимагаємо повернення до діалогу з Європейським Союзом і якнайшвидшого підписання Угоди про асоціацію з ЄС.

Ми закликаємо керівництво Європейського Союзу ігнорувати пропозиції зі створення тристоронньої комісії (Україна — ЄС — Росія). Україна веде з Європейським Союзом двосторонній діалог, і втручання третіх сторін у цей процес є неприпустимим, оскільки підриває державний суверенітет і незалежність України і принижує правосуб'єктність Європейського Союзу.

Підписанти:

ГО «Центр аналізу та розвитку громадських комунікацій «ДІАЛОГ»

Донецька обласна організація ВГО «Комітет виборців України»

Правозахисна організація «Донецький Меморіал»

ВГО «Асоціація підтримки прогресивних реформ»

Донецька міська ГО «Альянс»

Донецька обласна ГО «Донецький інститут соціальних досліджень і політичного аналізу»

Донецька обласна ГО «Центр політологічних досліджень»

Донецька обласна ГО «Донецький інститут інформації»

(novosti.dn.ua/news/197166-obshhestvennye-organyzatsyy-doneckoy-oblasty-pryzvaly-vlast-ne-meshat-evromaydanam)

Тетяна ЗАРОВНА

Я прийшла на донецький Майдан, бо працювала журналістом — власним кореспондентом медіа-холдингу, до якого входять «Газета по-українськи», сайт «Gazeta.ua» та журнал «Країна». Я прийшла туди наприкінці листопада 2013 року, тому що Женя Насадюк та інші

хороші, щирі, чесні люди вийшли на донецький Євромайдан, щоб висловити солідарність зі студентами в Києві, які підтримували євроінтеграцію.

Ми, до речі, тоді всі, практично, сподівалися, що не буде такого віроломства з відмовою Януковича від євроінтеграції. Загалом абсолютно мирно кілька людей прийшли підтримати те, що відбувалося в Києві, але з кожним днем таких людей ставало трішки більше.

Євген НАСАДЮК

Коли в Києві був попереджувальний студентський страйк, хоча я не був студентом, і Іван Жилак також... Взагалі в нас студентство не брало активної участі ні у Євромайдані, ні потім у проросійських мітингах. Тобто студенти на Євромайдані були, але просто як особистості, як небайдужі люди, організовано вони не виходили.

І ми з Іваном вирішили повідомити донецьких студентів про студентський страйк. Пішли з ним із плакатами, стали біля входу до Донецького університету. До нас підійшла охорона, ми почали їм розповідати, чому прийшли. Вони говорили, що тут не можна стояти.

Потім підійшли журналісти, студенти. Тоді вже вийшла і проректор університету, член Партії регіонів Тетяна Мармазова, і питає: «А хто тут студенти?» Дівчата-студентки злякалися — це ж керівництво! Мармазова питає: «З яких груп, хто, як прізвища?!» А ми з Іваном (це ж не наше керівництво, вона така само громадянка, як і ми) кажемо їй: «А чого ви питаєте?» І до дівчат: «Ви можете нічого не відповідати».



Пікет біля Донецького національного університету 27 листопада 2013 р. (фото novosti.dn.ua)

Ну, і вона запросила нас на чай. Ми троє пішли: я, Іван і ще хлопець, зі студентської профспілки (він закликав студентів виходити на цей страйк). Ми пили чай, спілкувалися — про політику, на філософські теми. І від когось із помічників Мармазової була така репліка: «Ви ж відволікаєте студентів від навчання. Вони замість того, щоб Хайдеггера читати, мають пікетувати». А ми їм на те: «Виходить, якщо студенти не пішли на страйк, не вийшли на вулиці, то вони всі у вас читають Хайдеггера?» Ну, і так вийшло, що Хайдеггера долучили до контексту Майдану.

Ми закінчили пити чай, а на вході нас чекала міліція. І Мармазова така нібито здивована: «Міліція? Я не знаю, чому вона тут». Там були ще й журналісти, то Мармазова з ними спілкувалася, а міліція вже мене й Івана допитувала: що ми робили, хто ми такі. А ми їм: «Чому ви нас допитуєте? Ми затримані? Чому ви не випускаєте нас із приміщення університету? Ми можемо іти?» — «Ні, не можете». — «Тоді складайте протокол». — «Ні, протокол складати не будемо». Вони взяли пояснення, ми трохи посварилися і пішли.

Артур ШЕВЦОВ

Ми кілька днів боролися з місцевою владою, аби встановити намети, — у той період, коли Майдан був цілодобовим. Але місцева влада і міліція чітко дала зрозуміти: якщо ви спробуєте поставити намети, то ми вас усіх звідси, м'яко кажучи, попросимо. Тобто вони були готові застосувати силу. Але якщо наметів не було, то ми могли собі стояти вільно. Тому вирішили від цієї ідеї відмовитися.

Був якийсь період, коли ми навіть не відчували дискомфорту від того, що стоїмо на вулиці й нема як зігрітися, бо хтось приніс покривало, хтось термос гарячого чаю, хтось бутерброди, хтось іще щось...

Знаєте, це був такий момент... Нас тоді було небагато людей, кілька сотень, але утворився ніби такий внутрішній світ, де кожен... всі люди спілкувалися, обмінювалися номерами, почали ходити один до одного в гості, один одного кликали на Майдан, зідзвонювалися: «А що ти сьогодні принесеш?» — «Я візьму чай». — «Добре, я принесу бутерброди».

Важко навіть пояснити, як воно так сталося, але це справді було так. Було видно, що у людей з'явилася надія, і що вони готові заради цього жертвувати особистим часом, власними якимось речами — щоб полегшити долю один одного, щоб зробити менш обтяжливою нашу боротьбу.

Євген НАСАДЮК

Була міжнародна конференція по Стусу, і ми з Іваном вирішили провести пікет перед драматичним театром, де проходили урочистості. Намалювали плакати, у мене було написано: «Донецька інтелігенція — де ви?», а в Івана заклеєний скотчем рот. І ми так стояли і зустрічали гостей конференції.

Більшість, звісно, на нас не реагувала, а кілька людей сказали: «Якби Стус був живий, він був би з вами, тут стояв би, а не йшов усередину». Але люди це говорили і йшли всередину.

Артур ШЕВЦОВ

Донецький Євромайдан у листопаді, до моменту від'їзду переважної кількості активістів у Київ, був цілодобовим. Тобто на місці його проведення завжди були якісь люди. Знаєте, мені навіть важко сказати, як нам це вдалося зробити. Але тоді в усіх був такий порив, кожен прагнув себе проявити.

Здавалося, що будь-яка наша дія, хай навіть маленька, — цеглинка в побудову нової держави, нового суспільства, в те, у що ми тоді вірили. І тому донецький Євромайдан тоді був цілодобовим. На ніч, звісно, залишалося небагато людей. Було кілька ночей, коли тільки одна-дві особи перебували на Майдані, але все ж таки вони там були.



Мітинг Комуністичної партії проти підписання угоди про асоціацію України з ЄС 27 листопада 2013 р. (фото novosti.dn.ua)

Там, перед пам'ятником Шевченка, є місце, де можна закріпити прапори, і ми цим скористалися: встановили й українські, і червоно-чорний прапор підняли. До речі, десь на четвертий чи п'ятий день протесту в донецького Євромайдану з'явився свій прапор: синє полотнище з написом жовтими буквами «Донецьк», але буква «о» виконана у вигляді зірок Євросоюзу, а в центрі тих зірок — Герб України. Цей прапор ми теж встановили, і було одразу видно, що тут стоїть Євромайдан.

Євген НАСАДЮК

Коди відбувався Вільнюський саміт і вже повідомили, що угоду підписувати не будуть, ми провели мітинг і обговорювали, що робити далі: їхати до Києва чи тут залишатися?

Стоїмо і раптом помічаємо, що українські прапори є, а прапору Європейського Союзу нема. Вкрали? Ніби ніхто не підходив. Хіба, може, вітер? Почали шукати по кущах довкола — нема.

Хтось підійшов до міліціонерів, спитав, чи вони не бачили, і ті сказали, що його знесло вітром у якусь яму. Ми стали вздовж дороги по ямах шукати. Це такий був сором, бо прапор ЄС був не наш, нам його позичили, і треба було повернути. Така поразка: і угоди не підписали, і прапор загубили.

Знову підійшли до міліціонерів, і вони показали, в яку конкретно яму він залетів. Це було досить далеко, метрів за 100 від місця, де ми стояли. І там була заглибина вздовж дороги, у яку він залетів.

Ми ледве розгледіли його там. Почали шукати якісь сходи, стали палицями витягати. Кілька міліціонерів підійшли і стали дивитися, щоб машини нас не збили, якісь поради давали. Ну, і, врешті, ми той прапор витягли.

Олександр ГОРБАТКО

Не приховую, я стежив за подіями. Дуже прискіпливо вивчав усі новини про те, що відбувається на Майдані, але не вірив, що це щось серйозне. Бачив і повідомлення, що хтось у Донецьку також вийшов на протест.

Навіть після того, як побили студентів, я не був упевнений, сумнівався, що щось зміниться, що це побиття якось вплине на людей. І коли в неділю я повертався від своїх батьків із Горлівки до себе, на зйомну квартиру в Донецьк, і в новинах прочитав про штурм Банкової, то зрозумів, що для мене почався Майдан.

У той самий день я прийшов на донецький Майдан, до пам'ятника Шевченку. Був вечір. Я побачив, що там стоїть група літніх людей. На пам'ятнику висіла роздрукована на аркуші А4 фотографія Януковича із якимось текстом і закликами. Усе, більше нічого цікавого. Я глянув і думаю: «Це не той Майдан». Але однак наступного дня прийшов і почав знайомитися з людьми.

Любов РАКОВІЦА

У Донецьку була досить сильна інформаційна блокада. Люди не знали, що відбувається. У місцевих новинах не показували, що збирається Євромайдан. І начебто все почало стихати... поки не стався той горезвісний розгін.



Міський голова Донецька
О. Лук'янченко

Зі звернення депутатів Донецької міської ради від 2 грудня 2013 р.

Шановні співгромадяни!

Депутати Донецької міської ради стурбовані ситуацією, що склалася в Україні. [...]

...лідери опозиції та інші політичні сили провокують наших співгромадян на страйки, захоплення державних установ, безлад і хаос, що призводить і вже призвело до дестабілізації роботи державної влади, органів місцевого самоврядування та підприємств. Вони закликають до «повної зміни влади в Україні», розвалу економіки країни.

Для Донецька це особливо тривожно, оскільки в нашому регіоні переважають підприємства безперервного циклу роботи. Донбас — це великий промисловий потенціал, дестабілізація якого призведе до повної зупинки соціальних виплат, скорочення заробітної плати. Наслідком невинуватених дій може стати втрата тисяч робочих місць для наших жителів і жителів України.

У зв'язку з цим ми, депутати міської ради, вважаємо за необхідне:

Підтримати курс Президента України, спрямований на стабілізацію зовнішньополітичної обстановки, економічної ситуації та об'єктивний розгляд обставин інциденту, який стався в ніч з 29 на 30 листопада 2013 року.

Не допускати блокування і дестабілізації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування; органам внутрішніх справ і прокуратури забезпечити дотримання правопорядку і законності на території України.

Не допускати участі посадових осіб інших держав в акціях, мітингах протесту, що проводяться на території України.

Звернутися до засобів масової інформації з вимогою об'єктивного і всебічного висвітлення подій, що відбуваються в країні.

Ми категорично проти дій, які можуть призвести до державного перевороту.

(novosti.dn.ua/news/197497-doneckye-deputaty-sdelaly-zayavlenyey-z-razgona-evromaydana-obnovleno)

Багато людей не знали, що далі робити, адже не раз бувало таке, що людей розганяли, і вони розходилися. У той день більшість наших активістів поїхали до Києва, а ті, хто залишився в Донецьку, дивилися по гаджетах, що відбувається в столиці.

Був острах, що ніхто не вийде: всіх розігнали — і що ж буде? Пам'ятаю, я тоді була на зв'язку з братом (він живе в Києві з 2009 року). Він дзвонить і каже: «Любо, ти не повіриш — усі йдуть!»

І в Донецьку на Майдані після цього розгону з'явилося ще більше людей. Я з багатьма спілкувалася, і люди говорили, що не підтримують євроасоціацію, що Україна повинна мати свій шлях — ні з Європою, ні з Росією. А коли стався розгін, справді багато людей прийшло — тих, хто раніше не виходив.

Станіслав ФЕДОРЧУК

Перший тиждень Майдану я їздив між Києвом і Житомирською областю — там живуть мої дуже давні побратими, з якими ми пройшли не один Майдан. Потім вирішив їхати до Донецька, бо зрозумів, що важливо, аби у кожному місті був свій власний Майдан. Попри те, що все вирішується в Києві, що найважливіші події, медіа — все там, нам потрібно було мати свій Майдан, треба було продемонструвати, що територія опору є всюди.

Я був дуже щасливий, коли приїхав у Донецьк і побачив людей Майдану. Побачив дуже багато молодих людей, які, по суті, стали ведучими Майдану, і величезну кількість старших, які їх підтримали.

Звісно, в Донецьку були й люди, які ніколи не приходили на Майдан, але які його підтримували — матеріально, морально. І таких було чимало! Я чудово розумів: якщо вони заманіфестують свою позицію у публічний спосіб, то матимуть величезні проблеми з бізнесом, з роботою. Тому всі ті, хто стояв біля нас, були сміливі люди! Я б сказав, аж надто сміливі.



Активісти Євромайдану звернулися до мешканців міста. 5 грудня 2013 р. (фото novosti.dn.ua)

Олександр ГОРБАТКО

У мене виникло бажання подивитися, що таке Майдан у Києві. І 8 грудня я туди вирушив — просто купив квитки, поїхав і провів один день на столичному Майдані.

Я побачив, як проходило віче, як було вирішено блокувати урядовий квартал, як установлювали намети. Я підходив до хлопців і питав, навіщо вони це роблять. Причому до всіх звертався російською мовою, і всі мені так само відповідали, без будь-якого презирства, що я спілкуюся російською — тут, у Києві, на Майдані.

Також у той день завалили Леніна. Я вже був майже біля вокзалу, коли дізнався про це, і заради Леніна повернувся. Біг по вулиці, бо там було перекрито рух, так хотів подивитися. Уламка Леніна мені не дали, хоч я і просив, але помацати пам'ятник мені вдалося.

Валентин КРАСНОПЬОРОВ

Ядром донецького Євромайдану були студенти — з Донецького національного, медичного, технічного університетів. Коли ми робили ходи по центру міста з прапорами, закликами, плакатами (це було досить часто), то вони на себе здебільшого брали підготовку плакатів.

Молодь не дуже любила влізати в якісь організаційні речі чи світитися публічно. Як-от лицем світити перед ЗМІ, перед владою. Не те, що вони боялися, просто це була така їхня особливість.

Тетяна ЗАРОВНА

У середньому на донецькому Майдані було близько трьохсот осіб. Але через те, що серед протестувальників завжди затесувалися тітушки, провокатори, чисельність людей на площі могла бути і вдвічі більшою.

На одного донецького майданівця завжди припадало по одному міліціонеру, який, я так розумію, повинен був у разі чого скрутити його і доправити в КПЗ.

Взагалі було дивно, що такий нечисленний донецький Майдан, який був абсолютно мирний, мав культурологічний і просвітницький характер... Донецький Майдан — це були сту-

денти, аспіранти, поети, вчені, художники, громадські діячі — люди абсолютно інтелігентні, як то кажуть, «ботани», тобто не ті, хто буде захоплювати будівлі або підтримувати силовий сценарій. Серед наших донецьких майданівців не було таких радикалів, як, наприклад, на київському Майдані.

У нас на Майдані всі люди були інтелігентні, просто їм було прикро, що наш Донецьк завжди асоціюється з криміналітетом, Партією регіонів і комуністами. Адже Донецьк — це не тільки пролетарський край, і тут живуть не тільки люди, яким байдуже до своєї країни і рідного регіону.

Але абсолютно мирний, культурологічний донецький Майдан викликав обурення у місцевої влади. Керівник Донецької державної обласної адміністрації Андрій Шишацький якось дозволив собі сказати, що біля пам'ятника Шевченку в Донецьку збираються маргінали. Тобто аспіранти, художники, поети — це маргінали, в розумінні Шишацького. Це, звісно, дивувало.

13 грудня 2013 р. Ринат Ахметов через прес-службу компанії «СКМ» поширив свою думку про ситуацію в країні:

«Україна і Президент три з половиною роки йшли європейською дорогою. І за цей час було дуже багато зроблено.

У Вільнюсі угода не була підписана. І в усіх виникло питання — що сталося? Україна взяла паузу? Україна зупинилася? Чи Україна пішла в інший бік? Усі хочуть мати ясність. Люди стали шукати відповіді на ці питання і вийшли на Майдан. Те, що мирні люди вийшли на мирні акції, свідчить про те, що Україна — вільна демократична країна. І з цієї дороги Україна не зверне. І це дуже здорово. Але те, що в ці дні постраждали люди, — неприпустимо.

Я переконаний, що зараз, у складний момент для нашої країни, дуже важливо мати холодні голови і зважений підхід. Одним словом, повинен перемогти здоровий глузд.

Я — за сильну, незалежну і цілісну Україну. Ми — одна країна, і її ділити не потрібно. Я — за стіл переговорів. Щоб політики, влада, опозиція, моральні лідери країни сіли за стіл переговорів і прийняли те рішення, яким ми будемо пишатися. Повторюся: пишатися, а не соромитися. Те рішення, від якого виграє Україна і кожен українець як у короткостроковій, середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Цей стіл я би назвав столом миру, компромісу і майбутнього нашої країни. І нехай за цим столом політики втратять свої рейтинги. Але найголовніше, щоб рейтинг України пішов угору».

(scm.com.ua/ru/media-centre/news/view/1449/)



На вічі донецького Майдану 8 грудня 2013 р. (фото novosti.dn.ua)

Валентин КРАСНОПЬОРОВ

Із самого початку нашою координаційною радою ми збиралися у свободівців — їхнє приміщення знаходилося навпроти СІЗО. Ми навіть жартували з цього приводу, що владі треба просто взяти і перевести нас через дорогу.

Спочатку на збори приходило 30–35 людей. Згодом, коли почали більше думати над самоорганізацією, до координаційної ради Євромайдану увійшло 11–12 осіб.

Загалом усе вирішували загальні збори, а координаційна рада лише пропонувала, коли ми зберемося, які питання варто поставити на обговорення. Все було максимально демократично, без будь-яких монополізацій, узурпацій і такого іншого. В принципі, взаємозв'язки між людьми були на досить доброму рівні.

Згодом про людей, які займалися організацією, стали розсилати смс-ки, розмішувати в Інтернеті різні нісенітниці, погрожували. Це створювало такий зовнішній дискомфорт.

Вольга ШЕЙКО

Одного разу я організувала автопробіг на підтримку майданів в інших містах області. Я просто побачила, що в Дружківці на центральній площі стоїть одна-єдина людина, Сергій Лісцин. Стоїть з українським прапором і підтримує Євромайдан.

Коли я про це дізналася, сказала: «Люди, а давайте на донецькому Євромайдані зберемося машинами і проїдемо по області. Хіба нам не варто познайомитися з цією людиною, приїхати гуртом і підтримати його? Він там стоїть сам-один, а всі навколо ходять і плюють у його бік».

Валентин КРАСНОПЬОРОВ

Ми з прапорами України та Європейського Союзу їхали і зупинялися в кожному місті: Костянтинівці, Дружківці, Краматорську, Слов'янську. Ми приїжджали, збирали людей і говорили, чому зібрався Майдан, які його завдання. Знаєте, тоді вже прийшло розуміння того, що боротьба була не за асоціацію з ЄС, а за гідне життя.

Людей взагалі обурювало їхнє становище, неможливість нормально жити, особливо з монополізацією всіх процесів у державі певним «сімейним колом». Все це люди розуміли, і нашим завданням було їздити по містах, зустрічатися з місцевими активістами, просто людьми, спілкуватися.

У Слов'янську нас зустріла мер міста Неля Штепа, з проплаченими бабусями і дідусями. Комунальними машинами з вивозу сміття вона повністю перекрила центральну площу міста, не давала нам заїхати туди.

Ми стали збоку, тут понабігали дідусі й бабусі — така психологічна атака була. Сипалися усілякі звинувачування, один із пенсіонерів спалив, здається, прапор Євросоюзу. Ну, зрозуміло, що це була спланована акція. У них було завдання не пустити Євромайдан у місто.



Агітаційний матеріал противників євроінтеграції України

Віктор ТУПІЛКО

Донецький Майдан тримався дуже стійко, постійно проводилися акції. Певний час людей не чіпали — проводять то й проводять. За великим рахунком, вони і не мали великого впливу, але сам факт, що люди не боялися, виходили, допікав-допікав і, врешті-решт, допік.

Люди виходили і ділилися своїм спогадами: який був Донбас український, розповідали про історію Донецька, історію України, яка вона насправді. Люди співали Гімн України, що для Донецька було неймовірно.

Проводилися заходи, наприклад, у пам'ять про Яна Палаха з Чехії, який спалив себе в Празі на знак протесту проти окупації його батьківщини військами країн Варшавського договору. І це була така паралель — між тією окупацією в Чехії й цієї окупацією, подвійною — московською і кримінальною.

Олександр ГОРБАТКО

Важливо відзначити, що гасла, вимоги, з якими ми стояли на донецькому Майдані, не виходили за межі мирного протесту. Це було щось на кшталт польських акцій — коли щось проводилося на позитиві, щось таке добре. Ми показували ролики про революції, тобто про протестні акції, які відбувалися у світі, зокрема і в Польщі.

У нас, як і на всіх майданах, був вільний мікрофон: люди приходили і розповідали про свій досвід, озвучували свої вимоги. Ми влаштовували вечори читання українських віршів... вертепи, Маланки...

Було дуже цікаво, коли ми робили акцію «Платний Майдан». Всі ж говорили, що Майдан платний, ну, ми пішли на ринок, скинулися копійками і купили рошенівських цукерок. А потім усім людям їх роздавали, приказуючи: «Майдан же платний, отримайте». Це викликало посмішки і давало якусь розрядку.

Вольга ШЕЙКО

Поклавши руку на серце, хочу сказати, що Гімн України я вивчила на Майдані. Я — диригент, людина, яка знає Лятошинського, Людкевича, Леонтовича, Скорика... не знала Гімну України. Я знала дуже багато хорової музики, і в Донецьк не раз приїжджала хорова капела «Думка» і співала «Реве та стогне Дніпр широкий»...

Однак Гімн — це дещо інша частина нашого життя. Це те, що прищеплюється, з чого починається усвідомлення себе громадянином. І в мене не було цього усвідомлення. Мені прищеплювали чуття прекрасного. Спасибі Дмитру Сергійовичу Глушку. Це мій викладач хорового аранжування, який відкрив для мене Лятошинського, який показав, що цього композитора можна любити, а не боятися.

Я знала українську музику краще, ніж будь-хто в моєму оточенні, але я не знала Гімну України. Я не знала, яке він має походження. І в цьому плані Майдан мені дуже багато дав, я набула українського.



Акція журналістської солідарності з побитою Тетяною Чорноволом. 26 грудня 2013 р. (фото novosti.dn.ua)

Станіслав ФЕДОРЧУК

Регулярно піднімалося питання: «Чи варто стояти?» Хтось наполягав на тому, щоб стояти цілодобово. Я казав: «Друзі, ну от об'єктивно — де взяти ресурс для цілодобового стояння? Щоб стояти цілодобово, потрібна достатня кількість людей — щоб не напали серед ночі».

Авжеж, треба було стояти! Тому що це була демонстрація всьому місту, що нарешті народжується політичний плюралізм, повноцінна демократія. Вона народжується тут — біля обласної адміністрації, біля пам'ятника Шевченку, і народжується завдяки Євромайдану.

Для міста це був унікальний новий досвід. Я скажу, що ми певною мірою змінили уявлення, насамперед для себе, про своє рідне місто. Тому що кожен вечір, коли молодші учасники

Майдану малювали гасла і виходили до проїжджої частини дороги, треба було бачити, скільки людей сигналізували у відповідь, махали руками, підбадьорювали і т. ін.

Тобто відчувалося, що багато людей просто не можуть собі дозволити підійти до нас. Але підтримують і розуміють, що Янукович і його команда — це безальтернативний шлях, шлях в нікуди.

Вольга ШЕЙКО

У нас на Майдані була дуже активна людина — Віталій Пожидаєв. Він очолював організацію фермерів Мар'їнського району. Якщо ви на київському Майдані бачили машини із написами «Харчі з Донецька», то ці машини були з Мар'їнки. Фермери Мар'їнки збирали картоплю, моркву... величезну кількість продуктів привозили до Києва. Хоча виїжджати з Донецька з таким вантажем було досить складно. Його піддавали дуже серйозним репресіям.

Він також перераховував гроші на Майдан. Я фотографувала ці платіжки і виставляла у Фейсбук — щоб було видно, що переказує донецький Євромайдан на підтримку київського.

Ми збирали гроші, щоб відправляти людей до Києва, люди приносили багато всіляких речей, ми їх пакували, а Сергій Нестеров возив їх до Києва, передавав посилками. Діяльність була дуже серйозна.

І ось у Віталія Пожидаєва почали проводити обшуки. Податківці до нього приїхали 31 грудня. Зранку він мені телефонує і каже, що у них повальні обшуки. Я вже через дві години була під нашою обласною податковою. Ми влаштували мітинг. Зібралися люди, і ми мітингували на підтримку фермерів Мар'їнки. У мегафони кричали «Руки геть!» і таке інше.

Артур ШЕВЦОВ

1 січня я на донецькому Майдані прочитав лекцію про Степана Бандеру, бо це був його день народження. Я пам'ятаю, що Марія Олійник, голова обласного осередку Конгресу українських націоналістів і заступниця голови обласної «Просвіти»... Ця жінка... я навіть не знаю, як сказати... як непотопляемий лайнер: вона в опозиції ще з радянських часів — до всіх президентів, до всієї донецької влади. Тоді вона зі свого офісу принесла великий портрет Бандери, і ми прочитали про нього лекцію. Про його життя, про його боротьбу в 30-х роках проти польської окупаційної влади, про УПА.

Потім відбулася дискусія учасників Майдану: хто як сприймає Степана Бандеру. Можу сказати, що в той вечір ніхто поганого слова про нього не сказав. Більше того, я під час своєї лекції намагався донести до людей думку, що Степан Бандера є для нас взірцем, бо насправді і Бандера, й ОУНівці боролися в набагато важчий час, ніж ми. Адже вони боролися за часів, коли не існувало Української держави. А ми вже боремося в часи, коли вона є. Боремося для того, щоб ця держава стала такою, про яку мріємо ми і мріяли ті, хто боровся за 70–80 років до нас.

Олександр ГОРБАТКО

Я поїхав до Дніпропетровська по роботі й побачив людей, які збиралися на центральній вулиці. Це були студенти, вони мали з собою прапори Євросоюзу та України.

Я всі свої справи поробив, підійшов до них і питаю: «Хлопці, а що ви тут робите? Я з Донецька, хотів би дізнатися». Вони кажуть: «Ми хочемо влаштувати мирний марш на підтримку

зближення з Євросоюзом, хочемо показати це людям». Кажу їм: «Я разом з вами пройду». І ми пройшли цим маршем до Європейської площі.

Я цю ідею маршу привіз у Донецьк. Коли ми її обговорили, то виявилось, що така ідея не тільки у мене була. І ми вирішили, що потрібно йти. Це було наприкінці грудня. Коли я приїхав до місця збору, то побачив двох наших людей і купу міліції. До нашого старту залишалося хвилин десять, і мені стало страшно, що ніхто не прийде. Я дістав прапори, які привіз із собою, і став чекати.

Люди прийшли. Принесли плакати, причому плакати вже домальовували вночі. У нас був дуже кручений маршрут, бо міліція не дала нам дозволу йти прямою дорогою. Але для нас це не було аж надто важливо. І ми пішли.

Багато людей на нас реагували агресивно. Один молодик кидався яйцями. А міліції все це було до лампочки, вона ніяк не реагувала. Були люди, які просто дивилися, хтось сигналив, одне весілля нам навіть руками махало.

Ми завершили марш біля ялинки. І це було показово — що у нас тут, у Донецьку, так само, як і в Києві, це відбувалося біля «йолки».



«Марш справедливості» 29 грудня 2013 р. (фото К. Жемчужникової)

Артур ШЕВЦОВ

Це був період, коли ми взяли напрямок на розширення Майдану. Тобто якщо в листопаді й грудні ми здебільшого були біля Шевченка, то в січні вирішили, що треба рухатися далі. Тому зробили великий марш містом.

Це була неділя, 5 січня. Ми провели традиційне віче на Майдані о 12-й годині, а потім з євромайданівською символікою та прапорами пішли центральною вулицею Донецька, пройшли повз центральний майдан, повернули ліворуч, спустилися по проспекту Ілліча до Кальміусу. Я тоді вів цю колону.

Перейшли міст. Причому на мості ми розтягнулися — взяли за руки — зробили такий «живий ланцюг». Такого задуму, до речі, спершу не було. Ми йшли, і я побачив, що було б непогано розтягнутися, бо, знаєте, цей міст через Кальміус — один із центральних у Донецьку, там багато автівок і громадський транспорт — нашу акцію могло бачити багато людей. І взагалі, це була гарна картинка.



Євромарш 5 січня 2014 р. (фото novosti.dn.ua)

Я дав команду — народ розтягнувся. Було дуже багато людей, і ми так витягнулись уздовж усього мосту — прапори українські, європейські, символіка... І ви знаєте, були водії, причому чимало, які нам сигналізували, махали, і з громадського транспорту також руками махали.

Тобто було видно, що люди не залишаються байдужими до всього цього. Ми десь хвилин 15 постояли на мосту, потім знову вишикувалися в колону і пішли до театру ляльок. Це вже інший берег Кальміусу.

Олександр ГОРБАТКО

Ще один марш ми проводили до старого стадіону. По шляху проходження нас двічі обкидали яйцями. Першого разу ті, хто нас обкидав, утекли, а за другим разом я навіть наздогнав одного. Причому як тільки я його наздогнав, відразу з'явилася міліція.

Я дав можливість його сфотографувати, і його відразу повели, навіть не дали з ним поговорити: «Все, ходімо в міліцію», — його забирають і відводять, просто виривають з рук, а я його не бив, просто наздогнав і повалив на землю. Заяви тоді не писав, бо я мав би у ній вказати свою адресу. [...]

Важливо відзначити, що саме на марші досить багато людей з'їжджалося з області. Приїздили з різних міст і сіл, щоб узяти участь. І на цих маршах не було партійних прапорів — це було нашою умовою. І спасибі партіям, що вони це підтримали.

Артур ШЕВЦОВ

Під час Майдану я кілька разів спілкувався з Романом Лягіним. Він був активістом Партії регіонів, причому непартійним, але завжди був присутній на різних акціях цієї партії. Згодом він очолював Центральну виборчу комісію ДНР, яка забезпечувала проведення референдуму за «незалежність» цієї самопроголошеної республіки.

Спілкування з ним було неофіційне, і він дуже багато цікавого розповідав про те, що відбувається в середовищі міської організації Партії регіонів. Особисто мене це дуже цікавило. І цікавило насамперед, чому нас не розганяють.

Це було у той період, коли донецькому Майдану практично ніхто не заважав. І мене це насправді дуже дивувало. Тому що в Києві намагались розігнати, у Харкові, Запоріжжі, Криму... А в Донецьку вони, навпаки, робили вигляд, що нас не помічають.

То Лягін розказував, що в усій Партії регіонів, і в донецькій структурі зокрема, щодо нашого питання був розкол. Те, що ми їх дратували — факт. Але стосовно того, що з нами робити, у них були різні думки.

Я їх умовно поділяв на «голубів» — тих, хто був готовий домовлятися, і «яструбів» — тих, хто виступав за силовий варіант. Секретар міськради Сергій Богачов певний період намагався вдавати із себе «голуба». Десь на початку січня він нас до себе запрошував у міськраду. Ми ходили, спілкувалися, і він питав: «Що вам потрібно? — він мав на увазі загалом донецький Майдан. — Що вам треба, аби ви заспокоїлися?»

Тобто вони робили вигляд, що прагнуть діалогу, що вони за мирне розв'язання, що те, що відбувається в Києві, воно не потрібне, і т. ін. Але все-таки потім цей самий Богачов і координував силовий розгін Майдану.

Євген НАСАДЮК

Щодо небезпеки... Я, виходячи на Майдан, відразу був внутрішньо готовий до якихось ризиків, нападів. Пізніше хвилювався за рідних, що на них можуть тиснути.

На Різдво до нас повинні були приїхати тернопільські хлопці та дівчата, щоб разом із донецькими активістами зробити спільний виступ, показати вертеп. Приходимо, а там стоїть десь 15 осіб, із плакатами, на яких зображені Кличко, Яценюк, Тягнибок, Гітлер, написано: «Ні фашизму, ні содомії». Було також два плакати з моїми фотографіями, які вони Вконтакті взяли з моїх перформансів.

Тим хлопцям було років по 16–18, вони нічого не говорили, але в них був головний, який розповів нам, чому вони прийшли. Далі вони стояли, мовчали, і це створювало певне напруження.

Деякі учасники Євромайдану намагалися їх звідти вигнати, бо в нас вертеп мав починатися. Виникло напруження, були такі спалахи до бійки. Але більшість вирішили, що треба відійти трохи далі й провести свій вертеп, а вони хай стоять — може, вперше в житті почують різдвяні пісні.

Олександр ГОРБАТКО

Я особисто помічав стеження за собою. Швидше за все, це були хлопці з СБУ. Вони приходили в цивільному, а ми вже всіх їх знали в обличчя — мабуть, штат служби безпеки невеликий, і людям, що були «в темі», щодня змінюватися було не варто.

Я до них звертався, питав, чому вони тут, чому не розуміють нашої позиції. Вони відповідали, що їм незрозумілі гасла «Слава Україні! Героям Слава!», а також, що у них «дедывоевали» і таке інше. Я не можу зрозуміти тих людей — у них є певний доступ до архівів Служби безпеки України, колишнього КДБ, вони могли б поцікавитися правдою.

Вольга ШЕЙКО

18 січня на «Українській правді» з'явилася інформація, що донецький Автомайдан їде на Водохреща до дружини Януковича. Я, чесно кажучи, була в шоці. До очільника обласного осередку УДАРУ і лідера Автомайдану Єгора Фірсова я не змогла додзвонитися, зателефонувала його першому заступнику, Денису Каплунову, кажу: «Друзі, що ви творите? Давайте з го-

ловного: кожен протест повинен мати свою мету. От ви приїдете до Люсі (її всі так називали), і що вона вам скаже?»

Я особисто з нею не знайома. Але буквально за два дні до цього у нас проводився якийсь фестиваль для інвалідів-візочників, і вона була на цьому фестивалі. Усі знали, що вона ходить у звичайні магазини, до неї можна було просто підійти і поговорити. Тобто вона проста, неамбіційна. Насправді, маючи такого чоловіка, вона була нещасною жінкою.

Вона дуже набожна. Як особистість не являє жодної небезпеки. Вона ніколи і не була «першою леді», а на той момент не жила з чоловіком вже досить тривалий час. Була нещасною людиною, яка намагалася займатися благодійністю.

Ось вони зібралися їхати до Люсі Янукович. Я кажу: «Навіщо? Ви ж знаєте, завтра Хрещення. Вона — набожна людина. Для неї це свято. Можливо, її завтра не буде вдома. Що ви від неї хочете?» — «Щоб вона вийшла, і ми у неї запитаємо, чи знає вона, які злочини коїть її чоловік».

Я кажу: «Ви знаєте її ситуацію — він з нею не живе. Всі чудово знають, з ким він живе, де живе і що робить. Чи ви думаєте, що він з нею радиться, дозволу питає? Навіщо ви їдете до неї?» Врешті мені сказали: «Нічого ти не розумієш. Іди далеко і надовго».

Вони оголосили, що будуть їхати від місця збору Євромайдану, прямо від пам'ятника Шевченку. А в той час на Майдан уже приходила тітушня.

На 12-ту годину в нас планувалося віче, а вони написали, що об 11.00 будуть виїжджати. І коли люди стали збиратися на Майдан, практично вся площа була в кільці якихось незрозумілих людей. А Автомайдан як вітром здуло.

Артур ШЕВЦОВ

19 січня вже почалися реальні провокації, на серйозному рівні. Прийшли тітушки, і в них уже було конкретне завдання — зірвати, розігнати, бити і т. ін. От саме 19-го числа.

Після віча була велика бійка. Нам тоді поламали кілька «вудок», на яких трималися прапори, намагалися вкрасти кілька наших прапорів. Пам'ятаю, що я і ще кілька майданівців поїхали у Ворошилівське районне відділення міліції. Ми написали заяви про те, що сталося.



Сутички під час проведення віча 19 січня 2014 р. (фото О. Сокуна)

Починаючи з цієї дати такі провокації стали практично щоденними.

Тетяна ЗАРОВНА

Я спершу, приходючи на Майдан, як і годиться журналісту, намагалася перебувати «над подіями» і просто висвітлювати їх. Так воно і було, доки не стали приходити тітушки. Поруч із цими агресивними люмпенами, не соромлячись, стояли і підбадьорювали працівники Донецької міськради, чимало з яких згодом стали лідерами так званої Донецької народної республіки.

Але згодом із Горлівки стали приїжджати не просто п'янички, а криміналітет, терті калачі. І це проти майданівців — миршавих захлялих інтелігентів.

Я всю свою журналістську діяльність займаюся правами людини. Тобто я пишу на кримінальні теми, а там, якщо трохи глибше копати, хоч-не-хоч, обов'язково зіткнешся з мафією. Тому так вийшло, що, висвітлюючи ці теми, я стала таким собі борцем проти донецької мафії.

У Горлівці був такий смотрящий від «сім'ї» Армен Горловський (Саркісян), і він разом із бандитами приїжджав на наш маленький донецький Майдан. Хоча, здавалося б, це «не царское дело», але ні, не погребував, приїхав особисто Саркісян — його сфотографував мій колега.

Ви знаєте, у мене вже досвідчене око оперативника, і я вмю відрізнити злодіїв від простих п'яничок, яких зігнали регіонали. Вони часто проти Майдану зганяли усіляких п'яничок, за невелику копійчку. Але стали приїжджати кримінальні елементи. І керувати нашим розгоном була призначена людина, відома як Гагик Агавелян, глава донецьких вірмен.

Він особисто був на нашому Майдані, особисто мене штовхав — так, що мені довелося піти до Ворошиловського відділення міліції, написати заяву. Я в житті ніколи цього не робила, а тут написала, щоб зафіксувати цей факт — що пан Гагик Агавелян особисто мене виштовхував з донецького Майдану і командував тими, хто кидав у мене яйця і шматки льоду.

Поза межами Майдану оці справжні урки, кримінальники нападали на моїх товаришів, побили активістів донецького Євромайдану Олега Желнакова, Стаса Федорчука, інших. Вони вистежували їх по місту і нападали. Ці всі події — це вже був розгон і підготовка до «русской весны».

І міліція при цьому не захищала майданівців. Бувало, стоїть міліціонер, я до нього підходжу і прямо хапаю за руку: «Вживайте заходів, реагуйте! Ти полковник міліції чи хто? Ти бачиш, що відбувається?» А він робить вигляд, що нічого не розуміє.

Артур ШЕВЦОВ

22 січня ми хотіли відсвяткувати річницю Злуки, черговий День Соборності. Запланували марш від пам'ятника Шевченку вниз по бульвару Шевченка до мосту, через Кальміус, і там мав бути «живий ланцюг». Все, в принципі, мало бути традиційно, як і у попередні роки.

І пам'ятаю, в той день влада організувала свій мітинг. Це, мабуть, уперше, коли вони саме день у день відзначили цю дату, бо зазвичай вони це робили на день або два раніше. Причому не мало значення, чи це 22 січня, чи 9 березня — день народження Шевченка, чи День Незалежності. А тут вони просто день у день організували мітинг з прапорами Партії регіонів, з розповідями про те, що Україна має бути єдина, незалежна...



Донецька влада 22 січня 2014 р. відзначила День Соборності України (фото novosti.dn.ua)

Любов РАКОВІЦА

22 січня стало знаковим днем. Тоді Антимайдан почав займати нашу площу, під облядою. А у нас, до речі, був дозвіл на проведення там масових акцій. Вольга Шейко оформила дозвіл, і на три місяці ця площа була типу наша.

Важливий момент — у нас жодного разу не стояв намет. Один активіст хотів поставити, а його запитали: «Ти будеш у ньому сидіти?» — «Ні». — «Тоді не треба. Це буде зайвим приводом...» Намети — це малі архітектурні форми, і встановлення їх вважалося незаконним. А в нас був дозвіл на проведення мітингів.

Але 22 січня вони зайняли нашу площу, хоча знали, що у нас День Соборності. Ми перешли на інший бік, стали напроти пам'ятника Шевченку. Але туди прийшли тітушки.

Тетяна ЗАРОВНА

Це був агресивний натопк: з одного боку, звезені працівники з підконтрольних «сім'ї», а саме Саші «Стоматологу», державних підприємств, з іншого — кримінальники з Горлівки, керовані Гагіком Агавеляном.

22 січня 2014 року я вже була взятою активісткою донецького Майдану, тому що не могла спокійно дивитися на таку несправедливість, коли на інтелігентів нападають урки.

Вони йшли з кількох боків, прямо загоном, вишикувавшись у колону, як прийнято в «зоні», тільки що руки не за спиною. Маршем, кроком, чітко керовані Партією регіонів.

Згодом прийшла ціла колона з боку критого ринку, підвезена, зокрема, й на автобусах «Торезантрацит». Я сфотографувала цей автобус. Ці маршем прийшли з прапорами опозиційних партій, покидали їх і спалили — таке ритуальне вогнище влаштували, з криками «Фашизм не пройде!» і т. п.

Зі звернення депутатів Донецької обласної ради до Президента України від 22 січня 2014 р.

Ми, депутати Донецької обласної ради, в День Соборності України звертаємося до Вас, шановний Вікторе Федоровичу, як до гаранта Конституції — не дайте політичним провокаторам і політичним екстремістам розпалити пожежу громадянської війни і загальної ненависті! Соборність у нашому розумінні — це єдність країни для розв'язання важливих соціально-економічних завдань, забезпечення гідних умов життя для кожного громадянина України незалежно від політичних переконань та етнічного походження.

Ми вимагаємо вжити жорстких і рішучих заходів щодо тих, хто штовхає Україну в безодню громадянського конфлікту, хто намагається здійснити спробу державного перевороту і силового захоплення влади.

Нове законодавство, що посилює покарання за погромні дії, має бути застосоване. Закон і порядок мають перемогти в Україні.

Шановний Вікторе Федоровичу! Донбас підтримує всі Ваші ініціативи, спрямовані на вихід країни з масштабної політичної кризи, і чекає від керівництва країни вжиття рішучих заходів.

(pr.lg.ua/news/12234-obraschenie-deputatov-doneckogo-oblastnogo-soveta-k-prezidentu.html)

Станіслав ФЕДОРЧУК

Наше зібрання оточили близько 700 тітушок. Тоді було побито багатьох активістів. Чесно кажучи, це був день серйозного випробування. Попри те, що нас тоді зібралось майже 300 осіб, більшість усе-таки були люди старшого віку. І від того, як ми поведемося, залежало дуже багато.

Звісно, були люди, які говорили: «Треба битися! Треба рішуче виступати». Але ми чудово розуміли: навіть якщо молодші зважаться на бій, то що станеться з тими, хто стоїть за їхніми спинами — з жінками, старими із ціпками та іншими?

Тітушки почали бризкати фарбою на ацетоновій основі. Перші наші активісти отримали опіки від цієї фарби. Довелося викинути дуже багато одягу, тому що фарба з ацетоном нічим не відпирається. Були перші черепно-мозкові травми.

Напередодні 22 січня, і це трохи символічно, ми поширили звернення до всіх органів влади, до іноземних посольств, у якому розповіли, що місцева влада, власне голова Донецької ОДА Шишацький і секретар міської ради Богачов, безпосередньо винні в нападах на донецький Євромайдан, що вони прямо говорять нам, що у нас немає іншого вибору, як просто зникнути, що вони не гарантують нашої безпеки.

Ми звернули на це увагу всього світу. І було дуже сумно, що навіть кийвський Євромайдан, за великим рахунком, не помітив цього. Маючи певних політичних речників, маючи певний голос на Заході, ми на території України все одно почувалися певною мірою відсепарованими.



Напад тітушок на активіста донецького Майдану Максима Манца. 22 січня 2014 р. (фото fakty.ua)

не кожне серце витримає... В одного чоловіка стався напад. Я не знаю, вижив він чи ні. Він просто впав, як мертвий, знепритомнів. Може, у нього стався серцевий напад, може інсульт, а може, епілепсія, я не знаю, але в припадку він не бився, він просто впав каменем і лежав. Йому надавали допомогу. Але я тоді вже поїхала, ми звідти наживали п'ятами, бо тітушки на нас найбільше кидалися — ми їм уже примелькалися.

22 січня вони показали всю свою сутність. Після цього ми вирішили, що, напевно, виходити на Майдан уже немає сенсу.

Вольга ШЕЙКО

Коли в Західній Україні захоплювали ОДА, наш облвиконком почали до четвертого поверху зашивати в метал. Регіонали стали поширювати чутки про те, що в Донецьк їдуть бандерівці. Богачов говорив: «Ось сьогодні три автобуси з бандерівцями хотіли заїхати в місто, але наші ДАІшники їх зупинили, розвернули, і вони поїхали геть». Ми з цього сміялися.

Тетяна ЗАРОВНА

Важлива деталь: у той день, 22 січня, Гагик Агавелян перед побоїщем, перед нападом на нас, вийшов (і я це зняла на камеру) з обласної державної адміністрації.

Кримінальники нас штовхали, кидали в нас яйцями, шматками льоду, обливали фарбою, ображали. Мені дісталось досить боляче по обличчю. Я, пам'ятаю, здивувалася, що яйце може так боляче вдарити. В мене і раніше влучали яйцями, але я не думала, що саме по обличчю це справді дошкульно.

Але це не має значення. Важливо, що там одна людина, надивившись усього цього жаху, наслухавшись цих диких криків: «Фашизм не пройде!», «Вон, фашисти!»... Це ж

Влада зверталася до людей із закликами: «Люди, виходимо, створюємо оплот...» А я тоді була членом громадської ради при ГУ МВС, і питаю: «На якій підставі ви створюєте групи добровільних народних дружин? Чим це регламентується? Чому люди ходять по вулицях із автоматами? Вони зареєстровані?» Уявляєте? Тут жінка з дитиною ходить, а тут дядько з автоматом, підозрілої зовнішності. Богачов сам ходив з автоматом.

Вони взагалі таке влаштували... Люди, з якими я довго спілкувалася... Яюсь я приїхала на СТО відремонтувати свою машину, а там дівчинка Оксанка, бухгалтер цього СТО, я сто років її знаю, і вона мені каже: «А чому Ярош приїде нас убивати?» Я її питаю: «Оксано, а хто такий Ярош? Ти можеш поцікавитися, хто він такий? Він приїде і 5 мільйонів осіб розстріляє? Один Ярош?!» Вони його самі популяризували, взяли персону і самі її «розкрутили».

Артур ШЕВЦОВ

Коли вони з облдержадміністрації зробили свою цитадель, то нагнали купу тітушок, якихось козацьких організацій і провели мітинг. Це було 26 січня, і проводили вони його на нашому місці.

26-го числа ми теж планували віче, але не провели, скасували в останній момент. Публічно про скасування віча ми не повідомляли, а буквально в ніч на 26-те серед активістів Майдану розкидали смс-ки, що акції не буде.

...У них іде мітинг, вони стоять зі своїми прапорами. Козачки щось там розказують про «жидо-бандерівську нечисть», про «гейропу» і т. ін. І тут на цей мітинг нападають 20 тітушок, у масках, з битами. І вони між собою побилися. Тому що ті тітушки були привезені з області й думали, що ось цей мітинг і є Євромайдан, і його треба бити. А люди на мітингу подумали, що це «Правий сектор» приїхав їх бити. Розумієте?

Коли ми дивилися на це — Віталік Сізов, журналіст «Новин Донбасу», у прямому ефірі демонстрував, що там відбувається... наскільки було смішно спостерігати за всіма цими подіями!

А потім вони між собою почали розмовляти і не могли втямкувати, хто є хто. Бо дивляться — прапори Партії регіонів, там георгіївські стрічки, і ці з такими самими. Вони спочатку розгубилися — хто ж кого б'є?

А потім вони стали ходити по місту і шукати: де ж «Правий сектор», де ж «бандерівці»? Після цього ми припинили збирати донецький Євромайдан. Бо зрозуміли, що це буде не на часі.

Тоді настав, можна сказати, підпільний період донецького Євромайдану: ми один з одним підтримували зв'язок, але людей на вулиці не виводили, працювали більше в медіапросторі.

Валентин КРАСНОПЬОРОВ

Під кінець січня у Донецьку всі розуміли, що ситуація дуже складна, і Янукович може й не втриматися. Хоча тут, на сході країни, політики вірили що Янукович утримається... але, знаєте, як то кажуть, нема дурних. Тому почалися з їхнього боку такі ігри — вони зверталися до майданівців: «Давайте з вами десь зберемося, подумаємо про вашу безпеку, будемо домовлятися...» — і таке інше.

Вони почали між собою обговорювати... Було очевидно, що ситуація заходить надто далеко. Коли з'явилися перші вбиті, вже було зрозуміло, що процес пішов не в те русло, в яке мав би йти, за їхніми розрахунками. І тому вони страхувалися. Це політика.

Тетяна ЗАРОВНА

Як такий Майдан уже не збирався. Хоча все одно люди приходили до пам'ятника Шевченку, але не змовляючись — щоб не викликати вогонь на себе. Просто виходили, спілкувалися, говорили про долю України, Донбасу.

Але 8 лютого БЮТ вирішив провести акцію пам'яті загиблих на Майдані. У Донецьк тоді приїхали Олександра Кужель, Павловський, і ми також вирішили підтримати цю акцію.

У нас тоді була така думка: якщо ми будемо проводити акції під носом у правоохоронців, то, можливо, нас там не будуть бити. І пішли до обласної прокуратури. Поставили там свічки, портрети загиблих...



Сутічки між учасниками і противниками Майдану 8 лютого 2014 р. біля облпрокуратури (фото vybor.ua)

А в той час під пам'ятником Шевченку Сергій Богачов збирав свій мітинг. Комунальники там зображали активістів, підтримку народними масами Януковича і Партії регіонів. Були там також привезені з Горлівки, козачки з нагайками... і весь нішній актив ДНР. У якийсь момент Богачов усіх закликав піти до прокуратури і показати, що «фашизм не пройде». Всі ці козачки з нагайками... Загалом на нещасну жменьку майданівців, бютівців — їх, напевно, було тридцять-сорок осіб — обрушилися, мабуть, п'ятсот орків.

Кужель і Павловського штовхали зі сходів, стусанів їм давали. Міліція ледве їх витягла з натовпу. Це був неприхований звіриний оскал місцевої влади — міліціанти потурали нападникам, а нам казали: «Не провокуйте!»

Вольга ШЕЙКО

У лютому в Донецьк приїжджав Олександр Солонтай. Він тоді займався своєю політичною силою, і запропонував зустрітися з однодумцями, майданівцями.

Стався серйозний погром у тій кав'ярні, де ми зустрічалися. На нас напала тітушня, а міліція затримала нас — тих, на кого напали. Я була змушена написати заяву про перевищення посадових повноважень співробітниками міліції, бігала по всіх кабінетах, де допитували затриманих.

Любов РАКОВІЦА

Троє Героїв Небесної Сотні були з Донецької області. Коли Володимира Наумова ховали, я теж їздила до нього в село. Пам'ятаю, їхали по розбитих дорогах. А там вийшло все село ховати хлопця, накривають його українським прапором під «Пливе кача»...

А у мами старший син загинув, молодший загинув, залишилася тільки донька. Вона сказала, що «якби він зараз запитав, я б усе одно сказала: «Ти правильно все зробив, що туди поїхав». Багато було людей на похороні цього хлопця. [...]

23 лютого наша партія вирішила організувати поминальний мітинг за загиблими. Ми швидко зібралися, з лампадками. Біля облради було досить багато антимайданівців, і вони пішли в наш бік.

Люди, що брали участь у нашій акції, майже розійшлися, залишилася невелика частина. Я сказала, що не піду, поки не підуть люди, яких я запрошувала. Було відчуття відповідальності — я не могла покинути їх. Нас залишалося осіб п'ять чи шість, з українськими прапорами. І антимайданівці нас оточували.

Роман Романов, тодішній начальник міського УМВС, приїхав і сказав: «Розходьтєся». Було дуже небезпечно. Нас посадили в міліцейські машини, відвезли за кілька кварталів і висадили.

Артур ШЕВЦОВ

Ми дізналися, що Янукович утік. Ті, хто за нього виступали, зрозуміли, що він їх зрадив. І ми сподівалися, що коли вони не будуть допомагати нам, то хоча б не будуть заважати. Принаймні ми так думали в той момент. Ми ще тоді не могли передбачити подій, що сталися згодом.

Коли ми 23 лютого зібралися, то я бачив, як люди плакали від щастя, бо ж три місяці життя — щодня в цьому стресі, в усіх цих подіях, і от, нарешті, сталося те, за що ми боролися.

У Донецьку тоді був період — від повалення режиму і до першої відверто сепаратистської акції 1 березня, — коли фактично все завмерло. Ми пам'ятаємо, що відбувалися якісь процеси в Києві: оголошення дострокових президентських виборів, зміна складу Кабінету Міністрів, — по телебаченню спостерігали за подіями в Криму... Але, в принципі, все якось завмерло. Тобто ніхто не знав, що буде далі.

І потім уже 1 березня була перша акція на площі Леніна. Там були російські прапори, прапори Комуністичної, Прогресивної соціалістичної партії — вітренківців, прапор Донецької народної республіки. З уже відомими нам персонажами, які брали участь в Антимайдані, тими самими Хряковим, Губарєвим... Вони з'явилися на сцені цього дійства, яке потім назвали «русская весна». Вони закликали до боротьби із «незаконною» київською владою, проти «хунти» і т. п.



Виступ Павла Губарєва на сесії Донецької міської ради 28 лютого 2014 р. (youtube.com)

Тетяна ЗАРОВНА

1 березня 2014 року можна вважати початком відкритого прояву російської агресії — в Донецьку в той день з'явилося дуже багато людей, не тільки зведених із підприємств Саші Януковича і тому подібних, а й тих, що приїхали з іншої країни.

Це говорить про те, що був підготовлений чіткий план, такий самий, як у Криму. Була купа росіян — ми фотографували автобуси з Ростова, Белгорода. Вони просто загонами ходили по

центру Донецька — люди трохи асоціальні, — ходили і питали: «Як пройти туди? Як пройти сюди? Як пройти до Леніна?». — «То ось же Ленін, у тебе за спиною!» Тобто вони не знали Донецька зовсім.

Говорили з явним російським акцентом. Адже у нас мовлення зовсім не таке, більшість людей у Донецьку розмовляють на жакливому суржику, з «ге», «шо». Тому росіян було дуже добре видно.

Так от, ці росіяни 1 березня 2014 року зображали палку підтримку Губарєва. А хто його привів? Звідки він узявся? Привів його тодішній нардеп Микола Левченко, дав йому трибуну, гучномовець. І так Губарєв 1 березня був оголошений народним мером, силами цих приїжджих.

Станіслав ФЕДОРЧУК

Партія регіонів ставила тисячі людей на місці нашого Майдану, щоб ми навіть не могли пройти там. І відповідно, стояло питання: що нам робити далі? Ми вирішили проводити акції, але вони уже мали інші назви, зовсім інші організаційні форми. До них долучалися зовсім інші люди, хоча, звісно, й учасники Євромайдану теж.

Ініціювали громадську кампанію «За правду!», була створена самооборона. Існувала ще така цікава форма, як молитовний марафон: під спільним прапором священики різних конфесій проводили щоденні молитви за Україну. Дуже часто ламали їхні намети, забирали прапори, викидали в річку. Вони фактично простояли до кінця літа 2014 року.

Багато з цих священиків побували в підвалах, їх катували, але до останнього цей молитовний марафон тривав. Кілька місяців збирався, я знаю, навіть підпільно — на квартирах. Але зрештою припинили його проводити, тому що стало надто небезпечно.



Міжконфесійний молитовний марафон у Донецьку на площі Конституції почав діяти з березня 2014 р. (фото ngnews.org)

Тетяна ЗАРОВНА

3 березня я як журналіст перебувала в Донецькій обласній державній адміністрації. Там проходила сесія і мали презентувати нового голову ОДА, пана Таруту. Туди разом зі своїми прихильниками увірвався пан Губарєв, якого привів за ручку очільник міліції Роман Романов — міліція радо відчинила їм двері, вони увірвалися, били скло, захопили сесію.

З трибуни почав виступати Губарєв, а ми опинилися ніби серед заручників. Я вже собі уявляла, що буде так, як у Харкові, коли тітушки брали штурмом ОДА, вибиваючи звідти майданівців — на колінах змушували їх повзти.

Врешті мені вдалося вийти з чиновниками, щоб не показувати своє посвідчення, бо на дверях уже стояли ці загарбники і всіх перевіряли. Я йшла і бачила рязанські морди, які під-

німали російський прапор. Я їх фотографувала і знімала на відео, тому стверджую, що в Донецьку російський прапор піднімали не місцеві жителі!

Потім я була в міліції, бо я завзятий товариш, який усе намагається довести до логічного завершення. Міській міліції я надала всі відео-, фотоматеріали з вимогою знайти негідників, які піднімали російські прапори. Вони у мене взяли ці матеріали, але, ясна річ, шукати нікого не стали.

Вольга ШЕЙКО

Те, що тоді відбувалося, нагадувало паноптикум. Я не могла повірити, що люди, яких я знаю багато років, несуть таку ересь: «Ви повинні почути Донбас». Я питаю: «Що конкретно, сформулюйте, хоче сказати Донбас? Що конкретно треба почути: перше, друге, третє... Вам забороняють говорити російською мовою?» — «Да». — «Хто? Я адвокат. Назвіть мені хоча б одну кримінальну справу, яку було порушено через те, що хтось розмовляє російською мовою. А може, ви не можете вільно сповідувати релігію, яку сповідуєте? Ви не можете вступити в університет, у який хочете? Ви не можете користуватися Інтернетом? Ви відірвані від світу? Які основні права людини тут були порушені? Є розстріляні, репресовані? Розкажіть мені!»

Я живу в Донецьку і розмовляю російською мовою. Якби я там жила два дні, я б повірила в те, що розповідають. Але я у правовій сфері працюю і знаю, що цього немає.

Віктор ТУПІЛКО

На мій подив, не всі люди сприйняли знищення України в Донецьку. Хтось виїхав, хтось періодично повертається. Були й такі, що потрапили до підвалів...

Але переломний момент на користь України — не на користь держави, а на користь країни — був 13 березня. Тоді



Проросійський мітинг 1 березня 2014 р. Біля приміщення Донецької ОДА знімають український і чіпляють російські прапори (фото wikiwand.com/ru)

3 березня 2014 р. Донецька обласна рада ухвалила рішення про проведення референдуму про статус Донецької області та прийняла звернення:

Ми звертаємося до Верховної Ради України з настійною вимогою негайно прийняти закон про місцеві референдуми, який дозволив би жителям Донецької області висловити своє волевиявлення.

Ми виступаємо за те, щоб російська мова мала статус регіональної в Донецькій області, що дасть змогу нашим громадянам вільно спілкуватися, вибираючи ту мову, яка для них є більш зручною.

Ми за економічно процвітаючий, самобутній Донбас у складі єдиної й сильної України! Ми засуджуємо розкольницькі заяви або заклики до відокремлення Донецької області від України!

В умовах, коли економіка регіону перебуває в кризі, а матеріальне становище більшості жителів області стрімко погіршується, регіональна влада повинна мати можливість приймати більш широке коло рішень.

Тому ми вимагаємо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з метою захисту прав і законних інтересів територіальних громад.

У разі, якщо ці законні вимоги знову будуть проігноровані центральною владою, Донецька обласна рада залишає за собою право на адекватні дії, спрямовані на захист прав і свобод населення області. (ostro.org/general/politics/news/439045/)

в Донецьку пройшов дуже показовий мітинг — на площу Леніна вийшло десять тисяч донеччан — незважаючи на заклики влади не виходити. Це було в той день, коли трьох наших земляків зарізали ножами.

Десять тисяч вийшло. І тільки деякі з них знали українську. Прийшли з дітьми, принесли прапори. Для мене це було відкриттям. Я ніколи не міг подумати, що стільки людей... Я багатьох знайомих там зустрів.

Валентин КРАСНОПЬОРОВ

Взагалі все своє життя я вірив у людей. Знаєте, є таке правило: яким ти бачиш життя, таким воно і буде. А я завжди був оптимістом, людей намагався любити, і вони мені дуже часто допомагали.

Під час цих подій я побачив набагато більше: не просто якесь коло своїх знайомих, а взагалі весь народ. Майдан дав мені більше сили і бажання. Є така пісня в ДДТ «Родина»: «Еду я на родину... Пусть кричат: «Уродина», — а она нам нравится, спящая красавица». Я відчув, що нарешті «родина» — і не «уродина», і не «спящая». Я зрозумів, що ця пісня вже не актуальна для мене, хоча два роки до Майдану була дуже актуальна.

Вже психологічно іншою стала країна. Але наша велика проблема в тому, що ми не знаємо, як жити у цьому демократичному світі. Бо просто не маємо досвіду. І от треба цю свободу протягнути якомога довше, і досвід з'явиться: все більше і більше людей будуть розуміти, як займатися бізнесом, зростатиме політична культура, люди розумітимуть, кого обирати, а кого ні. Це питання часу. І якраз Янукович ці зміни уповільнював, консервував країну, не давав їй розвиватися.

Станіслав ФЕДОРЧУК

Наприкінці лютого 2014 року мені зателефонували представники кримінальних кіл і сказали, що вони дуже просять мене на кілька тижнів поїхати з України, і що в мене просто немає вибору. Я був змушений узяти дружину, двомісячну дитину і виїхати в Грузію, а вже через пару тижнів побачив, як на центральній площі мого міста вбивають моїх друзів.

Тоді я зрозумів, що люди, які мені телефонували, не жартували. І я не знаю, чи ділився б цими спогадами, якби не послухався їхньої поради — думаю, навряд чи. Багато хто нехтував цими небезпеками, думав, що воно якось минеться...

Але перед від'їздом я спробував написати кілька листів до вже нової влади, Служби безпеки України, Міністерства оборони. У цих листах я повідомив, що в Донецьку є російські диверсанти, такого штибу, непрофесійного. Писав, що нам потрібна зброя, щоб захистити своє місто, себе, свої родини.

Тоді представники політичного керівництва, з якими я на своєму рівні міг спілкуватися, сказали, що я перебільшую рівень загрози. Хоча я вже тоді стверджував: якщо ми пропустимо цих диверсантів — приїжджих «туристів», наступними будуть диверсанти професійні, а далі вже професійна російська армія. У це ніхто не хотів вірити, всі надто переймалися подіями в Криму. Говорили: «Спочатку ми вирішимо питання з Кримом, а потім, можливо, подумавемо про ваш Донбас».

Артур ШЕВЦОВ

Багато активістів донецького Євромайдану зараз воюють на фронті. Інші стали волонтерами — допомагають спорядженням нашим бійцям. Декого вже, на жаль, немає серед живих. Але ті, хто залишився... Ми, звісно, продовжуємо підтримувати зв'язок, намагаємося робити свій скромний внесок у спільну справу — перемогу України і визволення Донбасу з-під окупації.

Зрештою, для нас, донецьких активістів, це не просто справа — допомогти Україні перемогти ворога, це наш шлях додому. Якщо ми не переможемо, то ми просто додому не повернемося. А додому, повірте, дуже хочеться! Дуже хочеться! Особливо тим, хто не був удома з моменту виїзду.

Я пам'ятаю ті дні, коли усвідомив, що, можливо, доведеться виїхати. І ти не знаєш, як надовго покидаєш рідний дім. Ти береш свої речі, заздалегідь зібрані, сідаєш і їдеш. У цей момент фактично ти розумієш, що їдеш просто зараз і більше не зможеш бачити ні рідного міста, ні рідного дому. І навіть не знаєш, коли ти туди повернешся. І чи повернешся взагалі. От що найстрашніше. Ті люди, яким вдавалося потрапити в Донецьк, розповідають, як змінилося місто. І ми розуміємо, що це не те місто, в яке ми зможемо повернутися.



Проукраїнські акції в Донецьку на початку березня 2014 р. (фото news.online.ua)

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ





Андрій ГОЛУМБЕВСЬКИЙ

1975 року народження, підприємець, учасник АТО, доброволець батальйону «Київська Русь»



Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

1983 року народження, заступник директора спорткомплексу «Спартак», голова Житомирської організації партії «Демократичний Альянс»



Василь КЛЮБА

1985 року народження, учасник АТО, член Бердичівської міської організації ВО «Свобода»



Жанна КОНЦЕВИЧ

1968 року народження, майстер-модельєр перукарського мистецтва, громадська активістка



Наталія КУРКЧИ

1965 року народження, пенсіонерка, голова Житомирської міської організації «Товариство греків»



Дмитро КУШНЄРОВ

1973 року народження, радіоведучий, звукорежисер, один із ведучих сцени житомирського Майдану



Марія МАСЛОВСЬКА

1953 року народження,
викладач Житомирського
державного університету
імені Івана Франка



Віктор МОЙСІЄНКО

1966 року народження,
професор, завідувач
кафедри української мови
Житомирського державного
університету імені Івана
Франка



Микола НІКОЛАСВ

1965 року народження,
графічний дизайнер, член
Бердичівської міської
організації ВО «Свобода»



Дмитро ТКАЧУК

1987 року народження,
заступник Житомирського
міського голови, один
із координаторів
житомирського Майдану



Іван ХОМ'ЯК

1973 року народження,
викладач Житомирського
державного університету
імені Івана Франка,
організатор і лектор
Відкритого університету
Житомира



Юлія ЧЕПЮК

1988 року народження,
журналістка Інтернет-видання
«Житомирінфо»

2013

ніч з 21 на 22.11

група житомирян виїхала до Києва для участі в акції на підтримку євроінтеграції України.

22.11

на майдані Корольова біля Житомирської ОДА встановлено намет, о 18.00 відбулася акція під гаслами «Україна йде в Європу!», «Я обираю ЄС!».

24.11

тисячі житомирян стали учасниками протестних акцій у Києві. Одночасно у Житомирі відбулося віче;

вночі побили журналіста Влада Пучича.

26.11

Житомирський окружний адміністративний суд частково задовольнив позов виконавчого комітету Житомирської міської ради щодо обмеження мирних зібрань у центрі Житомира з 26 листопада 2013 р. до 19 січня 2014 р., заборонивши проводити мирні акції з наметами та використанням звукової техніки на майдані Корольова, Соборному та пішохідній вулиці Михайлівській.

28.11

хода студентів на підтримку євроінтеграції; віче «За європейську Україну!», на якому ухвалено резолюцію «За європейський Житомир, за європейську Україну!»;

на приміщенні міської ради вивішено прапор Євросоюзу.

29.11

мешканці Житомира організували «живий ланцюг» у центрі міста;

працівники ДАІ перешкоджали житомирським студентам їхати до Києва;

скоєно напад на організаторів житомирського Майдану Івана Фурлета та Влада Пучича.

30.11

хода активістів Майдану до Управління МВС у Житомирській області та Корольовського і Богунського райвідділів міліції з вигуками «Міліція з народом».

01.12

зібрання на майдані Корольова на підтримку київського віча.

02.12

у Житомирі створено Штаб національного спротиву;

відбулася хода студентів по місту; оголошено студентський страйк.

04.12

пікетування студентами обласної ради з вимогою до депутатів підтримати відставку Президента й уряду, не забороняти мирні акції, сприяти звільненню затриманих 1 грудня на вулиці Банковій у Києві протестувальників.

07.12

автопробіг вулицями Житомира на підтримку Євромайдану. Його учасники закликали житомирян їхати 8 грудня до Києва на «Марш мільйонів».

13.12

хода учасників Майдану до Управління СБУ в Житомирській області.

15.12

напад на голову міської організації «Свобода» Віктора Брокарева.

17.12

акція Євромайдану під стінами Житомирської обласної прокуратури з вимогою взяти під контроль хід кримінальних проваджень щодо нападів на громадських активістів.

18.12

напередодні Дня міліції активісти житомирського Євромайдану привітали правоохоронців із професійним святом. Біля Управління МВС у Житомирській області вони пропонували усім охочим написати на ватманах свої побажання міліціонерам.

20.12

акція журналістів Житомира та Бердичева, студентів і активістів Євромайдану біля Управління МВС у Житомирській області з вимогами відставки міністра внутрішніх справ В. Захарченка та розслідування усіх випадків побиття журналістів.

2014

08.01

у Житомирі розпочав роботу Відкритий університет.

22.01

хода на День Соборності до Управління МВС у Житомирській області із закликами до працівників житомирського «Беркута» повертатися з Києва.

23.01

акція пам'яті загиблих на Майдані у Києві; мітинг біля ОДА, на якому протестувальники закликали до відставки голови ОДА та мера Житомира, а також здійснили спробу зайти до приміщення.

24.01

прихід активістів Майдану на засідання Житомирської міської ради; створення на їхню вимогу Народної ради.

29.01

акції прихильників влади під гаслами «Фашизм не пройде», «Ми регіони – нас мільйони» біля Житомирської ОДА.

30.01

акція активістів Майдану «Від побитого до вбитого. Непокаране зло зростає».

03.02

акція Автомайдану в Бердичеві.

08.02

поїздка житомирського Автомайдану в с. Кам'янка до будинку голови Житомирської ОДА Сергія Рижуги.

10.02

акція з «революційним піаніно» в Житомирі.

19.02

підпал приміщення Управління МВС і захоплення будівлі ОДА в Житомирі; зведення барикад біля ОДА.

20.02

початок блокування активістами військових частин у Житомирі з метою недопущення їх від'їзду до Києва.

21.02

у Житомирі на Соборній площі скинуто з постаменту гранітний пам'ятник Леніну.

22.02

у Бердичеві на Жовтневій площі повалено пам'ятник Леніну.

25.02

на сесії Житомирської міської ради відправлено у відставку міського голову Володимира Дебоя та сформовано Виконавчий комітет народної довіри.

Марія МАСЛОВСЬКА

Проблеми України і українського народу болять мені давно. Тому що я є викладач, який іде до студентів, дивиться їм у вічі й повинен нести правду. З першого дня, коли було заявлено Януковичем (а то було 21 листопада, десь о 15 годині), що несприятливі умови для українців, аби йти в Європу, наша увага була прикута до новин.

Уже ввечері ми відчували, і я особисто також, що Україна не змовчить. Українці, на щастя, вже їздять до Європи (хоча й на заробітки) — вони бачать, як живуть інші. Все більше наших студентів там навчається. Українці зробили свій вибір, я так думаю, давно.

На превеликий жаль, те керівництво не давало змоги нам справді потрапити до Європи. І я думаю, то був останній такий шанс, останнє зібрання сил українців, аби довести, що ми є народ, ми є нація, що ми є!

Ми — прадавній народ, який має свою прадавню культуру, адже Київську Русь знали в Європі. І власне кажучи, Київська Русь була свого часу найвідомішою в Європі державою. То чому б сьогодні нам, українцям, не бути там? По суті, Європа — то і є Україна, а Україна — то є Європа.

Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

...настав день, коли Мустафа Найєм кинув клич збиратися проти того, що наші керівники держави відмовилися від курсу в ЄС. Ми в першу ніч уже були в Києві на майдані Незалежності. Тому з перших годин і з першого дня я уже був, можна сказати, активним учасником цих подій.

Мене спонукала вийти на Майдан потреба боротися за європейські цінності, за нормальний рівень життя. Ми, демальянсівці, і до Майдану боролися з цією системою, з поборами, корупцією, свавіллям чиновників і прокурорів. Тому ця боротьба була для нас близька і зрозуміла. І наш меседж був зрозумілий для людей, коли ми вийшли на Майдан.

Накипіло в душі, певне, у багатьох. Для більшості заклик до євроінтеграції був не основним. Євроінтеграція тільки відкривала нам шляхи і можливість для подолання тодішньої системи. Головне було — подолати той режим, щоб рухатися далі.

Юлія ЧЕПЮК

З Києва стали транслявати камери онлайн, що люди збираються. Я зустрілася в кафе з Владом Пучичем, хлопцями-демальянсівцями. Ми вирішили їхати до столиці. Рушили двома машинами. Був з нами Назарій Томчук, журналіст, були Владислав Пучич, Діма Ткачук, Рома, Саша, Діма Крапачов. Десь о третій годині ночі ми приїхали до Києва, і нам навіть дали виступити. Там саме броньовичок був, ударівський. Годинки дві побули і поїхали в Житомир, на роботу.

Вже на роботі з хлопцями думаємо, що нам треба або туди їхати, або тут щось організувати. У соцмережах ми розповсюдили повідомлення, що о 18 годині збираємося. Поставили намет, діжку, стільчики, своїх друзів зібрали. Першу ніч ми ночували всі разом. Пластуни проходили посеред ночі повз, приєдналися до нас і співали під гітару. Це було 23 листопада. До нас приходила міліція. Ми сказали, що ми ж нічого такого... не робимо. І з того почався Майдан.

Після того ми щовечора о 18 годині збиралися. Поки штурмом не взяли ОДА, в нас не було жодного «прогулу». Кожен вечір збиралися о 18 хто міг. В основному це були демальянсівці, долучалися також члени різних громадських організацій.

У нас у кожного були свої обов'язки. Я була «глашатаєм», бо сказали так: «Ти журналіст — ти готуєш новини». У нас був ноутбук, Інтернет, ми все там організували. На великому екрані натягували простирадло, і люди дивилися. Співали Гімн. У нас кожного вечора збиралося в середньому 50 осіб. Тобто можна сказати, що цих євромайданівців ми знали в обличчя, бо їх було не так багато, щодня приходили одні й ті самі.



Перші дні житомирського Євромайдану (фото І. Ковальчука)

Дмитро КУШНЄРОВ

Я побачив в Інтернеті інформацію про те, що в Житомирі люди збираються на акцію протесту. Від того часу я вийшов на Майдан. Мені особисто здавалося, що просто моя присутність не важлива. Це з одного боку, але з іншого — я думав: «Нехай влада бачить, що я теж проти». Ну, і потім воно закрутилося.

Погодьтеся, не можна було не стежити за тим, що відбувається. Постійно телевізор, Інтернет, я стежив. Фактично всі ті події я пропустив через себе.

Не можу сказати, що я від початку був на всіх акціях протесту в Житомирі, в Києві, але коли мав час, просто приходив — знову ж таки, з тією самою думкою: «Хай вони бачать — я проти». Коли мені по роботі доводилося їздити до Києва, якщо був вільний час — весь той час я був на Майдані. Я не брав активної участі у тих подіях, але я не міг стояти осторонь.

Іван ХОМ'ЯК

Акції були організовані невеличким активом. Для Житомира вони були дуже немасштабними, що пояснювалося двома причинами: певною пасивністю самих громадян і тим, що більшість активних житомир'ян, оскільки наше місто близько до столиці, їздила на Київ.

Вже, здається, 25-го числа виник конфлікт із політиками, зокрема між БЮТ і тими, хто організував ці акції. Партійні діячі говорили, що треба збори проводити, обговорювати ситуацію, збирати комітети, а на вулицю так ніхто і не виходив. Тобто без партійних прапорів ніхто з них не хотів з'являтися.

Резолюція Народного Віча «За європейський Житомир, за європейську Україну!» від 28 листопада 2013 року

Україна знаходиться на порозі епохальних змін: 29 листопада у Вільнюсі президент повинен підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Серед переваг: європейські стандарти життя, повага до прав людини, нові можливості для розвитку економіки.

Кілька днів поспіль ми, житомир'яни, днюємо і ночуємо на майдані Корольова в рідному місті; ми, незважаючи на складні погодні умови, відстоюємо свою позицію в Києві.

Проте президент України не зважає ні на думку стотисячного мітингу, який пройшов вулицями столиці 24 листопада, ні на заяви територіальних громад, міст і селищ. Він продовжує зривати підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Керуючись положеннями ст. 5 Конституції України, відповідно до якої єдиним джерелом влади в Україні є народ, ми, хто зібрався на Віче на майдані Корольова в Житомирі, ухвалили:

– Вимагаємо від Віктора Януковича підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у Вільнюсі 28-29 листопада 2013 року.

– Для консолідації зусиль з метою посилення тиску на владу 28-29 листопада перенести акцію «Євромайдан. Житомир» у Київ, на Майдан Незалежності.

– Вимагати від депутатів житомирської міської ради та міського голови Володимира Дебоя, депутатів обласної ради та її голови Йосипа Запаловського підняти прапори Європейського Союзу перед радами поряд з державним прапором та місцевими прапорами, як символ незмінності та безальтернативності євроінтеграційного курсу України.

У разі відмови президента виконати волю народу та підписати Угоду ми мобілізуємо громадян, партії, громадські організації, які виступають за європейську інтеграцію України, і усіма доступними методами будемо добиватися підписання Угоди.

29 листопада має стати кроком у Європу або початком кінця цієї влади.
(zhzh.info/news/2013-11-28-17641-0-1-0)

Микола НІКОЛАЄВ

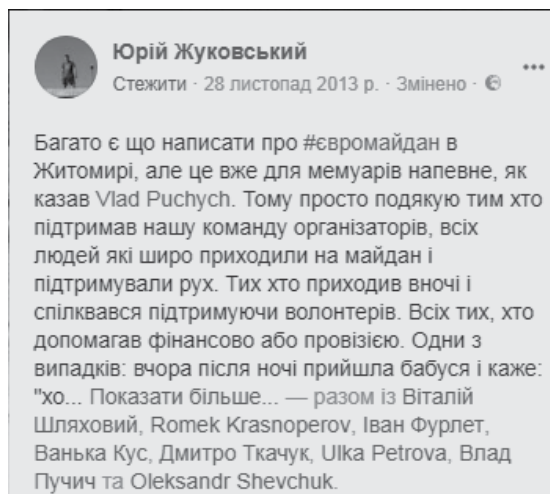
Тоді ще, як Майдан почався, ми також організували свій маленький Майдан. Збирали підписи. Я, пам'ятаю, зробив листівочки такі, що Бердичів — за євроінтеграцію, що ми хочемо йти європейським курсом. Тоді багато таких акцій було по містах. Ми хотіли, щоб міськрада подала через своїх депутатів заяву, що Бердичів хоче йти в Європу.

Ми стояли на площі, проходили люди, ми до них підходили, спілкувалися. Сказати чесно, дуже важко було зібрати підписи, дуже. Ми за чотири дні зібрали всього лиш 400 чи 450 підписів. Це дуже мало, для міста в 65 тисяч це мало. Я був дуже здивований, мені здавалося, що всі мають так думати, як ми.

Юлія ЧЕПЮК

Дуже визначним був момент, коли студенти організували велику ходу містом. Студентство якось пасивно до цього всього ставилось, і тоді Сашко Шевчук (він у той час був членом

УДАРу, молодіжки) організував величезну студентську ходу через усе місто. Це була дуже значна акція. Бо те, що ми там собі стояли, мало хто помічав. Тобто тоді Житомир, мабуть, уперше побачив, що щось відбувається.



28 листопада активісти житомирського Євромайдану думали, що протестні акції вже завершено

Жанна КОНЦЕВИЧ

Це був Майдан ще до 30-го числа, коли студенти вийшли і закликали, агітували. Вони мріяли про те, що ми підемо в Європу. Тоді така політична обстановка була: всі вірили, що ми справді туди підемо.

Ми завжди з друзями прогулюємося ввечері, і коли побачили те все, підійшли до Майдану і якось хотіли своєю присутністю висловити власну позицію щодо цього. Ну, якось так було спочатку. А потім сталися ті події, яких ми взагалі не очікували. Я як адекватна людина теж не розуміла: як це так?

Василь КЛЮБА

Ми збиралися виїхати в Київ. Тоді Оля Матвійчук усіх обдзвонила — мене, ще деяких хлопців. Виїхали зранку, о 6-й годині. Але ми тоді ще не знали, бо телевизор не дивилися зранку — часу не було. І нам уже в дорозі дзвонять, що «Беркут» розігнав студентів на Майдані. [...]

В залі очікування відразу було помітно, як люди почали активно дискутувати. Мало не доходило до бійок: одні — за, інші — проти. Ми, щоб на нас менше уваги звертали, свої прапори залишили в камері схову і поїхали зразу в Михайлівський собор. Там побачили картину того, що сталося напередодні. Хлопці молоді були перебинтовані, побиті.



4 грудня 2013 року відбулася позачергова сесія Житомирської обласної ради. На розгляд було внесено і обговорено питання про суспільно-політичну ситуацію в Україні. Жодного рішення з цього питання прийнято не було.

Дмитро ТКАЧУК

Ми усвідомлювали, що будь-який протестний рух у столиці захлинеється, якщо не буде підтримки з регіонів. Тоді наша базова діяльність розгорталася

саме тут, з урахуванням того, що Житомир, з огляду на його географічне розташування, близько до Києва, повинен був стати місцем постійного підживлення як людським ресурсом, так і будь-якою допомогою. Тому що везти каністру пального чи палку ковбаси з Дніпропетровська якось нелогічно. Тут же ці речі можна було набагато оперативніше шукати, формувати, забезпечувати. Тому багато заходів було зосереджено на мобілізації людей, а також на підтримці тих, які перебували в Житомирі. І ясна річ, що те все чергувалося з періодичними активностями в Києві.

Жанна КОНЦЕВИЧ

Я діяльна просто за своєю природою, і тому, мабуть, завжди активно реагую на такі події. Як під час Помаранчевого майдану я їздила до Києва, так і тут, у Житомирі, ми виходили, коли було потрібно. Я не могла сидіти вдома, тому що я потрібна була суспільству. Я відчувала, що маю щось робити — те, що можу. Тому ми або виходили в Житомирі, або, якщо десь у мене була зайва копійка, їхали до Києва. Коли я чула десь, що хтось їде машиною (часто хлопці у Фейсбуці писали), то ми їхали безплатно.

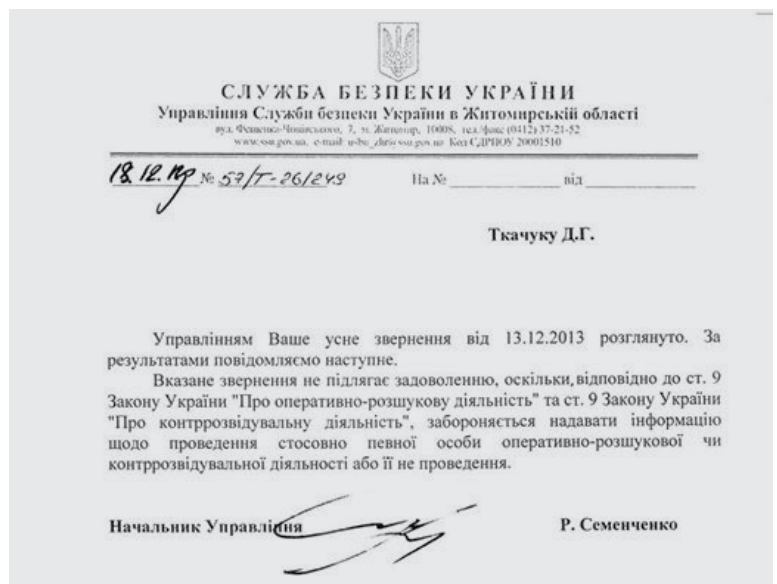
Коли 10 грудня саме було таке яскраве протистояння, ми якраз увечері о 10 годині вже поїхали звідти. Тоді я дуже заперевживала, і після того їздила ночами. І в мене 30 ночей після того було вже в Києві. Тобто вдень ми стояли тут, якщо треба було, на шосту годину вечора приходили до пам'ятника, або ж я зразу їхала до Києва.

Але мені треба було приїхати вдень у Житомир на 6 годин, щоб моя дитина не знала, бо мене ніхто б не пустив. Він засинав, і я собі тихенько бігла шукала хлопців: хто їде, як їхати. Я не могла сидіти. Я не могла собі відповісти, навіщо я туди їду, за чим я туди їду, але я відчувала, що чомусь у мене немає жодного страху. Бо я права. Все.

Наталія КУРКЧІ

Ми піднімали мешканців Житомира, тому що в грудні на Майдан виходила невелика кількість людей. Скажімо так, перший місяць був пасивний. Серед тих, хто брав участь у Майдані, навіть більше було, мабуть, пенсіонерів, ніж молоді. Група молоді була невелика. Правда, тоді один марш студенти провели. Ви ж знаєте, був тиск, їм не дозволяли, погрози були, тому вони не виходили.

І цікаво, що на багато акцій виходили саме пенсіонери, люди немолоді. Ви знаєте позицію людей цього віку. Все одно вони переважно прихильні якось до того старого режиму. А тут саме вони масово виходили в Житомирі.



Таку відповідь отримав Дмитро Ткачук на свій запит щодо стеження за ним працівників СБУ

Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

В Житомирі активних було десь двадцять осіб, але інші мали бачити, що є люди, готові відстоювати свою позицію, і є до кого долучатися. Загалом акцій було дуже багато: й автопробіги, і пікетування МВС і СБУ, прокуратури. І протести біля установ колишньої влади, осередку Партії регіонів. Також мітинги щовечора, які ми проводили протягом, може, півроку.

На мітингах показували, що відбувається в Києві, бо багато людей не мали можливості поїхати. Наприклад, вони їздили тільки на віча, в суботу чи неділю. І вони приходили й отримували інформацію з перших рук, від учасників київського Майдану. Ми були там також комендантами житомирських палаток, тому могли переповідати правду про те, що відбувається, і розповідали, як треба рухатися, щоб координуватися з Києвом.

Микола НІКОЛАЄВ

Я на Майдані у Києві був десь приблизно чотири-п'ять днів на тиждень. Потім повертався додому, виконував деяку роботу і знову їхав до Києва. Перебували ми в наметі житомирської «Свободи» — це буквально біля входу до Будинку профспілок. Іноді ночували в КМДА, іноді чергували вночі, розносили листівки, здебільшого спілкувалися з людьми.

Людей було дуже багато, і я десь на другий тиждень Майдану відчув таку... не знаю... якась така була в мене думка, що нібито знов втрачається час. Адже на Майдан приїхали найактивніші люди, і мені здавалося, що з цими людьми необхідно було щось робити ще на Майдані. Тобто... я не знаю... провести якесь опитування: якою вони бачать Україну, аби можна було потім, аналізуючи цей матеріал, зрозуміти, яку ми хочемо будувати країну. Щоб якимось чином прописати, можливо, план руху, напрямок. Щоб потім, яка б людина не прийшла до влади, вона не сказала: «Я знаю, як правильно». Ні, ми знаємо, як правильно! І тоді вже треба було вимагати йти цим шляхом. А так мені здавалося, що час втрачається.



Акції Євромайдану в Бердичеві (фото із Фейсбука)

Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

Акції спротиву [...] показували системі, яка панувала на той момент, що зламати нас буде не так легко. А найефективнішим був Автомайдан. Я кинув клич до автомобілістів, щоб зробити автопробіг по центральних вулицях Житомира. І прийшовши на парковку, де ми домовилися зустрітися у певний час, я побачив, що там стоїть тільки один BMW X5 — і з українським прапором.

Я думав, що протестують люди з низів, що середнього класу в нас немає. А виявилось, що є нормальна людина з нормальним автомобілем, і що це реальний середній клас. Він один стоїть з прапором і не боїться відповідної реакції за прояв лояльності до Євромайдану з боку системи — переслідувань, побоїв, чого завгодно. І от ця людина додала мені віри, що не все так погано в аморфному Житомирі. Це був Олександр Романчук.



Оголошення про захід Відкритого університету Житомира

Іван ХОМ'ЯК

Найбільш пам'ятною для мене була акція, яку я сам і зініціював. 8 січня 2014 року ми вирішили започаткувати Відкритий університет Житомира. Я виступив у ролі організатора, можна сказати, філіалу Майдану.

Проаналізувавши ситуацію, ми зрозуміли, що є необхідність координації. Всі штаби, ГО та інші, які існували, були недовірливими. Люди мали отримувати інформацію, щоб знати, як самостійно діяти, створювати таку собі горизонтальну структуру.

Дмитро КУШНЄРОВ

Взимку, після Нового року, під облдержадміністрацію звезли всіх бюджетників, щоб вони показали, як «підтримують» чинну владу. З одного боку стояли ці нещасні бюджетники. На їхніх обличчях читалося, що вони не розуміють, що відбувається, для чого їх привезли: «Ну, нам сказали, треба...»

То ми, на протигагу їм, можливо, десь щось і образливе кричали... В принципі... ну дуже хотілося достукатися до тих людей, можливо, в якійсь жорсткій формі, — щоб вони зрозуміли, що не можна так робити, що вони просто поводяться як раби. Відбулося доволі галасливе спілкування, яке закінчилося на той момент, ясна річ, нічим. Але, можливо, хтось із тих людей все ж таки замислився. Принаймні, було таке сподівання.

Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

З Житомирської адміністрації, я думаю, велася вся координація дій щодо Майдану. Тому що ми бачили за цей час «антифашистські», чи «антихунтівські», чи провладні мітинги — коли привозили бюджетників і розповідали їм про намір майданівців «здійснити антидержавний переворот», про те, що вони «хочуть гірше зробити для держави».

Звісно, в нас проблема не тільки у верхах, а й у тому, що багато пересічних громадян малоосвічені, і їм можна «навішати» що завгодно, маючи ресурс чи то адміністративний, чи фінансовий.

Коли влада зрозуміла, що Майдан не розійдеться, була запущена система репресій, яка залучила СБУ, міліцію і прокуратуру. Постійно прослуховувалися і пеленгувалися телефони, визначалися місця нашого перебування. За нами ходили люди, яких ми називали «тихарі». Вони знали, коли і куди ми йдемо чи їдемо.

Мене, інших організаторів, Влада Пучича лупцювали палицями, вибивали вхідні двері квартир ломом. До сьогодні ніхто за це не покараний. Тітушки постійно ходили за нами. Тітушки — це кримінал. Їх знаходила міліція по своїх базах, тому що стільки кримінальних елементів звичайна людина знайти і залучити не може.

Іван ХОМ'ЯК

Я стикався з тітушками і мав такий... дослідницько-психологічний досвід. Це особлива категорія населення, яка поділялася на два психосоціальних типи. Перший — класичні гопники, люди з кримінальним минулим, яких збирали по різних місцях, з участю міліції, за їхніми ж списками. Другий психотип — ті, хто прагнув вислужитися перед керівництвом, ще й за гроші. Тобто це два таких типи, що їх ми зараз називаємо «ватою».

Це було тривожно-неприємне спілкування. Бо ти знаєш, що вони — частина громадян України. Згідно з нашою демократичною Конституцією, вони мають такі самі громадянські права: впливають на вибір і голосують. І те, що соціальні дослідження показують, що в нас 10 % жителів Житомирської області досі вважають Путіна успішним менеджером... Що тут говорити...

Марія МАСЛОВСЬКА

Це було 13 січня. Коли я приїхала до Києва, то познайомилася з учителькою, яка привезла зі Львова своїх діток, 6-й клас. Їх було, мабуть, восьмеро чи десятеро. Вони нарobili цілий кошелек ангеляток. І зараз у мене в 305-й аудиторії є ті ангелочки. На них написано, що вони з Яворова.

Даючи людям тих янголів, діти говорили: «Хай вони виручать вас і виручать Україну». То було настільки щемно, настільки переконливо, настільки з'явилася віра, що ми на правильному шляху, що ми робимо справді гарну, правильну справу, що то давало сили.

Кажуть, що Західна Україна в промисловому сенсі не така розвинена, а Донбас весь час нас годував. Але духовна пожива, яку несуть ті, хто живе в Західній Україні, мені здається, навіть більш тривка, більш велична і більш потрібна. Тому що коли 13-го числа, це якраз був щедрий вечір... коли я подивилася, що носять кутю... До речі, і я носила ту кутю, щоб пригостити, бо то є вечір такий святий, коли ми повинні збиратися в родинях.

І ми стали, отой великий Майдан став єдиною родиною, ім'я якій Україна. То настільки вражає, то настільки щемно, то настільки мороз по тілі йде, навіть зараз, коли я розповідаю про це. Коли я поверталася в Житомир, я щиро вірила, що ми справді нездоланні.

Іван ХОМ'ЯК

Мені додавало тривожності те, що все було занадто спонтанно. Мені здавалося, що все було неорганізовано, хаотично. Через те ми мали багато проблем, насамперед з безпекою, зокрема велику кількість травм, завданих тітушками активістам. Як-от зламана рука в Івана Фурлета, напади на сім'ю Влада Пучича, інші історії.

Але незважаючи на це, спрацював принцип самоорганізації системи. Такий собі меритократичний принцип: кожен знаходив свою нішу, своє місце і виконував те, що було необхідно на той момент. І те, що було нашою найбільшою слабкістю, зробилося нашою найбільшою силою — бо організовану зовні систему можна прорахувати і їй протидіяти, а самоорганізованій системі протидіяти не можна. Тобто ось ця самоорганізація і була єдиною силою, єдиним шансом на перемогу Майдану.

Наталія КУРКЧІ

...Було важко, але на Майдані панував особливий дух. Коли ти сидиш із чужою людиною і все розумієш з півслова, і здається, знаєш її багато років... Ніхто не говорив зайвого, всі розуміли з одного погляду, що треба робити в даний момент: прибирати сніг, роздавати мішки чи ще щось. Була висока самоорганізація. На Майдані витворилась неймовірно сильна, чиста енергетика, яка об'єднувала людей.

Андрій ГОЛУМБЕВСЬКИЙ

Як і інші, спершу я співчував Майдану. Ніколи в житті не цікавився політикою, не брав участі у виборах, жив, так скажемо, своєю натурою «хохляцькою». Думав, що «моя хата скраю», дбав про те, щоб удома було тепло, сито і затишно, і ніщо поза тим мене не цікавило.

Коли почалися події в Києві, дізнавався інформацію з медіа. Переглядав російські канали — сумнівався в наших, дивився наші — сумнівався в російських. Зрозумів, що сам собі не вірю — сів у машину і поїхав до Києва. Це було 19 січня. 1 січня у мене народилася менша донька, і можливості поїхати раніше не було. З цього все і почалося. Коли побачив, що відбувається, залишатися байдужим не зміг.

Як підприємець я займаюся хутряними виробами. І коли бачиш жінок у дорогих норкових шубах, які носять покришки на Майдані, не віриш, що за 200 гривень вони будуть їх носити. Мені набридло те, що відбувалося, та й тодішня влада... Не знав, що буде завтра, але мене не влаштовувало те, що було сьогодні.

У мене є кум, бармен з роботи. Ми вузьким колом, своїм колективом з власної ініціативи приїжджали вранці, їхали вночі, тому що до Житомира дорога невелика — 120 кілометрів. Знову ж, причина — маленька дитина, щоб дружина не нервувала.

Василь КЛЮБА

На наступний день після оголошення по за-собах масової інформації про перших загиблих на Майдані мені дзвонить мати. Вона мені до того теж телефонувала і говорила: «В тебе ж діти! Їдь додому! Навіщо воно тобі треба, все це?!» Але після цих смертей дзвонить і каже: «Сину, я вже тебе повністю підтримую. Роби все, що хочеш. Це твоя справа. Ми в селі вже починаємо людей збирати, вже думаємо — хто має їхати, хто має залишатися...»



Із заяви міського голови Житомира Володимира Дебоя від 24 січня 2014 року

...Неможливо сьогодні досягнути компромісу, якщо кожна сторона не піде хоча б на крок один до одного, якщо сьогоднішню дискусію не переведуть у зал Верховної Ради України і не дадуть українському народу спокійно жити, замість використовувати його,

щоб «розігрівати собі м'язи», і тим самим створювати трагедію сім'ям і простим людям. ...Використовувати народ, використовувати міліцію у протистоянні політиків — це підло.

(Офіційний сайт Житомирської міської ради: zt-rada.gov.ua/news/p4003)

Із вимоги Житомирської міської ради до Президента України від 24 січня 2014 року, прийнятої на позачерговій сесії

...1. Негайно звільнити всіх затриманих активістів Майдану як у Києві, так і на місцях, закрити кримінальні провадження та припинити переслідування активістів і журналістів.

2. Скасувати закони, прийняті Верховною Радою 16 січня 2014 року.

3. Негайно відставити Уряд.

4. Повернути підрозділи міліції за місцями їх постійної дислокації, негайно розслідувати протиправні дії та притягнути до відповідальності правоохоронців за виконання злочинних наказів із дотриманням принципів публічності та гласності.

5. Повернути Конституцію України в редакції 2004 року.

6. Провести одночасні позачергові вибори Президента України та Верховної Ради України». (Офіційний сайт Житомирської міської ради: zt-rada.gov.ua/news/p4004)



Активісти прийшли на засідання Житомирської міської ради. На їхню вимогу було створено Народну раду. У розумінні міської влади тим самим було створено однойменну депутатську групу.

Андрій ГОЛУМБЕВСЬКИЙ

Коли я був у Києві і чув, як зі сцени оголошували, що в інших містах виступають на підтримку Києва — а це було з кожним днем, навіть з кожною годиною сильніше, — коли повідомляли, що там люди захопили обласну раду, в тому або іншому місті піднялися, — то завжди відчував піднесення.

Пам'ятаю, коли вимовляли назви міст: Івано-Франківськ... більше якось Західна Україна піднімалася... я стояв і чекав, коли скажуть, що вже Житомир наш прокинувся.

Були моменти, коли приїжджав увечері з Києва — треба було розвозити персонал додому. Був пізній час, друга-третья година ночі, я втомлений, чорний, засмалений після Києва... І мене мої колеги по роботі не розуміли, коли я затискав клаксон у машині і о третій ночі їхав по місту і просто сигналив. Питали: «Ну, що ти робиш?!» — «Хочу розбудити людей. Пробудити їхню свідомість, для того щоб...»



Провладна акція біля Житомирської ОДА 29 січня 2014 року. З вуст учасників лунали гасла: «Фашизм не пройде», «Ми регіони — нас мільйони»

Дмитро КУШНЄРОВ

Якщо у хлопців щось не ладилося з апаратурою, я просто надавав якусь посильну допомогу: там десь підтикнеш якогось шнуручка, поміняєш батарейку в мікрофоні... Ну от, від початку така була моя участь у Майдані. Тобто, з одного боку, я ще не думав, можливо, не знав, яким чином до того підключитися більш активно. Але й було розуміння, що просто ще не настав час.

А вже в лютому 2014 року сталося так, що... Я вже не пам'ятаю, який саме це був день, але ми з товаришем, Олександром Никодюком, з яким разом займаємося технічним забезпеченням масових заходів, прийшли на віче, яке було оголо-

шено. Знову ж таки, побачили, що зібралася чимала кількість людей, а з технікою... Люди практично не чують промовців. І ми просто підійшли до організаторів і сказали, що маємо можливість і бажання привезти колонки, мікрофон... під'єднати те все... просто щоб люди чули.

Жанна КОНЦЕВИЧ

У мене так сталося, що якраз у найбільш трагічні дні я не їздила до Києва. Дуже жалкую, що мене там не було. Але я пам'ятаю, як моя подружка... ми саме сиділи у кафе... в неї син і чоловік там були, і вона через кожні 5 хвилин набирала їх по телефону.

Кажу: «Не набирай їх, не виказуй їх, бо якщо вони десь там тихенько хочуть пролізти і ти їх здаси своїм дзвінком, ти їм тільки все зіпсуєш. Не чіпай. Молися, молися, щоб вони дійшли, щоб гарно все закінчилося, і правильно закінчилося. Не треба панікувати». Я дуже переживала за неї, за її близьких, я повинна була хоча б її підтримати. І я розуміла, що не встигаю приїхати.

Василь КЛЮБА

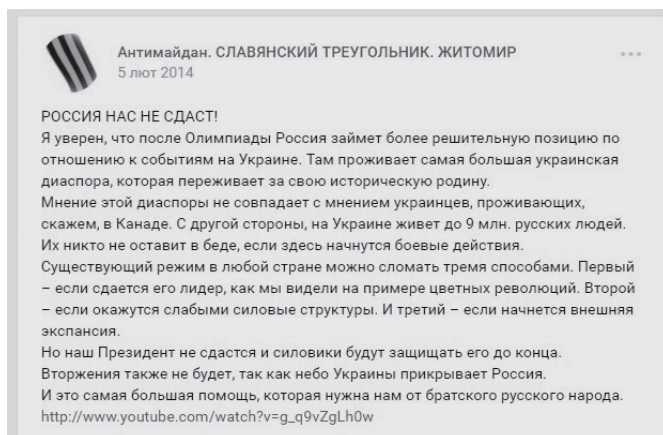
Після подій у Маріїнському парку ми спустилися на Майдан, бо нам уже час було їхати додому. По дорозі я подзвонив своїм побратимам від організації. Розказав їм про ці події в Києві, і було прийнято рішення організувати вже щось на місцях. Тому що в Києві, на одному Майдані, нічого не буде зроблено.

Коли я приїхав, буквально через годину ми вже зустрілися на центральній площі міста. Нас тоді, щоправда, зібралось чоловік до 100. Ми чекали, що люди підійдуть, але вирішили зробити марш по Бердичеву, обійшли майже всі центральні вулиці. І коли повернулися, нас уже там була не сотня, а більше тисячі. Підключився Автомайдан, сигналізували, люди виходили зі своїх будинків з плакатами, з різними гаслами, з прапорами. Вони до нас доїждувалися.

На другий день ми ще раз зібралися на площі. Тоді вже були визначені делегати з нашого боку, щоб поспілкуватися з начальником міліції Бердичева, з командирами військових частин. Ми їх закликали, щоб вони... Бо тоді, скажімо так, була загроза введення воєнного стану. І ми не хотіли, щоб вони стали по інший бік барикад. Але начальник міліції, командири військових частин запевнили, що вони участі в цьому брати не будуть. Я не можу сказати, чи під впливом громадськості вони так вирішили. Може, це були справді нормальні начальники і командири.

Юлія ЧЕПЮК

18 лютого вночі ми з батьками були у Києві цілу ніч, коли палав Будинок профспілок. Потім приїхали з Києва, о 6-й годині, і я, знову ж таки, пішла на роботу. Увечері пізно виходжу



Допис із Вконтакті

знов знімати, що відбувається на Майдані в Житомирі. А у нас весь Майдан заповнений людьми. Такого раніше не було. Зібралось кілька тисяч, приїхали, певне, з усієї області, і я зрозуміла, що сьогодні візьмуть ОДА, бо раніше це не раз збиралися робити.

...Вийшло так, що частина цих людей рушила до управління МВС, частина залишилася. Ще якісь люди пішли до управління СБУ, найбільш радикальні. Їх зупиняли свої: «Хлопці, там будуть стріляти, в СБУ сказали — 100 %, що будуть стріляти». Бо до того були події у Хмельницькому, коли жінку підстрелили. Бо це не та «контора»: у них там такі склади зброї й такі документи, що вони не дадуть взяти СБУ. Тому ті люди повернули на МВС.

Вже палало МВС, і одразу, паралельно, брали ОДА. Я бігала з бульвару до ОДА і назад. Пам'ятаю, було дуже страшно, коли... ми побачили, що зліва, з боку Бердичівської, біжать такі екіпіровані хлопці, і я не знаю, хто це біжить. Я стою, в мене стрім з планшетом. Думаю: вони ще до першого грудня валили всіх підряд, а журналістів ще й більше, то зараз, думаю, я як отримую!.. [...]

Я побачила, що вони, по суті, були з якимись штахетами. Тобто в них не було зброї, навіть, здається, дубинок не було. Вони пробігли і вилаштувалися перед входом до МВС. І тут хлопці пішли. А їх було набагато більше, мабуть, утричі більше, ніж міліціонерів. І почалося там...

Мітингувальники набігли й накинулися на міліціонерів... Їх реально били, знімали з них бронезилети... І я передаю планшет оператору і кажу: «Я піду — буду медсестрою». Розумію, що це неправильно, тому що у нас за весь наш протест, за весь цей час, за три місяці, жодної краплини крові не пролито, ніхто не постраждав. Були прекрасні стосунки з міліцією, і я розумію, що нам не можна допустити, щоб була кров, бо ми все це почали, на нас відповідальність.

Я підбігла до цих хлопців, кажу: «Роздягайтесь, беріть шоломи, беріть усе», — і виводжу звідти. Кілька міліціонерів опинилися в лікарні, але зрештою все більш-менш нормально закінчилося. Тобто нікого, дякувати Богу, не вбили, нікого сильно не покалічили. У Житомирі ми



Захоплення учасниками Майдану Житомирської ОДА 19 лютого 2014 року (фото І. Ковальчука)

відбулися тільки тим, що спалили МВС. Але хай воно горить, те МВС, головне, що люди живі залишилися.

Дмитро КУШНЄРОВ

Коли штурмували облдержадміністрацію, було дуже багато різних людей. Це, напевно, була одна з тих подій, які пройшли через мене — коли зрозумів, що уже на 100 відсотків пропускаю Майдан крізь себе, крізь власну призму.

Коли люди пішли на штурм, я фактично залишився на Майдані сам з жінками й дітьми. Не пам'ятаю, що я говорив у мікрофон — було таке враження, що мене в той час і не було. Через мене просто відбувалася трансляція певних думок.

Я намагався заспокоїти людей, тому що всі були розгублені. Серед організаторів віча було кілька людей, які нині представляють нову владу, начебто постреволюційну. Пам'ятаю, як незадовго до того, як люди пішли з майдану Корольова штурмувати обласне управління МВС, я підійшов до тих людей і спитав: «Що робити?» — «Збирай обладнання і їдь». — «Е ні, — думаю, — так не буде, я залишуся. Що б там не було зі мною, що б там не сталося з обладнанням, але вже після цього я точно залишусь». [...] А вже потім, як узяли штурмом облдержадміністрацію, як уже зайшли туди люди, ми перенесли обладнання всередину. [...]

Найбільше враження... Коли говорять, що в нас відбувалася Революція Гідності, я ще можу сказати, що в нас відбулася революція людяності — такої, що я не забуду її ніколи. Коли просто невідомо звідки бралися продукти, не відчувалося потреби абсолютно ні в чому. Всередині облдержадміністрації на декілька днів було побудовано комунізм, де справді «від кожного — за здібностями, кожному — за потребами»: хочеш їсти — будь ласка, не проблема...

В той час, коли доводилося виступати, я й сказав, що у нас, перш за все, відбулася революція людяності. Вірніше, вона ще не відбулася, вона ще відбувається.



20 лютого 2014 року в Житомирі рідні солдатів з військової частини на Корбутівці забарикадували виїзд із частини, щоб їхніх синів не відправили до Києва на придушення Майдану (zhitomir-online.com/podiyi/25179-na-korbutivci-zablokuvaly-viyskovykh-schob-ti-ne-yikhaly-v-kyyv.html)

Дмитро ТКАЧУК

Один із демальянців, Андрій Мовчан, загинув на Майдані. Він був членом нашої партії досить давно. Ми з ним були знайомі, хоча він був не надто говірким, не дуже активним; у нас були різні темпераменти.

На пам'ять приходять дві згадки про Андрія. Коли вже почалися жорсткі дії... Якщо доти потрібні були продукти, пальне для генераторів і таке інше, то тоді вже постала потреба в медикаментах... І ми першу допомогу сформували — машину

з ліками. Приїхали в Київ, на Європейську площу, вивантажуємо з машини те все, і рук не вистачає, тому що під'їхати ближче там уже не можна було — на той момент часто перекривали під'їзди. І Андрій просто мовчки взявся допомагати.

У нього був свій стиль майданування: удень він був на роботі, а вночі приходив на Майдан. Практично всі три місяці. Я як зараз бачу: ми несемо ці медикаменти і все таке інше... А друга картинка — як Андрій сидить у таборі, просто сидить, просто є, тому що вночі найменше людей. Він приходив, запитує, що потрібно, чим допомогти, і просто допомагає, без особливого фанатизму, радикалізації. Людина просто була... і просто носила чай, і на тому його функція закінчувалася, але... наслідок такий.

Василь КЛЮБА

Під час сутичок біля обласного управління МВС мені залетіла каменюка в коліно. Я впав, коліно дуже боліло. Побратими взяли за руки, відтягнули вбік, і я вже ходити нормально не міг. Переночував у друга в Житомирі, на ранок у мене піднялася температура, і я поїхав до Бердичева.

Перший раз за тиждень я потрапив додому, побачив дітей і дружину. Температура була під 40, дружина побігла в аптеку. Вертається у сльозах: «Там понаїжджали, б'ються!..» Я встаю, одягаюся, дружина не пускає...

І тоді вже на кожному в'їзді в Бердичів почали виставляти блокпости, барикади. Люди почали гуртуватися в десятки, сотні. Призначали чергування безпосередньо на в'їзді в місто. Навіть священики приїжджали, привозили там харч якийсь, щоб хлопці поїли. І почалося вже так більш-менш конкретно, на місцях... Люди вже готувалися йти на боротьбу до кінця, що б там не було.

Кілька днів ми стояли на околицях Бердичева, перевіряли всі машини, що в'їжджають, щоб не було там ніяких тітушок, провокаторів. Все відбувалося спокійно, на кожному посту з нами чергували представники органів внутрішніх справ — бердичівляни. Ми з ними співпрацювали, вони з нами. І слава Богу, в Бердичеві не було жодних великих, скажімо так, подій, які привели б до якихось травм.

Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

...Коли ж наставали критичні моменти... От, наприклад, відбувалась якась подія в Києві, ми розуміли, що цю подію потрібно поширювати в регіонах. Влаштовувати ніби хвили, що підтримують одна одну і дають певну енергію. Якщо у столиці щось відбувалося, обов'язково треба було тут це дублювати. Це всі розуміли.

Ми бачили, що є багато середовищ, більш або менш радикальних. Хтось був готовий застосовувати силу, хтось — ні. Була, звісно, координація між нами, тому що в нас була одна мета, одне завдання і один ворог, назвемо його — система. Тому координація, звісно, була. Не ідеальна, але начальники штабів і лідери цих середовищ між собою комунікували.

Тодішня опозиція займала пасивну позицію у фазі постійних протестів. Так, вони відвідували віча, їздили фотографувалися. Дехто з політиків підтримував навіть фінансово: коли нам був потрібен захист для людей, які знаходились у наших наметах (кожен регіон забезпечував свій намет провізією і грошима; в Житомирі, наприклад, закуповувались у Київ продукти, засоби захисту), то політики виділяли кошти, давали на «буржуйки». Тобто у фінансуванні вони брали участь.

Політики приходили на мітинги нечасто, але іноді бували — говорили, що все погано. А от у критичний момент вони завжди зникали. Наприклад, коли був штурм адміністрації, про-

рив усередину, щоб захопити адмінбудівлю, потрібна була чітка координація дій. То при захопленні будівлі політики, які навіть були перед тим на мітингу, зникли. І ми зрозуміли: якщо питання стане ребром, політики нас не захистять, хоч і мають певний вплив, фінансовий, політичний. Вони не готові на самопожертву заради результату (хай навіть ідеться не про самопожертву, а про те, щоб ризикнути авторитетом), заради своєї ідеї, свого народу. І це було дуже показово. Всі зробили свої висновки з цього.

Дмитро КУШНЄРОВ

До одних відомих політиків київського Майдану була повага — відчувалося, що люди щиро переживають. А були такі, як клоуни. Так вони клоунами і залишилися. Влада, вона і в Африці влада.

Місцева влада була певним флюгером. Вони стежили за тенденціями: поки зверху відчували, що можна діяти жорстко — діяли жорстко, а коли зрозуміли, що все — вони стали більш-менш лагідними, ну, принаймні з ними можна було про щось говорити. Тому — звичайні пристосуванці.

На жаль, у теперішній владі дуже мало тих, хто справді прийшов з Майдану. Але це вже є свідченням невідворотності змін. Попереду ще дуже багато роботи. Революція ще не закінчилась, і справжні революційні зміни повинні відбутися всередині кожного з нас.



22 лютого 2014 року в Бердичеві повалили пам'ятник Леніну

постійний — продовження боротьби, перенесеної в юридичну площину. Коли ми почали боротися, це були щити, дрючки — проти кулеметів і дубинок. А зараз настав той етап, коли вже у нас нова влада, але зі старими принципами, і вони — діти цієї системи. Вони продовжують діяти, звісно, лояльніше, але в них ті самі меседжі, ті самі дії, окрім таких, які вже зовсім не відповідають жодним нормам.

Зараз війна відбувається в юридичній площині — зі зміни самої системи. Тому що ми розуміємо: якщо ми не змінимо систему, то скільки б людей тих самих на тих самих ми не мі-

Віктор МОЙСІЄНКО

Варто бути справді гідними, вилізти з-під «золотого батона». Цей «батон» нас причавив, українцям наче дозволили його лизнути і цим бути задоволеними. Значення Майдану для мене особисто полягає у тому, що українці піднялися з колін, розпрямились і «батон» скинули, розпиляли. Такий от образ — розпиляли «батон», і тепер наше завдання, щоб цей розпил пішов у бюджет країни.

Юрій ЖУКОВСЬКИЙ

У Майдану є дві фази. Активна фаза — це коли були намети, протести, якась боротьба, спротив, що привели до жертв і вбивства. І Майдан

няли — нічого не відбудеться. Тобто, якщо ми змінимо систему, то хто б не прийшов у неї, він буде змушений працювати за правилами системи. Тому що інакше він буде неефективний, і це одразу буде видно. Чому зараз виник, наприклад, волонтерський рух? Це також боротьба — щоб показати, на що здатна громада.

Я вважаю, що Майдан — це певна еволюція нашого суспільства. Він пробудив у людях самосвідомість і трохи вибив із них відчуття своєї другосортності й «недорозвиненості». Тому ось ці процеси дали поштовх волонтерському руху, об'єднанню громадських активістів для досягнення якихось конкретних цілей, наприклад, для спротиву будівництву «АТБ» у центрі міста. У цьому русі взяли участь активісти різних партій, громадських організацій, тому що розуміли, наскільки це важливо для міста.

Віктор МОЙСІЄНКО

Українська нація, український народ дуже довго запрягає. І в момент цього «запрягання» на український віз може позастрибувати маса всякої нечисті. Спочатку вчепляться до заднього колеса, потім — на середину возу підсовуються, а далі вже й до самого візника — українця — кажуть: «Посунься». Посунувся українець. «Посунься ще...» — «Ну, добре, сідай, що ж, ти чоловік добрий, підвезу й тебе». — «Слухай, може, ти будеш бігти, а ми їхати? А віжками прав і будеш бігти». — «Ну що ж, для добрих людей і таке зробимо — буду бігти...» А це відбулося таке явище — Майдан. Українець виліз на віз, покидав нечисть московську, кремлівську та іншу, яка сюди плуталась, особливо в останній час, і почав правити сам...

Андрій ГОЛУМБЕВСЬКИЙ

Майдан ще не закінчився. Люди роблять революцію, а негідники цим користуються. Сьогодні це теж відбувається. Для мене Майдан закінчиться тоді, коли у моїх дітей буде реальне майбутнє. Занадто дорога ціна цих подій. І гріш нам ціна, якщо ми зупинимось на сьогоднішньому дні й погодимось з якимись умовами політичних сил. Політика не має значення, головне — майбутнє наших дітей.

Майдан змінив людей — вони прокидаються. Хтось каже, що все пропало, нічого не змінилося, але незначні зміни є. Природно, хочеться більшого. У мене двоє діток, вони розмовляють про патріотизм. Старша донька вже зараз вечорами замість казок просить мене розповісти про Майдан, щоб вона запам'ятала щось. Я свято вірю: майбутнє за ними, і щоб досягти змін у кращий бік, треба не опускати руки. Треба любити Батьківщину, свій дім і близьких! Яка б вона не була, але це — наша земля, з цього все починається.

Було б правильно поставити в Житомирі на площі Соборності великий пам'ятник на вшанування подій Майдану.

Жанна КОНЦЕВИЧ

Майдан похитнув у людей відчуття страху. Люди перестали так боятися. Вони подивилися правді у вічі. Зрозуміли, що можна діяти різними способами, усвідомили свої помилки. Не можна мовчати і не можна стояти. Треба йти далі. [...]

Загибло дуже багато людей, і це їхній щирий вибір. Вони знали, на що йдуть. Я теж знала кожну ніч, що їду і можу не повернутися, хоча в мене син і нема на кого його залишити. Думала, що якось його Бог побереже, а я там уже відмолюся.

Розумію, що жити в такому становищі, в якому ми вже опинилися на той час, я не хотіла. І ось так, як сталося, так я і чинила тоді. Не знаю, як чинитиму завтра, але наскільки можу, наскільки в мене є відчуття того, що я маю робити, я роблю.

Наталія КУРКЧІ

Люди звільнилися від комплексів, які були в них раніше. Ніби вирвалися з цього всього і зрозуміли, що все можливо. А найголовніше — свобода. Це дуже потрібно для людини як для особистості. Ви ж бачите, що народ уже не той. Я думаю, що все одно країна зміниться. Може, не так швидко, мають відбутися якісь події, і тоді все зміниться.

Знаєте, ніби людей тримали в якійсь капсулі, вона розірвалася, і людям дали вийти. Багато хто зрозумів, що можна щось змінювати, щось робити, що кожна людина, в принципі, може нести якісь зміни. Хай це маленька людина. От кажуть «маленька» — ні, не так — кожна людина. Тобто кожна людина може бути особистістю! А не так, як було раніше: ти — ніхто, і твоя думка, вибачте, нікому не цікава.

Після Майдану я стала ще вільнішою. Скажу чесно: я не боюся. Справді, ці комплекси у багатьох людей просто щезли. Він зруйнував їх, усе! Так що нехай не думають, що люди будуть такими ж рабами, як колись, — ніколи більше не буде цього, завдяки Майдану!

Марія МАСЛОВСЬКА

Воля в українців «прошита» на генетичному рівні. Навіть коли ми слухаємо фольклор український, там це закладено: «Постав хату з лободи, а в чужую не веди». Тобто я хочу сама керувати, хочу сама бути господинею.

В українців є така дуже гарна риса: ми вибираємо президентів, керівництво, ми їм ніби довіряємо, але як вони не такі — ми їм не коримося і можемо «попросити», щоб вони пішли. Тому що ота любов до волі, власна гідність, оте відчуття, що ти є маленька краплинка у великому колоску, який складає Україну, є, мабуть, у кожного українця. І, на щастя, в дуже багатьох родинах саме оцю власну гідність виховують. А вона виростає на наших традиціях, звичаях, обрядах. І, на щастя, я на Майдані це все бачила.

Іван ХОМ'ЯК

Революція схожа на ремонт у кімнаті, коли треба оббити стару штукатурку, зняти підлогу, ще щось, а далі все одно настає момент, коли треба штукатурити і фарбувати. Після деструктивного моменту — конструктивний. У нас народилася боєздатна армія. Бо ми мали техніку, яка не заводилася і була в жахливому стані. Роль Майдану в тому, що ми зупинили Путіна, не дозволили перетворити нас на колонію, стали буфером між Москвою і європейським простором. І наша сила все більше зростає. [...]

Говорячи про Майдан, слід розділити пам'ять емоційну й інтелектуальну, аналітичну. Інтелектуальна, аналітична пам'ять — це необхідність професійно, відкинувши будь-які емоції, холоднокровно розібратися в усьому, що відбулося, зробити висновки на майбутнє. Історія — це підручник з майбутнього, тобто щоб двічі на ті самі граблі не наступати, час уже зупинитися. Ну і, звісно, пам'ять емоційна — про жертви треба пам'ятати.

Головне, про що не слід забувати: якщо народ громадянсько пасивний сьогодні, рік, два, три — потім доводиться платити набагато вищу ціну. Наш громадянсько пасивний народ вже

заплатив за те, що пішов за популістами, звівши нанівець результати Помаранчевої революції, вибравши Януковича. Усі нинішні жертви — через цю нашу громадянську пасивність. Майдан став наступним етапом еволюції суспільства, коли народ стає справжньою нацією.

Дмитро ТКАЧУК

Я тривалий час не любив слово «ментальність», і все, що було пов'язане з цим словом, якимось чином не сприймав, шукав аналогів. Може, варто говорити про суспільні настрої й аналізувати ці речі. Майдан — яскравий приклад, який показує, що наші люди дуже емоційні, але дуже непослідовні.

Дивишся: люди, звичайні люди, в яких не було стимулів, в один момент готові кидатися під кулі з дерев'яними щитами, а в інший залипають перед телевизором і взагалі не вмикають мізків, не готові зробити якогось банального кроку, починаючи з того, щоб відкопати клумбу біля будинку, зробити свій внесок у боротьбу з корупцією, хоча б не підтримуючи її.

Для мене це досі залишається незрозумілим і парадоксальним: чому на якісь емоційні речі мільйони людей повстали і були готові ризикувати життям, віддати останніх 50 грн з пенсії чи ділитися продуктами... [...]

Тоді люди були готові вірити будь-кому, хто стоїть поряд, бо в тих реаліях жорстких не було можливості й часу влаштувати допити. [...] А сьогодні ті, хто тоді був із тобою поруч, крізь призму якихось політичних переконань чи особистих уподобань зовсім по-іншому дивляться на ті самі речі й на людей.

Юлія ЧЕПЮК

Я завжди думала, що я одна така «дурна» — ну, що готова на все заради своєї країни. Виявилось, що нас, таких, багато. Коли я сказала батькам, що їду на Майдан, вони взагалі навіть не намагалися мене відмовити. «Беркут»? Я на те: «Мамо, якщо така моя доля, то я туди поїду». Коли ти там і бачиш, що відбувається... Я просто зрозуміла: треба брати все, треба робити максимум для своєї країни. Я сказала: «Мамо, я тебе дуже люблю, тата дуже люблю, всіх вас, всіх дуже люблю, але Україну я люблю більше».

Для когось це незрозуміло — що таке Україна? А я кажу: «Ні, це Україна, її треба берегти. І я її люблю більше за все на світі». Багато кому це образливо, можливо, але от я зрозуміла, що таких людей, як я, дуже багато.



У середмісті Житомира організували місце вшанування пам'яті загиблих під час Революції Гідності

Микола НІКОЛАЄВ

...коли я служив в АТО, в мене у Бердичеві зосталася громадська організація «Спортивно-патріотичний клуб «Січ». І от дзвонить мені мій заступник, який був тоді директором, і каже: «Колю, тут така річ: хочуть зробити пам'ятник Героям Небесної Сотні й воїнам АТО — об'єднати». Я кажу: «Добре, хороша річ. Чому ні?» — «Але вони хочуть зробити його на місці... Вічного вогню». Я кажу: «У нашого мера Мазура як і виникає бажання щось добре зробити, то він робить це через... невідомо що». [...]

Це я називаю «пам'ятник трьох». У нас тут є Небесна Сотня, причому представлена на якомусь дешевенькому стенді — фотографії роздруковані просто стоять. Також є стенд про загиблих в АТО, такої самої якості. А ще є шпиль, на ньому напис: «Героям-підпільникам 1941–1945 років», горить Вічний вогонь і арка. Це настільки вбого все виглядає, якась насмішка взагалі над людською пам'яттю. Та до цього ще дійде. Просто ми зараз зініціювали, «Свобода» зініціювала, створення Музею Майдану. Я зараз завершую цю роботу і планую зайнятися тим пам'ятником.

Думаю зробити ще одну річ: хочу, щоб біля міськвиконкому стояв камінець здоровецький, на якому було б написано: «Народ має право на повстання». (До речі, ця норма є в міжнародних правових актах.) Щоб чиновник, ідучи на роботу, бачив цей камінець і читав — кожного разу.

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ





Надія ВАЦЬ

1995 року народження,
дитячий аніматор,
співкоординатор
ужгородського Євромайдану



Павло ГОМОНАЙ

1970 року народження,
приватний підприємець,
член Громадського конвенту
ужгородського Майдану



Тарас ДЕЯК

1992 року народження,
керівник ГО «Карпатська
Січ», комендант наметового
містечка ужгородського
Майдану



Владислав КАМЕНЦА

1977 року народження,
колишній працівник СБУ



Віталій ЛАЗАРЕНКО

1978 року народження,
ІТ-інженер, координатор
самооборони ужгородського
Майдану, комендант
приміщення ОДА



Богдан МИХАЛЬЧУК

1992 року народження,
історик, аспірант
Ужгородського національного
університету



Андрій РЕБРИК

1984 року народження,
редактор, член Національної
скаутської організації України
«Пласт»



Юрій СВІТЛИК

1984 року народження,
приватний підприємець,
член Громадського конвенту
ужгородського Майдану



Федір ШАНДОР

1975 року народження,
історик, соціолог, філософ,
професор Ужгородського
національного університету

2013

21.11

зібрання громадських активістів та студентів на Театральній площі Ужгорода на знак протесту проти призупинення євроінтеграційного курсу України.

24.11

віче, на якому було прийнято резолюцію з вимогами відставки уряду, підписання Президентом угоди про асоціацію України з Євросоюзом та заклик до виборців Закарпатської області розпочати збирання підписів для відкликання з Верховної Ради регіоналів-мажоритарників, що не голосували за підтримку євроінтеграції.

25.11

у фойє центрального корпусу Ужгородського національного університету відбулася акція «Європа – наш шанс. Шанс майбутнього!», під час якої студенти розмалювали прапор Європейського Союзу, в центрі якого розмістили Прапор України.

26.11

початок студентського страйку на підтримку євроінтеграції України.

27.11

студентська акція з об'єднання двох набережних Ужгорода «живим ланцюгом».

28.11

«живий ланцюг» на кордоні України зі Словаччиною; студентський велопробіг до кордону; вечірне віче на підтримку євроінтеграційного курсу України.

29.11

звернення ужгородського Євромайдану до учасників саміту «Східного партнерства» у Вільнюсі з пропозицією підписати угоду про асоціацію між Європейським Союзом і народом України.

30.11

звернення активістів Євромайдану до голови Закарпатської ОДА О. Ледиди, начальника УМВС у Закарпатській області В. Варцаби, міського голови Ужгорода В. Погорєлова, депутатів різних рівнів з вимогою бути присутніми на вічі 1 грудня та оприлюднити свою позицію щодо ситуації в країні;

створення Громадського конвенту як координаційного штабу ужгородського Євромайдану.

01.12

віче з вимогою покарати відповідальних за побиття мітингувальників у Києві.

02.12

позачергова сесія Ужгородської міської ради, на якій прийнято звернення до В. Януковича з вимогою відправити у відставку міністра внутрішніх справ В. Захарченка та уряд (пропозиція про внесення до порядку денного вимоги про відставку Президента не набрала достатньої кількості голосів);

блокування мітингувальниками приміщення Закарпатської ОДА з вимогою термінової зустрічі з її очільником;

рішення Закарпатської обласної ради про засудження дій органів центральної виконавчої влади України щодо злочинного розгону учасників мирного зібрання у Києві 30 листопада;

наказ ректора Ужгородського національного університету Ф. Ващука про забезпечення реалізації викладачами, співробітниками та студентами конституційного права вільно висловлювати, демонструвати, формувати свої думки, погляди і переконання та збиратись для їх мирного вираження.

03.12

звернення міського голови Ужгорода В. Погорелова до мешканців міста з проханням бути мудрими, виваженими і толерантними.

04.12

мовчазна акція протесту та «коридор совісті», влаштований ужгородськими студентами для чиновників ОДА; започаткування на ужгородському Майдані традиції щоденного перегляду фільмів та проведення відкритих лекцій, присвячених історії України, протестному руху та іншим темам.

05.12

віче, на якому було прийнято резолюцію щодо негайного скликання позачергової сесії Закарпатської обласної ради задля прийняття звернення до Президента України з вимогами забезпечити євроінтеграційний курс України та покарати винних за розгін київського Майдану 30 листопада;

рішення Вченої ради Ужгородського національного університету про підтримку студентської ініціативи та засудження жорстокого побиття спецпідрозділом міліції «Беркут» студентської молоді 30 листопада і закликом до уповноважених органів здійснити справедливе та об'єктивне розслідування цього факту;

круглий стіл за участю адміністрації Ужгородського національного університету та студентських активістів, на якому було прийнято рішення організувати навчальний процес та семестровий контроль з урахуванням конституційних прав студентів вільно висловлювати, формувати свої думки, погляди, переконання та збиратися для мирного їх вираження.

06.12

флешмоб «Дарбука» біля входу в ОДА, під час якого протестувальники зустрічали чиновників «живим коридором» та барабанним боєм;

зустріч представників Громадського конвенту з очільником Закарпатської ОДА О. Лединою, на якій говорилося про необхідність його звернення до Президента України з приводу відставки уряду та складення власних повноважень.

07.12

автопробіг на підтримку євроінтеграції.

08.12

хода вулицями Ужгорода на підтримку столичного «Маршу мільйонів»; пов'язання стрічок національних кольорів на перила Пішохідного мосту; прикрашання ялинки портретами членів Партії регіонів.

10.12

приєднання закарпатських студентів до всеукраїнської акції солідарності студентів, під час якої відбулася хода до УМВС, ОДА, Ужгородського національного університету.

11.12

у зв'язку з нічним розгоном київського Майдану храми Закарпаття били у дзвони, скликаючи людей на Майдан;

круглий стіл, ініційований студентським страйковим комітетом з метою обговорення членства ректора Ужгородського національного університету Ф. Вашука в Партії регіонів (ректор на запрошення прийти не відгукнувся);

спалення символіки Партії регіонів на ужгородському Майдані.

12.12

лежачий страйк перед будівлею Закарпатської ОДА з метою її блокування.

13.12

хода активістів Майдану до консульств Угорщини та Словаччини в Ужгороді для висловлення подяки за підтримку цими державами протестних акцій в Україні.

15.12

акція «День гідності та солідарності з Майданом».

16.12

підпал машини одного з координаторів ужгородського Майдану, депутата Ужгородської міської ради Ярослава Шафаря.

19.12

прикрашання центральної ялинки Ужгорода українською символікою; блокування учасниками ужгородського Автомайдану приміщення Закарпатської ОДА.

22.12

акція «Ніч на майдані»: лекції вільного університету, лазерний флешмоб, перегляд фільмів, співанки сучасної української музики.

24.12

долучення ужгородського Майдану до всеукраїнського флешмобу «Україна — разом!», під час якого на Театральній площі активісти сформували жовто-блакитну стрілку, що вказувала на Київ.

28.12

новорічно-різдвяний Yard Sale з тематикою українсько-європейського спрямування, під час якого відбувся розпродаж хенд-мейду.

29.12

акція «Бойкот» з пікетуванням підприємств, власниками яких є члени Партії регіонів.

31.12

звернення ради закарпатської обласної організації ВО «Майдан» до ради ВО «Майдан» з вимогою до 10 січня 2014 р. прийняти рішення про визначення єдиного кандидата на посаду Президента від опозиційних сил.

2014

04.01

поїздка закарпатського Автомайдану до дачі В. Медведчука під гаслом «МедведЧухай із Закарпаття!».

08.01

різдвяний вертеп від активістів ужгородського Євромайдану.

09.01

круглий стіл «2014 — перспективи перезавантаження влади».

17.01

«коридор ганьби», влаштований ужгородськими активістами для місцевих чиновників на знак протесту проти прийнятих Верховною Радою диктаторських законів 16 січня.

18.01

акція Автомайдану «Ні диктатурі» біля на КПП «Ужгород» на кордоні зі Словаччиною.

20.01

відвідини протестувальниками місця розташування ужгородського батальйону внутрішніх військ. Керівник батальйону О. Глущенко запевнив людей, що жодні передислокації військових не здійснюються;

пікетування ОДА з вимогою до чиновників висловити свою позицію у зв'язку з подіями на київському Майдані та стати на бік народу.

21.01

акція Автомайдану — «кільце» навколо ОДА.

23.01

акція солідарності з журналістами біля будівлі обласного УМВС. До учасників акції вийшов начальник УМВС у Закарпатській області В. Варцаба, який пообіцяв безпеку журналістам та повідомив про присутність у столиці бійців спецпідрозділу «Беркут» із Закарпатської області.

24.01

оголошення активістами Майдану безстрокового блокування приміщення Закарпатської ОДА на Народній площі з вимогою відставки її очільника.

25.01

акція пам'яті загиблих на київському Майдані із зав'язуванням жалобних стрічок на приміщенні Закарпатської ОДА; мітинг ужгородського Майдану, спорудження барикад на площі біля приміщення ОДА;

провладний мітинг за участі працівників бюджетної сфери, представників Партії регіонів, тітушок, на якому виступив голова ОДА О. Ледида;

провокація тітушок: захоплення приміщення Ужгородської міської ради задля відвернення уваги протестувальників від ОДА.

28.01

рішення Закарпатської обласної ради про створення Закарпатської народної ради, до складу якої увійшли місцеві депутати та активісти Майдану; оголошення Закарпатською народною радою декларації з вимогою відставки очільника ОДА;

формування самооборони ужгородського Майдану.

30.01

долучення ужгородців до всеукраїнської акції «Не бійся — вийде мільйон!» з метою мобілізації людей на захист своїх прав; круглий стіл «Народна рада — критерії ефективності».

01.02

рейд міліції гуртожитками Ужгородського національного університету.

08.02

з'їзд автомайданів Закарпатської області в Хусті, на якому проголошено створення закарпатського Автомайдану.

09.02

встановлення активістами ВМГО «Фундація регіональних ініціатив» «революційного піаніно» на ужгородському Євромайдані.

11.02

перший автопробіг об'єднаного закарпатського Автомайдану.

12.02

переформатування барикад на площі біля приміщення ОДА.

14.02

пікетування прокуратури Закарпатської області у зв'язку з оскарженням нею створення Народної ради та загонів самооборони закарпатського Євромайдану.

15.02

збір закарпатського Автомайдану в Мукачеві, пікетування гіпермаркету «Епіцентр».

16.02

віче, «Марш небайдужих», пікетування бізнесу регіоналів у рамках всеукраїнського бойкоту.

18.02

пікетування ОДА на підтримку мирної ходи у Києві.

19.02

оголошення загальної мобілізації на ужгородському Майдані; захоплення приміщення Закарпатської ОДА (міліція добровільно покинула будівлю);

блокування активістами бази «Беркута» на вулиці Гранітній в Ужгороді.

20.02

бійці УМВС України в Закарпатській області та «Беркута» оголосили про перехід на бік народу;

очільник Закарпатської ОДА О. Ледида, перебуваючи у Києві, написав заяву на звільнення.

22.02

зустріч представників Громадського конвенту ужгородського Євромайдану з міністром внутрішніх справ Словаччини Р. Калиняком, який запевнив у підтримці громадянами його країни протестуючих українців та в готовності забезпечити лікування постраждалих майданівців у госпіталях Словаччини.

24.02

відставка під тиском учасників Майдану міського голови Ужгорода В. Погорєлова.

25.02

заява Громадського конвенту ужгородського Євромайдану про створення на Закарпатті люстраційних комітетів;

висунення ультиматуму колективом Ужгородського національного університету ректору з вимогою його звільнення.

26.02

рішення Закарпатської обласної ради про заборону діяльності партії «Український вибір» на Закарпатті; звернення облради до Верховної Ради України щодо прискорення роботи з підписання угоди про асоціацію України з Європейським Союзом та запровадження безвізового режиму для громадян України, а також з пропозицією скасувати Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

27.02

страйк студентів та викладів Ужгородського національного університету з вимогою відставки його ректора Ф. Ващука.

26.02

створення при самообороні Майдану Ужгорода центру реабілітації для учасників протистоянь на Євромайдані та їхніх родин з двома напрямками допомоги — психологічним і духовним.

03.03

антивоєнний мітинг з ініціативи викладачів та студентів Ужгородського національного університету.

Андрій РЕБРИК

Пам'ятаючи Помаранчеву революцію і пізніші майдани, як ми їх умовно називали, податковий, мовний... якоїсь доброї перспективи я, чесно кажучи, не бачив. Не скажу, що це був песимістичний погляд, просто я реалістично оцінював ситуацію. Тодішня влада взяла все під свій контроль.

Я трохи працював у Закарпатській обласній організації Комітету виборців України, бачив, як відбувалися вибори до Верховної Ради, місцевих органів самоврядування. Я тоді вже для себе склав таку картину... що тут мусить перемогти хтось один: або Партія регіонів на чолі з Віктором Федоровичем, або український народ.

Богдан МИХАЛЬЧУК

20 листопада у мене День народження. Мені пощастило народитися в такий період: вже наступного дня, 21 листопада, почалася Помаранчева революція, а потім і Євромайдан також. Пригадую, що 21 листопада 2013 року, як завжди, були пари, потім я пішов на курси німецької мови в інституті. Прийшовши додому, прочитав, що так і так: уряд Азарова відмовився від підписання угоди про євроасоціацію.

Я був злий, дуже злий — словами навіть не передати. Я давним-давно був прихильником євроінтеграції, оскільки мені доводилося багато бувати в країнах Європи. У нас взагалі у Закарпатті не проблема десь поїхати, навіть на вихідні, — в Угорщину, Словаччину. В принципі, деякі європейські міста від нас навіть ближчі, ніж той самий Львів чи Франківськ. Тому я був дуже злий.

Надія ВАЦЬ

Коли це все починалося, було дуже сумбурно. Була вечірня акція, під дощем, у якій ми взагалі майже не брали участі, тому що в нас тоді був проект (я займаюся громадською молодіжною організацією «ФРІ», і у нас був проект «Медіа школа»). Ми швидко закінчили заняття і встигли ще на Майдан.

Тоді саме приїхала моя дуже хороша подруга, поетеса Оля Перехрест, приїхала якраз зі Львова — там уже щось починалося, вже збирався Майдан, була якась активність. Ми прийшли на нашу Театральну площу і бачимо, що там буквально декілька людей і майже нічого не відбувається. І мені було соромно перед подругою, що у місті, де я зараз живу (хоча я сама не ужгородська, але це місто я дуже люблю, і воно стало для мене рідним), люди не борються. Хоча більшість хоче кращого життя, більшість прагне рухатися у бік Європи. Тим більше, що Ужгород зовсім поряд із кордоном.

Юрій СВІТЛИК

Особисто в мене не було жодних надій на Януковича. Ще з початку його обрання Президентом я зрозумів, що Україну він нікуди не приведе. Тому момент, коли почався Майдан, був для мене ніби ковтком свіжого повітря. Я чекав цього вже давно.

Ми вийшли на площу, не організовано, без жодних акцій, просто за фейсбучним кличем — після того, як був такий само заклик і в Києві. Я і ще кілька хлопців закликали, автономно один від одного, зустрітися на площі.

Було дуже мало людей. Пам'ятаю, менти тоді тільки сміялися з нас: типу, тут якісь придурки зібралися, і нічого в них не вийде. Але ми тоді прийняли рішення: у неділю провести віче на Театральній площі.

Віталій ЛАЗАРЕНКО

Коли прем'єр-міністр Азаров тільки поставив під питання парафування угоди про асоціацію, вибудовувалися такі сценарії: якщо Європа на це не погодиться і Азаров дасть задню, то нам треба буде терпіти Яника ще два роки, якщо ж ні — піде заруба зараз. І всі міркували про те, що він зробить, яке політичне рішення прийме. Ми з Павлом Гомонаєм також розмірковували над цим. У нас не було спільної думки: я казав одне, він інше.

Але ми ходили, як дурники (я добре пригадую, це було 22 листопада), і розклеювали своїми руками афіші. Для мене це було дивно. На дерево скотчем ліпимо афіші. Я кажу: «Павле, що ми зараз робимо взагалі? Я — приватний підприємець, ти — взагалі мегагранд. Чим ми займаємося?»

Надія ВАЦЬ

Ми запустили проект «Україна за ЄС». Намалювали плакат в Ужгородському національному університеті, великий, із прапором ЄС. Тоді така акція була в багатьох університетах України. І коли ми з Юлією Дуб, моєю дуже хорошою подругою, несли цей мокрий плакат по дорозі в офіс громадської організації, то говорили: «Та ну! Всюди виборюють права, а ми що, гірші? Ми теж хочемо показати, що ми є ті люди, яким важлива доля країни». І саме в той момент, по дорозі з Ужгородського національного університету до нашого офісу, ми вирішили, що треба щось робити. Почали обдзвонювати наших друзів з інших громадських організацій.

А мені в той час зателефонували знайомі, з якими я мала робити інший проект, благодійний, то я їм сказала: «Вибачте, на жаль, я зараз не можу ним займатися, тому що ми робимо Євромайдан в Ужгороді». А вони на те: «Круто! Давайте ми долучимося до вас». Так я познайомилася просто з неймовірними людьми, які за одне слово долучилися і весь Майдан були поруч. Це був Назар Белей зі своєю компанією.

Тоді в офісі ми не спали цілу ніч. Я пам'ятаю, що буквально закимарила на дивані на годину. Ми знайшли рупор, знайшли людей, почали запускати інформацію в соцмережах.

Віталій ЛАЗАРЕНКО

Я брав активну участь у Помаранчевій революції, і в мене не було жодних вагань: як це може бути, що я не піду на Майдан, адже регіонали лишилися при владі? Оголосили про євроасоціацію, сказали, що ми йдемо в Європу. І Янукович теж говорив, що ми йдемо в Європу, а потім виявилось, що він нас вирішив обдурити — хотів завести в «Тайожний союз», у «Тайгу», в той ГУЛАГ.

Я багато читав, зокрема й «Архіпелаг ГУЛАГ» Солженіцина. Тобто я був ідейно підкутий. Тому в мене не було навіть секунди вагань, я кинув усе. Мало того. Моя дружина каже: «Слухай, ти двіжуєш... Звісно, ти маєш право...» Я їй відповідаю: «Я маю право. Я купив тобі будинок, забезпечив фінансово...» І це все таким жахливим трудом. Я ніколи не ходив у відпустку. Бувало, що заледве три-чотири дні на рік викроював, щоб піти в гори.

Кажу дружині: «Я не брав відпусток усе своє життя, а зараз піду трохи подвіжувати. Це в мене буде така відпустка». Вона каже, що це небезпечно. Я їй: «Нічого небезпечного тут немає, я знаю цих людей. Я знаю Україну. Ми переможемо, 100 %». У мене навіть жодного відсотка сумніву не було, що ми переможемо. Я собі це уявляв так: раз — і ми Україну повернемо до євроінтеграції. Але сталося не так, як я собі думав. Все не так просто. Далі зав'язалося...



Мітинг на підтримку євроінтеграційного курсу України 24 листопада 2013 р. (фото С. Гудака)

Надія ВАЦЬ

Ми ходили по факультетах Ужгородського національного університету, і я тоді вперше в житті до рук узяла рупор. Це було неймовірне відчуття. Ми зайшли в аудиторію. Спочатку було дуже страшно — могли сприйняти неправильно: якась дівчинка 17-річна з рупором?!

Потім я набралася сміливості. Коли збирається більше людей, коли ти бачиш підтримку, бачиш, що це не тільки тобі важливо, а й іншим... І так ми ходили по факультетах, запрошували студентів.

Я пам'ятаю, коли я кричала в той рупор, то потім уночі не могла спати, голова розколювалася, було таке враження, ніби кровоносні судини мозку просто лопаються. Але трималася. Напевно, нас тоді, на той момент, наснажувала віра в те, що ми щось можемо змінити. Ми тоді спали по півтори-дві години. Як мій організм витримав, я не знаю. Зараз я так уже не можу — постаріла абощо... Тоді відбулася перша акція, ми зібрали студентів по всіх факультетах УжНУ.

Павло ГОМОНАЙ

Одна з перших акцій називалася «Янукович, підпиши». Потім ми робили кілька акцій на кордоні. Ми думали, яким чином можна використати наше географічне положення, — і на пішому переході зі Словаччиною, в Малих Селменцях, зробили невеличку акцію з передачею прапора. Пам'ятаю, що там було більше СБУ-шників, ніж учасників.

На тій акції було словацьке телебачення, воно нас тоді зняло, і, в принципі, після того ми мали певну підтримку на тому телебаченні.



Виготовлення студентами Ужгородського національного університету прапора під час акції «Європа – наш шанс. Шанс майбутнього!». 25 листопада 2013 р. (фото із фейсбук-сторінки ФРІ Ужгород)

Андрій РЕБРИК

Коли Майдан став розвиватися (хоча тоді він ще не називався Майданом, це були різні рухи), то Громадське телебачення та інші ініціативи стежили, як ведеться підготовка до підписання угоди. Я досить активно стежив за новинами, і ми зі студентами їх обговорювали.

Я мав надію, що все ж таки угода буде підписана, хоч для проформи, але в якийсь спосіб вона буде підписана. Зрештою, ми як Україна завжди вважали і вважаємо себе частиною європейської культурної й політичної традиції.

Надія ВАЦЬ

У перші дні протесту я познайомилася з людьми, які стали для мене сім'єю, і з якими я досі підтримую зв'язки. Це Павло Гомонай, Юра Світлик та багато інших. На Театральній площі ми поставили бочки і вночі грілися біля них. З Юлією Дуб ми майже весь час були на Майдані, але нас треба було замінювати, щоб ми банально сходили в душ і якось поспали. Тоді ж і Славик Мар'ян приїхав з Виноградова.

Бувало, що на Майдані вночі лишалися Юра Світлик, Славик Мар'ян і ще хтось, а я йшла спати. О шостій ранку прокидалася і йшла їх замінити. Пам'ятаю, був мороз, а в нас був маленький електричний чайник, дуже маленький. Потім у нас уже була більша техніка, нам більше помагали, а на початку був лише маленький чайник, з офісу. Славик Мар'ян накривався десятьма коциками. Я приходжу, він, такий, вилазить і каже: «Холодно», — і показує мені чайник: «Кришка примерзла». Але це було дуже атмосферно. Хоча студенти на початку не залишалися, ми не бачили аж так активної молоді, крім нас, але з часом усе набирало обертів.

Тарас ДЕЯК

Майже весь склад нашої організації «Карпатська Січ» долучився до студентів і громадських організацій Ужгорода. Я пам'ятаю, як ми 26 листопада зібralися ввечері ініціативною групою молоді, адже розуміли, що треба піднімати Ужгород, Закарпаття, бо антиукраїнський режим уже дуже довго стояв в Україні, вже пора було щось змінювати.

27-го числа ми пішли по всіх університетах. Окрім того були розклеєні різні агітаційні листівки по місту, з закликом до небайдужих людей доєднуватися до нашого протестного маршу, маршу солідарності з Києвом. Після маршу ми планували поставити маленьке наметове містечко на Театральній площі, куди зранку вже були завезені намети, прапори, банер із написом «Ужгородський Євромайдан».

Зранку ми почали збирати студентів. Я, наприклад, збирав на БАМі, в УжНУ, і потім ми зустрічалися внизу, на набережній, зі студентами медичного факультету, біологічного, хімічного і разом уже пішли великими колонами на Театральну.

Було дуже багато молоді, багато мешканців Ужгорода. Зі сцени ми зачитали резолюцію, в якій заявили про солідарність з київським Майданом. Також оголосили, що починає діяти наметове містечко, комендантом якого став я.

Богдан МИХАЛЬЧУК

28 листопада, в день, коли Янукович мав підписати угоду про євроасоціацію у Вільнюсі, ми близько 3-ї години зібралися на Театральній і організували такий «ланцюжковий похід» — з центру міста до словацького кордону. Ну, щоб ви розуміли, якщо пішки йти — це година максимум. Але ми дуже-дуже спокійно йшли, години дві. Нас було десь осіб 50, в основному студенти.

Ми так гарно вийшли з Театральної, пройшлися по набережній Незалежності, повз медичний факультет, по площі Бабушкіна, вийшли на Собранецьку. А Собранецька — це одна з найдовших вулиць, яка тягнеться з центру міста і просто до словацького кордону. На ній чітко виділяється австрійське місто — ближче до центру, а далі — радянські забудови, і вже при виїзді з Ужгорода, з України, починаються сучасні новобудови.

Ми дійшли до словацького кордону, до самого КПП. Трішки покричали різні гасла, продемонстрували плакати. Прикордонники дивилися, захоплювалися, фотографували нас. Якраз почало темніти, вже було пів на п'яту, і ми верталися на Театральну, бо там планувалося вечірнє віче. Підійшовши до площі, я особисто був дуже вражений — скільки людей зібралося... Бо взагалі так складається, що Ужгород — досить пасивне місто, як і загалом регіон. А в той вечір людей було багато. Тоді ще відчувалася віра в те, що все може відбутися. Люди були сповнені натхнення, ентузіазму.



Студентський велопробіг до кордону України зі Словаччиною 28 листопада 2013 р. (фото С. Гудака)

Звернення ужгородського Євромайдану до учасників саміту «Східного партнерства»

Ми, свідома громада міста Ужгорода, в глибокій повазі звертаємось до учасників саміту «Східного партнерства».

Будучи учасниками мирного зібрання «Євромайдан Ужгород», ми підписали текст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, як свідчення готовності

громади міста прийняти умови країн Європейського Союзу задля інтеграції держави Україна до євроспільноти.

Просимо Вас підписати угоду про асоціацію з народом України, оскільки, згідно з Конституцією нашої держави, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

28 листопада 2013 р.

([facebook.com/events/586999234700479/permalink/588640104536392/](https://www.facebook.com/events/586999234700479/permalink/588640104536392/))

Тарас ДЕЯК

Ми збирали допомогу для київського Майдану, а також гроші на квитки, щоб відправляти людей до столиці. Просто ми розуміли, що доля цієї революції вирішуватиметься все одно в серці нашої України, в Києві.

29-го ми проводили великий марш, зібрали, за нашими підрахунками, близько 5 тисяч осіб. Ішли містом, люди скандували: «Слава Україні! — Героям слава!». Це було дуже приємно, мене вразила така патріотична атмосфера. Бо дуже давно відчувалося, що Закарпаття ніби відірване від патріотизму, від усієї України. Хоча ми — Західна Україна, але на виборах у нас завжди вигравала Партія регіонів. І я був дуже радий, що нарешті, може, щось у нас змінюється.

29-го числа після цього великого маршу ми з усіма нашими активістами зрозуміли, що підняли людей. Тобто Ужгород побачив, що він справді хоче змін.

Андрій РЕБРИК

Дуже добре пам'ятаю ту ніч. Я був досить сильно втомлений, ми стежили за подіями, люди стояли в Києві на Майдані, і десь годині о другій чи пів на третю я заснув. Мама мене розбудила і сказала, що на Майдані тих хлопців побили, розігнали.

У мене був ніби когнітивний дисонанс, мій мозок не міг усвідомити: як міліція, що нібито «була з народом», що, як ми думали, має захищати цей народ, пішла проти студентів за чимось наказом? Зважаючи на те, що це силова структура, конкретна людина мусила віддати конкретний наказ. Тоді зразу стало зрозуміло, що всі мости, мабуть, уже спалені, назад дороги немає.

Надія ВАЦЬ

Це була десь четверта година ночі. Прийшло повідомлення, що збило з ніг, — про побиття мого друга, одного з активних учасників Євромайдану у Франківську Максима Кицюка, члена моєї організації. Його дуже жорстко побили арматурою, йому потім серйозні операції робили. Він мій добрий друг, і коли ти чуєш, що твого друга побили — тебе вже підкосило, а тут іще дізнаєшся про побиття студентів у Києві...

Наші хлопці з «Карпатської Січі» саме були тоді у столиці й планували ночувати на Майдані. Я теж мала їхати в Київ. Київ для нас — це була така собі відпустка. Не тому, що нас з Ужгорода не відпускали чи боялися, а тому, що треба було тримати наш ужгородський Майдан. Треба було, щоб хтось з організаторів весь час був тут. То Київ у нас був як відпустка, ми вже там не займалися організаційними справами — двіжували, були на барикадах.

І тоді, коли поїхали наші хлопці, ми видзвонюємо, а вони не відповідають. Все. Ми розуміємо, що у нас там купа друзів, і з нашої громадської організації, і просто друзів. Ми всім їм починаємо дзвонити, питатися, чи вони живі-здорові...

У мене саме телефон розрядився, а мої друзі знали, що я мала бути в Києві. Всі почали переживати і дзвонили мені — чи я жива-здорова. Це був такий загальний кіпіш, усі про всіх дізнавалися: хто де, хто коли... Це був жах.

Зараз багато хто висловлює думку, що, можливо, це була якась підставна акція. Я особисто бачу те, що на поверхні. Не знаю, хто і як спланував ці речі, але факт є фактом: студентів побили, моїх співвітчизників, моїх однолітків побили, і плювати, хто це підстроїв. Їх побили тому, що вони боролися за те, чого прагнули.

Але в кожній події є свої плюси і мінуси. Після цього побиття Українському народу стало зрозуміло, що потрібно консолідуватися. Це вже починалася Революція Гідності, це починалася боротьба за право виборювати свої права, за право на власну думку. Це дуже важливо. Напевно, Євромайдан найбільше показав мені, що таке права людини: це не лише те, що ти маєш право на власний вибір, ти повинен і поважати право іншої людини мати свою думку. А тоді моє право забрали.

Юрій СВІТЛИК

Після побиття мітингувальників у Києві того ж дня ми проводили на пішохідному мосту акцію, яка під кінець стала просто величезною. Ми дуже оперативно роздрукували плакати з фотографіями побитих, писали гасла, зробили «живий ланцюг» на пішохідному мосту, і він постійно збільшувався.

Почали з 20–30 осіб і врешті-решт дійшло до того, що весь міст по обидва боки був заповнений людьми, які постійно приєднувалися, підтримуючи київських побитих студентів, підтримуючи київський Майдан. І досить ефектна тоді акція вийшла.

В принципі, для багатьох із нас, тих, хто долучився до Євромайдану, це була точка повернення. Я знаю це по своїх друзях-майданівцях, які в ту ніч і наступного дня остаточно прийняли для себе рішення не відступати і йти до кінця.

Звернення до голови Закарпатської ОДА О. Ледиди, начальника УМВС в Закарпатській області В. Варцаби, міського голови Ужгорода В. Погорєлова, народного депутата України від м. Ужгорода В. Ковача, депутатів Ужгородської міської ради

Вже всім очевидно, що діями останніх днів влада делегітимізувала себе, оскільки вчинила незаконні та силові дії проти власного народу. Вся відповідальність за цю ситуацію лежить особисто на Вікторі Януковичу.

Ми, громада міста Ужгорода, вимагаємо вашої присутності на ужгородському вічі в неділю о 13.00 на площі Театральній, і хочемо почути вашу публічну позицію щодо подій останніх двох тижнів в Україні та ночі проти 30 листопада зокрема.

Також нагадуємо, що підтримуючи цю владу, ви розділяєте повну відповідальність за її вчинки!

30 листопада 2013 р.

(day.kyiv.ua/uk/news/011213-gromada-uzhgoroda-vimagaie-prisutnosti-mera-i-gubernatora-na-sogodnishniy-akcii)



Віче 1 грудня 2013 р. (фото uzhgorod.in)

Павло ГОМОНАЙ

У нас були плани, як організувати на 1 грудня акцію протесту. Найбільш активно тоді діяли студентські активісти. Що ми зробили? Використали совкову психологію: «совок» ніколи не стане відчиняти кабінет, двері якого опечатані. Ми на звичайних наклейках надрукували «Опечатано», поставили туди якісь печатки і позаклеювали аудиторії в університеті. Студенти позамикали входні двері й організовано пішли від одного навчального закладу до іншого. Таким чином утворився справді величезний мітинг, шалений. Але, на жаль, тоді ми ще не могли його скерувати, і він був просто розпорошений: частина людей пішла до обладміністрації, частина ще кудись... Тобто тоді не було чіткої координації.

Богдан МИХАЛЬЧУК

На вічі один з викладачів юридичного факультету, Василь Лемак, доктор юридичних наук, вийшов і твердо заявив: «Доки всі винні у побитті не будуть покарані, я жодної лекції читати не буду!» Він тоді цим мене дуже вразив. Молодець! На тому вічі було кілька промов лідерів Майдану: Світлика, Маняка, Гомоная, інших учасників — хто хотів, міг вийти виступити. В принципі, все було досить відкрито, демократично.

Після закінчення віча було прийнято рішення пройтися вулицями міста. Ми вибрали маршрут до центру. У нас історичний центр зміщений до півночі, а далі — більше радянське місто, то ми пішли з Театральної через площу Петефі, вулицю Швабську, проспект Свободи, обійшли весь центр і з другого боку — через транспортний міст та по Набережній Незалежності — повернулися на Театральну площу. Людей було багато: коли голова колони була на середині Швабської, то з Театральної ще не всі вирушили. Масштаб був дуже хороший.

Пам'ятаю, мені Світлик говорив: «Ця акція взагалі ні з ким не узгоджувалася», — типу, вийшло все спонтанно. Міліції довелося перекрити вулиці. Коли ми йшли, водії сигналізували, люди виходили, махали, вітали, перегукувалися з нами. Було класно.



«Взяття в облогу» мітингувальниками приміщення Закарпатської ОДА 2 грудня 2013 р.

Юрій СВІТЛИК

Чи було передбачувано, що стільки людей вийде, зараз важко судити. Коли ми все це робили, не думали, скільки людей прийде, все було якось на автоматі. Я пам'ятаю, що був такий собі штаб на колесах, який сам собою організувався. Він складався приблизно з 15–17 осіб, ми робили такі «летючки»: майже кожен годину сідали, дискутували, потім голосуванням, підняттям рук приймали рішення.

Бралися до роботи: хтось відповідав за технічну частину організації, хтось за обдзвон активу, хтось друкував листівки,

хтось мав бути ведучим, хтось — забезпечити гучномовцями, хтось прапорами. Все на колесах, все дуже швидко організовувалося: кухня, збирання коштів... Це все так затягнуло. Фактично це замінювало нам основну роботу — декілька десятків людей у той період, по суті, жили на Майдані, з ранку до ночі, а то й цілодобово.

Владислав КАМЕНЦА

Раніше я взагалі був аполітичною людиною і ніколи не брав участі в жодних громадських чи політичних акціях. А Майдан став такою подією, яка підштовхнула мене до цього. Почалося все з побиття студентів. Всі бачили ці кадри, це нікого не могло залишити байдужим. Це був ніби нарив, який розірвався, і люди прокинулися. Багато моїх знайомих почали стежити за подіями, цілими ночами дивилися новини по Інтернету, трансляції на «Громадському телебаченні», інших каналах.

Відтоді я почав брати активну участь у протесті. У грудні була моя перша поїздка на Майдан у Київ. Побув там тиждень, потім вернувся сюди. Я займався збиранням коштів, теплих речей, усього, що було потрібно, аби забезпечити життєдіяльність Майдану.

Федір ШАНДОР

2 грудня 2013 р. Ужгородська міська рада направила звернення до президента В. Януковича з вимогою негайно відправити у відставку міністра внутрішніх справ В. Захарченка та уряд прем'єр-міністра України М. Азарова.

Також депутати вимагали внести до порядку денного питання про відставку В. Януковича, але ця вимога не набрала достатньої кількості голосів.

Крім того, на сесії обговорювалася можливість загальноміського страйку, але на голосування це питання не винесли.

(pravda.com.ua/news/2013/12/2/7004410/)

Кафедра туристичної інфраструктури та сервісу, яку я очолював, першою в Ужгородському національному університеті на публічному рівні висловилася проти дій влади, щодо побиття молоді в Києві. Через це, відповідно, у нас були певні проблеми на факультеті.

Були студенти, які постійно жили в наметовому містечку в Києві. Координатори цих студентів неофіційно зустрічалися зі мною, а я, своєю чергою, спілкувався з викладачами, щоб пропуски їм не враховували. Це, можливо, неправильно для якісної освітньої діяльності, але і будь-яка революція, на думку багатьох, також неправильна. Ми вирішували питання зняття різноманітних проблем, зокрема, невиключення їх з університету — я особисто вдячний за це экс-ректору професору Федору Ващуку. Можу сказати, жодного студента не виключили з необ'єктивних причин. Підписували їм різні відтермінування від екзаменаційної сесії, ходили, просили, де можна було, — викладачі нас розуміли. Де були принципові викладачі, які наполягали, що треба вчитися, там, відповідно, просили студентів з'явитися.

З боку ректорату було цілковите сприяння. Я маю повне право так говорити, тому що це була не перша моя робота в ректораті. Під час Майдану було видано два накази ректора про забезпечення конституційних прав студентів. Їх суть полягала в тому, що згідно з Конституцією кожен громадянин має право на свободу слова і волевиявлення. Відповідно, студенти мають право брати участь у протестних акціях і в інший, вільний для них час, подавши заяву до ректорату, отримати дозвіл на відпрацювання пропущених пар.

Через це нам у той час доводилося спілкуватися з каральними органами. З прокуратури, «певних спецпідрозділів» приходили і пугали: «Ви знаєте, що з вами буде? Ви підтримуєте студентів». Ми їм на те посміхалися. Кілька разів до нас прокуратура надсилала листи з вимогою скасувати накази ректора. Ми їм відповіли відмовою.

Хоча ми державна структура і мали би бути для студентів таким самим репресивним апаратом — не допускати, забороняти, — але наші студенти знали, що в них за спинами є тил і вони мають до кого звернутися. Тоді вони, звісно, більш активно ставали і в Ужгороді, і в наметовому містечку в Києві.

Ясно, що виникали й питання дисципліни: бувало, студенти казали, що йдуть на акції протесту, а насправді з 50 слухачів курсу на Майдані з'являлося двоє-троє — то це не акція протесту, це акція сачкування. Такі дії не підтримувалися, навпаки, ми проводили бесіди, говорили їм: «Хлопці, або ви протестуєте, або вчитесь».

Надія ВАЦЬ

1 грудня я побачила, що люди вийшли, що це потрібно не тільки нам. І коли ти виходив на цю маленьку сцену на Театральній і починав говорити, то бачив, що тебе слухають. Було зрозуміло, що людям остогидло: момент, коли побили студентів, зірвав усі ланцюги, підірвав посидюче Закарпаття, бо у нас такий ритм життя, що реально хочеться спати й їсти, і більше нічого.

Закарпаття дуже посидюче, і тут його підірвало. Підірвало людей різного віку. Причому на недільні акції приходили більше люди старші, а коли були якісь кричалки, фільми і таке інше, то приходила вже молодь.

Андрій РЕБРИК

Відразу 1 грудня дуже багато моїх друзів виїхали до Києва на Майдан. Фактично тоді почали формуватися протосотні, чи, як би сказати... загони волонтерів. Кілька моїх знайомих пластунів, які є досить кваліфікованими лікарями, долучилися до шпиталю, що сформувався у Михайлівському соборі й прийняв постраждалих людей.

Загалом «Пласт» узяв активну участь у революції. Пластуни годували, організовували побут, координували поселення і так далі. Думаю, 700–800 осіб були в цьому задіяні у той чи інший спосіб. Люди постійно мінялися, а були й такі, які стояли в Києві безпосередньо на Майдані й брали участь у протестних акціях.



3 грудня 2013 р. з приводу подій, які відбувалися в Ужгороді та країні загалом, міський голова Віктор Погорелов звернувся до ужгородців з проханням бути мудрими, виваженими і толерантними.

Також він попросив підприємців допомагати студентам-страйкарям, міліціонерів — оберігати їх від провокаторів, а медиків — вчасно надавати допомогу, якщо вона знадобиться. У свою чергу, запевнив міський голова, він забезпечить порядок у місті. (rada-uzhgorod.gov.ua/zvernennya-do-uzhgorodtsiv-miskogolovy-viktora-pogoryelova/)

Юрій СВІТЛИК

Було дуже багато питань: дрова, діжки... Важко було те все організувати. До того ж було зрозуміло, що існує небезпека, адже траплялися провокації — потрібна була охорона, відбувалися чергування чоловіків, хлопців. Як мінімум, кілька хлопців на ніч залишалися. Не можна було залишати студентів самих. Але, з іншого боку, все було драйвово, і ті люди, які вже «завелися», фактично жили на Майдані й були вже готові робити все без будь-якої задньої думки.

Студенти, які у ніч побиття на київському Майдані були у нас в Ужгороді в наметовому містечку, дуже переживали. Але після того згуртувалися і фактично працювали однією командою до кінця революції. Здається, після того побиття була студентська акція, хода, яка пройшла під гаслом «Брат за брата, студент за студента». То була велелюдна акція, до організації якої і ми трішки долучилися. Це була ініціатива студентів — вони підготувати свої плакати, гасла.

Студентський актив тоді фактично був двигуном ужгородського Майдану — ці кілька десятків хлопців і дівчат були дуже енергійні й заводили інших своєю такою «двіжухою». Я пам'ятаю, як вони йшли від факультету до факультету, заходили в аудиторії, навіть під час лекцій, або ззовні кричали, і частина студентів виходила. Не всі, але частина виходила, і таким чином що далі, то більше збиралося людей. Вони пройшлися вулицями Ужгорода, а біля обласного МВС ця хода була завершена.

Федір ШАНДОР

Оскільки я на той час обіймав посаду проректора з виховної роботи, мені була важлива безпека студентів, тому всі акції, які відбувалися в Ужгородському національному університеті, я безпосередньо супроводжував. Було важливо, щоби не виникало ніяких небезпечних моментів, пов'язаних із фізичним насильством, якимись конфліктами і тому подібним.



Голова Закарпатської ОДА Олександр Ледида на зустрічі з організаторами ужгородського Євромайдану 6 грудня 2013 р. заявив, що підтримує право людей на мирні зібрання, однак воля народу,

на його думку, може висловлюватись лише на виборах. Водночас він висловив готовність особисто втручатись, якщо автобуси з мітингувальниками із Закарпаття будуть затримані ДАІ.

(фото Т. Кашуби, [facebook.com/euromaydan.uzhgorod/photos/a.647301228655618.1073741828.647298565322551/648256258560115/?type=3](https://www.facebook.com/euromaydan.uzhgorod/photos/a.647301228655618.1073741828.647298565322551/648256258560115/?type=3))

Юрій СВІТЛИК

На початку грудня до мене підійшов один товариш, який просто приніс від бізнесменів (він і сам займається бізнесом) 5 тисяч гривень. Причому зразу з тим, що «він знає, куди я їх витрачу». Ці люди навіть не хотіли називати своїх імен, просто скинулись.

А коли вже була сцена і постійний Майдан, то під час мітингів ми ставили скриньку. Потім гроші з неї у присутності двох свідків виймали. І ці кошти йшли переважно на харчування, на відправку людей до Києва, на проведення акцій. Після кожного мітингу ми завжди оголошували, що відправляємо охочих до Києва.

Павло ГОМОНАЙ

...ми оплачували дорогу людям, які хотіли їхати на київський Майдан, але не мали такої можливості. В принципі, якихось серйозних витрат, крім кухні та проїзду в Київ, і не було. Наприклад, озвучку мітингів забезпечували люди, які підтримували Майдан. Це робив наш друг, майданівець Василь Маняк, і робив безкоштовно. Всю технічну роботу ми виконували самі. Намети, теплі речі приносили люди, так само як і частину їжі.

Тобто ужгородський Майдан не був якоюсь бізнес-акцією, яку треба було фінансувати, але, тим не менш, дуже-дуже багато людей укидали у скриньку гроші, і чималі гроші, скажу я вам. Це було вражаюче, наскільки люди довіряли. Вони приносили кошти і просто залишали. Вони просто повірили в цю ідею.

Юрій СВІТЛИК

Так само, коли потрібно було поширювати візитівки, багато людей просто друкували їх у себе вдома. Ми почали робити бюлетень ужгородського Євромайдану. Він верстався на сторінку формату А4, щоб було зручно друкувати в домашніх умовах, і люди просто роздруковували. Я бачив ці бюлетені, надруковані на різних принтерах, зовсім різної якості. Люди навіть приносили підготовлені ними самими якісь інформаційні матеріали і самі їх роздавали. Вся ця друкована продукція розходилася дуже швидко. Люди потребували якоїсь зрозумілої інформації, бо на телебаченні використовували темники, і правдиві відомості про події вони не могли отримати в інший спосіб, крім як таким от методом.

Богдан МИХАЛЬЧУК

Так сталося, що лідерами ужгородського Майдану стали Юрій Світлик, Василь Маняк, Павло Гомонай. Потім до них приєднався Віталій Лазаренко. Також були інші: Ярослав Шафарь, Ростислав Буланов — депутати міської ради. Десь на початку грудня вони створили таку організацію як Громадський конвент ужгородського Євромайдану.

Вони збиралися у різних місцях, наприклад, у кафешці Василя Маняка — там був один із підпільних штабів. Також у «Кактусі» — це бар у центрі міста, власником якого був Шафарь. Збиралися, обговорювали різні питання. В принципі, на ці зібрання доступ був відкритий. Уперше на засіданні конвенту мені довелося побувати десь у середині грудня.

До конвенту сходилися гроші, які вкидали у скриньку на Майдані. Принаймні, я бачив, як люди рахували їх і відправляли в Київ, то можу гарантувати, що гроші в Ужгороді не розкрадалися. І також члени конвенту узгоджували між собою всі протестні акції.

Юрій СВІТЛИК

Громадський конвент — це фактично не була організація. Він задумувався як парламент, такий собі представницький орган протестувальників. За задумом, до нього мали входити представники різних сил, щоб колегіально приймати рішення і координувати дії. Чому конвент? Наприклад, після Великої французької революції діяв конвент. Саме слово «конвент» означає «згода», а «громадський» — тому що на протест зібралася громада. Більшість із нас не були представниками якихось партій, ми не мали жодної формалізації, й професійні політики не розуміли, хто ми такі, що за люди, звідки ми взялися. Проти конвенту з'являвся якийсь чорний піар: що ми якісь ландскнехти чи масони, проплачені невідомо ким, і таке інше.

Перша легітимізація Громадського конвенту відбулася, коли ми оприлюднили звернення до всіх депутатів обласної ради із закликом вимагати відставки Януковича і Азарова, на що ті відповіли мовчанням. Але, як не дивно, зреагували регіонали: дали в пресі офіційний лист-відповідь. Вони пробували нас якось ідентифікувати — приліпили нас до опозиційних депутатів, мабуть, думали так: «Якщо це на наші, то значить, інше угруповання обласних депутатів. Хтось же за ними стоїть?..» І вони написали Громадському конвенту відповідь такого плану: говоріть зі своїми депутатами. А їх у нас насправді не було.

У першому складі конвенту було зафіксовано 17 осіб. Причому більшість цих людей і зараз залишається в організації. Це дуже класно і дуже важливо: конвент не розбігся, не розпався на шматки, люди дотепер тримаються разом, єдиним кулаком, єдиною силою.

Але в той час, на цьому я хочу наголосити, конвент не був формалізований. Ми не реєстрували його як організацію чи якийсь осередок. І причому ми не робили цього навмисно.

Не тому, що не знали, як це зробити, чи не вміли. Ми просто не хотіли цього робити, і це був величезний плюс: ніхто з тодішніх політиків не міг знайти кінців — хто керує конвентом, хто «смикає за нитки» (адже хтось обов'язково мав смикати, як вони звикли вважати). Були такі курйозні моменти, коли ми організовували якісь акції і люди з тодішньої влади або так званої опозиції дзвонили навперебій Павлу Гомонаю, Василю Маняку, Віталію Лазаренку, мені чи ще комусь: «Зупиніть це!» чи «Не робіть так»...

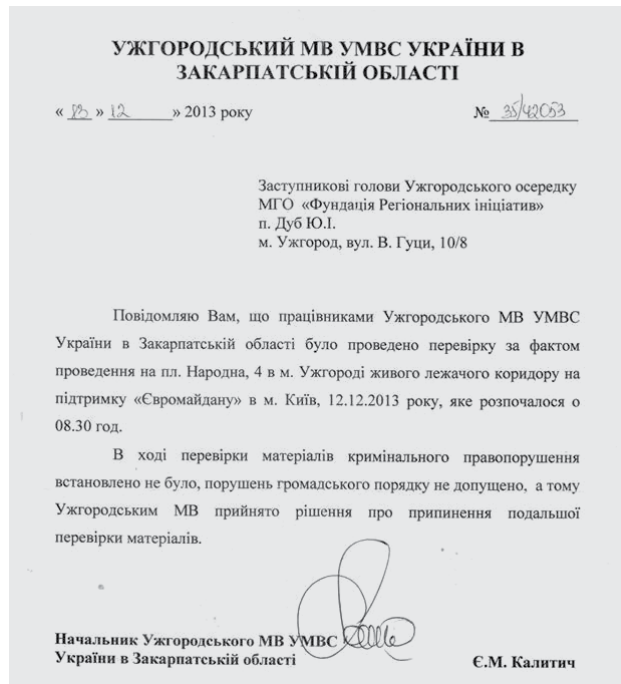
І кожен з нас відповідав, що я, мовляв, не можу цього зробити, не можу це зупинити, тому що це рішення конвенту. — «Хто цей конвент? Хто приймає рішення? Кому дзвонити?» Ми казали: «Ти не можеш нікому подзвонити, тому що конвент — це колегіальний орган». За великим рахунком, це є Майдан. Конвент, фактично, тоді відображав Майдан, адже до нього входили люди з різних середовищ: підприємці, представники студентства, освітньої та інших сфер.

Це були дуже різні люди, і ніхто з них сам-один не міг прийняти рішення, навіть двоє чи троє. Рішення приймалося голосуванням: якщо 17 осіб збиралося за круглим столом, то тільки 9 і більше піднятих рук означали прийняте рішення. Причому умова була така: інші люди мали погодитися з цим рішенням і взяти участь у його виконанні. Тобто не можна було вплинути на одну людину, щоб конвент змінив своє рішення. Такого ніхто не міг зробити тоді, не може зробити й зараз, слава Богу. І, в принципі, в цьому є сила конвенту.

Федір ШАНДОР

На київському Майдані мені випало бути кожного тижня, оскільки події відбувалися безпосередньо біля Департаменту акредитації і ліцензування, що на Хрещатику, куди я постійно здавав матеріали, пов'язані із захистом моєї докторської дисертації. І я бачив, як з кожним тижнем Майдан нарощувався.

Я безпосередньо намагався брати участь у розв'язанні проблемних питань і допомагав, чим було можна. Дуже бага-



20 грудня 2013 р. одна з координаторів ужгородського Євромайдану Юлія Дуб отримала від Ужгородського міського відділу УМВС України в Закарпатській області 14 схожих за змістом повідомлень. За її словами, її здивувало, чому вони були надіслані саме на її ім'я, і зацікавило, якою була причина перевірки мирних акцій.
([facebook.com/yuliyadub/media_set?set=a.583179701753923.1073741837.100001856961809&type=3](https://www.facebook.com/yuliyadub/media_set?set=a.583179701753923.1073741837.100001856961809&type=3))



Альтернативний новорічно-різдвяний Yard Sale з тематикою українсько-європейського спрямування. 28 грудня 2013 р. (фото С. Гудака)

то наших студентів перебували на території наметового містечка. Там було кілька розрізних наметів — закарпатці не трималися однієї купи: були біля «Глобуса», монументу Незалежності, фонтану...

Оскільки багато хто знав, що я щотижня їжджу до Києва, я став добровільним перевізником замовлень, які надходили від різних наметів. Передавалися гроші, речі, предмети особистої гігієни і таке інше. Я контактував з різними групами із Закарпаття...

Владислав КАМЕНЦА

Уперше на київський Майдан я приїхав зі своїм другом. Ми просто вирішили, що не можна сидіти вдома. Він викладач університету, і він знав, що я маю певний досвід у питаннях безпеки, тож йому було не страшно зі мною їхати. Під час першої поїздки ми жили у його родичів, нам було де зупинитися. Іноді ми залишалися на ніч на Майдані — коли було треба. Але справжні герої — ті, які жили в наметах, — мерзли.

Бувало, що люди не мали грошей на квиток, щоби повернутися додому. Траплялися випадки, коли людей відправляли й обіцяли, що дадуть їм грошей на зворотну дорогу, а коли треба було повертатися, коштів не вистачало. То ми збирали, допомагали їх відправити додому.

Юрій СВІТЛИК

На одному із засідань Громадського конвенту ми почали думати, що було б добре поширити нашу діяльність на територію усієї Закарпатської області, звернутися до автомобілістів, щоб можна було якось мобільно підключати людей до акцій на Театральній площі. Ця ідея виникла спонтанно. У багатьох із нас були автівки, ми залучили ще кількох людей, які погодились нас підтримати, і наступного дня в Ужгороді виїхала колона машин.

Якось автоматично було вирішено, що місцем збору Автомайдану буде майданчик перед стадіоном «Авангард». На той час Автомайдан не був офіційно оформлений як громадська організація, але більш-менш серйозно цей рух структурувався під час поїздки на дачу Медведчука, в перших числах січня 2014-го. До нашої колони приєдналися люди з інших районів, ми з'їхалися в Нижні Воротах, біля ресторану «Наталі». Там було десь до сотні машин. Реально, це було ефектно, і вигляд мало масштабний.

4 січня, Субота

Закарпатський Автомайдан



«МедведЧУХАЙ із Закарпаття»

Всі автомобілісти Закарпаття
прямують до Жденієва

Збір біля ресторану "НАТАЛІ" о 13.00
(по трасі Київ-Чоп)

наш вибір:
М - ГЕТ Медведчука

Медведчук оголосив нам війну

Анонс поїздки до дачі Віктора Медведчука

Звідти ми поїхали до дачі Медведчука в Жденієво, де люди виходили на вулиці, зустрічали колону з синьо-жовтими стрічками, підтримували. Це був такий старт закарпатського Автомайдану.

Коли ми анонсували поїздку до дачі Медведчука, у всіх листівках фігурував Громадський конвент. Але всі ці недополітики, псевдоеліта не могли ніяк зрозуміти, що це означає і хто це такі. Я пам'ятаю, тоді Чубірко, представник Медведчука у Закарпатті, його зам чи кум, страшно погрожував у Фейсбуці: машини всіх, хто туди приїде, скинуть у прірву, мало не повбивають усіх, хто посміє приїхати, і так далі. Але вони не могли знайти кінців, кому, як то кажуть, дзвонити, як вони завжди звикли робити, — вони ніби політичні вороги, але насправді одного поля ягоди і разом паряться в баньці.

Віталій ЛАЗАРЕНКО

Я пам'ятаю, тоді була вже серйозна зима, дуже сніжна, і автомобілісти змушені були їздити на зимовій посиленій гумі. З Ужгорода виїхало 15 машин. Для обласного центру це дуже мало. Одна з причин — мабуть, те, що були дуже серйозні погрози: що нас будуть бити, «сплавляти по річці» і так далі, з подробицями фізичної розправи.

Ми були трохи деморалізовані. Машин було мало, дорога далека, невідомо, що на нас чекає... У мене 8-місний бусик, і я закликав людей, щоб долучалися. Але у призначений час у машині були я і Товтин, двоє людей, фактично бусик був порожній. І взагалі, всі машини були напівпорожні. Але в Мукачеві до нас приєдналися люди, і кожна машина, яка приєднувалася до нас, була на вагу золота. Це були золоті люди.

Розумієте, це був такий час... Це був крок до подолання тоталітарної моделі існування суспільства. Це був реальний злам, і ті люди, які зробили це, дуже-дуже важливі. Вони не святі, в них різні погляди, згодом життя розвело їх по різних кутках. Але... Я пам'ятаю той день. Я повернув за рік, під'їжджаю до «Авангарду». Павло Гомонай (я його єдиного знав із присутніх тоді) ходить, і видно, дуже сильно хвилюється. І всі дивляться вдалину: хто ще приїде? Вже настав час від'їзду, всі очі прогляділи, бо мав приїхати і той, і той, і той...

Я, пам'ятаю, був здивований реакцією Павла та інших людей: «Вау, цей їде!!!» Це був фєричний момент. Той, хто приїхав, розумів, що назад дороги вже не буде. Нас перестрївали СБУшники, менти. Ми розуміли, що всі наші номери... От чим відрізняється протест у Києві від протесту в інших містах або в якомусь селі? Тим, що в Києві люди могли бути анонімними, багато хто ходив у балаклавах, їх ідентифікувати було важко. Тому там можна було собі дозволити різні форми протесту. Але в Ужгороді чи в якомусь селі... Що менший населений пункт, то небезпечніше було двїжувати.

Ми їдемо по селах, усі нас зустрічають, вітаються... Ми бачили там підтримку. Тільки заїжджаємо у Жденієво — там холодний прийом. Ми розуміємо, що той силовий сценарій, яким нам погрожували, може зараз втілитися. Під'їжджаємо до дачі Медведчука, проводимо там мітинг, і весь час відчувається напруження, небезпека...



Павло Гомонай виступає на круглому столі «2014 — перспективи перезавантаження влади». 9 січня 2014 р. (фото Я. Шафаря)

Андрій РЕБРИК

Багато людей, і не тільки моїх знайомих, друзів, стоячи на Майдані, розуміли, що мусить бути знятий запобіжник. Простим стоянням нічого не досягнеш, ти можеш хоч рік стояти, і результату не буде. Має бути дія або якийсь поштовх до дії. І коли оголосили, що люди йдуть на Грушевського, до Верховної Ради, коли почали горіти перші автобуси, коли були перші вбиті, коли з'явилося це відео з Нігояном, як він читає «Кавказ»... От тоді почалася дуже печальна, трагічна історія Майдану, яка, зрештою, дала багатьом людям усвідомлення потреби того, що вони роблять. Ми зрозуміли, що вся наша праця, яка була до того часу, — волонтерська, на підтримку, розвиток громадянських інститутів, освіти, науки, зокрема «Пласту» та інших проектів з виховання молоді, — що наша праця була не марна.

Надія ВАЦЬ

Коли сталися перші смерті, ми розвішували чорні стрічки просто на облдержадміністрації. Під двері ОДА нас не пускали. Саме вийшов Андрій та ще якийсь незрозумілий мужчина, який сказав мені, що я буду п'ятою після тих чотирьох загиблих. Звісно, це були пусті погрози, я не зважала на них, бо Закарпаття дуже толерантне: тут тільки палять машини, а у мене машини немає, тому я могла бути спокійна. Наші друзі більше, ніж ми, переживали за нас з Юлею, щоб ми були в безпеці. На той момент мені було взагалі не страшно ні крапельки. Коли ти просто у тій всій двіжусі, то тобі не страшно.

У мене тоді була сесія. Я пам'ятаю, що в нас того вечора не було зібрання Майдану, а ми дивилися онлайн зачистки київського Майдану. У нас був колцентр, і ми обдзвонювали людей: просили, щоб вони дивилися онлайн-трансляції, телефонували своїм знайомим, перевіряли, чи вони у безпеці.

Ми збиралися на квартирі у друга: купа онлайн-камер, телефони, і так обдзвонюємо, щоб якось допомогти людям, які в Києві. Це був жах, це було страшно — бачити все це через камери і усвідомлювати, що ти просто безсилий. Коли у нас не було мітингів, акцій, то ми займалися саме цим: колцентром, долучалися до «Євромайдану СОС».

Богдан МИХАЛЬЧУК

Тоді в більшості регіонів були захоплені будівлі ОДА. 25 січня в Ужгороді планувалося віче перед обласною адміністрацією. Ми там зібралися, а по периметру — півколом — стояв кордон внутрішніх військ. Люди могли спокійно проходити через кордон. За ним стояли якісь незрозумілі, підозрілі типи, а спереду — політики.

Потім ми зрозуміли, що наші люди стоять трішки далі. Тоді була надія, що відбудеться штурм ОДА, але до цього справа не дійшла. Після закінчення віча ми приступили до спорудження барикад, просто на Народній площі. А там за кілька місяців перед тим була здійснена реконструкція: викладена плитка, встановлені лавочки, фонтан. Тобто є де прогулятися, посидіти. Ми спорудили барикади зі снігових мішків. Це було схоже на те, що було побудовано в Києві.

Надія ВАЦЬ

Ужгородський Майдан перемістився до облдержадміністрації. Я називаю цей період таким собі сніжним Майданом. Він для мене був дуже дивним, тому що організовували його не ми. Тоді вже настав період такої тиші. Ми робили тільки окремі акції, на Майдані вже не ночували.



сказав начальник УМВС України в Закарпатській області Василь Варцаба.

За його словами, інші спецпідрозділи та співробітники внутрішніх військ знаходяться на місці, і їхній виїзд до Києва не планується. В. Варцаба також додав, що закарпатський «Беркут» перебуває в Києві ще з грудня.

Крім того, керівник закарпатської міліції гарантував журналістам, що жоден із них не постраждає: такої ситуації, яка є наразі в столиці, в Закарпатській області не буде.

(goloskarpat.info/society/vasil-vartsaba-na-bankovii-nesut-sluzhbu-30-berkut/?utm_content=0312)

Я не знаю, для чого він створювався, цей «сніжний Майдан», але він принаймні не дав загаснути протесту. Я у ньому активної участі не брала, хоча займалася організацією кухні. Як говорив мій друг, теж учасник Майдану: «Хто робить кухню, той і править». І вічно кухню організувала я: і на Театральній, і тоді, в облдержадміністрації.

У мене були дівчатка-волонтери, я бігала на закупи, приносила продукти. Ми тоді в облдержадміністрацію не могли нормально занести ні дрова, ні якісь інші речі, через те, що біля будівлі стояв ланцюг із міліціонерів. Пам'ятаю, що тоді сказала про метафоричні залізні яйця, бо хлопці ніяк не могли зібратися і занести дрова. Я тоді крикнула — у мене дзвінкий голос (я тоді зрозуміла, наскільки він у мене дзвінкий), — і все вийшло.



«Сніжний Майдан» в Ужгороді на площі перед ОДА (фото С. Гудака)

Надія ВАЦЬ

У нас у Закарпатті був такий собі «парк атракціонів»: пішли, покидали сніжками в Антимайдан, Антимайдан покидав у нас, обмінялися «приємними словами», покричали гасла. Причому з Антимайдану кричали: «Закарпаття не зламати!» — вони думали, що ми всі львівські.

Міліціонери, які стояли у кордоні, нічого не робили, нікого не били. Ми ходили в Будинок профспілок. Спершу вони ще якось блокували, не пускали, а потім стали пускати нас туди в туалет, особливо дівчат. Одного разу ми пішли подивитися, як вони живуть. Міліціонери мешкали у якомусь будинку, спали на кріслах — стуляли їх докупи, а це ж усе великі чоловіки... Вони там відігравалися, це була така їхня опорна станція. І вони вже просили: «Захопіть нас», — бо їм набридло стояти, вони постійно мусили бути на роботі.

Беркутівців ми жартома називали пташечками: ми принесемо діжку, дрова, а «беркути» вилітають маленькими групками і починають відборювати... У мене навіть був маленький

синячок від «беркута» — єдина травма, яку я отримала за весь час Майдану. Я нею навіть хвалася, поки про травми, які переросли у смерті, не стало вже болісно говорити.

А тоді вони, ніби пташечки, вилітали групками: побачили, що нам щось принесли — вилетіли, забрали. Це було перед спорудженням цього Майдану, який спочатку ми всі разом будували, а потім «Свобода» взяла під своє очолення. Вигляд ця споруда мала атмосферний, але з неї був толк тільки на початку.

Ми не бачили сенсу там стояти і мерзнути. Окей, там було прикольно: побудували барикади, покидалися сніжками — це сприймалося як розваги. Коли змучилися, пішли попили чаю, поїли канапок. Потім, я пам'ятаю, ми в бочки били, як у барабани, спустилися назад, знову покричали і так далі. На ніч ішли додому спати, там залишалося тільки декілька людей. Я не бачила сенсу просто там стояти.



Тренувальний збір самооборони ужгородського Майдану. 12 лютого 2014 р. (фото зі сторінки фейсбук-спільноти «Євромайдан Ужгород»)

Тобто у Києві стояти і тримати територію — це інше, це було важливо. А в нас цю маленьку комірчку зі снігу тримати просто не було сенсу. І коли ми закомандували іти геть, у нас виник конфлікт із політиками. Розбиратися, як діяли ті політичні партії, я не хотіла. Чесно кажучи, на той момент я їх дуже незлюбила, страшно. Не знаю, у кого саме, але в них були просто стратегічно неправильні дії. Або в них є дурні в команді, які дають неправильні вказівки згори, або щось інше. Це для мене досі незрозуміло, я просто вирішила не розбиратися в тих речах.

Андрій РЕБРИК

Більшу частину часу я провів на Майдані в Ужгороді. Також мав кілька нагод бувати у Франківську, Львові. Там у мене дуже багато друзів, і я прагнув допомогти їм чимось. Хоча у Києві на Майдані стояв закарпатський намет, моя позиція була така, що в Києві було багато кому стояти і без мене, а от у регіонах протестні акції проходили дуже тяжко і кволо.

Усі ж розуміли, що Київ — це не вся Україна, і треба було показати свою позицію усім громадянам — від Ужгорода до Луганська. І ми у себе на ужгородському Майдані проводили холодні дні й ночі. Але найбільш вражаючими для мене були переживання, коли виникла загроза нападу тітушок. Ми намагалися зібрати більше людей, пояснювали їм, що тут, на місцях, від них так само залежить доля України — не тільки від тих, хто стоїть на київському Майдані.

Юрій СВІТЛИК

Автомайдан дуже швидко розрісся, здобув підтримку. У лютому в Хусті ми організували закарпатський з'їзд Автомайдану. Тоді зібралася шалена кількість машин. У центрі Хуста ми провели мітинг, а звідти поїхали в Шаян, де був санаторій МВС. І там організували акцію для генералів, які там відпочивали. Шороху нарobili серйозного.

Віталій ЛАЗАРЕНКО

...Приїхав бусик, за кермом жінка. Згодом я дізнався, що її звати Олена Хархаліс. Бусик був наповнений людьми під зав'язку. Їдемо, розмовляємо... Ніхто нічого не розуміє, всі їдуть і кажуть, що нас будуть плющити... Величезне нервове навантаження, мегапередози. І тут у Мукачеві сідає якийсь Олег, тисне всім руку. Я його тоді не знав. Це був «Скіф» — легендарна людина, царство йому небесне. І він каже: «Все буде добре. Я на багатьох війнах побував...» А ми цивільні люди, взагалі не знаємо, що таке граната і тому подібне.

Коли проїжджали Мукачеве, я думаю: «Ну хто може тут зайти? У Мукачеві можуть зайти якісь балогівські, якісь, може, підсадні менти». А це зайшла людина, яка була ідейно заряджена. Він зайшов і «заповнив ефір». Я потім питаю: «А хто Ви?» — «Я Олег, працював у Лівії миротворцем. Я в магазині куплю таку «крупку», таку і таку. Нічого нелегального не буду купувати». Я їхав увесь споряджений, з каскою... А в нього із засобів самозахисту взагалі нічого не було.

На перевалі всі вийшли, так би мовити, в туалет. А тоді було десь 25 градусів морозу. Я також вийшов, у мене зуб на зуб не потрапляв, думаю: «Якого хера я взагалі туди їду? Що я там буду робити, якщо я 5 хвилин не можу витримати цей мороз, Боже!» А у бусику, поруч зі мною, сидить жінка, у неї троє дітей. А в Олені, яка за кермом — четверо, і вона каже: «Я мотаюся між Києвом і Ужгородом, діти з мамою, а чоловік у Києві на барикадах». Цей подвиг людей, які повністю віддалася справі Майдану, мене надихнув, зігрів. Я сів у бусик, і ми поїхали далі.

Доїхали до самого Хрещатика, з боку Бессарабського ринку. Прийшли до Майдану, а там зовсім інші люди. Це було щось таке, що в голову не вкладалося: майже всі ходили в бронжилетах, касках, з палицями в руках. Зовсім інша атмосфера була вже тоді. Раніше ми приїжджали на Майдан як на свято чи ярмарок, він був веселий, усі співали, один одного обіймали, раділи. А тут була вже зовсім інша атмосфера. Що ближче ми підходили до Грушевського, то більше ця атмосфера посилювалася. Суворі, серйозні люди, ходять групами, у спорядженні. Таке враження було, що всі вони кудись цілеспрямовано йдуть і знають, чого хочуть.

Надія ВАЦЬ

Захоплення облдержадміністрації ми планували вже давно, але воно завжди чомусь зривалося. Причому я почувалася якоюсь шаленою, бо ми вічно казали: «Їдемо вперед!» — а дорослі мужики нас стримували. Зараз я розумію, що вони діяли розсудливіше, ніж я, і, можливо, це було правильно. Але тоді в мене була купа емоцій, ентузіазму і просто бажання щось виломити: аби хоч щось змінилося, аби хоч двері були зламани. Насправді, ясна річ, не треба було їх ламати.

І цього разу ми планували-планували і вирішили, що буде вже як буде. В останній момент пішли до облдержадміністрації, і там уже почалася штовханина, ламання дверей... «Беркут» тоді просто вийшов з приміщення.



Залишки документів, які врятували активісти. Їх намагалися спалити у кочегарці Ужгородської міської ради. Багато паперів було з позначкою «СБУ». 19 лютого 2014 р. (фото Н. Зотові)

Віталій ЛАЗАРЕНКО

Я був реально виснажений. Але мав триматися. Так сталося, не знаю чому, але мене проголосили комендантом ОДА. Мені дали посвідчення, сказали, що я маю бути тут. Я навіть не встигав стежити за новинами. «Варився», бігав, вирішував якісь питання — щоб не було мародерства, бо хтось намагався якийсь кабінет відкрити... Я порахував усі кабінети, їх там було 608. Я їх усі позачиняв. І взагалі зрозумів, що ОДА — меганеконструктивна будівля у плані безпеки. Її ніби спеціально так будували, щоб неможливо було обороняти, — багато виходів, входів. Ну, і я займався цією рутинною.

Тарас ДЕЯК

Коли люди вже перебували в нашій обласній державній адміністрації, ми там на одному поверсі поставили свою охорону, тобто самооборону. І займалися різними заходами: збирали хлопців на Київ, вели пропагандистську діяльність, пояснювали людям, що їх дурять, що простими балачками нічого не зміниш, що народ має це зрозуміти і дати націоналістам шанс прийти до влади.

Владислав КАМЕНЦА

На ужгородському Майдані, як і взагалі у Закарпатті, все було «по договорняку». Розумієте, основні політичні гравці відомі, всі їх знають. Не треба особливо тішити себе думкою, що тут активісти можуть мати якийсь суттєвий вплив. Так, звісно, ми допомагали: і дрова возили, і продукти, й інше. Мене навіть міліція кілька разів зупиняла, бо підїжджав прямо до майданчика, де були барикади, і скидав дрова. Вони не чіпали мене, але стояли там. У нас просто все було дуже так... Це не Івано-Франківська, не Львівська область, де справді були активні дії. В нас усе було, скажімо так, по-європейськи, без насилля.

На мою думку, це все було декоративне. І хто б як це не сприйняв, але треба віддати належне тодішньому губернатору області, який зумів у той момент... йому вистачило розуму діяти так, щоби то все пройшло з найменшим спротивом. До ОДА запустили людей. Навіщо там ті двері вибивали? Ніхто так досі й не знає. Їх просто відчинили.

Андрій РЕБРИК

Ужгород був першим містом, де працівники СБУ, міліції вийшли до народу. Також у нас уперше за час Майдану винесли портрет Януковича і розбили його. Це було так дуже... пафосно. Це вперше сталося саме на ужгородському Майдані, а потім і в інших містах, і в Києві правоохоронні органи ніби зламалися і перейшли на бік народу. Не знаю, чи можна цим пишатися, — покаже історія. Але цим люди, що мешкають у крайній західній точці України, задали тон, і якби не вони, хтозна, день-два-тиждень чи скільки це все тривало б, і невідомо чим би закінчилося.

Історія не знає умовного способу — як сталося, так і сталося. Але тоді було зрозуміло, що Служба безпеки України, зокрема закарпатська, може відмовитися від виконання злочинних наказів і перейти на бік народу. Це стало реальною маленькою перемогою. А в серцях людей, які живуть тут, ця перемога, мабуть, мала більший резонанс, ніж стояння на Майдані в Києві.



20 лютого 2014 р. працівники УМВС Закарпатської області заявили про перехід на бік народу (фото С. Денисенка)

Андрій РЕБРИК

У 20-х числах лютого ми приїхали до Риги на запрошення Організації українців Латвії. Нам треба було привернути увагу до поранених: їм було потрібне лікування, і не вистачало часу для відкриття віз, їх треба було негайно доставляти на операції.

Оскільки у «Пласті» я займаюся міжнародними відносинами, у мене в Латвії дуже багато знайомих. Ми з ними зустрілися і запропонували: давайте зробимо акцію на підтримку України. На цю акцію біля посольства України в Ризі зібралося дуже багато латишів. Також було досить багато українців, які там проживають і вважають себе українцями.

Ми стояли з національною символікою і десь годину скандували, щоб до нас вийшов хтось з українського посольства. Ми хотіли попросити, аби посольство взяло на себе хоча б юридичні аспекти, потрібні при оформленні віз. Але до нас ніхто не вийшов.

Наступного дня латвійське радіо «Свобода» нас запросило в Музей окупації на пресконференцію, де ми розказали, що відбувається у нас в Україні. І я пам'ятаю, мене запитали: «Як ви вважаєте, що буде далі?» Я відповів, що не готовий сказати. Можливо, буде навіть дуже трагічний фінал. І вже за кілька годин, коли ми від'їжджали з Риги, дізналися, що цей трагічний фінал настав — почалися розстріли на Майдані.

Заява Громадського конвенту ужгородського Євромайдану від 25 лютого 2014 р.

Дорогі земляки, закарпатці!

Всім нам, разом із побратимами з інших регіонів України, у важкій боротьбі вдалося повалити диктатора Януковича! Але основна робота чекає нас попереду.

У час, коли старої влади немає, а нова ще не сформована, в Україні з'являється нова, дуже негативна тенденція — кадрове мародерство (замість одних бандитів до влади рвуться інші — нічим не кращі за перших, замість неадекватів намагаються влізти ще більші неадеквати і непрофесіонали).

Тому зараз питання люстрації актуальне як ніколи! Люстрації на всіх рівнях і люстрації всіх, не тільки регіоналів.

Ініціюємо створення на Закарпатті люстраційних комітетів, до складу яких мають увійти незаплямовані, знані в суспільстві люди з чистою репутацією (не політики, не активісти Майдану, не депутати різних рівнів)!

Закликаємо розумних та чесних людей долучитись до оцінки компетенції керівників та управлінців різних рівнів, в першу чергу керівництва силових структур!

Не допустимо хамелеонів при владі!

Люстрація на всіх рівнях!

Слава Україні!

(facebook.com/euromaydan.uzhgorod/posts/689201611132246)

Тарас ДЕЯК

Після закінчення Майдану ми повернулися з Києва на Закарпаття. Ми розуміли, що люди, які полягли на Майдані, полягли за Україну, і не маємо ми права допустити, щоб знову владу в Україні захопили майже ті самі люди. Старалися якось боротися, проводити народні люстрації. Але, на превеликий жаль, цього не вдалося досягти. Путін «урятував» теперішню нашу владу: відбулася анексія Криму, «зелені чоловічки» прийшли на Донбас, і ми вже не мали часу і змоги займатися люстрацією, стежити за тим, кого ставлять на посади.

Наша організація тоді почала серйозну підготовку хлопців для відправки на східний фронт. Ми розуміли, що є внутрішній ворог, що треба Україну змінювати ізсередини, але якщо ми всі сили зосередимо на цьому, то втратимо не дві області, конфліктні, а всю Україну.

Ми почали вишколювати молодь, людей, які хотіли зрозуміти, що таке військова підготовка. У нас були досвідчені люди, які проходили службу в армії, воювали, — вони готували хлопців до того часу, коли прийде команда вирушати на Схід.

Владислав КАМЕНЦА

Дехто говорить, що Майдан був кимось спланований, що це була акція, яка мала фінансування, і що це не могло бути просто так. Як на мене, то це не відповідає дійсності. Я спілкувався з дуже багатьма людьми, і відомими, і простими, — всі в один голос говорять, що це був той переломний момент в історії України, який мав відбутися ще в 1990-х роках. Але так сталося, що на той момент партійна комуністична верхівка не пішла з влади — вона до цих пір, можна сказати, не пішла, бо більшість наших політиків виховані компартією, комсомолом.

Надія ВАЦЬ

Я приїхала в Ужгород зі Львова, і коли раніше ходила у вишиванці, то на мене дивилися як на дику. Коли я говорила: «Слава Україні!» — дехто відповідав: «Так, так, слава». Тепер у Закарпатті знають відповідь на вітання «Слава Україні!».

Коли ми починали Євромайдан, до нас підходили люди і казали: «Ми вже у Європі». Для багатьох місцевих людей Ужгород — це Європа, а Україна — ні. Люди радше асоціювали себе з Європою, ніж з Україною. Тому дуже великий плюс, що відбувся Євромайдан.

Після Майдану Закарпаття ідентифікує себе як частину України. Закарпаття — це чудовий край з багатою історією, але ця історія часто складалася не на користь України. Через те, що ми не так давно об'єднали всі наші етнічні землі, у багатьох закрадалося питання: «А може, до Угорщини?..» Нині у Закарпатті набагато менше таких думок. Хоча зараз криза, людям доводиться затягувати пояси, але вони себе ідентифікують як українців. Люди розуміють, що в їхній країні проблеми. Розуміють, що таке Україна, що таке вишиванка, хто такі герої. Це вже дуже добре для Закарпаття. І я дуже рада цьому.

Федір ШАНДОР

Якби Янукович підписав угоду про євроасоціацію, то він би ніби пружину послабив. Навіть якби він її не виконував — головне було підписати, тоді було б спокійно. Йому потрібно було «відкрити кришку чайника, випустити пару і знову його нагрівати» — таку політику проводили всі українські президенти: коли «закипав чайник», вони «випускали пару», через якісь акції протесту, йшли на певні поступки. А Янукович цього робити не захотів, пішов на принцип. Але це не спрацювало, тому що Україна неоднорідна — вона була в різні часи поділена між багатьма імперіями, і ці імперії, народи, які там правили, справили певний вплив на українців. Але, з іншого боку, в цьому можна побачити силу нації — українці не є однорідними і цим збагачують свою історію. Очевидно, й інтерпретація, і продовження Майдану будуть ще більш оригінальними.

Тарас ДЕЯК

Раніше до націоналістів ставилися дуже упереджено, їх переслідували, кидали до в'язниць, називали терористами, нацистами, фашистами тощо. Але, скажу я, це справжні патріоти. Коли сталася біда, вони першими були на Грушевського, і першими поїхали на східний фронт.

Я навіть звинувачую всі спецслужби України: вони вели боротьбу з різними патріотичними організаціями по всій Україні, але не помітили, що у Донецьку в 2004 році була створена організація «ДНР», яка проводила різні акції, під тими самими прапорами, які зараз там висять.

Тому нині, я думаю, багато українців замислилося: може, їх справді зомбували щодо націоналістів? Може, це справжні патріоти, і саме вони рятують нашу Україну, звісно, разом з іншими свідомими громадянами? Українці мають зрозуміти, що патріотично налаштовані організації не є надто радикальними. Це хлопці й дівчата — патріоти своєї держави, котрі готові віддати все, щоб Україна процвітала, стала могутньою самостійною державою.



На вічі 2 березня 2014 р. оголосили про підготовку до захисту від російської агресії (фото С. Гудака)

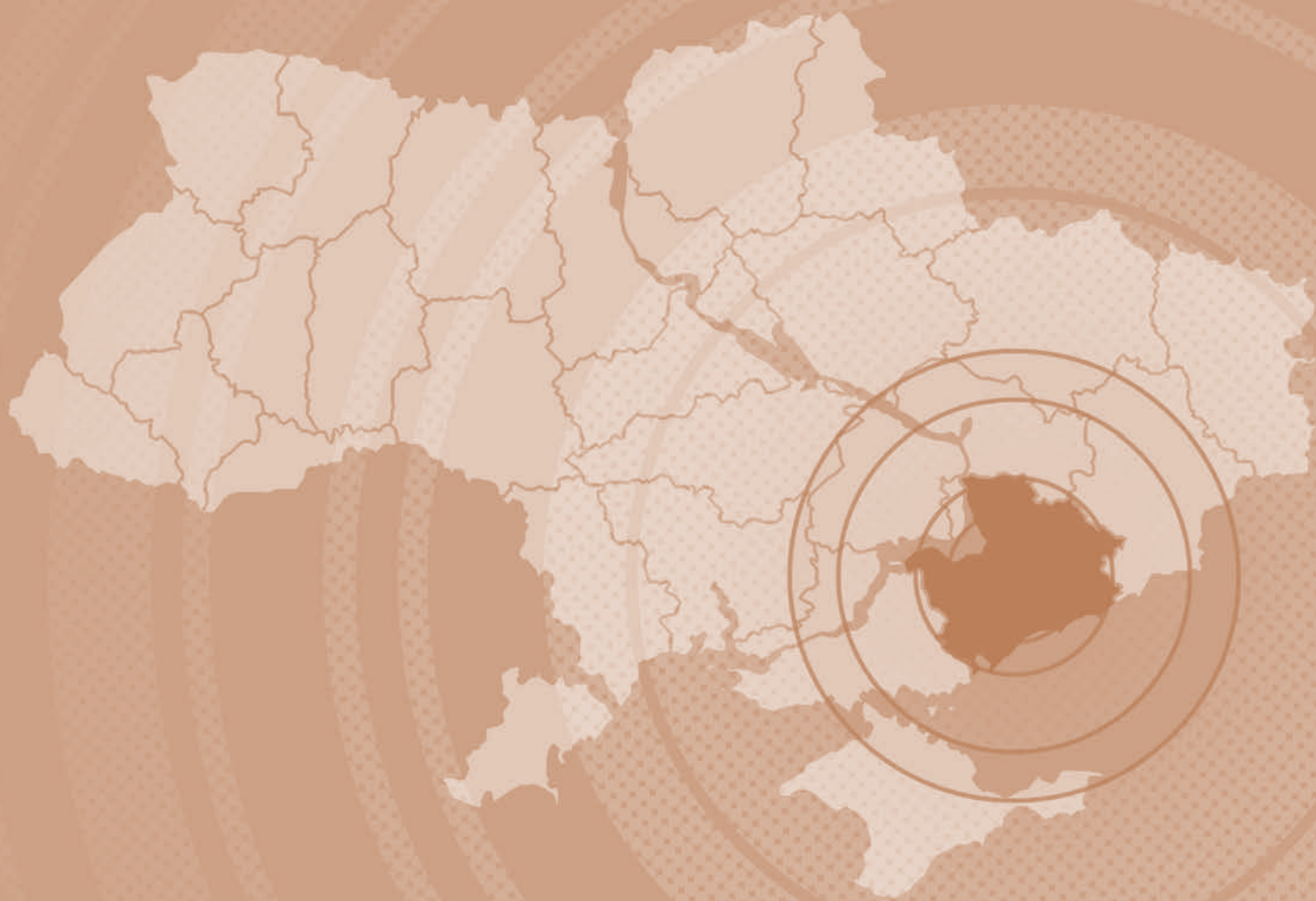
Юрій СВІТЛИК

Революція поки що не досягла результату, тому що вона не закінчена. Справа, яку ми розпочали у 2013–2014 роках, не доведена до кінця, і її результат залежить тільки від нас і ні від кого іншого. Насправді в Україні соціальні ліфти забиті наглухо, вони не працюють, взагалі. Поки ми їх не відкриємо, вони не працюватимуть.

Революцією Гідності спробували скористатися негідники. І, на жаль, їм це вдалося. Але це не означає, що так має бути завжди. Насправді проблема не в Президенті Порошенку, не в парламенті. Річ у тім, що Майдан не створив жодної альтернативи. Оце і є основна проблема. Завжди в українській історії всі революції та повстання відбувалися «проти», а не «за». І цьому треба покласти край. Досить виходити проти когось, час виходити «за» і творити, а не руйнувати, тому що свою здатність руйнувати ми вже довели, а здатність творити — ще ні. І це є величезний виклик.

Україна не є державою соціальною, правовою — такою, як записано в нашій Конституції. Українська Конституція є декларацією намірів. В Україні не працюють закони, немає правосуддя... Усі ці речі треба створити, створити з нуля. І біда в тому, що їх нема кому творити. Потрібні люди, які це зроблять. Такі люди мають врешті-решт показати, що ми здатні не тільки виходити на Майдан і кричати: «Банду геть!», а й створити державу для себе та своїх дітей — таку, щоб у ній було комфортно жити.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ





Костянтин ДЕНИСОВ

1986 року народження, економіст, викладач, заступник голови Запорізької міської організації ВО «Свобода»



Максим ЗАЙЧЕНКО

1992 року народження, футбольний фанат, енергетик, доброволець АТО, голова Запорізької обласної організації політичної партії «Національний корпус»



Тимур КНИШ

1962 року народження, голова Запорізької міської організації ВО «Свобода», доброволець АТО



Надія МОРОЗ

1960 року народження, журналіст, філолог, волонтер



Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

1989 року народження, журналіст запорізьких інтернет-видань, медіа-активіст



Катерина СТАЦЕНКО

1978 року народження, журналістка, волонтерка



Наталія ТУРЛОВА

1978 року народження, економіст, волонтер



Максим ШТАТСЬКИЙ

1988 року народження, науковий співробітник Національного заповідника «Хортиця», боєць Хортицького полку

2013

24.11

мітинг на Фестивальній площі, перед Запорізькою обласною державною адміністрацією, за участю громадських активістів та політичних партій.

27.11

приєднання студентів запорізьких вишів до загальноукраїнського студентського страйку; ініційований компартією мітинг з гаслами проти європейського курсу країни.

29.11

запорізькі активісти ГО «Європейська молодь України» під час засідання сесії в Запорізькій міській раді вивісили прапор ЄС; прями включення зі Львова та Донецька на запорізькому Євромайдані.

30.11

акція учасників громадського руху «Запоріжжя проти беспредела» біля Запорізької міської ради під назвою «Або ви їх, або ми вас».

01.12

мітинг протесту проти розгону київського Майдану та хода до міської ради з вимогами відставки голови Запорізької ОДА О. Пеклушенка та міського голови О. Сіна; початок роботи сайту запорізького Євромайдану.

02.12

акція солідарності з постраждалими під час розгону київського Майдану із покладанням біля міської ради Запоріжжя квітів та запаленням свічок; блокування протестувальниками будівлі міської ради; оголошення зібрань запорізького Майдану щоденними; формування координаційного комітету.

03.12

одиначний пікет із закликом до студентів виходити на протест.

04.12

заступник голови ОДА Ю. Пелих зачитав звернення від О. Пеклушенка до учасників запорізького Майдану; акція з прикрашання протестувальниками ялинки іграшками, що позначали політиків-регіоналів.

04.12

започаткування автопробігів на підтримку Євромайдану.

05.12

мітинг на підтримку євроінтеграції України; збирання речей для передачі на Євромайдан у Київ; зйомка короткометражного фільму «Обличчя запорізької Європи», в якому взяли участь майданівці.

06.12

студентський марш на підтримку Євромайдану; підняття невідомими прапору ЄС у Національному заповіднику «Хортиця».

08.12

віче на площі біля ОДА з вимогами «Януковича під арешт»; спробу очільника ОДА виступити на Майдані протестувальники зірвали вигуками; автопробіг майданівців, під час якого вони були обстріляні невідомими.

10.12

мітинг біля приміщення Управління МВС у Запорізькій області із засудженням протиправних дій «Беркута» щодо протестувальників, під час якого учасникам не дозволили пов'язати жалобні стрічки на двері будівлі.

12.12

студентська акція «Я за справедливість»; пікетування ОДА під гаслом «Ні ялинці на крові!», під час якого студенти зачитали відкритий лист до Генерального прокурора України В. Пшонки з вимогою неупередженого розслідування фактів незаконного затримання міліцією майданівців та їх негайного звільнення.

13.12

на вокзалі Запоріжжя-1 помічено додатковий потяг № 572, який віз жителів міста для участі в Антимайдані у Києві. Відряджав потяг міський голова О. Сін.

17.12

провладний мітинг біля приміщення ОДА під прапорами Партії регіонів і КПУ за участю працівників бюджетної сфери та підприємств, очолюваних регіоналами; старт майданівської акції «Бери диван і — на Майдан».

22.12

зібрання запорізького Майдану, під час якого було оголошено про створення запорізького осередку ВО «Майдан».

28.12

вручення активістами біля телекомпанії «МТМ» міському голові О. Сіну вимоги щодо надання ним публічного річного звіту, передбаченого законодавством.

29.12

виступ на запорізькому Майдані Юрія Луценка.

2014

05.01

акція протесту проти побиття та переслідування активістів в Україні; обрання делегатів для участі у Всеукраїнському форумі Євромайданів; прибуття з Києва автоколонни із символікою ЄС, учасники якої звернулися до запоріжців із закликом приєднатися до акцій бойкотування товарів та торговельних марок, власниками яких є члени Партії регіонів.

08.01

пікетування помешкання міського голови О. Сіна з вимогою прозвітувати про використання бюджетних коштів.

17.01

акція протесту проти диктаторських законів 16 січня та бойкотування власності регіоналів.

19.01

віче на Майдані, учасники якого, висловлюючи незгоду з диктаторськими законами, одягали на голови будівельні каски, друшляки, каструлі, а обличчя закривали пов'язками з написом «цензура».

26.01

зібрання запорізького Майдану з вимогами до очільника ОДА подати у відставку та публічно визнати злочинність політики Партії регіонів; спроба захоплення учасниками

Майдану приміщення ОДА; облаштування протестувальниками пункту обігріву на площі; долучення футбольних фанів до захисту майданівців; розгін Майдану силами тітушок та міліції, під час якого відбулося масове побиття і затримання протестувальників.

27.01

одночасне зібрання на площі перед ОДА Майдану і Антимайдану, розділених міліцейськими кордонами; перехід майданівців на інше місце зібрань; затримання одного з координаторів запорізького Майдану Ігоря Артюшенка; початок формування місцевої самооборони; виступ одного з організаторів Антимайдану, очільника козацької організації «Січ» Олександра Патамана з пропозицією створити у Запоріжжі народне ополчення.

30.01

заміна затриманим протестувальникам запобіжного заходу — перебування у СІЗО — на домашній арешт.

02.02

зібрання запорізького Майдану в новому місці — на вулиці 12 квітня, біля пам'ятника колишньому меру Запоріжжя О. Поляку; вшанування пам'яті загиблих на Майдані у Києві; провладний мітинг біля ОДА, очолюваний Олександром Патаманом та редактором газети «Іскра» Артемом Тимченком, на якому лунали заклики «очистити місто від бандерівців».

03.02

формування активістами Антимайдану загонів дружинників для патрулювання міста.

05.02

створення студентами бази з інформацією про тітушок, що брали участь у розгоні запорізького Майдану 26 січня; відловлювання активістами ідентифікованих осіб.

08.02

«антифашистський мітинг» під прапорами партій «Український вибір», комуністичної, громадської організації «Слов'янська гвардія» та інших проросійських сил, під час якого було спалено опудало Бандери, озвучено вимоги федералізації країни та заклик до Росії «стати гарантом стабільності в Україні».

09.02

зібрання Майдану з вимогою проведення дострокових президентських та парламентських виборів; акція з піаніно, пофарбованим у кольори прапору України.

19.02

звернення Запорізької обласної ради до Президента України з вимогою захистити громадський мир та майбутнє країни, вжити рішучих заходів компетентних правоохоронних органів задля наведення порядку в Україні;

рішення Запорізької міської ради про заборону до 10 березня 2014 р. проводити мирні зібрання біля будівель органів державної влади з метою недопущення їх захоплення.

21.02

вшанування на запорізькому Майдані пам'яті загиблих у Києві мітингувальників.

22.02

повалення пам'ятників Леніну по місту та в окремих районах області; акція запорізького Автомайдану біля помешкання очільника ОДА О. Пеклушенка.

23.02

взяття протестувальниками під контроль приміщення ОДА без жодного спротиву з боку міліції.

24.02

представники Майдану зайшли на апаратну нараду в ОДА, вимагаючи від її очільника написання заяви про звільнення; після відмови зробити це чиновника вивели з приміщення ОДА;

створення на запорізькому Майдані Народної ради, на яку було покладено завдання контролювати дії влади; створення Жіночої сотні Запоріжжя.

27.02

долучення до самооборони Майдану жителів Запоріжжя, які мали військовий досвід; створення оперативних груп самооборони в усіх районах міста.

02.03

масовий мітинг жителів Запоріжжя біля приміщення ОДА проти втручання Російської Федерації у справи України і захоплення обласних адміністрацій проросійськи налаштованими активістами; акція Жіночої сотні з випусканням у небо голубів.

Максим ШТАТСЬКИЙ

Школа у мене була україномовна, але, ясна річ, усі довкола розмовляли російською. Якось у школі мені заманулося говорити українською. Але я цього не зробив — щось стримувало. У родині здебільшого спілкувалися російською, оточення теж російськомовне. І от 1 вересня 2005 року я перейшов на українську, одним днем. Надихнув мене на це мій університетський товариш Валентин Петухов.

Це всіх вразило. Особливо маршрутників та продавців у магазинах. Сім'я, чесно кажучи, не особливо здивувалася. Дід у мене такий, правильний, проукраїнський. Так я почав розмовляти українською, і це триває вже 12 років. Я і думаю українською, тобто не перекладаю в голові, як Янукович, тричі: спершу з «фені» на російську, а потім уже на українську.

Мене регулярно питають: «А вы откуда? Вы западенец? Как там погода во Львове?..» Регулярно, це питання завжди ставлять першим. Хоча чутно, що вимова в мене літературна, тобто східноукраїнська, без фразеологізмів, діалектизмів усіляких.

Про Запоріжжя кажуть, що воно особливо зросійщене, зкомунізоване, космополітичне, тому що це місто без історичного коріння. Спитайте будь-якого запоріжця, коли його батьки сюди приїхали. На ДніпроГЕС і трішечки пізніше. Тобто корінних олександрівців тут немає. У 1917 році населення Олександрівська було 30 тисяч осіб, а зараз 700 тисяч — ясна річ, що це все люди приїжджі.

Щодо рівня українізації Запоріжжя, то він майже нульовий. І молоді люди, і їхні батьки працюють на заводах — це все космополітизм. Але ніхто не замислювався над цими «високими матеріями» — люди як люди. Звісно, їм хочеться їсти, спати, відпочити, хочеться якихось мінімальних розваг, щоб не заморочуватися...

Костянтин ДЕНИСОВ

Я пам'ятаю, в дитинстві ми кожні вихідні їздили на Хортицю — в Музей козацтва. У мене було багато літератури, присвяченої козацтву. Мама часто бувала у відрядженнях по Україні й привозила ці книжки. Потім я пішов учитися в першу школу, на Малому ринку. Там працює Олена Дмитрівна Штепа, Заслужений учитель України, викладає українську мову і літературу. І вона мене вже так конкретно підсадила на українську тематику. Це дуже патріотична людина, інтелігент, як то кажуть, старої школи.

Так потихеньку і батьки, й учителі привчали до всього українського. І коли влітку 2012-го ухвалили ганебний закон про мови, то для мене була ніби особиста образа. Знаєте, таке відчуття, ніби від тебе щось відірвали — те, чого не можна руками помацати. Тоді почалися рухи проти цього закону. Плюс я трохи займався бізнесом — і стикнувся з рейдерами Януковича...

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

Запорізький Майдан почався раніше, ніж по всій Україні. У нас події почалися з акцій протесту проти тієї системи, що існувала, — проти тодішнього мера Олександра Сіна, проти всієї верхівки на місцях, проти «влади смотрящих», пов'язаної з особою Анісімова. Ці акції протесту я тоді відстежував як журналіст.

Ні для кого не таємниця, що Анісімов був, так би мовити, наглядачем у запорізькому регіоні від сім'ї Януковича. При тому режимі була створена фактично паралельна гілка «влади

смотрящих». Євген Анісімов став «смотрящим» на Запоріжжі й повністю контролював силові структури і місцеву владу.

«Меценат», «відомий бізнесмен» — так його називали тодішній мер міста Олександр Сін і тодішній губернатор, покійний Пеклушенко. Всі знали про те, що коїться. ЗМІ неодноразово писали, що фактично Анісімов сконцентрував у своїх руках усю владу і без його дозволу жодні серйозні рішення на місцевому рівні не приймаються. Тобто все було підв'язане на ньому. Але після того, як в один прекрасний день він був затриманий в аеропорту під Києвом, ситуація докорінно змінилася. Коли фактично офіційно було визнано, що ця людина була кримінальним «смотрящим», обурення людей вилилося в акції протесту. Вони вийшли з вимогою відставки мера Олександра Сіна і всіх місцевих очільників, які потурали цьому, дивилися містянам в очі й говорили, що Євген Анісімов є великим меценатом.

Ці акції збіглися у часі з протестами проти відмови від угоди про асоціацію з ЄС. На мою думку, запорізький Майдан за чисельністю був найбільшим на Сході та Півдні України, і причиною цього було саме невдоволення місцевою корумпованою системою. У ті листопадові дні активісти виходили під мерію, збиралися по кілька сотень, розгортали великий прапор Євросоюзу, лунали гасла: «Янукович, підпиши».

Тимур КНИШ

Ми починали антикорупційний рух проти місцевої влади, і цей наш майдан переріс у Євромайдан. На той момент уже надто багато людей приєдналися до цього руху, і важко було вийти з цієї гри. Можливо, хтось і намагався відсторонено сприймати це, але вже всім стало цікаво, як воно далі вийде.

Це був час, коли Янукович почав відверто «здавати» Україну і повертати її до складу імперії. Було відчуття, що шлях на євроінтеграцію, шлях на майбутнє перекреслений. Тоді багато запоріжців вийшли протестувати.



Акції протесту проти корупції місцевої влади у Запоріжжі. Осінь 2013 р. (фото segodnya.ua)

Костянтин ДЕНИСОВ

Я думаю, що в Запоріжжі люди вийшли не так за євроінтеграцію, як, власне, проти безпредела, який чинився. Ці протестні рухи починали підприємці, бо далі вже терпіти було несила. Ми, зі «Свободи», постійно були на тих акціях, бо ми — вулична партія, для нас це живе середовище. Ми як риба у воді там почувалося. Тому виходили, підтримували.

Я одразу зрозумів: людей багато, всі вони об'єднані метою щось змінити. Але, в принципі, я вважаю, що кожен виходив за щось своє. Ми виходили тому, що бачили шалений наступ на українство. Ми, націоналісти, розглядали євроінтеграцію не як спосіб увійти в Європу, а як шанс раз і назавжди вирватися з-під московської окупації — для нас це було найголовніше.

На початку Євромайдану ми з молоддю провели такий захід у Запоріжжі, на площі Маяковського, на підтримку євроінтеграції...

Максим ЗАЙЧЕНКО

Я — український націоналіст. Упевнений, що вступ до Євросоюзу не розв'яже всіх наших проблем. І взагалі я вважаю, що господарями на власній землі маємо бути ми самі, нам не потрібні подачки ні з Москви, ні з Брюсселя або Вашингтона. Ми повинні все-таки на своїй землі відстоювати свої позиції, власними силами будувати своє майбутнє. Щодо геополітики — то я прихильник ідеї Балто-Чорноморського Союзу (Інтермаріуму), покликаною стати «щитом», який зможе захистити країни нашого регіону від агресії ззовні, а особливо від Росії. Тому коли спочатку на Майдані звучали гасла за євроінтеграцію, за вступ до ЄС, я скептично до цього ставився.



27 листопада 2013 р. Мітинг проти європейського вектора України, організований комуністами (фото war.zabor.zp.ua)

Але моє переконання і тих людей, з якими ми активно тут, на Майдані в Запоріжжі, відстоювали проукраїнську позицію, було таке, що коли люди незадоволені владою, яка має виразно проросійську орієнтацію, то вони мають право про це хоча б говорити і пропонувати свої варіанти альтернативного шляху. Адже саме українці мають вибирати, в який бік рухатися.

Паралельно вже створювався Антимайдан, куди приходили з георгіївськими стрічками і говорили, що Бандера — фашист, нацист. Хто вчив історію, знає — це спотворена інформація.

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

29 листопада ми з моїм другом Михайлом Криволаповим (він на той момент був редактором запорізького сайту «061») були в Києві на Майдані. Там ми зустріли ще одного друга із Запоріжжя. У нас із Криволаповим взагалі був план усю ніч там пробути — хотіли подивитися, поспілкуватися. У мене є знайомі з організації «Спілка української молоді», і в них неподалік від центру була квартира-офіс. Михайло каже: «Ми щось утомлені, давай підемо там переночуємо. Навіщо ми будемо всю ніч виснажуватися? Завтра — новий день».

І ми пішли туди. Я ще забрав третього друга, якого ми зустріли по дорозі. Він досі згадує: «Якби я тебе не зустрів тоді, то дуже б сильно отримав», — він також планував на Майдані ночувати. І саме в ту ніч стався розгін. Пам'ятаю, що я перший у тій квартирі-офісі прокинувся, дивлюся: на мобільному телефоні пропущений дзвінок від матері. А я з нею вже не спілкуюся кілька років, і на той момент не спілкувався довгий час. Вона, очевидно, знала, що я в Києві, і я розумію, що коли мати подзвонила, то на Майдані сталося щось таке, що змусило її це зробити.

Я зайшов у стрічку новин: перше повідомлення на «Ліга.нет» було про розгін Майдану, з'явилися перші фотографії, перші дані про постраждалих. Це було, звісно, шоком. Я розбудив хлопців і кажу, що Майдан розігнали. Ми швидко зібралися, може, за три хвилини, і побігли у бік Михайлівського.

ІЩо тоді дуже вразило, і це дуже ідеологічно зіграло проти влади: поширилася чутка, що вперше з часів монголо-татарської навали київські собори дзвонили у дзвони, сповіщаючи

про небезпеку. І вперше стіни собору прихистили людей від тієї небезпеки. Коли автобуси з «Беркутом» почали під'їжджати під Михайлівський собор, священники запустили всіх усередину, зачинили ворота і почали дзвонити у дзвони.

Мій друг, теж випускник істфаку, Микита Зарецький також тоді був у Києві й, так само, як і я, ночував десь у друзів. Я йому дзвоню зранку, вже з Михайлівського, і кажу, що Майдан розігнали. Він мені: «Та не бреши!» — «Подивись новини». Він прибіг десь через півгодини і одним із перших зі своєї компанії вийшов на Михайлівську площу, де потім почало збиратися все більше і більше народу. Микита першим у той ранок підняв жовто-блакитний прапор, і цей прапор у нього досі є, на ньому написано «Запоріжжя».

Максим ШТАТСЬКИЙ

Для мене Майдан почався з телефонного дзвінка о 4-й ранку, коли був розгін студентів. Уночі телефонувала Карина Фурса і кричала: «Нас б'ють!» Я спав і зі сну, ясна річ, не зрозумів, питаю: «В якому сенсі?» — «Почалася зачистка Майдану беркутівцями, і вони просто нещадно б'ють усіх поспіль». Вона кричала: «Ти не знаєш, де Валік Петухов? Він зник, не можемо додзвонитися». Я лежу в своєму теплому ліжку, вдома у мамки, а вона мені з холодного Майдану кричить, що їх б'ють. Причому в такий час, підступний. Це називається «вовчий час». У цю пору, в основному, засідки роблять у військовій справі. І саме тоді ці «вовки», або радше «собаки», вирішили побити студентів кийками і ногами.



Зібрання небайдужих запоріжців біля міської ради 30 листопада 2013 р. (фото studsvobodazpua.blogspot.com)

Звернення до запоріжців від громадського руху «Запоріжжя проти беспрєдєла» від 30 листопада 2013 р.

Цей день назавжди увійде в історію України як «кривава субота». Ні ми, ні наші діти ніколи не забудуть того, як бандит і злочинець, який називає себе Президентом країни, віддав наказ бити наших хлопців, що прийшли на київський Майдан відстоювати своє право на майбутнє.

Ми не знаємо, що буде завтра: чи введуть у країні надзвичайний стан, чи заборонять судом акцію протесту в столиці, і куди поведуть опозиційні лідери мітингувальників у Києві (в тому числі й наших земляків). Сподіваємося і віримо, що їм усім вистачить мудрості та стійкості. І нехай береже їх Господь.

Не всі зможуть поїхати до Києва — багато хто залишиться тут, у Запоріжжі. Що зможемо зробити ми?

Перше — об'єднатися. І ми вже зробили перший крок: сьогодні вперше в Запоріжжі за одним столом зібралися представники різних політичних сил і громадських організацій і розробили спільний план дій на найближчі дні.

Друге — об'єднати запоріжців. Сьогодні на площу біля запорізької мерії прийшли містяни. Прийшло небагато — чоловік двісті. Їх ніхто не змушував — вони прийшли самі, щоб висловити свої почуття і свій протест. Через годину після зустрічі в соцмережах

були зареєстровані запорізькі групи «Захисти своє майбутнє»: там тепер викладаються інформаційні анонси.

Третє: зібратися всім разом. Ми закликаємо завтра, 1 грудня, всіх, хто не має наміру миритися з тим, що відбувається, зібратися біля будівлі облдержадміністрації (навпроти пл. Фестивальної). Там, на загальних зборах, ми разом будемо вирішувати, як діяти далі.

Четверте: акції непокори. З сьогоднішнього дня Янукович для нас — не Президент України, а очолювана ним Партія регіонів — злочинне формування, яке необхідно заборонити на законодавчому рівні.

П'яте: йти до кінця. До тих пір, поки Янукович буде при владі, ми не повинні зупинятися. Ми будемо зустрічатися щодня ввечері на площі Фестивальній, відірвавшись на якийсь час від телевізора і комп'ютера, щоб поділитися новинами та скоординувати наші подальші дії.

Ми звертаємося до всіх запорожців: Прокиньтесь! Ця банда добровільно не піде! Вони зроблять усе для того, щоб ми всі замовкли на довгі роки!

Не піддавайтеся спокусі заробити зайву копійку, поїхавши на мітинги до Києва на захист Януковича! Не продавайте своє майбутнє! [...]

Запоріжжя було містом, звідки Янукович висувався на вибори Президента України. Запоріжжя має стати містом, яке скаже своє тверде «НІ» всім цим нелюдам.

Захистимо майбутнє наших дітей!

(irinaleh.com.ua/obrashhenie-k-zaporozhtsam-ot-obshhestvennogo-dvizheniya-zaporozhe-protiv-bespredela)



Одиночний пікет 3 грудня 2013 р. із закликом до запорізьких студентів виходити на протест (фото irinaleh.com.ua)

3 грудня 2013 р. у зв'язку з подіями у Києві голова Запорізької ОДА Олександр Пеклушенко висловився так:

«Я шкодую про те, що сталося на площі. Куди піде Україна: вперед, до розвитку вітчизняного товаровиробника, чи під виглядом євроінтеграції ми потрапимо під євроокупацію? Упевнений, що запорожці цього сценарію не допустять».

(061.ua/news/430654)

Надія МОРОЗ

Я побачила по телевізору, як розігнали Майдан. І ми вже потім з чоловіком, дітьми не відлипали від «5 каналу». Я «5 канал» дивилася від Майдану до Майдану. Помаранчеву революцію він повністю висвітлював, а потім ця Революція пішла, і ми від нього не відлипали. І, звісно, з кожним днем ставало все страшніше й страшніше.

Якщо чесно, я не пам'ятаю точного числа, коли вперше вийшла на запорізький Майдан. Пам'ятаю, що поїхала у Київ, було віче 8 грудня, яке зібрало величезну кількість людей. У мене є ці фотографії. Мене студенти підтягнули за руки на парашут Укрпошти, і я звідти зробила кілька бомбезних знімків. Це було справді море людей, в якому я і сама йшла. Пам'ятаю, одна жінка написала плакат: «8 грудня. Я тут стою і за тебе». Вона зверталася до киян: «Киянине, я тут стою і за тебе». Тобто зверталася до тих, хто не вийшов. Я була така щаслива, що я із Запоріжжя, але стою тут, на Майдані.

Тимур КНИШ

Я часто бував на київському Майдані, тому що багато наших людей запорізьких їздили туди, і потрібна була координація. Там були намети: і запорізький, і свободівські. Ми координували потреби людей, відправляли речі, продукти... Окрім цього займалися, будемо казати, безпекою — дивилися, що за люди там перебувають, щоб не допустити провокацій. Я намагався поводитись як партійна людина. У нас був свій план дій, тобто ми діяли вкупі, щоб це все було більш організовано.

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

Майдан у Києві ділився на сектори: хто з якого міста. Був запорізький намет, великий, військовий, він стояв на Хрещатику, напроти КМДА. Запорізькі підприємці збирали гроші на дрова, матраци, все необхідне тим активістам, які відправилися в Київ. Там у наметі стояла буржуйка, і загалом усі питання щодо забезпечення вирішувалися.

Також збиралися кошти на потреби місцевого Майдану. Це були скриньки, люди вкидали туди гроші, і за них потім організовували самовар. Ігор Артюшенко домовився, привозили самовар, робили чай. Колонки, інші технічні питання — це все потребувало грошей, і таку складчину люди робили.

Тимур КНИШ

Були люди, в яких був бізнес, були ті, хто мав організаційні здібності, хтось скинувся, хтось просто брав участь. Домовились, привезли столи, самовари, воду нагріли, робили каву, чай. На кожному зібранні Майдану ми збирали гроші і якусь частку виділяли на харч тим людям, що стояли на блокпостах і охороняли — коли вже пішла російська загроза. Самоорганізація Запоріжжя була просто унікальна. Незважаючи на славу нашого міста як прорадянського, «совкового», все відбувалося дуже швидко, все пішло-пішло... Здебільшого це була самоорганізація.



Студентська акція біля ОДА з вимогами провести належне розслідування дій «Беркута» 30 листопада — 1 грудня щодо учасників київського Майдану. 12 грудня 2013 р. (фото 061.ua)

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

На запорізькому Майдані мені запам'яталося те, що навіть у найхолодніші дні сходилися люди. 50–100–150 осіб, але вони все одно кожен вечір приходили. Це було певне ядро активістів, і вони приходили знову і знову, щовечора. Майдан запорізький не був таким стаціонарним, як київський: не було наметів, не було постійного, так би мовити, розташування, але кожен вечір люди і в робочі дні, й у вихідні збиралися.

Збиралися через соцмережі. Фейсбук зробив величезний внесок у цю революцію, насамперед мобільними оповіщеннями у випадках небезпеки, в якісь критичні моменти.

Власне, я на Майдані був у двох іпостасях: як активіст і як журналіст. Хтось з активістів зробив сайт запорізького Майдану, і певний час я викладав туди щоденну хроніку. Приходив увечері з роботи на Майдан, там були виступи, акції, і потім я робив новину: сьогодні на запорізькому Майдані зібралося стільки-то людей, виступили з такими промовами, висловили такі-то ідеї... З анонсом «Приходьте завтра». Деякий час ми вели такий сайт.

Костянтин ДЕНИСОВ

На зібраннях нашого Майдану була озвучка — хлопці забезпечували. А вже для координації дій свободівців і наших прихильників використовували гучномовець. Ми вже звикли до цього: коли йдеш на акцію, то гучномовець — це як футболка на тобі, він з тобою завжди. Адже у будь-який момент може статися будь-що: або переріжуть дріт, або ще щось — провокаторів вистачало. У натовп навмисно засилали людей, які зображали душевнохворих. Треба було швидко реагувати: виводити цих людей чи кликати міліцію. Тому гучномовець постійно мав бути під рукою.



Одна з координаторів запорізького Майдану Ірина Лех під час акції «Бери диван і — на Майдан». 17 грудня 2013 р. (фото irinaleh.com.ua)

зважають на вимоги молоді? Потім, десь із грудня, стала питати, чи ніхто туди не їде, щоб приєднатися, подивитися на власні очі, бо тут було таке ставлення (може, це у мене було таке оточення?): «Та там зібралися бомжі, там брудно...»

Мені хотілося подивитися самій, бо не вірилося, що таке може бути. Вийшло у мене поїхати десь на початку січня, і я там пробула три дні. Я не жила на Майдані, у Васильківському районі в мене було де зупинитися, і всі три дні я приходила на Майдан. Проводила якийсь час там, брала участь у ході...



З виступу голови Запорізької обласної ради Віктора Межейка на мітингу на підтримку політики Президента 17 грудня 2013 р.

Сьогодні всі здорові сили, всі розсудливі уми, робітники та студентська молодь, справжні трудівники втомилися від істерії Євромайдану, і ми виходимо на мітинги, щоб бути почутими. Майже чотири тижні триває це безплатне шоу, влаштоване опозицією... А ми хочемо одного — щоб була робота, щоб розвивалися наші підприємства, ми хочемо, щоб було тепло в наших будинках, щоб ми могли водити своїх дітей до шкіл і садочків... При цьому, щоб професіонали підготували всі необхідні закони, зробили все для того, аби ми прийшли до європейського партнерства як рівні серед рівних. Щоб ми прийшли туди не тільки сильними духом, щоб ми йшли туди з сильною економікою, інфраструктурою, щоб ми були там рівними...

(reporter-ua.com/2013/12/17/v-zaporozhe-proshel-miting-v-podderzhku-prezidenta-foto)

Наталія ТУРЛОВА

Я займаюся фітнесом, бодібілдингом. У мене весь час були тренування, репетиції. Коли почався Майдан, у листопаді, я так особливо і не дивилася, що там та як, але шкода було: ну як це так, що всі ці відповідальні посадовці не

Надія МОРОЗ

На київський Майдан ми їздили ще й на Новий рік. Я зустріла там багато земляків. У мене навіть є фотографія однієї дівчини, вона в мене у френдах у Фейсбуці. В неї на плакаті було написано: «Я із Запоріжжя». Ми, на жаль, такого плакату не мали. Але тоді саме з'їхалося багато людей. Я дивилася на все це море людське, і це була якась ейфорія.

По приїзді зранку я одразу пішла до Київради. Там спало багато людей. Вони просто на підлозі лежали. Там було багато речей, уже вживаних, де люди могли собі щось вибрати. Вже працювала Медична сотня, скриня стояла для коштів на допомогу революції. Я теж туди вкинула свої гроші. Коли зараз кажуть, що цю революцію зробив Обама, Америка... Навіть тепер, коли я згадую той час, мені плакати хочеться — я відчувала пульс усього Майдану, він бився в унісон. Більше мільйона людей однаково думали, говорили одні й ті самі речі, були на одній і тій самій хвилі. Тільки обмежений невіглас може думати, що таку масу людей можна за гроші чи силою зігнати на Майдан.

Моя дитина закінчувала школу, і я розуміла, що вона має побачити це на власні очі. Це наша історія, і вона мусить цю історію прожити — так само, як проживаємо її ми. Ми разом з нею поїхали, і коли вона простояла на Майдані всю новорічну ніч, а потім іще одну, сказала: «Мамо, щоб ти мені більше ніколи не говорила, що я не патріотка». Тому що вона живе в російськомовному місті, хоч і в україномовній сім'ї, але боротьба російської й української мов на моїй дитині дуже потужно відбилася. Це була така моя маленька особиста трагедія. Коли вона була меншою, вдома говорила українською, а вибігала на вулицю — і з дітьми, які розмовляють російською, переходила на російську. І я їй із-за плоту кричала: «Дарусю, говори українською!». І в неї був такий страх — вона боялася при мені російське слово сказати.

Я говорила: «Доцю, ти ж ростеш в українській сім'ї. Чому переходиш на російську? Ти не патріотка, значить. Так не можна, ти не маєш зраджувати наші з батьком ідеали». Вона мені відповідала: «Мамо, в мене не такий стрижень, як у тебе, він ще у мене дуже слабкий. Почекай, хай я трохи підросту». Я після того стала поблажливіше до цього ставитись, тому що, справді, жити в російськомовному середовищі й мати таку... крокодилячу шкуру з самого дитинства дуже важко.

Вона, простоявши дві ночі на Майдані, не жаліючись, що замерзла, чи голодна, чи ще щось, сказала: «Мамо, більше ніколи не говори, що я не патріотка». Пам'ятаю, що й чоловік тоді був, ми всі троє були, і це було так круто, коли ми всі троє стояли на Майдані, разом з усіма в унісон кричали «Слава Україні!» — «Героям слава!». Ми всі були огорнуті прапорами, і моя Дарина захотіла прапор саме Європейського Союзу. Я зрозуміла, що молодь сприймає все інакше, ніж ми. Мені дорожчий український прапор, і чоловікові теж. Тому ми були в українських прапорах, а вона вже була у європейському. Європа — це дійсно наше майбутнє. Насправді ми повертаємось не в майбутнє, а додому, бо ми Європа вже давно, не тільки територіально, а й морально, і духовно ми європейці. Ми мусимо туди йти. І на Майдані ми заявили всьому світу, що ми — Європа. І навіть заявили більше, ніж від нас очікувала сама Європа.



8 січня 2014 р. активісти прийшли до мера Запоріжжя Олександра Сіна «поколядувати» (фото 061.ua)

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

Під час Революції Гідності у Київ я їздив кілька разів. Ми потрапили на Грушевського, коли там уперше запалили шини, і це все було... На цій революції стільки речей було вперше: ті самі палаючі шини, «коктейлі Молотова», каски, амуніція, снігові барикади... по шість метрів! Просто вражало уяву, як Майдан окопався за місяці. Дуже багато було всього такого.

Думку, яка не покидала мене всю Революцію, можна сформулювати одним реченням: «Я ніколи не думав, що в Україні таке можливе» — і в доброму, і в поганому сенсі слова: і не-поступливість влади, маразматичність її дій, жорстокість силових структур, і відчайдушна сміливість людей. Стільки всього вражало — і доброго, і поганого, — і все це було настільки нове... Пройшов час, і не віриться, що ми це все... воно наче було в іншому житті. І дуже багато чого забулося, хоча воно було таке яскраве і...



На вічі запорізького Майдану 19 січня 2014 р. протестували проти «диктаторських» законів (фото А. Рибальченка)

Справа в тому, що війна і наступні події, видно, стерли той слід, позаяк принесли нове горе, нові події, й через це Майдан ніби почав забуватися. Але забувати ми не маємо права — це була подія доленосна для нашої держави, я думаю.

Катерина СТАЦЕНКО

Ми прилипали до телевізора, стежили. У мене в колективі є дівчата, колеги, які також дуже переживали за все це. Я на той момент, до речі, була вже режисером — тобто від мене залежало, які матеріали підуть в ефір. Ми стежили, переживали, співчували. Коли на Майдані почалися вже справді криваві події, мій молодший брат, Костянтин Табакаєв, влаштовував акції, мітинги — ми виходили, запалювали свічки у пам'ять про загиблих. І це все проходило у протистоянні з людьми, які вважали що ми «майданути», що це проплачено.

Власне, ще у Помаранчеву революцію ми були «помаранчеві». Потім я навіть не сказала б, що були дуже розчаровані. Справді, той ажітаж спав, але ще 2004 року ми з братом були на боці людей, які виходили на Майдан. І тут, коли почався новий Майдан, Костя почав організовувати мітинги. У нас в Енергодарі був рух «Майдан Енергодару», то я як журналіст висвітлювала ці події.

Тоді вже було дуже добре видно, хто підтримує центральну владу. У нас було доленосне засідання міськради, на якому відкритим текстом деякі депутати (і нині вони живуть, і незле почуваються, і ніхто їм нічого не каже) зверталися до Президента: «...ужесточить меры против распространения фашизма». У журналістів, у всіх (якось так сталося, що майже всі журналісти теж підтримували саме майданівців), були великі очі: «Як так? Це злочин проти людей, які вийшли на мирну демонстрацію, і їх почали відстрілювати».

Тимур КНИШ

Після перших смертей уже всі розуміли, що це закономірність, що протистояння переходить в іншу фазу, що зараз реально може початися антиукраїнська контрреволюція. Тоді

піднявся такий ентузіазм... Ми і самі поїхали до Києва, і молоді хлопці поїхали, взагалі більше старалися тоді чоловіків відправляти.

Нас у дорозі намагалися затримувати, тому ми змушені були встановити контроль: допомагали людям, супроводжували на потяг. А в Києві їх зустрічали і забирали, і при поверненні супроводжували на вокзал, щоб вони нормально добралися додому.

На самому Майдані були служби на кшталт контррозвідки. Дуже багато було засланих людей, тож ми перевіряли, хто приїхав із Запоріжжя. Боялися провокацій. Ми намагалися, щоб люди, які приходять, були за рекомендацією, а не випадкові. Люди, яким можна довіряти.

Катерина СТАЦЕНКО

У нас в Енергодарі є організації, які боялися, що зараз прийдуть і будуть бити за українську мову. Це я говорю про «Булаву» — таке собі громадське формування з охорони громадського порядку і так званих козаків, яких називають рядженими.

У певні моменти ситуація була майже на межі сутичок. Коли ми виходили, запалювати свічки, нікого не чіпали... До речі, вперше ми запалювали свічки, коли постраждали і майданівці, й беркутівці — коли почалися людські жертви з обох боків. І ми не казали, що ось беркутівці падлюки, а майданівці молодці. Ми просто були в шоці від того, що відбувається. Зрозуміло, що, може, якийсь беркутівець чийсь наказ виконував, але тоді так не судили жорстоко, хто злочинець, а хто ні.

Але в нас у місті були люди, які мало не з бронжилетами виходили — щоб контролювати, як проходять мітинги. Це були люди з «Булави». Тоді вона була під крилом депутата нашої міської ради Володимира Тимошенка. В принципі, він такі класні спортивні заходи організував: велопробіги, армреслінг, «Богатирські ігри» — і раптом ось така позиція у нього. Ну, вже як є, у нас тут демократія.

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

Тоді в сусідніх регіонах почалося захоплення облдержадміністрацій з вимогами відставки тих губернаторів, які були поставлені Януковичем. На 26 січня у Запоріжжі анонсували, що буде велике віче з вимогою відставки губернатора. Всі розуміли, що це може

бути те саме віче, де активісти спробують узяти будівлю під контроль, і воно зібрало найбільшу кількість людей. За різними оцінками, у той день на запорізький Майдан вишло близько 5 тисяч осіб.

Влада розуміла, що в цей день майданівці можуть піти у наступ. У приміщення ОДА було завезено силовиків, тітушок. До речі, тоді багато силовиків перебували у Києві, тому, наскільки мені відомо, для охорони ОДА використовували навіть слідчих, дільничних з області.

Мабуть, іще вночі зі шлангів були політі сходи і площа перед облдержадміністрацією, щоб усе заледеніло, утворився каток і люди

home » news » Обращение неравнодушных запорожцев

Обращение неравнодушных запорожцев

24-01-2014, 19:41



Лидеры Евромайдана зашли слишком далеко. Отдав предпочтение противозаконному силовому методу влияния на власть и оппонентов, они подвергли смертельной опасности и неоправданному риску тысячи людей- участников мирной акции. В итоге: сотни молодых людей будут осуждены, здоровье утрачено у сотни людей, десятки людей покалечены и останутся навсегда инвалидами. Но уже сегодня они забыты своими кровавыми вождями, которые цинично использовали их, лишь как разменную монету. Многоглавый дракон уже почуял запах крови и сам уже не остановится.

На Руси бывало такое. И тогда с печи вставали Ильи и Иваны и освобождали (спасали) родную землю от ненасытного змея. Сейчас нависла такая угроза над нами. Встань с печи, приди на защиту мира и закона. Киев спалили. Запорожье устоит! Приходи в воскресенье 26 января к центральной городской елке в 12:00 на площадь Фестивальную и покажи, кто в Доме хозяин! Не оставайся равнодушным, приводи друзей! Докажем вместе, что Запорожье - территория мира и законности!

Категория: news, Top News / Просмотров: 8526 / Добавил: Тимченко /

Звернення редактора газети «Іскра», одного з лідерів запорізького Антимайдану, Артема Тимченка від 24 січня 2014 р.

не могли нормально пересуватися. Але вже вдень, коли зібрався Майдан, запорізькі футбольні фанати пішли, накупили солі, почали роздовбувати цей лід і посипати все сіллю. Було дуже все добре організовано. Люди почали самі очищати цю площу від криги.

Що характерно, в той день уперше можна говорити про якусь серйозну акцію Антимайдану Запоріжжя. Тоді з іншого боку, біля фонтану на Фестивальній, зібралося кілька сотень людей з георгіївськими стрічками, які скандували: «Беркут! Беркут!». Згодом ці люди організовано перейшли до входу в облдержадміністрацію й стали там. Виникали словесні сутички, коли фанати знизу теж відповідали їм гаслами.

Потім цих людей завели в адміністрацію. І досі тривають дискусії: чи ці антимайданівці брали участь у розгоні, що стався пізніше того ж дня, чи це були тітушки, які там сиділи ще зранку. У будівлі я на власні очі бачив тітушок, тому що мав можливість із групою журналістів зайти в адміністрацію — коли на переговори з губернатором пішли один із координаторів запорізького Майдану Ігор Артюшенко та інші активісти.

Ми, проходячи один з поверхів, бачили, як із якихось дверей (може, то була їдальня) виходили люди характерної зовнішності. Коли я намагався одного сфотографувати, він мені показував непристойні жести в камеру, а представник силових органів, імовірно, СБУ, який супроводжував нашу, так би мовити, делегацію і знімав усе на камеру, мені навіть сказав щось типу: «Не задерживайся». Він досить агресивно повівся — його завданням, видно, було, щоб делегація зайвого в будівлі не побачила. Я бачив лише одну кімнату. Думаю, що ще кілька сотень тітушок знаходилися у великій залі.

Тимур КНИШ

Провладні сили намагалися зробити все, щоб тут виріс дуже серйозний конфлікт. Вони за нами шпигували: тітушня, співробітники різних спецслужб, міліція, охоронні агентства... 26-го частина людей взагалі незрозуміло звідки взялася. Вони підбурювали наших запорізьких майданівців, говорили: «Ми туди поліземо, а нас там чекають, буде дуже великий розгін і побиття. І на цьому виграють проросійські сили...»

Там було дуже багато підозрілих моментів, які варто було б розслідувати. Для захисту ОДА виставили кордон міліції. Серед них поставили якихось працівників водної міліції, таких здоровенних товстих дядьків. Було двоє якихось молодих сержантів. Коли почався весь цей двій, їх хтось штовхнув зі сходів прямо в натовп, як собакам кидають шматок м'яса. На них люди накинулись, а мої хлопці-свободівці прикривали їх, не дали побити.

З іншого боку сторонні люди почали щось кидати, якісь шматки землі, тобто пішли в атаку. І саме в цей момент ми стали кордоном, не допустили, щоб це продовжувалося, стримали натовп. Взагалі, тут велика заслуга запоріжців, які не піддалися на провокацію. Ми тоді стали попереду і повиводили людей. Я вважаю так: якщо ти лідер, то бери на себе відповідальність і веди. А якщо ти до цього не готовий, то краще не берися, тоді це буде бійня, яка не має сенсу. Тоді ми втримали ту важку ситуацію.

Максим ЗАЙЧЕНКО

Ми представляємо фанатський рух, і до нас звернулися активісти Майдану, сповістили, що буде великий мітинг, можливо, якимось силовим протистоянням. Побоювалися, що в будівлі ОДА будуть тітушки, що, власне, і сталося. Нашим рухом було прийнято рішення певним колективом (здається, нас було осіб 30–35) вийти і захистити мешканців Запоріжжя.



Зібрання Майдану перед Запорізькою ОДА 26 січня 2014 р. (фото А. Рибальченка)

Наталя ТУРЛОВА

На запорізькому Майдані був заклик приносити теплі речі, ліки — для передачі на Київ. Я збрала протигази, бинти, перекис водню, спирт, ну, всяке таке. Вийшло дві сумки, і я поїхала у Запоріжжя. Було страшно — боялася, що там ніхто не прийде. Приїхала, людей на площі було дуже багато, я віддала пакунки. Нас там трішки закидали гранатами... Але було не страшно, бо багато людей.

Біля ОДА в охороні стояли усілякі різні — назбирали людей, одягли їх у форму... А всередині ОДА вже були тітушки. І з Енергодару їх також привезли — про це мені сказав якийсь незнайомий хлопець. Не можу сказати, скільки їх було, але пізніше в Енергодарі мене попередили: «Акуратніше, щоб у тебе не було неприємностей». Бо вони зухвало розповідали про свої «досягнення» та шукали майданівців серед енергодарців.

Від побиття, що сталося згодом, мене врятував батько. Я б там, може, і довше залишилася, а він мені подзвонив (не знаю, може, побачив стрім, бо він не тут живе, а в Полтавській області): «Ти де?» — «Тату, я в Запоріжжі, у нас тут усе нормально», — це вже через кілька годин після того, як гранати кидали. — «Все, бігом додому!» Я побула там десь півгодини і о четвертій звітці поїхала. З автовокзалу їхала у маршрутці й бачила, що на кожній зупинці стояла міліція. Пізніше я дізналася, що їх збирали і везли на Запоріжжя.

Надія МОРОЗ

У той день люди йшли на Майдан і говорили: «А чим Запоріжжя гірше?» Я знаю, ці розмови були. Говорили, що вже всі захоплюють адміністрації, і нам теж треба. І влада ж готувалася до цього — нагнала туди багато тітушок і козачків панченківських.

Коли ми прийшли на Майдан, то були заклики штурмувати. Хтось кричав: «Треба», хтось: «Не треба». І в той момент такий накал був, що люди пішли штовхати ВВ-шників, які стояли зі щільними щитами. Журналістку, яка прорвалася до дверей, бідну, затиснули, ледве не розчавили. Ну, а з вікон виглядали тітушки.

Я думаю, що якби ми не спробували штурмувати облраду, то ми, мабуть, в очах інших виглядали б неактивними. Тоді більше 10 тисяч людей зійшлося, і що — прийшли, просто так постояли й пішли? Ну, хоч вигляд зробили... Просто вже точка кипіння дійшла до такої межі... Люди все одно хотіли штурмувати. І вони штурмували. І граната недаремно звідти полетіла. Ясно, що сил наших було мало, і, скажімо так, цей штурм, можливо, був якийсь більш символічний, але він був. І добре, що був.

Так, люди постраждали. Чоловікові моєму дісталася: пролетіла граната десь за метр від вуха, оглушило його. Ми надихалися газу. І моїм друзям перепало. В мене є знайома жінка, її дуже побили кийками, і осколок полоснув по нозі. Але вона боялася до лікаря йти це засвідчити, бо тоді їх хапали. І в неї зараз проблеми з ногою — вона відмовляє. Її звали Тетяна Бондаліївна, зараз вона ходить до нас ліпити вареники. Вона там була, нікуди не втекла, хоча її били, а жінці за 70. Тоді били не тільки молодих.

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

До голови ОДА Пеклушенка пішла делегація від Майдану. А ми, журналісти, залишилися в коридорі. Коли делегація вийшла від нього, то сказали, що Пеклушенко вийде до людей.

Коли він вийшов, то було помітно, що він дуже нервується. Він, звісно, боявся, що натовп може вийти з-під контролю і просто його розірвати. Люди були дуже обурені. Він, почавши свою розмову доволі лояльно, наприкінці зірвався і сказав: «Я від своєї позиції не відступлюся, з партійним квитком Партії регіонів і помру». І, до речі, цю обіцянку він виконав: перед тим як застрелитися, він не вийшов із Партії регіонів.

Але його промова була провокативною. Гадаю, що все тоді було сплановано, нічого в той день з боку влади не відбувалося спонтанно. Кожне його слово було зважене. Він був розумною людиною, і просто так нічого не сказав би, не усвідомлюючи наслідків.

Пеклушенко спокійно зайшов в адміністрацію. Але з'явився якийсь клоун, у білій балаклаві, який вимахував шлангом, погрожував... Він виліз на парапет другого поверху адміністрації й провокував активістів. Це теж, імовірно, була спланована акція, бо коли влада побачила, що люди не збираються штурмом захоплювати будівлю, то, мабуть, вирішила їх підігріти, щоб створити прецедент, створити враження, ніби люди намагаються штурмом... щоб був привід вчинити силовий розгін.

Але люди не піддалися на цей сценарій. Під самий вечір майданівці просто розпалили вогнище, розбили намети, підвезли діжки...



Виступ голови Запорізької ОДА О. Пеклушенка перед учасниками Майдану 26 січня 2014 р. (фото А. Рибальченка)

Надія МОРОЗ

Люди розбрелися. На площі їх залишилося мало і ставало все менше й менше. Ми були з чоловіком, і мене дуже потішило те, як швидко наш Майдан перетворився на міні-майдан на зразок київського. Одразу з'явилися зо три бочки. Під ялинками лежало якесь гілля, швидко з'явилися дрова — їх мішками привезли. Ми пішли до кінотеатру «Байда» — там медична сотня сформувалася, роздавали бутерброди...

Люди порозбивалися на сотні, але ці сотні, звісно, були умовні. Кожна мала свого керівника, і ці сотні вибрали командира. Він був не наш, а з Києва. Він сам говорив, що не запоріжець: «Я в Києві на Майдані порядкував, знаю, як це робиться». І йому сказали: «Ну, значить, ти будеш керувати». І вже хотіли залишатися ночувати, звідси не йти, але людей усе одно ставало менше й менше...

Максим ЗАЙЧЕНКО

Коли Потаман привів своїх антимайданівців, які біля ялинки стояли, вони зайшли всередину облради, їх міліція пускала. І ми були обурені цим: чому нас, людей із державними прапорами, не впускають туди, а людей з георгіївськими стрічками впускають? Ми спробували теж зайти, і було там певне силове протистояння з міліцією.

Пізніше я й мої хлопці пішли у бік «профспілок» — відійшли у кафе, поїсти, бо цілий день там важко було стояти. І тоді ми отримали сигнал, що вже пішла зачистка, розгін. Ми спробували повернутися назад, на площу, і побачили людей, що бігли, а за ними гналися міліція і тітушки. Тих, хто тікав у бік «профспілок», ми встигли «відбити» та завести до гуртожитку, розташованого трохи нижче, з боку цирку. Їх було десь дванадцятєро.

Надія МОРОЗ

Було дуже холодно, люди вже простояли цілий день, пісні почали співати. Коло бочок тепло — там дрова горіли. Ну, і буквально за 10 хвилин усе почалося. Чоловік мені каже: «Надіє, пішли додому!» А я взагалі тоді була неслухняна. Але він сказав: «Пішли додому», — і я послухала його. Ми доїхали буквально до вулиці Металургів і почули вибухи. Подумали, що це феєрверки якісь, а приїхавши додому, в Інтернеті побачили повідомлення, що Майдан розігнали.

Подружка моя таксувала, і їй довелося чотирьох хлопців підвозити. Вони були повністю закривавлені. Попросили її: «Тільки не в лікарню». Вона привезла їх аж на Бородинський і висадила. Потім розповідала: «Вони просто мовчали, були шоковані, говорити не могли... і стікали кров'ю». Як вони змогли вирватися, хтозна. Але вони врятувалися.



Поранений активіст після розгону запорізького Майдану 26 січня 2014 р. (фото А. Рибальченка)

Максим ШТАТСЬКИЙ

Я знаю людину, кандидата наук, який потрапив під розгін, то він говорив: «Мені соромно, що мене, кандидата наук, людину, яка займає досить-таки серйозну посаду в науковому світі,

гнали якись пацани в кедах. Я цього не розумію. Я мусив тікати, тому що, ясна річ, здоров'я дорожче, ніж якись там перипетії вербальні». Він там був, урятувався, слава Богу. Я знаю його, це справді дуже шанована і дуже шляхетна людина — Олександр Павлович.

Костянтин ДЕНИСОВ

Мої знайомі віддзвонилися, що всі живі, хоча ми вже знали, що Віталій Подлобніков був затриманий. Були спроби напасти ще на двох наших активістів. Хоча, знову ж таки, треба віддати належне запорізькій міліції. Вони попереджали, говорили: «Хлопці, не доводьте!..» Ну, не так сталося, як гадалося. Але ми все одно потім вийшли... Бо ми розуміли: якщо зараз затихнемо — все. Ця наволоч нас задавить, вони побачать, що ми слабкі.

Після розгону люди збиралися, але вже на вулиці 12 квітня. Тоді вже з Києва приїхали депутати Ігор Янків, Олексій Кайда. Відбувся мітинг, був тоді й піаніст-«екстреміст», і потім уже почалося потихеньку-потихеньку... Все одно Запоріжжя показало, що ніхто не ховається, що ми однак будемо виходити. Я пам'ятаю, у нас тоді була така розмова: «Хлопці, назад вороття вже немає».

Коли збиралися на вулиці 12 квітня, там теж були провокатори, які постійно підбурювали йти на штурм різних державних установ, але добре, що ми не пішли. Можливо, наші керівники не здобули шалених рейтингів, але зберегли людей. Якби не берегли, то там було б просто місиво. Просто місиво.



Допис із Фейсбука

Керівник управління МВС у Запорізькій області Володимир Серба щодо подій 26 січня заявив, що в місті не було конфлікту між правоохоронцями і мітингувальниками:

«Майдан порожній, тому що туди вийшли співробітники міліції, і всі розбіглися. На них навіть ніхто не кричав. Постукали щитами і вийшли до них. І вони розбіглися в різні боки». (gordonua.com/news/maidan/glava-mestnogo-mvd-v-zaporozhe-aktivisty-sami-razbezhalis-7155.html)

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

Власне, по праву лідером запорізького Майдану називають Ігоря Артюшенка. Він справді на собі виніс весь Майдан, його організацію. Людині загрожувало, якщо я не помиляюся, до 15 років ув'язнення, тому що його звинувачували за статтями «Організація масових заворушень» і «Спроба захоплення адміністративних будівель».

Після розгону запорізького Майдану, на наступний вечір, він, знаючи, що буде заарештований (його попереджали, що зараз влада закриє всіх лідерів запорізького Майдану, щоб послабити протест), усе одно вийшов.

Того вечора площу біля ОДА зайняли представники Партії регіонів, і Артюшенко вийшов, щоб відвести людей, тому що знову могла повторитися ситуація, коли міліція застосує силовий варіант. Він виступив і умовив людей відступити, сказав, що ми прийшли, показали, що ми є...

Коли всі розходилися, за ним стежили силовики. Він був затриманий у грубій формі: кинули на сніг, стріляли в повітря... усе в «кращих» традиціях. Йому призначили цілодобово-

вий домашній арешт, і майже до самого закінчення Майдану він перебував під домашнім арештом.

Інші співорганізатори Майдану постраждали менше. Ірину Лех викликали на допити, але затримана вона не була. Богдана Василенка судили за якимось епізодом з Автомайданом, але суд уже тоді виніс виправдальний вирок. Олександр Шацький, розуміючи, що його можуть заарештувати, на деякий час зник. Ми, пам'ятаю, писали в пресі, що немає з ним зв'язку: «Олександр Шацький зник безвісти». Але він тоді просто переховувався задля безпеки. Після розгону Майдану дуже багато людей залягли на дно, перечікували, розгін їх дуже деморалізував.

Влада думала, що після того побиття, після масових затримань ніхто не вийде, але на наступний день вийшов Ігор Артюшенко, вийшли сотня чи дві запоріжців — висловили своє обурення поведінкою влади. І це було дуже показово, це дало владі зрозуміти, що цей протест не придушити силою. Тобто людей били, калічили, кинули за ґрати, але на наступний день вони все одно вийшли, аби показати, що такі бандитські методи вже не діють, таким чином нас уже не взяти. І в цьому велика перемога запорізького Майдану.



Один із координаторів запорізького Майдану Ігор Артюшенко виступає на зібранні 26 січня 2014 р. (фото з фейсбук-сторінки «Я люблю Запоріжжя»)

Надія МОРОЗ

На наступний день після розгону ми вирішили вийти. Але ж не всі такі сміливі, як ми. Ми дуже боялися. Знаєте, як ми боялися? Так боялися — капець. Ми йшли, а в мене руки трусилися, ноги підкошувалися. Я — звичайна людина, я розуміла, що в мене дочка, і я за неї відповідальна. Раптом щось станеться? А ми йдемо вдвох із чоловіком. Але ми все одно йшли, тому що коли не ми, то хто? Правда?

Після розгону тодішній керівник запорізької «Просвіти» Олег Ткаченко, що очолював Народну раду Майдану, прив'язав себе ланцюгом прямо на площі. Вони його відкували, зрозуміло. Ми його відбивали, та нічого не вийшло. Вони відкували його і потім судили одночасно з одним з організаторів Майдану, Василенком.

Нам надіслали смс-ки, що треба прийти на цей суд — визволяти своїх. Я пам'ятаю, ми з чоловіком прийшли на бульвар Шевченка (а тоді ж після розгону вони виловлювали активістів) і ніби просто прогулюємося, шукаємо — де ж наші? Дивимося — під годинником закоханих двоє чи троє людей стоять. Підходимо, по обличчях бачимо, що наші: «Слава Україні!» — «Героям Слава!».

Нас зібралося десь із десятеро: «Ну що, ходімо?» — «Йдемо всі разом, бо якщо двоє, то можуть десь захвати, а коли гуртом...» Тільки ми не знали, де буде суд. Припхалися у райвідділ міліції, а там нас послали під три чорти: «Ідіть звідки прийшли, бо ще й вас похапаємо».

Ми вийшли і стоїмо під літаком — що робити і куди йти? Я кажу: «Давай я Максимову буду дзвонити, депутату». Подзвонила, а він каже: «Суд в Орджонікідзевському районі». І ми пішли. Щойно рушили, я помітила, що за нами їде біла машина. Ми спустилися до колишнього ресторану «Росія», бо сказали, що там треба ще людей підібрати. Ми йшли, де вулиця

Правди, парк, і ця ж машина за нами їхала. Не знаю, хто це були такі, але нам принаймні дали змогу дійти.

Коли ми туди прийшли, там уже були люди. Ми стали чекати, чим це все закінчиться. Почали кричати, скандувати. Хтось вийшов і сказав: «Не галасуйте, щоб суддів не злити».

До речі, там я «вчислила» двох своїх знайомих, які, на мою думку, працювали на ФСБ — з їх поведінки, склавши до купи багато різних фактів. Потім, уже пізніше, я прочитала в Інтернеті, що ці агенти є скрізь: вони можуть бути серед ваших друзів, знайомих, родичів. Чогось я на тих людей подумала, що це саме вони.

І потім така картина: виходить цей Ткаченко, такий щасливий, і ланцюги ті ж самі на ньому висять — герой. Усі кричать: «Ура, ми перемогли!» А кого ми перемогли? Ми ще нікого не перемогли, тому що міліціонери стояли зі щитами і не пускали нас у цей суд. Потім і Василенка випустили, його брат і батько стояли разом з нами. Ну, типу, ми перемогли, а чому? Тільки тому, що прийшли, і нас було багато, і їх якимось дивом відпустили? Я досі не знаю, чому. Потім ми роз'їхалися і знову почали ходити на Майдан.



Противники Майдану Олександр Патаман та Ігор Резніков на прес-конференції 30 січня 2014 р. заперечили свою причетність до силового розгону Майдану в Запоріжжі 26 січня. Вони сказали, що спонтанно зібрали запоріжців, пов'язавши на рукави георгієвські стрічки, щоб у такий спосіб висловити свою громадянську позицію і не допустити незаконних дій з боку радикально налаштованих активістів Майдану.

(youtube.com/watch?v=42tQmimw9ac)

Тимур КНИШ

Були думки, що після розгону слід чекати подальшого наступу влади. Ми були готові до будь-якого варіанта, але своїх людей не могли кинути. Стали серйозно підходити до заходів безпеки, дотримуватися конспірації.

Тоді зібрання були заборонені, а ми подали заявку на проведення мітингів в іншому місці, де площа Поляка, на 12 квітня. Ми вийшли, і тоді нас зібралося близько 1000 осіб. Запоріжжя вийшло. Комусь було страшно, але вони вийшли і були налаштовані рішуче.

Тоді ж почала організуватися самооборона. До неї підтяглися більш нейтральні люди, колишні «афганці». Вони приєдналися і стежили за громадським порядком. Самооборонівці робили наколінники на ноги, для захисту. Готували якісь дрючки, навіть спецзасоби познаходили, гумові палиці і т. ін. Ми давали зрозуміти, що Запоріжжя просто так не візьмеш.



«Революційне піаніно» на запорізькому Майдані. 16 лютого 2014 р. (фото Н. Турлової)

За нами велося стеження, але ми були до цього готові. Відверто скажу, навіть не переймалися цим питанням. Давно перестали цього боятися, давно вилізли з підпілля, ходили без балаклав. Ми були впізнавані, публічні люди. Я не боюся про це говорити, не хизуюся цим — ми вже відкрито вийшли на протистояння.

Люди, які займалися безпекою, прикривали організаторів. Уже потім мені розповідали, що двічі мене чекали вдома. Хлопці супроводжували мене додому, і не тільки мене, а багатьох із нас, тому що то машину комусь намагалися спалити, то ще щось...

Зі звернення Запорізької обласної ради до Президента України від 19 лютого 2014 р.

Шановний Вікторе Федоровичу!

Депутати Запорізької обласної ради передають Вам глибоку повагу за державницьку позицію та, разом з тим, стурбованість жителів Запорізького краю тими подіями, які відбуваються останніми днями в центрі Києва. Звертаємось до Вас, як до гаранта Конституції України, з закликом вжити всіх можливих політичних та правових заходів для стабілізації ситуації в державі.

Мир і спокій в державі, стабільність в економіці, розвиток промислового та сільськогосподарського виробництва. Всі ці досягнення України в одну мить намагалися розтоптати люди, які називають себе громадянами нашої держави. Якийсь час їм вдавалося маніпулювати свідомістю українців та міжнародної спільноти, прикриваючи свої злочинні наміри так званими мирними маніфестаціями та грою на музичних інструментах.

18 лютого радикалізм агресивно налаштованих екстремістів постав у всій своїй страшній злочинності. Розірвавши попередні домовленості та сплюндрувавши засади мирного діалогу, так звані «мирні протестувальники» спровокували ганебний розбій та озброєні виласки в центрі столиці європейської держави. Події в Києві показали, що для опозиції немає законів, немає Конституції, немає честі та совісті. Розгроми та підпали будівель, вбивства, побиття і захоплення в заручники працівників партійних офісів, державних установ та правоохоронних органів стали відповіддю на простягнуту руку та готовність іти на компроміс з боку офіційної влади. [...]

Депутати Запорізької обласної ради виступають з ініціативою проведення зборів депутатів усіх рівнів для налагодження конструктивного діалогу та обговорення усіх наявних можливостей мирного врегулювання політичної кризи. Також пропонуємо нашим колегам, депутатам обласних рад, звернутися до своїх земляків, які в ці дні знаходяться на майдані, з закликом: «Повертайтеся додому! Повертайтеся до своїх родин та дітей!»

(Офіційний сайт Запорізької обласної ради: rada.zp.ua/content/trydciyat-druga-pozachergova-sesiya-shostogosklykannya)

Тимур КНИШ

Коли 18 лютого почалися масові розстріли, люди з політичним і життєвим досвідом уже розуміли, що можуть початися дуже серйозні для України речі.

Ми відправляли резерви у Київ на Майдан. Я збирався теж туди їхати, але мені сказали залишитися, тому що на місці теж треба комусь керувати. Ситуація була незрозуміла — треба було готуватися до будь-якого розвитку подій. Я залишився, хлопців своїх відправив, і ми були готові у будь-який момент їхати також — машини стояли наготові.

Було розуміння того, що ми вже так далеко зайшли, що зачистка Майдану нічого не дасть. Сам розвиток подій, психологічний настрій майданівців показував, що навіть якщо Майдан розженуть, це не буде кінцем — тоді почнеться вже інша історія.

Костянтин ДЕНИСОВ

Наші хлопці приїхали з Києва, і їх одразу на вокзалі Запоріжжя зустріла міліція, типу: «А що? А де? А чого ви з Києва на Запоріжжя?» Підключилися місцеві активісти і відбили їх. Хоча в тій ситуації працівників міліції теж можна було зрозуміти: їм дали наказ усіх перевіряти. Тим більше, у нас періодично поширювалися чутки — я чув, як одна жіночка перелякана всім розповідала, що «в Запоріжжя едуть два вагона бандерівців». Щоправда, ніхто не міг зрозуміти: чому саме два вагони?..

Надія МОРОЗ

Подружки мої, які на Майдані в Києві були у ніч розгону, коли горів Будинок профспілок, дзвонили мені, писали смс-ки: «Надю, горять «профспілки», і там є люди. [...] Ми біля сцени, нас уже так притисли, що тікати нікуди. Вже все. Вже кінець». Але то був не кінець, бо підїхали автобуси з Західної України. [...]

Коли хлопці на Майдані гинули — це був якийсь жах. Ми сиділи і плакали перед телевизором. Я бачила, як мій чоловік ридає, коли ті домовини несли, коли лунало «Пливе кача по Тисині...». Це ж неможливо було просто дивитися. Я просто опухла. Я не розуміла, як це могло статися, щоб такі молоді хлопці загинули, пішли на той світ...

Максим ЗАЙЧЕНКО

Тоді було зрозуміло, що у Януковича два варіанти: або він утече, що, власне, він і зробив, або дочекається, поки за ним прийдуть. Тож навряд чи він залишився б.

Після його втечі наші активісти зайшли в Запорізьку облраду, а нас попросили забезпечити охорону. Власне, тоді приміщення облради просто здали нам, міліції там уже не було. Та й взагалі тоді до міліції довіри не було. І тому до нас, фанатів, звернулися, щоб ми допомогли з безпекою. Щоб не допустити мародерства, ми акуратно позачиняли всі кабінети і, власне, зайняли приміщення.

Тимур КНИШ

У приміщення ОДА ми зайшли і вийшли — показали, що можемо його контролювати. Тобто захоплення було просто формальністю. Узяли приміщення під контроль самооборони, містяни вибрали народну раду, їм надали кабінети. Служби в самому ОДА всі працювали, чиновники ходили на роботу, захоплення було цивілізоване — аж у голові не вкладалося.

Тоді почалася структуризація самооборони. Ми безпосередньо в керівництво не входили, а формували свої групи, готувалися до протистояння. Постійно проводили навчання, координувалися через штаб, зв'язок тримали.



Активісти Майдану після взяття під контроль приміщення ОДА 23 лютого 2014 р. (фото А. Рибальченка)

Максим ЗАЙЧЕНКО

Ми все-таки футбольні фанати і дотримуємося, так би мовити, своїх принципів. Ми до самооборони не приєднувалися, але у нас із ними була певна координація. Зрозуміло, якщо ми перебуваємо в одному приміщенні, то треба координуватися. Взагалі груп самооборонівців у той час було кілька, тобто там не було якогось одного лідера.

Ми самі вибрали собі один із поверхів, і на ньому були саме представники ультрас. У нас на той момент був свій колектив, ми якось духовно та ідейно були пов'язані, перебували на одній хвилі, чітко розуміли, що робимо.

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

Звістку про втечу Януковича я сприйняв з певною ейфорією, але й із недовірою (не вірилось, що таке можливо). Звісно, був шок від тих смертей, але, мабуть, відчував полегшення. Не знаю, чи можна так говорити, але прийшло усвідомлення, що все скінчено, що з утечею Януковича ситуація докорінно зміниться — це кінець режиму, кінець революції.

Окрім романтичних почуттів Майдан, на жаль, у ті дні почав викликати вже певне занепокоєння — загибелі людей, такої кількості людей, ясна річ, ніхто не хотів, і те, що це закінчилося, це...

Росія скористалася ослабленням України після Майдану і розв'язала війну. Але всі ми знаємо, що ДНР як громадська організація існувала багато років. У центрі Донецька стояв намет із написом «ДНР», з якого роздавалися відповідні агітаційні матеріали. Ці ідеї прокачувалися Росією. Рано чи пізно це сталося б. Не зараз, то в якийсь інший момент. Це дуже болісно, і не можна так говорити, тому що загинуло дуже багато людей, але всі перетворення в будь-якій державі проходять через такі потрясіння, без жертв держави не куються.

На мою думку, перша причина війни — агресія Росії. Вона вклала значний капітал у дестабілізацію ситуації в Україні. Є й суто українські причини. Хоча б те, що 20 років українські чиновники, політики не займалися ідеологічною складовою, а переймалися виключно своїми шкурницькими інтересами. Донецьк і Крим ніхто не намагався зробити українськими.

Із заяви запорізької міської організації Партії регіонів від 24 лютого 2014 р.

...Запорізька міська організація Партії регіонів рішуче засуджує злочинні накази, які призвели до людських жертв. Ми засуджуємо корупцію, втечу, зрадництво і легкодухість, продемонстровані тими, хто ще вчора називав себе лідерами української нації і визначав долю українського народу. Ми проти будь-яких проявів сепаратизму і зазіхань на територіальну цілісність України.

Запоріжжя — це місто, в якому живуть і працюють працьовиті люди, металурги, вчителі, лікарі, пенсіонери. Це чесні і порядні люди, тому, засуджуючи помилки керівництва, ми продовжуємо свою роботу і внесемо свою лепту в розвиток Запоріжжя і всієї України.

Відчуваючи на собі відповідальність за майбутнє людей, які довірили Партії регіонів представляти свої інтереси в міській раді в 2010 році, депутатський корпус Партії регіонів у міській раді не збирається складати депутатські повноваження, а навіть в цих важких умовах продовжить працювати на благо рідного міста та його жителів. Ми прийшли у владу, щоб виконувати накази запоріжців, і виконуємо взяті на себе зобов'язання. (061.ua/news/482377)

Вони кажуть: «Услышьте Донбасс». Справді, Донбас треба було почути, але не слова сепаратистів. Треба було на Донбасі приділяти увагу вихованню дітей, патріотичному вихованню. Цим ніхто не займався. І ми отримали війну. Ті люди вороже сприймали Україну, і ніхто не поворушив пальцем, щоб пояснити їм, що Україна — це їхній дім, їхня Батьківщина, і кращої у них не буде.

Максим ШТАТСЬКИЙ

Якось так сталося, що ми зустрілися біля головноштамту і охороняли прапор біля облміністрації. Тоді всіляка наволоч каталася по облцентрах і зривала прапори: Харків, Дніпро, Донецьк, Луганськ... І ми, чоловіки з заповідника, наші товариші, зібралися і просто стояли біля прапора. Як-не-як, це символ. Найголовніший символ.

Взагалі там було два прапори: один — області, а інший — України. Вони такі гігантські,

розвіваються на вітру... І, бляха, це було круто. Тобто ми обороняли символ усього, що тільки може бути українського в цьому місті. Та й навіть в усій області.

Була громадська організація, до якої входили люди, які були об'єднані історією, історичним процесом, історичною пам'яттю. Вони збиралися, щоб реконструювати історичні події, відтворювати силу та дух «чорних запорожців». І саме у лютому 2014-го, в божевільнім



На погоджувальній нараді між керівництвом міста Запоріжжя і активістами Майдану 25 лютого 2014 р. було домовлено до часу не ініціювати відставку мера О. Сіна (фото 061.ua)

просто часі, якось сколотилися, і виник Хортицький полк. Ми всі працюємо на Хортиці, і ми готові.

Пам'ятаю, в той день привезли жовто-синю стрічку, ми порізали її ножиками перочинними, які були в нас у кишенях, — криво, звісно, порізали. І пов'язали на рукав, лівий. Ми були хто в чому. У звичайному одязі, побутовому, з жовто-блакитними стрічками. Такого ще ніколи не було в Запоріжжі. Якщо і було, то, може, в 1990–1991 роках — не знаю, не пам'ятаю, я був тоді маленький. І ми обороняли прапор. Пізніше зорієнтувалися, почали гуртуватися і виходити на блокпости.

Надія МОРОЗ

На одному каналі давали оголошення, я прочитала і кажу своєму чоловікові: «Костю, сьогодні вночі збирають людей на захист обласної адміністрації, щоб сепари не штурмували». Пам'ятаю, він пішов надвір, витесав кілка, обмотав його ганчіркою, засунув у пакет і поїхав. Його не було цілу ніч. Вранці приїхав і сказав: «Нас розбили на сотні, десятки — будемо спочатку ходити на чергування до обласної адміністрації, а потім на блокпости».

Штурму ОДА не було: щось таке несерйозне, хтось приїхав, трохи поштовхалися — і все. Самооборона довго чергувала в ОДА (у неї там був штаб), а інші хлопці — по блокпостях. Мій чоловік їздив на Нікопольський поворот: приходив з роботи і їхав на цілу добу, з п'ятниці до суботи або з суботи до неділі. Їх там розбили на зміни, залежно від того, хто коли мав вихідні.

Коли забрали Крим, усі говорили, що треба було стріляти. У мене було відчуття, що не треба було, що Турчинов вчинив правильно. Якби ми тоді почали стріляти, то вийшло б так, ніби ми напали на Росію, нас би назвали призвідцями війни. Армії в той час у нас узагалі не було, недарма склади постійно вибухали. Не було військових підприємств, завод бронезилетів взагалі закрили — був непотрібний. Усе потихеньку робилося для того, щоб в Україні армії не було. Путін до війни готувався. І коли б ми почали тоді стріляти, то думаю, йому легко було б дійти до Києва. Не знаю... Мені здається, все правильно зробили. Так, Крим забрали, він зараз не наш, поки що, але історія все одно розсудить, чий він буде.

Він забрав Крим, і я думала, що на цьому й зупиниться, проковтне, і йому цього вистачить. А коли показали Слов'янськ, де прапор російський почепили... Події котилися хвилиною: Одеса, Дніпро... і в Запоріжжі... Коротше, Майдан продовжувався. Тут стояли, кричали, репетували, захищали... Боротьба продовжилася. Запоріжжя не віддали, ось.

Звернення Жіночої сотні Запоріжжя від 25 лютого 2014 р.

Шановні друзі, колеги, співгромадяни!

Жіноча сотня Запоріжжя є добровільним некомерційним об'єднанням жінок Запоріжжя, що згуртувалися задля взаємопідтримки, запобігання провокаціям у місті та дискредитації Майдану та його прихильників, інформування населення та проведення акцій з благоустрою міста та допомоги тим, хто її потребує.

Наразі ми підкреслюємо, що Жіноча сотня Запоріжжя є поза політикою, ми не підтримуємо жодної політичної партії, не беремо участі у кулуарних інтригах та політичних маніпуляціях.

Ми засуджуємо боротьбу за владу, яка розгортається зараз на усіх рівнях та викликає у нас справжню відразу.

Ми вважаємо неприпустимим порівнювати, хто зробив більше, а хто менше, хто більший майданівець, а хто так, повз проходив. Ми засуджуємо спроби усунення від роботи активістів, журналістів та громадських діячів, що увесь цей час проявляли свої професіоналізм та неупередженість.

Ми маємо згуртуватися для подальшої розбудови нашого міста.

Дякуємо усім за підтримку. Тримаймося!

Слава Україні!

([facebook.com/kseniya.ermolayeva/posts/721588131219944](https://www.facebook.com/kseniya.ermolayeva/posts/721588131219944))

Наталія ТУРЛОВА

У лютому ми збиралися на площі Поляка. У нас там було жовто-блакитне піаніно — таке, як на київському Майдані. Наші противники його намагалися зламати. Сформувалася запорізька Жіноча сотня, яка проводила свої жіночі акції. Я одна поїхала з Енергодару, питала у дівчат: «Чи не знаєте людей з мого міста, щоб мені можна було до них приєднатися і щось робити?» Не знають. В Інтернеті я також питала — у тих, хто не боявся про такі акції поширювати інформацію. Ніхто нічого не знав.

Потім я поїхала у Запоріжжя на «ланцюг єдності». І весь час розпитувала, чи є до кого приєднатися: «Може, хтось заходив до вас з Енергодару?» «Ні-ні, нема, — кажуть, — сама збирай людей». Ну, не знаю, у мене немає таких здібностей, щоб збирати, організовувати — я можу запропонувати, ідей повно, але на себе взяти якусь відповідальність...

І все-таки наприкінці лютого ми почали збирати (було троє-четверо людей, яких я знаю), в Інтернеті кинули клич: «Давайте зберемося, перешлемо солдатам у Крим допомогу», — бо хлопці там у блокаді сиділи, не мали чого їсти. Ніхто не відгукнувся: хтось «лайки» ставить, пишу повідомлення — люди мовчать. Зрозуміло, бояться.

І ми зі своїми зібралися, написали, що будемо стояти біля «Нової пошти», приносьте у кого що є, щось їстівне, таке, що не псується. Я звернулася до Валерія Погуляя. Він смикнув свого родича, гривень триста чи чотириста привіз. І був з нами: «Я з вами, дівчата, постою», — бо було страшно, сказати по правді. Він з нами постояв скільки зміг, поохороняв.

У той день, коли ми мали передавати посилку на Крим, маршрутчики кажуть: «Ні, проїзду вже нема». То ми знайшли вихід на Херсонську область. Там якась жіночка займалася волонтерством — тоді саме на Херсон уже солдат переправляли, їх там розміщували.

Катерина СТАЦЕНКО

Після Майдану, коли почалося в Криму, це вже взагалі було ні в тин, ні в ворота. Але працюючи журналістом, мусиш дотримуватися об'єктивності, хоча все одно у цій справі присутній людський чинник. Так чи інакше, можна було відстежити, хто яку позицію займає. Ми намагалися показувати все, що відбувалося в місті: і наш «Майдан Енергодару», і все інше — коли почали вилазити люди, які хотіли собі на цьому дивіденди заробити.

Але далі мені стало важко працювати на тому каналі. Тому що, як з'ясувалося, для мого керівника добровольці були придурками, а донецькі сепаратисти — просто ополченцями. Я ходила й знімала, як хлопців на війну проводжали, брала у них інтерв'ю. До речі, я з багатьма з них тоді познайомилася — ще не знаючи, що стану волонтеркою. Просто як журналістка я показувала, що в Енергодарі є добровольці. Висвітлювала і волонтерську діяльність, за що мені неодноразово перепало від керівництва. Ну, і зрештою я пішла з того каналу.



Наприкінці лютого у Запоріжжі було оголошено про створення організації «Наше місто», яка заявила про своє дистанціювання як від Майдану, так і від Антимайдану. Першим своїм завданням організація визначила недопущення знесення пам'ятника Леніну в порту.

(061.ua/news/483269)

Наталя ТУРЛОВА

На початку березня в Енергодарі була акція. Приїхав хлопець, який був у складі однієї із сотень Майдану. Він студент, навчається у Києві, і весь Майдан там простояв. Він кинув в Інтернеті заклик: «Як же ви тут сидите, нічого не робите?! Давайте щось...» І придумав роздрукувати банери із зображенням матрьошки і написом «Не підтримуй російського виробника — це агресор. Купуй українське».

Ми зібралися (нас троє осіб було: я, найстарша, і студенти) і пішли розклеювати ці листівки. Нам тоді мало не наваляли, крику було... Знову Валера Прогуляй підтримав — каже: «Давай і я щось поклею».

А потім почали на блокпост дивитися: що там, хто там. Вирішили, що треба приєднатися. Носила туди їжу, дощовики, допомагала насипати пісок у мішки...

Костянтин ДЕНИСОВ

З протилежного боку були всі наші «друзі»: очільник «Слов'янської гвардії» Володимир Рогов, редактор сайту «Іскра» Артем Тимченко, комуністи, різні проросійські сили і партії, можливо, частина тітушок з Антимайдану. Вони намагалися якісь акції влаштовувати, піднімали тему референдумів про «самоопределение» і т. ін. Тоді вже громада згуртувалася, більш-менш оговталися. Так само і правоохоронні органи.

Людей, які були налаштовані антиукраїнськи, ми, в принципі, всіх знали. Їх теж можна було зрозуміти: вони з останніх сил намагалися щось зробити. Потім, як ми знаємо, всі вони повтікали. Хоча не всі. Декого я і сьогодні зустрічаю в Запоріжжі, вони цілком непогано почувуються, це факт. Так, колишній перший секретар Жовтневого райкому КПУ Ілля Куртін — людина, яка 26 січня стояла з тітушнею, з георгіївською стрічкою, — він абсолютно спокійно їздить по Запоріжжю, намагається мені розповісти, що це його місто.

Надія МОРОЗ

Як вдалося Запоріжжю вистояти перед сепаратистською навалою? Все-таки питома вага патріотів у нас достатня, щоб переважити «ватників». Просто вийшли люди, які не люблять Росію, а люблять Україну — їх виявилось досить багато. Ми переважили кількістю. Бо навіть у Дніпрі десь годину триколон провисів, а в нас його не підняли — просто виявилось достатньо людей, які вийшли і сказали: «Ні Росії».

Максим ЗАЙЧЕНКО

Під час революції фани з різних міст України пішли на перемир'я. У нас був такий меморандум, на нього пристали всі фанатські рухи країни, в тому числі і з Сімферополя та Севастополя. Вже після окупації Кримського півострова та проведення референдуму хлопці, ультрас «Таврії», ФК «Севастополь», які мали проукраїнську позицію, прямо не могли про неї заявити, і вже згодом виїхали з Криму. А ті, хто залишився



Футбольні фанати вийшли на захист Запоріжжя від сепаратистських сил (фото із Фейсбука)

там, почали активно підтримувати Росію, стали на футбол ходити з російськими прапорами. А коли вже війна почалася, то дуже багато хлопців із футбольних рухів вирушили на фронт. У батальйоні «Азов» спочатку теж був великий відсоток фанів.

Тимур КНИШ

Тимченко був головний у тому сепаратистському русі. Були там також комуністи, соціалісти, частина пробогуслаєвського козацтва... Вони були добре організовані. Для Криму і Донбасу потрібне було підкріплення, і частина з них туди пішли. Вони туди зайшли, а назад їх уже не дуже пускали.

Самооборона зайняла дуже рішучу позицію. Був кинутий клич, і хлопці, у кого була офіційна зброя, теж підтягувались. Вони не виходили з нею, не маячили, але були неподалік. Громадськість міста вирішила, що ми не допустимо їхнього прапору, їхньої «аквафрешівської ганчірки» у себе на обгороді. Це було зрозуміло, і вони знали це. Вони, мабуть, чекали якоїсь підмоги, але її не було.

Максим ШТАТСЬКИЙ

Після Майдану обстановка в Запоріжжі змінилася радикально. Українські прапори почали з'являтися спонтанно, з власної ініціативи людей. Якщо раніше український прапор сприймався радше як відхилення, тобто всі вважали, що це справа рук якихось «понаєхавших», то нині це норма. Особливо після Майдану та на початку війни люди вивішували прапори на балконах своїх квартир. Тобто крім адміністративних будівель вони стали з'являтися у звичайних людей.

А вишиванка взагалі стала майже уніформою на свята. Це пригнічує — в тому плані, що хочеться спитати: де ви всі були в 2009-му, коли нас за це, вибачаюся, били? Де ви були всі ці роки, коли на нас тицяли пальцями, називали западенцями, бандерівцями й шпигунами? Де ви всі були? А тепер усе гарно так, красиво...

Андрій РИБАЛЬЧЕНКО

З приводу ставлення до Батьківщини хотілося б навести таку метафору: якщо мати захворює, то ми не біжимо шукати собі іншу, а лікуємо свою. Виходячи з цього, я хотів би порадити людям не спішити ненавидіти свою державу і всіх навколо, винуватити всіх і кожного чиновника у проблемах, зокрема й у своїх власних.

Чомусь я з віком утверджуюсь у думці, що кожна людина сама — коваль свого щастя. Кожен, хто критикує діяльність інших, намагається так чи інакше очорнити якусь ідею, передусім має спитати себе: а що зробив я сам? І вже виходячи з цього, думати, чи має він взагалі право на критику.

Якби кожна людина справді робила якусь свою, хай малу, справу, це могло б вилитися у великі речі. Тому моя порада: менше критики — більше роботи, зокрема й над самим собою. Звісно, і над навколишнім світом, над державою, в якій ми живемо. Критикувати її дуже легко, важко її будувати. Сподіваюся, побудуємо.

Максим ШТАТСЬКИЙ

Нам державність падала в руки в 1917-му, в 1991-му. Ніхто не розумів її цінності. В 2014-му ми це зрозуміли. Ми усвідомили, нарешті, наскільки це непросто — бути державою. Не всі, але багато хто. Державу треба виборювати.

Левко Лук'яненко у радянських таборах відсидів більше 20 років. Маючи юридичну освіту МГУ, працював електриком у дитячій лікарні. Йому зараз під 90 — він ветеран Другої світової, дисидент, науковець, громадський діяч, — от він розуміє, що держава просто так до рук не падає. Він сидів у камері смертників, чекаючи вироку — його замінили висилкою й таборами. Він пережив своїх ворогів і досі живе, слава Богу, тисне руку — це говорить про те, що він живе, як і українська державність.

Але головне, що слід розуміти — що державність і волю треба завоювати. Ніхто нікому волю не дає. «Барин волю не напишет, не дасть». Має бути тільки одна, заповітна справа — відвойовувати свою свободу і волю. Відвойовувати її треба насамперед власними вчинками.

Катерина СТАЦЕНКО

...Ми, кожен, маємо думати про те, що наша країна вже зазнала багатьох втрат: і людських, і матеріальних, й інших. І нам тепер з усієї сили треба намагатися жити так, щоб вони

були не марними. Ми не можемо зупинитись і сказати «стоп». Назад вороття нема. Нам треба йти тільки вперед. Можливо, буде ще важче. Але ми не можемо просто взяти і помиритися з Росією. Є хлопці, які вже загинули, ми батькам їх не повернемо, тому ми не можемо просто сказати: «Бог з ним, добре, нехай буде, як Путін захоче». Ми не можемо йти назад.



2 березня 2014 р. жителі Запоріжжя вийшли на вулиці, щоб не допустити вивішування російських прапорів (фото irinaleh.com.ua)

Надія МОРОЗ

Зараз доводиться часто читати, слухати, як люди критикують владу. Якась така нетерплячість: «Коли ця війна закінчиться?» Дивіться на світ позитивно — в ньому так багато прекрасного... Недавно виставила пост у Фейсбуці, про те, що я зранку бігаю. Просто ти біжиш... Пташка защебетала, ящірка зашурхотіла, кицька на дорогу вибігла... Після дощу таке повітря, що хочеться його їсти. Це ж наша рідна земля. У багатьох цього взагалі немає. У деяких країнах реально немає води, люди потерпають...

Ми повинні цінувати те, що маємо. Цінувати, любити, берегти. І розуміти, що хлопці на фронті — вони ж там не просто так, вони ж і за нас там стоять. Можливо, вони і якісь свої життєві проекти реалізують, але роблячи це, вони дають нам можливість спокійно спати, мріяти... У мене дитина закінчила школу, дякуючи тим хлопцям. І вона мріє про майбутнє, планує вступати до вишу. Людям треба бути вдячними, більш прихильними до своєї країни, до дій влади. Так, їй треба критикувати, але їй треба і допомагати.

Класно, що ми маємо власну державу. Я люблю її й ні на що не промінюю. Я ніколи не думаю, що це вона має мені щось дати. Скажу так: я не особливо заможна людина, не нажила статків, але я вважаю, що кожен багатство оцінює по-своєму. В мене є найбільше багатство, яке може бути — рідна земля під ногами. А все інше докладеться.

Чого, можливо, не досягла я — досягне моя дитина. Хоча, може, ще і в мене є час для реалізації своїх мрій. Я дуже хочу писати. Поки що у Фейсбуці іноді дописую. І всі мене питають: «Коли вже буде книга?» Це моя мрія — дуже хочу написати книгу. Але це вже буде, мабуть, після перемоги. Ніколи не питайте: «Коли це все закінчиться?» Коли буде наша перемога — тоді й закінчиться. Отож з Богом до перемоги. Слава Україні!

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ





Микола АНДРЕЙЧУК

1957 року народження,
художник-архітектор



Тетяна ВАСИЛИК

1995 року народження,
помічниця керівника
громадської організації
«Тепле місто»



Михайло ДЖОГОЛА

1992 року народження,
журналіст, аналітик
громадського руху «Чесно»
та громадської організації
«Центр політичних студій»



Ярема ЗВАРЧУК

1964 року народження,
заступник директора
Рогатинської гімназії,
очільник Народної ради
в Рогатині



Тарас ЗЕНЬ

1985 року народження,
журналіст, генеральний
директор ТРК «Вежа»



Максим КИЦЮК

1990 року народження,
учасник Міжнародної
гуманітарній місії



Сергій СИВАЧУК

1985 року народження,
голова Івано-Франківської
обласної громадської
організації «Патріот України»



Тарас ШНАЙДЕР

1964 року народження,
підприємець, член Конгресу
українських націоналістів

2013

21.11

зібрання молодих активістів Івано-Франківська біля міської ратуші задля підтримки угоди про асоціацію України з ЄС; заплановано встановити наметове містечко на Вічевому майдані.

22.11

перекриття активістами МГО «Фундація регіональних ініціатив» дороги на розі вулиць Незалежності та Івасюка у форматі італійського страйку.

23.11

виїзна сесія Івано-Франківської міської ради на Євромайдані, на якій ухвалено рішення про підтримку угоди про євроасоціацію;

встановлення активістами кількох наметів на Вічевому майдані.

25–28.11

студентські марші по місту, в яких щодня брали участь близько 20 тисяч осіб; прийняття студентської резолюції з вимогами відставки міністра освіти Д. Табачника, надання студентам можливості цілодобового доступу до своїх гуртожитків та підписання угоди про асоціацію України з ЄС.

30.11

вночі побито одного з лідерів івано-франківського Євромайдану Максима Кицюка; акція калузьких активістів зі спаленням портрета Януковича.

01.12

мітинг із вимогою відставки Президента й уряду; виїзні сесії на Вічевому майдані обласної та міської рад на підтримку Майдану; оголошення учасниками зібрання загального страйку; провокація кількох свободівців із захопленням приміщення ОДА;

створення штабів національного спротиву в Івано-Франківську та багатьох населених пунктах області.

подання Партією регіонів заяви до Генеральної прокуратури України з вимогою розслідувати дії влади Прикарпаття та інших західних регіонів щодо страйків.

початок грудня

масовий виїзд жителів області для участі у столичних акціях протесту.

02.12

заклик міського голови Івано-Франківська В. Анушкевичуса до всіх державних установ (крім лікарень, садків та МНС) виходити на всеукраїнський страйк та бойкотувати чинну владу.

06.12

читання під відкритим небом (біля пам'ятника А. Міцкевичу) віршів івано-франківських письменників на підтримку євроінтеграції.

11-13.12

благодійна донорська акція «За Майдан кров віддам» на знак солідарності з учасниками Майдану.

13.12

започаткування телестудією «Апостол» молитовного Майдану онлайн з метою духовної підтримки людей.

21.12

звернення учасників Євромайдану до міської влади із закликом утриматися від встановлення новорічної ялинки на місці збору протестувальників – Вічевому майдані.

24.12

звернення Івано-Франківської міської ради до Європейської Комісії, Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу щодо скасування візового режиму для громадян України.

27.12

початок створення на базі івано-франківського обласного Штабу національного спротиву громадської організації «Майдан».

2014

01.01

відзначення 105-ї річниці з дня народження провідника Організації українських націоналістів Степана Бандери.

12.01

долучення Івано-Франківська до загальноукраїнської акції з бойкотування Партії регіонів.

13.01

формування івано-франківського Автомайдану.

16.01

пікетування прокуратури Івано-Франківської області з вимогою припинити переслідування калуських активістів за спалення портрета Януковича.

17.01

акція на Вічевому майдані «Один за всіх — всі за одного», яка стала продовженням проведеного напередодні пікетування прокуратури.

19.01

початок блокування військової частини МВС з метою перешкоджання відправленню правоохоронців з Івано-Франківська до Києва.

22.01

вихід «Вісника Майдану Прикарпаття»; акція до Дня Соборності України «Ми українці – єдині серцем і землею!»;

блокування активістами Майдану центральних вулиць задля привернення уваги громадськості до подій на столичному Майдані; панахида за загиблими в Києві.

24.01

захоплення протестувальниками приміщення ОДА, перенесення туди штабу Майдану; створення Народної ради.

25.01

рішення позачергової сесії Івано-Франківської обласної ради з вимогою до УМВС забезпечити до 26 січня 2014 р. відкликання усього особового складу органів внутрішніх справ до місця їх постійної дислокації в Івано-Франківській області; рішення обласної ради про утворення загону народної самооборони як органу муніципальної дружини Івано-Франківської обласної ради;

визнання Івано-Франківською обласною радою Народної ради як колегіального органу, уповноваженого представляти інтереси народу України.

звернення Управління СБУ в Івано-Франківській області до мешканців регіону із закликом утриматися від участі в силових протистояннях.

28.01

помер учасник Майдану родом із Коломиї Богдан Калиняк, який під час сутичок на вулиці Грушевського в Києві був облитий із водомета і захворів на пневмонію;
«марш законності» від ОДА до управлінь СБУ і МВС, а також прокуратури із закликом до правоохоронців стати на бік народу.

кінець січня

створення на івано-франківському Майдані Відкритого університету.

13.02

загальнообласний двогодинний страйк «Не бійся, ти – українець» на підтримку вимог Майдану.

14.02

акція «Майдан для закоханих»; привітання учасницями Майдану працівників правоохоронних органів з Днем Валентина.

17.02

звільнення протестувальниками приміщення ОДА; створення студентського штабу спротиву і студентської самооборони у приміщенні івано-франківської обласної організації товариства «Просвіта».

18.02

повторне захоплення ОДА; штурм протестувальниками будівлі УМВС та УСБУ в Івано-Франківській області;

масове виготовлення студентським штабом спротиву захисного спорядження для учасників протистоянь у Києві.

з 21.02

спільне патрулювання майданівцями та правоохоронцями вулиць Івано-Франківська.

24.02

прощання з Романом Гуриком, застреленим снайпером на вулиці Інститутській у Києві.

Михайло ДЖОГОЛА

Їздити на заробітки з картатими сумками у нас, мабуть, у крові — звалимо, заробимо грошей, повернемося додому і збудуємо велику гарну хату...

Ми, громадсько активні люди, не хочемо, щоб нас сприймали як заробітчани. Можна порізно ставитися до нашої системи освіти, але ми — люди, які навчалися в університетах, і набуті знання намагаємося якось використовувати, ми не другий ґатунок, не на 50–60 % чи й 90 % дешевша робоча сила, ніж середньостатистичний європеєць. Ми не хотіли, щоб нас сприймали як людей, які їдуть туди тільки заробити грошей і все.

Можна переймати досвід європейців, зокрема щодо інструментів адміністрування — починаючи зі свого будинку, маленького села і закінчуючи всією державою. У людей не було аж такого палкого бажання євроінтегруватися, але відмова від угоди про асоціацію стала, напевно, якоюсь краплею, яка переповнила ту чашу терпіння. Люди хотіли скинути існуючу систему влади, і приводом стала відмова від євроінтеграції.

Максим КИЦЮК

На той момент я працював у Києві, в одній ІТ-компанії, і заочно навчався в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, на політології. Саме на листопад припала сесія, і я з Києва поїхав до Івано-Франківська, де здавав заліки й іспити. І саме тоді почалися перші такі руші до початку Євромайдану.

Ми з друзями у ніч на 23 листопада зібралися в центрі Івано-Франківська біля міської ратуші, на площі Ринок. Нас зібралося близько тридцяти людей з різних середовищ — і молодіжні активісти, і політики, й митці, і просто громадяни, які проходили повз і вирішили приєднатися.

Постоявши десь близько години біля ратуші, прийняли рішення, що це зібрання буде пересунуте до Вічевого майдану, куди, власне, частина людей і перейшла. Решта після обговорення, хто коли буде чергувати, роз'їхалися по домівках.

Ми залишилися на Вічевому майдані, нас було близько десяти осіб. З'явилися перші намети — приніс один чоловік два невеличкі. Потім, пам'ятаю, до ранку ми стояли, приходило багато людей, які питали: «Навіщо ви тут збираєтеся? Що ви тут робите?» Говорили: «Ви нічого не досягнете. Немає сенсу тут стояти» і так інше.

Проте ми стояли, і у нас було багато обговорень. Усім було зрозуміло, що треба щось змінювати, треба показувати вже відкрито своє невдоволення тим, що відбувається в країні. І ми до ранку, поки стояли, думали, яким чином привернути увагу до того, що в Івано-Франківську теж починаються протести.



Перші зібрання івано-франківського Євромайдану. 22 листопада 2013 р. (фото firtka.if.ua)

Михайло ДЖОГОЛА

У мене дуже багато друзів у Києві та Львові, і я побачив у соцмережі, що вони виходять протестувати. Прочитав, що деякі мої друзі та знайомі в Івано-Франківську пишуть: «Давайте ми вийдемо так само і будемо солідарні з ними».

Перше, напевно, що мене зацікавило, оскільки я, будучи 21-річним студентом, у досить багатьох акціях протесту брав участь, завжди помічав людей зі служби безпеки чи правоохоронних органів, які контролювали ці всі процеси, хоча ніколи в них не втручалися. Під час першого зібрання ми побачили кількох чоловіків, які вдавали, що вони напідпитку, і десь там підходили до нас, щось так придивлялися... А потім ми помітили збоку, на вулиці Січових Стрільців, що вони, недалеко відходячи, здають якусь інформацію — керівництву чи ще комусь. Це трохи насторожило, але ми вирішили не здаватися і спробували вранці підняти людей на мирний протест.

Сергій СИВАЧУК

Я після того, як прочитав у Фейсбуці, що стоїть намет, наступного дня зранку підійшов на Вічевий майдан. Побачив той намет, побачив спільних знайомих. Підійшли, так і так, що будемо робити? Ніхто з нас не планував, що це буде багатомісячна акція, думали: постоїмо, ну, може, ще один намет поставимо, може, два...

Зразу почалися якісь рухи з боку міліції: мовляв, це незаконно встановлені намети і таке інше. Тоді, я пам'ятаю, Олександр Сич один намет поставив і написав там на аркушику, що це громадська приймальня народного депутата. Це якимось чином узаконювало намет. Те саме зробили іще кілька депутатів — так з'явилося кілька наметів.

Завдяки тому, що долучилися такі парамілітарні організації, як «Патріот України», «Тризуб» імені Степана Бандери, УНСО, ми відразу подбали про безпеку. І в першу чергу почали обгороджувати це наметове містечко, за допомогою підручних засобів: піддонів, якихось дощок, усякого різного.

Люди стали активно підходити, запитувати: «А що вам потрібно?» Хтось із Тисмениці, з якоїсь пилорами, привіз дрова, якийсь чоловік — бочки металеві... Тобто все було дуже так... знаєте, як флешмоб.

Потім пішов дощ, ми сильно намокли. Тоді привезли великий намет, добротний, військовий. У ньому був котел, уже можна було сушитися.

Ярема ЗВАРЧУК

У нас у Рогатині на Майдан вийшли небайдужі активні люди, які поставили за мету інформувати людей, що насправді відбувалося в Києві. Ми збиралися на центральній площі міста, це площа Роксолани. Першими вийшла молодь, пластуни. Вони винесли величезний прапор (у нас у гімназії був такий, три на шість, із гаслами: «Україна — це Європа»), почали цей прапор на центральній площі розгортати...

Було розуміння і у дорослих людей, але спочатку вони не наважувалися вийти і офіційно заявити про свою підтримку тих, хто стояв у Києві на Майдані. Були люди, які боялися сміливої реакції дітей і казали: «Дивіться, вас зараз міліція усіх заарештує або вводитиме репресії проти ваших батьків. Розійдіться. Фотографії, які ви тут зараз робите, повидаляйте із соціальних мереж, щоб через них не можна було переслідувати ваших батьків».

Але так чи інакше, кожен день після обіду все більше людей збиралося на площі. Підключилися старшокласники міських шкіл. Та найбільше всіх підняв на дусі аграрний коледж. Студенти на чолі з дирекцією і викладачами колоною пройшлися до адміністрації, як і в часи Помаранчевої революції. Таким чином проманіфестували свою підтримку студентам Києва.

Долучилися підприємці. Зокрема, у нас на центральній площі є стоянка таксі, то таксистки возили дітей навколо площі, і ті через відкриті вікна вимахували прапорами. Навколо площі такий Автомайдан зробили невеличкий.

Максим КИЦЮК

24 листопада о дев'ятій ранку ми перекрили міську трасу, яка веде з Чернівців на Тернопіль, — через те, що ця траса є важливою і в регіональному, і в національному, і навіть у міжнародному плані. Ми вирішили перекрити її у форматі італійської забастовки: почали ходити туди-сюди, не зупиняючись — щоб нам не «припаяли» щось на кшталт блокування транспортних шляхів.

А водіям ми пояснювали: оскільки наша влада хоче обмежити нам доступ до Європи, до європейських практик, ми таким чином відповідаємо — перекриваючи дорогу до Європи.

Ми ходили там десь годину, після цього повернулися на Вічевий майдан, де зібралось вже до трьохсот людей. Там наметове містечко стало розростатися, ми почали вже проводити імprovізовані виступи на сцені, підтягувалося більше людей, але все одно не було такої масовості, якої хотілося — для того, щоб усі розуміли, як людей це вже дістало.

Ми знали, що серед молоді теж є такі настрої, але чомусь ця молодь не виходила на протести. Тому ввечері ми зібралися в будинку Народного Руху в Івано-Франківську (нас було близько тридцяти осіб — активістів різних організацій: «Пласту», «Фундації регіональних ініціатив», «Студентської Свободи», «Патріота України» та інших), і дійшли висновку, що треба йти в університети і доносити свою позицію до молоді, закликати студентів виходити на протест.

Михайло ДЖОГОЛА

Вранці ми невеликою групою прийшли до Прикарпатського національного університету, розбіглися по двоє-троє по поверхах, заходили в кожен аудиторію і говорили: «Доброго дня, ми такі-то, хочемо попросити охочих піти з нами на студентський протест».

Ми не подавали жодних заяв до університету, а тільки робили якісь оголошення через соцмережі. Я не бачив спротиву — викладачі дозволяли студентам піти. Ми пройшлися маршем від Прикарпатського національного до університету нафти і газу, і паралельно повз Тернопільську економічну академію та медуніверситет.

В медуніверситеті не відпустили жодного студента. Там був спротив: у них тоді були платні відпрацювання за пропущені заняття. Ректор Микола Рожко дозволяв студентам виходити на Май-



Студентська акція із «поховання» Митного союзу. 27 листопада 2013 р. (фото liht.if.ua)

дан у позааудиторний час. Пізніше ми вже з'ясували, що він був довіреною особою Януковича і досить близький із Василем Чудновим, Василем Вишиванюком — керівництвом області. Тож я думаю, він просто не хотів псувати з ними стосунки.

Загалом ми зібрали дуже багато молоді. Це була десь три-чотиригодинна хода Івано-Франківськом — студенти йшли, перекриваючи вулиці й закликаючи народ до протесту.

Максим КИЦЮК

Повернувшись до Вічевого майдану, ми зрозуміли, що зібрали величезний натовп, близько семи тисяч — площа була вщент забита молоддю. І в цей же момент, я навіть не знаю, звідки, але з'явилися колонки, мікрофон — все на такому ентузіазмі будувалося, хтось те дістав, хтось це...

І, по суті, відбувся перший такий організований мітинг. Ми закликали студентів розпочинати страйк і висунули свої вимоги: перша — про заборону додаткових платних послуг для студентів (на той час вони активно лобіювалися Міністерством освіти); друга — про цілодобовий доступ студентів до гуртожитків; третя — про підписання угоди з Європейським Союзом.

Було також обговорено питання про те, що Івано-Франківський національний медичний університет не відпустив своїх студентів на протест. Тому наступного дня ми знову зібрали студентів і пройшли тим самим маршрутом. Їх вийшло ще більше, ми цією ходою просто позапаковували центральні вулиці.

Прийшли до медичного університету, увійшли в адміністративний корпус, де заблокували ректора і тримали його кілька годин, до того моменту, поки він на камеру «1+1» і ще якихось каналів не пообіцяв, що від сьогодні усі пропуски будуть вважатися поважною причиною і не будуть враховуватися як платні. І в той же час величезна кількість студентів-медиків — у білих халатах, шапочках — вийшли з нами, і натовп став іще більший.

Наступного дня ми ходили тим самим маршрутом, збирали вже студентів коледжів із собою. Нас ставало все більше і більше. На моїй пам'яті якраз середа і четвер, 27–28 листопада, — це був апогей кількості студентів, які вийшли протестувати. Тому що в четвер міліція налічувала близько тринадцяти тисяч студентів — міліція, як завжди, з якимось заниженням це все рахує.

У нас у кожному університеті були свої ніби такі сотники, які знали кількість людей, — то за нашими підрахунками, у ці дні збиралося близько двадцяти п'яти тисяч студентів. Для Івано-Франківська, в якому населення двісті сорок тисяч, це величезний протестний рух, це більше десяти відсотків населення міста просто вийшло і заблокувало центр, усі пішохідні вулиці, всі дороги.



Студенти івано-франківських вишів крокують містом, підтримуючи євроінтеграцію України (фото з Фейсбука)

Тетяна ВАСИЛИК

Після того, як більше двадцяти тисяч студентів зібралися на одній площі, політики почали нас сприймати серйозно. Прийшли зі словами: «Ви молодці, ви свою справу зробили, тепер давайте ми. Ви ж знаєте, як далі поводитися». На що ми чітко відповіли: «Якщо з'явиться хоча б один прапор будь-якої політичної партії, нас тут не буде».

Вони, зі свого боку, розуміли, що вже розкрилися якісь обличчя і студенти побачили для себе якихось конкретних лідерів — ніхто за прапорами політичних партій не піде. Тому, почувши нашу чітку реакцію, сказали: «О'кей, якщо вам буде потрібна якась підтримка, кажіть. Ми на сцену лізти не будемо».

Відповідно, у перший тиждень усе так і відбувалося: кожного дня на віче збиралися студенти, ми проводили різні акції. Та ми розуміли, що не усвідомлюємо масштабів цього руху. І під кінець ставало трохи лячно — такий великий потік людей, зараз контрольований, а в інший момент може стати неконтрольованим — здавалося, будь-яка фраза, кинута зі сцени в цей натовп студентів, могла знести все, що трапиться на шляху.

Максим КИЦЮК

Між нашим і київським Майданом координації не було. Зокрема через те, що у нас не було явного лідера, який міг би представляти спільні інтереси. У нас було радше середовище з двадцяти-тридцяти різних активістів, які репрезентували або різні університети й коледжі, або громадські організації. Ми просто збиралися щовечора і щоранку й обговорювали різні питання.

Проте ми комунікували з деякими активістами з інших міст, де були так само зародки масових протестів. Я точно пам'ятаю, що ми по телефону спілкувалися з Ужгородом, і звідти ділилися свіжим досвідом того, як з університетів виводити студентів. Це були Юлія Дуб і Юрій Світлик. Ми з ними вечорами говорили, розповідали, що нам вдалося зробити в Івано-Франківську, ділилися своїми ідеями. Так само говорили з Луцьком, з Марією Доманською, і їй передавали досвід. Спілкувалися просто з друзями з різних міст.

Тарас ЗЕНЬ

Офіс регіоналів розташовувався в центрі міста, на вулиці Труша. Така найвужча і найкоротша вулиця у Франківську, стара, і на розі цієї вулиці був офіс регіоналів. Коли це все тільки починалося (ще не було побиття студентів), вже тоді було повне їх несприйняття.

Пам'ятаю, хтось виїшов удень, показово зняв прапор регіоналів і кинув на дорогу, на про-



Студентські мітинги за євроінтеграцію України (фото styknews.info)

їжджу частину, і машини їхали по тому прапору. Вийшли з офісу регіоналів, зав'язалась якась суперечка, і зразу набігла купа людей.

Приїхала міліція, розбороняла — була бійка серед перехожих. Це все тривало десь пів-години. Тоді я також прийшов, бо ми поруч працюємо. І після того вони затулили вікна і двері міцними жалюзі, і взагалі весь час були закриті.

Антимайдану в Івано-Франківську, звісно, ніякого не було. Якби він навіть і був — тих людей винесли б уперед головою.

Максим КИЦЮК

28 листопада ми ходили до обласної державної адміністрації, де провели мітинг і голові ОДА Василю Чуднову, який був безпосереднім ставлеником Януковича на Прикарпатті, передали вимоги. Проте в той день він не вийшов, але потім передав нам запрошення, аби кілька лідерів, як він сказав, прийшло з ним на зустріч — за круглий стіл.

Нас він насправді образив тим, що не вийшов, тому ми вирішили відплатити йому тією самою монетою: ми публічно погодилися на круглий стіл, а він зі свого боку ініціював запрошення журналістів і місцевих, і національних каналів — а ми просто у призначений час до нього не прийшли.

Він сидів у величезній залі ОДА один із купою журналістів. І в них з'явилися логічні питання: «Скажіть, для студентів Ви вже настільки не авторитет, що на Ваші запрошення вони просто не з'являються?»

Після цього, за свідченнями очевидців, він просто «рвал і метал», навіть перепало його заступниці, яка була серед ініціаторів тієї зустрічі. Є така версія: саме те, що ми його допекли тоді, стало причиною нападу на мене через кілька днів.

Михайло ДЖОГОЛА

Мій дуже хороший друг Максим Кицюк... Якимось так сталося, що його почали позиціонувати як лідера студентського Євромайдану, хоча він то десь відсікав. Була така домовленість, що закінчується цей етап студентського Майдану в Івано-Франківську, і нам треба щось робити далі — їхати в Київ.

На той час «Фундація регіональних ініціатив», яку саме тоді очолював Максим, була представлена у 22 областях України. Її учасники з власної доброї волі з'їжджалися в Київ, і налагоджувалась якась комунікація.

У той час Максим жив поблизу озера в хостелі. Ми хотіли його провести, але він сказав, що все о'кей. Він був іще з одним нашим колегою, його звали Анатолій. І їх годині о третій чи четвертій ночі перестріла «вісьмірка» чи «дев'ятка», звичайна, яких багато, вийшли хлопці, попросили закурити. Їх було троє, і вони побили тільки Максима.

Нам уже потім пояснили, що били його по колінних і ліктьових суглобах, по м'язових тканинах — було чітко видно сліди арматури. Били так, щоб він не міг ходити, але ще жив. Тобто його ніхто не збирався вбивати, просто типу як попередження. Хлопця, який був із ним, просто притиснули до землі й усе.

Власне, після того ми нікуди не поїхали, бо у нас почали брати свідчення, ми переживали за друга, стали його влаштовувати до лікарні. Ми організували чергування в лікарні, оскільки йому фізично була потрібна допомога, і боялися, щоб іще не сталося на нього якогось нападу.

Тетяна ВАСИЛИК

Спочатку це був драйв, запал і якийсь юнацький максималізм. Але після розгону студентів, і зокрема після побиття у Франківську мого друга і керівника студентського Майдану Максима Кицюка, з'явилося відчуття, що це вже не драйв, це серйозно, це тягне за собою відповідальність. І в той момент треба було приймати рішення, що з цим робити далі: брати на себе цю відповідальність — за себе і за своїх друзів — чи піддатися страху.

Страшно було тоді, коли запитували: «Тобі страшно?» — у цей момент починаєш думати про те, що, напевне, мало б бути страшно. Але здавалося, що втрачати нічого. Батьки давно прийняли тебе такою, яка ти є, знають, що «тобі більше за всіх треба, і ти постійно лізеш у всілякі історії».

Навчання в той момент уже не мало значення, тому що... Ти закінчиш університет, а далі? Не буде країни, в якій хочеться жити, чи працювати, чи продовжувати навчання. Та й поки немає дітей, переживати особливо ні за кого, тому страху не було, була готовність іти на все, на що доведеться.

Сергій СИВАЧУК

Коли побили Максима Кицюка, в Івано-Франківську відбулося неабияке зрушення. Громадськість була обурена: як це так, побили студентів у Києві — і цього не досить? Ще й тут б'ють...

Тобто ми зрозуміли, що це реальна війна. Вже не можна було сказати: «Ну все, побавилися, нічого в нас не вийшло», — і піти додому. Ми зрозуміли: якщо зараз опустимо руки, розійдемося по домівках, будуть переслідування, нас кожного по черзі переловлять і якщо не посадять, то репресують точно. Ми зрозуміли, що далі відступати вже нема куди, тут уже «або пан, або пропав».

Тарас ЗЕНЬ

Наступного дня після побиття студентів дуже багато містян прийшло на Вічевий майдан — ті, хто раніше не приходив, а просто споглядав. Наприклад, мій батько дивився по телевізору, підтримував, але не ходив на мітинги. А коли сталося побиття, він зразу зібрався, і ми двоє пішли на наш місцевий Майдан, постояли.

І воно почало наростати з кожним днем, студенти всіх вишів... вже пар ніяких не було. Я сам працюю на телерадіокомпанії «Вежа», і кожного дня ми спостерігали з вікон шостого поверху, як на мітинг ідуть колони студентів.



Міліціанти охороняють приміщення ОДА. 2 грудня 2013 р. (фото firtka.if.ua)

Мітинги переважно проходили о 12.00 під міською обласною адміністрацією, збирали дуже багато людей, а також о 18.00. Тобто були такі дві хвили мітингів: на 18-ту люди з роботи можуть прийти, о 12-й починається обідня перерва, також люди виходили.

Михайло ДЖОГОЛА

Пам'ятаю, що було трохи страшно і лячно — нас дуже часто дезорієнтували, повідомляли, що нібито їдуть якісь тітушки, що десь там уже під'їжджають якісь автобуси з донецькими номерами... на Пасічній, у невеликому мікрорайоні, на іншому березі Бистриці.

Я чув історію, як зупинили два чи три автобуси з донецькими номерами, і туди забігли якісь хлопчачки, активно налаштовані жителі мікрорайону Пасічної (для порівняння: це як київська Троєщина), а там сиділи діти, які їхали на змагання. Вони справді були з Донецька, і то трішки вийшло негарно.

Сергій СИВАЧУК

З'явилися такі елементи, які почали свідомо накручувати ситуацію. От збираються активісти, є наметове містечко, все нормально, все контролюється, все патрулюється. Всі, хто приходить, оформлюються в десятки, десятки укладаються в сотні — перша, друга, третя...

Тут з'являються такі хлопці, у шкіряних куртках, скажімо так, і починають розказувати, що зараз сюди їде десять автобусів кримського «Беркута» нас упокорювати. Я підозрюю, що це, швидше за все, просто маячня, але не всі це розуміють. Знаєте, коли маса піддається загальній паніці, починаються непотрібні рухи: «Та ви що? Зараз візьмемо дубинки, відіб'ємося!..»



10 грудня 2013 р. під час позачергової сесії Івано-Франківської обласної ради було прийнято рішення про висловлення недовіри від імені територіальних громад краю

Івано-Франківській обласній державній адміністрації та визнання таким, що втратило чинність, рішення Івано-Франківської обласної ради народних депутатів від 11.07.1997 р. «Про делегування повноважень». Також було внесено проект рішення про недовіру голові ОДА Василю Чуднову. Але рішення не було прийнято. (Офіційний сайт Івано-Франківської обласної ради: orada.if.ua/index.php?id=single_view_news)

Це свідомо робилося: коли людину сильно накрутити, настає такий момент, коли їй уже все одно — вона раптом перегоряє, як лампочка, і все, їй уже нічого не хочеться. Врешті-решт, ніякого, ні кримського, ні одеського, ні навіть львівського «Беркута» тут не було, ніхто не приходив, силою не розганяв, місцева влада проявила розуміння.

Тодішній міський голова Віктор Анушкевичус сказав: «Ми підтримуємо євроінтеграційні процеси. Будь ласка, все, що потрібно...» І справді, і гаряча їжа була організована... Я не буду зараз розхвалювати когось, але я констатую те, що дійсно було.

Михайло ДЖОГОЛА

Ми зрозуміли, що можемо прикривати тил і допомагати організувати поїздки до Києва — оскільки за тиждень вдалося реально створити мережу таких людей, які давали гроші або ресурси.

У нас був створений інформаційний штаб, адже частина з нас були журналістами. Важливо було фільтрувати інформацію і доносити її якимось правильно. Здійснювали комунікації по соціальних мережах, особливо почали агітувати людей заходити у Фейсбук. Тобто це вже був, напевно, якийсь другий етап тієї революції.

Ярема ЗВАРЧУК

У Рогатині ми утворили Штаб національного спротиву. Потрібне було приміщення, де цей штаб міг розміститися. Влада, як міська, так і районна, перестрачувалася, бо потім можна було чекати якихось неприємностей, і вони цей штаб у своє приміщення не пустили.

Він розмістився у приміщенні «Руху», воно було поряд з адміністративним будинком, в принципі, досить зручне таке розташування. Позаяк «Рух» усі знали вже протягом кількох десятиліть, то в це приміщення люди спокійно могли носити якісь продукти, теплий одяг, всілякі інші речі, необхідні для потреб Майдану. Туди навіть щити привезли, які виготовили ковалі вже під кінець Майдану, металічні щити, важкі такі, подібні до беркутівських, тільки з дуже грубого металу.

У Штабі було організоване постійне чергування, були люди, які приймали ці пожертви, відзвонювали по волонтерах, добровольцях, формували буси для поїздки з Рогатина або підсаджували рогатинських людей у транспорт, що відправлявся з Франківська чи інших міст області. Ми працювали з іншими штабами, з обласним зокрема. І таким чином діяв Майдан.



З інтерв'ю голови Івано-Франківської ОДА Василя Чуднова Агенції новин firtka.if.ua від 16 грудня 2013 р.

Я не знаю, коли закінчиться Майдан, але я вірю, що ми знайдемо правильне рішення — і влада, і опозиція, — рішення, найбільш корисне для нашого суспільства. Я би хотів вам нагадати Майдан, який ми вже проходили. Тоді не менше людей вийшло. Як ви вважаєте, той Майдан був корисним для держави?

Той перший Майдан 2004 року мав дві сторони — позитивну і негативну. Позитив був у тому, що це був урок для влади, яка повинна пам'ятати, що коли народ підніметься, то жодна влада не зможе втриматися. Це було позитивно для влади — тодішньої, теперішньої та тієї, яка прийде. Але негатив був у тому, що ніколи до того Майдану наша країна не була такою корумпованою, як стала після 2005 року, коли до влади почали приходити люди не за професійними ознаками, не за досвідом, навіть не за партійною приналежністю, а за своїми фінансовими можливостями.

Будь-який Майдан має дві сторони. Головне, щоб ми зробили правильні висновки. З одного боку, сьогодні Майдан вражає, заслуговує поваги. Але коли я приїхав у Київ і побачив, що зробили зі столицею моєї держави — це неправильно. Так не можна робити, такою дорогою не йдуть у Європу — коли потрошені будівлі, лавки, повикорчовувані дерева, коли на центральних вулицях стоять мало не протитанкові рогатки. Це неправильно. Я думаю, що тут більше популізму, аніж справжньої реакції. Але я вірю в мудрість свого Президента і свого народу. Буде прийнято єдине правильне рішення для всіх рішень, і ми з честю вийдемо з цієї ситуації.

(firtka.if.ua/?action=show&id=44922)

Тарас ЗЕНЬ

Багато студентів їхали на Київ, автобуси постійно були переповнені. Виникло кілька штабів спротиву, від різних партій. Можна було підійти на Вічевий майдан, де стояв великий військовий намет, записатися в список — і тобі зателефонують скажуть, о котрій годині буде автобус. І таким чином безперервно курсували автобуси з Франківська до Києва, всі охочі могли записатися і поїхати.

Коли я вже зміг утрясти всі питання зі своєю новонародженою дитиною, я перший раз поїхав до Києва. Мені запропонували бути десятником у «Свободі» — бо я записався у свободівському наметі. Ми жили тоді у Жовтневому палаці, спали на підлозі.

З автобуса, яким ми прибули, я побачив, що багато людей приїхали на день-два подивитися на це все, відмітитися і назад. З моєї десятки багато хто поїхав відразу наступного дня. Вони пофоткалися, походили по Києву і питають: «Коли наш автобус назад?» Їх посадили на якийсь інший франківський автобус, який повертався до міста.

У Жовтневому палаці ми чергували. За кожною десяткою були закріплені обов'язки, мали якісь пов'язки, біля входів стежили, щоб не заходили тітушки. Мені сподобалося, що була більш-менш дисципліна, як на таку стихійну кількість людей.

Тоді ж було три основні сили: УДАР, «Батьківщина» і «Свобода», які звозили своїх людей. Свободівський електорат, або ті, хто їхав від «Свободи», хоча це не були партійні свободівці, а прості люди — у них була найбільша дисципліна. Я бачив, наприклад, що люди, яких привіз УДАР, взагалі спали в автобусах, а це незручно, бо зима. Ми хоч на підлозі ночували, але у Жовтневому, а вони в автобусах. Ясно, що вони наступного дня поїдуть додому, бо втомляться і не захочуть більше бути там.

Коли я наступного разу їхав до Києва, то переважно тусувався з пластунами, виходив на їхні чергування, не був у Самообороні. Мені було важко доєднатися до Самооборони, бо у мене була мала дитина, і треба було періодично їздити додому. А якщо вже йти в Самооборону, то нормально — від А до Я. З мене був би поганий самооборонівець, а я не хотів бути поганим.

Ярема ЗВАРЧУК

Мій побратим Богдан Стиславський, він із села Липівка Рогатинського району, мав дитячий вертеп із пластунів. І він із тим вертепом поїхав виступати на центральній сцені Майдану в Київ. Тоді в січні тяжко було пробитися на головну сцену. Але за допомогою Руслани дітям все-таки вдалося вийти вже пізно вночі і виступити.

А ми приїхали з дорослим вертепом села Пуків. Всі чоловіки-хористи мали якісь ролі. Я та мій колега Любомир Левків (а ми є диригентами хору) були, наприклад, Пастушками.

Тексти ми переробили таким чином, що у негативних персонажах люди вгадували зло, яке йшло від Януковича та Путіна. Як ми виступали з тим вертепом, то люди казали: «Хлопці, це було крутіше, ніж «95 квартал»».



Подружжя пенсіонерів Михайло Кравчук та Мирослава Калина відмовилися від повернення їм пожертвуваних ними 10 тисяч гривень для відправлення людей з Івано-Франківська на підтримку київського Євромайдану (firtka.if.ua/?action=show&id=45082)

Але крім цього ми мали класичні обробки коляд у чотириголосому викладі та майстерну сценічну гру завдяки нашому режисеру Ользі Крупці та керівнику фольклорного колективу Світлані Зварчук. Ми тоді пошили дорогі костюми. Зайняли перше місце в області на огляді вертепів і чимало гастролювали.

Увесь сільський хор підтримав ідею виступити на Майдані, і ми залишили святкові різдвяні столи в рідному селі, і поїхали в Київ. Щоправда, на центральній сцені через різні обставини нам виступити не довелося, ми грали виставу біля КМДА. Відкритий університет Майдану саме туди переніс від Лядських воріт свою сцену, налаштував озвучення.

Микола АНДРЕЙЧУК

Так ставалося, що люди не розраховували, скільки вони зможуть у Києві перебувати. Більшість тих, хто приїжджав на Майдан, — люди з невеликими доходами, тому їм самостійно виїхати з Києва, так би мовити, не виходило. Я змушений був налагодити роботу з відправлення протестувальників назад, на Тернопіль, Франківськ і Львів. Ми постаралися все зробити, щоб до людей поставилися з розумінням, усвідомленням важливості їхньої участі.

Ярема ЗВАРЧУК

Були певні труднощі у транспортному забезпеченні. Люди, які свої автомобілі жертвували для поїздок, знали, що можна було приїхати назад без вікон, що коли залишити транспорт на ніч у спальному районі Києва, його могли й спалити, а, зрештою, якби стара влада повернулася, то могла їм знищити бізнес. Тому люди жертвували своїм транспортом свідомо, бо відчували громадянський обов'язок допомогти Майдану. А були люди, які шукали всілякі причини, щоб не надавати цей транспорт.

У нас у Києві на Майдані були рогатинці (наприклад, Роман Дашавець), які приймали і розміщували людей по наметах. Правда, там не було окремого рогатинського намету, але була можливість перебувати у приміщенні «Руху», на Гончара. У «Руху» був і намет-юрта на Хрещатику — там так само жили наші представники Рогатинського району (наприклад, Павло Васьків).

Між ними і штабом постійно підтримувався зв'язок, була координація. Вони знали (особливо за пізнього Майдану), скільки народу під'їжджає, пояснювали людям, як добратися, продумували, де їх зустріти, розмістити.

Коли почався кривавий Майдан, треба було поранених вивозити. Наш побратим Василь Лукаш їздив своїм мікроавтобусом: завозить на Майдан здорових людей, а ввечері забирає автобус поранених, тоді знов завозить здорових, забирає поранених...

Зі звернення Івано-Франківської міської ради до Європейської Комісії, Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 24 грудня 2013 року

Вчиняючи всупереч волі українського народу, уряд та Президент відмовились від підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у Вільнюсі 28–29 листопада 2013 року. Свою незгоду та протест український народ і до сьогодні висловлює під час мирних зібрань на багатомільйонних майданах усю Україну, тим самим засвідчуючи своє бажання інтегруватись у напрямку європейських стандартів та норм побудови правової держави, які уже активно реалізуються у багатьох містах районного та обласного значення в Україні, проте практично відсутні на загальнодержавному рівні.

У такій ситуації хочемо звернутися до Європейської Комісії, Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу з проханням провести незалежний моніторинг і підготувати вимоги щодо реформування судової та правоохоронної системи, виборчого законодавства та вирішення проблеми вибіркового правосуддя в Україні.

Історії українського народу та народів країн Європейського Союзу часто перепліталися і є нерозривними. Сьогодні ж склалась така ситуація, коли всупереч власній волі українці успадкували пострадянську «залізну завісу» у вигляді збереження візового режиму при в'їзді до країн Європейського Союзу. Таке обмеження неабияк гнітить і принижує нас як громадян Європи. Ми добре усвідомлюємо, що довіра є найважливішим чинни-

ком, необхідним для скасування візового режиму з боку Європейського Союзу для України. Ми вважаємо, що відкриття кордонів для громадян України не становитиме для Європейського Союзу загроз з огляду питань безпеки й міграції та створить додаткові можливості для ділового, культурного, наукового і соціального обміну громадян обох сторін.

(Офіційний сайт Івано-Франківської міської ради: namvk.if.ua/dt/10291/)

Михайло ДЖОГОЛА

Виникла думка: «Хлопці і дівчата, ми прекрасно розуміємо, що відриваємо студентів від навчання, тому маємо їм щось розказати, пояснити, для чого їм Європа, і так далі». Ми зробили університет Майдану, такі невеличкі оупенспейси — з головної сцени виступали викладачі, професори, місцеві митці, такі як Тарас Прохасько, Юрій Андрухович, Сергій Адамович, Ірма Вітовська, приїжджала Ірена Карпа.

Розказували про права людини, про європейські організації, взагалі про Євросоюз як організацію, його історію, про правове спілкування з правоохоронними органами. Дуже багато говорили про становлення громадянського суспільства і ті інститути, які мають бути у ньому.

Організатори пропонували тих людей, які були готові читати такі лекції. Але також була дошка, де можна було самому записатися і щось розповісти. Хтось говорив з великої сцени, а хтось десь збирався невеликими групами чи у якихось кав'ярнях, дружніх до нас, і спілкувалися на різні теми.



Акція «Один за всіх» на підтримку заарештованих за спалення портрета Януковича калуських активістів. 17 січня 2014 р.

Тетяна ВАСИЛИК

Я пам'ятаю, як у Калуші Олег Савка спалив портрет Януковича. І ми 17 січня — якраз вступили в дію «драконівські закони» — запланували акцію на його підтримку. Запропонували, що кожен, хто присутній на Вічевому майдані, спалить портрет Януковича. Але нас від цього відмовили: «Ви тільки відійдете від сцени, вас відразу познімає «Беркут».

І ми тоді просто вийшли на сцену, мовчки, зі зв'язаними руками і заліпленими скотчем ротами. Найсумніше було те, що ми, стоячи на сцені (а з політиків хтось «вещал»), побачили на вічі здебільшого старших людей, а не тих студентів, які були на початку Майдану. Ми не бачили розуміння в очах тих людей, що стояли тоді. І від того насправді почали трохи опускається руки.

Тарас ЗЕНЬ

У нас була спроба захопити адміністрацію — коли це ще не було трендом. Але ця спроба була невдалою. Серед активістів саме виник розкол. Радикали говорили: «Захоплюємо! Нічого, що буде стаття. Треба порядки наводити». Велика частина мітингувальників, що були у франківському наметовому містечку, прийшли і хотіли захопити, але це якось не вдалося.

До них вийшов міський голова Віктор Анушкевичус і сказав, що немає сенсу у Франківську захоплювати адміністрацію, бо місцева влада здебільшого підтримувала Майдан. Міський голова їх трішки приземлив. Але були пристрасті, були гарячі голови, які вже зайшли в коридор обласної адміністрації, були якісь сварки. Та чомусь тоді її не захопили.

Микола АНДРЕЙЧУК

Наприкінці січня мені зателефонували і попросили підійти до блокування військової частини, на Чорновола. Я, звісно, зразу підійшов. Буквально на другий-третій день мене попросили координувати протест, який там відбувався, — щоб не випустити внутрішні війська на допомогу силовим структурам у Києві і, так би мовити, забезпечити наших протестувальників від додаткових сил, які могли б їм протидіяти.

І до 17 лютого я з допомогою активних громадян міста старався якось трохи організувати роботу з блокування цієї військової частини. 17 лютого вночі вони на нашу вимогу підписали, так би мовити, відмову від участі у виконанні наказів зверху, зобов'язалися служити Українському народу і не вчиняти жодних дій, що будуть спрямовані проти нього.

Тарас ШНАЙДЕР

Зі мною постійно був Микола Андрейчук. Він кожного дня завідував там, чергував, призначав людей, люди самоорганізовувалися. Дуже важливо було, що самоорганізовувалися абсолютно незнайомі люди.

Призначали старших на кожну ніч чи на певні відтинки часу. І ці старші мали добирати людей, передавали чергування на кухні. Кухня там була: альтаночка стояла маленька біля в'їзної брами внутрішніх військ. Там готували гарячу каву і всі припаси, які зносили. Також люди собі щось розігрівали на бочках, які горіли. Дрова підвозили.

Отак воно все йшло і викристалізовувалося, і буквально за тиждень цього блокування люди між собою перезнайомились. Уже не виникало питань: кожен узяв на себе якісь обов'язки, кожен знав, хто коли приходить, і ми вже досить ефективно блокували цю військову частину, навіть контролювали по периметру.

Дорогу загородили бетонними блоками, і стояв додатковий пост на виїзді. Щоб проїхати через ці бетонні блоки, потрібно було вихляти вправо-вліво, тобто машина на швидкості проскочити не могла.

У нас було кілька постів по периметру на дорозі й біля виїзних воріт, загалом п'ять чи шість. І на цих постах люди кожні дві-три години змінювалися, бо було холодно стояти. Йшли до альтанки, до бочок, і там грілися, бо на кожному посту не було можливості виставити бочки.



Блокування учасниками Майдану військової частини МВС (фото pravda.if.ua)

Тарас ЗЕНЬ

Багато людей товклося біля входу у військову частину. Було слизько, ми навіть сіль купували і розтрушували, щоб було легше ходити.

Що цікаво, поряд із простими людьми чергували депутати міської ради. Здебільшого це були свободівці, бо їх у міськраді більшість. Приємний момент, що депутати реально були дисципліновані: приходив один, стояв, потім приходив інший, привіталися, пост здав — пост прийняв...

Сергій СИВАЧУК

З часом ми зрозуміли, що є речі, на які треба реагувати швидко, оперативно. Коли відбувалося блокування військової частини внутрішніх військ, то там уже було не до довгих розмов, не до тривалих засідань, треба було просто йти і заступати на нічне чергування.

Були люди досвідчені, хтось колись служив в армії, в органах... Особливо цінні були люди, які колись працювали у міліції й звільнилися з ідейних міркувань, вони дуже багато корисних порад давали і всіляко допомагали. Власне, це такі люди, які прийшли не просто з вулиці, самі по собі активісти, а такі, котрі розуміли щось трохи в організації. Вони якраз принесли дуже багато корисного в організацію акцій, побуту.

Тарас ШНАЙДЕР

Був випадок, коли ми побачили, як військовослужбовці цих внутрішніх військ у своїх великих сумках переносять якісь речі — ми почули, що там брязкають щити й інші спецзасоби, з якими вони мали їхати на Київ. А переносили вони це десь у бік митниці й там, очевидно, ховали, і планувалося, що вони звідти виїдуть на Київ.



**Якщо ти
самостійний водій,
приєднуйся до
Автомайдану
Івано-Франківська**

Пам'ятаю, що я тоді відразу подзвонив Василю Поповичу, який був головою Комітету опору, і він прислав нам на допомогу ще хлопців. З черговим військової частини і офіцерами внутрішніх військ у нас тоді відбулася дуже гостра розмова. Ми їм пояснили, що у нас, по суті, була негласна домовленість: ми не йдемо на штурм, а вони не їдуть на Київ.

Дуже гостра була розмова: «Ви хочете, щоб зараз люди перетнули периметр території й полізли через паркан? Ви тоді постанете перед проблемою: чи стріляти, чи що робити?» Звісно, вони тоді, як то кажуть, зрозуміли, що з ними не жартують, і припинили виносити сумки — дали задній хід.

Тарас ЗЕНЬ

У нас у Франківську адміністрація — міська й обласна — розміщуються в одному великому будинку, «Біла хата» називається, «Білий дім». У лівому крилі — міська рада, міськвиконком, у правому — обласна. До міської влади, звісно, претензій ні в кого не було, бо вона підтримувала протести, були до обласної, адже губернатор — голова області — ставленик Януковича.

Губернатором області був щойно призначений Василь Чуднов. До нього був Вишиванюк, який і за Кучми був губернатором. Вишиванюк дуже добре підлаштовувався під настрої насе-

лення. Він, само собою, був членом Партії регіонів, але виділяв кошти на книжечки про УПА, ще щось, тобто він загравався такими темами. Він сам родом із Коломийщини, для нього це насправді не було чужим, але що він був слугою режиму — це факт.

З іншого боку, він мав такий собі імідж ґазди — їздив по області, показував, як усе має бути... І чомусь його за місяць чи за два до Майдану знімають і призначають Чуднова, чіткого регіонала. Він родом із гуцульського села Космач, одного з найбільших в області.

Що цікаво, одного разу він прийшов на Майдан, ще студентський, і стояв десь збоку. Ведучі зі сцени побачили його і запросили до слова. Він сказав щось нейтральне: «Я з вами, я за те, щоб народ демонстрував своє волевиявлення, ми живемо в демократичній країні...» — показував, що ніби «я з вами, але й не з вами». Така незрозуміла була у нього позиція. Само собою, він загравав з населенням, щоб було все добре. Але так не вийшло.

Зі смертю Нігояна ситуація загострювалася, людей на Майдан стало ходити більше. Тоді вже було видно, що не до жартів.

Тарас ШНАЙДЕР

В один день ми зібралися, дуже багато людей, біля облдержадміністрації. Довкола будівлі стояли двома шеренгами міліціонери, які взялися за руки, один одному руки під лікті попросовували. І так вони стояли стіною біля центрального входу, щоб не пустити в облдержадміністрацію. А всередині чергував «Грифон» та інші.

З одного боку стали хлопці «Правого сектора». Серед них були бійці, які пройшли через події в Києві, мали сутички з беркутівцями. Пам'ятаю, що ті хлопці були в касках, в руках тримали палиці, щити й інші підручні спецзасоби. Там було кілька входів, і вони з одного боку стояли колоною.

Була маса людей, кілька тисяч, які намагалися зайти в облдержадміністрацію.

Тарас ЗЕНЬ

Пам'ятаю що, прийшов повний Майдан людей, а міліціонерів було кілька десятків. По них було видно, що це пацани з села, з Франківської області, що всі місцеві. По їхніх обличчях було видно, що їм не хочеться тут стояти і що вони імітують захист адміністрації.

Вони вишикувалися у два ряди перед входом. Я брав участь у захопленні — сильного опору вони не чинили. «Для картинки» поставили щити, ніби відтісняють. Цей опір дуже швидко скінчився, двері виламали, мені на голову впав пристрій, який притримує двері зверху, бо вони важкі (я забрав собі додому той пристрій).

Вони бризнули в повітря якимось газом, навіть в обличчя людям не бризкали. Це була імітація — напевно, щоб у Київ відзвітувати своєму керівництву, що вони чинили опір. Навіть якби вони опиралися всерйоз, там було стільки людей, що та кількість правоохоронців не встояла б, їх би просто винесло хвилию.



Міліціонери під натиском протестувальників відійшли від приміщення ОДА. 24 січня 2014 р. (фото С. Мосевича)

І захопили адміністрацію. Ми зайшли в кабінет Чуднова. Його, само собою, не було — втік. Таким чином, міська і обласна адміністрації стали штабом, де всі збиралися.

Тарас ШНАЙДЕР

Коли зайняли «Білий дім», постало питання: що робити далі? Усі хотіли допомагати, але ніхто не знав, що робити. Маючи досвід подій у Києві, я відразу поїхав до себе додому. В мене був бус невеличкий і багато старих автомобільних шин. Я завантажився шинами, зателефонував ще одному товаришу, він додав свої шини, і ми привезли й розвантажили їх просто перед «Білим домом».

Ми були одні з перших, потім дуже багато людей почали звозити шини, і буквально за п'ять-шість годин площу було не впізнати — їх назбиралося щонайменше кілька тисяч. Відразу люди спорудили барикади, лише кілька проходів залишили, а вся площа перед «Білим домом» на випадок штурму беркутівців була барикадами укріплена — шинами і різними підручними засобами: піддонами, ящиками всілякими — все, що могли, стягнули.



Із прес-конференції начальника УМВС України в Івано-Франківській області Василя Фелика від 25 січня 2014 р.

Учора всі мали змогу побачити, що міліція діяла толерантно, в межах чинного законодавства, забезпечувала охорону громадського порядку, а поряд із цим радикально налаштовані громадяни завдавали тілесних ушкоджень правоохоронцям і далеко не мирним шляхом, з погромами, захопили будівлю ОДА.

Внаслідок таких дій постраждало шість правоохоронців, у той час, коли вони несли службу. Розуміючи, що за спинами цих радикалів стоять мирні громадяни, студенти, працівники міліції діяли виключно толерантно, усвідомлюючи, що ситуація могла бути ще більш складнішою.

На моє глибоке переконання, треба подякувати працівникам міліції, які приймали правильні рішення безпосередньо на місці події.
(if.npu.gov.ua/uk/publish/article/103816)

Тарас ЗЕНЬ

Якщо раніше кожен вечір на мітинги ми збиралися перед адміністрацією, то тепер усі приходили в адміністрацію, грілися і спілкувалися між собою.



Барикади біля Івано-Франківської ОДА (фото А. Фармуги)

Що цікаво, вирости барикади, хоча незрозуміло, для чого вони нам у Франківську. Але було багато людей, які не могли поїхати в Київ і хотіли свою енергію кудись виплеснути, то у Франківську побудували дуже великі барикади — нарівні з київськими.

А «Епіцентр», він тоді належав регіоналам... ми приїхали до них і сказали, що будемо їх блокувати. Вийшли місцеві керівники магазину, які підтримували людей, і сказали: «Нас не блокуйте, ми всім будемо помагати». Вони давали багато мішків, іншого будівельного приладдя. І в ті мішки люди збирали сніг, робили барикади біля міської й обласної адміністрації.

Досить смішний вигляд мали ті барикади. Вони непотрібні були, але принаймні це було цікаво. Ті, хто не міг поїхати в Київ, фоткались там. Ці фотки барикад історично важливі для нашого міста — як ілюстрації найголовніших подій останнього століття.

Звернення від Управління Служби безпеки України в Івано-Франківській області від 25 січня 2014 р.

Шановні прикарпатці, мешканці Івано-Франківська!

Служба безпеки України застерігає вас, що ті події, які відбулися учора в нашій області та у місті Івано-Франківську, можуть мати передбачені законом наслідки для учасників та ініціаторів цих подій! [...]

Наголошуємо, що незаконне усунення від виконання владних повноважень голови обласної державної адміністрації, намагання створити не передбачену законодавством так звану «Народну раду», заклики до невизнання на території області чинних у державі законів підпадають під ознаки ст. 109 Кримінального Кодексу України — тобто кваліфікуються як дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змова про вчинення таких дій, що є тяжким злочином. Він карається позбавленням волі на термін від п'яти до десяти років!

Закликаємо вас! Батьки, матері! Не обтяжуйте провини своїх дітей, утримуйте їх від подальшої участі у немирних та незаконних акціях протесту. Ці акції ініціюють окремі радикально налаштовані громадяни, а також політики, що бажають прийти до влади, хоч би і ціною крові ваших дітей.

Вчителі, викладачі! Роз'яснюйте учням та студентам реальність настання для них покарання за всією суворістю закону, утримуйте від незаконних дій!

Шановні прикарпатці! Закликаємо вас припинити насильство та повернутися до мирного способу відстоювання громадянських прав!

(Прес-служба УСБУ в Івано-Франківській області: briz.if.ua/17421.htm)

Тарас ЗЕНЬ

У нас сформувалася місцева самооборона. По-перше, вони відправляли частину своїх до Києва, бо тоді точно була потреба. По-друге, треба було якийсь порядок тримати в обласній і міській адміністрації. Вони намагалися там організувати якісь чергування.

Частину франківської самооборони очолив Назар Павлів, стронгмен, який бере участь у різних богатирських змаганнях — надуває грілки, і вони лопаються... Він фізично сильний, і його символічно обрали керувати частиною самооборони.

Сергій СИВАЧУК

Ми були в обласній держадміністрації. Вже все нормально, видно, що удача на боці протестувальників, і тут поширюється інформація: «О 20.00 буде штурм адміністрації, будуть вибивати активістів».

Дуже багато молодих людей, хлопців, дівчат, студентів, таким чином доводили просто до божевілля, до паніки, масового психозу, коли вони вже себе не пам'ятали, хапали першу-ліпшу арматуру і готувалися до... Я їм казав: «Заспокойтеся, от побачите, нічого не буде».

Настала призначена година. Чекаємо десять секунд, двадцять, тридцять, хвилину, п'ять, двадцять хвилин, півгодини, годину — а нас ніхто не штурмує. Я кажу: «Ви полегше до слів ставтеся».

Тарас ШНАЙДЕР

Назар Павлів, богатир, спортсмен наш, керував зовнішнім периметром ОДА — за пости відповідав. Багато зовнішніх постів люди просто взяли на себе. Пам'ятаю, приїхали люди з Ямниці, 10–12 осіб — те село взяло на себе один пост біля вірменської церкви. Вони там стояли кілька тижнів і ефективно змінювали один одного. А потім поїхали на Київ.

Загалом у місті було кілька самооборон: від Парубія, свободівські... Мінус цього всього, що вони не були єдиною структурою, кожна потужна сила хотіла мати свою окрему самооборону.



Акція на День Валентина біля Управління МВС

Михайло ДЖОГОЛА

В ОДА ми організували студентів і сформували студентську самооборону. У нас навіть було двоє хлопців з «Альфи», яких ми ніколи не бачили в обличчя, але з ними спілкувалися. Вони вже ветеранами були, вже не працювали в «Альфi». Вони одягали маски і щодня кілька десятків, а то й сотень студентів навчали самообороні.

Тих, хто їхав до Києва і був радикальніше настроєний, вони вчили, чого сподіватися від спецслужб, як вони будуть діяти, тобто як від них ухилитися, захищатися і так далі.

В облдержадміністрації для дівчат ми організували навчання з медичної допомоги, журналістів учили, як відфільтровувати інформацію, як її правильно подавати тощо.

Тетяна ВАСИЛИК

Ми дуже часто між собою сварилися — молодь і політики, — тому що вони нас постійно питали: «А що ви робите завтра?» Така ситуація склалася, що нас уже патрульні запитували: «Скажіть, будь ласка, чи буде у вас завтра якась акція, тому що я вже тиждень сім'ї не бачив, бо мушу стояти то біля СБУ, то біля прокуратури. Скажіть хоча б, коли можна буде додому поїхати».

Коли ми придумували якусь акцію, то ми політикам розповідали один варіант, а самі робили зовсім по-іншому. Бо ми не були схильні довіряти їм у тій ситуації. І дуже багато разів переконувалися, що чинимо правильно.

І коли у Франківську здали облдержадміністрацію, ми зі своєї студентської точки зору сприйняли це як зраду. Бо її здали через те, що так з Києва сказали. І ми тоді пішли у приміщення «Просвіти».

Зрозуміли, що акції — це добре... Але тоді в Києві почалося вже реальне протистояння, ми почали робити бронжилети, збирати каски, навчати хлопців і дівчат самообороні, організувати автобуси на Київ і таке інше — займатися більш потрібною на той момент діяльністю. Дуже шкода, що ми лише тоді за це взялися. Напевно, робити це треба було трохи раніше.

Михайло ДЖОГОЛА

Коли здали облдержадміністрацію, наш студентський штаб спротиву мирно захопив приміщення місцевої «Просвіти». В принципі, ми її не захоплювали, просто мирно зайшли, і нам дозволили там перебувати. Ми це десь так пояснювали, що «Просвіта» завжди була на боці людей, які активно висловлювали свою позицію, тому це варто робити і зараз.

З боку «Просвіти» була школа, і її керівництво дозволило використовувати актову залу для зборів і спортзал для тренувань.

Ми почали робити бронезилети. Спочатку нам жертвували гроші, і ми їздили по базарах, купували пластикові труби, робили наколінники, налокітники і щитки на ноги, почали збирати якийсь захисний одяг...

Я особисто до того, як вступити на політологію, три роки провчився на технічній спеціальності, і розумів, що таке метал. Ми знайшли кількох хлопців, студентів-інженерів, розробили макет бронезилета, виготовляли їх і відправляли на Київ.

Коли всередині лютого почалася така дуже активна фаза, ми поїхали до керівництва «Епіцентру» і сказали: «Герої Героегами, але вас сплять — є радикально налаштовані люди, які можуть вас спалити. Ми можемо вам забезпечити охорону, але давайте домовимося так: ми раз на день заїжджаємо, беремо все, що нам потрібно, і відправляємо це на Київ».

Ми там брали метал, ті самі труби, інструменти, які нам були потрібні для виготовлення бронезилетів. Наскільки я знаю, кілька десятків людей у дві зміни могли за день робити двісті бронезилетів. Щоправда, не знаю, якого вони були класу, але принаймні ми робили те, що могли, з того, що мали.

УВАГА!!!
 Всі, хто має можливість шити бронезилети та медичні сумки - приходьте в Студентський Штаб Спротиву !!!
 Приносьте з собою швейні машинки або беріть викройки додому.
Підтримаємо людей в Києві спільною працею !!!
 Звертатись в Івано-Франківський Студентський Штаб Спротиву в "Просвіту" на вул.Грушевського, 18 в Івано-Франківську контактний телефон: 095.023.72.88

СЛАВА УКРАЇНІ!!!



Ярема ЗВАРЧУК

Ми в Рогатині, в принципі, не мали потреби бити двері, вікна в адміністративному будинку, захоплювати його, тому що працівники адміністрації, які були у сфері впливу Партії регіонів, фактично втекли з приміщення і не показувалися на роботі.

Працівники адміністрації зайняли таку позицію, подвійну: якби повернулася влада Януковича, то вони могли б нормально продовжити свою діяльність на тих самих посадах. Тобто вони не були за Майдан, але й не надто старалися щось таке робити на захист Януковича.

Микола АНДРЕЙЧУК

18 лютого я поїхав на Майдан у Київ із гуцульською сотнею імені Олекси Довбуша, двома автобусами. І вони мене попросили організувати приміщення, де б вони могли розміститися. По приїзді нам вдалося домовитися про один намет, в якому ми могли перебувати. Але цього було недостатньо.

Наступного дня я буквально за кілька годин вирішив питання про розміщення наших франківців (там ще підтягнулися з інших сотень) — під мою відповідальність мені віддали зал засідань у КМДА.

Я допомагав там в охороні приміщень, і мене поставили начальником охорони, чим я і займався до 28-го числа.

Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

Дуже цікаві метаморфози відбувалися з людьми: у мене товариш був за Росію, і він мешкав у будинку, з вікон якого видно прикордонний загін Луганська. Він мені телефонує і каже: «Ти не розумієш, Росія — це ж велика країна, вона ж дасть нам усе». До речі, так багато людей думали. Він був досить забезпечений. Але я йому і всім пояснював... Навіть бувало так, що ввечері виходив... а вже велися бойові дії — як у паралельному світі... Кажу: «Хлопці, ви не знаєте, що таке війна. Я воював, бачив, і знаю, що це таке. Війна — це голод, насильство, тортури, вбивства, сімейні трагедії...

Вони не розуміли. Я пробував показати на простому прикладі: от ви сидите в кімнаті, вечеряєте, діти і ви з дружиною, у вас гармонія, все добре, плани виїхати на природу... В цей час вибивають двері, заходять озброєні люди і починають безпределничать, застосовувати насильство до дітей, дружини. Яка має бути реакція нормального чоловіка? Він повинен опиратися, будь-яким способом захищати свій... «барліг», скажімо так.

Що ж тоді відбувалося в Луганській, Донецькій областях? Ні люди, ні влада, яка була на той момент, не доклали жодних зусиль, щоб допомогти людям, які були проукраїнськими. Хоча говорити «проукраїнські» неправильно — людям, які були на своїй землі й любили її, людям, які перебували у себе вдома, влада не допомогла ні озброєнням, ні будь-яким іншим чином.

І ось товариш мій дзвонить мені (через кілька годин після початку обстрілу прикордонного загону) і каже: «Що мені робити? Я до тебе приїду». — «А чого ти до мене приїдеш?» — «Мене викинули з дому». Бандити, сепаратисти, росіяни, найманці — там такий добрячий «коктейль» — викинули його з власного дому.

Костянтин ІЛЬЧЕНКО

На початку березня, коли нова влада призначила нових очільників на управління областю, почалися зовсім незрозумілі речі.

На одній з акцій зібралися люди, прийшли жінки, діти, стояла міліція. А СБУ вже було зайняте сепаратистами, вони вже ходили по Луганську зі зброєю, п'яні, там страшно, що робилося. І від СБУ прийшов натовп, озброєний бейсбольними битами, ланцюгами, трубами, камінням. Цей натовп ішов за підтримки міліції. У той час уже була нова влада в Луганській області, новий губернатор... До речі, нова влада, яка на крові Майдану зайшла, призначила губернатором Луганської області Болотських, який був за Януковича міністром МНС. А ви ж розумієте, яке ставлення в Луганській області до людини Януковича? Тобто міліція охороняла сепаратистів, а сепаратисти забивали мирних громадян бейсбольними битами, ланцюгами, палицями. Там жахливі речі відбувалися. І ми, організатори, тоді зрозуміли, що після цього потрібно виходити і проводити акції за єдину Україну.

ЛУГАНЧАНЕ, ВАЖНАЯ ИНФОРМАЦИЯ!

Сейчас среди работников бюджетных организаций нашего региона активно распространяется информация об отчислениях из заработной платы якобы на «восстановление Майдана»

Помните, это — обман!

Представители определенной политической силы запускают эту «утку» с целью дискредитировать на Востоке Украины все действия новой власти. Руководство страны не давало подобных распоряжений (см. сайт Кабинета министров: <http://www.kmu.gov.ua>).

Если же вы все-таки столкнулись с чем-то подобным, знайте:

Любой руководитель предприятия, дающий такие распоряжения, нарушает закон.

Услышав об «удержании денег на Майдан»:

- требуйте документ, подтверждающий эти отчисления (приказ, распоряжение);
- постарайтесь зафиксировать разговоры с начальством на аудио- или видео-носитель;
- незамедлительно обращайтесь в прокуратуру.

Правоохранители и правозащитники обещают детально изучить каждый факт. За правовой помощью можете обратиться в правозащитные организации, а также в Адвокатскую компанию «Чуковский и партнеры» по тел.: 050-348-23-38.

Не станьте жертвой информационной войны и мошенников!

Інформаційна листівка, яку поширювали проукраїнські активісти задля протидії розповсюдженню неправдивих чуток

Тому протестувальники розуміли, що доки не буде взята під контроль будівля СБУ, доти накази Януковича будуть передаватися Чуднову, а він передаватиме їх іншим. Тоді люди почали вимагати, щоб відкрили будівлю СБУ. Там ніхто не відгукувався, люди підходили, шарпали двері, молоді пацанчики почали кидати бруківку у вікна...

Для мене (я 1964 року народження) за радянських часів КДБ був монстром і чимось таким, що я б не насмілювався щось подібне зробити. Тоді КДБ був усюдисущим і таким могутнім, що про це навіть важко було думати. Але коли я побачив, що хлоп'ята 15-16 років спокійно (вони виростили за незалежної України і страху перед якимось КДБ чи СБУ уже не мали) бруківку добували і кидали...

Я мав при собі рукавиці робочі. Бачу — дівчата нігтями рвуть бруківку, то почав її віддирати і подавати. Передавали каміння по ланцюжку і так закидали приміщення. Потім якісь бокові двері вибили. Потім ЗІЛом протестувальники приїхали. ЗІЛ був старенький. Канатом двері прив'язали і смикнули...



Штурм Управління СБУ 18 лютого 2014 р. (фото zbruc.eu)

Тарас ЗЕНЬ

У нас МВС і СБУ розташовані у старій кам'яниці, ще австрійській, здається. Будівля була розтрощена, на першому-другому, можливо, й третьому, поверхах люди вибили вікна.

Дуже багато людей прийшло. Багато хто просто дивився. Молоді били вікна, кидали «коктейлі Молотова», спалили такі дуже гарні двері в СБУ, старі, ще австрійські. Правда, їх потім відновили силами меценатів.

Тетяна ВАСИЛИК

Ми спілкувалися з жінками, які шили бронезилети, аж раптом чергові журналісти сказали, що відбувається щось незрозуміле: люди пішли до СБУ. Ми не хотіли залишатися осторонь, пішли туди. І тоді реально було незрозуміло, хто і для чого починає його трощити і палити.

Але я, стоячи збоку, розуміла, що це мусить статися, тому що хай краще цю агресію, яка накопичилася, люди виплеснуть на будівлю, аніж проллється чиясь кров. Краще нехай щось згорить, нехай б'ється скло, пробиваються стіни, ніж голови. Той момент треба було просто відпустити і дати людям виплеснути весь негатив.



Наслідки штурму приміщення СБУ (фото Н. Каблюк)

Сергій СИВАЧУК

Коли вже стало зрозуміло, що режим приречений, міліцію це деморалізувало. Їм нічого вже не хотілося, вони не хотіли ні форму носити, ні будь-які накази виконувати. Вони зрозуміли, що хазяїн утік, а їх полишив напризволяще, і для них було незрозуміло, що буде далі.

Дуже цікаво було спостерігати за ними. І тому студентська сотня самооборони охороняла приміщення податкової — ми розуміли, що на нього теж можуть напасти, спалити і пограбувати, як було з приміщенням СБУ, де незрозуміло хто пограбував арсенал. Я вже не кажу про документи. Пограбували арсенал, там маса зброї була викрадена, яка хтозна-куди поділася. Кажуть, що її відправили на війну. Дай Бог, щоб це так і було, щоб не опинилася в руках у кримінальників.

Тарас ШНАЙДЕР

Мені довелося спілкуватися з хлопцями з тернопільського Автомайдану (я в Тернополі жив 14 років), і в мене склалося враження, що у них протест відбувся більш стихійно. Принаймні, в ту ніч, коли у нас були протести на Сахарова, у них також були протести, але вони там спалили дуже багато будівель: і прокуратуру, і суд, і міліцію. Тобто в них були більші погроми будівель правоохоронних органів, ніж у нас.

І так сталося, що в них навіть кілька міліцейських автомобілів спалили, і тернопільський Автомайдан був змушений на своїх автомобілях возити патрульних міліціонерів, бо їм ні на чому було їздити. Відразу в ті дні, коли втік Янукович, потрібно було швидко забезпечити правопорядок, щоб не допустити якихось погромів, мародерства тощо.

Я, до речі, був вражений тим, що упродовж періоду протестів міліції на вулицях майже не було видно. Але злочинності теж майже не було. Практично «Правий сектор», самооборона забезпечували громадський порядок, і робили це ефективніше, ніж тодішня міліція.

Коли ми прийшли до керівників міліції й запропонували позмінне патрулювання, вони відразу негативно до того ставилися, тому що тодішні ДАІшники були хабарниками і розуміли, що коли разом з ними будуть їздити хлопці з самооборони, то вони не зможуть брати хабарів. Я тоді пожартував: «Хочете разом патрулювати, чи хочете, щоб було, як у Тернополі?» Вони пристали на те, і хлопці із самооборони разом із ними патрулювали. Так тривало десь місяць-два після революції.

Довколишні села біля Франківська тоді були перекриті, усюди були виставлені пости. Через Нижнівський міст контролювали всі переміщення, тому що перших кілька днів було незрозуміло, що буде далі.

Сергій СИВАЧУК

Для мене як одного з організаторів Майдану було важливо, що дуже багато людей прийшло на Майдан, які не мали уявлення, як організуватися, що таке робота в організації, в колективі. Наприклад, збираються керівники різних організацій, якісь поважні люди, і вони замість того, щоб вирішити, як налагодити нічне чергування, починали від першого і по колу піднімати руку і висловлювати свою думку.

А час не чекає. Поки кожен висловиться, поки проголосуємо... Це дуже сильно не те що демотивувало... просто забирало масу часу і нервову енергію, яку можна було спрямувати на інші, корисніші речі. На Майдані трішечки не вистачало єдиноначальності, якогось трохи

авторитаризму. Дебати, голосування плодять зайву бюрократію. Це наступні події й показали. Майдан, власне, тому і програв, тому і загинула Небесна Сотня.

Хлопці, які загинули, найсильніше відчували ці всі процеси, вони хотіли щось робити, але не можна було їх організувати. Вони були з різних середовищ і робили щось своє. [...] Вишло так, що там, де всі усім керують, ніхто ні за що не відповідає, на жаль.

Тарас ЗЕНЬ

Коли Майдан перемиг і все очевидно, то адекватні люди розходяться. Але є такі, яким подобається воювати. Дуже довго в Івано-Франківську ще стояв намет, мало не до літа. Довгий час там ще були якісь люди.

Після революції місяць-півтора вони ще були в приміщенні ОДА, на першому поверсі. Потім їх якось умовили бути на вулиці, але виділили їм якусь кімнатку. Вони і на вулиці мали свій такий вольєрчик обгороджений.

Але мені здається, це все було зайве, просто це все вже не потрібно було, у Франківську точно. Тільки дискредитувало ці всі штуки. Бо там могли з'являтися люди напідпитку. Це для них було місцем тусовки.

Микола АНДРЕЙЧУК

Найбільша біда Майдану в тому, що всі ці процеси відбулися стихійно. Взагалі будь-яка революція повинна проходити три етапи. На першому треба займатися розробленням якоїсь ідеї, мети, цілей, які мають бути досягнуті. Мали б бути напрацювання, як це зробити, якими силами, і, напевно, мали б бути вже підготовлені провідні спеціалісти, фахівці, юристи, щоб змінити всі гілки влади, і щоб революція, усі ці потуги не були марними, щоб процес розвивався у правильному напрямку.

На другому етапі мала б відбутися зміна системи влади, а на третьому — втілення цілей, розроблених на першому етапі.

Майдан — це був другий етап, але він не завершений, а третій етап взагалі навіть не розпочався. Тому революція буде продовжуватись. Фактично відбудеться повернення до першого етапу, де буде сформована ідея розвитку нашої держави.

Майдан — це була неорганізована потуга народних мас. А має бути потуга нації державного бачення. Коли буде сформоване державне бачення, тоді будуть сформовані основи, які зможуть привести до досягнення якогось успішного результату.

Максим КИЦЮК

Майдан — це один із поштовхів для самоідентифікації кожного українця, загалом кожного представника української політичної нації, всіх, хто живе на цій території, хто готовий жити і працювати на благо цієї країни.

Майдани вже бували в нашій історії, в різних форматах: студентська Революція на граніті, кампанія «Україна без Кучми», так звана студентська революція на траві, в Сумах, проти об'єднання трьох університетів, і Помаранчева революція, і пізніші протести в Києві різного плану. Тому українці, сказати б, звикли до того, що вони протестують. Але чим є саме Євромайдан, Революція Гідності?

Насамперед це поштовх для кожного представника нашої країни — здійснювати конкретні зміни в собі, брати певну відповідальність за ці процеси, не жити за принципом «моя хата скраю» або в трикутнику «дім — робота — сім'я». Коли кожен візьме на себе відповідальність і почне здійснювати конкретні зміни сам, тоді відбудуться певні зміни і в країні.

Тетяна ВАСИЛИК

Майдан для мене — це точка неповернення, не тільки в моєму житті, а й у житті країни. Здається, що з кожним роком він відходить все далі й далі. Більшість людей питають: «А що він дав?» Насправді я не можу собі уявити країни у випадку, якби він не відбувся. Я навіть не розглядаю такої ситуації, що він міг не відбутися. Це дуже був очікуваний Майдан.

Так, як я пишалася своїм народом під час Майдану, я пишалася, читаючи книжки з історії. Я пишалася своїми друзями, які були поруч і ризикували життям, і продовжують це робити зараз. Це було найбільшим підтвердженням приналежності до чогось великого, чогось, що важко досягнути, яке могло бути на той момент.



Частина експозиції першого в Україні Музею Небесної Сотні, відкритого в Івано-Франківську у вересні 2015 р. (фото typical.if.ua)

У житті кожної людини є такі моменти, коли треба перевіряти, чи ти «добро», чи «зло» — чи ти правильно рухаєшся, чи ні. І в мене ця точка пов'язана з Майданом: я задаю собі питання і ставлю себе в ту ситуацію — як би я вчинила тоді? Мені здається, у той час я завжди приймала правильні рішення.

З Франківська один із наймолодших Героїв Небесної Сотні, Роман Гурик. Коли я шукаю відповіді на складні питання, то прихожу до скверу, де його поховали, і мені стає легше. Я дуже легко переносуюсь у часи Майдану і отримую потрібні відповіді.

Михайло ДЖОГОЛА

Регіональні майдани однозначно були потрібні. По-перше, для того, аби влада зрозуміла, що є тил і таке саме протистояння відбувається на місцях; по-друге, щоб тиснути на вертикаль Президента і Партії регіонів, яка була при владі тут; по-третє, щоб пояснити людям, які були залежні від тієї вертикалі, що нас більше і ми маємо свою позицію.

І по-четверте — напевно, аби показати, що ми відстоюємо свою позицію незалежно від того, чи ми в Києві, чи у Франківську, чи в Ужгороді, чи... у Бережанах Тернопільської області, маленькому районному центрі. Тому це було потрібно.

Тарас ЗЕНЬ

Місцеві майдани було варто проводити. Особливо визначальною їхня роль була, коли захоплювали адміністрації.

Багато хто не міг поїхати в Київ, чи боялися, чи ще щось, але вони були активістами на місцях. Наприклад, я пам'ятаю, коли в Києві поставили барикади, то у Франківську до штабу спротиву прийшов чоловік, весь в обладунках: бронезилет, каска, палиця, наколінники — видно, що нереалізований воїн. Він приходить і каже: «Де тут можна записатися на чергування?» Хоча від кого тут захищатися? Але видно, що людина хоче.

Ми навіть жартували між собою, що класно було б у Франківську поставити Леніна, хоча б на одну добу, щоб народ його скинув...

Тетяна ВАСИЛИК

Я спочатку дуже шкодувала, що була не в Києві, а тут. Хоча я їздила туди кілька разів, але перебувала там не на постійній основі. Потім я стала думати, яку роль я виконувала тут, і яка роль могла мені дістатися там. Це були б зовсім різні речі: я, не живучи в Києві, не маючи там багато знайомих і контактів, була би просто якоюсь малесенькою частиною, яка стояла на Майдані. То було дуже важливо, але я була б тільки частиною того. А тут я могла впливати на рішення і якимось більше допомагати, ніж будучи там, принаймні мені так здавалося.

І знову ж таки, якби все круто вдалося в Києві, але не було б майдану в жодному обласному центрі, то Революція не відбулася б. Тому що Київ як столицю можна перенести в будь-яку іншу точку і стягнути туди ту саму партію, тих самих чиновників. Тобто столиця має значення як точка на мапі, як обличчя країни, але більше значення має те, де приймаються рішення.

Тарас ШНАЙДЕР

Мені ці події додали впевненості у тому, що від людей, від нас, щось залежить. Я розумію, що на перебіг подій Євромайдану впливали різні чинники: і геополітичні, і боротьба олігархів між собою... Але я побачив, що народ може вплинути на хід історії, хай не круто змінити її, але вплинути, скоригувати.

Адже згадаємо, що на Євромайдані програма мінімум опозиційних партій була в тому, щоб Янукович пішов на дострокові вибори Президента, щоб він переформатував уряд, включивши до нього опозиціонерів. Завдання усунення Януковича від влади і — головне — виходу України з-під контролю Кремля вони не ставили. Навіть західний світ, який підтримував Євромайдан, цього, очевидно, не очікував.

Народ підкоригував хід подій. В результаті Євромайдану Україна змінила не тільки Президента, а й свій геополітичний курс. Це був вплив народу, і це, звісно, мені додає впевненості у майбутньому. Якщо ми здатні самоорганізуватися, скоординувати свої дії, то, виявляється, ми можемо вплинути, а би сказав без перебільшення, навіть на хід світової історії.

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ





Зоя ГАЛУЩЕНКО

1950 року народження,
пенсіонерка, громадська
активістка



Віталій ГУТ

1977 року народження,
депутат Обухівської міської
ради від партії «Свобода»



Петро ЖУК

1978 року народження,
ректор-протоієрей Київської
Трьохсвятительської духовної
семінарії УГКЦ



Ірина КІСЕЛОВА

1981 року народження,
викладач англійської та
іспанської мов, голова
громадської організації
«Білоцерківський центр
громадських ініціатив»



Олександр МАМАЛИГА

1955 року народження,
викладач, громадський
активіст



Тарас НАГАЙКО

1980 року народження,
докторант ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький педагогічний
університет імені Григорія
Сковороди»



Олексій НОВОХАТЬКО

1982 року народження,
фермер, депутат Обухівської
районної ради



Олексій ОРИШИЧ

1979 року народження,
інженер



Ярослав ПОТАПЕНКО

1975–2016 рр., доктор
історичних наук, професор
кафедри історії та культури
України ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький педагогічний
університет імені Григорія
Сковороди», очолював ГО
«Майдан Переяславщини»



В'ячеслав РИБАЧУК

1985 року народження,
військовослужбовець

2013

01.12

у Білій Церкві біля міської ради відбулась акція протесту на підтримку київського мітингу, після чого її учасники пройшли ходою центральними вулицями міста.

06.12

у м. Василькові активісти Євромайдану заблокували 750 військових на базі авіаційного коледжу, тому що особовий склад полку внутрішніх військ "Тигр" намагалися вивезти з навчального центру ВПС до Києва.

07.12

у Броварах оголосили про створення Штабу народного спротиву, який, за задумом активістів, мав узяти на себе функцію мобілізації броварчан на Євромайдан.

10.12

фастівський міськрайонний Комітет національного спротиву, до якого увійшли представники місцевих осередків опозиційних партій та окремих громадських організацій, провів акцію — молебень за Україну, в якому взяли участь представники різних церков: Української автокефальної православної, Української православної церкви Київського патріархату, Української греко-католицької та Української римо-католицької.

11.12

у Білій Церкві відбулося віче, на якому активісти ухвалили резолюцію про створення білоцерківського Майдану і про підтримку київського;

після штурму Євромайдану в Києві активісти броварського УДАРу закликали міського голову Ігора Сапожка терміново скликати позачергову сесію міськради (на сесії запланували розглянути низку звернень — до Президента, уряду, силовиків і Верховної Ради України).

21.12

на майдані Свободи у Броварах кілька сотень броварчан зібрались на народне віче, приводом для якого стала відмова міської влади від проведення позачергової сесії, на якій депутати мали від імені всієї громади висловити свою позицію щодо подій у країні.

26.12

відбулась позачергова сесія Броварської міської ради, на якій депутати не підтримали вимоги місцевого Євромайдану, озвучені на вічі 21 грудня; під час засідання броварські журналісти влаштували протест проти політики Партії регіонів, зокрема проти побиття і переслідувань журналістів та активістів Євромайдану.

2014

23.01

у Білій Церкві відбулося пленарне засідання першої в 2014 році сесії міської ради; під час засідання біля мерії зібрався мітинг, учасники якого увірвалися до приміщення ради, оголосили про свої вимоги і домоглися, щоб міський голова вийшов до народу;

активісти Броварів вийшли на майдан Свободи, де оголосили про початок попереджувального страйку, який продовжився і в наступні дні.

24.01

відбулась позачергова сесія Вишгородської міської ради; опозиційні партії організували мітинг під міською державною адміністрацією, на якому були присутні близько 200 осіб; громадою і депутатами було прийняте рішення щодо звернення до Верховної Ради України та до Президента стосовно суспільно-політичної ситуації в Україні;

більше трьох тисяч мешканців Білої Церкви зібралися в центрі міста на знак солідарності з київськими мітингувальниками; демонстранти передали міськраді петицію з вимогою організувати Народну раду; принесли з собою свічки і запалили їх біля міськради на вшанування пам'яті вбитого на вулиці Грушевського у Києві громадянина Білорусі Михайла Жизневського, який після втечі з Білорусі проживав у Білій Церкві;

у Василькові за участі опозиційних сил та громадських організацій відбулося пікетування райдержадміністрації;

на центральній площі Переяслава-Хмельницького відбулося віче, на яке зібралося близько 500 осіб. Віче розпочалося із вшанування пам'яті загиблих на барикадах у Києві хвилиною мовчання.

25.01

у Фастові біля пам'ятника Семену Палію відбулося народне віче за участі активістів, небайдужих фастівчан, ініціативної молоді, представників політичних партій та громадськості; учасники висловили свій протест проти застосування сили щодо мирних протестувальників, хвилиною мовчання та запаленням свічок вшанували пам'ять загиблих на Майдані в Києві;

броварські активісти навідалися до голови Броварської районної адміністрації Петра Іваненка, вимагаючи його відставки.

26.01

на вічі в Обухові прийнято рішення про створення органів народовладдя та народної самооборони Обухівщини; створено неофіційну організацію «Обухівський Майдан», керівним органом якої стала Народна рада Майдану Обухівщини.

27.01

у Білій Церкві під стінами міської ради зібралося близько тисячі білоцерківців, які вимагали від народних обранців на позачерговій сесії Білоцерківської міської ради прийняти звернення до Президента та Верховної Ради України про розв'язання суспільно-політичної кризи в Україні; було проголошено створення Народної ради;

під час мітингу активісти Євромайдану виявили у приміщенні Броварської районної ради близько 100 міліціонерів та близько 50 тітушок і домоглися виведення останніх з будівлі; в селищі Бородянка відбулося народне віче — понад триста бородянців зібралися перед місцевою районною адміністрацією, щоб висловити своє ставлення до подій, які відбуваються в Україні, та передати місцевій владі свої вимоги;

об 11 годині біля міської ради Переяслава-Хмельницького зібралося чимало жителів міста й району; мітингувальників запросили до сесійної зали, проте всіх охочих вона не вмістила, тому зібрання було перенесено на вулицю; громада ухвалила скликати позачергову сесію міськради, на якій розглянути питання про ситуацію в країні; на вічі також було прийнято рішення про організацію позафракційного об'єднання — Народної ради, до якої увійшло 16 депутатів міської ради.

28.01

у Вишневому на площі біля пам'ятника Тарасу Шевченку відбувся мітинг, приводом до якого стало затримання правоохоронними органами на барикадах вулиці Грушевського вишнівчанина Івана Холода, фізичний стан якого суттєво погіршився (виникла загроза здоров'ю та життю);

на фастівському вічі оголошено про створення Народної ради територіальної громади міста Фастова та Фастівського району;

активісти пікетували територію розташування броварського «Беркута».

30.01

у Фастові невідомі громадяни за допомогою лебідки й тросу повалили пам'ятник Леніну заввишки близько 6 метрів біля будівлі міської адміністрації.

01.02

активісти влаштували автопробіг Броварами, а також пішу ходу з пікетуванням офісу Партії регіонів.

15.02

під час віча на майдані Свободи активісти сформували й затвердили склад Броварської народної ради. Після мітингу близько 300 активістів навідалися до маєтку одіозного лідера броварського осередку Партії регіонів Сергія Федоренка.

20.02

біля Білої Церкви активісти облаштували блокпост на трасі «Київ — Одеса»; через дві години після встановлення блокпоста до нього під'їхали сім автобусів тітушок з номерами АРК Крим. Через 15 хвилин протистояння тітушки вимушені були відступити і повернутися;

на в'їзді до Броварів з Києва, на Броварському проспекті, активісти влаштували барикаду та блокпост, вибірково перевіряючи автотранспорт;

у Фастові біля фастівського районного суду зібралися активісти на підтримку мітингувальників у Києві, які пройшли центральними вулицями міста з вигуками: «Геть президента-вбивцю! Ганьба! Фастів, вставай!».

21.02

Бровари стали одним з перших міст, де під час активної фази ленінопаду знесли пам'ятник «вождю світового пролетаріату»;

у Білій Церкві невідомі також повалили пам'ятник Леніну, в процесі чого скульптура була сильно пошкоджена — від неї відламалася голова;

знесення пам'ятника Леніну в Боярці.

22.02

у Переяславі-Хмельницькому демонтували пам'ятник Леніну; під постаментом влаштували народне віче, на якому вирішували, куди його подіти (думки варіювалися від передачі до музею до утоплення).

23.02

активісти Броварської народної ради у штабі самооборони влаштували зустріч із представниками місцевої міліції та інших відомств міста; в результаті емоційних виступів керівники броварської міліції Сергій Семікоп і Руслан Хартанович подали у відставку;

в Обухові повалено пам'ятник Леніну.

24.02

броварські активісти скликали на майдані Свободи віче, під час якого висловили недовіру міському голові Ігорю Сапожку.

Ярослав ПОТАПЕНКО

Важливим етапом був 1991 рік. Тоді комуняк не зрушили, і Помаранчева революція стала, по суті, продовженням національно-визвольної боротьби. Але, як на мене, тоді нас просто «кинули»: одні клани змінились іншими, розчистили дорогу Януковичу. Моєю мотивацією, чому я поїхав, усе ж таки, на Євромайдан, був ключовий момент — свобода або смерть. Я викладаю у студентів таку дисципліну як сучасна державна політика України, і я постійно не лише читав — пропускав крізь себе це все: як Янукович віджимає бізнес, як він рве країну. Він просто терзав країну. Деякі знайомі мої розповідали, як у них забрали бізнес. У одного чоловіка із Запоріжжя, наприклад, мережа заправок була, то змусили віддати за копійки, інакше відкрили б кримінальну справу і посадили. І таких людей по країні, наскільки я зрозумів, були тисячі. Тобто я усвідомлював, що країна летить в тартарари, що нам буде хана.

Але я інтуїтивно відчував, що за нами стоїть тривала традиція. Можливо, мене тоді вже почало заносити в якісь, скажімо так, сфери містичні, але я відчував, що за нами стоїть дух Шевченка, Стуса і Шухевича, я чітко усвідомлював, що ми маємо продовжити їхню справу. Той страх, який я відчував раніше перед владою, режимом... У якийсь момент я зрозумів: зараз або ніколи — час від цього страху звільнитися.

Зоя ГАЛУЩЕНКО

24 листопада, на першому ж вічі в Києві, я разом з усіма приїхала до пам'ятника Шевченку. Потім пам'ятаю це відчуття, коли дивишся: там Гайсин, там Переяслав, там Глухів, цілі делегації, стільки молоді, і всі сповнені такого бажання щось змінити... Зустріла я тоді своїх односельців. Юра Фещенко, потім Сергій Баліцький, сім'я, інші знайомі. З прапором Народного руху України там десь, аж біля сцени, були наші Сергій Воронов і Володимир Сачко, тобто було багато наших, фастівчан.

Після того як побили студентів, десь на 2-й чи на 3-й день, у мене народився вірш. Я його записала і потім навіть читала зі сцени — «Не вір Москві, бо буде зрада»:

Якщо ти сьогодні не з нами,
Значить, ти проти нас...
Чорними щільно рядами
Майдан оточив спецназ...
Одягнений в бронезилети,
Оснащений до зубів...
Невже ти цього не бачиш?..
Світ влади оскаженів...

Прокиньтесь, раби і васали,
Іншого часу не буде!
Х-фактори і серіали —
Наркотик для вас і полуда!

Отам, на нічному майдані,
Юні українці впали...
З «Беркута» дегенерати
Гамселять до крові кийками.

Невже вам цього замало,
Щоб совість ваша повстала?!



Зловмисний прем'єр Азаров
Виструнчився, як шест,
Цинічно усій Україні,
Як Гітлер, простяг свій жест...

Сьогодні ти вдягнений, ситий:
Є хліб і до хліба сало.
Гляди, щоб оте корито
Труною тобі не стало!

Пінчук, Медведчук, Табачник
Тебе розважати раді.
Не вірмо Москві... бо знову
Бути ганебній зраді!..

Ірина КІСЕЛЬОВА

Власне, мій Майдан почався з 1 грудня, як, мабуть, і для більшості дорослого населення України. Тому що до того це був студентський Майдан, як би там не було. А от з 1 грудня вже почався дорослий. Пам'ятаю, я вдома звечора насмажила котлет, биточків, щоб їхати не з порожніми руками. Все завезла у Михайлівський собор, тим, хто там чергує, бо я знаю, що таке чергувати. Думаю, щоб там було що поїсти свіженьке людям. Ну от, цілий день пробула, а потім приїхала додому. А згодом уже, як почали ці події розгортатися, взяла першу невикористану відпустку, яка у мене була, і їздила кожен день.

Вже в грудні і в нас, у Білій Церкві, теж проходили свої збори. Акції протесту, як правило, проводили в суботу. Чому в суботу? Тому що в неділю вся Біла Церква, як правило, їхала в Київ. Тому що близько, і у вихідний день люди хотіли долучитися до віча. На кожному нашому білоцерківському невеличкому вічі я завжди стояла з плакатами, щоб привернути більшу увагу. Ну, люди помітили, що така от активна дівчина, яка постійно протестує, постійно щось пише — плакати такі от, коротко і завжди влучно написані. І коли вже організувалося Всеукраїнське об'єднання «Майдан», у Білій Церкві також почали створювати осередок, і мене туди запросили. Так я потрапила в цей наш білоцерківський осередок. Ми теж постійно організовували акції протесту під міською радою, ходили з плакатами, з гучномовцем, трюлили нашу владу по повній, як тільки могли, плюс листівки людям роздавали, проводили таку просвітницьку роботу...

В'ячеслав РИБАЧУК

1 грудня ми разом з Олексієм піднімалися в метро на Льва Толстого. Якось бабця старенька почала співати Гімн, і коли все метро підхопило, ми тоді зрозуміли, що буде Революція в Україні, що національний дух піднімається.

І почалося. Режим «робота — Майдан, робота — Майдан, Майдан — робота». Нам із Боярки близько до Майдану. Тобто вдень я працював, а ввечері — на Майдан. Або було таке, що ночували в наметах. День на роботі, а ночуєш, чатуєш у наметі, вільний час весь тут. Ми були в ОУНівським наметі, напроти КМДА. ОУН для мене — це було ніби з'єднання з ось цими відомими діячами, людьми, які національну свідомість України підносили.

На Майдані не було ОУН, «Свободи», «Батьківщини». Так, висіли прапори, але люди — більшість — були проти. Це була просто феєрія свободи. Заходиш на територію Майдану — і

зовсім по-іншому почуваєшся. Саме на Майдані я себе вперше в житті відчув вільною людиною. Тобто там не було такого, що «за ОУН» чи за щось інше — було «за спільну справу». Але реально все почалося, коли вже все... ну, доста!

Олександр МАМАЛИГА

Власне кажучи, події, що розпочалися в 2013 році, я зустрів на боці національно-демократичних сил, опозиції до влади. У Білій Церкві, звісно, події розгорталися дуже стрімко. Біла Церква — це те місто, яке завжди було базовим, кадровим і матеріальним резервом для Києва в усіх подіях, які відбувалися.



Віче в Білій Церкві 2 грудня 2013 р. (фото bc-like.com)

Я очолював Республіканську партію у Білій Церкві, ми співпрацювали з партією «Свобода», і, власне кажучи, десь 5-6 грудня ми створили Координаційну раду в центрі міста (там є таке приміщення БРУМу), куди увійшли «Свобода», Республіканська партія, «Просвіта», «Щит» (у нас така була організація), «Прозріння» і ще кілька десятків організацій. І ми домовилися, що будемо створювати штаб Майдану, щоб легітимізувати цей процес. Але реєструвати його за тієї влади, проти якої ми, власне кажучи, виступали, не було сенсу.

11 грудня ми зібрали віче. Ініціатором була «Свобода», вони більш структуровані. Ми долучилися до неї, спільно провели віче і на цьому вічі, досить чисельному, як на початок грудня, початок революційних подій, ухвалили резолюцію про створення свого Майдану і про підтримку київського. І, власне кажучи, процес із цього й почався. Далі ми домовилися, що в нас буде три центри спротиву: публічний штаб Майдану, який очолив я як координатор, непублічний штаб, у приміщенні «Свободи», і намет біля міської ради, який ми трохи згодом поставили. У цьому наметі цілодобово чергували, завжди була відповідальна особа. І ось у цих трьох точках, власне кажучи, ми сконцентрували свою роботу з підтримки київського Майдану.

Петро ЖУК

Ми були свідомі того, що маємо зреагувати на зло. І коли ми почули оці поголоски про розгін студентів на Майдані, перше, що я сказав: якщо студенти наші стоять там і мерзнуть, то ми мусимо також тут, у Княжичах, в нашій семінарії, створити Майдан. І перший Майдан, і перше наше завдання, і перша наша допомога буде, якщо ми почнемо дуже глибоко стало молитись. І ми почали в цій каплиці молитися. Але не просто молитися. Ми організували фактично безперервну, цілодобову молитву в тих стінах. Тобто ми сказали собі: якщо наша участь там зараз, можливо, не така важлива, ми зробимо те, до чого ми покликані.

Ми молимося — звісно, це була наша перша місія і наше завдання. Друга річ — ми прийняли таке рішення: якщо хлопець має 18 років, він може зробити свій вибір. І ми сказали: «Всі ті, що мають 18 років, можуть зробити свій вибір і виявити свою солідарність. Ті, кому немає 18 — ви будете нашим тилом, і ви будете готувати їсти для всіх хлопців, ви допоможете нам у пильнуванні нашої хати, ви будете тут молитися в той час, а ми поїдемо на Майдан».

Зоя ГАЛУЩЕНКО

У перші дні Майдану фастівчани були тут, у Києві, бо це близько. Багато було в 15-й сотні наших хлопців, багато їх під час сутичок було поранено. Вже пізніше, коли по всій Україні почали поширюватися майдани, мікромайдани, тоді почали проводити віча у Фастові, створили раду, яку очолила Галина Ковальчук. І тоді вже проводилися такі маніфестації, мітинги. Я виступала на цих мітингах, десь є і в нашій газеті «Перемога» надруковані мої вірші «Обличчя Майдану» і «Не вір Москві, бо буде зрада». Тобто пішов уже такий рух, коли і газета районна, не боячись, почала матеріали ці друкувати.

Тарас НАГАЙКО

Наші поїздки в Київ були розрізнені — сьогодні ти хочеш їхати, завтра буквально немає часу чи просто настрою поїхати і так далі. Щоб якось самих себе стимулювати, ми вирішили організувати так звану сотню. Я навіть не пам'ятаю, чи тоді практика сотень уже була, чи ні.

Є в українській історії така подія, яка відбулася біля Переяслава, «Тарасова ніч» — битва з Конецпольським, гетьманом польського війська. Про цю подію у Тараса Шевченка є однойменна поема. І ми щороку проводимо таку громадську акцію, де збираємо «кобзарів»... До нас приїздили на цю подію Тарас Компаніченко, Тарас Силенко, Тарас Чухліб був. Це теж така собі «Тарасова ніч». Чухліб, наприклад, як історик читав відкриту лекцію. Ну, і, власне, ми назвали свою сотню, умовно кажучи... нас там було не сто, а кілька десятків людей, які так чи інакше самостійно їздили на Майдан... назвали все це «Переяславська козацька сотня імені Тараса Трясила». Це було неформальне громадське об'єднання.

Тоді ми ще якусь символіку придумали, навіть почепили на той намет з «Батьківщиною» цей банерок невеликий. Щоправда, потім він десь зник. Нам пояснили, що начебто інша тут контора, що нема чого тут розвішуватися. Я пам'ятаю, що потім нас у тому наметі реєстрували в журналі, тобто це було навіть під підпис. І тоді я говорив колегам своїм, що це трохи такий формалізм, який відштовхує від того, щоб приходити там і реєструватися. Але, з іншого боку, я чітко розумів, що реєстрація своєї присутності — це відчуття певного історичного моменту. Потім мені пригадується, хтось із нас перефотографував цей журнал. Тобто якщо будуть нас шукати наші вороги і знайдуть це відео, а потім десь полізуть у штаб «Батьківщини» і знайдуть цей реєстраційний журнал — видно буде, хто скільки разів і де був.



Тарас Нагайко (крайній зліва на передньому плані) на Майдані біля стели. Грудень 2013 р. (фото із Фейсбука)

Петро ЖУК

...І ще окрема сторінка нашого життя, за яку ми дякуємо Богові. Це був найбільший досвід, який я і вся наша спільнота пережили в такій глибокій відповідальності один за одного. Я нарешті зрозумів, що та казочка «Рукавичка» означає, яку ми читаємо дітям. Я це відчув, коли до нас почали приїжджати інші наші спільноти.

Ясна річ, наша спільнота не була сама. Наші духовні семінарії — Львівська і Тернопільська, і Український католицький університет, і Семінарія отців василян у Брюховичах, і Дрогобицька духовна семінарія... Звісно, ці спільноти не могли стояти осторонь, вони реагували так само, як і ми: із самих перших днів вони скасовували навчання, організовували майдани, чи у Львові, чи в Дрогобичі, чи у Франківську, були активними учасниками, а часом навіть осердям тих майданів, таким рушієм, бо ж можуть і поспівати, і промовити, можуть організувати молитву, похід і таке інше.

Ми — найменша семінарія в Україні, наймолодша, ще не маємо всіх відповідних приміщень, але коли вони планували їхати на Майдан, вони телефонували до нас, і, ясна річ, ми говорили, що приймемо. Одними з перших, хто приїхав до нас, у Київську Трьохсвятительську духовну семінарію в Княжичі, була Львівська духовна семінарія разом зі спільнотою Українського католицького університету.

Так сталося, що вони приїхали вночі, й скільки ми могли, стільки дали їм можливість ночувати: вся каплиця, навіть святилище в каплиці було устелене спальними мішками, навіть у коридорах... Один згадував, що прийшов уночі й ліг, де було місце, а прокинувся... на сходах. Тут було все заповнено людьми.

І перше, з чим ми зіткнулися — не де розмістити, а як прогостувати. Наша кухня не передбачена для такої кількості людей, і ми мали всього трьох сестер, які готують у нас на кухні.

Але сестри показали таку глибоку міру відповідальності й солідарності... Вони, попри те, що самі весь день були з нами на Майдані, ще цілу ніч готували і годували до ста людей у нашому домі. Треба було і наших хлопців, і гостей нагодувати.

Ми могли у три заходи сідати їсти, запроваджувати нашу невелику трапезу. Звісно, ми відмовилися від посуду, купували одноразовий, щоб можна було все швидше організувати. Ми варили бульйони — те, що давало нам змогу зігріти своїх гостей і поділитися. Зрозуміло, що наші спільноти з порожніми руками не приїжджали. І в нас були всі наші семінарії, вони з нами молилися, ділилися словом Божим їхні настоятелі, ректори, і ми їм надзвичайно вдячні.

Це був такий колосальний дар взаємопізнання спільнот і солідарності. Наскільки ефектно було, коли приїхала спільнота Львівської духовної семінарії, наші брати поїхали на Майдан і розгорнули величезний синьо-жовтий прапор і пройшли вулицями, співаючи патріотичні пісні! Це є на відео. Це людей настільки вразило — стільки духовних осіб узяли цей величезний прапор, організованою ходою пройшлися від Михайлівського Золотоверхого до Майдану, від Майдану по Грушевського до Верховної Ради. Це було в той момент, коли ще не було якоїсь чіткої організації. Все ще починало тільки організовуватися. Побачити таку чітку організацію молодих хлопців, які мають свою позицію, — це було дуже, дуже важливо.

Ярослав ПОТАПЕНКО

Київ... Знов у такому форматі: в ніч приїжджаємо, на день повертаємося в Переяслав, десь на роботі, десь трохи відіспалися і знову в ніч — здебільшого так їздили. Це було по здоров'ю дуже сильно. Певна психічна трансформація відбувається однозначно — це була одержимість, яку, я так думаю, можна порівняти з наркотичною. Були балачки про майданівські наркотики: «Вам у чай наркотики вкидають». Цього, звісно, не було, але оцей адреналін, він діяв сильніше від наркотика, це була одержимість. Ти розумів: все — раз ти став на цей шлях, назад ходу немає.

Ми в основному стояли біля сцени, потім десь у Будинку профспілок, де вже було місце передімати трохи, полежати, а зранку — на маршрутку і на Переяслав, якщо ніяких акцій не відбувалося. Потім у Жовтневому палаці. Де я тільки не спав! І в КМДА спав, і в Жовтневому

палаці пару разів спав (ну, так пару годин, щоб перекимарити, і то більше під ранок), і в Будинку профспілок, і колись у церкві біля Львівської площі, навіть там, було, спав. Наша функція була — просто бути присутнім, коли почнуть змінитися, щоб нас було якомога більше. У тому, що нас будуть змінити, я був упевнений. Тому що Янукович, як на мене, — це такий нахабний-нахабний хам, який не міг цього витерпіти. Він обов'язково мав піти на силовий варіант, для мене це було очевидно.



Ярослав Потапенко (крайній справа) на Майдані в Києві. (фото visnik-press.com.ua)

Зоя ГАЛУЩЕНКО

В мене 15 грудня день народження, і, звісно, це вперше, коли я день народження проводила на Майдані, не в сім'ї. Практично вся моя сім'я була на Майдані — і сини, й невістки, й онуки. Всі тоді вже ввечері зібралися у Андрія. І на другий день, коли поверталася і їхала на Кожанку, 16-го числа, і проходила повз ЦУМ... І саме на ЦУМі, там, на цій шкарлупі, розміщені були фотопортрети учасників Майдану, такі плакати, десь у мене є навіть фотографія... Ну, я пройшла, подивилася на ці всі обличчя, і таке приємне якесь відчуття... І поки я дійшла до метро «Театральна», народився в мене вірш «Обличчя Майдану»:

На уцілілій шкарлупі ЦУМу,
Що залишили можновладці ситі,
Майдану лиця без жалю і суму,
Усміхнені, просвітлені, відкриті!

Вдивляючись, радію: ці світлини —
Ясне обличчя рідної України!
Дівчина он в мережаній шапчині
Всміхнулась незнайомому хлопчині.

А ось вусатий мужній козарлюга...
Він — щит Майдану: не пройде катюга!
Коли зібрались отакі завзяті,
То наведуть порядок в рідній хаті!

А скільки мудрості у погляді Майдану!
І сили, і готовності до дії...
Народ прозріє, розірве оману...
Це станеться: Україна при надії!

Бо наші цінності — мораль висока, право.
Ми є Народ! І буде в нас Держава!

Цей вірш я читала потім 18-го числа Дмитру Павличку, йому дуже сподобалося. Ми зустрілися з ним на Майдані, коли я поверталася з Маріїнського, коли там уже всі ті події розпочалися. Ну, звісно, був такий, знаєте... піднесення таке було. Відкрилося тоді скільки талантів, стільки людей почало писати...

В'ячеслав РИБАЧУК

Чим для нас був Майдан? Він, чесно кажучи, в Боярці не закінчувався. Тобто ніч у Києві, але день... В нас боротьба не закінчувалася у Боярці. Я, наприклад, на той час був працівником комунального підприємства, а мер — прорегіонал. Директора нам посадили прорегіонального. Тобто, скажімо так, наші комунальні підприємства за прямими вказівками обслуговували дачу тодішнього генпрокурора Пшонки.

В мене, чесно кажучи, доходило до такого, що мало не звільняли, ну, бо я в протест ставав, казав: «Не поїду і все!» Я знаю, стовідсотково, що люди похилого віку, які працюють у цьому комунальному підприємстві, робили це. Зрозуміло, їм треба було зберегти заробітну плату, я їх не засуджую, але не розумію їхнього вибору. Вони так само за наказом їздили на Антимайдан. Ми фотографували ті автобуси, паралельно збирали дані — хто, коли... Але, чесно кажучи, досі все це нікому не цікаво. Ми збирали заяви з підписами людей, що нас

справді посилали на «раброботи» до Пшонки, що це порушення конституційних прав, але все закінчилося канцелярією Міністерства внутрішніх справ — різними відписками.

Олександр МАМАЛИГА

Події у Білій Церкві розвивалися адекватно тій ситуації і тим подіям, які відбувалися в Києві. Ще був один центр підтримки Майдану в нашому місті — виробниче об'єднання «Дригало», його власниця-підприємець теж багато допомагала. І, власне кажучи, свою функцію на той час ми бачили у збиранні коштів для Майдану (ми одразу обрали скарбника штабу, ним став Дмитро Шадлун), в інформуванні громадськості, збиранні мітингів. У нас був медійний центр, який очолили Ігор Кісельов і його дружина Ірина. Вони відкрили сторінку у Фейсбуці й інформували про те, що відбувається в Білій Церкві, і взагалі про події на Майдані. Дуже багато людей відгукнулися і почали на мітингах здавати гроші, приносили речі для Майдану, продукти харчування, ліки, дрова тощо. Усе це збирали у приміщенні «Просвіти» в центрі міста на другому поверсі. Там же був публічний штаб Майдану.



Олександр Мамалига на київському Майдані. 12 грудня 2013 р.
(фото із Фейсбука)

Тоді вже на Майдані утворилися барикади, і дуже багато людей хотіли потрапити туди, тому ми склали списки людей, відправляли їх на барикади до Києва, налагоджували контакти. Дуже важко було налагодити контакти з центральним штабом Майдану, тому що Майдан у Києві був не зовсім чітко організований у плані взаємодії з містами України. Мене делегували до столиці для налагодження комунікації з цього питання. Я приїхав у Будинок профспілок, смикав за поли одного, другого, але всі бігали, щось там робили, якісь наради... Така була трохи невпорядкованість у цьому питанні.

Тоді ми вирішили таким чином: на той час уже організувалася «Сорокова Республіканська сотня» — це, власне, була барикада нашої партії, також були барикади від «Свободи» та інші. Ми з ними домовлялися, і все, що люди здавали у Білій Церкві, переправлялося на барикади Києва. Проблем у нас не було ні з продуктами харчування, ні з речами, ні з медикаментами — люди несли дуже багато, всю кімнату завалювали за два-три дні. Ми шукали транспорт. Із цим проблем теж не виникало — самі люди приїжджали і питали: «Що треба на Майдан везти?» Машини одразу завантажувалися, брали контакти водія, зв'язувалися з Автомайданом у Києві, щоб вони зустріли. Одну машину в нас перехопила міліція, то довелося «відбивати» (машина була заповнена дровами). Ось так ми почали працювати, і весь час, поки тривав Майдан, саме так і діяли.

Ірина КІСЕЛЬОВА

До білоцерківського об'єднання «Майдан» входило декілька політичних партій плюс окремі громадські активісти, як-от, наприклад, я. Я безпартійна, на той момент не входила до

жодних громадських організацій, просто собі людина, яка небайдужа, якій це все болить. І я всім людям говорила: «Бачте, я теж не є членом політичних партій або ще там якихось організацій. Якщо хочете, то, будь ласка, долучайтеся». Тому що дуже часто люди говорили, що, мовляв, «створили це об'єднання «Майдан», а там самі політики». Я їм кажу: «Долучайтеся ви, і не буде там політиків. Ну, який сенс сидіти вдома, на кухні перед телевізором, і говорити, що там політики? Хто вам заважає йти і приєднуватися? Ось беріть приклад з мене: я не політик і щось намагаюся в міру сил робити». І потім мене було обрано керівником нашої прес-служби, я вела сторінки у соцмережах, це все анонсувала, декілька статей у газету написала. Ну, максимально висвітлювала нашу діяльність і намагалася залучати людей, закликала приєднуватися до нас.

Петро ЖУК

Уже в січні я вночі їздив на Грушевського, але не говорив нашим студентам, що їжджу туди. Я просив, щоб вони не ходили в той час, коли були ці події, щоб вони не були на Грушевського, бо я боявся, власне, за їх життя. Бо деколи, знаєте, тяжко усвідомити, що пізніше говорити, як дивитися в очі батькам — матері, батькові, які віддали своїх синів тобі в опіку. Я дуже за це переживав.

Сам їздив, але тільки вночі, коли була змога відвести семінаристів у Княжичі, в семінарію, залишити їх, щоб вони відпочили. І що найцікавіше — вони ніколи не переривали нічних чувань. Тобто навіть якщо вони були весь день на Майдані, змерзли, були вимучені, ніколи в нашій каплиці протягом усіх подій ми не переривали оці постійні нічні чування. Вони лягали на дві години спати, потім змінювалися, і так цей ланцюжок молитовний продовжувався фактично до завершення Майдану.

Ми настільки звикли до цієї постійної сталої молитви, що нам, до певної міри, навіть бракувало її в перші дні, коли ми усвідомили, що, напевно, вже здійснили цю місію і її треба припинити.

Олексій НОВОХАТЬКО

У січні 2014 року в Обухівському районі почалися рухи з організації активістів. Було створено дві організації. Одна називалася «Майдан Обухівщини». Вона налічувала, мабуть, 200–300 осіб — це практично був весь актив Обухівського району, члени різних партій, рухів, але, зауважу, патріотичних рухів. Там не було якихось комуністів, регіоналів чи такого іншого. Були там окремі люди... пізніше вже долучився дехто із сумнівною репутацією, але на той момент їх не було. Бо вони ж як... Куди вітер подме... Вони з'явилися пізніше. Отже, ми збиралися, обговорювали ситуацію в районі, висували вимоги до міськрад України, Обухова, вони своїми сесіями приймали резолюції, звернення до Верховної Ради з вимогою підтримати Майдан і підключитися, фактично, до національно-визвольної боротьби, як я вважаю.

Друга організація, яку було створено трохи пізніше «Майдану Обухівщини», — «Самооборона Обухівщини». Це парамілітарна організація, в яку вступили люди, що мали намір практично, зі зброєю в руках, боронити країну, пройти військову підготовку, скоординувати свої дії, мати начальство, якусь структуру і впливати на події в районі.

Із самого початку там було близько 240 осіб. Здається, потім порозбігалися, але спочатку було дуже багато людей. Була своя структура, був свій начальник. Знов-таки, я його називати не буду, хоча це не великий секрет. Це хіба через те, що я в нього дозволу не питав, а ще через



Мітинг проти узурпації влади в Обухові. 26 січня 2014 р.

те, що в нас іще не закінчена російсько-українська війна. Крім того, у разі широкомасштабної агресії наша організація «Самооборона Обухівщини», вона ще жива, я впевнений, вона буде поповнена новими членами, і старі прийдуть. Чому? Тому що до цього часу відбуваються військові навчання, медичні, з тактичної й цивільної медицини, до сьогодні наші члени беруть участь у волонтерському русі.

Зоя ГАЛУЩЕНКО

Ще, пам'ятаю, такий момент був на Європейській площі в Києві, на цьому схилі, що від бібліотеки. Хлопець якийсь сам мішок пакував. Ну незручно ж дуже. Він у мішок набиває сніг, а я кажу: «Сину, давай я тобі поможу: я буду тримати, а ти накладати». Я тримаю, він насипає той сніг, і я його розпитую: хто такий, та звідки... Виявляється, з Білої Церкви, студент. «Я оце прибіг і хочу щось зробити, то я...» Набив він той мішок, і туди, на барикади, на Грушевського, потаскав цей мішок зі снігом. Тобто... отак, так це все відбувалося... Люди намагались якись чином долучатися.

Віталій ГУТ

Буквально вчора мене дружина просила, щоб я розповів історію, яка мені дуже запам'яталася. На Майдані у Києві, коли люди зводили барикади, допомагали один одному, носили дрова, їжу, там був один чоловік без ніг, у нього на ногах були якісь такі гумові штуки... не знаю, як правильно назвати. У нього ніг не було взагалі, і він якось примудрявся допомагати носити дрова. Саме тоді моя дружина сказала, що Майдан переможе. Вона просто зрозуміла: якщо такі люди стоять на Майдані і допомагають... ну, от у неї така була гостра асоціація, саме з цією людиною.



6 лютого у Фастові відбулася 50-та позачергова сесія Фастівської міської ради VI скликання. Під час сесії депутати міської ради обговорили суспільно-політичну ситуацію в Україні. ...Було задекларовано: заяву депутатів Фастівської міської ради фракцій Партії регіонів та «Народної партії України», Фастівської міської партійної організації політичної партії «Сильна Україна», міської організації ВПО «Жінки за майбутнє» та спільну заяву депутатів Фастівської міської ради та мешканців м.Фастів.

решень та «Народної партії України», Фастівської міської партійної організації політичної партії «Сильна Україна», міської організації ВПО «Жінки за майбутнє» та спільну заяву депутатів Фастівської міської ради та мешканців м.Фастів.

Заява депутатів Фастівської міської ради фракцій Партії регіонів та «Народної партії України», Фастівської міської партійної організації політичної партії «Сильна Україна», міської організації ВПО «Жінки за майбутнє»

1. Ми, депутати Фастівської міської ради фракцій Партії регіонів та «Народної партії України», Фастівської міської партійної організації політичної партії «Сильна Україна», міської організації ВПО «Жінки за майбутнє», глибоко занепокоєні громадянським протистоянням, яке охопило сьогодні країну. Недалекоглядність окремих політичних сил поставили країну на межу громадянської війни, яка може призвести до вбивств та кровопролиття українців незалежно від того, які погляди вони сповідують. Агресія часто супроводжується жорстокістю та вандалізмом. Такі дії повинні бути якнайшвидше припинені, адже вони не мають виправдань.

2. Звертаємося до Президента, Верховної Ради та уряду України з проханням вжити всіх законних заходів для захисту конституційного ладу в країні, повернення до Конституції 2004 року та направлення ситуації у правове русло. Закликаємо не допустити негативних впливів політичної дестабілізації на економіку країни та добробут громадян України. Закликаємо зробити все можливе для збереження цілісності держави, громадянського миру, захисту демократії, прав і свобод українців. Лише такі цінності є основою стабільного розвитку країни, з'єднання України з європейською спільнотою.

3. Звертаємося до всіх учасників суспільно-політичного процесу із закликом про неухильне дотримання законності і порядку.

4. Просимо фастівчан не піддаватись на провокацію та проводити акції лише мирного характеру. Пам'ятайте, вихід із складної ситуації можливий лише у діалозі. Закликаємо жителів древнього Фастова об'єднати зусилля заради збереження спокою і злагоді в суспільстві та економічної стабільності в країні. Саме національна єдність є запорукою утвердження України як вільної європейської держави.

(Офіційний сайт Фастівської міської ради: fastiv-rada.gov.ua/node/1797)

Зоя ГАЛУЩЕНКО

У нас голова райдержадміністрації був з Дружківки, навіть директор Палацу культури був звідти, з Донецька, і в міліції, і в податковій — кругом уже були донецькі в нас у Фастові. І коли уже збирався місцевий Майдан, Юрій Пустовойт, Борис Березюк та інші хлопці організували Самооборону, «Правий сектор» з'явився у Фастові. І от учасники «Правого сектора» так уже активно почали вимагати на сесії складення повноважень і Бусєнкова, й Іщенка, і в міській раді також. Тобто пішов такий поступовий процес зміни тих людей. Звісно, були й неприємні речі. Я знаю, хоч про це зараз ніхто не говорить, що соціальні служби збирали працівників в обласну адміністрацію, і там вони ночували, тому що боялися штурму, і голова обласної адміністрації тоді людей цих, які мали б бути щитом, захистом якимось, там тримав. І тітушки їздили. Знаю, що з нашого селища (наш голова попередній, Микола Іванович Дзуєнко, до цього причетний)... ну, це ніби не доведено було... але ті хлопці, які полюбляють випити, за 300 грн їздили від них на Антимайдан. Ми не можемо називати їх тітушками, але на Антимайдан їх возили.

Олександр МАМАЛИГА

Для того щоб зрозуміти взагалі події, які відбувалися, чи то на київському Майдані, чи на фастівському, важливо розібратися, звідкіля це все бралось, де були центри протистояння.

У Білій Церкві такими центрами протистояння з боку влади були міська рада, Аграрний університет, очолюваний Даниленком, який тоді був головою білоцерківської організації Партії регіонів і в примусовому порядку всіх студентів і викладачів

записав у цю партію, і 72-га білоцерківська бригада на чолі з Грищенком та його заступником Бухановським. Вони також були членами фракції Партії регіонів, депутатами міської ради. Власне кажучи, вони фактично допомагали Антимайдану наметами, військовим спорядженням, військовими кухнями і таким іншим.

Міський голова, заступники не хотіли виходити з Партії регіонів до останнього, навіть коли вже кров річкою лилася, вони все одно трималися за свої партійні квитки. Тоді було прийнято рішення... наскільки воно було правильним чи неправильним, то така справа... Ми пішли по кабінетах і змусили заступників написати заяви про звільнення. Подавали письмові звернення до командира 72-ї бригади Грищенка, тому що в Інтернеті пройшла інформація про те, що війковослужбовці зі зброєю висувалися на Майдан для розгону. Ми зразу тоді від штабу Майдану написали офіційне звернення. Вони, звісно, дали відповідь, спростували це все. Потім, десь у середині Майдану, вони зібрали офіцерські збори (Грищенка там не було, але я думаю, що це не без його участі відбувалося), і 80 % офіцерів проголосували за звернення до президента України про введення надзвичайного стану.

72-га бригада тоді була такою. Коли вже Майдан закінчився і почалися події в Криму й на Донбасі, там уже ситуація змінилася, тому що були вже мобілізовані люди, були добровольчі батальйони, справді почалася війна, там героїчні події відбувалися. У перші дні 72-га бригада себе показала не зовсім належним чином, тому що багато техніки не виїхало навіть з боксів, було все розкрадено, деяка техніка, хоч і виїхала, не добралася до Донбасу. Хлопці, які там воювали і приходили сюди... На них подали до військового суду за те, що вони начебто... за дезертирство. Насправді було так: бійцям не постачали боєприпаси ті, що потрібно, або не того калібру, потім вони змушені були виходити з оточення через російську територію, і за це їх почали звинувачувати, приписували зраду Батьківщини. Тоді піднявся знову наш Майдан, уже на їхній захист, і відстояли цих хлопців військових. Десь такі відбувалися події.

Щодо подій біля Аграрного університету... Я сам там працював, і ми тісно співпрацювали з деканом юридичного факультету С. Бурлакою в цих питаннях. Коли події на Майдані відбулися, звісно, викладачі університету піднялися проти ректора Даниленка, який, власне кажучи, був чистим корупціонером. Він збирав гроші з дітей у благодійний фонд, і ці гроші невідомо куди дівалися. Потім студенти написали більше ста заяв на цього ректора і через депутата

міської ради свободівця В'ячеслава Хмельницького, і декана юридичного факультету подали ці заяви до прокуратури. Їм начебто пообіцяли, що ці заяви будуть внесені у реєстр до судового слідства, насправді ж судова система була зрозуміло на чиєму боці, тож нікуди їх не внесли. Потім цю справу передали в податкову, заяви — іншому прокурору, і так воно зависло до сьогоднішнього дня. Але всі були рішуче налаштовані на те, щоб зняти цього ректора.



Мітинг у Білій Церкві 27 січня 2014 р. (фото bc-like.com)

**ОБУХІВСЬКА МІСЬКА РАДА
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**
Сорок восьма (позачергова) сесія шостого скликання
РІШЕННЯ

Про розгляд вимог Резолюції Народного віча Обухівщини

Розглянувши Резолюцію Народного віча Обухівщини від 26.01.2014 року з вимогами, відповідно до статті 5 Конституції України, статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з метою: забезпечення принципів демократії шляхом реалізації прав громадян на мирні зібрання та ініціативи, урегулювання політичної та суспільної кризи в Україні, збереження громадянського миру та забезпечення життєдіяльності міста, враховуючи висновки постійних комісій міської ради з питань зв'язків з політичними партіями, громадськими організаціями, іншими об'єднаннями громадян, населенням та з питань соціологічних досліджень і з питань законності та правопорядку,

ОБУХІВСЬКА МІСЬКА РАДА В И Р І Ш И Л А:

Підтримати вимоги Резолюції Народного віча Обухівщини:

- 1.1. Невідкладно скасувати закони, що були прийняті 16.01.2014 року з порушенням Регламенту Верховної ради України і значно обмежують основоположні демократичні права і свободи громадян України на мирні зібрання та інформацію;
- 1.2. Притягнути до відповідальності осіб, винних у побиттях, знуцаннях та вбивствах протестувальників і активістів Євромайдану;
- 1.3. Прийняти закон про внесення змін до Конституції України з метою повернення до Конституції України 2004 року, відображення в ній парламентсько-президентської форми правління державою;
- 1.4. Невідкладно відправити у відставку Кабінет Міністрів України та сформуванню нового складу уряду на основі народної довіри;
- 1.5. Сформувати ЦВК на підставі нового Закону України «Про Центральну виборчу комісію України», який би передбачав паритетне представництво від влади та опозиції;
- 1.6. Розформувати спеціальний підрозділ МВС України «Беркут» як незаконне антинародне воєнізоване формування;
- 1.7. Невідкладно звільнити та реабілітувати затриманих, заарештованих та засуджених активістів Євромайдану;
- 1.8. Провести дострокові вибори всіх гілок влади і органів місцевого самоврядування у 2014 році;
- 1.9. Переглянути результати повторних виборів народних депутатів України 15.12.2013 року в одномандатному виборчому окрузі № 94, у зв'язку з допущеними під час виборчого процесу порушеннями.
2. Оприлюднити дане рішення у засобах масової інформації міста та на веб-сайті Обухівської міської ради.

Міський голова

О. М. Левченко

м. Обухів, рішення № 648-48, позачергова-VI

від 28 січня 2014 року

(obukhiv.kiev.ua/ua/rozporjadchi_dokumenti/arhiv/arhiv-rishen-obuhivskoyi-miskoyi-radi.html)

Олексій НОВОХАТЬКО

І Обухівська районна рада, і міська до голосу «Майдану Обухівщини» дослухалися і підтримали викладену ним резолюцію. Крім того, багато наших членів цієї організації увійшли до виконкому Обухівської міської ради.

Українка — це окреме місто, молоде, створене з нуля при Трипільській електростанції. Там дуже багато приїжджих, зокрема й з російським корінням, і їхній мер для мене людина доволі сумнівна в цьому плані. Вони не підтримали вимоги Майдану, проігнорували мітинги, які влаштовувалися у них перед міськрадою. Я навіть не скажу, що вони боялися, — ні, вони просто не хотіли, тому що це не ті люди. Тож скільки ми тих мітингів перед мерією України не організували, реакції позитивної від них не було жодної.

Петро ЖУК

Пам'ятаю, телефонує до мене місцевий депутат з Броварів, проситься на зустріч, приїжджає. Ми дуже гарно знайомі й співпрацюємо. Він каже: «Отче, був сигнал, і мене просили вас попередити, що у вас зауважено рух автобусів, люди. У вас тут якийсь центр майданівців, і нас попросили відреагувати».

І він сів у моєму кабінеті й питає: «Що я маю відповісти?» А я кажу: «Знаєте що... Ви знаєте, що в нас у каплиці є мощі, у нас колосальне паломництво, — кажу, — люди йдуть до наших мощей. Люди до нас приїжджають, щоб поклонитися мощам». Він каже: «Дякую, отче, я зрозумів». І він з тим пішов, попередивши, що за нами стежать, що реакція може бути.

І реакція не забарилася: спершу атака на наш сайт, потім на мою поштову скриньку — знищили поштову скриньку. Тобто пішла реакція якихось людей, які до того залучалися, щоби нищити інформаційний простір. Це не було для нас особливою втратою, ми все це швидко відновили. Навпаки, це нас іще більше об'єднало.

Ці наші спільноти, що приїжджали автобусами з прапорами і в нас розміщалися... Ми їм надзвичайно вдячні, що вони не обминули нашого скромного дому. А ми могли послужити тим, що нам Господь Бог у цей момент послав: щирістю, серцем, я говорив завжди — нашою підлогою, яка готова прийняти.



Повалення Леніна у Фастові 30 січня 2014 р.

Зоя ГАЛУЩЕНКО

У Фастові десь 30 січня звалили пам'ятник Леніну. Хлопці вночі його валили, не могли спочатку зрушити, то притягнули якісь механізми, і на ранок знесли. У Фастові й проросійських, і «п'ятої колони» досить багато. І було така неоднозначна реакція на це. Дехто приходив і плакав: як це — посягнули на таку святиню? Потім загинув наш фастівчанин Андрій Саєнко, теж у Небесній Сотні. Це перша була така втрата для Фастова, для Фастівщини. Першу дошку меморіальну встановили на школі

дитячої творчості, там, де займається наш Козацький хор. Це була ініціатива Народного руху. Сергій Баранівський, Сергій Воронов виготовили цю дошку й встановили тоді одразу, навесні.

Андрія Саєнка ховали у Фастові. Він підприємець був, торгував на базарі. Мама в нього така старенька худенька жіночка. Розповідала, якого вони роду козацького. Знає так гарно свій рід, дуже цікаві речі розповідала про свого батька... Це не просто так от береться десь в людині, це гени пробуджуються, ті, справжні. Ясна річ, виховання теж важливе, але гени — вони працюють.

Ярослав ПОТАПЕНКО

18 лютого я був у Маріїнському, а що робилося в ніч з 18-го на 19-те, уже не знаю. Я тоді вдома відключився, на ранок прокидаюсь, до телевізора — фух! — Майдан стоїть, слава Богу. Я розумів, що від цього залежить моя доля. Я дізнався вже на наступний день — мені сказали, що на мене заведено дві кримінальні справи в Переяславі.

Там була така ситуація. Ми двічі заважали везти людей на Антимайдан. Я відповідав за організацію цього процесу в нашому переяславському об'єднанні «Майдану». Організація «Майдан» у Переяславі була абсолютно спонтанна, ніхто не вів ніякої документації, ні членства, нічого, і от ми один раз не дозволили антимайданівців вивозити, другий. І я так зрозумів, що голова райдержадміністрації Андрій Недяк отримав вказівку припинити це. Вони ж не знали, скільки це ще триватиме.

У нас доказів прямих немає, але дружина цього Недяка, Аліна Бояр... Всі знали, що вона через якогось Дениса, Гену чи Гепу вербує людей, щоб їхали на Антимайдан. Якийсь там циган Фара ще був, я так і не знаю, хто це. Тобто у неї був один посередник, один чи два, через яких вона набирала людей, щоб возити на Антимайдан. Всі знали про це, всі знали, що голова райдержадміністрації, регіонал, причетний до цього, але доказів не було і до цього часу немає.

У ніч із 17 на 18 лютого я знав, що мені треба бути в Києві на восьму ранку, тому що буде мирний марш, але я ще в Переяславі в ніч поїхав саме цей захід провести. Ми фактично зірвали цей підвіз тітушок. І я дзвоню власнику цього підприємства, в якого винаймали автобуси, щоб підвозити антимайданівців, і кажу: «Якщо це повториться, ваші машини горітимуть». Він, такий: «Ой-ой, вибачте». І потім виникає спонтанно така ситуація. Всі знають, що до цього причетний Недяк, голова райдержадміністрації, і тут хтось із жінок пропонує: «А давайте до Недяка поїдемо, просто до нього». Я кажу: «Знаєте, я відповідаю за безпеку, я організатор цього всього». — «Ну, люди хочуть...» Я на те: «Та ні, в цьому немає сенсу». Люди почали напірати. «Добре. Хочете — поїхали».

Сіли в цю маршрутку, яка не повезла антимайданівців, доїхали до вокзалу і пішли пішки до нього додому. Зрештою нас залишилося восьмеро — ті, хто найбільше кричав, десь по дорозі відсіялись. Приходимо, а він саме вийшов на пробіжку. Ми до нього підійшли, я і ще кілька чоловіків: «Ваша коханка вербує тітушок. Не робіть цього, тому що будуть горіти ці автобуси». — Я йому коректно сказав, не пам'ятаю вже дослівно, але суть була така. Я думав, він образиться, а він на те лише: «Вона — моя дружина».

Він, такий, під блатного косив, напівкримінального типа в стилі донецьких, але тоді я навіть не зрозумів, чому він був такий... усцяний, переляканий. Я думав, що він піде на конфлікт, — ні, він якось так слухає, слухає... Ми йому особисто не погрожували, сказали тільки, що будуть горіти автобуси, якщо це повториться. «Ви зрозуміли?» — «Так, зрозумів». Туди-сюди, і ми розійшлися.

Я на маршрутку, погнали ми в Київ, щоб іти на мирний марш... І коли я вже повернувся і лежав удома, побитий, мені дзвонять і кажуть, мовляв, на тебе дві заяви, готуйся. Я вже прикидаю, де буду ховатись, у кого. У сестри дружини в селі, думаю, сховаюся. Ну, а що за-

лишається робити? І раптом, буквально через два дні, коли наших постріляли на Майдані, до мене приїжджають і кажуть, що Недяк забрав ті заяви, взагалі десь із міста виїхав. Він був переляканий, чекав, що їм буде відплата. Він тоді написав заяву, що він уже не голова райдержадміністрації, добровільно йде з посади.

Віталій ГУТ

Саме 18 лютого був автобус з Обухова. Ми були на Майдані з обухівською Афганською сотнею, і думаю, що завдяки їм зберегли своє здоров'я чи життя в той день. Ми були на Кріпосному провулку і у Маріїнському парку. Ми вчасно відступили, можливо, бо могло би бути все по-іншому. Там було багато активістів з Обухова, з України. Ми виготовили щити дерев'яні, намалювали на них тризуби. Я навіть десь відео бачив, де ми йдемо проти «Беркута», стіна на стіну.

Дуже фізично стало під кінець того дня важко. Все боліло, був виснажений і йшов до Видубичів через весь Київ додому. І ще по дорозі зустрів добрих знайомих з Обухова. Випадково, просто йшов з Майдану 18 лютого, весь змучений, і раптом побачив припарковану машину. Я упізнав її за номерами, це були знайомі з Обухова, і було дивно бачити, що вони просто йшли на шопінг. Вони дуже забезпечені, в них свій бізнес. Ми подивилися одне на одного, їм незручно стало, що вони в цей день їдуть просто витратити гроші. Я їм махнув і пішов далі.

Олексій НОВОХАТЬКО

18 лютого 2014 року мене було поранено на Інститутській. Завдяки моєму другу Ярославу Васильченку мені вдалося виїхати з Києва. Це була нагальна потреба, бо я погано ходив. Того ж дня увечері мені місцевий хірург зробив удома операцію, тому що тоді ще боялися звертатися до «швидкої». Прізвище цього хірурга Слюсар, йому років, мабуть, 70, дуже йому за це дякую.

На другий день мені довелося відлежуватися дома, а вже 20-го ми з дружиною поїхали до Обухова (в мене є автомобіль, автобус Renault Master). Там відбувався мітинг перед будівлею райради, на якому намагалися примусити пана Рафальського, тодішнього голову районної держадміністрації, а також голову районної ради скласти свої повноваження, написати відповідні заяви. Вони, звісно, не хотіли. Там було багато людей, була молодь із закритими обличчями, тому що тоді ще було небезпечно. У той день я познайомився з багатьма людьми. Врешті-решт пан Рафальський написав заяву. Однією з причин, тим, що його вже «додавило», було те, що з Майдану прийшли фото убитого нашого земляка Володимира Чаплінського. Це справило велике враження на всіх і, мабуть, на нього також, хоча він і не хотів підписувати заяву.

В'ячеслав РИБАЧУК

Я на київському Майдані відмовився від постійного посвідчення. Але 20 лютого відбулося, можна сказати, перше організоване віче Боярки, яке дало якісь плоди. Це можна вважати історичним стартом — перше віче в Боярці. Тоді біля лікарні я вийшов і запропонував людям, як діяти, а люди на те: сказав перше слово, то тепер тягни. Люди довірили мені тоді очолити місцеву самооборону, і почалися безсонні ночі... Але я мав отримати посвідчення у штабі Самооборони в Києві. Тоді треба було якось легалізувати цей процес, тому що в самому місті теж була своя війна політична. І мусив навіть своїм доводити — папірцями, печатками, що так чи так має бути. Ну, і на пам'ять у мене залишився цей мандат тимчасовий.

Олексій ОРИШИЧ

Боярка настільки близько від Києва, що, по-перше, ті, хто вважав за потрібне, вони там були. Дуже багато людей тоді активізувалися як волонтери. Дуже багато! На Михайлівський собор збирали медикаменти, ліки, теплі речі. Було декілька сімей, які дуже цим горіли.

Але це тоді не афішувалося, бо, як і кругом по країні, мер — представник Партії регіонів, керівник райвідділку з Донецької області. Міліціанти періодично їздили на Антимайдан і працювали на самому Майдані. Ми особливо не афішували, хто їде, вирушали по одному, по двоє-троє і вже в Києві зустрічалися. Коли відбулися найстрашніші події на Майдані, то в Боярці за три години виросло п'ять блокпостів — народ вийшов.

В'ячеслав РИБАЧУК

21 лютого в Боярці біля районної лікарні зібралося дуже багато людей, і ми просто не знали, що робити. Тоді постійно надходила інформація така, що... от їдуть звідти, їдуть звідти... а ті приїжджають — та ні, ми чули, що їдуть звідти... Ну, і, скажімо так, довелося брати все це і ніби перенести досвід київського Майдану на барикади в Боярці. Довелося людям пояснювати, що треба згуртуватися, тим паче, що у нас лікарня приймала поранених з Майдану. Стратегічна була лікарня. Тому біля неї був один блокпост і два на під'їзді до міста. Потім прикинули, де ще можна проїхати — це було вже п'ять точок. Запропонували людям — є те, те і те... і вийшло, що дали певний поштовх... як правильно це зробити. Тобто ось цю паніку трохи збили, і з того часу були безсонні ночі у Боярці.

Сенс блокпостів для мене був у збереженні цілісності нашого міста, недопущенні вандалізму і всього іншого. І треба було, як мовиться, постійно підкидати дрова, щоб люд у Боярці займався не будь-чим, а тим, чим треба. Тобто в людей було таке конкретне завдання — блокпост, вони змінювали одне одного, це все треба було зорганізувати: знайти людей, придумати, як ця система працюватиме, і цим усім забезпечувати спокій. У нас єдине, що за весь цей період сталося, — Ленін «послизнувся». Упав — і все! Ми саме займалися організацією самооборони в Боярці і цю історію з Леніним профукали. Зранку прокинулися, і нам повідомили: «От, послизнувся, — кажуть, — і все!»

Олексій ОРИШИЧ

І таке ще стосовно тих блокпостів, організованих у Боярці. Там була база «Беркута», і це той «Беркут», який охороняв будинок Віктора Пшонки, Конча-Заспу. До речі, було відео, як протестувальники їздили до Пшонки додому, так там боярські «беркути» стояли. І блокпост потрібен був з кожного боку, щоб не допустити приїзду силовиків, які почали тікати з Києва, не впустити їх у Боярку. Також була інформація, досі не перевірена, що в одному з лікувальних дитячих закладів проживали бійці інших спецпідрозділів Міністерства внутрішніх справ. Було завдання їх не впустити і не випустити, щоб не було реваншу з їхнього боку. Бо місто все ж таки 50 тисяч, неоднорідне.

В'ячеслав РИБАЧУК

У ніч з 21 на 22 лютого хлопці зупинили один «Урал», який їхав з військової частини, що в селі Петрівському. Дуже неадекватно він поведився як на водія, то хлопці зупинили його і потім передали правоохоронним органам. А на наступний день не змогли зупинити «ЗІЛ». Уже



Увечері 21 лютого 2014 р. на одному із залізничних переїздів поблизу Боярки вантажівка врізалась у електричку Фастів — Київ (фото nbnews.com.ua)

надвечір активізувалися місцеві жителі з сусідніх сіл — Тарасівки, Крюківщини — і почали його шукати: що за армійський «ЗІЛ»? Чого він тут їздить? Є одне місце, де він почав переїжджати залізничне полотно і зіштовхнувся з електричкою. Він тікав незрозуміло від чого і як. Нам ці факти не були відомі. Але була інформація, що його ловили по всіх селах.

Ми майже не спали тоді. Я пам'ятаю, була неділя. На четверту чи на п'яту добу без сну ти вже як зомбі. Додому приходиш на півтори-дві години, просто подушку понюхав і все. Я пам'ятаю цей вечір. Але, знову ж таки, незрозуміло, яка влада це «зачистила» за пару днів. Все кануло в Лету. У пасажирів, які були у вагонах, максимум подряпини були, а «ЗІЛ»

рознесло на шматки. Але все швиденько почистилось, все прибралось, і цей день, скажімо так, залишився тільки в наших спогадах.

Тарас НАГАЙКО

У Переяславі теж була така штука, що привезли масово тітушок. Ми робили там барикаду на 54-му кілометрі, і коли туди вийшло все місто, я зрозумів, що таке громада. Ми думали десь щось варити, якісь лежачки, а коли ми туди приїхали з цими ідеями — уже лежали борони, уже був якийсь трос до них прикріплений. Люди самі придумали блокпост, потім він обріс шинами — все, як книжка пише, «Підручник для революції». Ну, це я так жартую.

В принципі, «бандерівці», знову ж таки, в лапках, виявляються дуже самоорганізованими людьми. І це дуже різні люди: там і міліція наша була у цивільному, теж брала в цьому участь. Мені дуже сподобалося, що ця загроза — не те, що там суспільному ладу чи ще чомусь, а просто, що через наше місто десь возять якихось незрозумілих, як кажуть, тітуханів, — мобілізувала всіх і вся.

Ярослав ПОТАПЕНКО

Після побиття на Майдані я мав два тижні домашнього режиму, побув десь два чи три дні вдома. Звісно, нога боліла, голова періодично крутилась, але тут мені дзвонять: «Спіймали снайпера на виїзді з Переяслава, його зараз розірвуть, їдьте». Я все кидаю, їду туди. Якогось упіймали дивака, в якого було 70 тисяч гривень і помпова рушниця, і вирішили, що це снайпер. Це вже після того, як людей постріляли на Майдані. Я посприяв тому, щоб усе-таки його не били і міліція змогла його забрати, описати те, що є.

На виїзді з Переяслава, на 54-му кілометрі, люди тоді саме побудували барикади, коли тітушок везли на Київ. Люди самоорганізувалися, туди осіб 400, кажуть, сходилося. Коли я був поранений, у ту ніч саме, в Переяславі було віче. Я тоді виїхав туди через ситуацію з цим псевдоснайпером. Коли міського голову скидали, мені теж довелося брати в тому участь, хоч треба було вдома лежати. Дзвонять, дзвонять... Заблокували депутатів у приміщенні міської ради на сесії: «Голосуйте, щоб міський голова написав заяву» (він регіонал), і не вистачає двох голосів. Один з депутатів міської ради, регіонал Смірнов, нібито пригрозив: «Зараз приїдуть антимайданівці-

спортсмени і вас усіх тут поб'ють». І мені телефонують і кажуть: «Зараз будуть антимайданівці. Що нам робити?» Я хапаю биту, дзвоню студентам, хто може, на таксі приїжджаю туди, в цю залу заходжу (биту в мене по дорозі забрали): «Хто Смірнов?» — «Ну, я Смірнов». Люди подумали, що я бити його прийшов, якийсь кіпіш знявся. Я кажу: «Сашку, давай відбій своїм. Якщо вони приїдуть, ми убивати їх будемо». Якби тоді той регіонал підтягнув якихось тітушок, ми б їх просто вбили, я вам чесно кажу, ми б їх зрівняли з асфальтом, втовкли б в асфальт. Він почав говорити, що такого не казав, перелякався. Хоч мені хлопці говорили, що були такі слова.

У Смірнова починається істерика, він хапає урну для голосування, кидає об стінку: «Как меня задолбала эта политика! У меня двое детей дома!» — і плакати починає. Я вже сам злякався — ну нічого собі, я не чекав такої істерики. Він же тренер з боксу, типу крутий чудак. «Отпустите меня к детям!» — і тут, коли бачить це все мер Олександр Шкіра, ця регіональна тварюка, коли він бачить, до чого доходить, він заходить до зали і каже, що написав заяву за власним бажанням. Тобто лише через таку ситуацію ми продавили. Звісно, «Слава Україні!» — «Героям слава!» Я лікуватись не міг нормально, але, слава Богу, якось воно так позаживало.

Віталій ГУТ

20-го зранку я їхав на Майдан, але не доїхав, повернувся до Обухова, бо там було віче. Це коли вже почали вбивати людей на Майдані. Тоді в Обухові зібралось багато людей, вирішували, що робити. Збиралися всі їхати в Київ. Одні казали: «Там стріляють, убивають, не треба», — інші казали: «Треба». Я вже не пам'ятаю, було багато пропозицій, але головне — було бажання поїхати на Майдан і там допомагати. Вже під вечір 20-го Янукович, здається, відступив, була ніби як перемога. Я пам'ятаю, ми вже ввечері поїхали, і Майдан був зовсім інший, вільніше дихалось. Стояли на Хрещатику, була барикада, така лінія вогню: на «Глобусі» беркутівці, а ми внизу. Було важко вистояти на цій лінії, все горіло... Це була ніби війна, така міні-війна просто. Тільки у фільмах таке можна побачити — все у вогні.

Олексій НОВОХАТЬКО

На мітингу в Обухові біля районної ради тоді ж, 20 лютого, я познайомився з Олександром. З ним іще були молоді люди в балаклавах з якимись там дерев'яними дрючками, ну, такі, років 18–20, різні. Нас було, включно зі мною й дружиною, 14 осіб. Ми сіли в автівку й, усвідомлюючи, що в цей момент під Київ можуть підтягнутися додаткові сили міліції, а можливо, й армії, ми вирішили своїми силами заблокувати одну з доріг, аби запобігти підтягуванню додаткових сил до міста. Ми виїхали в район вуглеподачі трипільської електроцентралі. По дорозі спостерігали паніку, в тому плані, що деякі заправки зачинилися, а деякі продавали бензин, і до них стояли кілометрові черги.

Ми доїхали до вуглеподачі, вивантажилися з автівки. Вона була чималенька, але люди геть і у багажнику сиділи, бо в мене тільки на 8 місць машина. Ми біля вуглеподачі перекрили дорогу. Ну, не те, що ми її перекрили. Ми просто там зупинилися і прийняли рішення, що коли будуть рухатися автобуси, то ми їх своїми силами зупинятимемо і не пропускатимемо. Хоча сили в нас були скромні. Звісно, обговорили про всяк випадок шляхи відступу, лінію поведінки і таке інше. Чому ми стали на цій дорозі? Тому що це була об'їзна дорога, якою можна було оминати трасу на Київ, через Обухів і Григорівку, і вона була не закрита. Ми там були близько години, до нас виходили працівники станції, запитували, хто ми такі, ну, ми їм пояснювали.

А потім, поміркувавши, прийняли рішення переміститися в Українку, яка була поряд (фактично це вже була територія міста), тільки що в інше місце — на міст над річкою Стугна, тому що



Олексій Новохатько на одному з блокпостів біля Обухова

в районі електростанції до цієї дороги примикала ще одна, і нас можна було об'їхати, а вже на мосту об'їхати не можна було ніяк. Нам було відомо, що в цей час були блокпости на дорозі Київ — Обухів, у районі Таценюк і поблизу Григорівки. Оскільки тут блокпостів не було, ми поїхали на міст і почали облаштовувати такий блокпост імпровізований. Почали стягувати шини, мішки з піском складати — ось така почалася діяльність. Десь через годину почали підтягуватися місцеві, спочатку небагато, потім більше, більше, стали під'їжджати автомобілі, потім з'явилися додаткові мішки з піском, потім натягали шин, потім з'явився звідкілясь чай, їжа. Ну, дві-три години — і там було народу, мабуть, із сотню. З'явилися перші люди зі зброєю. Оскільки ми вже були втомлені, я прийняв рішення, що треба людям відпочити. Сенсу там залишатися не було, тому що жителі України вже повністю облаштували пост, і це вже було серйозно. Я відвіз людей, здається, в Обухів, хто був з Обухова, і поїхав з дружиною додому.

І от, під'їжджаючи до Трипілля, на мосту через Бобриню я побачив велетенський блокпост, який організували трипільці. Там було дуже багато людей. Там був фронтальний навантажувач величезний, були з піску вже складені редути цілі, там уже чаї ганяли, там уже що хоч було, уже прапори висіли. Починало сутеніти, я поїхав додому, трохи поїв і повернувся на цей блокпост. Ну, і став з'ясовувати, хто ж його організував, той блокпост. Виявляється, що трипільці, багато з яких працюють на трипільській станції, повідомили своїм знайомим, що, бачте, з боку Обухова на Трипілля тітушки нападають. Трохи подумавши, я дійшов висновку, що «тітушки» — це був я і ті тринадцятеро осіб, включно з моєю дружиною, що були зі мною, бо ми саме в цей час ошивалися біля вуглеподачі, де тих «тітушок» і бачили. Ну, трипільці, вони здавна славляться таким козацьким духом і ґрунтовністю в підготовці до будь-яких подій. Вони організували величезний блокпост. Там хіба тільки хору якогось не було чи танцювальних вистав. Чоловік у камуфляжі з України організував людей для чергування позмінно, подбав щоб у тих, хто на посту, була зброя, і щоб постійно була достатня кількість людей.

Ірина КІСЕЛЬОВА

17, 18, 19, 20 лютого я була в Києві на Майдані, й 19-го залишилася на ніч. І тоді саме, пам'ятаю, ще дощ пустився — ми ходили, ті дощовики роздавали, тих хлопців чаєм відполювали, бо дуже важко було тоді на Майдані. А 20-го числа більш-менш так спокійно, затишшя було. Ну, думаю, я вже цілий день чергувала і цілу ніч, спати на Майдані не буду, люди більш-менш там є, поїду додому, все-таки там відісплюся, а тоді увечері приїду, вже чергувати, на ніч. Приїжджаю додому, думаю, ну, п'ять хвилин буквально подивлюся новини — дізнаюся, що там робиться, і ляжу спати... І тут таке! Сон пройшов...

Куди там уже, тільки в той монітор дивишся, не знаєш, що його робити. Дивлюся ж ці новини і тут по «Громадському» бачу: пролітає таке, як твіт, спливаюче вікно з інформацією, що з Києва виїхало 8 автобусів з тітушками у напрямку Одеса — Крим. Я на це дивлюсь і думаю: «Боже, що робити?» А чоловік теж до мене приліг, і я до нього: «До нас тітушки їдуть». — «Як?» «Ну, от, — кажу, — написали, 8 автобусів». — «Давай щось будемо робити». Ну, по інших містах,

ми чули, що їх якось перехоплюють, воюють — не воюють... Це зараз ти починаєш розуміти, що зупиниш ти 8 автобусів з тітушками, а вони всі озброєні... і що воно буде? А на той момент хотілося їх схопити, покарати, провчити. Ми тоді давай усіх обдзвонювати, закликати організувати блокпост на Одеській трасі, бо до нас їдуть тітушки. І буквально за годину, багато-небагато, а осіб сто приблизно зібралось, і вони зупинили ці автобуси. Мій чоловік, напевно, краще розповів би, бо він там був, я тоді сиділа вдома і займалася саме цим сповіщенням, була ніби таким інформаційним центром: усі мені дзвонили, я всіх спрямовувала — що, куди, як, — це все в Інтернеті висвітлювала, не могла просто покинути такий черговий пост, по суті.

Чоловік розповідав, що їх було набагато менше, ніж тих тітушок, які з автобусів повиходили, — 8 автобусів здоровенних! Вони ж із битами повиходили, просто страшно було на це дивитися — таке чорне марево людей, — як вони всі вийшли. Я не була свідком тих подій, але знаю зі слів чоловіка, що вирішили брати не так кількістю, як залякуванням. Був бензин, і просто кількох людей бензином облили — і запальничка: «Якщо будуть якість розбори, то ми просто вас спалимо». Якось ті тітушки одступили, сіли в ті автобуси і просто іншою дорогою втекли.

Так закінчилася ця історія, але блокпост стояв три дні, там потім було більше тисячі осіб. Чергування налагодили, з кухнею, з усім необхідним, перевіряли машини. Підключилися ще люди, перевіряли на зброю, бо було в інших містах, що й зі зброєю ловили, і стрілянина була, і всяке. Скажімо так, підключилися вже професіонали і ті люди, що мають дозвіл на носіння зброї. Три дні там було все серйозно. Таке враження було, що Майдан просто перекочував увесь туди. Практично вся Біла Церква — не було нікого, хто туди не приїхав би, щось не привіз би. Або хоч півдня постояти, долучитися до цього якось там по змозі. Потім воно все почало на спад іти, як і в інших містах України.

Олександр МАМАЛИГА

Як тільки відбулися події 20 лютого на Майдані і «Беркут» почав після цього тікати в різні боки, ми перекрили Одеську трасу в Білій Церкві й почали блокувати тітушок, які розбігалися. Були вони озброєні, звісно, але дуже перелякані. Тоді якісь там активісти з міліції проявилися. Вони якось так втесалися до нас і допомогли, по суті, їм утекти. Хоча вони встигли забрати у них бронжилети, потім перепродували їх... То така справа. Досвіду в нас цього ще не було — щоб не вірити нікому.

Із самого початку Майдану, в білоцерківській райдержадміністрації дислокувався своєрідний штаб Антимайдану. Там організовували тітушок, бо голова адміністрації Немна свого часу був керівником обласного штабу президента Януковича, і там якраз через його зятя О. Подольського, через співробітників організувався цей збір тітушок на Майдан. Безпосередню організацію тітушок на Майдан від держадміністрації здійснював Г. Прищепчук. Щойно закінчився Майдан, вони швиденько організували і зареєстрували громадську організацію «Майдан Білоцерківщини», і всі ті тітушки, які їздили на Антимайдан, вже стали активістами Майдану. Дійшло до того, що сьогодні вже Геннадій Прищепчук, у минулому двічі судимий, нагороджує учасників АТО медалями. То такий дуже активний чоловік. Так, власне кажучи, змувала та влада. «Маємо те, що маємо», як говорив наш перший президент. Зарадити цьому важко, звісно, бо впала активність — люди зневірилися, вони побачили, що влада, власне, не змінилася, що всі ті, хто був тоді, в тому режимі, перейшли до інших партій, інших блоків і пролізли в місцеву владу, і продовжують у цій владі перебувати. Власне, ті самі процеси продовжуються, які були до Революції гідності. Може, не в тій мірі, трішечки десь начебто вони прикриваються участю в Майдані, волонтерством, допомогою, але суть їхня мало змінилася. На жаль, доводиться констатувати, що саме так стоять справи сьогодні.

Зоя ГАЛУЩЕНКО

Коли вже у Фастові проводилися віча, де приймали відповідні рішення, представники нашої громади, місцеві активісти, почали вимагати відставки місцевої влади. Іщенко примусили, проголосували. Це голова районної ради, а голову райдержадміністрації просто присилювали, тиском, написати заяву про звільнення, так само і голову міськради. Прийшли на робоче місце, скликали сесію, тому що частина депутатів дотримувалися таких прогресивних поглядів, і змусили його написати заяву просто на сесії. Ясна річ, була боротьба,



Мирна хода у Фастові 20 лютого 2014 р.

протистояння, один раз, другий раз брали в облогу адміністрацію, збиралися і «Правий сектор», і Самооборона, і люди. Таким чином, дотисли і примусили. А віча відбувалися, як правило, біля пам'ятника Семену Палію, біля Палацу культури. Там щонедільні проводилися віча.

Коли вже кругом почали захоплювати адміністрації, встановлювати свою владу, от тоді й організувалася самооборона у Фастові. Поруч із приміщенням адміністрації є такий районний готель. Вони там кімнату виділили, і хлопці почали там гуртуватися, формувати самооборону.

Під враженням від усіх цих подій я написала вірш «Майдан — республіка добра»:

Майдан — республіка добра,
Країна мрій, надій і сподівань,
Очищення, оновлення пора,
Пора борні без плачу і зітхань.

Пора, коли прозріть і зрозуміть
Дано нам кожному у цей буремний час:
Хитається старий протухлий світ,
Ніхто його не змінить окрім нас.

Майдан — це світ нових облич,
Нових думок, нових рішучих дій.
І на промовців полум'яний клич
Ми всі йдемо сміливо пліч-о-пліч.

Нам тісно, натовп все росте...
Стаєм шеренгами ми бік-о-бік,
Бо нас єднає мудре і просте
Бажання вольниці, що не здолать повік.

Люблю Майдан, всім серцем обіймаю
Отой загал від краю і до краю.
А ті краї усе ростуть щомиті,
І сяють лиця, радістю умиті.

Ми — люди, ми — народ, ми — сила!
 Під серцем Україна нас носила,
 В козацькій славі трепетно купала...
 Вкраїні слава, слава, слава!

Тарас НАГАЙКО

У Переяславі після Майдану, по-перше, змінилася міська влада — прийшов представник однієї з нині провладних політичних сил, очолив місто. Наскільки це буде в перспективі дієво — важко сказати. У Переяславі виникли певні середовища людей, які знали одне одного. Ну, місто невелике — 30 тисяч мешканців, але вони не знали потенціалу один одного. От є у нас кілька жінок, які брали участь у Жіночій сотні, тепер вони волонтери і чимало роблять: збирають продукти, домовляються — мені особисто довелося звертатися до них — була потреба бронжилети нормального класу дістати. Вони вже фахово в цьому всьому розбираються, допомагають війську.

Утворилося таке ГО «Майдан Переяславщини». Громадська організація з понад сотнею учасників, із них активних осіб 50, які постійно збираються. Все це у стінах міської ради. Ну, альтернативою міській раді це важко назвати, але це все, що робиться на рівні громадськості. Зараз навіть конкуренція там своєрідна існує, але мені здається, що це найбільш дієве громадське утворення за весь час, що я спостерігаю.

У Переяславі зараз демонтують незаконні забудови. Тут питання постає: наскільки це на часі в умовах війни, бо це провокує міні-конфлікти. Політика велика — одне, а от такі місцеві моменти — вони розколюють трохи суспільство. Не знаю, можливо, частина людей стали більш свідомими — ті, хто реально це пройшов. З'явилося коло друзів, таких, що можна покластися на них. Мене особисто приємно подивувало, що є люди, які... ну, там жінки, батьки, які після тих убивств, після тих усіх моментів поїхали в Київ на Майдан. Є такі товариші, про яких я не думав, що вони там будуть: росіянин за паспортом, узяв і поїхав, маленька донька в нього... Ну, такі моменти: батько ходить із сокиркою по Майдану, бо вдома четверо дітей і жінка. Звісно, це нормальна людина, адекватна, яка в той момент відчула, що треба там бути.

Ярослав ПОТАПЕНКО

Ми раду Майдану в Переяславі розширили на установчому з'їзді. Нас десь було в межах сорока осіб, коли ми 8 березня провели установчий з'їзд, і саме тоді ми зареєструвались як громадська організація «Майдан Переяславщини». Зараз ми продовжуємо функціонувати в такому форматі. Збираємося щопонеділка. Спершу збирались в одному приміщенні, зараз, коли представник нашої організації став мером, проводимо ці збори в залі мерії. Реально є близько десяти людей, які активні, долучаються до тих чи інших справ. Решта прийшли, поговорили, послушали одне одного... Десь так.

Взагалі, якщо говорити про переяславський Майдан, то найбільше людей вийшло, коли я лежав удома поранений. Кажуть, тоді осіб, може, й 600 зібралось, коли люди побачили, що робиться, — це було таке стихійне обурення. Тоді й мера викликали, ледь не побили на цьому вічі. Мене саме в той момент не було, але до цього осіб із триста збиралося, мені здається, не більше.

Олексій НОВОХАТЬКО

Ці обухівські блокпости проіснували доволі довго, мабуть, із місяць. Ну, якісь раніше були розформовані, якісь пізніше. Було організовано чергування. Важливий момент — що міліція тоді абсолютно бездіяльна була, вони зачинили дільницю і носа надвір не показували. Всі ходили, хто мав, зі зброєю... ну, їздили, адже ніхто її відкрито не носив. На очі не показували, але вона була. Міліціанти дуже раділи, коли вони стояли серед ночі на дорозі й ми під'їжджали. Перше, що вони питали: «А у вас є зброя?» — «Є». І вони дуже цьому раділи — вони самі боялися, бо в нас дуже багато крутих дач, і ці дачі стали дуже інтенсивно під шумок революції вичищати різні негідники. Іншими словами... Ну, дачі нас хвилювали найменше, а от щоб цей бандитизм хвилиною не накрив район на тлі бездіяльності міліції — це нас цікавило. Отже, повністю було взято під контроль Обухів, спочатку окремо, а потім разом з міліцією ми здійснювали патрулювання в Україні. На села не їздили, бо там і без того було все спокійно, хоча були наші люди і по селах. Таким чином вдалося втримати атмосферу правопорядку, по суті.

Коли необхідність у тому патрулюванні зменшилася, а потім і взагалі відпала, звісно, ми цим перестали займатися, тому що це власний час, це недоспані ночі, це небезпека, паливо, яке і тоді вже недешево коштувало, а його треба було багато. От такі сфери діяльності були.



Ярослав Потапенко і Тарас Нагайко (крайні справа) під час автопробігу до Межигір'я (фото visnik-press.com.ua)

А взагалі, звісно, це було, як то кажуть, рік за десять. У той день, 18 лютого, я за один день втратив п'ять кілограмів ваги і почав сивіти, у 32 роки. Ну, от почав і досі... Тобто дуже був сильний моральний стрес. Я дивився відео — по суті, там можна було назавжди залишитися, і не раз. Але так склалося, що я там не залишився, що отримав можливість якось попрацювати для людей. Скажу так. В принципі, що відрізняє людину від раба? Тільки відсутність страху і намагання щось зробити не тільки для себе. І якщо людина це робить... Це, мабуть, девіз — як мета життя: щось зробити і нічого не боятися. Отакі мої висновки з усього цього.

Ярослав ПОТАПЕНКО

Моє бачення подій на Майдані змінюється: спочатку я про це писав, інформацію скидав під час революції по соцмережах: що це революція, черговий етап національно-визвольної боротьби. Підхопив тоді тезу Луценка, що це антикримінальна, антикорупційна, антиколоніальна революція. Зараз, якщо судити за наслідками, видається, що це не революція, — це був спалах народної люті, бунт, яким скористалися представники політичної еліти, ті, які були в опозиції. Вони осідлали цей бунт, в'їхали на наших спинах у владу і зараз тупо хочуть зберегти систему. Дуже багато зараз інформації про те, що система не змінюється, просто міняються люди, а фінансові потоки з «віджиму» грошей нікуди не діваються. Тому я впевнений, що третій Майдан спалахне — або станеться диво і Порошенко прозріє, або буде третій Майдан, який очолять бійці «Айдару» і «Азова».

Ірина КІСЕЛЬОВА

Я думаю, що Майдан нас дуже всіх змінив. Мене часто запитують: «Чого ви тим Майданом домоглися?» Майданівці, «майдануті» і таке інше... Де результати? А результати в тому, що от свідомість людей, хай не всіх, але, тим не менше, багатьох, змінилася. І ці паростки все одно свої плоди дадуть. Освіта й виховання — це такі речі, які обов'язково дають свої плоди, але вони визрівають нешвидко. Треба просто попрацювати, набратися терпіння, не опускати руки, і обов'язково буде результат. По собі суджу. Ну, я і до цього була з такими життєвими принципами, що «чорне є чорне, а біле є біле», але, тим не менше, так вони зміцніли, що я не знаю... Це нереальна якась ситуація має бути, щоб я відступила від своїх життєвих принципів.

І коли проходиш повз Інститутську... Там раніше був такий гарний банер (зараз, до речі, щось я йшла — не бачила)... Я собі навіть зафотографувала його: «Небесна Сотня. Ми все бачимо». І ти справді відчуваєш, що вони все бачать. Проходиш повз Інститутську — аж такий внутрішній якийсь мандраж. Ну, вже скільки? Третій рік, а воно так само, як тоді було. Тому, коли відчуваю, що бракує енергії чи сміливості щось робити, приїжджаю до Києва, на Інститутську, — мені це допомагає. Це якась така внутрішня обіцянка — робити все від тебе залежне, ну, трохи більше завжди, ніж ти можеш зробити. Я так і намагаюся чинити, і в мене виходить.

Віталій ГУТ

Уперше я відчув, що таке патріотизм, коли мені було 15. Це був 1989–1990-й, напевно, — Революція на граніті. Ну, я ще тоді не розумів... навчаючись у радянській школі... Я не знаю, звідки це в мене взялось, але якось тоді жовто-блакитний прапор, це все — я усвідомив, що є Україна. Потім 2004-й рік, знов нагадало, прокинувся. А цей Майдан... Ну от до Майдану були вагання і страшно відчуття, що Янукович і це все надовго, що нам доведеться із цим жити, як Росії чи Білорусі, що в нас, можливо, вже не буде українського майбутнього. А Майдан — це спасіння для мене. Зараз, попри всі скарги людей, що зараз усе погано, ціни високі, електроенергія, опалення, я вірю, що прогрес буде в Україні. Я не з тих, хто каже, що «все пропало». Повільно, але в нас в Україні еволюційні зміни відбуваються. Ми не можемо різко все змінити, але покоління змінюється, і ми потихеньку змінюємось. Це Корея з 1960-х... вони за двадцять років... Така нація, так у них склалося історично, що вони змогли. У нас по-іншому. У нас дуже заплутана історія, і в нас усе буде змінюватись повільно.

Ярослав ПОТАПЕНКО

Майдан — це найкраща подія в моєму житті. Я нарешті зрозумів, що я не боягуз, який тільки розповідає студентам про героїку УПА і ОУН, що я — людина, яка готова була хоча б раз у житті вийти і поставити все на карту. Є шикарні слова Гегеля... Я дослівно не пам'ятаю, але суть така: лише той має право називатися людиною, хто хоч раз у житті поставив усе на карту, ризикнув усім заради ідеї, яка є його внутрішнім переконанням. Я на Майдані став повноцінною справжньою людиною.

У перші два місяці після 18 лютого я щодня згадував (досі стоїть картина перед очима) це відчуття: я лежу, мене б'ють, і оцей стоїть, стріляє в ногу — я згадував це часто. Був тривалий період, коли я приїжджав на Майдан, проходив по ньому, дивився на Будинок профспілок, і у мене просто котилися сльози — нічого не міг із цим вдіяти. Потім це якось почало відходити, але коли зі студентами на заняттях, буває, зачепимо тему Майдану, і коли студенти говорять про те, що там люди загинули, коли говорять це щиро... Кілька разів було — просто сльози навертаються на очі. Все це ще всередині...

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ





Людмила АЛЬОХІНА

1962 року народження,
фрілансер



Тетяна БОРОДИНА

1966 року народження,
домогосподарка, громадська
діячка



Дмитро ВАСИЛЬЄВ

1986 року народження,
журналіст, оператор



Олена ГОРОБЕЦЬ

1988 року народження,
журналістка, поетеса,
співкоординатор Артмайдану
та конкурсу революційної
поезії



Микола ГРЕЧУХА

1976 року народження,
громадський діяч,
співкоординатор
кіровоградського Майдану



Андрій ЛАВРУСЬ

1988 року народження,
депутат Олександрівської
районної ради
Кіровоградської області,
співкоординатор
кіровоградського Майдану



Ліана ЛЕВИЦЬКА

1962 року народження,
адвокат, член ради
кіровоградського Майдану



Юрій МИТРОФАНЕНКО

1977 року народження,
старший викладач
Кіровоградського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти імені
Василя Сухомлинського



Альона ОЛІЙНИК

1995 року народження,
студентка Кіровоградського
державного педагогічного
університету імені
Володимира Винниченка,
одна з ініціаторок
кіровоградського
Євромайдану



Олександр РАТУШНЯК

1975 року народження,
викладач Кіровоградського
державного педагогічного
університету імені
Володимира Винниченка,
голова Кіровоградської
обласної організації
«Просвіти»



Олексій ЦОКАЛОВ

1961 року народження,
фермер, громадський діяч,
друг загиблого Віктора
Чміленка

2013

22.11

мітинг на підтримку євроінтеграції, який закінчився ходою до Управління МВС у Кіровоградській області.

24.11

рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду за позовом виконкому Кіровоградської міськради про заборону встановлення наметів під час масових акцій;

мітинг на площі Кірова на підтримку київського Євромайдану.

26.11

зібрання кіровоградського Євромайдану оголошено безстроковим, розпочато збирання підписів на підтримку євроінтеграції України.

27.11

хода студентів Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, оголошення про приєднання до всеукраїнського попереджувального страйку студентів на підтримку євроінтеграції;

з ініціативи керівництва Кіровоградської ОДА відбулася зустріч з представниками Євромайдану;

мітинг на підтримку Митного союзу, організований Кіровоградським обласним комітетом Комуністичної партії.

30.11

мітинг проти розгону Євромайдану в Києві; флешмоб «Янукович — ганьба України».

01.12

віче на площі Кірова, оголошення масової мобілізації для участі у протестах на підтримку проти неправомірних дій силовиків; перший автопробіг на підтримку Майдану; масовий виїзд до Києва мешканців Кіровограда та області для участі у протестах.

02.12

звернення депутатів Кіровоградської обласної ради до Президента України, центральних органів влади, політичних сил та громадськості щодо необхідності забезпечення стабільної суспільно-політичної ситуації в країні;

флешмоб активістів Майдану зі створення із жовтих і синіх аркушів паперу Прапора і Герба України.

03.12

страйк студентів на підтримку євроінтеграції та проти розгону київського Майдану.

04.12

створення кіровоградського регіонального штабу національного спротиву, керівником якого став Сергій Михальюнок; розпочато збирання речей, продуктів та ліків для відправлення на київський Майдан;

мітинг на підтримку земляка Сергія Нужненка, який опинився під слідством у зв'язку з подіями під Адміністрацією Президента 1 грудня.

05.12

звернення обласної ради до президента Януковича з підтримкою його дій на саміті ЄС у Вільнюсі;

акція активістів Євромайдану із закликом до студентів Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка не бути байдужими і долучатися до протесту; флешмоб та збирання підписів під зверненням до обласного керівництва

про підтримку Сергія Нужненко; зустріч з адвокатом Геннадієм Нікішовим, який розповів, як слід поводитися при затриманні.

09.12

спільна молитва за всіх українців, які стоять по обидва боки барикад на всіх майданах України.

12.12

створення з тканини колективної листівки із «побажаннями» Януковичу; флешмоб проти позбавлення можливості вільно висловлювати свою думку і мати доступ до правдивої інформації.

13.02

Андріївські вечорниці з політичним сюжетом.

17.12

акція з «привітання» з днем народження прем'єр-міністра М. Азарова, під час якої виготовили «листівку» зі звинуваченнями його у знищенні українства та «подякували» за поповнення української мови новим діалектом — «азірівкою».

18.12

флешмоб на підтримку активістки Євромайдану з Луцька Майї Москвич, проти якої було відкрито кримінальне провадження за пошкодження портретів Януковича.

22.12

створення громадського об'єднання «Майдан».

23.12

акція активістів Майдану біля ОДА з плакатами «Почуйте свій народ», «Німі (глухі) на панщину ідуть».

25.12

пікет журналістів біля УМВС, приєднання великої кількості кіровоградських ЗМІ до загальноукраїнської інформаційної блокади влади, з вимогою провести розслідування резонансних справ і побиття журналістки Тетяни Чорновол.

2014

06.01

різдвяний вертеп, у якому поряд із традиційними персонажами були нові — Віктор Янукович та бійці «Беркута».

12.01

створення кіровоградського Автомайдану, ініціатором якого виступила журналістка Олена Шворак.

13.01

виїзд активістів Автомайдану до міста Бобринця на підтримку свого побратима Олексія Цоколова, проти якого було порушено справу за поїздку до Межигір'я.

17.01

звернення учасників Євромайдану до голови Кіровоградської ОДА А. Ніколаєнка з відмовою від участі у проекті «Стратегічний діалог — 2014» та вимогою оприлюднити позицію щодо законів 16 січня.

19.01

зібрання учасників Євромайдану в масках та імпровізованих шоломах, зроблених із каструль.

22.01

акція громадських активістів та політичних організацій, присвячена Дню Соборності України, під час якої відбулася хода з 30-метровим прапором та портретом загиблого у Києві учасника Майдану Сергія Нігояна.

24.01

рішення Кіровоградської облради про засудження дій екстремістів та заклик до Президента взяти ситуацію в країні під контроль;
пікетування учасниками кіровоградського Євромайдану будівлі облради та Кіровського райвідділу міліції, де утримували сімох представників ультрас та інших активістів;
мітинг Антимайдану біля Кіровоградської ОДА.

26.01

поширення владою чуток про наміри майданівців захопити ОДА;
зібрання учасників та противників Майдану біля приміщення ОДА, побиття майданівців тітушками.

27.01

проведення Антимайдану на місці традиційної дислокації кіровоградського Євромайдану.

28.01

арешт Олександра Ратушняка та інших активістів кіровоградського Майдану. О. Ратушняку призначено запобіжний захід — 60 діб тримання під вартою;
флешмоб із заклеєними ротами на знак протесту проти законів 16 січня;
провладний мітинг на площі Кірова.

30.01

постанова Апеляційного суду Кіровоградської області про скасування для О. Ратушняка запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

кінець січня

створення самооборони кіровоградського Майдану.

03.02

оголошення творчого конкурсу Майдану із визначенням двох номінацій — в усній та письмовій творчості.

09.02

долучення кіровоградського Євромайдану до загальноукраїнської акції «Піаніно по всій Україні»; інформаційне віче Євромайдану, на якому прийнято спільне для всіх майданів країни звернення про підтримку заручників, які перебували під арештом, у лікарнях.

12.02

відвідини Сергієм Жаданом кіровоградського Євромайдану, під час яких він розповів про своє бачення ситуації в країні та прочитав кілька віршів.

16.02

виставкою-хронікою життя місцевого та столичного майданів започатковано кіровоградський Артмайдан.

18.02

правоохоронці посилили охорону Кіровоградської ОДА;
мобілізація кіровоградського Майдану, прийняття рішення збиратися на площі щодня.

20.02

траурна хода містом у пам'ять про загиблих у Києві учасників Майдану із зупинками біля обласного УМВС, СБУ, бази спецпризначенців, місцевого офісу Партії регіонів.

21–23.02

блокування мешканцями міста Кіровоградської облдержадміністрації.

22.02

початок ленінопаду в Кіровоградській області;

прощання з Віктором Чміленком, який загинув 20 лютого від кулі снайпера на Майдані в Києві.

23.02

голова Кіровоградської ОДА А. Ніколаєнко подав у відставку; рішення облради про відкликання повноважень Кіровоградської обласної ради, делегованих Кіровоградській ОДА;

головою Кіровоградської обласної ради обрано депутата Олександра Черноіваненка, і на нього ж покладено функції голови ОДА;

демонтаж пам'ятника Кірову на центральній площі міста.

24.02

рішення Кіровоградської міської ради про перейменування центральної площі міста на площу Героїв Майдану, а вулиці Дзержинського — на вулицю Віктора Чміленка.

26.02

створення обласного люстраційного комітету; на вічі Радою Євромайдану оголошено вимоги щодо зміни політичної системи та покарання за злочини проти Майдану;

відкриття Управлінням СБУ в Кіровоградській області цілодобової гарячої телефонної лінії для прийому звернень громадян про дії, що є посяганням на територіальну цілісність і недоторканність України, а також про корупційні дії з боку державних службовців.

Олександр РАТУШНЯК

З дитячих років я приїздив у це місто. Бачив, яким воно було тоді, бачив, як воно змінювалося. Я застав ще радянський Кіровоград, кінця 80-х. Потім настали бурхливі 90-ті, коли тут на кожному кроці були відеосалони...

90-ті пов'язані в мене з найтеплішими спогадами, тому що це той період, коли я став студентом. У 1993 році я вступив у чудовий заклад, який тоді називався Кіровоградським педагогічним інститутом імені Винниченка. Він уже другий рік як був перейменований, хоча за інерцією його ще називали «імені Пушкіна».

З 93-го по 98-й — п'ять найкращих років, коли я ходив по цих вулицях, перебував у цих стінах... Моя мрія здійснилася. Бо я мріяв тут навчатися, працювати, і взагалі все, що було найкращого у моєму житті, пов'язано з цим навчальним закладом і з цим містом.

Я дуже люблю це місто і намагаюся зробити його кращим — кращим зі свого погляду. І я щасливий тим, що у мене багато однодумців, разом з якими ми робимо своє місто українським і через свої переконання, свої погляди наповнюємо його українським змістом.

Олексій ЦОКАЛОВ

Коли ми з моїм другом Віктором Чміленком подорожували по Україні, то чомусь вважали себе білими воронами. Здавалося б, зібрав урожай, маєш статки — поїдь собі у Трускавець, на Мальдіви чи ще кудись... Але це неможливо, коли поряд живуть інші сім'ї. Та коли ми нарешті поїхали за кордон, у Польщу... «То чекайте, це не ми, це всі інші — білі ворони!» Люди у Польщі мають статки, і живуть, і щасливо живуть.

Мені соромно за фермерів, які мають «ленд крузери» і т. ін., а своїх дітей відправляють учитися на прокурорів до юридичної академії Ківалова. У прокурора зарплата невелика, то навіщо вони їх туди відправляють? Бо знають, що у прокурора крім зарплати буде ще щось. Це ж вони так програмують своїх дітей.

Я кажу, що прокуратура і державні органи — це не органи, це клуби, і там інтерес корпоративний. І коли ти туди потрапляєш, розвалити цей клуб ізсередини неможливо. Тоді у тебе постає мета: або очолити цей клуб, або принаймні бути якомога ближче до «годівниці».

Так само працює і міліція, і СБУ. Це клуби. Десь їхні інтереси збігаються, десь, можливо, розходяться, і тоді вони один одного саджають. Та тільки це гра, клубна гра. У них є подіум і жінки, які виблискують діамантами. Це показуха.

Микола ГРЕЧУХА

Ти вмикаєш телевізор і чуєш одні речі, а в житті бачиш зовсім інші. Коли в тебе діти вчаться у холодному класі — ти приходиш читати уроки, а вони сидять при 10–12 градусах тепла... Коли ти бачиш свою відносно невелику зарплатню, а тобі телефонують батьки і говорять: «Миколо, так сказали ж по телевізору, що викладацька зарплатня піднялася на 20 %»... Розумієте? Зіставлення всіх цих фактів наводило на думку, що нас вважають за дурнів. Я завжди був проти того, щоб влада мені брехала! Нехай правда буде не дуже гарною, нехай вона мені не сподобається, але те, що вони говорять, має бути правдою.

Олена ГОРОБЕЦЬ

Оголошення про відмову від курсу на євроінтеграцію заскочило нас зненацька. Стало зрозуміло, що далі відбуватиметься розворот у бік Росії й Митного союзу, а значить, і подальшої русифікації. Нам і без того, в своїх же українських містах, доводилося за цю українськість боротись на кожному кроці. Ще 10 років тому просте прохання про зупинку, висловлене українською в громадському транспорті, могло змусити обернутися півсалону.

Але ж область у нас україномовна, щороку тисячі студентів приїжджають із районів, багато хто залишається жити в місті. Вони у побуті й далі спілкуються українською, але в публічному просторі миттєво русифікуються — щоб зійти за міських. Це була жахлива картина, яка за часів Януковича лише погіршувалась. Українське середовище в нашому місті у ті роки існувало ніби в певному гето. Тому однозначно у мене був неймовірно сильний внутрішній протест проти маневру тодішньої влади в бік Росії.



Політичний мітинг, на якому, зокрема, лунали гасла на підтримку євроінтеграції України. 22 листопада 2013 р.

Ми спостерігали за тим, як розгортається Євромайдан у Києві. Це було просто посеред тижня, я була на роботі. Хотілося вже тоді кинути все і їхати до столиці, приєднатися до протестів. Ми бачили те велелюдне зібрання, і було таке піднесення, емоції неймовірної сили!

У Кіровограді тоді ще ніхто нічого не організував. І все ж неможливо було всидіти на місці. Я в обідню перерву поїхала на центральну площу з переконанням, що там хтось має бути, що не можуть у нашому місті проігнорувати все це. І справді, побачила там людей з державними прапорами і навіть із прапорами Євросоюзу, саморобними.

Було дуже важливо побачити очі небайдужих людей, громадян, готових відстояти свою країну та її майбутнє, окреме від колишньої метрополії. Хоч тоді й небагато було нас на центральній площі, але саме це для мене стало початком Євромайдану. Того самого дня одна з політичних партій, окремо від Євромайдану, проводила свою акцію, і цим несподівано підсилила його і додала масовості.

Альона ОЛІЙНИК

Ми з моєю найкращою подругою, Вікторією Гапоненко, побачили, що в Києві зібралися люди, молодь, дізналися, що це через євроінтеграцію, яка тоді зривалася. А ми були більше за Європу, ніж за Росію. Це спонукало нас організувати в Кіровограді те, у чому ми не могли брати безпосередню участь, бо не могли поїхати до Києва.

Промоніторили ситуацію і побачили, що в Кіровограді нічого не відбувається і не планується. В інших містах — у Львові, Харкові — вже розгорталися євромайдани, на площах збиралися люди... Важливо було, щоб це відбувалося по всій країні, а не лише в Києві.

Звісно, Київ був епіцентром подій, але хотілося, щоб і в Кіровограді люди збиралися. Тому ми вирішили спробувати закликати їх. І в нас вийшло. Звісно, не так багато, як хотілося, проте це був такий актив, люди, які щось робили, займалися громадською діяльністю.

Ми в Кіровограді, як і майданівці у Києві, оголосили безстрокову акцію протесту. Виходили щодня, в суботу був вихідний, а в неділю віче. Ми керували групою Вконтакті та на Фейсбуці, викладали туди фото, розповідали людям новини, організовували флешмоби, тобто робили те, що могли зробити. Ходили ходою з прапором — він у нас був величезний, п'ятдесятиметровий. Виголошували промови. Було своє коло людей, і ми з цим колом щось організовували, бо самій чи удвох щось організувати було важко.



Одна з ініціаторок кіровоградського Євромайдану Вікторія Гапоненко (зліва) на мітингу 24 листопада 2013 р.

Олексій ЦОКАЛОВ

Ми з Віктором з перших днів київський Майдан підтримували козинаками. Коли молодь вийшла, ми з 24 листопада були там постійно: вночі охороняли, як Руслана співала, а вдень відпочивали. А Віктор казав, що під час подій 2004 року він був голодний, але одного разу поїв козинаків і наситився — бо в них же олія і цукор. І от своєю машиною я перевіз десь 700 кілограмів. Ми в багажник завантажували ящики, а потім приносили їх до стели. Студенти їли ці козинаки з кавою та чаєм.

Олександр РАТУШНЯК

Я не знаю, наскільки угода про євроінтеграцію була важливою в плані економічно-політичному, але її непідписання стало такою моральною травмою, дуже нас підкосило. Тобто люди, знаєте, шкірою відчували, що в спину дихає цей агресор, Путін. А він же видавав такі речі... Що Україна — не держава, а непорозуміння, якась ситуативна формація, квазідержава...

Ще один момент нас дуже збентежив. Я сидів і дивився трансляцію з Вільнюса. Тоді я для себе відкрив «Громадське телебачення», тому що інші канали були для мене дуже примітивними, особливо «Інтер», «УТ-1». На них не можна було нормально новини подивитися, а «Громадське телебачення» працювало в режимі стрімів і висвітлювало те, що відбувалося в Латвії. Я за цим стежив і думав: «Ну все одно ж він підпише, ну до цього ж ішло, до цього нас готували, два роки нам лапшу вішали, що ми йдемо в Європу...» І тут на тобі, якийсь незрозумілий «Тайожний союз»... Ну, може, й не союз, це Путін придумав, щоб колишні колонії під себе знову підім'яти.

Коли угоду не підписали, мене це, можна сказати, дуже пригнітило. І я вирішив, що так не можна, не можна з цим миритися, і одразу ж приєднався до того Майдану, який робили наші студенти тут, і в Києві.

Ліана ЛЕВИЦЬКА

Проходячи площею Кірова, я час від часу бачила кількох людей, які стояли з прапорами України та Євросоюзу. Я спілкувалася з ними, бо серед них були знайомі, підтримувала їх, але участі в зібраннях не брала, бо розуміла: щоб досягти європейських стандартів, треба не на мітингах стояти, а довго і наполегливо працювати.

Коли дізналася про побиття студентів, відчула, що не можна бути осторонь зневаження прав людини владою країни, в якій я живу. Вранці 30 листопада поїхала в центр «Перевесло»,

де зустрічалися кіровоградці прогресивно-демократичної орієнтації. Там уже були місцеві активісти, і ми прийняли рішення зібрати 1 грудня віче.

Ми вийшли на центральну площу Кіровограда — площу Кірова, на простирадлі фарбою з балончика написали: «Не будь байдужим! Приходь на віче 1 грудня» і розгорнули цей саморобний транспарант до проїжджої частини, щоб пасажери громадського транспорту і водії автомобілів могли прочитати.

Крім того, я роздрукувала на принтері близько 200 запрошень на віче, і ми їх роздавали. Це був суботній день, багато містян проходили через площу, зупинялися біля нас. Із розмов з людьми було зрозуміло, що більшість украї негативно сприймала факт побиття студентів. Були такі, які не знали про цю подію. Але й було кілька осіб, які підтримали розгін Майдану, «бо владі треба підкорятися».

Олександр РАТУШНЯК

Громадське телебачення відстежило, де, по яких закапелках били студентів — там же всюди були камери спостереження, вся столиця ними нашпигована. На «Громадському» повирізали ті моменти: було видно, як їх просто переслідували, доганяли, добивали. Це жахи були. А перед тим Янукович так цинічно виступає і говорить: «Я аплодую тим, хто вийшов на Майдан». І незабаром «аплодисменти» кийками по нирках, кістках лунають на цьому Майдані. Ну як можна говорити такі речі й робити таке?

У нас одразу почалася самоорганізація. Я розсилаю смс-ки, що на 12.00 завтра, 1 грудня, виходимо на площу. В цей час мені приходять смс-ки від інших людей, які мені пишуть те саме. Чому 12-та година? Так традиційно склалося, що ми ще під час мирного Майдану домовилися, що на 12-ту годину буде зручніше. Це був пік, коли на Майдані збиралося найбільше людей.

1 грудня я собі думаю: «Невже прийде мало людей? Невже людям байдуже?» Адже мало хто стежить за новинами в Інтернеті, більше дивляться телебачення. Але коли я прийшов на площу, то побачив, як сходяться люди: вони йшли і йшли, текли колони, ріки людей... Я хо-

див між ними і зустрічав дуже багато знайомих. У мене аж сльози наверталися від того, які це світлі люди. Вони просто не могли миритися з тим.

Ми, по суті, прокинулися в іншій країні, в іншій реальності. У нас за 23 роки ніколи не було такого публічного... такої звірячої розправи над людьми — перед камерами, перед усім світом били по головах навіть європейських журналістів. [...]

Тоді я побачив, що наш дух український... він не те, що пробудився... Я думаю, він як той вулкан Везувій — ніби є, і ніби спить, але час від часу вивергається. Так само і наш національний дух, характер проявляється час від часу: він стоїть тихий-тихий, а коли його починають щемити, вивергається.



1 грудня 2013 р. під час віча Роман Бойко, кошовий отаман кіровоградського коша Українського дитячо-юнацького товариства «СІЧ», оголосив про загальну мобілізацію і запропонував усім чоловікам, як у козацькі часи, вистригати собі оселедці, аби відрізнитися від тітушок (фото В. Лебеда)

Людмила АЛЬОХІНА

Мені зателефонувала донька і сказала: «Мамо, почалася революція». З тих пір вона завжди розповідала, що відбувається. Я хотіла підтримати її й також вийшла на Майдан. Коли я прийшла туди, там уже стояло дуже багато людей. П'ять моїх найкращих однокласників також були там. Ми з ними багато років не бачились, але я їх знаю тільки з гарного боку. Також побачила дуже багато своїх кращих студентів.

Це відбувалося кожен день, і ми намагалися якось підтримувати людей. Ми говорили із сусідами, намагалися їх переконати. Що могли, те робили. Але хотілося зробити більше. Чоловік потребував моєї допомоги на роботі (він стоматолог), але потім зрозумів, що це дуже важливо. Він навіть спочатку сердився, бо треба ж роботу робити, але потім говорив: «Іди, ти там потрібна».

Це була реакція на несправедливість розгону того мирного мітингу. А загалом таке життя... я вже 50 років на світі живу і бачу, наскільки все несправедливо до людей. Дивишся, як студенти виходять з вишу, ідуть у життя, а корупція настільки розвинена... Це все нищить нашу країну. Жаль, що розумні люди, які могли б щось робити для країни, не мають фактично жодних перспектив. Також дуже жаль, що за гроші все купується і все продається, все настільки цинічним стало. І усвідомлення цинічності цього світу, напевне, мене й спонукало взяти участь у цих акціях.

Коли я їхала в маршрутці з першого мітингу, я зрозуміла, що треба говорити про це людям. Один чоловік в автобусі закричав: «Стули пельку! Я тебе зараз викину!» Люди перед тим мовчали, а тут усі раптом: «Це ти, мабуть, п'яний, ми зараз тебе самого викинемо».

Олена ГОРОБЕЦЬ

Я тоді вперше побачила площу, переповнену людьми. Було зрозуміло, що все змінилося. Тоді, 1 грудня, вперше прозвучало: «Ре-во-лю-ція!». Від цього мороз поза шкірою пройшов.

Того ж дня вперше містом проїхав Автомайдан. У мене був прапор, і мене запросили до екіпажу однієї з машин. Була така атмосфера довіри, взаємопідтримки. Склада-



Віче 1 грудня (фото В. Лебедя)

лося враження, що всі, хто тоді стояв поряд і щось робив, — твої однодумці, побратими. Було радісно бачити знайомих, колег, одногрупників, викладачів, місцевих знаменитостей, творчу інтелігенцію, тих, кого поважаєш, хто є моральними авторитетами громади.

Олександр РАТУШНЯК

У нас був мікрофон, було виголошення своїх думок, позицій. Я там теж брав слово. І ми говорили, що так не може бути, якщо ми сьогодні це не зупинимо, то знову перетворимося на той тоталітарний совок, який був у 1930-х, коли за вільне слово знищували або кидали до в'язниці. У цей день усе клекотіло, вирувало, маса людей на площі Кірова...

Тоді до мене підходить один чоловік і каже: «Я маю мікроавтобус. Бачу, ви тут найактивніший. Давайте якось згуртуємось і поїдемо до Києва». Я кажу: «Нема питань». Ми з ним домовляємося, що він піджене автобус на шосту вечора, а я зберу десять осіб. Так і зробив. Обмінявся контактами з людьми, а сам метнувся додому перевдягтися у щось тепліше, бо бачу — холодає. І там до мене вчепилася моя донька, а їй 14 років.

У цей час по телебаченню показують — і ми всі дивимося, як у Києві штурмують Адміністрацію Президента: вибухи, ланцюгами б'ються... А я вже не можу не їхати, я ж стільки людей на себе зорієнтував, і кажу, що їду. Донька: «Я теж». Дружина в сльози: «Дитину хоч пожалій!» А я відповідаю: «Дитина повинна бачити, як на її очах пишеться історія нашої держави, і вона зараз може це пропустити».

Я досі шкодую, що мені було лише 15, коли повз мене пройшла Революція на граніті. Я про неї вже пізніше дізнався, тільки з розповідей, газет, книг. Тоді нічого не знав про ті події, бо телебачення нічого не показувало. Я не міг брати у цьому участь — це було в Києві. Хоча навіть і тут у нас було голодування, але я ще в школі вчився, і батьки не завжди мене відпускали в місто. Та й ми ще несвідомі були, у Кіровоград приїздили не для того, щоб голодувати, а щоб бойовики дивитися, Брюса Лі. Ми ще діти були. І тому я хотів, щоб моя донька долучилася до цього процесу, щоб вона на власні очі це побачила. Тому що пройде час... Вона зараз мало що розуміє, але коли стане дорослою, усвідомить, що вона брала участь в історичних для своєї країни подіях.

О 6-й вечора ми сідаємо у цю маршрутку. Там уже було четверо людей і ще нас десятеро — так набилося, що ми на клумаках сиділи і молилися, щоб нас не зупинили ДАІшники. Якимсь вдалося проскочити... Відчиняються двері — і ми на Європейській площі. Йдемо і бачимо те, що я вже бачив на власні очі у 2004-му. От ніби у мене дежавю, я ж це вже тоді пережив... Пройшло 9 років, ми йдемо, і на кожному кроці — неймовірні речі. Я бачу, що це вольниця козацька, Запорозжя, яке прокинулося...

Олена ГОРОБЕЦЬ

З нашого міста на київський Майдан їздили рейсовими автобусами, приватними автомобілями, кооперувались і наймали буси.

Я особисто їздила кілька разів. Першого разу поїхала з незнайомими людьми, без плану, де заночувати. Зараз дивуюсь, як я не боялася. Але тоді була така якась безумовна довіра до ближнього.



2 грудня 2013 р. голова Кіровоградської ОДА Андрій Ніколаєнко висловив свою позицію щодо першогрудневих подій у Києві і ситуації в країні взагалі:

«Ми не будемо ні від кого барикадуватися, зносити Євромайдани теж ніхто не буде, навіть якщо вони заборонені

судом. Ми сьогодні повинні сідати за стіл переговорів, і провладні сили, і опозиційні, та вирішувати, що робити далі, в такій ситуації в Україні».

(gre4ka.info/polityka/7190-andrii-nikolaienko-poobitsiav-ne-rozhnianty-yevromaidan-u-kirovohradi)

Одного разу ми з подругою були навіть волонтерами на кухні. Ми приїхали десь о 6-й ранку, і саме була перезмінка. Кухня Майдану базувалася в Будинку профспілок. Зі сцени зробили оголошення, мовляв, хто хоче, долучайтеся. І ми зголосилися.

Саме там нам пощастило найповніше відчутти і осягнути те, чим був Майдан. Атмосфера самоорганізації, взаємодопомоги, довіри і поваги, розуміння важливості та цінності внеску кожного: коли кожен робить все, на що здатен, і навіть трохи більше.

Коли поряд працюють люди з Києва, Західної України, Сходу. Працюють швидко, натхненно, задля спільної мети, задля спільної мрії. Коли за 15 хвилин треба видати 200 канапок, і ти це робиш, сам собі дивуючись. Робиш на ходу, пристосовуючись до змін. Продукти, з яких усе готувалося, приносили люди, і це могли бути як ящики, так і невеликі передачі. Якесь бабуся принесла пачечку масла, півпалички ковбаси, каже: «В мене здоров'я нема там стояти, але не можу бути осторонь». Це мене так зворушило.

Альона ОЛІЙНИК

Ми стояли, і це таке якесь було піднесення... Патріотизм тоді не був показним, тоді це була просто стрічка на сумці, які в Кіровограді носили лише з десятків людей. Інші чи боялися, чи ще щось, не знаю. Це зараз уже у кожного стрічка, бо так модно, а тоді це просто був прояв якогось свого протесту. [...] Ідеалами Майдану для мене є ті люди, які стояли поряд.



Андріївські вечорниці з політичним присмаком на кіровоградському Майдані. 13 грудня 2013 р.

Микола ГРЕЧУХА

На наш регіональний Майдан приходили однодумці, люди, які могли вести за собою інших. Чому? Тому що в той час з боку влади відчувався пресинг, який ніяк не можна порівняти з революцією 2004 року, під час якої ми мали більше можливостей для протесту. Тобто на перших порах Євромайдану велика частина суспільства була залякана, і лише люди з чіткою громадянською позицією, рішучі люди виходили на акції протесту.

Ми з Андрієм Лаврусем завжди були ініціаторами різних походів: до пана Ковальчука, до інших. Ми очолювали всі наші акції, йшли попереду, заводили людей, підтримували їхній дух. Спілкувалися з тими, хто, можливо, розчарувався через те, що Майдан затягується, і втрачав віру в те, що ми досягнемо якихось результатів.

Ми разом з Андрієм вели Майдан. Андрій був модератором — щодня він його розпочинав і закінчував, він його генерував.

Я був одним із тих, хто постійно, кожні вихідні, вантажив автомобіль з грошима, теплими речами, які збиралися тут, на Майдані, і везлися до Києва. Там стояв намет, в якому були представники кіровоградського Майдану. Також ми допомагали медичним пунктам на Євромайдані, у яких надавалася допомога протестувальникам.

Я постійно курсував між Києвом і Кіровоградом. У мене було три пункти: робота, з якої мене намагалися не відпускати всіма способами, кіровоградський Майдан і Євромайдан у Києві. Я жив, по суті, на колесах.

Андрій ЛАВРУСЬ

Під час ходи до будинку, де мешкав тодішній голова обласної ради Ковальчук, заарештовували наших активістів. Коли їх забирали у міліцію, ми проводили акції під МВС, ходили на суди.

Бували такі періоди, коли ми щодня збирали Майдан у нас, у Кіровограді, а на ніч поверталися до Києва, щоб підтримувати своїх, чергувати, тримати там оборону.

Юрій МИТРОФАНЕНКО

Одного разу ми з депутатом Капліним ішли пікетувати наше обласне управління міліції на Дзержинського. Нам перекрили дорогу турнікетами, стояли представники міліції. Ця акція була спрямована на те, щоб звільнили ув'язнених Белова і Лупандіна. Я не те що підтримую тих хлопців — я проти беспредела.

Ну що нам вдалося? Нам вдалося прорвати кордон, який охороняла міліція. На наступній вулиці стояв автобус із «Беркутом», але це людей не налякало, і ми пройшли до приміщення управління міліції. І я вважаю це маленькою перемогою.

Дмитро ВАСИЛЬЄВ

Від самого початку Майдану я був журналістом інформаційно-аналітичного центру «Перевесло», де збиралися активісти, знаю про діяльність багатьох із них. Голова цього центру Сергій Михальюнок був обраний координатором Майдану. Його кілька разів затримували на посту ДАІ біля Олександрівки, як він їздив діставати генератор для потреб Майдану. Одного разу його на тому посту п'ять чи шість годин тримали вночі на морозі.

Миколу Гречуху, активіста Майдану, навіть заарештували. Одного дня він їздив автобусом у село із сестрою, а за свідченням міліціанта, був у цей час у центрі міста, п'яний, і матюкався на людей. А Микола гіпертонік і майже не випиває. Його заарештували, йому стало погано в СІЗО, і його відвезли до лікарні. Звідти міліція хотіла забрати його, зі страшним тиском, але лікар не дозволив.

Віталій Коваль — член організації «ДАІ не дай». Вони борються зі свавіллям ДАІшників, а під час Майдану очолювали Автомайдан. Вони постійно їздили, і їх також арештовували, машини забирали.

Наталія Вельгун відповідала за матеріальне забезпечення Майдану: шукала машини, знаходила підприємців, організовувала відправку людей, коштів із Кіровограда у Київ.

Андрій Лаврусь був ніби голосом нашого Майдану, постійним ведучим віча та інших заходів.

Адвокат Ліана Левицька захищала майданівців у суді. Вона не побоялася займатися цим, хоча ви знаєте, який був тоді режим.

Олексій ЦОКАЛОВ

Ми у Василькові, під Києвом, блокували спецпризначенців, щоб вони не виходили з військової частини. Нас під одним парканом було п'ятеро осіб, під другим п'ятеро і посередині десять, а їх тисяча. Ми розуміли, що тисяча проти двадцяти... Нас відштовхнуть і все. Але зна-

ете... Це на рівні відчуттів... Ми здогадувалися, що вони також не хочуть їхати на Майдан. Вони були раді, що ми стоїмо перед цим парканом. Ми дізналися, що це спецпризначенці підрозділу «Тигр» із Феодосії й що їхнє завдання — вилловлювати активних майданівців.

Це було в грудні, числа 5-го. Пішов сніг, було так вогко... Ми поставили намет, а Віктор каже: «Давай копати траншею. «Урали»-то, звісно, пройдуть, а автобуси зі спецпризначенцями — ні». Ми взяли лопати (місцеві нам принесли)... і всі бояться копати. Але перший копнув, а тоді й інші долучилися. Почати справу — це найвідповідальніше, найстрашніше: зможу чи не зможу? Було таке відчуття, що ми копали ту траншею, щоб побороти свій страх і показати, що ми не просто стоїмо, а щось робимо. [...]

Далі Віктор запропонував робити «їжаків», металевих. Ми поїхали на металобазу, купили бухту дроту «вісьмірки», болгарку, зварювальний апарат. [...] Знайшли одного хлопця, він нам дав розетку в гаражі, й Віктор там зварив десь 150 «їжаків» — таких, щоб кидати під колеса. Але 11-го числа спецпризначенці все ж прорвалися і поїхали на Майдан. А як вийшло? На передніх воротах стояв Петро. Він, виявляється, колишній СБУшник, але кажуть, колишніх у тій конторі не буває, то він і випустив їх. [...]

І от 5-та ранку, ця колона виходить... Ми сідаємо в машину, я за кермом. Вилітаю на Одеську трасу. А перед трасою там, у Василькові, є міст. Віктор виходить з «їжаками» цими... Дивлюся: та колона зупиняється, червоне світло — аварійки вмикають. Коротше, все, Одеська траса заблокована...



Віктор Чміленко на вічі 15 грудня 2013 р. в Кіровограді (фото В. Лебеда)

Олена ГОРОБЕЦЬ

Звісно, всі основні події відбувались у столиці. Але нам було важливо допомагати тим, хто стояв у Києві, демонструвати підтримку тих цінностей, за які велася вся ця боротьба.

Насамперед ми збирали і відправляли кошти, протестувальників на Київ. Одні поверталися, інші їхали, бо було зрозуміло, що весь час там перебувати важко, потрібне якесь чергування. Хтось узагалі не міг залишити роботу, сім'ю — вони приносили кошти, продукти, медикаменти. Певною мірою у нас був дотаційний центр київського Майдану. А для місцевої громади це був неймовірний досвід єднання. За короткий час усі ми стали як одна родина, бо щоразу виходили приблизно ті самі люди, за кожного ми уболівали, хвилювалися.

Олександр РАТУШНЯК

Я був учасником Майдану і в Києві, і в Кіровограді. Хоча у мене була дуже велика потреба перебувати в Києві, підживлюватися енергією, основну свою місію ми вбачали у діяльності тут. Адже в нас керувати областю були поставлені... Я це назвав періодом «донецької окупації» нашого міста, краю, тому що на чолі стояли люди, які були сюди прислані. Вони взагалі не

були нашими людьми, вони не дихали нашими цінностями, не дихали так, як ми дихаємо, цим повітрям, степом. Але вони приїхали і вирішили, «що все буде Донбас». Нам дуже важливо було цей «Донбас» тут перемогти. Але ми розуміли, що це залежатиме від того, як він буде перемагатися там, на тому рівні, київському.

Андрій ЛАВРУСЬ

Були такі моменти, коли думали: «Ну все, Майдан скінчився». Але потім з'явилися нові поштовхи, які нас спонукали йти до переможного кінця. І одним із переломних моментів були закони 16 січня, коли ми усвідомили, що назад дороги немає. Тоді ми зрозуміли: або нас усіх «закриють» і знищать, або ми перемажемо. Це було тією точкою, коли люди усвідомили, що їхніх вимог ніхто не слухатиме. Тому вони і вдалися до тих дій, які ми бачили згодом.

Тетяна БОРОДИНА

Після законів 16 січня пам'ятаю, як бігла на Майдан. Ми почали швидко збиратися, бо вирішили, що не можна сидіти вдома, позаяк це все може погано закінчитися для нашої країни. Коли бігла туди, задзвонив телефон, і мій дорослий син запитав: «Мамо, ти де?» Я йому сказала: «Біжу заробляти 15 років!» — адже за ці акції вже могли засудити на такий термін.

Сім'я мене підтримувала, діти підтримували. Вони знали, що втримати мене не вдасться — мама все одно буде там. Те саме було і в інших областях — чула від своїх знайомих. Активні люди брали участь у протестах, пасивні спостерігали збоку. Я дуже вдячна долі, що саме серед моїх знайомих виявилось багато активних людей і вони всіма силами підтримували Майдан.

Людмила АЛЬОХІНА

Коли вже масові вбивства пішли... Ми були у своєму стоматологічному кабінеті й увімкнули Інтернет. У нас сидить пацієнт, а ми не можемо спокійно працювати. Весь час, коли тут лікували, дивилися, що відбувається в Києві.

Це наша влада влаштувала просто сафарі посеред величезного міста. Тут навіть немає слів. Правоохоронці себе виправдовують тим, що мають гарну роботу. Мене завжди дивувало, як люди в нашій країні, на такій багатій землі, можуть так бідувати та ще й продаватися за копійки. Мене це завжди хвилювало.

Коли були перші жертви, ми не збиралися йти з Майдану, навпаки, навіть мій чоловік закрив свій стоматологічний кабінет і пішов на протест. Ми там побачили дуже багато людей, своїх колег.

Звернення журналістів до начальника УМВС у Кіровоградській області К. Пожидаєва

Сьогодні в Україні стало практично неможливо виконувати наші професійні обов'язки. Є відеопідтвердження і чимало свідків того, що в журналістів прицільно стріляють ті, кого називають правоохоронцями. За останні три дні від пострілів, гранат та кийків «правоохоронців» в Україні постраждало понад 30 наших колег. Це стало наслідком грубого порушення владою як законів нашої країни, так і міжнародної Конвенції ООН з прав людини.

Нам відомо, що в придушенні народного невдоволення в Києві беруть участь Ваші підлеглі, а тому закликаємо Вас забезпечити дотримання ними вимог законів, унеможливити застосування зброї проти демонстрантів, в тому числі проти журналістів. Ми засуджуємо «правохоронців», які відстрілюють активістів руху спротиву та перешкоджають журналістській діяльності.

Ми засуджуємо прийняття законів Олійника-Колесніченка, які фактично позбавляють права на професію всіх журналістів України, а народ — жити в демократичній країні. Знайте, що за порушення законів усім доведеться відповідати. Не підставляйте своїх підлеглих, не штовхайте їх на злочини.

Просимо довести нашу позицію до керівництва МВС.

(gre4ka.info/suspilstvo/8110-u-kirovohradi-zhurnalisty-zvernuly-s-do-militsii-z-vymohoiu-ne-vbyvaty-foto)



Протест кіровоградських журналістів під стінами УМВС 22 січня 2014 р. Учасники акції вшанували хвилиною мовчання загиблого в цей день на київському Майдані Сергія Нігояна, і зачитали звернення до начальника УМВС у Кіровоградській області Костянтина Пожидаєва. *(фото С. Дубини)*

Ліана ЛЕВИЦЬКА

Радою кіровоградського Євромайдану задля вшанування пам'яті про загиблих у Києві було прийнято рішення зібрати 23 січня віче. Обласна адміністрація в цей день також збрала мітинг прихильників Партії регіонів. Два зібрання розділяв пам'ятник Кірову: ми були на площі від пам'ятника до дороги, а провладні — від пам'ятника до приміщення ОДА.

Їхній мітинг проходив одноманітно, було кілька професійних «глашатаїв», які виступали, а паузи вони заповнювали гучною музикою. Головним «дискжокеєм» був працівник Управління внутрішньої політики ОДА В. Останній.

Під час хвилини мовчання, оголошеної за загиблими на Майдані, В. Останній гучно увімкнув «Червону руту». Це було просто дико і неприйнятно! «Червона рута» є візитівкою України, з нею вирости кілька поколінь українців, я любила цю пісню, але з того часу я не можу її слухати через невідповідність тій ситуації, в якій вона звучала, коли ми оплакували загиблих.

У цей день розпочалися масові репресії проти майданівців. Схема була одна: активістів відстежували, а потім затримували у малолюдних місцях. На підставі двох неправдивих рапортів працівників міліції складався протокол про дрібне хуліганство: «нецензурно лаявся в громадському місці на адресу перехожих, на зауваження не реагував».

Пригадується, як при затриманні активіста-свободівця у нього під час обшуку знайшли «Кобзар». Я ніколи не повірю, буцімто людина, яка при собі носить «Кобзар», здатна образити перехожих нецензурною лайкою.

Активно затримували автомайданівців за вигадані порушення правил дорожнього руху і непокору працівникам міліції. При цьому грубо порушувались права людини, зокрема право на захист і правову допомогу: про затримання не повідомлялися рідним, і часто ми лише через кілька днів дізнавалися, що когось затримали.

Покарання були типові — 10–15 днів адміністративного арешту, при тому що законом за такі порушення передбачені інші види стягнення: попередження, штраф. Арешт призначали всім, незалежно від статусу і віку: викладачам вишів, депутатам місцевих рад, учням ПТУ і студентам.

«Кривосуддя» місцевих суддів частково виправляли судді Апеляційного суду Кіровоградської області, які через кілька днів арешту замінювали його на штраф. І в місцевих судах, і в апеляційному ніхто з суддів не звертав увагу на наявність алібі, на процесуальні порушення, відсутність доказів та інші суттєві обставини.



Зібрання Майдану та Антимайдану біля Кіровоградської ОДА 24 січня 2014 р. (фото В. Лебедя)

Андрій ЛАВРУСЬ

...Був переломний момент, коли ми зрозуміли, що перемога вже близько. 25 січня проходила сесія обласної ради, на якій депутати-регіонали та їхні однодумці проголосували, знову-таки, на підтримку Януковича. Тоді під стінами обласної адміністрації зібрався наш мітинг, і також зібрався Антимайдан. Увечері ми провели тисячну ходу до будинку голови обласної ради, який тоді опрацьовував результати голосування.

Олександр РАТУШНЯК

Коли я побачив, що у багатьох містах України складають свої повноваження міські, обласні ради — люди просто ходять і проголошують там свою владу, я зрозумів, що це має статися і в нас у Кіровограді. Ми бачили карту, де були позначені кольорами міста, у яких це відбулося, а Кіровоград був таким нейтральним, ніби там нічого не відбувається. Але ж ми знали, що це не так.

І я вирішив, що хоча в Києві моє перебування важливе, але там я потрібен просто як одиниця. А в Кіровограді, я розумію, що на мене орієнтуються якісь люди, яких я можу очолити, повести. Тому я поїхав у Кіровоград...



Влада, остерігаючись штурму ОДА учасниками Майдану, забарикадувала приміщення
(фото медіапорталу akulamedia.com)

Тетяна БОРОДИНА

26 січня було найбільше протистояння. Організовано прийшли тітушки — всі в жовтих та помаранчевих рукавичках, щоб упізнавати один одного. Моїм завданням було не пустити їх до пам'ятника Кірову. Я прийшла на центральну площу дуже рано, зайняла, так би мовити, пост.

Ми стояли з прапорами України, а коли тітушки намагалися підійти ближче і затулити нас вудилищами, на яких були причеплені прапори Партії регіонів, ми зривали їх, діставали, які могли, й кидали під ноги.

Незважаючи на роботу чи ще якусь зайнятність, люди, все ж таки, прийшли на Майдан. Саме той момент був важливим для нашого міста — як свідчення того, що люди не боялися, хоч нас увесь час знімали на відеокамери — міліція, «Беркут», СБУ, знімали з вікон держадміністрації. Кожне наше обличчя було добре відоме. Деякі представники міліції навіть попереджали, наприклад, мене: «Таню, не ходи в цій яскравій куртці, зніми її, щоб ти не була такою примітною». Але я не боялася нікого, сказала, що нехай вони нас бояться.

Був момент, коли я та інші учасники тих подій закликали керівників кіровоградського Євромайдану штурмом захопити ОДА. Проте нас попередили, що будівля заповнена спецпризначенцями. Також там було дуже багато тітушок, які лише чекали моменту, коли люди підуть на штурм, щоб почати їх бити.

З одного боку, я вважаю, що організатори, які, все ж таки, відповідали за долю людей, вчинили правильно, що не пішли на штурм і відвели протестувальників... З іншого, я досі шкодую про це, тому що якби ми тоді штурмом захопили цю будівлю, то хоч і постраждали б, але всі оці депутати-регіонали, які сиділи тоді на своїх місцях в ОДА і міськраді й сидять дотепер — вони б, можливо, там зараз не були.

Андрій ЛАВРУСЬ

«Ковальчук Микола, в тебе совість гола»... Так, зараз можна посміятися, але тоді були моменти... або ми маємо вивести людей, або всі будуть побиті. У тітушок були молотки, вони всі були напідпитку і в такому ворожому настрої... Деякі, як мені здавалося, були взагалі під наркотиками.

Ми не йшли на конфлікт, приходили і казали: «Що ви тут забули? Ця будівля облдержадміністрації нікому не потрібна». А вони у відповідь говорили, що вони заїжджі, їх сюди привезли. Вони переважно були російськомовні.

Міліція на це взагалі не реагувала, міліція казала: «Нам не було команди згори». Ми намагалися зрозуміти ту сторону, переконати, що так не можна. Але ті люди чути нікого не хотіли...

Олександр РАТУШНЯК

Я особисто знав Чміленка. Він сам був із Бобринця. Дуже багато часу проводив у Києві, і в Кіровоград приїжджав: ми тут щось робимо, він приїде до нас у штаб, у «Перевесло», щось розповідь і знов туди їде. А 26 січня Віктор був тут, у нас на Майдані. І дав мені свою каску. Просто бачив, що я сунуся скрізь, а він був у касці.

Підійшов до пам'ятника, а я там стою і розмахую червоночорним прапором — це ж такий символ бунту, повстання. Чміленко біля мене поклав каску. Тобто він узяв її як провокацію, тому що законами 16 січня їх носити було заборонено. А потім я питаю: «Можна?» А він: «Бери».

Вдягаю цю каску — це ж усе провокація, це ж заборонено законом. Ходжу у вирі подій у цій касці, я — публічна особа, все ж таки мелькаю, і це теж якось дратує владу.

Відбувся цей мітинг, а Віктора все ж таки стукнули молотком по голові. Я потім відчував внутрішню гризоту — адже я взяв його каску, а йому дісталось молотком. Він був у шапці вовняній, і його стукнув Майборода (він зараз сидить за це), і з-під шапки струмочком дзюрчала кров. Ну, молоточок був такий, що плитки підбиває, не металевий, гумовий, але на морозі він затвердів і став як камінь.

Микола ГРЕЧУХА

Кіровоградський Майдан можна розділити на дві частини — до 26 січня і після. Якщо до 26 січня влада, не скажу, що була лояльною, але принаймні намагалася миритися з Майданом, то після стало очевидно, що мир закінчився. Закони 16 січня дали зрозуміти, що дороги назад немає, тобто рубікон ми вже перейшли. Не знаю, як у хлопців на роботі, чи був тиск, а від мого керівництва почали звучати заяви, що фактично згори дана вказівка мене десь подіти — звільнити або якось здихатися, щоб потім мене можна було «локалізувати».

Після того як влада спровокувала побиття людей 26 січня, а завдяки нам воно не було таким масовим, і їм не вдалося зробити постановочної картинки, яку хотів би Ларін, тодішній куратор області, показати Януковичу... З картинкою не склалося. Чому? Коли ми зрозуміли, що планується (ми моніторили Інтернет і бачили, що відбувається в інших областях), то почали братися з хлопцями за руки, утворюючи живу стіну між нашими майданівцями і тітушками та «Беркутом», фактично відтісняючи останніх.

Тоді ми чули закиди на свою адресу — мовляв, ми боягузи. Але знаючи, що з чотирьох боків підігнані автобуси з добре підготовленими професійними спортсменами, ми не мали права допустити, щоб виник привід для конфлікту, який переріс би у жахливе побоїще. Ми зрозуміли, що в нас немає достатньої сили. Тим більше, що серед майданівців було більше жі-



Особи, що нападали на кіровоградський Майдан 26 січня 2014 р., були з георгіївськими стрічками
(фото В. Лебеда)

нок, ніж чоловіків. І просто покласти людей під удари дубинок наша совість та громадянська позиція не дозволила.

Щоправда, під час того зібрання нашому герою Небесної Сотні Віктору Чміленку та його сину тітушки завдали ударів молотками по голові. Це фактично була перша кров кіровоградського Майдану. Потім, у лютому, Віктор загинув на Інститутській у Києві.

Після подій 26 січня кіровоградський Майдан, можна сказати, значно активізувався у своїй боротьбі проти місцевої влади.



Начальник УМВС у Кіровоградській області К. Пожидаєв

З повідомлення прес-служби УМВС у Кіровоградській області

26 січня цього року на центральній площі міста Кіровограда під стінами обласної державної адміністрації відбувся мітинг, в якому взяли участь прихильники як діючої влади, так і опозиції.

Наразі зібрання закінчилося і його учасники залишили площу перед ОДА. Під час заходу сталося дві бійки між мітингувальниками. Працівники міліції у конфлікт не втручалися.

Дані події задокументовано, інформацію по них внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками частини 2 статті 296 Кримінального кодексу України (хуліганство, вчинене групою осіб).

В цілому грубих порушень громадського порядку не було допущено.

(gre4ka.info/suspilstvo/8214-kirovohradska-militsiia-ofitsiino-pidtvordyla-shcho-ne-zakhyshchala-liudei-vid-titushok)

го дозволу не міг дати, тому що, думаю, йому не потрібен був скандал — давати дозвіл від університету, щоб затримати якогось там активного майданівця. І вони просто там сиділи, мерзли і чекали.

Але оскільки тоді була сесія, мені все одно треба було йти — заповнювати відомості, приймати боржників... Ну, одним словом, це робочий процес. Той вільний день я витратив на те, що все зафіксував: пригадав, що було 26 січня, і написав про це матеріал.

Наступного дня виходжу, щоб іти на роботу, і йду по дорозі викинути сміття. Повертаю за риг, там у нас контейнери зі сміттям, чимчикую до контейнера, коли чую — ззаду несеться якесь тіло. Озираюсь, і в цю мить мене «зносить» отакий здоровило. Я лежу обличчям у сніг, мені шию коліном притиснули... Лежу, а у мене в кишені фотоапарат (ну, я ж знаю, що за зако-

Олександр РАТУШНЯК

Тоді мені був один двіночок від друга, і він каже: «Ти там поменше висовуйся, бо вже сигнали пішли». Потім ще один дзвіночок... А я тоді ще жив у гуртожитку, і один мій колега, що на поверх чи два нижче мешкав, сказав, що за моїми вікнами стежать. Він вивозив сміття, а вони питали про мене, де мої вікна, і тому мені краще не виходити. Я так зрозумів, що це дуже серйозно. Увечері не вийшов, на другий день (це було 27 січня) теж нікуди не вийшов, а вони ж сидять, мерзнуть, ждуть мене. Їм уже був наказ мене заарештувати.

Пізніше мені розповідали, що вони намагалися увійти в гуртожиток і затримати мене в помешканні. Але треба віддати належне коменданту нашого гуртожитку Наталі Бортневській. Це моя колишня студентка. Так от, вона заборонила їм це робити, сказала: «Оскільки гуртожиток підпорядкований університету, то без дозволу ректора я тут нічого не можу вирішувати. Ідіть до ректора, отримуйте дозвіл». Ну, зрозуміло, що ректор тако-

ном затримання можна знімати). Я раз — кнопку натискаю, лежу і намагаюся щось зняти. А він побачив фотоапарат, хапає його... Забрали. Хоч не поламали, але карту пам'яті вилучили. Потім сказали, що вони її загубили, і мені її ніхто вже не поверне, на 4 ГБ карта пам'яті.

І от мене скрученим, як Тузіка, тягнуть. Підходить якийсь мужик і каже: «Хлопці, хлопці, що ж ви робите?» Я лежу і чую, що один із них, той, що стояв, каже: «Спокійно, дядьку, ми з міліції». І я такий — хух! Аж легше на душі стало. Бо я вже чув, що перед цим викрали Булатова, знайшли мертвим у посадці Вербицького. Завозили людей просто в посадки, били там, убивали. Луценка побили... Він вижив, правда. Я зітхнув із полегшенням через те, що мене тягнуть у міліцію, а не в посадку. Я знав, що там хоч скажуть, де мене забрати потім. Одним словом, заарештували мене.

Затримання відбулося грубо, не за законом. Я ж перед цим читав, мені ж розповідали, як поводитись під час затримання: «Вас спитають, хто ви — ви можете не відповідати... Можете фіксувати це на відео...» Нічого цього не можна було зробити в тих умовах, тому що мене скрутили дуже жорстко.

Ліана ЛЕВИЦЬКА

Після 26-го числа репресії набули масового характеру. 28 січня були затримані Олександр Ратушняк та керівник кіровоградських ультрасів Віталій Єгоров. Їх звинувачували в тому, що вони нецензурно лялися та закликали до насильницьких дій і штурму ОДА.

У той же день їм було обрано запобіжний захід — тримання під вартою, що було грубим і явним порушенням, оскільки законом прямо заборонено брати під варту осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення середньої тяжкості.

Я думаю, що в ті дні кожен, хто насмівся висловлювати свою позицію, готовий був до арешту.

Юрій МИТРОФАНЕНКО

28-го числа мені зателефонувала Віта Атаманчук і повідомила, що Олександр Ратушняк заарештований. Потім, пізніше, Саша прислав мені смс-ку і попросив прийти на суд. Йому світило 7 років за організацію масових заворушень і 2 місяці попереднього арешту. Я подзвонив Володимирі Євгеновичу Панченку (це викладач Києво-Могилянської академії, він працював у нас, доктор наук, професор) і попросив про допомогу. Він обіцяв посприяти.



28 січня 2014 р. на мітингу, організованому Партією регіонів під стінами Кіровоградської ОДА, голова обласної ради Микола Ковальчук, у зв'язку з подіями 26 січня, заявив: «Ми не можемо бути європейською державою, бо ми поки що маємо не обличчя Європи, а обличчя банди!»

(gre4ka.info/polityka/8258-mykola-kovalchuk-my-maiemo-oblychchia-bandy-video)

Відбувся суд. Ми сиділи і чекали в приміщенні Кіровського суду: коли почули вигуки «Ганьба!» — зрозуміли, що сталося щось жахливе, що Олександрю призначили тримання під вартою. Потім з'ясовували, де він перебуває, бо нам не казали, куди його повезуть.

Я зателефонував своїм друзям, які працювали в міліції. Ми під час Майдану обмінювалися з ними інформацією: коли вони очікували штурму, то телефонували мені й питали: «Ти ж там ближче до Майдану. Чи не будете ви штурмувати сьогодні?» Я відказував: «Хлопці, не

бійтеся, все нормально. Ніхто нічого штурмувати не буде». Тепер, коли Олександр потрапив до в'язниці, я їм телефонував і запитував: «Хлопці, що треба, щоб йому передати до в'язниці?» Ну, тобто таке спілкування було, людське.

Олена ГОРОБЕЦЬ

Олександр Ратушняк — мій добрий знайомий, і коли його заарештували, було відчуття абсурдності того, що відбувається, і страху. Бо Олександр Михайлович — людина абсолютно інтелігентна, весь такий делікатний. За що його саджають? За те, що він на площі дуже грубо матюкався. Як його арештовують? Біля власного будинку на очах у сусідів його валять у сніг, як рецидивіста, одягають кайданки, запихають у «бобік» і починають фабрикувати справу. В усе це важко було повірити.

На щастя, долучилися чудові юристи. Громада — журналісти, інтелігенція, колеги-викладачі — прийшли підтримати Олександра Михайловича, переповнивши залу суду. За нього заступилися також відомі на всеукраїнському рівні письменники, поети, політики, громадські діячі. Певною мірою саме завдяки великому розголосу його вдалося звільнити.

Олександр РАТУШНЯК

Ми справді злякалися. Цей арешт дуже настрахав багатьох: і колег, і громадськість. Тому я вважаю, що це був потрібний арешт. Можливо, я таки провокативно поведився, але це для того, щоб Кіровоградщина на карті нашої країни не мала вигляду території, де нічого не відбувається. Потрібні були прецеденти. Тому що в Черкасах обласну адміністрацію захопив «Правий сектор», у Полтаву ударівці приїхали. А до нас ніхто не приїхав, і «Правого сектору» не було. У нас нічого не було, у нас були тільки інтелігентні громадсько активні люди. І тому вся відповідальність упала на їхні плечі. Ми все, що могли, те й робили.



Олександр Ратушняк після скасування судом запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. 30 січня 2014 р.

Юрій МИТРОФАНЕНКО

Скасування диктаторських законів було надзвичайно важливим. Це була перемога, необхідна людям, тому що Майдан протягом певного часу не мав перемог. Не скажу, що були постійні поразки, але й успіхів великих не було. А скасування диктаторських законів показало, на що люди здатні. І тоді, виступаючи на кіровоградському Майдані, я говорив: «Люди, бацйте, чого ми досягли? Вони скасували диктаторські закони». Це була наша велика перемога. Ну, і те, що Олександра Ратушняка випустили на свободу, так само було маленькою перемогою. Ми зуміли захистити свого товариша.

Альона ОЛІЙНИК

До нас у Кіровоград приїжджав Сергій Жадан. Він — дуже сильна особистість. Він тоді презентував свою нову книжку «Месопотамія» і приходив на Майдан. Це був, здається, лютий. Жадан дуже крутий, у нього дуже сильні вірші, він заряджає, формує націю. Він справді може підняти народ і сказати такі слова, які людям треба почути.

Із місцевих сподобалось, як приходив Євген Манженко, з «Веселих біоритмів», і співав пісні. Валера Лебідь також дуже часто брав слово.

Микола ГРЕЧУХА

Під час Євромайдану я був у Донецьку. Там ми проводили форум, організований Інститутом політичної освіти. Намагалися пояснити дончанам, що таке Майдан, розкрити його цілі та своє бачення майбутнього. Тоді ж працівники Донецького УМВС разом із тітушками проводили зачистку, і так сталося, що мене заарештували. То був момент, коли мені довелося поспілкуватися з донецькими правоохоронцями.

До речі, від одного з них (це був полковник) залишилися неоднозначні, можливо, навіть більш позитивні враження. Тому що він, коли мене вже відпустили, сказав: «Нікуди не йди, я викличу таксі, тебе відвезуть. За відділком міліції стоять тітушки, якщо ти підеш, вони тебе просто вб'ють».

Треба віддати належне цьому полковнику. Адже він не знав, як я скористаюся цією інформацією. Але, ризикуючи власним статусом, а можливо, і життям та здоров'ям, ця людина вчинила так, як вважала правильним, залишилася людиною. Насправді ми всі є українцями, незалежно від того, в якій частині нашої країни проживаємо. Тобто всюди є справжні сини України, які можуть діяти за покликом серця, а не тільки в рамках свого статусу.

Дмитро ВАСИЛЬЄВ

Коли тітушки били людей, кіровоградська міліція не реагувала, зовсім. До них прибігали, просили: «Зробіть щось, відбувається порушення закону», — а вони не реагували. У Кіровограді самі міліціанти людей не чіпали, не били, але їхніми руками заарештовували активістів. Деякі працівники міліції потім виступали як свідки. Це парадокс. Ну як таке може бути: судять людину, і свідками є двоє працівників міліції, які розповідають те, що їм сказало начальство?

«Беркут» у Кіровограді був для підстраховки — вони ховалися в автобусах і чекали у дворах.

Людмила АЛЬОХІНА

Одного разу до нас прийшов якийсь студент і сказав: «Я підійшов до міліціонера і спитав: «Як ти будеш далі жити?» Він, знає, такий худенький хлопчик, і я подумала: якщо він такий сміливий і не боїться, то чого мені боятися, коли я вже маю за собою ціле життя?

Увечері наступного дня я підходила до міліціонерів з тим самим питанням. Вони опускали очі й не думали мене арештовувати. Вони стояли там, щоб не втратити роботу. Але, з іншого боку, зрозуміло, що їх ця робота також не надто влаштовує — вони не мають на ній таких великих статків, за які варто відділитися від народу, стати ізгоями. Вони просто ховали очі.

Микола ГРЕЧУХА

Щодо кіровоградських міліціантів, то я можу розподілити їх на дві категорії: перша — «ніхто»; друга — «ніхто в квадраті». «Ніхто» — це ті, хто був холюями попередньої влади. Вони стояли і, як слухняні пси, виконували вказівки керівництва: їм наказували бігти — вони бігли, командували стояти — вони стояли, часом «гавкали», роблячи вигляд, що вони лояльні.

«Ніхто в квадраті» — це такі міліціонери, як ті, що заарештовували мене. Їдучи з ними в автозаку, я говорив їм: «Хлопці, ви ж розумієте, що рано чи пізно правда переможе. Чому ви мене затримуєте, якщо знаєте, що це незаконно?» На що ці двоє відповіли: «А нам пообіцяли дати квартири. От якщо ми вас посадимо за статтю 20-ю чи 21-ю, то дадуть».

Розумієте, за двадцять років тут, у місті, ще не збудовано такого будинку, щоб вистачило квартир усім тим псевдоміліціонерам. Я тоді зробив висновок, що у спецструктурі, в УБОЗі працюють недолугі люди, які не здатні провести аналітику і зрозуміти, що їхня влада їх обдурює.

Тетяна БОРОДИНА

Ніколи не забуду 8 лютого 2014 року. Тоді жінки з кількох регіонів з'їхались на Майдан у Київ і стали учасницями акції «Ланцюг життя», або «Чужих дітей не буває». Поїхали і ми з активними жінками з нашого Майдану. Ми йшли і ставали на Грушевського перед лавами «Беркута» і бійцями внутрішніх військ, на одяг були начеплені таблички з написом «Мама». Це було вже після того, як запалали шини, — все було в сажі, у барикадах. Хлопці-ВВ-шники стояли, опустивши очі, деякі плакали, а беркутівці поводитися дуже нахабно. На всю вулицю з динаміків лунали пісні групи «Любе». Пам'ятаю, тоді різонула слух фраза з пісні, на яку раніше ніколи не звертала уваги, — «...умереть за Росію».

Там було дуже багато іноземних ко-респондентів, які знімали це все, брали інтерв'ю у мам. Вони бачили, що матері України справді підтримують тих, хто стоїть на Майдані, й намагаються достукатися до хлопців, які стояли живим щитом перед «Беркутом», щоб вони дізналися правду і розійшлися по домівках.



16 лютого 2014 р. виставкою-хронікою життя місцевого та столичного євромайданів у Кіровограді було започатковано Артмайдан

Олексій ЦОКАЛОВ

17 лютого у мене в Кіровограді був суд за водійське посвідчення, а 19-го — суд у Бобринці. Ну, коротше, суди, які затягують. Ми вирішили, що ще цей суд відбудемо, а потім поїдемо в Київ. Збиралися їхати вранці, а вирушили вночі. А в мене тиск піднявся. І вперше ми їхали і відчували напруження, ніби... щось буде. Чому? Бо ми зазвичай усю дорогу розмовляли, а це їхали мовчки. От ніби нема про що розмовляти. Якась така ситуація.

І тут нам по телефону розповідають, що Одеська траса перекрита бетонними плитами, ввели надзвичайний стан, стоїть міліція. Ми доїжджаємо до Білої Церкви, а далі дороги пере-

криті. Ми поїхали на Таращу, де загинув Гонгадзе. Через Таращу виїхали аж біля Обухова. І там перший пост.

Стоїть міліція з автоматами, зупиняють нас, питають, куди їдемо. А я відповідаю: «На Майдан». Вони кажуть, що нас не пропустять. Я тоді питаю в одного: «Що ти своїм дітям скажеш?» І вони нас пропустили. Ми не брехали, казали правду. Хвилин п'ять він думав і пропустив. Я кажу йому: «Дякую, що пропустив. Ти — справжній офіцер».

А потім другий пост, зупиняють, з автоматами. Там якщо не зупинишся, то будеш розстріляний. Ми зупинилися. «Куди їдеш?» — «На Майдан». Їх зразу п'ятеро душ підійшло, а потім між собою говорили. Я кажу їм: «Ну, і що буде? Ви отого хряка охороняєте?» Вони хвилин 5 подумали і пропустили.

Олена ГОРОБЕЦЬ

18 лютого склалося враження, що Майдан виснажується, що вже велелюдного зібрання не буде. У Кіровограді на той день навіть не було заплановано власного мітингу, а тоді... Тоді в режимі реального часу ми дивились, як у Києві розстрілюють людей, і були просто паралізовані. Здавалося, що настав кінець світу. Ми ледве допрацювали до кінця робочого дня і одразу поїхали на площу. Людей було небагато. Ми трусилися чи то від холоду, чи від жаху і плакали. Спонтанно обіймалися, щоб утішити одне одного.

У ті найстрашніші дні я залишилася вдома з дитиною, мій чоловік Сергій мені їхати заборонив, їздив у Київ сам. Возив медикаменти, забирав і відвозив людей. Усю ніч у дорозі — зранку на роботу. І так кілька днів поспіль. Я клала дитину спати і цілу ніч сиділа на телефоні, оновлюючи стрічку новин у Фейсбукці, стежачи за стрімами.

Було багато інформації про блокпости, які не пропускали машини і автобуси, тож вони їхали якимись польовими дорогами, машина по вікна була у болоті. Розповідав, що приїхав туди з такими інтелігентними чоловіками, а вертався з прокуреними, у касках, з дубинами і в бронеках бійцями...

Олексій ЦОКАЛОВ

Вранці ми відстояли і сіли в авто. Віктор говорив по телефону з дружиною — наші зазвичай обдзвонювали своїх уранці: «Як ви там, живі?» І Віктор каже: «Людо, повинь настає, уже все». А воно було знакове, бо в 3-й годині ночі зі Львова приїхали автобуси, вже підкріплення прийшло, інші почали приїжджати, адміністрації по областях захоплювати... Ми бачили, що воно набирає потужності.

І Людї Віктор говорив, що, можливо, ми на вечір додому приїдемо, переодягнемось, помимося, а тоді знову назад. Ми збиралися додому, бо бачили, що у силовиків уже потуги немає, коли запалили БТР — це був вирішальний момент. Хоча для мене він був водночас і трагічним.

Потім дзвінок, що Віктор пішов. А пішов як? Сказав: «Піду, чаю візьму чи що». А тоді зразу почали снайпери. І він не відповідає на дзвінки...

Микола ГРЕЧУХА

З Віктором Чміленком, героєм Небесної Сотні, ми познайомилися під час Євромайдану. Він був людиною без зайвого пафосу, неординарною особистістю, здатною, так би мовити, при-

ймати рішення. Маючи свій власний потужний бізнес, він не боявся, що на нього будуть спущені адмінресурси у вигляді перевірок різних державних органів.

Це людина, яка постійно відстоювала свої права. Віктор вів боротьбу з корупцією та іншими злочинами посадових осіб у себе в Бобринці. Коли почався Майдан у Кіровограді, як я тепер розумію, він просто не міг стояти осторонь цих подій і підтримував усім, чим міг — своєю участю, промовами, поїздками до Києва...

Його активно підтримувала родина — доньки, які навчалися на той час у Польщі, син та дружина. Тобто це була Людина з великої букви, як для громади, так і для власної сім'ї. Маючи підтримку вдома, він, звісно, мав можливість реалізувати себе і своє бачення нової України, яку хотів побудувати. Загинув Віктор 20 лютого в Києві, на вулиці Інститутській, від кулі снайпера.



Прощання з Героєм Небесної Сотні Віктором Чміленком. 22 лютого 2014 р.

Олена ГОРОБЕЦЬ

Так багато людей у центрі міста, як на прощанні з Віктором Чміленком, я не пам'ятаю. Хоча у нас і до того були велелюдні зібрання, але того дня це була просто якась стихія...

Рух центральною вулицею був перекритий повністю. Люди заповнили площу і прилеглі вулиці. Ми плакали. Був розпач, горе. Один із найважчих днів у житті. Це був перший Герой, з яким нам довелося попрощатися. На жаль, лише перший.

Після прощання люди ще далеко проводжали поховальний кортеж. Ішли неперекритими вулицями, бо це вже не було заплановано, просто між машинами, блокуючи їхній рух. Тисячі людей, вигукували: «Герої не вмирають!» І йшли, йшли, йшли...

Людмила АЛЬОХІНА

Я взяла портрет Чміленка і показувала молодим людям, дітям, бо не всі знали, що відбувається. Я їм показувала фото і запитувала: «Подивіться. Як ви гадаєте, ця людина може бути бандитом?» Це була моя акція, я їх просила дивитися, просила замислитися, хто такі майданівці, чому вони вийшли протестувати.

Тетяна БОРОДІНА

Мене особисто вражало тоді й вражає зараз те, що Віктор був людиною добре забезпеченою (все-таки фермер, у нього було багато землі, з якої він своєю тяжкою працею отримував дохід), але не хотів бути одним таким заможним серед тисячі людей — він прагнув, щоб добре було всім. Колись він сказав: «Що краще житимуть люди навколо мене, то краще житиме моя родина. Як буде добре всім, то буде добре і нам!»

У нас на Майдані Віктор був взірцем доброти й людяності. Говорячи про те, що всю систему потрібно ламати, він зауважував, що має перемагати розум, здоровий глузд, має пере-

магати добро і розуміння людей. Що треба здійснювати зміни, що наше життя не може так далі продовжуватись — у тотальній брехні та корупції, які повсюди, на кожному кроці, у будь-якому органі державної влади — чи то міськрада, чи облрада, суди, прокуратура, міліція... Будь-яке управління було просякнуте корупцією та брехнею, з якими ми і зараз боремося.



Блокування ОДА. 22 лютого 2014 р.

Альона ОЛІЙНИК

З 21 до 23 лютого ми блокували Кіровоградську ОДА. Звісно, то вже було марно, але якось потрібно було виплеснути цю енергію. Ми блокували, були хлопці з Самооборони, сиділи дві чи три ночі поспіль. Нас тоді керівники повідомили, що одні ворота заблоковані, а інші просто не функціонують. Але виявилось, що ворота відчиняються.

Страху не було, хоча нам казали, що тітушки по місту ходять. Приходило дуже багато людей, які не могли залишитися на ніч, але приносили продукти. Навіть наші викладачі

приходили. Хтось привозив гарячу воду на «мажорних» іномарках. Було відчуття об'єднання, взаємодопомоги.

Коли хтось починав співати Гімн — усі його підтримували. Це були незабутні, можна сказати, емоції. Ми з Вікою робили гарячий чай, нарізали канапки. Віка перемотувала переломи, коли прийшли хлопці, які знімали в Ковалівському парку Леніна з постамента.

Юрій МИТРОФАНЕНКО

Майдан здобув перемогу, коли втік Янукович, коли люди зайшли на територію Межигір'я. Це якщо брати Майдан як боротьбу з Януковичем. Взагалі ж я вважаю, що Майдан ще й досі триває. Поки ми не досягнемо високого рівня життя, поки Україна не стане демократичною, правовою, справді суверенною державою, можна сказати, що Майдан не завершився.

22 лютого зранку я дивився телевізор, по «5 каналу» показали Межигір'я, де гуляли майданівці. Потім із новин дізнався про події в Криму — то мені трохи лячно стало. Я скинув смску Віті Атаманчук, подрузі: «Віто, невже ми перемогли?» Вона на те: «Ще ні». Так, справді, ще ні. Але перший етап революції — вигнання Януковича, перевибори Президента, ліквідація необмежених його повноважень, повернення до Конституції в редакції 2004 року, європейський курс, звільнення ув'язнених — це, безумовно, перемога.

Тетяна БОРОДІНА

Я вважаю, що справа Майдану продовжується і сьогодні. Просто вона перейшла в іншу площину. Річ у тім, що не доведена до кінця ідея Євромайдану, не змінена система влади, та система корупції, яка пожирає нашу країну, — вона й створила ті нестерпні умови, протестуючи проти яких, люди вийшли на майдани.

Майдан трішки спав у тому плані, що люди зараз не виходять на площі, але вони стали брати активну участь у громадських об'єднаннях, товариствах, намагаються контролювати

владу та розбиратися у процесах, що відбуваються навколо. Народився потужний рух, якого ми раніше не знали, — волонтерство. Це я вважаю дуже позитивним наслідком Майдану.

Але він іще не завершився, з огляду на війну, яка триває на Сході. Мені здається, якби ідеї Майдану перемогли одразу, то війни вже давно не було б. Тому що у нового керівництва вистачило б рішучості, розуміння того, що потрібно справді охороняти свої кордони, не пускати ворога. А поки що ми спостерігаємо зовсім іншу картину.

Дмитро ВАСИЛЬЄВ

На мою думку, Майдан не завершився, бо те, за що боролися люди (а дехто і досі продовжує боротьбу), воно не досягнуте до кінця. У нас трохи змінилася влада, обрали іншого Президента, нову Верховну Раду. Але у Верховну Раду зайшли ті самі люди. «Опозиційний блок» — ті самі колишні регіонали, через яких почалася війна в Україні, які підбурювали людей, стикали їх лобами. Вони були монополістами на Донбасі, й зараз проводять ту саму політику. Вони сприяли тому, щоб туди приходив «русский мир», постійно транслиували російські канали.

Навіть у нас у Кіровограді Партія регіонів проводила мітинги проти фашизму — ще за два роки до війни. Я тоді був у «Свободі» й прийшов подивитися. Незабутнє таке видовище: дедушки з бабушками тримають плакати проти фашизму. А коли в них питаєш: «Де в нас фашисти?» — вони не можуть нічого пояснити.

Наш колишній губернатор Ларін під час Майдану був на посаді в адміністрації у Януковича. Хтось за нього знову проголосував, і він зараз у Верховній Раді. То Майдан не закінчився, Майдан закінчиться тоді, коли цих людей не буде при владі, коли вони сидітимуть у буцегарні, а в нас почнуться якісь реальні зміни.

У нас нічого зараз чомусь не відбувається. Ось ці реформи, вони спрямовані лише на те, щоб забрати у людей останнє. [...]

Той, хто хоче чогось досягти, у кого в душі цей Майдан ще живе, щось робить, поступово, потроху, щоб досягти-таки результату. Але таких людей, на жаль, небагато.

Андрій ЛАВРУСЬ

Революція справді ще триває... Звісно, багато людей уже розчарувалися, склали руки й думають, що все втрачено, хоча насправді це не так. Більшість тих, хто був на Майдані, відразу пішли на передову. Ми, в свою чергу, почали займатися волонтерською діяльністю.

Тому говорити, що революція закінчилася, — значить говорити неправду. Вона продовжується... буде продовжуватись, поки не закінчиться війна на Сході, й усі ті убивці та злодії, які творили безчинства в Україні, не будуть посаджені за ґрати, і в Україні не запанує справедливість, правосуддя...

Взагалі Євромайдан дав поштовх, спонукавши всіх українців стати єдиною нацією. Адже під час Майдану ми підставили один одному плече, почали допомагати. Майдан дав поштовх піднесенню патріотизму, яке можна вважати точкою відліку — саме тоді наша нація почала трансформуватися у справжню патріотичну країну. Головне нам продовжувати рухатися у цьому напрямку. Можливо, хтось розцінює це явище як якусь моду, та патріотизм має жити в серці й душі людини. І ти маєш іти з цим до людей — говорити, розповідати...

Противники Майдану стверджують, що Майдан винен в усьому тому безладі, який є зараз. Насправді це не так. Вони взагалі не розуміють, які були цілі Майдану. Тому майданів-

ці мають іти й доносити ці ідеї людям, щоб ті повірили і пішли з нами. От тоді сформується справжня нація українців. Будьмо відверті: для цього, можливо, знадобляться десятиліття. Але до цього треба йти.

Олексій ЦОКАЛОВ

...Я проїхав 400 кілометрів і припаркував за п'ять кварталів від Верховної Ради. Там стоять «бентлі»... «Хлопці, яка криза? Ви гарно живете, ви шикарно живете!» — ось це я їм просто в очі говорив, як і те, що не можна під час кризи торгувати з ворогом, не той час. І прикриватися тим, що цар Вітько хотів цього, а тепер Петро хоче. Ви Петру-царю служите? То не робіть із нього царя, він — побратим, майданівець.

Майдан продовжується. Це життя, це мета. Просто коли людина відчула свободу і те, що від неї багато залежить, в неї виникає такий стан душі... Що таке честь, що таке гідність? Я вважаю, це щось, пов'язане із внутрішнім стрижнем. Честь — це те, як тебе сприймає та оцінює оточення (скажімо, як ви до мене сьогодні ставитеся). А гідність — це те, як ти сам до себе ставишся. І коли ти втратив честь, а гідність маєш, то ти ту честь собі повернеш, а коли втрачена гідність, шансів немає жодних.



24 лютого 2014 р. у Кіровограді на центральній площі імені Кірова демонтували пам'ятник Кірову а саму площу перейменували на площу Героїв Майдану (фото медіапорталу *akulamedia.com*)

ти, співати й танцювати, а спроможний додати систему, власною кров'ю відстояти незалежність та свої права. Що буде далі, як розвиватиметься Майдан? Я не знаю, бо не пророк, але готовий узяти в цьому участь, тобто далі відстоювати ідеали, з якими я вийшов на Євромайдан.

Юрій МИТРОФАНЕНКО

Майдан — це та революція, без якої просто неможливий успішний поступ української нації. На жаль, через те, що ми тривалий час не мали власної державності й перебували у складі імперій: Російської, Австро-Угорської, комуністичної, — досі не було здійснено люстрації. Україна була позбавлена буржуазних революцій — таких, які відбувалися в Англії,

Микола ГРЕЧУХА

Як учитель історії я дуже добре розумію, що глобальні зміни в країні, а тим більше на континенті (бо Євромайдан — не внутрішньоукраїнське явище, це була проблема реально всього континенту — євразійська), не відбуваються за день, два, місяць чи рік.

Я вважаю, що, попри всі помилки, які були допущені після Помаранчевої революції, її наслідки були позитивні. Все спрацювало. Як саме? В 91-му році ми отримали незалежність задурно і не цінували її, в 2004-му ми усвідомили, що є нацією, яка може скидати своїх тиранів. Під час революції 2013–2014 років народ показав, що може не лише стояти,

Франції у XVII–XVIII ст., студентських революцій 1960-х років, оксамитових революцій 1980-х. Ми переживаємо ту революцію, яка веде Україну за принципами, сформульованими Фукуямою: ринкова економіка, демократія, свобода, високий рівень життя. Тобто це була революція цінностей, боротьби за європейські цінності...

Альона ОЛІЙНИК

Люди у своїй більшості побачили, що таке Україна. Ми шукали Європу, а знайшли Україну. Мене не дуже тішить, що пішла мода на все українське — стрічки та інше. Є люди, які не відчують себе українцями, проте одягають вишиванки, бо так модно. Це я кажу про тих, кого знаю особисто. Вони не були на Майдані, не мають уявлення про патріотизм, проте одягають вишиванки, бо це «класно». Але не всі так роблять. Важливо насправді знати, в якій країні ти живеш, за що борешся і що можеш зробити для цієї країни.

Людмила АЛЬОХІНА

Я до Майдану думала, що мої переживання, моє неприйняття соціальної несправедливості — це тільки моє. Доти я гадала, що тільки я так вважаю. А на Майдані зрозуміла, що я не сама і що таких людей дуже багато.

Я сама не бідую, але дивлюся на нестатки наших людей, і мене дивує, що в такій потенційно багатій країні люди можуть вести таке злиденне існування. Тим паче, очевидно, що ці люди працелюбні, вони зранку до ночі щось роблять, і не абищо й абияк, а справді якісно виконують свою роботу, і нічого з цього не мають. Це неправильно.

Ліана ЛЕВИЦЬКА

Для самої себе я не знайшла відповіді на питання, чи перемогла Революція Гідності. Думаю, що в грудні 2013 року Революція тільки почалася.

Під час Майдану народ показав свою силу, а нові керівники не зрозуміли, завдяки кому вони прийшли до влади, а найголовніше — не зрозуміли, що народ, який відчув свою силу, більше не потерпить диктаторів і злодіїв. До Майдану я була переконана, що владу треба удосконалювати еволюційним шляхом, а після цих подій зрозуміла, що дієвим є лише революційний спосіб.

Дмитро ВАСИЛЬЄВ

Можливо, не треба було так відверто йти під кулі. Це вже у людей був запал такий, революційний, просто вже «відімкнуло» інстинкт самозбереження. Але ці люди — справжні герої, їх мають усі пам'ятати, вони віддали свої життя за те, щоб ми жили правильно, за законом, починаючи з дрібниць. Навіть просто викинути у смітник обгортку чи недопалок... Не паркуватися на зупинках, пішохідних переходах... Побачивши машину, припарковану на тротуарі, викликати міліцію, зробити зауваження...

Люди мають тримати в голові жертв цього Майдану, пам'ятати, відстоювати свої права. Треба жити за правилами. Ця жертва Майдану має завжди жити в нас, і ми маємо пам'ятати, що були люди, які віддали життя за це, і нехтувати цим не можна, це буде злочин.



Вимоги Ради Євромайдану, оголошені на вічі 26 лютого 2014 р.

1. Майдан стоятиме, поки вбивці на волі — кіровоградці вимагають затримання, слідства, суду та кари для всіх, хто давав злочинні накази та виконував їх.
2. Зміна системи, а не облич — виконавча влада повинна бути повністю змінена, щоб виключити повернення диктатури.
3. Законодавчо унеможливити суміщення посад держслужбовців та працівників органів місцевого самоврядування з депутатською діяльністю.
4. Скасувати депутатську недоторканність та запровадити прозорий механізм відкликання депутатів усіх рівнів.
5. Сформувати керівний склад виконавчих органів влади не на партійній основі, а за принципом професіоналізму.
6. Прийняти дієвий закон про люстрацію.
7. Прийняти дієвий закон про громадський контроль.
8. Негайне очищення правоохоронних органів.
9. Розформування «Беркута» та притягнення його бійців та командирів до відповідальності.
10. Остаточне закриття всіх проваджень щодо євромайданівців та притягнення до відповідальності суддів, слідчих та прокурорів, які їх фабрикували.
11. Люстрація виконавчої влади. Зокрема, в Кіровограді люди, що прислужували Януковичу й допомагали йому збирати данину, повинні піти негайно.
12. Євромайдан буде і надалі формувати громадянське суспільство і європейський Кіровоград, готувати громадські слухання, контролювати владу, пропонувати рішення нагальних питань з урахуванням думки територіальних громад.
13. Для виконання цих вимог у Кіровограді продовжують діяти Самооборона, Арт-Майдан та Автомайдан.
14. Віче буде проходити щонеділі о 12.00.
(gre4ka.info/suspilstvo/8862-kirovohradskiy-maidan-sformuvav-vymohy-i-stvoryv-liustratsiinyi-komitet-foto)

Альона ОЛІЙНИК

Моя родина мене підтримувала, і ми стали ближчими, об'єдналися завдяки Євромайдану. Мої батьки постійно приходили на Майдан. Я, так само, як і моя найкраща подруга Вікторія Гапоненко, 18 років свого життя спілкувалася російською мовою. Потім вступила на філологічний факультет університету, де всі навколо розмовляли українською. Поїздки до Києва, Львова також сприяли тому, що я почала спілкуватися українською.

Раніше я була не дуже сильною та рішучою. Колись мені було важко виступити перед великою аудиторією людей, перед цілою площею. Після Майдану це стало легше — адже ти бачиш людей, які хочуть тебе чути.

Крім того, в мене після цих подій з'явилося кілька цілей, якась нова мета. Я почала займатися громадською діяльністю — організовувати певні літературні заходи, «просувати» наше

місто. Хочеться, щоб воно було не гіршим за інші. Кіровоград — гарне місто, просто має бути якийсь піар, треба якось розворушувати людей. Ми кажемо, що Львів — це туристичне місто, але це тому, що його таким зробили. Я прагну зробити таким Кіровоград...

Людмила АЛЬОХІНА

Думаю, що це було не марно. Взагалі ніщо марним не буває. Але є певна межа, і ми її перейшли. І я вважаю, що ми не повинні повертатися до роз'єднаності, забуття, розчарування. Наприклад, якщо згоріла хата, то її слід відбудувати одразу після пожежі. Якщо ми хочемо відбудувати нашу країну, це треба робити просто зараз, а не розмірковувати над тим, марно це чи ні.

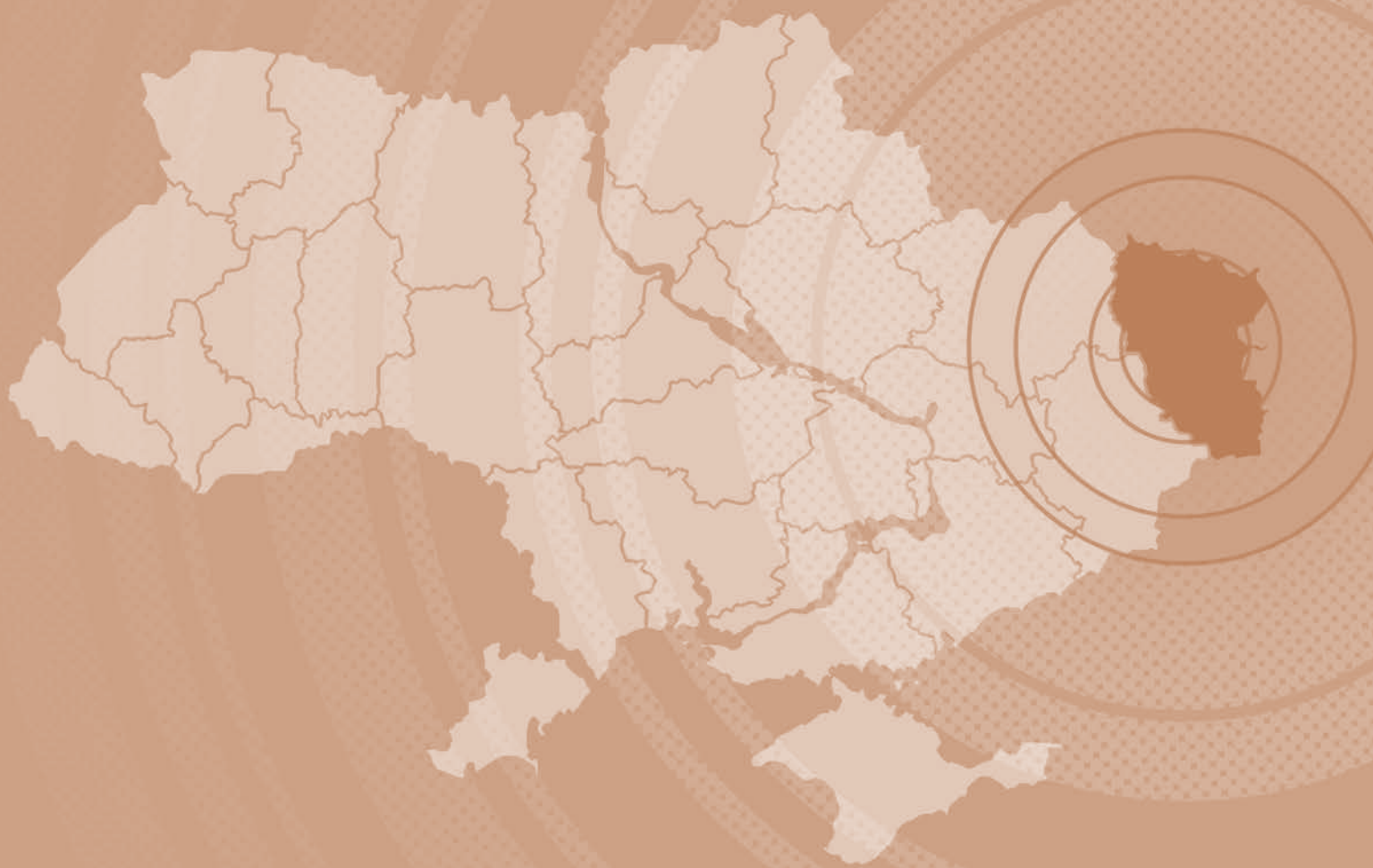
Марно, думаю, було чекати 20 років. Не варто було терпіти так довго, віддавати своїх дітей у холодні школи, учителям, які зовсім про них не дбають, не мають можливості купити собі книжку, нормально підготуватися до уроків. Це, думаю, було марно. А Майдан марним не був. Сподіваюся, що цей момент змусить людей замислитись над тим, щоб у майбутньому не допустити такого і зробити все для того, аби принесені жертви не були намарними.

Олексій ЦОКАЛОВ

Для пам'яті не важлива фотографія. Слід розуміти, за що люди поклали життя, і зараз кладуть на Сході. Коли мені зателефонували і сказали, що машина, яку я зробив, врятувала комусь життя, я був щасливий, аж стрибав. Телефоную Толі Борщенку, який допомагає мені машини ремонтувати (а в нього хворе серце), і кажу: «Ти тільки серце бережи. Зараз буде тобі такий бальзам... Ми 12 життів урятували», — а він відповідає: «Ти як сказав, у мене аж ноги затрусилися. Я в такому стані ніколи не був».

Потім з номера командира розвідгрупи телефонують і говорять: «Ми не знайомі, але я вам дякую. Ви врятували мені життя». Це отут, у серці. Часом мене запитують: як люди знаходять один одного? Як? Іноді збігаються ритми серцеві, душевні, й тоді все виходить.

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ





**Олександр
ВОЛЧАНСЬКИЙ**

1972 року народження,
фотограф



Костянтин ІЛЬЧЕНКО

1959 року народження,
громадський діяч, публіцист,
голова СОГ «Трудовий рух
«Солідарність»



Юлія КРАСИЛЬНИКОВА

1990 року народження,
кординаторка благодійного
фонду «Восток SOS»



Ірина МАГРИЦЬКА

1961 року народження,
філолог, викладач,
громадська діячка, голова
Луганської обласної філії
Асоціації дослідників
голодоморів в Україні



Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

1967 року народження,
колишній працівник МВС



Григорій ПРИГЕБА

1961 року народження,
колишній військовий, член
Радикальної партії Олега
Ляшка, голова Луганської
обласної громадської
організації «Народний фронт
Луганщини»



Костянтин РЕУЦЬКИЙ

1972 року народження,
голова правління ГО
«Правозахисний центр
«Поступ», співкоординатор
громадської ініціативи
«Восток SOS»



Володимир СЕМИСТЯГА

1949 року народження,
викладач, голова Луганського
обласного об'єднання
Всеукраїнського товариства
«Просвіта» імені Тараса
Шевченка, виконавчий директор
Українсько-канадського центру
«Відродження»



Дмитро СНЕГИРЬОВ

1971 року народження,
публіцист, співголова
громадської ініціативи
«Права справа»



Валентин ТОРБА

1981 року народження,
економіст, журналіст

2013

22.11

перше зібрання луганських активістів на знак солідарності з київським Євромайданом.

24.11

перший мітинг луганського Євромайдану, в якому взяли участь громадські активісти та представники політичних партій; збирання побажань та настанов до Президента й уряду; спроба противників євроінтеграції України долучитися до зібрання, загострення ситуації.

26.11

рішення Луганської міської ради про заборону проведення масових акцій до 14 січня 2014 р.

01.12

акція протесту проти силового розгону Євромайдану в Києві.

02.12

заява Луганської обласної ради про неприпустимість дій, що відбулися 30 листопада 2013 р. у Києві на майдані Незалежності, заклик до всіх учасників акцій утриматися від ескалації конфлікту, шукати взаємовигідний формат співпраці України з Європейським Союзом та Російською Федерацією.

04.12

акція луганського Євромайдану «Януковича на йолку», під час якої була прикрашена ялинка, зокрема і портретом Януковича.

05.12

на обласних державних телеканалах Луганська, Донецька та Дніпропетровська проведено телеміст «Євромайдан. Погляд зі сходу», в якому взяли участь політики, громадські діячі, політологи, юристи;

акція політичної організації «Молоді регіони» «Вони — майданять, Донбас — працює».

08.12

недільне віче луганського Євромайдану та провладний мітинг, що стали регулярними; задля недопущення протистояння і нападів на зібрання Євромайдану організовано загін самооборони.

14.12

після нічних сутичок 11 грудня у столиці політична опозиція та влада оголосили в Луганській області масову мобілізацію для поїздки в Київ.

середина грудня

формування Громадського сектору Євромайдану, який об'єднав громадських активістів, правозахисників, студентів, представників творчих кіл. Координаційні збори відбувалися в офісі правозахисного центру «Поступ».

22.12

акція з прикрашання ялинки «в європейському стилі».

24.12

телеміст з євромайданами у Запоріжжі, Івано-Франківську, Львові, під час якого співали щедрівки на честь католицького Різдва.

25.12

розгортання пропагандистської кампанії з дискредитації громадських лідерів луганського Євромайдану (в Інтернеті їх названо «грантоїдами, які відпрацьовують іноземні гроші»);

акція луганського Громадського сектору Євромайдану проти переслідування учасників протестів;
зрив противниками Майдану показу документального фільму «Відкритий доступ» («Межигір'я»).

26.12

повторний зрив показу документального фільму «Відкритий доступ» («Межигір'я»), що супроводжувався нападами провокаторів.

28.12

акція зі створення новорічної гірлянди з побажаннями, які усі охочі писали на жовто-блакитних аркушах паперу; попри перешкоджання міліції гірляндою прикрасили міську новорічну ялинку.

29.12

попри перешкоджання тітушок, біля приміщення Луганської ОДА відбувся показ документального фільму «Відкритий доступ» («Межигір'я»).

30.12

пікетування майданівцями Управління МВС у Луганській області на згадку про розгін Майдану в Києві 30 листопада.

2014

06.01

«революційний» вертеп, організований активістами Громадського сектору луганського Євромайдану.

09.01

рішення Луганського окружного адміністративного суду про незадоволення позову голови правозахисної організації «Поступ» Костянтина Реуцького проти Луганської ОДА щодо примусового залучення школярів до участі у мітингах Партії регіонів.

11.01

приїзд активістів київського Майдану для підтримки місцевих акцій протесту: хода від Українського драматичного театру, під час якої громадським закладам пропонувалося прикрасити свої приміщення жовто-блакитними стрічками, проведення скайп-розмови з київським Майданом;
напад членів Луганської обласної організації Спілки ветеранів Афганістану на зібрання Майдану.

12.01

хода противників Майдану з іконами та зображеннями російського імператора Миколи II, під час якої, зокрема, висловлювалося незадоволення на адресу В. Януковича та мера Луганська С. Кравченка.

середина січня

початок роботи вуличного університету Майдану.

16.01

у відповідь на висловлювання першого заступника голови Луганської ОДА Е. Лозовського, що, можливо, міліція у Києві мала право застосовувати силові методи щодо мітингувальників, активісти Майдану провели біля ОДА перформанс: на асфальті зобразили контури трупів, розкидали гільзи та розлили томатний сік.

17.01

акція протесту проти «диктаторських законів» біля Луганської ОДА, куди активісти принесли свої публікації з критикою влади.

18.01

приїзд співачки Саші Кольцової, яка взяла участь у роздачі перехожим та міліціонерам інформаційних матеріалів про Майдан.

20.01

заява фракції Партії регіонів у Луганській обласній раді, в якій від імені мешканців Луганської області — виборців Партії регіонів було сказано, що силові протистояння 19 січня у Києві поставили країну на межу громадянської війни, і у зв'язку із цим подано прохання до Президента вжити жорстких заходів з наведення порядку, аж до запровадження надзвичайного стану;

радикалізація активістів Атимайдану, створення громадського руху «Луганська гвардія», яку очолив секретар луганського обкому Прогресивної соціалістичної партії України О. Харитонов;

збирання на Майдані підписів під вимогою відкликати луганський «Беркут» та солдатів внутрішніх військ із Києва та закликом до них — не виконувати неконституційні накази.

22.01

акція пам'яті за загиблими в Києві, проведена активістами Майдану;

за ініціативи Партії регіонів розгорнув роботу комітет з організації допомоги потерпілим у протистояннях у Києві працівникам правоохоронних органів.

23.01

звернення активістів луганського Майдану до ультрас ФК «Зоря» з проханням про допомогу в забезпеченні охорони майданівських зібрань.

24.01

поширення владою та противниками Майдану чуток про приїзд до Луганська радикальних активістів з метою захоплення адміністративних будівель.

25.01

з ініціативи Партії регіонів по області пройшли мітинги «Проти розколу України» із засудженням захоплення протестувальниками адмінприміщень та створення народних рад у західних регіонах.

27.01

звернення Луганської обласної ради до мешканців області, трудових колективів, представників козацтва, лідерів молодіжних та інших громадських організацій із закликом разом ставати на захист життя і безпеки земляків, об'єднуватися у народні дружини; розпорядження голови Луганської ОДА про створення обласного штабу із забезпечення громадського порядку та стабільної роботи органів влади, підприємств і організацій;

з метою припинення чуток про планування майданівцями штурму ОДА Громадський сектор луганського Євромайдану виступив із заявою про відсутність таких планів.

кінець січня

патрулювання на вулицях Луганська провладних активістів із георгіївськими стрічками, серед яких були російські громадяни; робота намету з набору на патрулювання.

30.01

акція майданівців із запаленням свічок на вшанування загиблих та потерпілих за два місяці протестів — як активістів Євромайдану, так і працівників правоохоронних органів.

05.02

установче зібрання активістів Майдану із заснування громадської організації «Громадський сектор», на якому було вибрано її голову, раду та визначено напрями роботи.

08.02

«фотосушка» «Майдан — погляд із Луганська» — акція, під час якої активісти розвісили світлини луганчан, які були на київському Майдані.

09.02

майданівська акція «Інструмент свободи» з виконанням гімнів України та Євросоюзу. На її учасників здійснено напад представниками організації «Луганська гвардія», в яких були георгіївські стрічки, прапори монархістських рухів, Російської Федерації та Української РСР.

13.02

Громадський сектор луганського Євромайдану оприлюднив відеоманіфест «Донбас — це Україна», де звучали заклики, попри розбіжності між Сходом і Заходом України, разом боротися за краще життя в єдиній країні.

15.02

акція активістів Майдану «Європейське обличчя Луганщини», присвячена внеску європейців в економіку та культуру Луганської області.

19.02

акція пам'яті на Майдані під гаслом «Досить стріляти!»;
прес-конференція луганчан — учасників Антимайдану, які були свідками подій 18 лютого в Маріїнському парку в Києві.

21.02

через наростання агресії з боку Антимайдану акції луганського Майдану перенесені до скверу Пам'яті;
участь у зібранні Антимайдану взяв народний депутат від Партії регіонів С. Єфремов.

22.02

імітація захоплення ОДА, ініціаторами якого виступили очільники місцевих партійних організацій партії УДАР брати Віталій та Вячеслав Серпокрилови;
заява Громадського сектору Євромайдану про непричетність до подій під ОДА;
спільне звернення луганських обласної та міської рад до Верховної Ради України з вимогою забезпечити негайне роззброєння всіх незаконних збройних формувань, запровадити децентралізацію повноважень владних органів і формування державного бюджету тощо;
за фінансового сприяння Партії регіонів та керівництва області з Києва до Луганська повернулися полк внутрішніх військ МВС, зведений загін патрульно-постової служби та загін «Беркута» загальною чисельністю 98 осіб.

23.02

на луганському Майдані відслужили молебень за загиблими, було створено Народну раду;
мітинг, ініційований місцевою владою, на якому вітали спецпризначенців «Беркута».

26.02

заклик учасників Майдану не спекулювати мовним питанням і почати спілкуватися українською мовою; зустріч активістів з головою ОДА В. Пристюком, від якого вимагали подати у відставку.

27.02

семінар-обговорення «Самоорганізація населення та безпека активіста» у рамках всеукраїнської ініціативи «За мирний протест!».

01.03

поширення серед працівників бюджетних установ чуток про вирахування з їхніх зарплат коштів на відновлення вулиць у Києві, де проходили протести;

масові зібрання за участі луганчан та російських громадян під проросійськими гаслами біля ОДА. На головних адміністративних будівлях знято українські та вивішено російські прапори. Ініціатором цих зібрань названо Народну раду Луганщини; проукраїнський мітинг у сквері Пам'яті; хода активістів Майдану до будинку С. Єфремова.

02.03

віче, на якому засуджено російську агресію, окупацію Криму та антиукраїнські дії місцевої влади; започаткування автопробігів «За єдину Україну»; визнання Луганською обласною радою центральних органів виконавчої влади нелегітимними.

Валентин ТОРБА

У 1994 році до влади прийшов Леонід Кучма. Він ішов під проросійськими гаслами, пропагував двомовність, і, в принципі, Схід України тому за нього й проголосував. Донбас, будемо говорити відверто, — це асимільована територія, де дуже багато, особливо у великих містах, представників різних національностей. У цьому не було нічого поганого, якби не один нюанс: дуже багато пролетарів приїздило з Росії, і всі ці люди споживали саме російську пропаганду. А вплив Росії на Сході був неймовірний. Чому?

З Донбасу в Київ завозили валізи з грошима, і залежно від того, скільки хто давав, розподілялися посади, призначалися губернатори. Донбас, Схід України входив до російської квоти. Саме тому в 1998 році губернатором тут став Олександр Єфремов — людина, яка, в принципі, була поставлена за квотою Москви. Таким чином Київ в особі Леоніда Кучми віддав цю територію на відкуп Кремлю.

Саме з Єфремова й інших ставлеників Москви почалися процеси абсолютно тотального, остаточного зросійщення регіону. Цей період можна порівняти, мабуть, з найстрашнішими сторінками нашої історії — зараз на Сході відрізають людям руки з українським гербом, а українською мовою небезпечно спілкуватися. Ми зараз маємо там усі ознаки геноциду й етноциду, і про це маємо говорити. Але зародки цього геноциду, етноциду, повторюся, слід шукати у другій половині 1990-х.



Із брифінга народного депутата, голови фракції Партії регіонів у Верховній Раді України С. Єфремова від 22 листопада 2013 р.

Ви подивіться виступи прем'єр-міністра Миколи Азарова. Він постійно попереджав про ризики... Ми не отримуємо жодної відповіді на абсолютно справедливі питання, які ставить будь-яка держава. Євросоюз отримує величезний ринок України. А в нас, у свою чергу, — величезні втрати в зв'язку з тим, що наш північно-східний партнер зайняв таку позицію. Крім того, як заявив Микола Азаров, 20 листопада МВФ надіслав нам лист про те, що ми повинні у два рази підвищити платежі, заморозити виплати заробітної плати та соціальні. (pr.lg.ua/speech/11624-aleksandr-efremov-esli-my-ne-dogovorimsya-s-nashimi-evropeyskimi-partnerami-to-v-konechnom-itoge-nasha-ekonomika-ne-vyderzhit.html)

узялися пани Єфремов-Тихонов. Вони по своїй партійно-комсомольській лінії підтягнули інших: Пристюк, Голенко, Деркачі... Підтягувати стали саме колишню комсомольську номенклатуру — чітко, по всіх містах і районах. Тобто абикого вони не брали. Не комсомолец, не партійний — все.

Григорій ПРИГЕБА

На Луганщині з приходом «бригади комсомольців» Єфремова та Тихонова, тобто з 1998 року, відразу стали пропрацювати такий підхід... Знаєте, як було за Радянського Союзу, системний такий підхід — до кадрів, до засобів масової інформації...

Телебачення дуже сильно впливало на мізки усього населення, адже покриття «ЛОТ», «ЛКТ», «ІРТА» — місцевих каналів — дуже серйозне. Щодо місцевих газет... На районні ради виділялися кошти, і вони були зобов'язані здійснювати передплату практично по всіх державних та комунальних установах.

І ось комсомольська братія з 1998 року чітко взялася за управління областю. Чому саме з того часу? Бо раніше на Донбасі, та й по всій Україні, керував криміналітет. У нас там Доброславський, інші якісь бригади були. Але Доброславського убили у 1997-му. Його нішу благополучно зайняли правоохоронні органи, а за управлінську вертикаль

У нас День комсомолу мало не обласне свято було. Вітають, цілються, збираються в ДК Леніна... «Патріотичні» фільми, масовки, якісь передвиборчі кампанії... на 8 Березня хусточки, окуляри роздають... Така собі «двіжуха»... Пенсійне покоління, особливо у сільській місцевості... У «комсомольців» були повністю «прибиті» виборчі округи.

Паралельно Єфремов став підтягувати молодь: Наташа Королевська — кума його сина... І почали вирізати шахти.

Валентин ТОРБА

При цьому нам не треба забувати, що на Луганщині паралельно з Єфремовим, Тихоновим та іншими існує дуже багато персон, які ототожнювали себе з патріотичним рухом. Але насправді жодного відношення до нього не мали, окрім того, що виходили до пам'ятника Шевченку й обмотувалися синьо-жовтим прапором. При цьому ходили в облдержадміністрацію за інструкціями.

Це відштовхувало тих людей, які розбиралися у ситуації. Знаєте, виходить так, що ти співчуваєш проукраїнським силам, ти хочеш щось зробити, робиш щось, зокрема як публіцист... Але стати разом з ними — означало заявити, що ти разом з ними працюєш — з тими, хто використовує простих людей. [...]

Всім здавалося, що на Луганщині можна спокійно «попрацювати» з народом, обдурити його, отримати якісь голоси і грабувати далі. Можна грабувати ЖКГ, можна грабувати цілі містечка, і якось воно буде. [...]

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

...Суспільство переважно цікавилось, що на свята приготувати, в яку школу дітей відправити, і щоб старший до університету вступив. Люди здебільшого не цікавились і не підтримували ані проукраїнські організації, ані проросійські. Тобто ці організації були, але не видавалися якимись популярними чи небезпечними.

І коли виникали якісь чергові суперечки щодо мовного питання... На мою думку, якщо



Із допису С. Лінніка у Фейсбуці

виходити з того, що я спостерігала у школі, університеті, мовного питання, в принципі, в Луганській області ніколи не було. Ну, ходили діти в школу... Якщо це був російськомовний регіон, там усе викладання велося російською мовою, але можна було вивчити й українську. Власне, у мене сім'я російськомовна, і батьки взагалі української не знали, я українську вивчила в школі й абсолютно комфортно потім вступила до університету. Тобто ти мав можливість вивчити мову, ніхто нікого не змушував розмовляти українською, і конфліктів з цього приводу ніколи не було.

Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

Тато по маминій лінії був родом з Полтавської області, а мама... Хоча багато наших родичів вважають, що вони з Тульської чи Тамбовської губернії, але я дослідив наше коріння по її лінії — вони також українці, з-під Києва. Дід і баба жили в Казахстані, і коли я був малим, ми інколи до них їздили. Дідусь був там одним із керівників колгоспу. Він саджав мене на коліно, співав українську пісню, а потім починав мене під'юджувати: типу, що ви там, українці, можете, що у вас там є? Я йому розповідав: у нас є хліб, вугілля...

Минули роки, і я став розуміти, що дідусь таким чином, ведучи «провокативні» бесіди, закладав у мене любов до України. Тому мені в цьому плані легше. Я дуже люблю Україну. Україна як мати — ти її або любиш, або ні, третього не дано. А обговорювати поганий уряд, якісь метаморфози державної перебудови — це вторинне. Первинне — любов до Батьківщини, мови, людей. У мене таке ставлення до України.

Ірина МАГРИЦЬКА

2003 року я створила Луганську обласну філію Асоціації дослідників голодоморів в Україні (загальноукраїнську асоціацію тоді очолював Левко Лук'яненко). І з того часу я збирала свідчення про Голодомор на Луганщині. Упродовж 2004–2007 років побувала майже в трьохстах селах Луганської області, на відеокамеру записала спогади людей про Голодомор. Потім ми разом з моїм чоловіком Олександром Крамаренком зробили документально-публіцистичний фільм «Закляття безпам'ятства: Голодомор на Луганщині». Він був автором сценарію і режисером, а я продюсером. Також я видала книгу про Голодомор «Свідчення очевидців».

Живучи в Луганську, я багато писала, тому що була потреба доносити до земляків історичну правду, відкривати сторінки минулого, які приховувала місцева влада. Зокрема про Катерину II, пам'ятник якій хотіли поставити в Луганську як засновниці нашого міста, хоча це не так. Писала правду про Ворошилова, на честь якого хотіли у 2011 році, до його 130-ї річниці, перейменувати Луганськ. Я не дала цього зробити своєю активною позицією, публікаціями, виступом на телебаченні.

Писала про північні райони області, Слобожанщину — про те, що той край насправді заселений українцями і що там 90 % українських сіл. Записала на радіо цикл передач культурознавчого українського змісту: про українські традиції, високу культуру, мову.

І за це була цькована луганською владою. Зокрема, у тому ж таки 2011 році моїх сусідів обходила міліція і розпитувала, хто така Магрицька і який спосіб життя вона веде, хто до неї приходять. Їх цікавило, чи вживає Магрицька алкоголь і наркотики. Тобто за те, що я їм не дала перейменувати Луганськ на Ворошиловград, вони вирішили мені помститися і, мабуть, запроторити в наркологічний диспансер. Ясна річ, моя позиція владі не подобалася. Вони мене цькували публікаціями в луганській обласній пресі через те, що я мала іншу, відмінну від їхньої, думку, називали божевільною.

Дмитро СНЕГІРЬОВ

Ми здійснили облік усіх ветеранів ОУН-УПА, які жили на Донбасі. Це ті люди, які отримали суворі статті — ув'язнення до 25 років. Їх, не зламаних у концтаборах, хотіли кинути у вороже середовище, на Схід України, щоб зламати остаточно. Працювали вони або на шахтах, або на шкідливому виробництві: на «хімії», важкій металургії.

Для мене це був дуже емоційний момент: люди, яким по 80–90 років, не зламалися, залишилися вірними своїй ідеї. Вони не асимілювалися: заходиш у хату, а там портрети Шевченка, Лесі Українки, вишиванки. Ти розумієш ту ідею, надихаєшся нею — можливістю боротьби.

До речі, ті люди перебували під наглядом спеціальних служб Радянського Союзу, а потім і України. Тобто не лише за часів СРСР ветерани ОУН-УПА перебували на обліку, а й після 1991 року. По суті, на території Луганської та Донецької областей українських спецслужб не було, вони були продовженням каральної системи КДБ, тільки під іншою вивіскою. Вони і виховувалися на тих принципах: портрети Дзержинського у кожному кабінеті, методи роботи...

Та, попри нагляд спецслужб, ветерани не зламалися, залишилися вірними присязі. Вони, ті, хто колись входили до служби безпеки ОУН, перебували в особистій охороні Романа Шухевича, фактично надали нам практичний досвід організації — і зараз ми спостерігаємо на Сході успіхи партизанської боротьби. Ті ветерани сивочолі нас вишколювали, давали знання з конспіративних дій, з організації бойових акцій. Це ті люди, які, попри їх поважний вік, підставили нам плече.

Ірина МАГРИЦЬКА

У 2004 році я своїх студентів зі Східноукраїнського національного університету, майбутніх журналістів, возила на об'єднавчі заходи: були такі акції — «Схід і Захід разом», «Різдво разом». Тоді були буремні часи, ще Ющенко не був обраний президентом, але перед третім туром виборів я вирішила повезти своїх студентів до Західної України. Вони, всупереч пропаганді місцевої влади, погодилися зі мною поїхати до Львова. А іншого разу я їх возила в Івано-Франківську область.

І відвідавши Західну Україну, вони повністю змінили свої погляди, адже пропаганда їм розповідає, що Галичина, бандерівці — це зло, фашисти, нацисти, Донбас годує Західну Україну, що «вони там такі нероби, ненавидять нас». [...] Коли Ющенко став президентом, у Києві цієї пропаганди, так би мовити, не помічали. Віктор Андрійович усіх голів обласних, районних, міських адміністрацій призначив із Партії регіонів. [...]

Коли мої студенти приїхали зі мною зі Львова, в них було так багато вражень, що вони самі створили газетку, назвали її «Літера» і друкували в ній українською мовою дописи, віршики, прозові твори. І свої враження від цієї поїздки також написали, якісь смішні речі... Це була студентська така творчість.

Завідувач кафедри журналістики Микола Євдокімов після першого випуску цієї газети зібрав засідання кафедри і каже: «Я родився в Воронежской області, прожив там до 17 лет, а потом приехал в Луганскую область. Поскольку я представитель русского мира, воспитан на русской культуре, то и газету надо издавать на русском языке. И там должна быть передовица написана мною или ректором...». І що нам треба закрити цю газету. Микола Євдокімов за радянських часів був головним цензором від комуністичної партії в Луганській області.

Декан історичного факультету Лідія Лазор теж із Росії, з Калмикії. Вона мені особисто робила зауваження: «А почему это Вы говорите по-украински?» — «А чому я не маю права говорити українською мовою, якщо я українка, живу в Україні? А Ви хто?» — «Я приехала из Калмыкии». Така, мабуть, проводилася спеціальна політика, що на керівні посади в Луганську і області ще з радянських часів ставили таких людей: або росіян, або з проросійською позицією.

Дмитро СНЕГИРЬОВ

Бути націоналістом у Західній і у Східній Україні — зовсім різні речі. Там дуже легко було одягти вишиванку, вийти до пам'ятника Бандері, промовити: «Слава Україні!»... На Сході — це постійний виклик політичній системі, політичним супротивникам, коли ти розумієш, що ввечері на тебе може буде здійснено фізичний напад. Тобто люди йшли на це свідомо, це був їхній вибір. І якщо у західному регіоні для наших колег і колежанок громадський активізм — це якесь зростання, отримання політичних дивідендів, то тут, у нас, участь у виборчих перегонах — суто номінальна річ, бо без згоди пана Єфремова здобути перемогу на виборах було неможливо.

Григорій ПРИГЕБА

Десь до 2010 року я, будучи бізнесменом, зміг забезпечити собі фінансову незалежність і став займатися більше громадською роботою. Тоді я створив громадську організацію «Народний фронт Луганщини» та благодійний фонд «Крила надії». Ми надавали правову допомогу населенню, малозабезпеченим, допомагали хворим діткам із ДЦП, возили їх до Трускавця на реабілітацію.

І займаючись цим, ми ніколи не критикували київське керівництво, бо вважали, що на місцевому рівні, у своїх містах і селах, ми самі маємо відповідати за своїх місцевих царьків. Воно б так, по драбинці, крок за кроком дійшло б і до Києва. [...]

Моя громадська організація співпрацювала з незалежною профспілкою гірників (це Костянтин Ільченко, Микола Козюберда), із «Комунальною самообороною» (Сергій Морозов), із Наталією Целовальніченко (вона незалежний експерт, юрист). Також взаємодіяли з українським козацтвом, яке очолював в області нині вже покійний Володя Попов. Він трагічно загинув: на одному з блокпостів його захопили в полон, і він там і загинув. Із Володимиром Семистягою («Просвіта»), який також майже два місяці пробув у полоні в бойовиків.

Влада боялася нас, громадських активістів. Ми зривали сесії облради, обходилися без мордобою, але зривали. Бо там приймалися не ті рішення, які ми вважали потрібними для громади. Ми бачили нераціональне використання бюджетних коштів і боролися з цим.

Юлія КРАСИЛЬНИКОВА

У студентські роки я познайомилася з людьми, які займалися якимись мистецькими активностями: організували кіноклуб, проводили різні виставки, акції. І я усвідомила, що це щось більш живе, воно мені зрозуміліше і ближче. Я почала волонтерити, потім працювала в громадській організації. І зрозуміла, що, враховуючи ситуацію в Україні й те, скільки всього треба міняти... Мені це було близько, і я подумала, що це, мабуть, мій вибір, тому що дуже хотілося це все якось розворушити.

Мені подобалося щось робити для свого міста, якісь культурні заходи, яких було вкрай мало. Мене дуже тішило, коли туди приходила молодь. Їм це приносило насолоду, і вони говорили: «Клас, давайте ще! Давайте я ще прийду наступного разу, допоможу, і ми разом щось зробимо», — то було надзвичайно приємно і дуже важливо.



Основне місце збору луганського Євромайдану. (фото О. Волчанського)

Мені важко було сприймати якісь університетські заходи, де все було чітко за сценарієм. Хотілось якогось простору, більш творчого, і я знайшла, де це можна реалізувати.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

Увесь 2013 рік ми спостерігали, як усе більше посилювалася правляча тоді Партія регіонів. У Луганську здавалося, що вони можуть собі дозволити практично все. Дозволити безкарно. Що вони, власне, і робили. При цьому люди не були готові протестувати, заявляти якусь свою позицію, висувати свої вимоги. Особливо в Луганську, на Сході. Та й загалом українське суспільство, мені здавалося, було готове здатися. І це, звісно, гнітило, був такий досить песимістичний настрій.

Ще з початку весни 2013 року ми спостерігали, як Партія регіонів збирає людей на великі мітинги. Причому активно використовує адмінресурс — зганяючи на свою підтримку бюджетників. Ці мітинги були проти «фашизму», з яким ототожнювали тодішню парламентську опозицію. Були «антифашистські» марші з гаслами на транспарантах, які люди несли і не могли пояснити, що ті написи означають.

На один із таких масових мітингів, 3 вересня 2013 року, вигнали у примусовому порядку і мого сина разом з його однокласниками. Ми затіяли судовий процес проти міського управління освіти. Він тривав до зими 2014 року, і, звісно, ми його програли, оскільки тоді, в тих умовах, коли всі суди і загалом уся система працювала на Партію регіонів, виграти його було неможливо.

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

...Я мала велику кількість заходів і після останнього сідала в потяг, щоб їхати до Чернігова у справах. Їхали ми через Київ, новини пройшли повз мене, бо не було можливості у поїзді читати Інтернет. І коли ми приїхали в Київ, це було, здається, 22 листопада, то проходили повз майдан Незалежності, і там була невелика кількість людей. Ми ще пожартували, що це Майдан починається, і зробили фото на тлі цієї групи, кажучи, що, може, це історичне фото, може, це початок чогось великого. Але всерйоз цього тоді ще не сприймали.

Ми на два дні поїхали до Чернігова, і коли вже поверталися, у Києві почалися якісь невеличкі сутички, з димовими шашками. Я не поїхала додому, вирішила залишитися — подивитися, що взагалі відбувається, що то таке. Почитала новини і залишилася на ніч на Майдані, щоб подивитись, як це, хто ці люди, чого вони хочуть і що воно таке насправді — яке воно зсередини, а не з новин.

Костянтин ІЛЬЧЕНКО

У Луганську люди також вийшли на Майдан. Це були одиночки, сміливі люди, бо настрої суспільства Луганщини треба розуміти: основна маса якщо й протестує, то вдома, мовчки, нікуди не виходячи.

Треба сказати, що ініціатива проведення Євромайдану належала насамперед громадським діячам. Там не було представників політичних партій, а були так звані «буйні», які завжди виходили на протести. Але ж цим не тільки Луганщина хворіє, цим хворіє вся Україна, бо насправді активних людей дуже мало — таких, які могли б вийти. А у таких складних умовах, як на Луганщині, це можуть зробити справді тільки герої, я інакше їх назвати не можу.

У Луганську спочатку був Євромайдан — за аналогією з Києвом, але потім від цієї назви стали відмовлятися, бо вона не відображала бажання людей. Знаєте, це як ті морквинки перед мордою віслюка: одна морквинка — Митний союз, друга — Європа. А люди прагнули іншого: нам не треба йти ні туди, ні сюди, нам треба тут встановлювати такі стандарти життя, аби з Росії та Європи ставали черги, щоб тут пожити чи з'їздити сюди на екскурсію.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

Я думаю, що для більшості з нас інтеграція в Європу не була головною метою. Орієнтація на європейські цінності, європейські стандарти була радше можливістю скористатися їхнім досвідом у нашій країні — перш за все. Я думаю, що для багатьох курс на євроінтеграцію був символом боротьби з існуючою системою — неофеодальною, наскрізь корумпованою, де у простій людини було дуже мало шансів піднятися соціальними ліфтами, якимось самостійно будувати своє життя, не залежачи від примх представників правлячих класів, скажімо так.

Ось це, напевно, було основним. Так, євроінтеграція — це насамперед символ. Тобто кінцевою метою мені бачиться не Україна як член Європейського Союзу, а Україна, яка живе відповідно до європейських цінностей і європейських стандартів щодо прав людини і т.ін.

Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

Ми побачили у себе в ліфті листівку. Я навіть не можу згадати, чи був там підпис ініціатора цього віча, від якої організації вона була написана... Тобто мене на той момент не цікавило в принципі, хто її наклеїв і звідки вона з'явилася, мені був важливий факт, що в нас у місті люди будуть збиратися на всеукраїнське віче, в неділю о 12.00.

Це був перший вихід на Євромайдан, точніше, на той момент це ще був мітинг на підтримку євроінтеграції України. Ми пішли на нього всією родиною. Через те, що дочка вчилася на фотографа, а я також з дитинства люблю фотографувати, ми взяли з собою фотокамеру і о 12.00 були на площі.

Я вирішив довірити зйомку доньці — хотів подивитися, як вона буде працювати на великій площі, при великому скупченні людей — робити репортаж. Хоча я сам, в принципі, раніше знімав здебільшого тільки репортажі, пов'язані з нашим хобі, — на виставках кішок, тобто там, де також є велике скупчення людей, але то інша аудиторія, інші емоції, інші враження. Ці фото стали початком мого фотоархіву.

Тоді ж я вирішив для себе (знову-таки, щоб висловити свою громадянську позицію) одну річ: з першого репортажу, викладаючи фото у соціальних мережах, ми ставили на них лого. Я це робив не для захисту



Мітинг на підтримку євроінтеграції 24 листопада 2013 р.
(фото О. Волчанського)

авторського права. Коли до мене журналісти дзвонили чи писали в приват з проханням узяти для новин якісь мої фотографії, я їм пояснював, що цей знак не для засвідчення авторства, а для вираження моєї громадянської позиції.



25 листопада 2013 р. активісти агітували луганчан вийти 28 листопада, у день проведення Вільнюського саміту, на підтримку євроінтеграції України (фото О. Волчанського)

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

Я прихала до Луганська, і там уже проходили перші акції. Вони мали формат флешмобів, з візуалізацією. Був цікавий флешмоб із прапорами різних країн — тих, звідки приїхали студенти, що навчалися в Луганську. Але все відбувалося якимось хаотично, тобто не було ще якоїсь системи.

Я тоді намагалася за будь-якої нагоди їздити до Києва, на вихідні постійно. А коли у нас уже всі, хто займався першими акціями, поїхали до столиці й більше брали участь у тих подіях, ми вирішили, що і в Луганську треба якимось активізуватися. Спочатку в нас збиралося десять, п'ятнадцять, двадцять осіб, і ми вирішили, що так не має бути, хотіли розвинути якимось ці всі рухи. Вирішили змінити формат наших зборів, почали робити якісь цікаві акції.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

Згодом так вийшло, що офіс нашого правозахисного центру «Поступ» став майданчиком для обговорення акцій, взагалі стратегій і тактик активістської групи, яка не хотіла, умовно кажучи, лягати під місцеві представництва тодішніх опозиційних партій, у яких усе-таки був свій порядок денний і свої цілі. Це активістське ядро згодом стало себе називати Громадським сектором луганського Євромайдану.

У «Поступі» в останні роки працювало вісім осіб. Це була досить маленька організація з досить простими, але специфічними цілями і стратегіями. Ми займалися правами людини, протидією поліцейському свавіллю, зокрема намагаючись захистити від нього молодь і навчити її захищатися самостійно. Надавали допомогу дітям з групи ризику. Моніторили дотримання свободи мирних зібрань і порушення свободи висловлення думки. Це, напевно, наші головні точки докладання зусиль.

Кілька років ми робили спроби створити на нашій базі якийсь центр громадянської активності (так ми це для себе називали). Тобто ініціювати суспільну дискусію з усіх важливих для міста і регіону питань. Проводили різні заходи, створили такий майданчик, де, в принципі, можна було заявити будь-яку тему і обговорити її. Приходили дуже різні люди. Іноді це були люди, не надто близькі нам за поглядами, але, тим не менш, якщо ми вважали, що проблема, з якою вони зверталися, того варта, ми запрошували їх, і такі заходи проводилися. Через це так і вийшло, що наш простір, наш центр став майданчиком для формування Громадського сектора Євромайдану.

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

У нас була ситуація трохи інша, ніж у Києві. Нас було мало, активних було від двадцяти на початку до п'ятдесяти під кінець Майдану — таких, хто готовий був щось робити, а не просто прийти і бути присутнім. Ми збиралися або залежно від ситуації, коли була потреба, або приблизно раз на тиждень, у нашому офісі. Обговорювали, які в нас плани на наступний тиждень, як ми це бачимо, які у нас проблеми, чого не вистачає, розподіляли обов'язки — хто що може робити — і приблизно планували, що в який день можемо провести, коли виходити, коли не виходити.

Коли були свята або щось таке, всі трохи заглиблювалися в якісь сімейні справи, домашні, робочі, й той, на кому було більше відповідальності, починав хвилюватися за

проведення акції. Але постійно знаходився хтось, хто переймав естафету і брав більш активну участь. Тобто були такі етапи, коли ти просто цілодобово про це думаєш і чим займаєшся, а то трохи випав і допомагаєш помаленьку — щоб зробити для себе якусь перерву.

Одного разу дівчинка-студентка прийшла і каже: «Ой, давайте зробимо оце, оце і оце», — а ми сидимо, вже сил немає, і кажемо: «Клас! Роби!» — і вона два-три тижні ходить, усе робить, потім — оп! — у неї якісь справи в університеті. А потім хтось новий з'являвся. У всіх, хто хотів і пропонував якісь адекватні ідеї, була можливість їх реалізувати, брати на себе ініціативу. Часто було так, що людина приходила з якоюсь ідеєю, але казала, що вона може зробити лише оце й оце, чи не готова бути публічною, та коли ідея була гарна — ми її втілювали всі разом.



Прес-служба Луганського обласного комітету Комуністичної партії України повідомила, що 27 листопада 2013 р. понад 10 тисяч комуністів та мешканців Луганської області протестували проти асоціації з ЄС.

(kpu.ua/uk/64114/bole-10-tysyach-kommunistov-i-zhitelej-luganskoj-oblasti-protestovali-protiv-associacii-s-es)

Володимир СЕМИСТЯГА

Наші дії були такими, як і в 2004 році, під час Помаранчевої революції. Ми відразу провели засідання — коли побачили, що відбувається у Києві, прийняли рішення, що потрібно надавати підтримку. Був зібраний весь актив, і йшлося про те, щоб організувати на місці таку роботу. Люди стали приносити теплі речі, взуття, ковдри, домашню консервацію, гроші здавали. І не думайте, що це було 10-20 гривень, дехто приносив по півтори-дві тисячі — на той час це були значні суми. Ми все зібране везли на київський Майдан, віддавали людям.



Віче 1 грудня 2013 р. (фото О. Волчанського)

Із заяви Луганської обласної ради, прийнятої на позачерговій сесії 2 грудня 2013 р.

Ми з повагою ставимося до позиції учасників акцій на підтримку євроінтеграції. Однак бачимо, як деструктивні і безвідповідальні дії опозиційних сил призводять до того, що мирні мітинги набувають провокаційного, насильницького характеру. [...]

Ми виступаємо категорично проти дій, які призвели до силового протистояння і страждань людей. Ми впевнені, що подіям, які відбулися на майдані Незалежності 30 листопада, буде дано належну правову оцінку.

Україна підтвердила курс на європейські стандарти. Але нам потрібен час і ресурси, щоб підтягнутися до цієї високої планки, знайти взаємовигідний формат співпраці України, Європейського Союзу і Російської Федерації, коопераційні зв'язки з якою забезпечують завантаження вітчизняної економіки, робочі місця для мільйонів громадян нашої країни.

(pr.lg.ua/speech/11710-zayavlenie-luganskogo-oblastnogo-soveta.html)

Григорій ПРИГЕБА

У Луганську, як і в Києві, віче збиралося о 12-ій годині. В середньому виходило від п'ятисот до тисячі осіб, а бувало й більше. Навіть у люті морози до трьохсот набиралося.

Найбільше людей було тоді, коли ми завчасно робили оголошення. Зверталися до різних громадських організацій, українського козацтва, просвітян... А партійців було найменше. Найактивнішими були громадські діячі.

Володимир СЕМИСТЯГА

Мітинги ми проводили в центрі міста, на площі Героїв Великої Вітчизняної війни. Там встановлено пам'ятник Тарасу Шевченку. А зліва від нас, буквально за 50 метрів, через дорогу, розташована будівля ОДА і облради.

Збір у нас був біля приміщення українсько-канадського центру «Відродження», на вулиці Матросова, 4а. Це територія Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Коли нас почали виганяти звідти, ми знаходили й інші місця. Зокрема, поруч з університетом був сквер, колишній так званий Гусинівський цвинтар. Його називають сквером Пам'яті, бо там колись були знищені політрепресовані. Там збиралися і вже звідти йшли до центру міста.

Ірина МАГРИЦЬКА

На Євромайдан я ходила зі своїми друзями. Ми приходили щонеділі, стояли біля пам'ятника Шевченку, і щоразу нас було більше. У найактивніші дні нас збиралося десь до тисячі народу. Для Луганська, я вважаю, це не так уже й мало.

Були різні партійні прапори. Ми були з українською символікою, прапорцями, стрічками, жовто-блакитними квітами, плакатами. Дуже багато плакатів приносили. Я пам'ятаю, наприклад, такі: «Яник, гудбай», «Громада проти луганського ГКЧП». Люди самі малювали плакатики на жовто-блакитному тлі: «Я — європеець», «Україна — це Європа», «Я йду, щоб вони пішли геть!».

Одна моя знайома, пані Наталія Пурик, яка теж не належить до жодної партії, завжди малювала плакати з гумором. На одному з них було написано: «Саша (це звертання до сина Януковича)... Саша, встав татові зуб мудрості». [...]

Майже на кожному нашому мітингу молодь розгортала величезний прапор України. З ним вони стояли вздовж дороги, де центральна траса проходила, і машини, які їхали, сигналізували нам. Багато в той час на машинах було української символіки.

По-моєму, в грудні була створена рада луганського Євромайдану, до якої увійшло приблизно двадцять осіб. Ірина Веригіна, яка пізніше очолювала Луганську обласну адміністрацію, виконувала обов'язки голови, Сергій Топтун, як і Ірина, представник партії «Батьківщина», з Радикальної партії Сергій Шакур, Григорій Пригеба; медик, громадський діяч і журналіст Олег Перетяка, адвокат Ігор Чудовський, я там була...

У нас був демократичний Євромайдан — не лише члени ради Євромайдану, а й звичайні люди, пересічні, яким боліла Україна, була в серці, могли підійти до мікрофона і висловитися. На багатьох наших мітингах читали актуальні в будь-які часи слова Шевченка.



Голова Луганської обласної організації Спілки ветеранів Афганістану Іван Шердець 5 грудня 2013 р. заявив, що афганці Луганщини не будуть підтримувати Євромайдан.

Він повідомив, що 3 грудня відбулася селекторна нарада лідерів ветеранських організацій України, на якій луганські афганці висловили свою позицію і закликали інших не брати участі в політичних іграх та провокаціях.

За словами І. Шердеця, їхня організація категорично проти цих мітингів, а за те, щоб сідати за стіл переговорів і вирішувати питання мирним шляхом, а не на Майдані.

(pr.lg.ua/news/11773-afgancy-luganschiny-ne-budut-podderzhivat-evromaydan.html)

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

Коли було холодно, ми переходили до формату вуличного університету. Щодня не придумаєш щось цікаве, до того ж усі намагалися працювати, продовжувати якимсь буденне життя, і не завжди часу вистачало підготуватися, то ми просто збиралися, знаходили цікавого лектора — щоб не просто стояти, мерзнути, і він читав якусь лекцію.

Лекторами зазвичай були учасники наших акцій. Серед них, наприклад, професори економіки, філософії — з місцевих університетів. Вони дуже цікаві теми піднімали, особливо для молоді. Кілька професорів ходили постійно, були й такі, що час від часу навідувались.

Загалом, наскільки я знаю, студентам забороняли брати участь у подібних заходах: їм погрожували і відрахувати, і виселити з гуртожитку, якщо помітять на таких акціях. Але на заходи Антимайдану студентів активно залучали — судячи з того, що ми бачили.

Ірина МАГРИЦЬКА

9 грудня місцевий осередок Партії регіонів проводив форум депутатів усіх рівнів. Я вирішила поїхати на місце його проведення. Це було в луганському спорткомплексі «Арена». Прийшла туди і побачила дуже багато людей, яких звозили автобусами з області, з депресивних містечок. У нас багато таких міст — там, де шахти, заводи закривалися. Крім того, були представники Харківської й Донецької областей.

Форум проходив із помпою. Вперше я там побачила «редути» так званих донських козаків: у відповідних одностроях, вони не давали пройти людям з нашого боку, з українською позицією, і журналістам, тільки своїх пускали. Я так подивилася, думаю: «Дуже мені хочеться пройти в цю «Арену»...». І я проникла-таки туди — приєдналася до однієї делегації. Всі показували свої посвідчення, а мене якось пропустили поза увагою.

Я зайшла, сіла. Там було чимало плакатів на підтримку Януковича, його реформ, вони всі співали оди Януковичу, називали нас «майдаунами», які їм заважають. На екрані показували нещасних беркутівців, яких били, як вони говорили, неонацисти (там був такий коментар). Ведучим цього заходу був журналіст Олександр Шелест, і він заводив зал кричалками на кшталт «Революція не пройде!», «Майдану — нет!», «Янукович, ми с тобой!», «Курсу Президента — да!».



Ірина Веригіна, голова обласної організації партії «Батьківщина»



Мер Луганська Сергій Кравченко

Після нічних сутичок у столиці 11 грудня політична опозиція і влада оголосили масову мобілізацію для поїздки в Київ.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

На Майдані ми вирішили показати документальний фільм «Відкритий доступ» — про Межигір'я, про Януковича, щоб люди могли побачити, як живуть їхні правителі. Це мала бути перша така велика, публічна акція з показом фільму, з обговоренням і т.п. І відразу ж ми наштовхнулися на дивний спротив. У місце, яке ми вибрали для проведення цієї акції, прийшло близько десятка людей з плакатами і звуковим обладнанням. Це обладнання було дуже потужним і просто позбавляло нас будь-якої можливості щось показати, аби це хоч хтось почув.

В руках ці люди тримали плакати з пасквілями на адресу кількох луганських громадських активістів, зокрема й на мене. Це було загалом весело: ті, хто ці плакати тримав, абсолютно ні-



29 грудня 2013 р. Спроби тітушок зірвати показ документального фільму про Межигір'я «Відкритий доступ» (фото О. Волчанського)

чого не знали про людей, про яких там було написано. Говорили цілковито безглузді речі, наприклад, мене звинувачували в тому, що я — іноземний агент. Я запитав: «Що це за людина, про яку написано на плакаті?» І мені стали розповідати якусь дуже плутану історію: ніби я заарештований, сиджу у в'язниці в Росії і т.ін.

А керував цими тітушками пан Харитонов, який згодом став лідером «Луганської гвардії», так званої. А потім першим так званим народним губернатором Луганщини.

У перший вечір ми не змогли показати фільм. Наступного дня знову оголосили про показ. На площі нас знову чекали ці «милі люди», але вже без плакатів. Були величезні ко-

лонки, що заглушували все, і Дід Мороз, який співав у мікрофон радянські дитячі пісеньки. У ролі Діда Мороза виступав Сергій Сафо — теж місцевий політик і чиновник у минулому.

Ми не стали скасовувати акцію, а перенесли її в сусідній сквер імені ВЛКСМ. Розгорнули екран, обладнання. Люди, які хотіли подивитися фільм, пішли за нами. Але тоді тітушки стали на нас нападати. Виникла потасовка, нам залили комп'ютер, з якого це все мало проектуватися на екран, перекинули техніку — показ зірвався.

Але ми не відмовилися від спроб. Здається, наступного дня чи через день знову анонсували показ — це вже були вихідні, віче. І вже нам зголосилися допомогти луганські опозиційні партії. Той показ ми провели прямо на ганку обласної державної адміністрації. Тоді, в неділю, було більше людей — понад 200 осіб прийшло на цю акцію.

Попри те, що це все відбувалося прямо в центрі міста, в присутності великої кількості міліціонерів, на акцію було вчинено напад. У натовп кидали петарди і димові шашки, намагаючись зірвати показ. Один з нападників був затриманий. Ну, загалом, можна сказати, показ відбувся, попри всі «пригоди»!

Володимир СЕМИСТЯГА

Ми приїздили у Київ на Майдан, коли він іще був на Європейській площі. Мої колеги, зокрема голова «Просвіти» зі Сватівського району Євген Степанович Дзюба, інші. Потім ми були наступного дня після того, як побили дітей на Майдані. Після Нового року ми разом із сином їздили, привезли продукти, гроші, теплі речі.

На київському Майдані я зустрічав багатьох просвітян з усієї України: була донецька «Просвіта», зокрема її голова, Марія Олійник, львівська, івано-франківська. На Хрещатику, 10б був офіс центрального секретаріату «Просвіти», ми там грілися. Крім того у нас у Києві в кожного були свої знайомі, де ми зустрічалися і могли заночувати на певний час або погрітися, під'їсти щось.

Ми разом під нашими прапорами брали участь у різних акціях. Дехто з активістів, які були в молодій «Просвіті», виступав зі сцени: співали, грали на бандурі... Активність була надзвичайно висока!

Ми добре знали, що в Київ на гроші місцевих олігархів, зокрема пана Єфремова, привозять шахтарів, різні люмпенізовані елементи, з палюгами, битами. Тоді їх тримали за загород-

кою біля Верховної Ради. Брали і спортсменів для розправи з майданівцями. Але частина їх, поспілкувавшись із протестувальниками, самі переходили на Майдан.

Григорій ПРИГЕБА

У січні мер Луганська Сергій Кравченко особисто і публічно займався організацією Анти-майдану, це показували по місцевих телеканалах. Він разом зі своїми заступниками стояв у центрі Луганська і звітував, що відправив на підтримку Януковича тисячу осіб. [...] Ціна питаня була 200 гривень і пайок — цього ніхто не приховував, тому що приховати було неможливо. Мені люди самі розповідали, підприємці приходили і говорили, що ось пропонують заробити, з'їздити на день-два у Київ, у Маріїнський парк.

Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

До нас із Києва, зі Львова приїхали активісти Павло Смаль та Катя Лісунова. Вони приїхали підтримати наш Майдан, а ми роздрукували свої листівки — про нашу підтримку київського і львівського майданів. Разом з ними ми пройшли ходою від Українського драматичного театру до пам'ятника Шевченку — це близько трьох-чотирьох кілометрів. Ми йшли з п'ятдесятиметровим прапором, зупинялися, спілкувалися з перехожими, розповідали про себе. До завершення ходи у нас назбиралося осіб триста — активістів і звичайних людей: люди йшли, дізнавалися, з якого приводу акція, приєднувалися, трохи проходили з нами, бувало, що потім йшли у своїх справах.

Гості провели у нас два дні, суботу й неділю, — вийшла така акція об'єднання Сходу і Заходу. Було дуже приємно. І вони побачили, що у нас відбувається, що у нас на Майдані не просто групка людей.

Дмитро СНЕГІРЬОВ

Два місяці стояння на Майдані, відсутність єдиного лідера засвідчили, що ті політичні сили, які виступали провідниками ідей Майдану, не можуть об'єднатися, не можуть виступити разом — обрати одну людину і позбутися отого штучного, притаманного нам «на двох українців три гетьмани».

Коли я приїхав до Києва, відразу зрозумів, у чому помилка. Тому говорив: «Не робіть акцент тільки на столицю. Перемога столиці ще не означає перемогу всього Майдану, всієї України. Робіть акценти на місцеві майдани, особливо в тих областях, що є проблемними — в Луганській, Донецькій, Херсонській, Одеській». Тобто у проросійських — аби показати, що Майдан — це не просто протистояння, а нові ідеї, нова кров в українському суспільстві.



Перший секретар Луганського обкому КПУ, народний депутат Спіридон Кілінкаров заявив, що деструктивна і безвідповідальна поведінка опозиції в Раді стала причиною того, що закони 16 січня були прийняті паке-

том і без обговорення. Проте ці закони, на думку депутата, багато в чому запозичені з європейської практики. Тож йому дуже дивно чути, як чиновники ЄС і США називають їх такими, що суперечать європейським прагненням України.

(kpu.ua/uk/66598/spiridon-kilinkarov-zakony-16-yanvaryazaimstvovany-iz-evropejskogo-opyta)

Костянтин ІЛЬЧЕНКО

У динаміці розвитку майданівського руху в Луганську відбулася певна трансформація: спочатку був Євромайдан, потім люди розібралися (і не тільки в Луганську, а й у Києві), що питання євроінтеграції знову заганняє нас у якийсь незрозумілий коридор, — і це вже був просто Майдан.

Згодом, коли вже піднялася сепаратистська хвиля на Донбасі, ми проводили майдани за єдину Україну. Тоді почався справжній жах, це вже була трагедія. У Луганську ми спостерігали сепаратистські прояви дуже радикальні й агресивні.

Треба відзначити, що коли ми проводили Євромайдан, у ньому спочатку брали участь декілька людей, потім десять, тридцять. Але для Луганська і це дуже добрий показник. А коли стали проводити Майдан за єдину Україну, то людей приходило вдвітьє більше. Це, я вважаю, і є відповідь на питання, чи симпатизувала Луганська область сепаратистському руху.

Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

Настали такі часи, коли виходити на акції стало небезпечно. У керівництві МВС були люди, які попереджали нас про небезпеку і радили не виходити. Ми, з огляду на наш романтичний настрій, шалений приплив адреналіну і бажання щось довести, влаштовували своєрідні голосування з питання: йдемо чи не йдемо. Але була група людей (двоє-троє), яка пропонувала третій варіант: навіть якщо ніхто не йде, ми все одно йдемо. Тобто голосування, в принципі, було не потрібне, бо все одно люди йшли. Я навіть не голосував ніколи, лише в коментарях писав: «Хлопці, коли я знатиму, що хоч хтось один піде, я з фотоапаратом також піду», — тому що на той момент я розумів: у разі побиття активістів будь-які заяви в міліцію, будь-які довідки будуть бездоказовими, якщо не буде документального підтвердження (фото або відео). Тому я намагався задокументувати, зберігати, намагався фото з кожної акції публікувати у соціальній мережі фактично в той самий вечір.

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

Антимайдан спочатку збирався там, де й ми — вони просто приходили до нас. Потім вони стали збиратися біля будівлі обласної державної адміністрації, оскільки ми неподалік від неї стояли. У якийсь момент вони розбили табір із цілодобовим чергуванням. Нам довелося змінити місце.

Ми перейшли у сквер навпроти будівлі СБУ навесні, коли вже зовсім була напружена ситуація. Тоді вони почали приходити туди — з погрозами, провокаціями. Тобто вони не збиралися самі, а тоді, коли ми збиралися і коли треба було нам завадити абощо.



Акція пам'яті за загиблими на Майдані у Києві. 22 січня 2014 р. (фото О. Волчанського)

Григорій ПРИГЕБА

Давайте розберемося, хто прийшов на Антимайдан.

З 98-го року почали ліквідувати шахти. Що бачили у той час діти, молоді хлопці 15-16 років? Їхні папки перестали приносити зарплату, не стало перспективи вступити до технікуму, училища, виїхати до Луганська, вступити в інститут. От уявіть себе на місці пацана 15-16 років. Що він бачить: батя починає випивати, щось виносити з дому, мамка лається — починаються в родині сварки. А йому ж 15 років, він — вільний козак! Хуліганить, випиває, колеться... І от уже його «по малолетке» притягують.

Можливо, він і не випивав, і наркотиками не бавився, може, й матері допомагав — пішов працювати до корейців або на копанку (а значить, без запису в трудовій книжці), або на териконі вибирати породу і вугілля продавати.

Я не кажу, що всі стали поганими, але дуже велика частина цих дітей, молодих хлопців, яким на той момент було по 15 років (а зараз їм уже по 30-35), були не влаштовані. Вони дивилися телебачення, їм показували «Чапаєва» чи «Молоду гвардію», слухали Родіона Мірошнича, або казки дідуса Тихонова, що перед виборами розповідав, як усе буде добре.



«Помічники» луганських дружинників з Ростова-на-Дону (radiosvoboda.org/a/25247410.html)

Із заяви Громадського сектора луганського Євромайдану від 27 січня 2014 р.

У зв'язку з неодноразовими публікаціями у ЗМІ завідомо неправдивої інформації ми, Громадський сектор луганського Євромайдану, заявляємо, що ми проводимо виключно легітимні мирні акції на підтримку Євромайдану, в порядку, встановленому чинним законодавством України. Ми не планували і не плануємо захоплення ОДА та інших адміністративних будівель. Ми не є політичною силою і діємо виключно у правовому полі, попри численні провокації, спрямовані на активістів Громадського сектору.

Ми вважаємо, що інформаційною істерією навколо нібито «запланованого штурму Луганської ОДА» місцева влада хоче загострити обстановку в місті й розв'язати руки провокаторам та злочинним угрупованням, багато з яких перебувають у сфері впливу депутатів місцевих рад від Партії регіонів, що є переконаними прихильниками застосування так званих «жорстких заходів» щодо інакодумців. Ми є жителями Луганська і Луганської області і вважаємо, що назріла необхідність у зміні повноважень, структури, керівництва органів місцевої влади та самоврядування, і ми готові відстоювати свої переконання, але виключно мирним, законним шляхом.

(donbass.comments.ua/news/91865-grazhdanskiy-sektor-luganskogo.html)

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

Від початку Майдану громадян у Луганську вже накручували. Було багато пропаганди — і вони сторонилися, з осторогою дивилися на нас. Коли в Києві почалися гарячі події, з'явилися загиблі, стала проявлятися доволі агресивна реакція. Не можу сказати, що це було небезпеч-

но, принаймні я так цього не відчувала. У мене висів прапор на вікні, і лише один раз до мене прийшов сусід згори і попросив його зняти. Але він був п'яний. Якимось так аргументував своє прохання... мовляв, через цей прапор в усього будинку будуть проблеми.

Насправді на рівні місцевої влади, в установах, де люди працювали, особливо державних, дуже активно застосовувалися прямі погрози — що у людей будуть проблеми, що вони втратять роботу... І люди боялися виражати свою позицію. Вони, по-перше, не хотіли розбиратися в тому, що відбувалося насправді, по-друге, ще й боялися, що коли вони якись боком просто поряд пройдуть, то і їх будуть звинувачувати, і вони матимуть через це проблеми.

Але ситуації бували різні, і навіть навесні 2014 року ми носили стрічки з українською символікою, майже у кожного активіста висів прапор там, де він жив, тобто ми прагнули максимально себе ідентифікувати, і якихось побутових критичних моментів не виникало. Дуже часто це викликало якийсь інтерес, і коли люди починали розпитувати, ми розказували, намагалися підтримувати розмову. Тобто реакція на нашу активність була різна.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

З боку правоохоронців, мушу відзначити, ми жодного разу не відчували якогось серйозного тиску. Але вони крізь пальці дивилися і на тітушок, які нападали на нас під час мітингів, на козаків, «луганських гвардійців» та ін. Щодо цих фактів ми подавали заяви до міліції, але вони їх не розслідували. Тобто відверто саботували, «матросили», як у нас кажуть. І загалом таке ставлення було весь час, аж до трагічної розв'язки.

Були й міліціонери, які нам симпатизували, які попереджали нас про підготовку провокацій. (Тож можна припустити, що про підготовку провокацій міліція знала.) І ці міліціонери взагалі-то намагалися захистити нас. Це добрі люди, які потім не зрадили присяги. Вони виїхали із захопленого Луганська, перед тим спробувавши зробити все можливе, так само, як це робили ми.

Дмитро СНЕГІРЬОВ

У січні затримали одного з активістів луганського Майдану, що мав псевдо Люфа. Він тоді представляв «Правий сектор». Його затримали в момент розповсюдження листівок із закликами, які приходили з Києва, з Майдану, стосовно повалення діючого режиму. І він був затриманий співробітниками Служби безпеки України. Мені тоді вдалося «скинути» ці листівки, тобто уникнути можливості документування. Примітно, що поведінка міліції була показовою: вони як за командою відвернулися, тобто співробітники міліції були лояльно налаштовані до учасників Майдану. Честь і хвала деяким співробітникам міліції — вони були проукраїнськи налаштовані, ми могли розраховувати на їхню допомогу, хоча б у плані оперативного інформування.

Реакція співробітників Служби безпеки була специфічною. Вони змусили Люфу підняти ті листівки, викликали автівку, причому понятими були взяті представники Антимайдану, тітушки. Єдине, в чому їм не пощастило, — вони не могли його везти до Служби безпеки, бо стаття, яку йому інкримінували, підпадає під юрисдикцію міліції. Доставили його у Ленінський райвідділок внутрішніх справ. Звіди за годину ми його забрали, але впродовж цієї години він перебував разом із представниками Антимайдану і на нього постійно тиснули.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

Спроби нападу на наші акції робилися від самого початку. Але це були явно проплачені провокатори, яких, взагалі-то, не цікавила ідеологічна складова. Це було дуже видно. А ось наприкінці січня, після радикалізації київського Майдану, частина суспільства в Луганську все-таки хитнулася в бік проти Майдану як такого, і тоді вже виник, власне, антимайданний громадський рух. Там уже люди були більш мотивовані — могли, принаймні, якось пояснити свою позицію.

Цей рух називався «Луганською гвардією», і виріс він із досить нечисленних політичних і громадських організацій. Перш за все це Прогресивна соціалістична партія Вітренко, їхній актив вагому роль відіграв у цьому. В організації «Луганської гвардії» важлива роль особисто Арсена Клінчаєва. Він був лідером громадської організації «Молода гвардія» і очолював «Український вибір» у Луганську. Він — людина, лояльна до Єфремова.

Крім цього до «Луганської гвардії» увійшли люди, які раніше мали відношення до кількох дрібних, загалом незначних проросійських організацій. І до них поступово підтягнулися ті, хто злякався насильства на Майдані в Києві. Ми намагалися пояснити луганчанам, чому відбулася радикалізація київського Майдану, якось це раціоналізувати. Але нам це не вдалося, чисельність руху «Луганська гвардія» зростала. Їх не було більше, ніж нас. Але з десяти осіб з часом, я думаю, їх стало кілька сотень.



Віче луганського Євромайдану 2 лютого 2014 р. (фото О. Волчанського)



Противник Майдану спілкується зі ЗМІ. 28 січня 2014 р. (фото О. Волчанського)

З повідомлення прес-служби Луганської обласної організації Партії регіонів

31 січня 2014 р. на сесії Луганської обласної ради О. Єфремов заявив, що не доводиться розраховувати на те, що найближчим часом, незважаючи на поступки влади, політична криза в Україні припиниться. Політик назвав протистояння процесом, у якому виграє той, хто буде більш послідовним.

«Наш регіон завжди відрізнявся тим, що ми ніколи не допускали у себе з'ясування відносин, і завдяки цьому люди тут всі останні роки жили більш-менш спокійно.

Я прошу вас організуватися, незалежно від поглядів, і відстояти спокій, який у нас є сьогодні. Звертаю увагу силових структур: у вашому арсеналі достатньо методів і засобів для того, щоб відстежувати невидимі для широкої громадськості процеси і в зародку їх припиняти», — сказав він.

(pr.lg.ua/news/12329-aleksandr-efremov-prizval-zemlyakov-otstoyat-spokoystvie-na-luganschine.html)

Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

Перша лютнева акція Антимайдану проводилася на захист «Беркута». У них був мітинг, на який вони зібрали до ста осіб. І це були люди від різних сил: козаки, представники якоїсь імперської організації (вони прийшли з біло-жовто-чорним прапором, портретом Миколи II, іконами), від Вітренко теж було багато членів партії й активістів. Тобто у них якщо проводився мітинг, то вони збирали всіх, кого могли — з різних проросійських організацій.

У нас є такий поділ: ми розрізняємо Антимайдан, який називав себе «Луганською гвардією», і групи, які у квітні 2014 року захоплювали адмінбудівлі. У «Луганській гвардії» було кілька людей, радикально налаштованих, але загалом «Луганська гвардія» хотіла відмежуватися від цих захоплень, вони їх не контролювали. Принаймні зараз вони у своїх спогадах розказують, що для них деякі захоплення були несподіванкою. Тут уже починаєш робити висновки про вплив Росії, якісь заздалегідь створені структури...

Дмитро СНЕГІРЬОВ

Із січня ми розуміли, що в Луганську працюють російські спецпризначенці. Дехто з нашої організації ходив на Антимайдан під виглядом його учасників. Вони спілкувалися і бачили там людей, у яких був акцент, характерна виправка... До того ж, вони не орієнтувалися в географії Луганська.

А в лютому вже був випадок фізичного протистояння. Після цього я звернувся до Служби безпеки України із заявою про діяльність російських спецпризначенців на території Луганської, Донецької, Харківської областей — приніс заяву, щоб там прийняли відповідне рішення. Бо ми тоді вираховували центри в Харкові та Донецьку, відпрацювали по Пургіну...

Півтори години я чекаю в приймальні СБУ — ніхто до мене не виходить, заяви не беруть... Я зрозумів, чому це відбувалося: коли я вийшов, мене вже чекали бойовики проросійського спрямування, безпосередньо під самою будівлею Служби безпеки. На щастя, вдалося підтягнути своє членство, сам би я не відбився від натовпу.

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

Місцева влада спочатку не втручалася в події. Ну, збирається невеличка акція і збирається... Вони не переймалися з того приводу. Але коли почалися антимайдани, вони активно долучалися до їх організації, виступали на їхніх заходах. Ці всі «луганські гвардії» могли спокійно в обласну адміністрацію заносити свої вимоги — їх підтримували одразу, без питань.



Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

Ми намагалися знаходити точки дотику зі своїми опонентами. Були зустрічі представників на-

«Фотосушка» «Майдан — погляд із Луганська» — акція, під час якої активісти розвісили світлини луганчан, які брали участь у київському Майдані. 8 лютого 2014 р. (фото із фейсбук-сторінки спільноти «Громадський сектор Євромайдану»)

шого Громадського сектора Євромайдану з людьми від влади, Антимайдану — від них був Олександр Харитонов. Тобто пробували спілкуватися, намагалися до останнього не вестися на провокації — навіть в один з найстрашніших вечорів, коли нас міліція попередила про те, що є загроза великих провокацій і навколо площі, біля пам'ятника Шевченкові, зібралися молодики з битами, трубами, арматурою.

Стояв ланцюг міліції, і вони вигукували якісь гасла, намагалися робити якісь провокації. Але в той вечір все звелось до того, що почали просто спілкуватися. Я з фотоапаратом перейшов через кордон міліції, почав говорити з ними і так захопився цим спілкуванням... Мене оточила група людей. Природно, страху не було — страх пропадає, коли приходиш на такі акції. Я прекрасно розумів, чому люди так поводитися на київському Майдані. Тобто є якесь побоювання до того, як ти приходиш, а як тільки починаєш знімати, небезпеки вже не відчуваєш. Я просто намагався дивитися по боках, стежити, щоб ніхто ззаду не підійшов. Але страху як такого не було.

І з цієї акції, на яку мене сім'я просто не пускала... Була велика істерика, сховали ключі, навіть знайомий мого батька його попередив, що по дворах збираються якісь незрозумілі люди, видно, що з підручною зброєю. Але я не міг не піти, я розумів, що коли щось трапиться, то там не буде нікого з фотоапаратом... Мене з цієї акції виводила міліція — підійшов підполковник і говорить: «Олександр, ваші вже всі розійшлися. Чи не час вам піти? Давайте ми вас виведемо до зупинки, щоб ніхто не перестрів». А у нас просто була дискусія: навколо мене стояли люди, молодші за мене, і старші, й мого віку, вони намагалися щось своє довести, а я — розповісти про те, що ми робимо. Але агресії як такої не було.

Дмитро СНЕГИРЬОВ

Коли я виступав на луганському Майдані, то чув таке: «Не треба радикалізувати, ви провокатори, а ми мирні люди, вийшли висловити свої настрої». Але більшість розуміла, що мирного Майдану вже не буде — через те, що відбулося побиття. Аби змінити щось у державі, треба ламати отой штучний стереотип, що незалежність нам впала з небес...

Коли я спілкувався з представниками Ізраїлю, вони говорили: «Ви не цінуєте того, що у вас є державність, ви не відчуваєте її на смак». Я не міг зрозуміти, що це означало. Потім мені пояснили, що це є смак крові. Ви маєте пройти через момент очищення. І прийшло розуміння, що рано чи пізно треба буде готуватися до фізичного протистояння. І мирним шляхом навряд чи вдасться розв'язати проблему.

Сама команда Януковича була налаштована на силове розв'язання проблеми. Таким чином вони хотіли змістити і самого Януковича. Тобто він був уже одіозною фігурою. Було зрозуміло, що навіть якщо на Майдані не буде радикалізації, інша сторона змусить його радикалізуватися. Не Майдану була потрібна та кров, кров була потрібна саме представникам Антимайдану, отому найближчому оточенню — Львовчкіну, який на той час фактично узурпував усю



Сутічки під час акції «Інструмент свободи» 9 лютого 2014 р. (фото О. Волчанського)

владу і мав на меті привести людей, незаангажованих у режимі Януковича, тобто так званих «нових людей», «людей нової формації», які продовжили б ту саму політику, але до яких не було б претензій на кшталт золотого унітазу чи батона, якогось Межигір'я, рейдерських захоплень. Тобто план був вивести таким чином своїх людей з-під удару, фактично залишивши на політичній арені ту саму силу, зробити ребрендинг, залишивши незмінною ідеологію розкрадання. По суті, там ідеології жодної не було. Саме лише розкрадання. Гроші — ось уся ідеологія.

Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

Актив луганських ультрас спочатку заявив, що вони не братимуть участі у політичних акціях. Та серед них була група хлопців, готових допомагати, але без публікації їхніх облич, згадування прізвищ. Вони приходили на наші акції в балаклавах. Ультраси добре підготовлені, вони вивчають бойові мистецтва, тренуються, з огляду на специфіку їхніх заходів.

Ми не бачили їх часто, але завжди четверо-п'ятеро осіб по периметру площі ввечері стояли, дивилися. Якщо бачили когось, то зупиняли і не давали пройти до акції. Згодом, коли вже ситуація загострилася, деякі з них увійшли і до самооборони. З Києва нам передали якісь каски залізні й легкі бронжилети, то ми вже свою самооборону організували.

Коли почалася війна, фактично вся повнолітня частина ультрасів (можливо, й не вся, але дуже багато) виїхала з Луганська. Я їх зустрів на першому матчі «Зорі», який проходив у Києві, на стадіоні «Оболонь». Я побачив по учасниках їхнього маршу, що дорослої групи ультрасів, по суті, немає — знайомі хлопці сказали, що всі пішли хто в «Азов», хто в «Донбас», тобто у добровольчі батальйони. А кілька з них уже загинули.

Хочу розказати про один з моментів, коли змінилося ставлення самих ультрасів до того, що відбувається, і громадська думка Луганська щодо українського патріотизму. Я себе не вважаю завзятим уболівальником, але один із хлопців запропонував якось сходити на матч «Зорі», ще в Луганську. Причому в сектор ультрас. А там свої правила: треба робити тільки те, що роблять вони, повторювати кричалки, дивитися стоячи (ультраси ніколи не дивляться футбол сидячи), тобто все, що потрібно, виконувати, допомагати — бути у групі, не вирізнятися, щоб усе це було гарно і масово.

А ці футбольні кричалки були патріотичними. Тобто всі ті гасла, за які нас у Луганську називали фашистами і бандерівцями, в ультрасів були. Але, на щастя, у нас є хоч якийсь розуміння історії символів, гасел. Скажу про себе. Я, наприклад, повністю підтримую визвольну війну ОУН-УПА. Я народився в Луганську, але виріс з іншою позицією, не луганською, я не вважаю тих людей своїми ворогами.

Нас запрошували ультраси, і, скажімо так, для «цивільних» це прояв великої довіри з їхнього боку. Вони говорили: «Ми не беремо участі у жодних політичних акціях, не має бути жодних партійних прапорів, тільки Прапор України» — це була єдина вимога. І ми намагалися ходити фактично на кожен матч «Зорі», який проходив у Луганську.



Мапа з символами українських футбольних клубів, які надавали підтримку із захисту протестувальників

Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

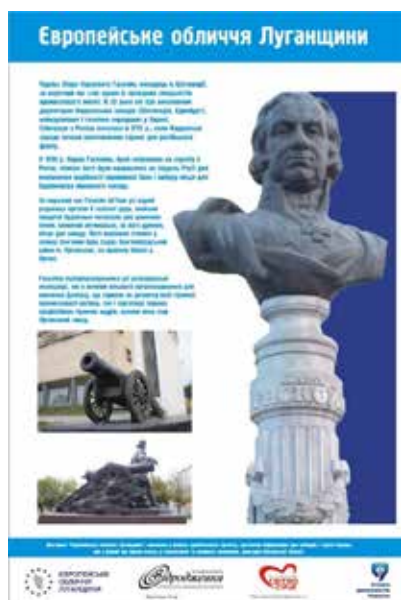
Ультрас «Зорі», які нас охороняли, — це пацани по 14-18 років. Стоять вони у балаклавах, з рюкзаками по периметру і спостерігають. (А вже були напади на нас.) Мене це вразило. Молоді хлопці по 14 років... Ти до них підходиш і кажеш: «А якщо попруть?» — «Дядьку, не переживай, ми вистоїмо», — а ваги у ньому кілограмів 50. Колоритні хлопці. Багато кого з них потім схопили, тримали в полоні.

Олександр ВОЛЧАНСЬКИЙ

Часом це комічно виглядало: стоїть ряд хлопців, захищають сцену. Трохи далі вздовж дороги осіб 20 тримають велетенський прапор, а між ними ряд міліції. Тобто тих, хто був із прапором, ніхто не охороняв, та й до сцени з іншого боку був вільний доступ.

Загалом у нас самооборона складалася із тих самих активістів: сьогодні людина могла стояти на сцені, щось говорити, або поряд, а завтра він одягає балаклавку, каску і стає охороняти.

Пізніше, навесні, коли почалися перші антивоєнні мітинги, до нашої самооборони долучилися люди, які не були прихильниками Євромайдану, і їх було дуже багато. Серед них і Темура Юлдашев, який потрапив у полон, а потім загинув на Савур-могилах і похований у Києві. У Темура був загін хлопців. То вже була самооборона, яка збиралася йти на війну.



Анонс і акція «Європейське обличчя Луганщини». 15 лютого 2014 р. (фото із Фейсбука)

Володимир СЕМИСТЯГА

Я тільки поїхав із Києва, і Майдан розстріляли. Я був на зв'язку, розпитував, що відбувається. Наші хлопці, вибачте за вислів, тягали трупи до Михайлівського собору, а кого було можна врятувати, кого поранили, намагалися вивезти.

Ми в Луганську піднялися, але для нас стало несподіванкою, що проти нас теж піднялися проросійські сили, які кричали: «Вы посмотрите, что ваши сволочи делают! Они расстреливают наших милиционеров, бьют наших друзей». Багатьох із тих, хто таке кричав, я знав як лю-

дей начебто демократичних переконань, твердих, послідовних. Це були доценти, професори університетів, які аж пінилися, намагаючись мені довести протилежне тому, що відбувалося насправді. Декого я знав як переконаних комуністів, цих не будемо чіпати. Та були серед тих, кого я вважав адекватними людьми, такі, що намагалися нам довести, що це ми винні в тому, що сталося.

Ірина МАГРИЦЬКА

Я закидаю тим представникам луганської інтелігенції, які, хоч і мали українську позицію (на мою думку, десь до двадцяти відсотків таких людей), залишалися осторонь цих подій. Навіть якби ці двадцять відсотків усі виходили, а не сиділи вдома, нас була б не тисяча, а кілька десятків тисяч.

Я їх запитувала: «Ви за Україну, за те, щоб Україна рухалася в Європу, чи ви за Януковича?» — «Ні, не за Януковича. Ми за Україну, за Європу. За єдину Україну». — «Чому ж ви сидите, не виходите?» Своїх колег запитувала, навіть з кафедри української мови — ніхто не відгукнувся. Виходить, що воно тільки мені було потрібно. І я казала, що от ви не виходите, а потім будете шкодувати. Багато хто й пошкодував згодом, що їх там тоді не було.



Віче Майдану 23 лютого 2014 р. проходило в оточенні міліції (фото О. Волчанського)

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

Зі своїми опонентами ми пробували вести перемовини, публічні й неpubлічні. Частина наших активістів були проти цього, але частина намагалася комунікувати — наприклад, з найбільш послідовними людьми з «Луганської гвардії». У певний момент здавалося, що діалог можливий і є точки, в яких ми можемо зійтися. Адже ті, хто щиро протестував проти нас взимку і навесні 2014 року (хоч, звісно, багато їхніх вимог розходилися з вимогами Майдану), так само хотіли справедливості, хотіли підзвітності влади, виборності... Тобто громадського контролю над обласною владою, обласною міліцією, децентралізації — в тому сенсі, щоб центр не забирив усі податки, щоб регіонам не доводилося потім канючити гроші у вигляді дотацій, субвенцій. Тобто певної автономії. Це вельми логічні вимоги.

Загалом, була низка позицій, у яких протиріч між нами не було. Але завжди домішувалося щось. Попри досягнуті домовленості, постійно щось втручалось, і ця комунікація зривалася — аж до початку війни, коли вона перервалася повністю.

Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

У мене було багато розмов із так званими сепаратистами. І в них риторика була така: «Там же у вас сидять жида в Києві, і жида вами правлять...» Потім вони говорили: все погано, заробітної плати немає, нас усіх «кинули»... Тобто це була така ідеологічна обробка, спроба якось морально вплинути. І весь час ці посили змінювалися: «На Майдані ж застосовували зброю, каски, щити, ми теж хочемо це зробити». Я в них у відповідь запитував: «Яка у вас мета? На Майдані за що люди боролися? На Майдані люди боролися за гідне, хороше життя. І більше того, там не було гасел про відокремлення від України, або про поділ України, або про захоплення територій Російської Федерації, «повернення споконвічно історичних земель». У них аргументів у відповідь на це не було. Останній посил був такого плану: «Українців як нації не існує, «вастамнет», ви не українці, ми вас захопимо і звільнимо від усіх цих...»

Валентин ТОРБА

«...а там «майдануті» бігають... А бачите, вони там Леніна знесли!» — «Як Леніна знесли?! Це ж жах!» І тоді спрацювали ось ці клепки, виключно популістсько-інформаційні. А регіонали, знаєте, дуже сильно розкручували: «Бандери прийдуть — відберуть у вас усі шахти, і ви ще гірше будете жебракувати!» Людям підмінили основні моменти, хоча вони самі були готові обурюватися діями влади.

Одного разу я слухав розмови між бандитами. І один сепаратист каже: «Ви знаєте, вони ж там, у Києві на Майдані, так само, як і ми, проти олігархів!» Думаю: «Нічого собі, ідейний!» Насправді усіх тих ідейних (якщо це можна назвати ідейністю), хоча вони й проросійські, «позливали». Їх «позливали» в перші ж місяці, у тих м'ясорубках. Як і наших патріотів, до речі. Дуже багато пасіонаріїв «позливали» в «котлах». Але сам цей факт показав, що справді — недоволення було і там, і там, певними системними моментами. [...]

В нас у Луганську в лютому була така провокація: товариші Серпокрилови з кількома чоловіками з травматичною зброєю в руках начебто вчинили напад на облдержадміністрацію. Преса з цього моментально зробила «напад». Але який то напад був? Підійшли до адміністрації, постріляли, зробили якусь заворушку... Але картинка була зроблена: «Бачите, бандерівці прагнуть захопити облдержадміністрацію, тому ви маєте захопити її першими».

Тобто робилася картинка, щоб... справді відвернути увагу від системної проблеми — того, заради чого стояв Майдан. І замість того, щоб приєднати людей до цього революційно-еволюційного руху, Україну було просто розділено по старих швах.

Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

Мені було дуже прикро, що Януковича не затримали. Його мали затримати. Ця людина повинна була відповісти за все, що сталося в Україні. Для мене як батька двох дітей, громадянина, українця було дуже важливо, щоб ця людина постала перед судом за всі ті злочиння, які вона вчинила. У Києві зараз тільки розстріли на Майдані йому закидають, але ж він і раніше багато злочинів скоїв: багато комерсантів втрачали бізнес...

І взагалі, немає виправдання вбивству. Я дотримуюся позиції, що Януковича треба притягнути до відповідальності, заарештувати, і над ним має відбутися суд.

Валентин ТОРБА

Януковича фактично прибрали ті, хто його привів. Тільки руками Майдану, руками суспільства. А суспільство не може... намагається, але не може народити альтернативи, не може саме скинути джерело ось цієї зарази. Я зараз спостерігаю в інтернет-мережах, що навіть ті люди, які в 90-х роках виступали за скоріше покарання вбивці Гонгадзе, за проєвропейський вектор і таке інше, зараз кажуть: «Ну, може, воно не на часі — з Кучмою розбиратися? Може, не на часі з цими кланами воювати?»

Я розумію, що люди з часом стомлюються, і хочеться просто посидіти перед телевізором, у кріслі. Тим більше, коли ти вже маєш певну посаду, зокрема й у Верховній Раді. Ви зауважте, скільки наших журналістів туди прийшло. Зрозуміло, я б не рівняв усіх під одну гребінку, але факт — скільки їх там!.. І взагалі, ти собі сидиш, у тебе своє місце, своя конторка, якесь своє видання... Тобі добре, і ти починаєш потихеньку...

У мене зараз дуже багато запитань і до журналістів, і до громадських діячів, і до суспільства, яке потерпає від великої амнезії. Дуже легко забуває джерела, причини, витоки тих протестів. Це наша біда, з цим ми маємо щось робити.

Заява Громадського сектора Луганська з приводу продовження спроб дестабілізації ситуації в регіоні

Громадський сектор стурбований спробами нагнітання напруженості та розпалювання ворожнечі між різними соціальними, етнічними та мовними групами в Луганській області. До нас надходить інформація про те, що в різних районах області поширюються чутки про підготовлювані силові захоплення державних установ, знесення пам'ятників Леніну, про законодавчу заборону російської мови і репресії щодо російськомовного населення області, про перекладання відповідальності за невивплату заборгованості із заробітної плати на щойно сформований уряд України.

На жаль, ми змушені констатувати, що деякі політики та державні чиновники, які дискредитували себе, готові піти на нові злочини, щоб зберегти свої активи і вплив у регіоні. Ми відповідально заявляємо: всі дії, спрямовані на поширення паніки і розпалювання ворожнечі серед жителів Луганської області, є провокацією проти кожного з нас, а заклики до сепаратизму є кримінальним правопорушенням. Громадський сектор закликає не піддаватися на провокації й зберігати спокій.

Вважаємо важливим відзначити, що державні адміністрації мають досить можливостей для того, щоб вплинути на цей процес і зняти напруженість у регіоні, проте не використовують ці можливості.

Ми закликаємо всі без винятку політичні сили і громадські ініціативи у повній мірі усвідомити свою відповідальність за сьогоднішнє і майбутнє наших земляків і утриматися від будь-яких дій, що призводять до подальшої ескалації напруженості в Луганській області. Закликаємо представників усіх політичних партій і громадських рухів до конструктивного діалогу щодо формування нових органів влади та місцевого самоврядування на принципах відкритості та підзвітності місцевим громадам.

Давайте почуємо один одного. Разом ми здатні змусити владу служити інтересам народу і забезпечити гідне життя собі та своїм дітям.

28 лютого 2014 р.

([facebook.com/eurolug/posts/546630208768853](https://www.facebook.com/eurolug/posts/546630208768853))

Костянтин РЕУЦЬКИЙ

Я особисто не усвідомлював загрози. Мушу зізнатися — не усвідомлював масштабів лиха, не сприймав серйозно намірів Росії. Я думав, що все обмежиться шантажем і закінчиться так само, як, наприклад, у 2005 році. Тобто поверненням до певного статус-кво.

Звісно, важливою точкою було 20 лютого, після якого структура влади тріснула, і позиції тих, кого ми називаємо місцевою владою, стали зовсім іншими. На жаль, ми тоді не бачили, наскільки тісно ці люди пов'язані з російською стороною, і не знали, як далеко вона може зайти. Я завжди говорив і зараз повторюю, що в Луганську практично не було автономістських і сепаратистських настроїв. І тим більше ніколи всерйоз не обговорювалася ідея повернення до СРСР, приєднання до Росії й тому подібне.

Людей, які виступали з такими гаслами, було взагалі дуже мало. І вони завжди були маргіналізованими, їх сприймали як фріків. Ніколи в полі громадської дискусії це серйозно не обговорювалося.

На початку весни 2014-го я був у Криму, і вже повернувшись звідти, я не сприймав серйозно загрози насильницького захоплення влади в Луганську, а тим більше можливості розгортання кримського сценарію в Луганську і Донецьку. Це було щось... І звичайно ж, ми недооцінювали готовність Росії далі діяти нахабно-насильницькими методами, озброюючи місцевих радикалів і, більше того... перекидаючи озброєних найманців на територію нашої країни. Тобто таких речей ми просто не могли, не мали сміливості передбачити.



Проросійський мітинг 1 березня 2014 р. (фото з Вікіпедії)

Ірина МАГРИЦЬКА

Нова луганська влада внесла мене у «розстрільний список». Його поширювали Інтернетом, і він називається «Список лиц, проживаючих в городе Луганске, действующих во исполнение целей преступной нацистской банды, захватившей власть в Киеве. Это фашисты города Луганска и их пособники». Далі написано: «Распространите этот список максимально. Врагов надо знать в лицо. Не дадим им спокойно жить на нашей родной православный земле».

Коли я знайшла цей список, побачила, що там 27 осіб — ті, хто стояв на луганському Євромайдані поряд зі мною. Правозахисники, громадські діячі, журналісти, викладачі університетів, юристи — люди з проукраїнською позицією. Себе я знайшла на 23-му місці, і про мене там написано так: «...доцент Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля, исследователь голодомора 32-33-го годов в Луганской области», вказаний мій мобільний телефон, блог у газеті «Молодогвардеец», сторінка у Фейсбучі. Тобто люди, які були у тому списку, були кандидатами на «підвал» — до луганського СБУ.

Олег ОМЕЛЬЧЕНКО

Дуже цікаві метаморфози відбувалися з людьми: у мене товариш був за Росію, і він мешкав у будинку, з вікон якого видно прикордонний загін Луганська. Він мені телефонує і каже: «Ти не розумієш, Росія — це ж велика країна, вона ж дасть нам усе». До речі, так багато людей думали. Він був досить забезпечений. Але я йому і всім пояснював... Навіть бувало так, що ввечері виходив... а вже велися бойові дії — як у паралельному світі... Кажу: «Хлопці, ви не знаєте, що таке війна. Я воював, бачив, і знаю, що це таке. Війна — це голод, насильство, тортури, вбивства, сімейні трагедії...

Вони не розуміли. Я пробував показати на простому прикладі: от ви сидите в кімнаті, вечеряєте, діти і ви з дружиною, у вас гармонія, все добре, плани виїхати на природу... В цей час вибивають двері, заходять озброєні люди і починають безпределничать, застосовувати насильство до дітей, дружини. Яка має бути реакція нормального чоловіка? Він повинен опиратися, будь-яким способом захищати свій... «барліг», скажімо так.

Що ж тоді відбувалося в Луганській, Донецькій областях? Ні люди, ні влада, яка була на той момент, не доклали жодних зусиль, щоб допомогти людям, які були проукраїнськими. Хоча говорити «проукраїнські» неправильно — людям, які були на своїй землі й любили її, людям, які перебували у себе вдома, влада не допомогла ні озброєнням, ні будь-яким іншим чином.

І ось товариш мій дзвонить мені (через кілька годин після початку обстрілу прикордонного загону) і каже: «Що мені робити? Я до тебе приїду». — «А чого ти до мене приїдеш?» — «Мене викинули з дому». Бандити, сепаратисти, росіяни, найманці — там такий добрячий «коктейль» — викинули його з власного дому.

Костянтин ІЛЬЧЕНКО

На початку березня, коли нова влада призначила нових очільників на управління областю, почалися зовсім незрозумілі речі.

На одній з акцій зібралися люди, прийшли жінки, діти, стояла міліція. А СБУ вже було зайняте сепаратистами, вони вже ходили по Луганську зі зброєю, п'яні, там страшно, що робилося. І від СБУ прийшов натовп, озброєний бейсбольними битами, ланцюгами, трубами, камінням. Цей натовп ішов за підтримки міліції. У той час уже була нова влада в Луганській області, новий губернатор... До речі, нова влада, яка на крові Майдану зайшла, призначила губернатором Луганської області Болотських, який був за Януковича міністром МНС. А ви ж розумієте, яке ставлення в Луганській області до людини Януковича? Тобто міліція охороняла сепаратистів, а сепаратисти забивали мирних громадян бейсбольними битами, ланцюгами, палицями. Там жахливі речі відбувалися. І ми, організатори, тоді зрозуміли, що після цього потрібно виходити і проводити акції за єдину Україну.

ЛУГАНЧАНЕ, ВАЖНАЯ ИНФОРМАЦИЯ!

Сейчас среди работников Электростанции организации нашего региона активно распространяется информация об отчислении по заработной плате якобы на «восстановление Майдана».

Помните, это — обман!

Представьте себе: среди (бывшей по инициативе) так вы выискали эту статью с целью, двукратно провзвешивая Бюджет Украины по действительной востановке. Работодатели стараются избежать подобных расходов (см. сайт Кабинета министров: <http://www.km.gov.ua>).

Если же вы все же столкнетесь с кем-то подобным, знайте:

Любой руководитель предприятия, дающий такие распоряжения, нарушает закон.

Успешный об «удержании денег на Майдан»:

- «собирайте документы, подтверждающие эти отчисления (приказы, распоряжения);
- постарайтесь зафиксировать разговор с начальством на аудио- или видео-носители;
- немедленно письменно обратитесь в прокуратуру.

Прокуроры и правоохранительные органы обязательно изучат каждый факт. Заглавный начальник сможет обратиться в различные правозащитные организации, а также в Ассоциацию компаний «Позвокалий и партнерство» по тел.: 050-346-23-38.

Не станьте жертвой информационной войны и мошенников!

Інформаційна листівка, яку поширювали проукраїнські активісти задля протидії розповсюдженню неправдивих чуток

Дмитро СНЕГИРЬОВ

Стало зрозуміло, що вище політичне керівництво веде якісь незрозумілі ігри стосовно Донецької та Луганської областей. Себто фактично повторюється сценарій Северодонецька, коли в 2004 році політична еліта східних регіонів зібралася і вперше озвучила ідею федералізації. На жаль, незважаючи на гучні заяви і порушення кримінальних справ, жодна людина тоді не була покарана. Якщо за карний злочин нікого не покарано, це веде до рецидиву. Через десять років — маємо те, що маємо.

З часом можуть виникнути питання і до pana Парубія як голови РНБО: чому не було вжито відповідних заходів задля звільнення захоплених сепаратистами приміщень СБУ в Луганську і Донецьку? Чому тій пухлині дали можливість розростися — дозволили бойовикам вийти за межі однієї захопленої будівлі й продовжити реалізовувати свої плани?

Відсутність плану щодо захопленої будівлі СБУ підтвердили самі бойовики. Була оперативна інформація про те, що у Болотова не було чіткого плану дій — він постійно був на зв'язку з оточенням pana Єфремова, і вони давали йому вказівки щодо того, які слід робити заяви. Якщо пам'ятаєте, їхнє перебування в захопленій будівлі називали «великим сидінням» — фактично люди не виходили за її межі. Два місяці вони сиділи там.

На початку в нас було два місяці, щоб задушити ту гідру. Те, що відбулося, було моментом зради. Ми мусимо говорити про це відверто. У нової влади був політичний план. Вони чекали проведення виборів Президента і Верховної Ради. Вони намагалися відсікти той електорат, щоб унеможливити проходження в Раду більшості від Партії регіонів, щоб результати голосування за Президента мали потрібний для них відсоток.

Володимир СЕМИСТЯГА

Ми повезли продовольство для наших військових: певне матеріально-технічне спорядження (батарейки, ліхтарики тощо), теплі речі, рукавички. Бо була багнюка, і сніг, і дощ ішов. А серед них були навіть жінки — зв'язківці. Найперше ми зав'язали стосунки із солдатами 93-ї бригади, яка прибула з Дніпропетровська. Переговорили з відставниками, старшими офіцерами, міліціонерами, працівниками медичного університету, молоддю — почали збирати гроші, і все це активно пішло туди.

Ми свою роботу проводили чітко, і щотижня машини відправлялися до військових частин. Якби не ми, то я не знаю, як би вояки виживали, бо справді не було продуктів, теплих речей, навіть води не було — це взагалі неймовірно. Привозили і воду.

Із повідомлення прес-служби Луганської обласної організації Партії регіонів від 2 березня 2014 р.

Народні депутати-регіонали від Луганської області разом із головою фракції Партії регіонів у парламенті О. Єфремовим відмовилися брати участь у сьогоднішній сесії Верховної Ради і прибули до Луганська. Тут вони мають намір взяти участь у сесії Луганської облради, а потім виїхати в округи — для зустрічей із виборцями.

Під час сьогоднішнього спілкування з луганчанами біля будівлі облради О. Єфремов заявив, що влада в Києві «вибрана з порушенням законодавства».

(pr.lg.ua/news/12674-aleksandr-efremov-vlast-v-kieve-izbranas-narusheniem-zakonodatelstva.html)



2 березня 2014 р. Мітинг «За єдину Україну» (фото О. Волчанського)

Юлія КРАСІЛЬНИКОВА

Ще на початку березня, коли стався Крим, деякі люди запанікували. Стало трохи страшно в тому плані, що... Ми ж не вірили, що в Криму буде все серйозно, ми думали, там так, як у нас. І коли стався Крим, було таке враження, що ні, у нас точно такого не буде, то вже геть якийсь треш, не може цього бути. У нас тут усе спокійно, «зелені чоловічки» поки що не бігають, усе нормально.

Коли було захоплення будівлі СБУ... Вони в черговий раз щось захоплювали... Але на той момент уже було зрозуміло, що звідти винесли зброю і що ця зброя вже гуляє по місту, незрозуміло, в яких руках. Від того було дуже дискомфортно...

Ірина МАГРИЦЬКА

...Я особисто розплакалася. Це важко уявити людині, яка не була в такій ситуації. Я думала: як же це все полишати — все те, що ти нажив за багато років, нажили твої батьки, діди... Тут могили твоїх предків, робота, яка тобі до вподоби, яка не яка є громадська діяльність, широке поле для роботи, квартира, все, що в квартирі... І раптом ти їдеш у чому стоїш: у спортивному костюмі, з паспортом в руках, без жодної копійки. Куди їхати — невідомо, немає ні родичів, ні знайомих таких близьких. Але це був момент, коли треба було робити вибір. І ми виїхали звідти. Добре, що були на своєму транспорті. І більше туди не повернулися, в Луганськ. І бачимо, що вже, мабуть, не повернемося ніколи.

Відомості про інтерв'ю

Оповідач	Час та місце запису, оригінальна мова* інтерв'ю	Інтерв'юер
Автономна Республіка Крим		
Ескендер Барієв	21 березня 2016 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Дмитро Білоцерковець	13 серпня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Ковтунович
Ліза Богуцька	12 травня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Олександра Дворецька	5 квітня 2016 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Галина Джикаєва	6 жовтня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Ісмаїл Ісмаїлов	8 липня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Любов Калмакова	23 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент	12 травня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Сергій Ковальський	21 липня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Ярослав Пілунський	19 лютого 2016 р., м. Київ, російська	Тетяна Ковтунович
Ельвіна Сеїтбуллаєва	6 березня 2016 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Андрій Щекун	3 липня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Вінницька область		
Володимир Барцьось	7 квітня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Ніна Бегас	30 березня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Таїса Гайда	10 серпня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Ольга Маліновська	28 липня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Софія Мельник	20 квітня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк, Оксана Яцюк
Юрій Павленко	10 лютого 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Олена Павлова	5 квітня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Оксана Пойда	23 квітня 2016 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Сергій Сьомкін	21 липня 2015 р., м. Вінниця	Наталія Машталер
Вадим Шкільняк	26 січня 2017 р., м. Вінниця	Оксана Романюк
Волинська область		
Дмитро Безвербний	13 травня 2015 р., м. Луцьк	Оксана Ярош
Мирослав Ваташук	15 квітня 2015 р., м. Луцьк	Оксана Ярош
Юлія Гришук	12 лютого 2016 р., м. Луцьк	Леся Бондарук
Павло Данильчук	12 червня 2015 р., м. Луцьк	Оксана Ярош
Марія Доманська	10 березня 2017 р., м. Луцьк	Леся Бондарук
Богдан Климчук	23 липня 2015 р., м. Луцьк	Оксана Ярош
Анна Мовяк	15 квітня 2016 р., м. Луцьк	Леся Бондарук

* Оригінальна мова інтерв'ю вказується у випадку, коли вона відрізняється від мови видання.

Майя Москвич	23 лютого 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Володимир Пащенко	29 квітня 2015 р., м. Луцьк	Оксана Ярош
Микола Собуцький	4 березня 2016 р., м. Луцьк	Леся Бондарук
Ян Федірко	9 березня 2017 р., м. Луцьк	Леся Бондарук
Богдан Шиба	8 квітня 2015 р., м. Луцьк	Оксана Ярош
Дніпропетровська область		
Анжеліка Верхогляд	5 квітня 2016 р., м. Кривий Ріг	Тетяна Цимбал
Тетяна Візниця	2 лютого 2016 р., м. Кривий Ріг, російська	Тетяна Цимбал
Отець Юрій Ільків	1 березня 2016 р., м. Кривий Ріг	Лариса Лехан
Зоя Красовська	28 квітня 2016 р., м. Дніпро	Дмитро Гриниченко
Йосип Кремінь	27 квітня 2015 р., м. Кривий Ріг	Юрій Візниця
Іван Маркевич	14 червня 2016 р., м. Дніпро	Олена Іщенко
Владислав Мельничук	10 лютого 2016 р., м. Дніпро	Гліб Рижиков
Вікторія Наріжна	1 квітня 2016 р., м. Дніпро	Людмила Ступак
Віктор Романенко	23 березня 2016 р., м. Дніпро	Тетяна Заболотна
Володимир Стецюк	20 квітня 2015 р., м. Кривий Ріг	Юрій Візниця
Василь Сухов	7 червня 2016 р., м. Дніпро	Олена Іщенко
Тимофій Танцура	7 лютого 2016 р., м. Кам'янське	Ангеліна Буланова
Донецька область		
Олександр Горбатко	28 квітня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Тетяна Заровна	24 лютого 2017 р. м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Валентин Красноп'яров	29 травня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Євген Насадюк	28 липня 2014 р., м. Київ	Іванна Кобелева
Любов Раковіца	11 березня 2017 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Віктор Тупілко	16 березня 2016 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Станіслав Федорчук	14 березня 2016 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Артур Шевцов	19 березня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Вольга Шейко	4 березня 2017 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Житомирська область		
Андрій Голумбевський	30 листопада 2015 р., м. Житомир, російська	Антон Сичевський
Юрій Жуковський	29 вересня 2015 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Василь Клюба	5 лютого 2016 р., м. Бердичів	Ольга Матвійчук
Жанна Концевич	12 травня 2016 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Наталія Куркчі	18 травня 2016 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Дмитро Кушнеров	15 вересня 2015 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Марія Масловська	11 травня 2016 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Віктор Мойсієнко	2 вересня 2015 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Микола Ніколаєв	26 січня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Дмитро Ткачук	14 вересня 2015 р., м. Житомир	Ольга Білобровець

Іван Хом'як	17 травня 2016 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Юлія Чепюк	30 вересня 2015 р., м. Житомир	Ольга Білобровець
Закарпатська область		
Надія Ваць	10 червня 2017 р., м. Ужгород	Богдан Михальчук
Павло Гомонай	2 грудня 2016 р., м. Ужгород	Богдан Михальчук
Тарас Деяк	3 липня 2015 р., м. Ужгород	Роман Офіцинський
Владислав Каменца	9 липня 2015 р., м. Ужгород	Роман Офіцинський
Віталій Лазаренко	2 грудня 2016 р., м. Ужгород	Богдан Михальчук
Богдан Михальчук	21 грудня 2016 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Андрій Ребрик	9 липня 2015 р., м. Ужгород	Роман Офіцинський
Юрій Світлик	2 грудня 2016 р., м. Ужгород	Богдан Михальчук
Федір Шандор	9 липня 2015 р., м. Ужгород	Роман Офіцинський
Запорізька область		
Костянтин Денисов	28 квітня 2016 р., м. Запоріжжя	Сергій Білівненко
Максим Зайченко	17 січня 2017 р., м. Запоріжжя, російська	Сергій Білівненко, Михайло Павленко
Тимур Книш	25 квітня 2016 р. м. Запоріжжя	Сергій Білівненко
Надія Мороз	22 червня 2017 р., м. Запоріжжя	Михайло Павленко
Андрій Рибальченко	25 грудня 2016 р., м. Запоріжжя	Михайло Павленко
Катерина Стаценко	19 листопада 2016 р., м. Енергодар	Михайло Павленко
Наталя Турлова	19 листопада 2016 р., м. Енергодар	Михайло Павленко
Максим Штатський	30 грудня 2016 р., м. Запоріжжя	Михайло Павленко
Івано-Франківська область		
Микола Андрейчук	13 квітня 2017 р., м. Івано-Франківськ	Олеся Дибовська
Тетяна Василик	12 червня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Михайло Джогола	27 червня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Ярема Зварчук	10 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Тарас Зень	13 травня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Максим Кицюк	8 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Сергій Сивачук	27 березня 2017 р., м. Івано-Франківськ	Олеся Дибовська
Тарас Шнайдер	21 березня 2017 р., м. Івано-Франківськ	Олеся Дибовська
Київська область		
Зоя Галущенко	16 травня 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Віталій Гут	7 лютого 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Петро Жук	12 вересня 2014 р., с. Княжичі	Тетяна Привалко, Тетяна Ковтунович
Ірина Кісельова	7 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Олександр Мамалига	15 лютого 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Тарас Нагайко	4 листопада 2014 р., м. Київ	Іванна Кобелева
Олексій Новохатько	1 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Олексій Оришич	11 лютого 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович

Ярослав Потапенко	17 жовтня 2014 р., м. Київ	Тетяна Привалко
В'ячеслав Рибачук	11 лютого 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Кіровоградська область		
Людмила Альохіна	8 липня 2015 р., м. Кропивницький	Юлія Ковач
Тетяна Бородіна	9 липня 2015 р., м. Кропивницький	Микола Кузьмович
Дмитро Васильєв	3 липня 2015 р., м. Кропивницький	Юлія Ковач
Олена Горобець	30 травня 2015 р., м. Кропивницький	Христина Бугай
Микола Гречуха	1 липня 2015 р., м. Кропивницький	Микола Кузьмович
Андрій Лаврусь	7 липня 2015 р., м. Кропивницький	Анна Босько
Ліана Левицька	9 липня 2015 р., м. Кропивницький	Анна Капітан
Юрій Митрофаненко	1 липня 2015 р., м. Кропивницький	Юлія Ковач
Анна Олійник	1 липня 2015 р., м. Кропивницький	Микола Кузьмович
Олександр Ратушняк	6 липня 2015 р., м. Кропивницький	Катерина Колодєєва
Олексій Цокалов	9 липня 2015 р., м. Кропивницький	Катерина Колодєєва
Луганська область		
Олександр Волчанський	2 березня 2017 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Костянтин Ільченко	19 червня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Юлія Красільнікова	30 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Ірина Магрицька	15 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Олег Омельченко	9 червня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Григорій Пригеба	14 липня 2015 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Костянтин Реуцький	31 серпня 2016 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Володимир Семистяга	29 грудня 2014 р., м. Київ	Ігор Бігун
Дмитро Снегірьов	3 серпня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Валентин Торба	16 вересня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко

Перелік учасників проекту

ПІ	Відомості про особу	Форма участі
Ігор Бігун	науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху, редактор сайту «Історична правда»	інтерв'ювання
Сергій Білівненко	канд. іст. наук, голова правління Запорізького наукового товариства імені Якова Новицького, доцент кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету	інтерв'ювання, технічне забезпечення записів, координація збору усних свідчень у м. Запоріжжя
Ольга Білобровець	канд. іст. наук, доцент кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, транскрибування, попереднє редагування інтерв'ю, укладання хронологічної довідки та розділу по Житомирській області
Леся Бондарук	канд. іст. наук, головний спеціаліст із регіональних питань у Волинській області Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото, укладання хронологічної довідки та розділу по Волинській області
Вікторія Венгерська	д-р іст. наук, завідувач кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Житомир, укладання хронологічної довідки, загальне редагування тексту
Юрій Візниця	канд. соц. наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Криворізького факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Кривий Ріг
Тетяна Дакал	директор Фастівського державного краєзнавчого музею	відбір матеріалів про події Майдану у м. Фастів Київської області
Олеся Дибовська	оброблювач інформаційних матеріалів комунального підприємства «Пам'ять», аспірантка Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника	інтерв'ювання оповідачів у м. Івано-Франківськ
Олена Іщенко	канд. іст. наук, доцент кафедри історії України Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Дніпро, попереднє редагування інтерв'ю
Іванна Кобелєва	головний спеціаліст відділу обліку та збереження місць пам'яті Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання
Іван Ковальчук	канд. іст. наук, старший викладач кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, транскрибування, попереднє редагування інтерв'ю, відбір фото по Житомирській області

Тетяна Ковтунович	завідувач сектору обліку та збереження усних джерел Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання, укладання хронологічної довідки та розділу по Київській області
Лариса Лехан	канд. іст. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Криворізького економічного інституту Київського національного університету імені Вадима Гетьмана	інтерв'ювання оповідачів у м. Кривий Ріг
Олександр Максимов	канд. іст. наук, старший викладач кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, транскрибування, попереднє редагування інтерв'ю по Житомирській області
Ольга Матвійчук	головний спеціаліст секретаріату Київської міської ради	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Бердичеві
Наталія Машталер	режисер-документаліст, керівник проекту «Усні історії Майдану» ГО «Фонд збереження історії Майдану»	інтерв'ювання оповідачів у м. Вінниця
Віра Микольченко	канд. філос. наук, методист навчально-методичного відділу Криворізького національного університету	інтерв'ювання оповідачів у м. Кривий Ріг
Богдан Михальчук	аспірант Ужгородського національного університету	інтерв'ювання оповідачів у м. Ужгород
Роман Офіцинський	д-р іст. наук, професор, завідувач кафедри історії України Ужгородського національного університету	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Ужгород
Михайло Павленко	здобувач кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету, член Запорізького наукового товариства імені Якова Новицького	інтерв'ювання, технічне забезпечення записів координація збору усних свідчень у Запорізькій області, транскрибування, попереднє редагування інтерв'ю, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото
Тетяна Привалко	канд. іст. наук, головний спеціаліст сектору обліку та збереження усних джерел Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання, координація регіональних записів, укладання хронологічних довідок та розділів по АР Крим, Донецькій, Івано-Франківській та Луганській областях, переклад російськомовних фрагментів, загальна редакція випуску
Світлана Проскурова	канд. іст. наук, доцент кафедри історії України Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка	координація збору усних свідчень у м. Кропивницький, транскрибування, попереднє редагування інтерв'ю, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото для розділу по Кіровоградській області
Оксана Романюк	історик, голова громадської організації «Зерна»	інтерв'ювання, технічне забезпечення записів, укладання хронологічної довідки по Вінницькій області

Антон Сичевський	канд. іст. наук, старший викладач кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, транскрибування, попереднє редагування інтерв'ю, укладання хронологічної довідки по Житомирській області
Любов Скиба	член Спілки журналістів України	інтерв'ювання оповідачів у м. Кривий Ріг
Василь Тимків	голова Івано-Франківського обласного товариства «Меморіал», керівник комунального підприємства «Пам'ять»	координація збору усних свідчень у м. Івано-Франківськ
Тетяна Цимбал	д-р філос. наук, професор кафедри філософії і соціальних наук Криворізького національного університету	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Кривий Ріг
Катерина Шимкевич	канд. іст. наук, член Запорізького наукового товариства імені Якова Новицького	укладання хронологічної довідки по Запорізькій області
Оксана Ярош	д-р політ. наук, професор кафедри політології та державного управління Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Луцьк
Оксана Яцюк	голова ради ГО «Подільський центр соціальних технологій»	інтерв'ювання оповідачів у м. Вінниця
Деніс Войтович	студент Криворізького державного педагогічного університету	інтерв'ювання оповідачів у м. Кривий Ріг
Олександр Кортаєв	студент Криворізького державного педагогічного університету	укладання хронологічної довідки по Дніпропетровській області
студенти Криворізького державного педагогічного університету: Микита Балюк, Михайло Кравчук, Наталія Понікаревич		транскрибування інтерв'ю, записаних у м. Кривий Ріг
студенти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: Ангеліна Буланова, Світлана Гаркуша, Дмитро Гриниченко, Наталія Дашевська, Тетяна Дика, Тетяна Заболотна, Роман Косенко, Анастасія Кругова, Сергій Кулеба, Аліна Лозівська, Гліб Рижиков, Юлія Сорочинська, Гліб Стрижко, Людмила Ступак, Ярослав Таранущенко		інтерв'ювання оповідачів у м. Дніпро, транскрибування
студенти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка: Анна Босько, Христина Бугай, Владислав Гордієнко, Анна Капітан, Юлія Ковач, Катерина Колодєєва, Олександр Колтунов, Олександр Корнієнко, Микола Кузьмович, Андрій Мацюк, Руслана Тарасенко, Оксана Христинич		інтерв'ювання оповідачів у м. Кропивницький, транскрибування

Технічне забезпечення записів:

Волинська, Житомирська, Закарпатська, Криворізька регіональні дирекції НСТУ.

Публіцистичне видання

МАЙДАН ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Регіональний вимір

Укладачі: *Ольга Білобровець, Леся Бондарук, Тетяна Ковтунович,
Тетяна Привалко та інші.*

Відповідальний редактор: *Тетяна Привалко*

Літературне редагування та коректура: *Тетяна Небесна*

Верстка та макетування: *Петро Клим*

Дизайн: *Ольга Сало*

Український інститут національної пам'яті
01021, м. Київ, вул. Липська, 16
www.memory.gov.ua
uinp@memory.gov.ua

Віддруковано з готового оригінал-макету
Підписано до друку 30.10.2017

Видавництво «К.І.С.»
04080 Київ-80, а/с 1, тел. (044) 462 5269
www.kis.kiev.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 677 від 19.11.2001 р.